Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

†
IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 1 48
Plúteo 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

N. 164
A-I-242

PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI.

Ad { *Instructionem Concionatorum.*
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

Ex Sacris Scripturis SS. Patribus, & optimis quibusque Authoribus studiosè collectum.

AVTHORE
THOMA STAPLETONO,
ANGLO, S. THEOL. DOCT.
& Regio Professore Louanij.

PARS HYEMALIS.

Rom. 1. Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credenti.

Venetijs, Apud Hæredes Melchioris Sessæ.

M. D. XCVIII.

Del Collegio V. de la Comp.ª de Jhs de Logroño y su Librería

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIBLIOTHECA COLLEGII SOCIETATIS JESU COLONIÆ

AMPLISSIMO OMNIQ. VIRTVTVM HEROICARVM GENERE celeberrimo Antistiti,

R. D. IOANNI SARACENO,

AD D. VEDASTVM ATREBATENsem Abbati dignissimo, & Maiestatis suæ Catholicæ in Status Belgici intimo Senatu Consiliario prudentissimo.

THOMAS STAPLETONVS

veram & perpetuam felicitatem precatur.

VVM *duo sint, sapientissime Antistes, Religionis nostræ capita; fides recta, & obedientia mandatorum, quæ vtraque uno quasi uerbo Apostolus complexus, vocat* fidem per dilectionem operantem; *& adhuc breuius*, nouam in Christo creaturam: *quæ etiam duo, tanquam Christianæ professionis compendium frequenter coniungit; de seipso dicens, quòd* in Asia per triennium docens, nihil subtraxerit utilium, sed omne consilium Dei annuntiauerit; testificans Iudæis & Gentilibus pœnitentiam & fidem in Christum: *Timotheum autem suum monens, vt* formam teneat sanorum uerborum in fide ac dilectione; *ac denique ad Hebræos, religionis nostræ fundamentum vocans* pœnitentia m ab operibus mortuis, & fidem in Deum: Gal. 5. & 6 Actor 20. 2. Tim. 1. Hebr. 6.

hæc autem vtraque ſatanæ opera & miniſtrorum eius, hoc noſtro infelici & calamitoſo ſeculo in his ſaltem Europæ partibus, maximè labefactata, peneque abolita & extincta fuerint; fides quidem ſana per innumeras hæreſes, eaſdemque teterrimas; obedientia verò mandatorum, dilectio Dei & proximi, pœnitentia ab operibus mortuis, & noua in Chriſto creatura, per neglectam, iacentem, peneque conculcatam vitæ veræ Euangelicæ & Chriſtianæ diſciplinam: Ego ſanè, vt hactenus, donante Deo contra hæreſes horum temporum, fidem orthodoxam, Catholicam, Apoſtolicam, Romanã, certis editis opuſculis defendere, propugnare, confirmare & illuſtrare conatus ſui; ſic nunc & deinceps contra horum temporum peccata, & quaſi abundantem iniquitatem, virtutis ac pietatis ſtudium, quantum in me eſt, iuuare & promouere, diuino mihi adſtipulante numine, decreui. Quod dum facio, etiam ipſas hæreſes horum temporum radicitus excindere videri poſſum. Non enim illæ aliunde natæ ſunt, aut ex alia cauſa incrementum acceperunt, quàm ex peccato, peccandique effrenata quadam & inſana libidine, qua illi omnes vehemẽter laborarunt, qui horum temporum hæreſes, carni iucundiſſimas, in orbem inuexerunt, aut etiam magno cum applauſu exceperunt, & obuijs vlnis amplexati ſunt. Hanc ſanè hæreſum hodie graſſantium cauſam extitiſſe, tum in Oratione quadam olim excuſſa, tum in Promptuario noſtro Catholico manifeſtum feci.

Domin. 7. poſt Pent. Quum igitur anno ſuperiore Catholicum Promptuarium ſuper totius anni Euangelia, tam Dominicalia

nicalia quàm de Feſtis confeciſſem, quo contra horum temporum hæreſes Concionatores aliqua breui ſupellectile inſtruerem; animum tunc ſubijt meum, eandem quoque circa Euangelia operam ad mores formandos, virtutemque & pietatem pro concione inculcandam nauare. Sicut enim doctrina fidei, ſic & doctrina morum nullo alio loco, aut tempore, aut modo, aptiùs, ſalubriùs, efficaciùs tradi ac doceri poſſe mihi videbatur, quàm per vocem & miniſterium Paſtorum atque Doctorum, quos dedit Chriſtus Eccleſiæ ſuæ ad conſummationem ſanctorum, & ædificationem corporis Chriſti, hoc eſt, ad perfectionem fidelium ac piorum, & ad reformationem ac recollectionem peccatorum & impiorum. Hoc videlicet medio ad ſalutem ordinario Deus vti voluit: vt quemadmodum fides ex auditu eſt, auditus autem per uerbum Chriſti, vtique Euangelicum; ſic & obedientia fidei, totaque dilectio, per quam fides operatur, atque adeò vniuerſa hominis ſalus ex auditu quoque eſſet per uerbum Chriſti & Euangelium eius. Quod quidem ita ſe habere Chriſtus Dominus verbis manifeſtiſſimis docere voluit, eos beatos vocans, qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud; eos in æternum miſeros, & à Deo alienos, atque extorres pronuncians, qui non audiunt, cùm diceret: Qui ex Deo eſt, uerba Dei audit: uos propterea non auditis, quia ex Deo non eſtis. Quem vtrumque locum Euangelicum in hoc Opere latè tractauimus. Quare nulla meliori via pietati propagandæ aliquam ſcribendo operam impendere me potuiſſe iudicaui, q̃ſi ad ipſa

& in feſto SS. Simonis & Iudæ.

Epheſ. 4.

Rom. 10.

Lucæ 11.

Ioan. 8.

Euangelia: quæ in Ecclesia Catholica legi per totum annum, & tractari solent, materiam omnem moralem, quæ ex ipso textu Euangelico ad literam erui & colligi potest: (neque enim ex sensu mystico, nisi semel atque iterum, vbi id necessariò faciendum videbatur, hoc facere volui) studiosè colligerem, & ad Concionatorum maximè instructionem vberem ac solidam, quicquid collectum esset, in lucem darem.

Quem sanè animi mei conceptum, necdum ita altè impressum vt planè obfirmatũ gererem, cùm anno superiore hoc ferè tempore Reuer. Amplit. tuæ, pro ea qua nos dignatur familiaritate, obiter aperuissem; non cessauit deinceps tam verbo quàm scripto me ad hoc Opus tam pium, tamque Reipub. salutare, assiduè sollicitare, instigare, extimulare; adeoque vt in hoc Opus primo quoque tempore omni studio incumberem, fidem quodammodo dare atque spondere, pro eo quo flagrat publicæ vtilitatis ac promouendæ pietatis desiderio, me coegit. Quam in rem celerius expediendam, tum ut quaterniones mei per suos subinde describerentur, procurauit; tum vt typis elegantissimis hoc Opus prodiret, etiam antequam absolutum esset, cum optimo totius Belgij typographo studiosè egit. Ego igitur, vt in Opus ipsum (vtinam eadem felicitate qua celeritate) vehementer incubui, ne plus apud me valere alterius instigatio, quam proprium diuini honoris & cultus desiderium videretur: sic idem Opus R. Amplit. tuę felicibus auspicijs inchoatum, assidua commendatione acceleratum, & cura demum ac labore mox typis euulgandum; sub alio quàm

quàm eiusdem nomine prodire nec volui, nec debui. Optimo sanè iure R. Amplit. tuæ hoc quicquid est operis ac laboris mei dedicatur, cui Opus ipsum tantopere semper placuit, & qui Authorem Operis ingenti sua & continua liberalitate magis sibi semper ac magis obstrictum reddit. Nam vt propter illud, hoc officium pergratum fore dubitare non possum; ita propter istud, hoc qualecunque officium prorsus à me deberi, dubitari non debeo. Quanquam etsi neutrum horum esset, talis tu tamen ac tantus Antistes es, talis pietatis cultor, & tantus literarum amator, vt hoc Opus ex officina literaria profectum, & ad pietatis incrementa destinatum, R. Amplitud. tuæ non possit non esse longè gratissimum. Illud verò ad Operis quoque ipsius commendationem mirificè faciet, nec ad cohonestandum modò, sed ad illustrandum quoque in primis valebit, quòd sub eius Antistitis clarissimo nomine prodeat, cuius in amplissima fortuna ingenium splendidissimum, nec voluptatum spurcitia fœdatum, nec auaritiæ sordibus immersum, nec vanitatis studio contaminatum, nec ignauo otio marcidum iacet; sed, vt excelsum & ad maxima natum pectus decet, in Reipub. vtilitate procuranda, in literarum studio & propagatione, in curis & negotijs perpetuò honestissimis, loco & ordine suo dignissimis collocatum, feliciter viget, floret, fructificat: quem præterea naturæ & gratiæ dotibus ornatissimum, vt consilio ac sapientia præcellere, sic morũ candore & suauitate cõmendatissimum esse; ideoq; & authoritate & gratia vnum præ cæteris sui Ordinis Patribus plurimũ valere, oẽs norunt.

Accipe igitur Antistes sapientissime & optime, quo soles omnia candore & beneuolentia, & quo soles maximè Stapletoni tui qualescunque labores literarios fauore & gratia, Promptuarium hoc nostrum in Christi Euangelia Morale; & in bibliotheca tua, optimis quibusque & selectis Authoribus instructissima, quam anno superiore cum magna voluptate perlustraui, in infimo aliquo subsellio ei locum concede. Sanè istud ut fructus amplitudine alijs nostris opusculis, tuo hactenus celeberrimo nomini dicatis, præstat & latiùs patet; sic & ad tuorum erga me beneficiorum memoriam diuturnum magis fore confido. Quæ certè vt animo meo nunquam excidere possunt, ita omni quo possum officio agnoscere, ac studio compensare non desinam. Deum Opt. Max. enixè precor, ut R. Amplitud. tuam Ecclesiæ suæ, huic Belgio, & nobis quàm diutissimè incolumem esse, ac florere iubeat. Duaci, nona Septembris. 1589.

R.dæ admodum & Amplis. Dom. V.

humilis seruitor

Thomas Stapletonus.

PRAE.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

DIVINA illa Apostoli ad Romanos verba; *Non erubesco Euangelium: virtus enim Dei est in salutem omni credenti;* Rom. 1. si quanta in se vim habent, tantam in Christianis pectoribus ἐνέργειαν, & efficaciam haberent; si quantum sonant, tantum intelligerentur; si quantum docent, tantum caperentur: nec sub titulo doctrinæ Euangelicæ, qui se hodie Euangelicos vocant, & hæretici sunt, carnis causam agerēt; nec alioqui Catholici & Orthodoxi, ab Euangelica doctrina sic vita & moribus discreparēt. Nam hæretici quidem sic Euangelium esse Dei virtutem ad salutem omni credenti existimant & docent, vt per dulcissimas gratiæ & remissionis peccatorum promissiones in Euangelio cōprehensas & prædicatas, fideq; speciali unicuique applicatas, se omnem salutem certò & infallibiliter consequi, errore grauissimo, sibi persuadeāt. Sic enim aiunt Euangelium esse virtutem Dei, id est, Deum, per Euangelium prædicatum, operari in cordibus credentium omnē salutem: ita quidem, ut qui audit per Euangelij prædicationem Filium Dei pro humano genere incarnatum, & acerbissimè passum, redemptionem nostram operatum esse; *factum esse propitiatorem pro peccatis nostris; factum esse nobis iustitiam, sanctificationem, redemptionē;* Rom. 3. 1. Cor. 1. & hæc audiens credit, fideq; has promissiones appre-

apprehendit;ille per hanc ſuam fidem indubitanter ſaluus fiat. In hunc finem Euangelium illi toto anno per certas partes, in Dominicis maximè diebus (Feſtorum enim nec eadē apud illos omnes, nec magna ratio habetur) legunt & exponunt. Hic apud illos totius Euangelicæ prædicationis finis eſt. Catholici uerò & ortho doxi Euangelium alia quidem fide audiunt, & ad ſalutem in Chriſto conſequendam non gratiæ tantum promiſſiones, quas Euangelium adfert, ſed & præcepta bene viuendi, quæ Chriſtus in Euangelio paſſim tradit, neceſſariò pertinere, certiſſimè credunt: quæ tamen illa vitæ ac morum præcepta ſint, quæ Euangelium tradit, quāta ſit illorum vis, qui modus, quæ ratio, quæ & quanta ſit vitæ Chriſtianę iuxta Euangelium inſtituendæ innocentia, ſanctimonia, perfectio; pleriq;, proh dolor, aut ignorant, & in ſua ignorantia pereunt (*qui enim ignorat, ignorabitur*) aut parum aduertunt, minusq; operare præſtant: & per hoc *ſciētes voluntatem Domini, & non facientes illam multis plagis vapulabunt*. Atqui Apoſtolus Paulus tam contra fiduciarios hæreticos & Euangelij corruptores, quā cōtra molles & ignauos Catholicos, vitæ Euāgelicæ deſertores, diſertè profitetur: *Nō erubeſco Euangelium: virtus enim Dei eſt, ad ſalutem omni credenti*. Scripſit hoc ad Romanos, qui populus, *vt omnibus tunc penè dominabatur gentibus, ſic omnium gentium ſeruiebat erroribus, & magnam ſibi aſſumpſiſſe videbatur religionem, quia nullam reſpuerat falſitatem*: qui etiam ſub Imperatore tūc flagitioſiſſimo, Nerone, in ſumma fortuna, ſumma vitæ licentia perfruebantur, non ſecus omni vitiorum gñe contaminati, q̄ innumeris erroribus ſeducti. Ait igitur, & quidem ſermonis ſui exordiū hoc facit: *Non erubeſco Euangelium*. Euangelicę prędicationis non me pudet. Non erubeſco prædicare Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Non erubeſco doctrinam Euangelij, mortificatione plenam; doctrinā Crucis. *Iudęi quidē ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt*: vos Romani vtrunq; deſideratis; quia & incredulitate Iudæos, & faſtu Græcos facilè adæquatis. *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum: Iudæis quidem ſcandalum*, potentem aliquem Meſſiam & thaumaturgon expectantibus; *Gentibus autem ſtultitiam*, doctrinam ſubtilem & elegantem, politicam atque placentem deſiderantibus, *ipſis autem vocatis* (id eſt, credentibus) *Iudæis atque Græcis, Dei virtutem, & Dei ſapientiam*. Eſt enim Euangelium vtcunque de Chriſto crucifixo, quem imitari, cui conformari, poſt quem crucem ſuam vnumquemq; tollere neceſſe eſt, *virtus Dei ad ſalutem*, id eſt, potenter, & diuinè ſalutifera *omni credenti*: eſt doctrina ſalutem ęternam adferens. Ea complectitur Euangelica prædicatio, per quæ opere cōpleta, Deus ſalutem noſtram, quotquot credimus, operatur. *Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem*. Iuſtitia & totius vitæ rectitudo, non humana, non qualem Numa, Lycurgus, Solō, Socrates, Plato, aut vlla ſeu lex, ſeu ſapientia humana tradidit, ſed diuina: *Iuſtitia Dei*, quę ex

1.Cor. 14.

Luc. 12.

Leo. ſer. 1. Nat. Apoſt. Petri & Pauli.

1.Cor. 1.

Euangeliū quo modo uirtus Dei ad ſalutē.

Rom. 1.

Deo

Deo est, quam Deus docet, & suæ gratiæ adiutorio in cordibus operatur, in hoc Euangelio, in hac Euãgelica doctrina reuelatur, perspicuè & manifestè proponitur: *ex fide* tamen, ideſt, illis quorum *corda fides purificauit*, non simpliciter credente quod audit, sed studiosè exequente quod credit, & de virtute in virtutem ambulante. Hoc est enim, *ex fide in fidem*, ex fide incipientium, in fidem proficientium, vt exponit Chrysostomus. Est ergo *Euangeliũ virtus Dei, ad salutem omni credenti*: non quia solùm credẽdo saluamur, nec quia salutis nuncium tantùm credentibus adfert; sed quia *Iustitia Dei*, tota vitæ innocentia, integritas, rectitudo, quam Deus à nobis credentibus postulat, quam Deus per Filium suum nobis patefieri voluit, quam Dei gratia per Spiritum eius nobis datum, in nobis operatur; in hoc Euangelio nobis reuelatur & manifestatur, vt nullus iam excusationi locus relinquatur: nullus sanè, vel ignorantiæ quid Deus fieri velit, vel infirmitati, vt id fiat quod Deus fieri voluit.

Actor. 15.

In com. ibid.

Euãgeliũ impijs irã adfert.

Quid, quòd in Euangelio iustitia Dei, iustitia bonorum operum, ex Dei adiuuante gratia sic reuelatur, vt hanc iustitiam qui negligunt, sempiternas illis pœnas Euangelium comminetur? Ideo statim subiunxit Apostolus: *Reuelatur enim ira Dei de cœlo* (haud dubiè in ipso Euangelio) *super omnem impietatem & iniustitiam hominum, eorum qui ueritatem Dei in iniustitia detinent*; id est, verum cognoscentes & virtutis ac iustitiæ viam profitentes per impietatem

Rom. i.

pietatem & iniustitiam quam exercent, veritatem mendacij arguunt, & arguendo detinent atque impediunt, ne liberè à quibusuis exerceatur. Qui enim Euangelium profitentur, totius virtutis ac pietatis magistrum, nec iuxta Euangelium vitam instituunt; perinde faciunt ac si aliter sentirent quàm dicerent: ideoque quantum alios verbo hortantur, tantum toto vitæ instituto deterrent. In hos iram de cęlo Euangelium reuelat. An non ira de cęlo est; *Ligatis manibus & pedibus, mittite eũ in tenebras exteriores*: quod ei dictum est, qui in nuptiis Filij Dei discubuit nõ habens vestem nuptialem, primæ charitatis stolã? An non ira Dei de cœlo est; *Seruum inutilem eijcite in tenebras exteriores*: quod ei dictũ est, qui donis gratiæ, fide, charitate, scientia ad suum & aliorum profectũ vsus non est? An non ira Dei de cęlo est; *Tradidit eũ tortoribus, quoad redderet vniuersum debitum*: quod ei dictũ est, qui legẽ charitatis fraternæ, post acceptam peccatorum remissionem, violare ausus est? An non ira Dei de cęlo est; *Amen dico uobis, nemo uirorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meã*: quod de illis dictũ est, qui partim ambitione, partim auaritia, partim carnis cura ꝓpediti, doctrinæ Euangelicæ institutũ non amplectuntur? Sic ergo Euangelium, quod Apostoli prædicarunt, nobis est *virtus Dei ad salutem*, est potenter & mirabiliter ex Dei gratia salutiferũ; si iustitiam Dei in eo reuelatã studiosè tenemus, & iram de cœlo in eo patefactam (omnem impietatem cõtra Deum, & omnem

Matt. 22.

Matt. 25.

Matt. 18.

Lucæ 14.

iniu-

in iustitiam contra proximum abdicando) religiosè & piè cauemus. Hoc totū nos docet Euāgelium Redemptoris nostri Iesu Christi. Docet quid ad salutem amplecti, quid fugere oporteat. Docet quæ virtuti præmia, quæ sceleri, & maleficio pœnæ debeantur. Docet vitę rationem & institutum non molle', otiosum, contaminatum, sed asperum, operosum, magnaque puritate plenum. Docet denique id totum, pro

Tit. 2. pter quod *apparuit omnibus hominibus gratia Saluatoris nostri Dei*, videlicet, *vt abnegantes omnem impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Euangelium sanè hoc docet, sed succinctè, breuiter, quasique in suis principijs & fontibus. Quicquid enim tota reliqua Scriptura seu legalis, seu prophetica, seu Hagiographa, & propriè moralis, seu Apostolica, vel in figuris & mysterijs, vel in plenis concionibus, vel in præceptis & institutis moralibus, vel in diuinis exhortationibus latius complectitur, hoc totum in Christi Saluatoris nostri doctrina

Colos. 2. (*in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ reconditi erant*) tanquam in fontibus & principijs

Ioan. 15. suis continetur. Ille enim, *quæcunque audiuit a Patre suo, nota fecit nobis.* Ille paucis verbis multa loquutus est. Breues conciones, parabolas succinctas, tot præcepta quot sententias, sed infinita sapientia plenas, tradidit. Hoc vt in toto passim Euangelio fit, ita maximè in illis Euāgelij

gelij partibus, quas vt ad nostrum usum maximè accommodatas, Ecclesia & sponsa Christi, consiliorum eius maximè conscia, per singulas Dominicas, & præcipua Christi ac Sanctorum Festa, populo prælegendas elegit.

Operis ratio. Eo igitur scopo & fine Euangelij, quem ex Apostolo iam explicui, mihi ante oculos posito, & altius considerato, peccati quoque regno (quod nunc non secus apud credentes, quàm apud incredulos obtinet) perspecto, operę precium me facturum putaui, remque & Deo meo, cui deseruio, gratam, & tum multis alijs; tum mihi ipsi ualde salutarem, si in singulis per annum Euangelijs loca moralia, quæ propriè ad pietatem & uirtutem faciunt, quæ propriè docent *Iustitiam Dei ex fide, & iram de cælo reuelant*, quæ propriè *erudiunt omnem impietatem & secularia desideria abnegare, pieque, iustè, ac sobriè viuere*, annotarem; iuxta illos Euangelij textus & particulas, quæ propriè ad mores facere uidebantur. Nec annotarem modò (quod ipsum per se non est nullum Concionatori adiumentum) sed, qua potui diligentia, uaria supellectile undequaque conquisita, locupletarē. Primum quidem dispersos illos per reliquam Sacram Scripturam riuulos ad hos fontes Euāgelicos reducendo, & locorum membra suis capitibus atque principijs adaptando: siue per ueterum legalium typum aliquem, aut allegoriam, siue per Propheticas conciones, siue per Hagiographorum sententias morales, siue per Historiæ ueteris exempla, siue deniq; per Apo-

Operis intentio.

stolicas exhortationes, locus Euangelicus annotatus illustrari & confirmari posset. Quo sanè toto in genere, ut primam, ita maximam operam impendimus. His adiunximus SS. Patrum non simplices assertiones, (quæ in doctrina purè morali non mihi tantùm pondus habere sunt uisæ,) sed uel expositiones loci Euãgelici, uel tractationes neruosas; in quibus, aut exemplum, aut argumentum, aut collatio, aut typus, aut allegoria contineretur. Nec his contentus, corrasi, undecunque potui, ad singula loca illustranda, Similia ex rerum naturis petita, eaque appositissima & maximè genuina. His addidi, quantum uel inuenire, uel meminisse ualui, uaria Sanctorum exempla, eaque non nisi ex probatis & authenticis authoribus desumpta, quos semper ad marginem noto. Exprophanis denique authoribus tum Exempla, tum Apophthegmata studiosè collegi. Illa enim si nunc nos non confundunt, in extremo iudicio condemnabunt, sicuti de publicanis, & meretricibus, & Niniuitis, Iudæorum respectu, Christus in Euangelio dicit.

Matt. 11. Luc. 11.

Similium collectio.

Portrò in Similibus & exemplis vndequaque colligendis tanto diligentior fui, quanto mihi persuasi magis, vix quicquam esse ad permouendos auditores his duobus aptius & accommodatius. Quod enim apud doctos facit demonstratio & argumentatio ex necessarijs concludens, hoc apud populum facit apposita similitudo, ex rerum naturis, & vulgari vsu petita. Sicut autem doctrina per præcepta est uia

est uia longa & difficilis; sic via breuis & efficax est, quæ per exempla traditur. Et nihil magis intellectum conuincit, remque ad oculum perspicuam facit, quàm quum quod suadere voles, in re simili, eaque vulgari, aut in exemplis aliorum sic se habere demonstras Scriptores autem & collectores Similitudinum hac ætate plurimi fuerunt. Quorum primi eas distribuerunt secundùm authores diuersos, ex quibus ea collegerunt, vt Lycosthenes & Erasmus, nulla loci aut argumenti habita ratione, & hi collectores omnium minimè vtiles fuerunt. Alij ordinem rerum, vnde similitudines sumuntur, sequebantur; idque dupliciter: vel res ipsas iuxta naturas suas in classes distribuendo', posteaque illis moralem Similitudinem subnectendo, vt fecit Frater Petrus Berchorius in suo *Reductorio morali*, & Pierius Valerianus in suis Hieroglyphicis; quæ etiam tradendi ratio parum vtilis fuit, quia iuuentuti difficilis: vel materias ipsas morales ordine quidem alphabetico, sed iuxta rerum quoque singulas classes disponendo, vt fecit copiosè Ioannes à sancto Geminiano, in sua *Summa de Exemplis ac Similitudinibus rerum*. Cui simile, sed multò inferius, multoque sterilius opusculum scripsit Otho Vverdmyllerus, à Gesnero editum; cui titulum dedit, *Similitudinum ab omni animalium genere. lib. 6.* & horum labor cæteris multo vtilior fuit. Alij tamen magis ad rem accedentes, ordinem locorum sequuti sunt, vt primũ. *Alardus*, sed multo pòst vberius *Ioannes Dadraus*;

Lycosthenes.

Erasmus.

Berchorius.

Pierius Valerianus.

Ioan. à S. Gemin.

Vverdmyllerus.

Alardus.

Dadræus. *dræus*; qui tamen vterque non nisi ex Patribus, aut authoribus Christianis, sua Similia decerpserunt. Porrò magnam Similium copiam, etiam iuxta locorum ordinem, ex Seneca &

Ludouic. Granaten. Plutarcho consarcinauit, *Ludouicus Granatensis*, vir de pietate & morali doctrina optimè hoc seculo meritus in suis *Collectaneis philosophiæ moralis*, & in Silua; quæ tameu Collectanea, non Similia seorsim posita, sed integros illorum authorum textus atq; discursus, Similibus passim refertos, tradunt. Fuerunt denique hoc tempore, qui tam Concionibus, quàm alijs de re Theologica scriptis, Similia elegantissima magno studio insparserunt. Quo sanè in genere, etsi Ludouicus Granatensis in suis concionibus aliisque opusculis planè diuinis, magnam copiam suppeditauit (quanquam vt multa scripsit, ita eadem Similia multis in locis iterum atque iterum repetijt) tamen meo iudicio palmam hactenus tulit Philippus Diez in suis Concionibus, eique proximus accedit Didacus Stella in suis in D. Lucam commentarijs longè doctissimis, & doctrina morali instructissimis; atque in libello suo aureo, De contemptu mundi. Hector quoque Pintus, scriptor eruditus, elegans admodum & pius, in commentariis in Esaiam, Ezechielem, Danielem, Amos, & Threnos; sed potissimum in Ezechielem; atque item in Dialogis suis De imagine vitæ humanæ, qui ex Lusitano idiomate in Gallicum uersi sunt, Similia habet exquisitissima. Sed & D. Bonauentura in sua *Dicta salutis*, tum

Philippus Diez. Didacus Stella. Hector Pintus. S. Bonau.

multa,

multa, tum egregia protulit ad mores Similia: Nos ex his omnibus, & ex ipsis S S. Patribus, maximè D. Chrysostomo, & D. Basilio, Similia vndequaque collecta, nec nisi magis selecta, propria, & ingenua, suis quæque locis, iuxta omnia per annum Euangelia reposuimus: vt ita quæ ad eandem rem pertinent simul posita, in vsum vnicuique parata, quasique in proxima potentia ad actum essent.

Exempla sacra, primum S. ipsæ Scripturæ, tũ Historiæ Ecclesiasticæ, Eusebij, Theodoreti, Socratis, Sozomeni, Euagrij, Zonaræ, Nicetæ, Necephori Gregoræ, Nicephori Callistæ, Pauli Diaconi, Vitæ Sanctorum in septẽ Tomis Laurentij Surij, Pratum Spirituale, liber egregius & authenticus, vtpote in Concilio Niceno 2. citatus, Cassianus, & interdum M. Marulus, suppeditarunt. Exempla Prophana & apophthegmata, Plutarchi vitæ, eiusque Moralia, Senecæ opera, decem illi authores, qui Imperatorum uitas scripserunt, quos in vnum volumen ante annos 40. Robertus Stephanus redactos, elegantibus typis edidit, Ammianus Marcellinus, Diogenes Laertius de vitis Philosophorũ, Aelianus de varia Historia, Valerius Maximus, ac postremò recentiores pauci, Baptista Fulgosius, Domitius Brusonius, Raphael Volaterranus, subministrarunt.

Exemplorum collectio.

An. 1544. Parisijs.

Sed in his omnibus tam Exemplis, quàm Similibus, eum modum ac rationem prudens Cõcionator tenebit, vt nec omnia vnius Euangelij loca in una Concione tractet, sed unum atque

Operis usus.

alterum, aut ad summum tria; nec quæ in vnoquoque loco inueniet, uberius interdum collecta, omnia proferat, aut quàm plurima possit proferre contendat, ne odiosa multitudine auditores obruat, nec etiam quæuis, & sine delectu accipiat, sed iuxta auditorum captum illis vtatur. Non enim idcirco in unoquoque Euã gelio uaria annotauimus loca, & in quolibet vt plurimum loco (maximè quãdo recurrit, quod certè in plerisq; accidit, nosque diligenter ad Lectoris vsum in singulis annotauimus) tã multa & varia attulimus, ut in una Concione quanta fieri possit copia & multitudo proferretur (quo ego nihil arbitror fore vanius, nisi fortè in Doctorum & magnorum virorum corona, qui solidioris & plurimi cibi capaciores sunt, & ex vno verbo multa capiunt, quia uerbũ sapienti sat est) sed ut cum delectu & iudicio assumpta, dexterèque & copiosè amplificata ac dilatata, pluribus formandis Concionibus subseruiant. Satius.n. fuerit, duo aut tria in uno aut altero loco Exempla, totidemq; aut paulo plura Similia, cum certis S. Scripturarum sententiis (quæ copiosius afferri possunt) Patrumque uno aut altero loco, egregiè explicare, dilatare, amplificare, premere, urgere, suis omnibus circunstantiis exornare, peneque palpanda Auditori præbere (quod D. Chrysostomus facere soler, eumq; imitatus est Ludouicus Granatensis) quàm, veluti ad variæ lectionis & memoriæ ostentationem, multa concisè dicere, & multam quasi farraginem auditori deuorãdam ingere-

re; quæ

re; quæ admirationem momentaneam excitet, sed affectum & cor non penetret. Nam neque cibus confertim ingestus nutrit, sed onerat; nec densa pluuia terram irrigat, sed inundat; nec aceruus, sed dispositio lapidum, ædificium facit. Denique non clauorum numerus asseri leuiter insertus, sed unus, aut alter clauus fortiter impactus, crebrisque ictibus incussus, fabricę compingendæ accommodatus est. Hæc dixerim, ne nostra qualiscunque copia illis ad superfluum luxum uertatur, quibus ad honestam & frugalem instructionem collecta fuit.

Concionatoris uita uerbo respondeat.

Non est autem opus, vt diuini verbi tractatores, patres ac fratres meos, ego omnium minimus, & peccator maximus, admoneam, quasique suis Mineruam doceam; aut hinnulus leonem ad prædas capiendas informem: illud in primis & ante omnia ut curent, ne vita uerbo dissentanea sit; ne, quod aliorum humeris imponunt ipsi digito non attingant; ne, quod in templo uerbo ædificant, domi suæ & quotidiana conuersatione destruant. Iam in hunc finẽ quędam huius argumenti loca in hoc Promptuario Dominicali, ex proposito, quotie textus aliquis Euangelicus occasionem dabat, tractaui; idq; maximo, ut potui, cum apparatu. Dignentur tam illi, quàm omnes literati & docti, qui ferè communem cum illis in hac parte causam habent, ea loca percurrere. Fortè uel torporem, si quo laborant, excutere, uel currentibus calcar addere illa lectio poterit.

Do. 2. Aduẽt. tex. 4. 3. Aduen. t. 3. 2. post Pasch. t. 2. & 3. Dom. 3. post Pẽ. tex. 1. 12. post Pent. tex. 2. 17. post Pent. tex. 1. Locorum fontes.

Ad loca porrò moralia eruenda, Christi Sal-

uatoris non solùm sententias & uerba, sed & facta quoque ipsa adhibui: nec Christi modò, sed & eorum quibus Christus bene fecit, facta & dicta locis moralibus eruendis seruierunt. Christi sanè, quia quum *imagini eius conformes nos fieri* oporteat, ut Paulus docet; *eiusque imitatores esse*, qualem se Paulus fuisse profitetur; & *qui in Christo manere se dicunt, debent, sicut ille ambulauit, & ipsi ambulare*, vt D. Ioannes monet: necessariò sequitur, quod omnis Christi actio, nostra est instructio. Aliorum verò, quia quorum facta & uerba, seu fidei, seu humilitatis, seu cuiuscunque alterius officij signa & argumenta CHRISTVS laudauit uel remunerauit, ad imitationem & formandos mores meritò trahi debent: sicuti etiam si qua in aliis uituperauit, aut uituperatione digna aliquo signo ostendit, ea quoque ad vitij fugam documento nobis esse possunt. Et verò fortasse in quodlibet Euangelium loca moralia alius quispiam, me oculatior, facilè deprehenderit, & annotata atque tractata fuisse optauerit. De hoc quidem non est dubium, quia plus uident oculi quàm oculus; nec totam Scripturæ Euangelicæ fœcunditatem moralem ego me assecutum ullo modo profitebor. Sed parcior fui, quia nec uim literæ Euangelicæ facere uolui, sed ea solùm loca annotare, quæ propriè & genuinè ex ea quasi sponte promanarunt; nec à re proposita ad materias prorsus ab Euangelio præsenti alienas digredi: quod aliqui hac ætate fecerunt, & quidem non rarò in suo (quem nocat) Con-

Rom. 9. Philip. 3.

1. Ioan. 2.

Concionatorum Thesauro Thomas à Trugillo. Etsi enim nihil sanè pro concione importunè dicitur, quod piè & salubriter dicitur; tamen aliud est Euangelium diei ex professo tractare, & ex eius textu dicendi materiã haurire; aliud de re quauis ex alio quouis S. Scripturæ libro apud populũ disserere: Qđ posterius qui facit, ut profectò piè eũ & rectè facere nemo negauerit; ita hoc dũ facit, Euãgeliũ diei se populo explicare si profitetur, uanus & ridiculus fuerit.

Loca à Christo sæpius inculcata.

Iam verò, quum quædam sint loca moralia, quæ Christus Redemptor sæpius inculcauit, & uehementius docuit, ea nos, ut frequentius tractare oportuit, ita accuratius & uberius tractare conati sumus. Concionatores uerò ea apud populum frequentius proponere, iisq; diutius immorari par erit. Ea loca sunt: Dilectio Dei & proximi, cum operibus misericordiæ: Humilitas, & contra superbiam: Contemptus mundi, & contra auaritiam: Fiducia in Deum, & contra diffidentiam: ac postremò, de tolerandis malis. Quæ sanè loca ter quaterùe aut quinquies vt minimum, aliqua verò decies, alia sæpius tractata & explicata sunt.

Operis mediocritas.

Nemo tamen existimet, siue in illis, siue in aliis (etsi multas paginas in quibusdam locis cõsumpsimus, planeq; larga manu sparsimus) eam à nobis rerum copiam suppeditatam hic esse, vt de suo quisque addere uel facilè nequeat, vel superuacaneum iudicet: imò uerò nos nostram infantiam, & tenuitatem prodidimus. Et quæ ad mores ac pietatem faciunt, in Sacra pagina

& apud SS. Doctores sine numero sunt. Sed animus fuit, quòd penès nos erat, in commune conferre. Id Deo, id cuiuis pio & candido Lectori gratum fore arbitror. Nemo tamen propter hæc nostra, omni aut disponendi sua, aut quærendi plura, labore liberatum se opinetur. Poterit enim quisque, tum à se iam ad mores collecta, his in locis, quasi in propriis cellulis reponere; tum quæ postea priuata lectione & obseruatione inuenturus est, ad hæc loca referre: & suum in dies Promptuarium augere. Non diffitebor, Concionum Philippi Diez quadruplicium; aut certè duplicium, Thesauri Thomæ à Trugillo, (quamquam omnium ille pauciſſima dedit) commentariorum quoque Didaci Stellæ (ex quo vno Thomas à Trugillo optimam suarum collectionum partem accepit, nũquam ferè nominato authore) & Pauli à Palatio in Euangelia ex Diuo Luca, & Diuo Matthæo desumpta, quasi medullam & substantiã uniuersam hic contineri. Nam Granatensem non nisi in decem postremis post Pentecosten Dominicis inspexi; exceptis Similibus, quæ ex omnibus eius concionibus mihi olim collegeram. Sanè ex uno Philippo Diez, & Stellæ commentariis in Lucam, plura deprompsimus, quã ex omnibus simul aliis.

Simillium authores cur aliquã do prætermisit.

Similia à nobis collecta, rarò certo authori tribuimus, nisi fortè ex SS. Patribus desumpta; primùm quia eadem apud diuersos authores inueniuntur, vt quis propriè author & inuentor fuerit, deprehendere nequiuerim: deinde, quia

quia parum interest quis ex modernis author dicatur, quum dubitari uix debeat, ex priscis authoribus (vt ego in multis aduerti) ea fuisse desumpta: postremò, ac maximè, quia omnino admodum non refert, quis eorum author fuerit, scire. Similitudo enim authoritate minimè eget; sed seipsam commendat, si apta est; commendari ab authore non debet, si inepta est. Satis est, à me omnia collecta, nulla inuenta fuisse. Alias huius Operis rationes in ipso procœmio videre licet.

Ac decreueram sanè omnia Euangelia, tam in Dominicis, quàm in Festis CHRISTI & Sanctorum legi solita, quoad loca moralia, vno tractatu explicare; quẽadmodum in Promptuario Catholico, quoad doctrinam hodie controuersam feci: sed quia hæc explicatio locorũ circa solas Dominicas ad Opus expectatione maius excreuit, & nostram curtam supellectilem vehementer exhausit; sed & hic loca moralia complura tractata haud dubiè sunt, quæ in Euãgeliis Festorum vsui esse possunt: propterea has partes Dominicales in lucem dare satis esse duxi; reliquam operis intentionem in aliud tempus reijcient, vbi illud Deus dabit.

Operis vtilitas.

Illud vnum addam, etsi Concionatorum instructioni hoc Opus potissimum, nostraque intentio subseruiant; tamen id nunc tale esse perspicio, vt cuiuis Christiano Lectori vberrimũ fructum adferre, & in primis salutaris esse eius lectio possit; siue ad peccati cuiuscunque fugã & cautelam, siue ad quamlibet ferè uirtutem

capes-

capessendam, siue ad Dei amorem, mundiq́ue contemptum animo instillandum, aut etiam roborandum: sine quibus saluus sit nemo. Doctos verò, & politioris literaturæ amantes, huius Operis varietas in hoc genere maxima plurimum oblectabit. Id vnum in toto Opere quilibet Lector inueniet, præter bonam materiam parum verborum esse. Quare quot hic virtutũ & vitiorum loca tractantur, tot sunt ad pietatẽ exhortationes, ne dicam conciones. Deum ego eius precor, ut illum fructum hæc nostra collectio adferat, quem ego unicum in colligendo spectaui. Dei gloriam, & proximorum ædificationem. Christiane Lector, bene vale: & ex huius Operis lectione si quis fortè virtutis stimulus, aut peccati horror, aut Dei amor, aut mundi contemptus, animo tuo solito altius insederit; pro omni laboris nostri mercede, me peccatorem tuis apud Deum pijs precibus interdum iuua. *Oremus pro inuicem, vt saluemur.*

Duaci apud S. Amatum. 7. Septemb. 1589.

PROM-

PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI.

PROOEMIVM.

QVOD nuper, fauente & propitio Christo, ad reuincendos pro Concione nostri temporis hæreticos, *Promptuarium Catholicum*, supet omnia totius anni Euangelica, tam de Dominicis, quàm de Festis Christi & Sanctorum eius, in lucem emisi, in quo ad veritatem orthodoxam vel stabiliendam vel defendendam, Concionatores verbi aliqua bona supellectile instruere conatus sum; fuit illud non mihi fortè adeò difficile & arduum: vel quia longa in hoc doctrinæ genere exercitatio mea, & controuersiarum professio plus quàm decẽnalis, tum ad inueniendum, tum ad disponendum quæ eò pertinebant omnia, magnam mihi facultatem adferre potuit; vel quia doctrina fidei etiam à quolibet Doctore, naturæ dotibus ac præsidijs ornato, satisq́ue diligenti & industrio, facilè perspici & inueniri, commodè quoque tradi & doceri poterit. Nunc verò Opus aggredior (fauente & annuente CHRISTO) non mihi tantùm multo difficilius, vt in hoc genere minùs exercitato (quũ in scholastica palæstra, quam per omnem ferè ætatem triui, veritatis magis intelligendæ, quàm virtutis capessendæ causa agatur) verùm etiam per se omnino difficillimum; & ad quod non tam naturæ quàm gratiæ & Spiritus diuini singularia præsidia requiruntur: vt ad mores formandos, ad pietatem animis auditorum instillandam, ad virtutes inserendas, extirpanda vitia, Concionatorem verbi ex textu Euangelico

Parisijs apud Soniũ 1589.

Difficultas Operis.

gelico similiter instruã,& egregiam illi atq; selectã supellectilem subministrem. Animus nempe est, & ad hoc iam dudum vehementer exarsi, adeoque in altero Promptuario concinnando, cogitare cœpi (nausea quadam, & fastidio contra hæreticos semper rixandi, mihi inter scribendum oborto) Promptuaruium Morale super omnia totius anni Euãgelia, tam Dominicalia quàm de Festis, ad instructionem Concionatorum, contra huius temporis, vel omnium potius temporum peccata emittere; & pietatem, atque omnes virtutes, maximè mundi contemptum, ac cælestium rerum desiderium, fidelium animis instillare per huius Promptuarij supellectilem, sicuti per alterius ipsam fidem & sanam doctrinam corroborare volui. Sed hoc mihi Opus eo difficilius esse præsentio, & ante primas Operis lineas auctas fore auguror, quo ab ea pietate & animi puritate me longius abesse, heu, nimis verè agnosco, quæ ad huiusmodi Opus perficiendum necessaria esse videtur. Etsi enim docere non vera tantùm, sed & bona homo improbus, & impuræ vitæ potest (unde Pharisæos ipsos, homines
Matt. 32. ita impuros, ut *sepulchris dealbatis* eos verè Christus comparauerit, ita nihilominus iussit audiri, vt ea quæ dicerent, *seruare, & facere* suos doceret; seruare quæ ad doctrinam, facere quæ ad mores pertinebant) tamen sic bona docere, sic pietatem & solidas uirtutes explicare, ut textus ipsius Euangelici loca singula perspicias, & perspecta ex alijs cognitis locis illustres, in quibus Spiritus sanctus uel talem uirtutem docet, uel tale uitium taxat, & utriusque aut media aut remedia suggerit, id est, ut fontes ipsos puritatis & pietatis uel inuenias ipse, uel ab alijs inuentos obserues, & cum delectu sequaris, ipsosque seu inuentos, seu delectos, in suos riuulos, & lata camporum spatia deducas, quasique in intimam cum DEO familiaritatem receptus, ipsa adyta recludas, & cellaria ac thesauros ipsos diuinæ sapientiæ aperias; istud profectò solis, ut puto, spiritualibus uiris,
Authoris intentio. & qui puro ac defecato pectore DEVM colunt, saltem qui peccatum ipsũ non secus quàm à facie colubri fugiũt, & ueri uirtutis amatores atque cultores sunt, cõcedi solet. Hoc autem nobis in hoc Opere propositum est, ipsa loca textus Euangelici diligenter notare, ex quibus uel ad uirtutem

tẽ hortari, uel à uitio deterrere auditorẽ Concionator potẽrit: eademque loca ex Scripturis sanctis, sanctorum Patrũ documentis, rerum gestarum exemplis, tam sacris (ueteris instrumenti allegorias & typos conquirendo) quàm etiã profanis (hoĩum huius mundi sapientũ apophthegmata sapienter dicta aut facta consectãdo) ac denique uarijs à rerum natura & consuetudine, petitis Similibus, aut confirmare aut illustrare. Hæc enim omnia ad persuadendum accommodata sunt, magnamque uim habent. Vehementer igitur & meritò formido, quoad primi generis supellectilem magis pretiosam, ne, uitam ipse satis impuram & ualde terrenam agens, ad hoc tantum opus perficiendũ minimè omnium idoneus inueniar. Cæterùm Dei misericordia & Christi gratia fretus, quæ & meis criminibus, uti spero, ignoscet, & meas tenebras sua diuina luce collustrabit, tentabo interea quid humeri ualeant, quid ferre recusent. Dabit fortasse operari & perficere, qui dedit uelle. Quòd si desiderio uires non rideant; & uoluntati nõ succedat effectus; id saltẽ consequar, ut nec bonas horas malè collocẽ, nec de abscondito talento à Dño meo redarguar; & demũ aliquam mihi atque alijs, etsi nõ q̃ publicè sufficiat priuatam tñ supellectilem colligam. Non sum autem nescius, uarias hac nostra ætate & doctissimas Euangeliorum Explicationes, & Conciones egregiè morales prodijsse, quales sunt Isidori Clari, Ioannis Pipini, Ludouici Granatensis, Philippi Diez, & aliorum quorundam. Sed aliud fuit horum institutum, aliud nostrum. Illi integras Concio-
Sermonarij nostri temporis. nes, quas ad populũ habuerunt, & in quibus tum doctrinæ capita, tum ea quæ ad mores tractabant, postea scripserunt, ueteres Patres imitati: quæ haud dubiè multa egregia supellectile Concionatorem iuuant. Sed singula textus Euangelici loca, unde uariam materiam ad mores pertinentem depromat Concionator, nec annotarunt illi, neque tractarunt; imò aliqua Euangelij particula pro themate proposita, siue ad doctrinam, siue ad mores faceret, tum reliquas partes sæpe non tractant, tum in aliam scripturam digressi, nihil interdum minùs quàm Euangelium diei exponunt. Deinde est illa super unumquodque Euangelium unica Concio, uel, ut habent aliqui, duplex, aut ad summum, & in quibusdam

busdam tantùm Euangelijs quadruplex. At Euãglici textus loca, quæ quidem ad mores faciunt, (hoc enim maximè nostra referre, & hanc partem maximè ad salutem facere cogitaui; põtq; & debet hæc pars multũ amplificari, augeri, dilatari, premi, & illustrari; cùm doctrinæ ueritas pauci, explicetur, nisi fortè in dubium uocata; cui parti in altero Prõptuario satisfacere conati sumus) sic ego singula annotare, & annotata tractare proposui, ut ex una explicatione nostra, super quodlibet Euangelium plurimæ Conciones formari non difficulter queant.

Rursum illi, quorum integræ Conciones exstant, uerbis sæpenumerò magis quàm materia abundant, & amplificationem potius, certamque interdum dispositionem, quàm Inuentionem iuuant. At ego semper iudicaui in Inuentione quidem iuuandos Concionatores; in dispositione uerò, atque ipsa amplificatione, suum quemque iudicium & agendi morem, quasique genium sequi debere. Satis enim ridiculum & absurdum est, diuini uerbi tractatorem; qui debet ex spiritu loqui; & pro re nata, propria quadam actione uti, suo tempore & loco monere, hortari, docere, blandiri, terrere, fouere; pungere; totum suum sermonem ex alienis uerbis formare, in alieno semper uestigio pedem ponere, quasi magistri dictata repetere, & ad uocẽ alterius saltare. Quare nullum aut minimum illi fructum reportant, qui in doctoris cathedra sic semper discipulos agunt, ut aliena non tantùm inuentione, sed etiam dispositione utantur. Nam ut illud laudabile est, ac multis propemodum necessarium, certè tutissimum, si bonos & probos Authores sequuntur (nam ex solo spiritu, more Apostolico, concionari per paucorum hodie est) sic istud non indignum modò, uerùm etiam absurdum ualde, & quod totam concionem insulsam & insipidam atque inutilem reddat. Quare illi mihi multo & præstantiùs & uberius de officio Ecclesiaste meriti, & in publicum consuluisse uidentur, qui uariam Concionatoribus suppellectilem & materiam, eamque textui Euangelico appositam & accommodatam, suppeditarunt, ut non extra metas currat oratio, quàm qui integras suas conciones hac ætate ediderunt.

Quo in genere bonam certè nauauit operam Aegidius Topiarius,

Topiarius, qui iuxta Villa vincentij tabulas, per totius anni Euangelia atque Epistolas, certa loca annotauit, in quibus quid à Concionatore tractari commodè posset, doceretur. Quem, ut uidetur, imitatus Thomas Beauxamis super omnia quæ per Quadragesimam leguntur Euangelia, uberius id præstitit: in singulis docens quæ ad doctrinam, quæque ad mores facerent. Sed omnium copiosissimè id præstare uoluit Thomas à Trugillo, in suo quem uocat Thesauro Concionatorum, ubi ad pleraque textus Euangelici loca, ex Scripturis & Patribus uariam materiam coaceruat. Qui liber si suo titulo responderet, noster certè hac in parte uel alterius cuiusquam labor superuacaneus fuisset. Cæterùm ille nec ea semper loca annotauit, quæ nos annotanda duximus, nec circa loca ipsa ab eo annotata, ea obseruauit, quæ nobis obseruanda uidentur, nec denique uerba ipsa textus Euangelici tractat aut premit, sensusque diuinos elicit (quod nos facere conati sumus) sed ex ueteribus & nouis Scriptoribus multa ad uerbum transtulit, & magnam dicẽdi materiam studiosè collegit. Verùm quid propriè ex unoquoque loco morali depromi salubriter queat, minimè sibi quærendum proposuit. Sed nec illum delectum ac iudicium in ueteribus proferendis, sacrisque Scripturis applicandis adhibuit, quin facilè plura ac meliora depromere uolentibus locum reliquerit: & sæpe admodum (id enim moneri lectorem expedit, ut alieno damno cautus fiat) ad Patres remittit, ubi uel nihil tale inuenias, uel quod parum ad rem faciat, vt in quàm multis aliena fide usus fuisse videatur. Ego uerò ea demum apud Christianum auditorem maximam uim & pondus habitura semper iudicaui, tam ad doctrinam stabiliendam, quàm ad mores formandos, quæ ex ipsorum Christi uerborum proprietate circumstantiis, ui, & energia, Christum Dominum dicere ac docere uoluisse, demonstrari posset: siue id primario ac principaliter dicendum senserit, siue iuxta solennem sacrarum Scripturarum fœcunditatem, ex ipso suo sermone intelligi, & necessariò consequi uoluerit.

Thomas Beauxamis.

Thomas à Trugillo.

Operis intentio.

Hoc ergo nobis in hoc Promptuario Morali propositũ est, in singulis per annum Euangelijs, tam de Dominicis, quàm de Festis, si uita, ualetudo, & negotia cætera permittent,

tent, loca seu textus singulos obseruare & annotare, unde aliquod ad bonos mores, & pietatis studium promouendũ depromi documentum queat: moxque documentum inde depromptum, & locum inuentũ, materia & supellectile morali, quantum possumus copiosa, ex alijs Scripturis ad eam rem facientibus, ex sanctis Patribus, & optimis quibusque Authoribus petita, locupletare; & Exemplis ac Similibus crebrò exornare: non sanè aut uerbis superfluis rem eandem dicendo, aut sermone accurato quicquam amplificando; sed res ipsas simpliciter proferendo, & accumulando (non tamen absque certo ordine ac methodo, ubi partitio loci id feret) & materiam uberem subministrando, (in qua tamen delectum magis quàm copiam affectauimus) planeque præter materiam nihil: quam postea Concionator quisque, prout uolet, disponet, exornabit, amplificabit, atque etiam locupletabit. Rem ergo nunc ipsam propitio Christo aggrediamur.

PROM-

PROMPTVARII MORALIS SVPER EVANGELIA DOMINICALIA.

Pars Hyemalis.

EVANGELIVM DOMINICÆ I. ADVENTVS.

ERVNT *signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ cõfusione sonitus maris & fluctuum, arescẽtibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient uniuerso orbi. Nam virtutes cælorum mouebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis uenientem in nube cum potestate magna, & maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita uestra quoniam appropinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam & omnes arbores. Quum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita & vos, quum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.* Luc. 21.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.*

De extremi iudicij terrore.

2. *His fieri incipientibus, respicite, &c. Scitote quoniam prope est regnum Dei.* Cur hora iudicij incerta.

3. *Cælum & terra trãsibunt; verba autẽ mea nõ trãsibũt.* Certa & necessaria & assidua iudicij diuini expectatio.

1. *Erunt signa in sole & luna & stellis: & in terris pressura gentiũ præ confusione sonitus maris, & fluctuum, arescentibus hoĭbus præ timore & expectatione, quæ superuenient uniuerso orbi.*

Iudicij extremi terror.

LOCVS moralis de extremi iudicij terrore, quem vt semper ante oculos haberemus, Christus his verbis expressit. Quos enim Dei amor, cælestium bonorum desiderium, virtutis studium a peccatis non auocant; illos extremi saltem iudicij tremendi expectatio deterrebit. Hoc igitur medium proponit Christus. Idcirco sermonem his verbis concluſit: *Vigilate itaq; omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis:* & apud Mattheum: *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.*

Lucæ 21.

Matth. 24.

Loci partitio.

Ad hunc locum explicandum tria tractari possunt. Primum, quantus est huius extremi iudicij terror. Secundò quare nescitur dies eius. Tertio, ad quid eius expectatio & memoria est vtilis. quæ omnia in hoc Euangelio insinuantur.

Prima pars Terror diuini iudicij

Terrorem describit Dominus in uerbis citatis; quia cœlum & terra patientur. *Signa in sole & luna & stellis*, illa erunt, quòd lumen omnia amittent. Sic Matthæus: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum.* quod & Ioel de hoc die prædixit: *Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum.* In terris quoque & in mari rependinæ & horrendæ erunt mutationes, de quibus & Aggæus: *Ego commouebo cælum & terram, & mare & aridam.* Hæc ideo fient, vt terreantur peccatores: *arescent homines præ timore*: & ut Iudicis irascentis aduentus terribilis significetur. De quo Dauid: *Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius*, id est,

Matth. 24. Ioel. 3.

Aggæi 2.

Psalm. 96.

est peccatores. Docent hæc Christi uerba, quòd omnia tunc clementia, ipsáque corpora cælestia tum in seipsis dira patientur ad terrorem impiorum, tum in ipsos quoque impios agent, uarios illis cruciatus, non animi tantum, sed & corporis inferendo, iuxta illud Sapientiæ: *Accipiet arma tura Zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Acuet diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Huius diei terrorem omnes Prophetæ diligenter prædixerunt, quia eius præscientia & recordatio in omni semper ætate, statu, ac tempore fidelium necessaria est. De hoc die Esaias: *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignatione plenus, & iræ furorisq; ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores conterendos in ea.* De hoc die Ezechiel: *Finis venit, venit finis, euigilauit aduersum te: ecce venit. Immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & scies quia ego Dominus percutiens.* urgendum & premendum hoc insolens Dei epitheton. Qui enim solet super alioqui *misericors & miserator Dominus, bonus & benignus, & faciens misericordias super millia*, nuncupari; hoc die erit *Dominus percutiens.* Sic de hoc die Dauid: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Et iterum: *Dominus manifestè ueniet; Deus noster non silebit. In conspectu eius exardescet ignis, & in circuitu eius tempestas ualida. Aduocauit cælum desursum, & terram discernere populum suum.* Denique huius diei terror quantus ut, graphicè describit Sophonias: *Dies illa, dies iræ, dies tribulationis & angustiæ, calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos*, id est, superbos peccatores terræ. Quibus omnib. Prophetis conformiter Apostolus contra impœnitentes impios proclamat: *Tu secundum impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ.* Diẽ iræ uocat, quia dies misericordiæ præterijt. Hic est secundus Christi aduentus, nõ iã humilis, mãsuetus, misericors; sed in maiestate sua terribilis, iracũdus. Primò uenerat ut noster, ut *paruulus qui datus est nobis*,

Sap. 9.

Esaiæ. 13.

Ezech. 7.

Dei insolensepitheton.

Exodi 20. Psal. 89. 102 010. 111. 144 Psal. 9. Psal. 49.

Sophon 1.

Rom. 2.

Duplex Christi aduentus.

Esaiæ. 11.

nobit, pro nobis iudicandus. Secundò uenit ut suus, *in Maiestate sua*, iudicaturus orbem. In primo aduentu tanquam paruulus Dauid contra Goliath inermis pugnauit, diabolum in infirmitate uicit. In secundo contra ingratum Nabal, armatus Dauid & iratus descendit, dicens, *Verè frustra seruaui omnia quæ huius erant in deserto*. Verè frustra tot humano generi beneficia contuli, tot misericordias feci, carnem pro hominibus assumpsi, mortem pertuli, uiua uoce docui, Apostolos misi, Spiritum sanctum dedi, sacramenta gratiæ reliqui, toties peccantibus peperci, tot etiam naturæ & terræ bona impartiui: *& non periit quicquam* (quantum in me erat) *de cunctis quæ ad hominem pertinebant; & reddidit mihi malum pro bono* Ingrati & stulti homines, huic Nabal stulto similes, meis acceptis beneficiis, diabolo tamē & carni seruierunt; nec missis à me pueris, pauperibus, & minimis meis, pauxillum panis esurientibus dare, aut nudos eos uestire, aut in carcere positos uisitare uoluerunt. *Hæc faciat Dominus inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad eum pertinent usq; mane, mingentem ad parietem.* Talis est secundus Christi aduentus. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.* Nulla hic occurret irato Dauidi Abigail, quę pro Nabal intercedat. Nullus in die iudicij intercessionis locus: quod ex Scripturis pulchrè ostendit Chrysost. [Vide (inquit) non indutum uestę nuptiali ex sponsali domo expulsum, & neminem pro illo intercedentem. Vide talentū habentem creditū, & non negotiatum, & quo pro illo intercedit nemo. Respice mihi quinque uirgines exclusas & æquales pro ipsis non deprecatas. Est ergo huius diei terror inexplicabilis, ubi uenict Iudex inexorabilis.

Allegoria.

Matt. 24.

Psal. 74.
Heb. 10.

Iudex inexorabilis.

Hom. 22. ad pop. Antioch.

Qui noluit in hac uita uidere uirgam uigilantem, & temporali Dei castigatione, uel uoluntaria corrigi, uidebit in extremo iudicio ollam succensam, ut ex uisione Ieremiæ notauit Chrysostomus loco citato. Vidit enim Propheta primùm *virgam uigilantem*, postea *ollam succensam*. Qui noluit amplecti manus filij Dei in cruce expansas, pro nobis mortui, horrendè incidet in manu Dei uiuentis, & in sua maiestate uenientis. Qui noluit seruare duas tabulas man-

Hierem. 1

mandatorum, sentiet uirgā Aaronis, non iam clausam in Arca, sed prolatam ad uindictam. *Tunc enim parebit signum filij hominis*: Crux Christi, *uirga directionis & iustitiæ*, olim dirigens, nunc percutiens. *Ecce uenit, & quis sustinebit aduentum eius?* ait alius Propheta. Quanto enim magis antea misericors fuit, tanto nunc crudelior erit. Patientia læsa fit furor: & adamantem ferunt omnium lapidum durissimum, ubi semel dissoluitur, in minutissimas sic dissipari partes, ut cerni uix queat.

Matth. 24.
Psal. 44.
Malach. 3.

Plin. natu. hist. li. 17. cap. 4.

Deinde & illud ad maiorem huius diei terrorem expende, quòd huius iudicij sententia pœnam adfert non temporalem, sed æternam: si hæc quæ considera quàm acerbū est momentaneas quasi huius ulcis pœnas sustinere. Quæ considerans Gregor. [Quo (inquit) toleranda est pœna quæ reprobat, si ferri non pōt ira quæ purgat?] [Cogita (ait Chrysost.) q̄ etium dierū febr̄ hic non toleramus. Si iudicum pœnas cernentes obruimur, & hoc uix quinquaginta annis dānationi obnoxiis: quale est Christi tribunal, non tantum in quinquaginta annos, sed in infinita protendens sæcula pœnā?] Hoc nēpe est quod Dauid dixit: *Etenim sagittæ tuæ transeunt, uox tonitrui tui in rota.* Sagittæ Dei sunt, plagæ huius uitæ temporales, de quibus per Moysen dixit: *Congregabo super eos mala: complebo sagittas meas in eis. Cōsumentur fame, &c.* Sed uox tonitrui Dei, quæ in die iudicij datur, ideoq; à Propheta *dies tubæ & clangoris* nūcupatur, in rota est, idest, exitum non habet in modum rotæ.

Iudicij sententia.

Moral. li. 21. c. 16.

Loco citato.

Psal. 76.

Deut. 32.

Postremò huius iudicij terrorem, strictissimum iudicis examen ostendit. Quid. n. minutius in genere peccati uerbo otioso? Et tamen dicit Christus: *Omne otiosum uerbum quod locuti fuerint homines, rationem reddēt de eo in die iudicij.* Sed & intima cogitationū secreta scrutabuntur. *Tūc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Tunc dicetur (ait Chrysost. loco citato, & post eum S. Hieron.) [Ecce homo, & opera eius.] Cogitet aūt unusquisque, si uel in hoc auditorum consessu occultum eius crimen publicaretur, quantam hoc ei confusionem pareret? Hoc est uidelicet *scrutari Hierusalem in lucernis, & fodere parietem, & uidere abominabilia quæ facit populus*. Tunc singulis impiis impœnitentibus fiet, quod

Iudicij examen.

Matt. 12.

1. Cor. 4.

In Zacha. cap. 12.

Ezech. 8.

Dauidi minatus est Nathan Propheta: *Tu fecisti in abscondito ego autem faciam hoc in conspectu solis*, id est, toto spectante mundo. Nunc certè peccata impiorum ita occultantur, quasi in libro Dei, non atramento perlucido, sed citri succo scriberentur, cuius scripturæ nullum apparet vestigium. Atqui quæ citri succo scribuntur, ubi igni admota fuerint, clarè leguntur. In igne iudicij extremi (iudicabit enim seculum per ignem) singula peccata legentur. Quod prospiciens Dauid, dicit; *Intellexisti cogitationes meas de longè, funiculum meum, & semitam meam inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti*. Similiter & sanctus Iob: *Signasti quasi in sacculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti*. Quæ omnia si in temporali hac uita Deus facit, in extremo iudicio multò faciet exactius: si in iustis hoc facit, qualis Iob & Dauid erant; quanto magis faciet in impijs. Vnde D. Bernardus: [Quid in Babylone tutum, si in Hierusalem manet scrutinium? Si iustus uix saluabitur, peccator ubi parebit? Quid facient tabulæ, quando tremūt columnæ? ait B. Greg. Quid virgula deserti, quando cedrus percutitur? *Si in viridi ligno* (in hac præsenti iustitia Dei, quæ misericordia non caret) tantum iudicium exercetur, *in arido quid fiet?* vbi nullus misericordiæ locus erit. Denique de exactissimo tunc futuro actionum nostrarum scrutinio proferendum, quod scribit S. Basilius; [Non confusè, aut summatim, aut indigestè peccata nostra cernentur; sed singula per partes, ut sese habent, velut in pictura noscentur. Exempli causa, quomodo ad patrandum quisq; adulterium properans è lecto surrexit; quibus passibus incedens usus est; quo motu corporis lentiore ac concitatiore; quem habitum dum procederetur assumpsit; & qua ex parte irrumpens, vxorem alienam uiolauit; quo item ordine huic mulier ad nefarium opus se substrauit. Hæc, inquā, oīa uelut in tabula, per partes diligenter expressa, cernent. Nec opus tātùm externū; sed & intimæ cogitationes.] Hęc ille iuxta Christi doctrinā, dicētis: *Nihil est opertū, qđ nō reuelabitur*. Quæ singularū turpitudinū & impietatū reuelatio, quia in hac uita uel non fit, uel rarissimè fit, idque ex parte tantùm; in extremo iudicio exactissimè & plenissimè fiet. Ex his ergo uel omnibus uel aliquibus explicare, tractare, &

2. Reg. 2.

Similia.

Psal. 138.

Iob 14.

Serm. 55. in Cant.

Moralium in Iob lib. 17. cap. 19.

Lucæ 23.

In lib. de uera uirgi nit.

Matth. 10.

re, & amplificare concionator poterit, prout tempori & loco conuenire uidebit, & pro illa quam habet dicendi facultate, diuini & extremi iudicij terrorem.

2. *His fieri incipientibus, respicite, &c. scitote quoniam prope est regnum Dei.*

LOcus moralis de extremi iudicij hora incerta, & omnibus incognita. Hoc enim in isto Euangelio Christus apertè docuit. Rogantibus enim Discipulis, *Quod signum aduentus tui, & consummationis seculi?* Christus non quando, sed qualis eius aduentus erit, respondet. Modum patefacit, tēpus celare uoluit. Ideo signa ostendit non prognostica & longè præcedentia, sed coniuncta & proximè præcedentia. Huc. n. tendit huius Euangelii scopus. *His fieri incipientibus, respicite, & leuate capita uestra: quia appropinquat redemptio uestra. Videte ficulneam & omnes arbores: quum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Ita & uos quum uideritis hac fieri, scitote quoniā prope est regnū Dei*: uel, ut Matthæus scribit, *Quia prope est in ianuis*: & Marcus, *In proximo est in ostijs*. Signa ergo illa terribilia in sole, & luna, & stellis, & mari, & terra, proximū & repentinū Christi aduentū atq; iudiciū ostendūt; sicut fructus iam enati, æstiualē maturitatē in proximo designant.

Iudicij hora incerta.

Lucæ 21.

Lucæ 21.

Matth. 24

Marc. 13.

Quare Christus adhuc expressius adiunxit, in hoc Euangelio: *Attēdite ne superueniat in vos repentina dies illa. Tāquā laqueus enim superueniet in oēs qui sedent super faciem omnis terræ*. Laqueo assimilat iudicii tēpus. Sicut. n. auis aut fera nihil minus quàm laqueū suspicatur, sed per cāpos illa liberrimè uolitat, per siluas ista intrepidè discurrit, prędā quærens, hominū tamen arte & industria, bestiis istis prorsus incognita, in laqueos repēte incidunt morti destinatę: sic oīno terrenis hominibus, bonis terrenis tanquā prædæ perpetuò inhiantibus, Dei prouidentia, hominibus hmōi incognita, iudicij diem derepente inducit, & ad certam damnationem irretitos tenet. Apud Matthæum furi assimilatur. *Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset vigilaret utiq;, nec sineret perfodi domū suā. Ideo & vos estote parati, quia qua nescitis hora, Filius hominis uenturus est.* Sic à Chro edoctus Petrus: *Aduenient dies Domini sicut fur.*

Lucæ 21.

Simile.

Matth. 24.

2. Pet. 3.

1. Thes. 5. Sic & Paulus: *Ipsi diligenter scitis*, id est, accuratè didicistis, & firmissimè creditis, & ob oculos semper habetis, *quòd dies Domini sicut fur in nocte, ita ueniet.* Rursum hunc repentinum aduentum suum Christus Dominus clarissimo exemplo diluuij orbis terrarum expressit: Matth. 24 *Sicut in diebus Noë, ita erit aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium, comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intrauit Noë in arcam, & non cognouerunt donec ueniret diluuium, & tulit omnes, ita erit & aduentus Filij hominis.* Tribus ergo modis docet Christus repentinum fore hoc iudicium, sicut est laqueus, sicut fur, sicut diluuium.

Iudicium Dei cur in certum. *Simile.*

Causam quoque repentini aduentus adiungit, ut attendamus, ut uigilemus, ut semper parati simus. Si præsciret auis aut fera laqueos, quàm diligenter euitaret. Nã & ideo si fortè ex laqueo euasit, ad eundem locum uix unquam postea redit. Contra fures extruuntur domus bene munitæ, clauduntur ostia, seræ, pessuli, vigiles, canes adhibentur, ciuitates totæ mœnibus clauduntur. Si par esset animæ cura & æternæ salutis ratio, qualis est uitæ temporalis & bonorum terrenorum custodia, non minus ad diem iudicij unusquisq; paratus semper esset. Hanc causam repentini iudicij Christus euidenter expressit: apud Matthæum: Matth. 24 *Ideo & uos estote parati.* Apud Marcum: Marc. 13. *Videte, uigilate, & orate. Nescitis enim quando tempus sit.* Apud Lucam in hoc Euãgelio: Luc. 21. *Vigilate itaque omni tempore, orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis:* stare, non concidere; subsistere, non perire; diligere aduentum Domini, non odisse: sicut casta coniunx non intrepidè tãtùm, sed etiam cupidè expectat reditum mariti sui, seruusque fidelis reditum domini sui. Hæc repentini iudicij ratio tollit & resecat prorsus omnem uitæ bene gerendæ dilationem. *Simile.*

Eccl. 5. *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ disperdet te.* Si Rex unam ciuitatem tibi dono daret, ea conditione, ut infra unam horam literas donationis expedires, & diploma regium apponi curares; qua diligentia per te & tuos uteteris, ne illa tibi hora elaberetur. At hæc uita quasi una hora: (neque enim *Simile.*

adhuc

adhuc unam horam certò tibi superesse scire potes) tibi à Deo concessa est, ut cælestem hæreditatem acquiras, in Euangelio promissam *vigilantibus & orantibus.* Cur ergo uigilare contra peccatum, & orare pro Dei gratia atque misericordia uel ad momentum cessas; At fortè quia uides multos longæuos esse, longã quoque tibi uitam promittis. Sed nònne uides æquè multos in florenti ætate, atque adeò derepente abripi? Planè nemini iam mors repentina uideri debet, quæ quotidie ante oculos nostros tot ex hac uita rapit. Quis à furioso non sibi bene caueret, quem uidet omnes prætereuntes ferire? Mors instar furiosi nemini parcit, ratò præmonuit. Verùm porcis in hac parte similes sumus. Porci enim conspecta nece socij, & audito grunnitu, quem ingentem illud ferè solum animal occidendum edit, accurrunt omnes, grunniunt & ipsi, ac tumultuantur valde: vbi autem semel occisus porcus uociferari desierit, statim ad lutum & stercora redeunt, nihil amplius curantes. Sic homines terreni, carnales, voluptuarij, interim dum moritur notus quispiam, interim dum funus effertur, mouentur, terrentur, perturbantur: factis exequiis, citò obliuiscuntur, ad sortes uoluptatum & uetera peccata redeuntes. Periculi plena est emendationis dilatio, & peccatorum reiteratio. Nauis etsi multa onera capiat, tamen tamdiu onerari potest, ut submergatur. Contra peccatores in peccato perseuerantes, uox Dei illa est: Esaiæ 1. *Super quo percutiam uos ultra addentes præuaricationem?* Castigare eos in hac uita definit Dominus, qui peccatis suis modum non ponunt, qui emendationem differunt, qui omni tempore non uigilant, non orant; vt sic in æternum eos puniat. Qui audit tonitrua, metuit fulgura. Hoc Euangelium tonitruum est futuri iudicij. Metuamus fulgura iustitiæ diuinæ. Quanto diutius viximus, quanto plura supplicia peccatis nostris debita euasimus, tanto certius & citius venturum iudicium expectemus. Theramenes ciuis Atheniensis quum domus ruinam (quæ statim, illo egresso, cecidit) euasisset, exclamauit; O Iupiter, cuinã me tempori reseruas? Nec multo post, à triginta tyrannis cicutam bibere coactus, interiit. Aelianus de uar. histo. lib. 9. Apophthegmata. Idẽ peccatori statuendum, qui post peccatum perpetratum

impœ-

impœnitens manens, Dei manum non sensit; iuxta illud. *Ne dixeris, Peccaui; & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor.*

Eccli. 5.

Tertia pars.

Timor iudicij utilis.

Porrò hæc perpetua extremi iudicij memoria, timor, expectatio ad plurima conducit. Primùm, frenum quoddam peccati est. Vnde S. Basilius: [Si quando te senseris ad aliquod prouocari peccatum, ad mentem reuoca formidabile illud, nec vlli mortalium tolerabile Christi iudicium, & hoc quasi freno animam cohibe.] Nempe sicut sol omnes stellas suo fulgore obscurat, sic solius iudicij memoria suo terrore omnes animæ concupiscentias extinguit, vt est apud D. Clementem. Vnde & Dauid docet, obliuionem iudicij causam esse peccatorum. Quum enim dixisset, *Inquinatæ sunt uiæ eius in omni tempore*; subiunxit rationem reddens, *Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Contra verò memoriam iudicij à peccato custodire idem docuit, *Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.* Qui clauo confixus est, nec in hanc, nec in illam partem mouere audet: nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. Talis clauus timor iudicij est. Deinde qui timet iudicium, effugiet illud. Nisi timuissent Niniuitæ, subuersi fuissent. Generi Loth, quia non timebant, nec credebant monenti futurum mox iudicium Dei, perierunt cum Sodoma. Qui Noe prædicantem audire noluerunt, perierunt in diluuio. Filij Iacob in prima profectione in Aegyptum, quum nihil timerent, in magna mala inciderunt, à Ioseph vexati, in suspicionem uocati, in vincula coniecti. In secunda autem profectione, vbi cum maximo timore accesserunt, omnia eis prosperè successerunt. Maxima uirtutum custodia timor est. Sicut fortissimo milite domum custodiente, domus illa à latronibus nocturnis tuta est; ita timor futuri & furtiui iudicij reddit nos ab eius periculis tutos. Exemplum illustre vide apud S. Chrysostomum, ubi ostendit Antiochenos, qui propter deiectas eius & uxoris statuas, repentino quodam & populari tumultu, Imperatoris iustam iram atque vindictam vehementissimè timentes, sic ad Deum inuocandum, & pietatis opera facienda conuersi sunt, vt opulentissima illa ciuitas magis tunc videretur religiosorum cœnobium, quàm con-

1. Homil. in Psal. 33. *Simile.*

Recog. l. 9 Psal. 10.

Psal. 118. *Simile.*

2. Chrys. homil. 2. in 2. Thes. *Exempla.*

Genes. 43.

Simile.

Hom. 15. ad popu. Antioch.

gregatio ciuium. Et profectò quemadmodum qui causam aliquam grauem coram Iudice pendentem habet, de illa sua causa semper sollicitus cogitat, loquitur, tractat; & qui Imperatorem aliquem cum ingenti exercitu ad ciuitatem suam aduentare audiret, causamque aduentus in bonum ne aut in malum nesciret, de illo solo aduentu cogitaret: sic si causa salutis nostræ cordi nobis esset, de illo tremendo iudicio, in quo omnes nos astare oportet, reddentes rationem eorum omnium quæ gessimus, & in quo qualis nobis Christus aduenier nescimus, memoriam nunquam deponeremus, perpetuò cogitaremus. Vnde eleganter Climacus: [Sicut qui esurit, recordatur panis; sic qui saluari cupit, non potest non recordari extremum iudicium.] Et, ut sapienter scripsit Eusebius Emissenus: [Magna iam est pœna peccati, metum atque memoriam futuri perdidisse iudicij.] Mundani videlicet & uoluptatum sectatores similes sunt hominibus rusticis, qui securè agunt, nec unquam de palatio regio, aut de Regis ipsius uel iustitia erga malefactores, uel liberalitate erga bonos cogitant. At pij fideles, & timentes Dei iudicia, similes ijs sunt, qui in aula regia uersantes compositè se gerunt, semper ad respondendum parati. Talis quum Sanctus Hieronymus esset, hanc vocem sæpe vsurpauit, aliosque ad eam vsurpandam hortatus est: [Siue comedam, siue bibam, siue aliquid aliud agam, semper insonat auribus meis uox illa horrifica: Surgite mortui, venite ad iudicium.] Denique sola infidelitas hunc iudicij metum animis mortalium eximit. Vnde S. Ambrosius: [Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur uanitate seculari, si non infidelitate grauaretur.]

Simile.

De discre. grad. 26. Homil. de latrone. *Simile.*

In Regu. monac. ca. 30. Ad virg. lapsam. c. 8.

3. *Cœlum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt.*

Iudicij extremi expectatio certa.

LOCVS moralis explicandi & premendi certissimam, & necessariam, & assiduam extremi iudicij expectationem; ideoque ab illis malis mediis omni studio cauendi, quæ eius perpetuam expectationem animis

mis nostris eximunt, & penitus paulatim delent. Idcirco enim hanc illustrem asseuerationem Christus hoc loco adiecit, quam alias in hoc loco adiecisse non legitur. Docet nempe uerba hæc sua, quibus aduentum suum gloriosum in extremo iudicio describerat, magis firma, certa, solida, & stabilia esse, quàm ipsum cælum & terram, quæ mortalium iudicijs prorsus immutabilia & firmissima esse uidentur. Cętera enim in ipsa terra nasci & interire quotidie videmus. Orbium quoq; & siderum cælestium motum ratione & sensu comprehendimus. Atqui, nec terram ipsam, nec cælum moueri unquam cernimus, aut mouenda esse, uel immutanda, uel destruenda, certa & euidenti ratione intelligimus. Et tamen tanta est futuri iudicij firmitas & certitudo, vt cælo ipso ac terra firmiora sint. Nam ipsa quidem transibunt, & ut ait Ioannes, *mutabuntur in cælum nouum, & terram nouam*; & ut ait Petrus, *Cæli magno impetu transibunt, & elementa calore soluentur; terra quoque & quæ in ipsa sunt opera, exurentur:* & ut Esaias prædixit, *Cæli sicut fumus liquescent, & terra sicut uestimentum atteretur:* ac deniq; ut Dauid cecinit, *Opera manuum tuarum sunt cæli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut uestimentum ueterascent:* sed uerba hęc mea de futuro certissimè hoc extremo iudicio non transibunt, non mutabuntur, sed opere complebuntur. Debetis ergo illa certissimè & firmissimè credere, credendo expectare, expectando cauere.

Apoc. 21
2. Petr. 3.
Esa. 51.
Psal. 10

EVAN-

QVum audisset Ioannes in uinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es, qui uenturus es, an alium expectamus? Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renunciate Ioanni quę audistis & uidistis. Cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum uidere? Arundinem uento agitatam? Sed quid existis uidere? Hominem mollibus uestitum? Ecce qui mollibus uestiuntur, in domibus regũ sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Etiam dico uobis, & plus quam Prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meũ ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Matth. 11

Pericope moralis huius Euangelij.

1. *Ioannes in uinculis.* De persecutione & uaria tribulatione iustorum in hac uita.

2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.* De cura & charitate pastorum & patrum erga oues & liberos suos.

3. *Euntes renunciate Ioanni.* De modestia seruanda in sui ipsius commendatione.

4. *Quæ audistis & uidistis.* De officio boni pastoris, in doctrina & operibus.

5. *Pauperes euangelizantur.* De paupertate spiritus, humilitate & mansuetudine ad cęlestia capienda.

6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* De uero Christianismo.

7. *Illis*

7. *Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne.* Contra adulatores, & de nemine coram laudando.

8. *Quid existis in desertum uidere.* De laude & gloria iustorum etiam in hac uita.

9. *Arundinem vento agitatam.* De fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda.

10. *Hominem mollibus uestitum.* Contra mollitiem, luxum, & omnem uestimentorum excessum.

1. *Ioannes in vinculis.*

De tribulatione iustorum in hac uita.

LOcus moralis de tribulatione, persecutione, & uaria tentatione iustorum in hac uita. Ioannes Baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum, & natiuitate celebris, & uitæ sanctitate illustris, & officio ac uocatione excellens, in uincula conijcitur, in carcere detinetur, infami supplicio tollitur, sublatus, hosti capitali deridendus proponitur; capite in disco allato, conuiuij tempore præciso, ad omnem contumeliam expositio, ac deniq; mulierculæ uilissimæ libidini dato. Herode interim incestis nuptiis potito, in regno, in epulis, in uoluptate, saltante Herodiade, & matris fœdissimum præceptum exequente. Hæc uidelicet est sors iustorum, multa temporaliter mala perpeti, ut cælestibus bonis in æternum fruantur. Sic suis Christus

Ioan. 16. prædixit: *Mundus gaudebit, uos autem contristabimini.* Quare Apostoli & primi Christiani tribulationes huius uitæ, ut rem Christianissimo propriam expectarunt. Sic Pau-

1. Thess. 3 lus: *Nemo moueatur in tribulationibus nostris. Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus,* id est, ad hoc destinati & uocati sumus. Sic idem cum Barnaba, *confortantes animos discipulorum, exhortantesq; vt permanerent in fide,* addiderunt. *Quoniã per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.* Hæc Christianorum uocatio, hæc sors iustorum. de qua Christus apertissimè. *Qui uult uenire post me,*

Lucæ. 9 *tollat crucem suã quotidie, & sequatur me,* id est, tribulationes & tẽtationes quę illi quotidie obueniunt, ferat patiẽter, sicut ego tuli. Hanc generalẽ sortẽ iustorum Paulus quoq;

2. Tim. 3. expressissimè tradidit. *Omnes* (inquit) *qui piè uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutionẽ patiuntur.* Si causas huius cõditionis & sortis iustorũ explicare libeat hoc loco, eas breuiter ex-

ter exponemus. Primùm omnis tribulatio est fidei & charitatis verę Christianæ probatio, iuxta illud Apostoli: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Vnde & illud Sapientis: *Tanquam aurũ in fornace probauit illos, & inuenit eos dignos se.* Quomodo autem tribulatio sit vera probatio, pulchrè explicat S. Augustinus: [Voluntas Dei est aliquando vt sanus sis, aliquãdo vt ægrotes. Si quando sanus es, dulcis est uoluntas Dei, quando autẽ ægrotas, amara; nõ es recto corde: quia nõ vis voluntatẽ tuã ad Dei dirigere voluntatem, sed ecõtra.] Probauit te ergo tribulatio an Deum toto corde dilexeris. In hoc sensu Apostolus dixit: *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri estis, non filij.* Paternam quippe castigationem verus filius æquanimiter ferret. Sic etiam fidem probat. vnde Augustinus: [Surgunt procellæ stagni huius; vides malos florere, bonos laborare. Tẽtatio est, fluctus est. Et dicit anima tua. O Deus, Deus, ipsa est iustitia tua, vt mali floreant, boni laborent? Dicis Deo: Hæccine est iustitia tua? Et Deus tibi respondet; Hæcine est fides tua? hæccine tibi promisi, aut ad hoc Christiãnus factus es, vt in sæculo floreres?] Hęc ille. Nẽpè quũ [ex fide viuat iustus, fides aũt sit rerũ sperandarũ substantia] basis & fundamentũ; verè fidelis ille est, qui bona futura expectat, non qui pñtibus bonis gaudere uult. In quo ergo fides firma & recta est, adeo reb. aduersus nõ perturbatur, ut omnia prospera suspecta habeat, metuens ne pñtibus affluens bonis, æternis excidat. Ad fidei ergo probationem tribulantur in hac uita iusti. Alia cã tribulationis iustorum in hac uita, est ipsa Dei erga illos dilectio, & fauor singularis. Quod ne cui paradoxũ videatur, ex Scripturis, adeoq; euidenti ratione breuiter ostendatur. Tobiæ uiro iusto graui cæcitate percusso, dicit Angelus Raphael: *Quia acceptus eras Deo, necesse erat ut probatio tentaret te.* Sic Christus in Euangelio: *Dico uobis amici mei; Nolite timere eos qui corpus occidunt, &c.* Amicos uocat, quos ad sanguinis pro iustitia effusionem inuitat. Ideo autem amicos appellat: quia maximum amicitiæ & charitatis argumentum tales præbent. Quemadmodum enim amicitiæ humanæ officium postulat, non solùm ut alter pro altero amicus libenter laboret, & laborando patiatur, sed etiam ut alter ab al-

Tribulatio fidei & charitatis probatio. Rom. 5. Sapien. 3. Enarra. in Psal. 35.

Hebr. 13.

Præfat. in Enarra. 2. in Ps. 25.

Fidelis quis. Hebr. 11.

Tribulatio amoris diuini signum. Tob. 12.

Luc. 12.

Similia.

ab altero officia laboriosa exigat, atq; audacter & familiari ter laborãdi ac patiendi materiã alter alteri præbeat; sic inter Deum & iustos fit: quorum est arctissima, & omnẽ humanam superans dilectio. Nec inter amicos tantùm, sed & inter superiores ac subditos hanc dilectionem cernimus. Subditus, pro Rege, quẽ diligit; filius, pro patre, quẽ amat; ciuis, pro Magistratu, quem reuerentur, nihil ferè arduum recusabit. Imò dilectionis argumentum interpretabitur, si quid ei arduum imperetur. Pulchrè Seneca: [Nihil eo infelicius, cui nihil euenit aduersi. Argumentum est à Deo illum contemni, vt imbellem & ignauum. Ignominiã iudicat gladiator cum imbelle componi. Scit enim sine gloria vinci, qui sine periculo uincitur. Idẽ facit Dei prouidentia Fortissimum quemq; aggreditur, aduersus quẽ suam uim intendat. Ignem experiebatur in Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in Rutilio, tormenta in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone.] Hæc ille ethnicus. Sed in his omnibus totus finis, tota merces erat uana gloriola, iuxta illud Poetæ:

In lib. de Prouidentia Dei.

Vicit amor patriæ, laudisq; immensa cupido.

At multò felicius & fortius in seruis suis experitur Deus suorũ fortitudinẽ, fidem, dilectionẽ. Sic expertus est ignẽ in Laurentio, paupertatẽ in Francisco, exiliũ in Athanasio, tormenta in Vincentio, silentiũ in Arsenio, lachrymas in Ephremio, labores in Pachomio, ieiunia in Euagrio, solitudinem in Honorio, nuditatem in Antonio, cæcitatem in Tobia, ulcera in Iobo, patientiam in Moyse, persecutionẽ in Dauide, lapides in Stephano, crucem in Petro, gladium in Paulo, vincula & carceres in Ioanne Baptista: denique in aliis innumeris, seu Martyribus, seu Confessoribus, innumera uel tormentorum, uel aliarum afflictionum genera. Hos omnes Deus arctissimè dilexit: & hos omnes Deus variè in hac uita affligi uoluit. Alia causa est ipsa virtutis perfectio in hac uita, & consequenter gloriosa merces in altera. *Beati estis* (ait Christus) *quum persecuti uos fuerint homines, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cœlis.* Sic & D. Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in uarias tentationes incideritis, scientes quòd probatio fidei uestræ patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, & in nullo deficientes.* Nempe hæc est perfectio Christiana, non solùm *declinare à malo, & facere bonum*; sed etiam tolerare mala, & pati aduersa. *In patientia enim nostra possidemus animas nostras*; & *à diebus Ioannis Baptistæ usq; nunc*, qui fere primus arduum uitæ genus exercuit, & in carcere decollatur, *regnum calorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud*: quod totum non ad Dei rigorem, sed ad nostram glorificationẽ pertinet. Vnde Chrysostomus: *Volens Deus hominem glorificare, tentat illum, non ut cum iudicio* (id est, seuerè) *hoc faciat, sed ne sine causa glorificet* nempe, ut nostræ glorificationis nos quoque cooperatores essemus, quo nihil humanæ naturæ gloriosius conferri potuit. Nempe Deus paternum gerit in nos affectum, non maternum. Pater filium labori mancipat, uel opificio addicit, uel ad militiam emittit, uel negotiationi tradit, uel ad studia & literas collocat, ut sic ad honores uel opes acquirendas perueniat. Mater uerò filium suum domi in officina residere perpetuo uellet, quietamq; & tranquillam semper apud se uitam agere. Rursum in castris non nisi fortissimis & charissimis suis militibus periculosa Dux imperat. Lectissimos & quos promouere cupit, emittit, qui nocturnis insidijs hostes aggrediantur, qui iter hostium explorẽt atque intercipiant, qui præsidium aliquod loco deijciant, denique qui robur ipsum exercitus hostilis inuadant. Nemo eorum qui sic exeunt, dicit, malè de me Imperator meruit, aut malè mihi uoluit; nisi ignauus fortè aut imbellis quispiam: sed contra, si strenuus miles est, & militis nomine dignus, sic dicit: Bene de me iudicauit Imperator, bonam de me opinionem se habere ostendit; bene mihi uoluit, & honori meo consulere. Sic se res habet inter nos & Deum. *Militia enim est uita hominis super terram.* Et, *omnes currimus in agone*: Certare igitur, contendere, & contra omnia aduersa, Dei prouidentia nobis immissa, pugnare debemus. *Nemo enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* Plura de hac materia in alijs Euangelijs, ubi magis proprius erit dicendi locus.

Tribulatio virtutis perfectio.

Matth. 5.

Iacobi 1.

Pars Hyemalis. B 2. Mittent

Psalm. 36. Lucæ 18.

Matth. 11.

In Matth. hom. 14. operis imperf.

Similia.

Iob 7. 1. Cor 9.

2. Tim. 2.

2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.*

Pastorum & patrum cura.

LOcus moralis de cura & charitate seu pastorum erga oues, seu patrum erga filios suos. Ioannes enim non propter se illos ad Christum misit, nec propter se quæsuit an ille Messias esset. Non enim potuit eum ignorare, quem antea digito demonstrauit, dicens: *Ecce Agnus Dei &c.* quē Ioan. 1. Matth. 3. apud aquas confessus erat, dicens: *Ego debeo à te baptizari, &c.* quem etiam apud Sacerdotes & Scribas ad eum missos ingenuè prædicabat, dicens: *Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Sed* (ait Hieronymus) *sibi quærens,* Ioan. 1. Ad Algasiam q. 1. *suis discipulis discere uoluit.* Sic Elizeus mittit filios Prophetarum per montes & ardua, ut quærerent tribus diebus Eliam, quem ipse ascendentem uiderat. Quum enim tot sua 4. Reg. 2. testimonia suis adhuc discipulis non satisfacere Ioannes uideret, hac arte elicere uoluit luculentā probationem, quod Iesus esset Christus, ne ex sola humilitate alteri hunc honorem detulisse suis discipulis, præceptorem suum nimis amantibus, uideretur. Ioannes ergo iam in carcere & mortis proximus, non sui, sed suorum discipulorum curam habet.

Simile. Non mittit ad Herodem ut liberetur, sed suos ad Christum ut instruantur. Tanquam si prouidus pater moriens, filios suos consignet fideli tutori, & cupiens eos bene instructos relinquere, sic suos mittit ad Christum, ab eo docendos, &

Exemplū. in fide confirmandos. Sic Paulus in ipsis uinculis curam Ecclesiæ gerit ad Philippenses, ad Ephesios, & ad Philemonem in carcere Romano scribens. Sic etiam ad Colos-

Simile. censes in Epheso comprehensus scripsit. Quemadmodum candela accensa etiam in carcere conclusa, per rimulas tamen lumen emittit; sic Ioannes, qui *erat lucerna ardens*

Ioan. 5. *& lucens*, charitatis suæ ardorem foras emisit. Concludi charitas non potest. Quanto magis plena libertate gaudentes, & summa potestate ac facultate bene rem gerendi præditos Episcopos & Pastores, perpetuam ouium suarum cu-

Can. 36. ram habere oportet. Canon Apostolicus iubet, ut si Episcopus electus non admittatur à populo loci (non sua culpa, sed populi refractarij uitio) clerici illius ciuitatis excommunicentur, qui non fuerunt correctores populi inobedientis.

bedientis. Eadem debet esse cura parentum erga liberos. Diogenes patrem percussit cuius filium insolentem uidit. Lacedæmonij, quum duo fratres inter se dissiderent, multam dixere patri, quòd eius negligentia, orta inter eos simultas esset. Aliud Ioannes suo exemplo docuit, qui etiam ut discipulos formaret, ignorantiam ipsemet prætexebat; sicut magistri chori tonum aliquando excedunt, ut alij cantores congruum tonum accipiant.

Parentum cura erga liberos. Laert. in Diog. *Exemplū.* Plutarch. in Lacon. *Simile.*

3. *Euntes renuntiate Ioāni quæ audistis & vidistis.*

LOCVS moralis de modestia seruanda in sui ipsius exi stimatione & commendatione. Christus rogatus de re maxima, & de summa ab orbe condito dignitate, an esset Messias & Saluator mundi, non respondet se illum esse; sed ex doctrina & operibus iudicandum relinquit, an sit uerus Messias, nec ne. Superbi semetipsos & sua facta prædicant. Nabuchodonosor in sua superbia sic loquitur: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* At Christus de seipso nihil affirmat, sed duo certissima argumenta profert, quibus interrogato satisfaciat, doctrinam & opera. Sic docet nos humilitatem & modestiam, ut non uerbis, sed operibus commendari uelimus. Ideo non dicit, cæcos illumino, mortuos resuscito: sed *cæci uident, mortui resurgunt, &c.* In bonis operibus non est dicendum, ego hoc feci; sed, Deus fecit. Bonorum enim operum potissimam partem Deus facit. S. Hugo dicere solebat: [Mala mea purè mala sunt, & mea sunt: bona autem mea nec purè bona sunt, nec mea sunt.]

Modestia seruanda. *Exemplū.* Dan. 4. Diony. Cart. in c. 18. Eccl.

4. *Quæ audistis & vidistis.*

LOCVS moralis circa officium Pastoris seu Præpositi cuiusuis Ecclesiastici, qui ex duplici hoc capite, doctrina & operibus commendari debet, sicuti Christus per ea innotescere uoluit, cuius illi in terris uicem gerunt. Sic Paulus Christi imitator. *Quæ audistis & uidistis in me, hæc agite; & Deus pacis erit uobiscum.* Sic

Pastoris officium. Philip. 4.

1. Tim. 4. suo Timotheo præscripsit: *Exemplum esto fidelium in uerbo, in conuersatione.* Doctrina uerbi cum bona conuersatione coniungit. Qui enim dicit & non facit, similis est illi, qui numismate ad nihil aliud utitur, nisi ad numerandum; quod de Græcis dixit Anacharsis Scytha, qui uerbotenus magni erant Philosophi, sed uita & moribus leuissimi. unde illud Solonis ad Græcos apud Platonem in Timæo: [Vos semper pueri estis, senex autem Græcorum nemo.] Moribus nempe pueri erant. Cuius rei tale exemplum narrat Plutarchus. Senex quidam in ludis Olympicis diu multumque inter Græcos perambulans, nec locum inueniens, ad Lacedæmonios tandem peruenit, ubi non solùm pueri omnes illi assurrexerunt, uerùm etiam uiri multi locum dederunt. Id factum quum cæteri Græci, quotquot aderant, magno applausu approbassent, exclamat senex: [Heu miseriam? Omnes Græci norũt quid sit honestum, sed eo soli utuntur Lacedæmonij?] Monendi hoc loco Pastores, ne fortè omnes illi norint optimè quid sit honestum, sed eo soli utantur laici. Rectè monuit Seneca: [Eum elige Doctorem, quem magis admireris quum uideris, quàm quum audieris.] uidelicet qui ex uitæ sanctitate magis commendetur quàm ex doctrina. Sicuti monstrosum est ut homo maiorem habeat linguam, quàm manum; sic cuius maiora sunt uerba quàm opera, præter naturam facit. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cælorum.* Christus magistris Ecclesiarum dixit: *Vos estis sal terræ*, propter sanam doctrinã qua condiendi erant populi, ut recta saperent. *Vos estis lux mundi*, propter exemplã uirtutum: *ut luceat lux uestra coram hominibus, & uideant opera uestra bona, & glorificent Patrem uestrum qui in cælis est.* Ad eos uerò qui dicunt & non faciunt, clamat Apostolus. *Qui alium doces, teipsum non doces? qui prædicas non furandum, furari? qui dicis non mœchandum, mœcharis?* Nempè huiusmodi prædicando optima, & faciendo pessima, nihil aliud quàm suum ipsi processum contra seipsos egregiè formant, ut iudex tandem toto uiso processu, doctrinæ optimæ, & uitæ contrariæ, sententiam pronunciet: *Ex ore tuo te iudico serue nequam.* Sanè si *qui scit uoluntatem Domini, et non facit eam, uapulabit plagis multis*

Similia. Plutarcus in lib. de profectu morum.

Apophtegma.

Exempla. In Lacon.

Epist. 34

Simile.

Matth. 5.

Rom. 2

Doctor malus suũ ꝓcessum facit.

Lucæ. 19

Lucæ. 12

is qui

is qui & scit & docet, uapulabit plurimis, si non facit eam. Pulchrè Seneca: [Nullos perius mereri de omnibus mortalibus iudico, quam qui philosophiam (multo magis Euangelicam doctrinam) uelut aliquod artificium uenale didicerunt, qui aliter uiuunt, quàm aliquem uiuendum esse præcipiunt. Non magis potest talis, prodesse præceptor, quàm gubernator in tempestate non sauciabundus. Non est loquendum, sed gubernandum, & hic alio in loco. [Nihil proderit dare præcepta, nisi prius animum exhortantia præceptis. Non magis si proderit Duci arma in conspectu militũ posuisse, proprius quæ admouisse, quæ ipse nunquam exercuerit. ut ad præcepta quæ damus, possit animus ire, soluendus est.] Planè iuxta illud Christi. *Alligant onera grauia, & imponunt ea humeris aliorum, & digito suo nolunt ea mouere.* Alligatur. n. & graue fit onus subdito, quod qui imperat non ipse præstat. Putatn. subditus ferri non iudex, aut certè parũ interest an feratur, quod à præcipiente superiore ferri nõ uidet. Si. n. aut ferri posset, aut necessariò ferri deberet, ipse ante omnes hoc faceret. Qui docet igitur, & non facit, duplex onus imponit audienti præceptu, alterum mali exempli. Nam ut unum præceptum per se graue est, nisi charitas accedat, per quam fit leue: ita adhuc grauius est quum illud non seruat, qui aliis ferendum ualentiores uidentur. Sicuti enim leuius quando exemplo præcurrit magister (facilius enim est imitari facientem, quàm obedire iubenti) sic graue fit quando onus deponit. Christus ergo bonus magister, ut se Messiam, ut se magistrum omnium iustorum ostendat (*unus est enim magister uester, Christus,*) iubet discipulos Ioannis renunciare ea quæ audiuerant, & uiderant. Iubet doctrinam, & opera eius attendi. Neqs. uerò obstat quod opera miraculosa Christus hic intelligat. Nam ut illa tunc necessaria erant ad fidem hominum animis ingenerandam [Miraculis enim (ait Augustinus) conciliauit authoritatem, authoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem:] sic postea bona opera prædicatorum necessaria sunt ad fidei opera producenda. Noua planta dũ adhuc tenera est, sæpe irrigatur, ubi autẽ in arborem adoleuit, sole magis caret quàm frequenti pluuia. Fides miraculis irrigari debuit, ut cresceret, sed ubi creuit; luce bonorũ

Epist. 109

Similia. Epist. 95

Matth. 23

Malus magister dupliciter onerat.

Matth. 23

De util. cre. c. 14.

Simile. Greg. ho. 29. in Euã.

operum, luce exemplorum magis indiget, quàm miraculorum frequentia. [Qui mundo credenti non credit (ait Augustinus) magnum est ipse prodigium] Proximũ est quod monet Iacobus: *Tu mihi ex operibus ostende fidem tuam.* Tales enim fructus hæc arbor profert. Est nunc igitur doctrina cum bonis operibus in magistris animarum ita necessaria, sicut doctrina sana cum miraculis in primis illis plantatoribus, Apostolis & Apostolicis viris, maximeq; in Christo omnium magistro necessaria fuit.

De ciuita. Dei li. 22. cap. 8.

Iacobi 2.

5. *Pauperes Euangelizantur.*

De paupertate spiritus.

LOcus moralis de paupertate spiritus, de humilitate cordis, de animi mansuetudine & submissione, solo & proprio doctrinæ cœlestis capiendæ medio. Christus hoc inter miracula enumerat, quod non sublimes spiritus, nec superbia ingenia, nec subtiles, & acuti homines Euangelium suscipiunt, sed humiles mansueti, paruuli. Hactenus Philosophi & sapientes huius mundi alios auditores & sectatores non habuerunt, quàm ingenia selectissima, acutos & subtiles homines, superbos & gloriæ cupidos. Tales Platonis Academia, tales Zenonis Stoa admisit; tales cum Aristotele deambulabant. Plato neminem, nisi prius geometram, id est, in mathematicis principijs acutè & subtiliter versatum, in suam Academiam recepit: & tamen erat eius doctrina tota penè moralis. Nouum itaque erat ad Euangelicam doctrinam suscipiendam non nisi pauperes, id est, humiles, mites atque mansuetos à Christo vocari. Prædixit hoc Esaias, & in se completum Christus asseruit: *Spiritus Domini super me, Euangelizare pauperibus misit me.* quod apud Esaiam sic legimus: *Annunciare mansuetis misit me, vt mederer contritis corde.* Sic alibi idẽ Propheta: *Super quem requiescet Spiritus meus? super humilem & trementem sermones meos.* Euangelica nimirum & cœlestis doctrina, quia non arte & ingenio acquiritur, sed Dei gratia & dono impartitur, ideo non nisi ab humilibus capi potest. *Deus enim humilibus dat gratiam, superbis autem resistit.* Ideo sapienter Augustinus: [Nisi pietas & pax quędã mẽtis accedat, de fide nihil intelligi põt.] Sicut ergo vas se demittit in puteũ, & incuruat se ut aquã hauriat, sic animus

Lucæ 4.
Esaiæ 61.
Ibidẽ 66.

Iacobi 4.
De vtilita. credẽda. 18.
Simile.

animus humanꝰ demittere se dẽt, ut cœlestẽ doctrinã capiat. Quæ sublimia sunt, & supra captum nostrum, inuadi, aut ui capi non possunt: uel arte, uel precibus utendum, ut eo perueniatur. Sed quia in cælestibus arti locus non est, precibus, & humili spiritu agendum. Videmus formicas propter exiguum corpusculum, arborem quantumuis excelsam inuadere, ad summum usque fastigium conscendere, per quælibet minutissima folia tuto discurrere. Sic humilibus solis datum est altissima fidei mysteria penetrare. Plura diximus de hac materia in altero Promptuario nostro Catholico contra hæreticos. Nam ut acerum acre non fit nisi ex optimo uino, sed corrupto: sic maximi hæretici ex maximis ingenijs per superbiam corruptis. Talibus Christus suæ sapientiæ thesauros non committit. Hoc enim esset *proijcere sancta canibus, & margaritas porcis.* Sunt enim superbi omnes ferocitate canes, & ruditate porci, qui res pretiosissimas non nisi carnaliter capiunt, & ex affectibus humanis iudicantes, quasi pedibus conculcant. Sed contra, ut prudens mercator, non otiosis aut curiosis, sed ijs quos emere uelle putat (quia talibus indigent, suamque indigentiam agnoscunt) merces suas ostendit: sic Deus non superbis, qui per se satis sibi sapere, & omnia mysteria intelligere uidentur; sed humilibus, qui suam ignorantiam agnoscentes, auidè diuinos magistros audiunt, sua cælestia mysteria communicat. Sic Christus coram Herode nulla uoluit facere miracula, ac ne loqui quidem aliquid. Rursus quemadmodum parentes tunc demum thesauros suos filijs patefaciunt, opesq; & substantiam paternam eos scire permittunt, quum eos iam adultos uiderint, & puerilis lasciuiæ uitia respuisse, esseque morigeros, & obsequentes; ita anima humana, donec humilis & Deo deuota atque obediens fiat, ad cælestium rerum cognitionem à Deo non admittitur. Certè ut uas repleri non potest nisi prius euacuetur; sic anima humana, nisi per ualde modicam sui reputationẽ, id est, uacuam se reputando, cognitione rerum diuinarum repleri non potest. Ideo prophani Philosophi, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Nihil ergo mirum si solis pauperibus Euangelizat Christus. Hoc est quod dicit Apostolus:

Simile.

In die S. Matthiæ.
Simile.

Matth. 7.

Simile.

Chrys. lib. 3. de compũct. cord.
Similia.

Rom. 2.

1.Cor.1. *Elegit Deus infirma mundi, ut quæ sunt fortia confundat.* Doctrina enim humilium, est confusio superborum. Sed

Simile. & in hoc maior est Dei gloria. Nã ut ille demũ summus artifex est, qui ex uilissima quaque materia excellens tamen artis suæ opus producere potest: sic Christus se magistrum peritissimum ostendit, qui pauperes maximè, simplices, idiotas, *ipsa quasi peripsimata ac purgamenta mundi* (vt Apostolus loquitur) cælestium mysteriorum discipulos idoneos, atque adeò magistros fecit. Magnæ artis esse videtur, ex ipsis corticibus pomorum, saccaro & melle conditis, delicatissima bellaria conficere. Maius est homines rudes, & mundi iudicio stultos, Euangelicæ doctrinæ luce sic collustrare, ut fint ipsi postea lux mundi, & sal terræ. Pauperes ergo Euangelizantur, uel quia sic Euangelicæ doctrinæ ratio postulat, uel quia cælestem magistrum sic decet, uel quia ad Dei gloriam hoc in primis pertinet.

1.Cor.4.

6. *Beatus qui non fuerit scandelizatus in me.*

LOcus moralis de uero Christianismo. Christianus.n. ille uerus est, qui non scandalizatur in Christo, *qui nõ erubescit Euangelium*, qui nihil à se alienum putat quod Christi est. Veri hominis illa uox erat, & maximo cum applausu accepta: *Homo sum, humani nihil à me alienum existimo.* Scandalizantur in Christo non solùm omnes infideles & incredeli, de quibus Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autẽ stultitiam.* Propter ipsam doctrinam de Christo; sed etiã omnes impij, tam incredeli quàm credentes, propter Christi uirtutes in eo scandalizantur. In India Orientali, & regnis Iapanicis, multi Reges etsi fidem Christi, quoad doctrinã, amplecti parati essent, tamen propter uitæ innocentiam, quam Christiana religio præcipit, amplecti noluerunt. Multi Philosophi, quia fastum & gloriã huius seculi quasi pro summo bono habebant, quam Christus condemnat, & humilitatem docet, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*, à Christiana religione exhorruerunt. Vnde sic Platonicos alloquitur August. [Quia Christus humiliter

Rom.1.

Scandalizari in Christo quid.

2.Cor.1.

1.

2.

Epistolæ Indicæ & Iapanicæ.

3.

Matt.11.

ter venit, & vos superbi estis, ideo Platonici quàm Christiani esse malnistis.] Omnia uitia in Christi uirtutibus scãdalizantur. Superbus in Christo humili, & omnes contumelias atque opprobria usque ad crucem sustinente. Auarus in Christo paupere, & *non habente ubi reclinet caput suum.* Quem Christus ad perfectionem hortabatur, *recessit tristis, quia diues erat*, id est, amator diuitiarum, & auarus. Gulosus in Christi sobrietate, qui multum & sæpe ieiunauit, suisque *ieiunandum* prædixit, *quãdo sponsus auferretur ab eis.* Multi hodie Catholicam deserunt, & ad hæreticos transeunt, quia ieiunare se non posse aiunt. Tales scandalizantur in Christo, & *in corpore eius, quod est Ecclesia*, prescribente ieiunia. Libidinosus in Christi puritate, qui nasci voluit de uirgine, & docet *quosdam castrare se propter regnum cælorum*, & per Apostolũ suum Paulum hortatur omnes ad uirginitatem, & prohibet ipse mœchiam omnem, etiam mentalem. Multi ex clero ex hac Christi doctrina hodie scandalizati abierunt retrò, & in hæreses apostatarunt. Desidiosus & ignauus, atque acedia laborans, scandalizatur in Christi frequentissima oratione, in qua pernoctabat, ad quam sine intermissione faciendam hortabatur. De omnibus his verum illud est quod in Euangelio dicitur: *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucẽ. Erant enim eorum mala opera.* Nam vt lusci solem non vident, & noctuæ oculus luce offenditur: sanus autem oculus lucis splendore etiam delectatur: sic omnes impij, quorum corda sunt tenebræ, & non nisi opera tenebrarum faciunt, Christi luce, omniumque virtutum splẽdore offenduntur & scandalizantur. Horum omnium voces describit Sapiens: *Circumueniamus iustum, quoniã inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Tale scandalum Iudæos ad Christum occidendum impulit. Tale scandalum hodie hæreticos ad persequendos Catholicos, maximè de clero, & monachos impellit. Michol superba deridet saltantem & tripudiantem Dauid coram Arca Dei. Populus alienigena, Iudæos templum reædificantes, primùm deridebant, postea quibus poterant modis impediebant. Impiorum vox

De ciuita. Dei. li. 10. c. 29.

4.

5.

Luc. 9.

Luc. 18.

6.

Matth. 9.

Ephes. 4.

7.

Matt. 19.

1. Cor. 7.

Matth. 5.

8.

Ioan. 3.

Sap. 2.

9.

10.

2. Reg. 6.

Allegoria.

1. Esdr. 4.

de uita

Sapien. 5. de uita iustorum est: *Nos uitam eorum reputabamus insaniã.* De Christo prædicante, & ad omne uirtutis genus hortante, dixerunt Iudæi: *Dæmonium habet, & insanit, ut quid eum auditis:* Quum sacramenti sui mysterium aperiret, de corpore manducando, & de sanguine bibendo, scandalizati dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest audire eum?* Ad hanc doctrinam etiam hodie scandalizati multi hæretici, *abierunt retrò, Christo relicto*, quia corpus eius, quod est Ecclesia, deseruerunt. Quibuscunque doctrina Christi, vel Ecclesiæ eius, insana, stulta, superflua, dura, superstitiosa uidetur, illi omnes in Christo scãdalizantur. Hæretici hodie, quia toti carnales sunt, primo suo magistro Luthero similes, scandalizantur in Christo propter doctrinam de necessitate bonorum operum. Lutherus, lectis illis Pauli uerbis: *Iustitia Dei in eo* (scilicet Euangelio) *reuelatur*, tale scandalum passus est, ut sic scribat: *Oderam istud vocabulum, Iustitia Dei, quod vsu & consuetudine omnium doctorum doctus eram philosophicè intelligere de iustitia formali & actiua, qua Deus est iustus, & peccatores iniustos punit. Ego autem nõ amabam, imò odiebam iustum, & punientem peccatores Deum, tacitaq; si non blasphemia, certè ingenti murmuratione indignabar Deo, dicẽs: Quasi uerò non satis sit miseros peccatores, & æternaliter perditos peccato originali, omni genere calamitatis oppressos esse per legem Decalogi, nisi Deus per Euangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Euangelium nobis iustitiam & iram suam intentaret.* Hęc ille ad uerbum. Hoc itaq; scandalum passus, fingit iustitiam Dei in Euangelio nullam aliam esse quàm iustitiam fidei iuxta sensum suum, ideſt, qua sumus iusti per fidem, credendo solùm in Christum, & eius iustitiam nobis imputatam apprehendendo per fidem. Quod totum eius scandalum, atque insaniam huius scandali, alio in loco refutatum dedimus. Similiter Flaccus Illyricus scandalizatus, affirmat illa Christi uerba in Euangelio, *Si uis ad uitam ingredi, serua mandata*, non esse uocẽ Euãgelij, sed legis, id est, ad ueterem legẽ pertinere, & hodie non obligare. Quod etiam eodẽ in libro refutauimus. Hoc istorum nebulonum scandalum sequuti hodie innumeri, atque ita scandalizati, & ipsi Christum deseruerunt. Sed beati Catholici,

Ioan. 10.

Ioan. 6.

11.

12. Hæreticorum hodie scandalũ. Rom. 1. In 1. præfat. operis Lutheri.

Lutheri scandalũ.

De iustifi. li. 5. & 7.

In Claue, par. 2.

tholici, qui in hac Christi doctrina non sunt scandalizati. Beati plenius iusti & pij Catholici, qui in nulla Christi doctrina scandalizantur. Qui uoluntatem suam in omnibus Christi uoluntati conformat, ille demum non scandalizatur in Christo; ille beatus est. Quemadmodum enim ferrum frigidum, etsi millies malleo contundatur, formam tamen nouam non accipit, nisi igne calefiat: sic anima, etsi intellectum optimè instructum habeat, fideque sana imbutum, nouitatem tamen uitæ non induet, ut sit Christo conformis, nisi igne charitatis uoluntas accendatur, vt Christum verè amando, omnem eius uoluntatem libenter exequatur, & in nullo contra eius uoluntatem scandalizetur. Scandalizantur in Christo, qui propter persecutiones contra Ecclesiam exortas turbantur in fide, de quibus Christus dixit: *Tunc tradent uos in tribulationem, & occident uos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod hodie in persecutione Anglicana ad literam locum habet, ubi tradunt se inuicem Christiani, filius patrem de audita Missa accusat, ut hærediratem uiuo patre consequatur: frater fratrẽ, uxor maritum, maritus uxorem, seruus dominum religionis Catholicæ accusat, uel in fauorem hæresis, uel ut Principi gratificetur, uel ut bolum aliquem emungat. Hæc illi scandala patiuntur propter persecutionem publicam & acerbissimam quam illic uident. Scandalizatur in Christo infirmus, uidens laborare & vexari bonos, florere & triumphare malos: de quo scandalo superius diximus ad illud: *Ioannis in uinculis.* Scandalizantur multi etiam boni & satis alioqui firmi in Christo, propter tardam malorum uindictam, retributionem bonorum. Dicunt sæpe multi: Toties orani, & non fui exauditus; tot pauperibus eleemosynas erogaui, & nũc ipse egeo; tot periculis pro fide & iustitia me exposui, & adhuc laboro. Sed oẽs isti obliti sunt, quòd *in patientia* malorum *possidebunt animas suas*, non in præsenti retributione bonorum: *quòd iustus ex fide uiuit, quæ est substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparentium:* quòd Christus *ueniet, & non tardabit.* Latissimè patet hic locus. Nos fontes tantùm ostendimus, & capi-

Non scandalizari in Christo quid.

Simile.

13.

Matt. 24.

Anglicana pſecutio.

14.

15.

Luc. 18. Hebr. 11.

& capita rerum notamus, quæ diligens concionator amplificabit.

7. Illis aũt abeũtibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne.

Contra adulatores.

LOcus moralis, neminem laudandi vel coram, vel apud intimos eius amicos & familiares, qui omnia illi posteà referent. Christus laudaturus Ioannem, non id facit, nisi post discipulorum eius discessum. Notauit hoc S. Chrysost. his verbis: [Quàm bene, recedentibus discipulis, cœpit laudare Ioannem? non sicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quando vident amicos eius fideles adesse, aut domesticos, quos credunt nunciaturos illi quicquid audierint. Insipiens gaudet laudari in facie, vir autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.] Nullo ergo mõ hoiem in facie laudare debes. Si.n. sapientẽ eũ putas, molestiã illi exhibes. Si insipientẽ existimas, eius insipientiã laudibus tuis foues & auges. Hoc ergo laudis genere nihil perniciosius, nihil ẽt in cõi conuersatione vulgarius. Adulatores hmõi sunt, de quibus ait Scriptura: *Verba bilinguis quasi simplicia: ipsa perueniunt usque ad interiora uentris.* Et rursum: *Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, Euge.* In quæ uerba Augustinus. [Duo sunt genera persecutorũ, uituperantiũ & adulantiũ. Plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris.] Quare D. Greg. [linguã adulantis locustæ cõparat, quæ uastauit Aegyptios: (& alibi,) canibus Lazari uulnera lingentibus.] Linguant.n. adulatores ambitiosa hoĩum corda, & latentia uitia non sanant: sed ad tps refrigerant & alleuiant. Vnde alibi exponens uerba Psalmi supra citata, ait: [Adulatio si ad tps patienter susciptur, auget ur, & paulisper demulcet animũ, ut à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis.] Hoc aũt ubi adulatio effecerit, & molliores reddiderit atq; pigriores, qui prius in pietate feruebant, postea magis palpãdo, ẽt planè desides & ignauos reddendo, penitus occidit. Vnde D. Hieron. [Adulatorũ noxia blandimenta, velut pestes animæ fugę. Nihil.n. est quod tam facile corrumpat mentes hominũ, nihil quod tã dulci & tã molli uulnere animũ feriat.]

Hom. 27. operis imperf. in Matth.

Prou. 18. Psalm. 69. Enarrat. ibid.

Epistol. ad Celantiã.

Quo

Quo autem mollius hoc uulnus est, eo cauendum magis. Vnde D. Chrysostomus salubriter monet, vt [adulatores magis quàm contumelioſos vitemus. Maior enim non attendentibus ex adulatione pestis, quàm ex uituperatione oriri solet.] Nempe vt Salomon scripsit: *Meliora sunt uulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Cuius reiueram causam hæc similitudo docere nos potest. Sicut enim venator leni sibilo feram allicit vt gradum figat, quo certius sagittam in eam dirigat (quamprimũ enim ceruus venatoris audit sibilum, sistit gradum) in eundem modum diabolus animarum venator robustus, per linguam adulatorum, qui sunt diaboli sibilus, hominem sistit à cursu virtutis, & ad vanam suiipsius considerationem attractum, sibique iam placentem firmat, vt ita cessantem iam & sibi placentem, venenatis sagittis superbiæ, acediæ, & aliorum peccatorum transfigat. Hanc etiam ob causam adulatio in scripturis oleo peccatoris comparatur. [Corripiet me iustus in misericordia. Oleum autem peccatoris non impinguabit cor meum.] Nostra enim natura hac in parte uelut natura cicadæ est; quæ si oleo aspergatur, moritur: si autem aceto, reuiuiscit. Sic enim nos adulatio per superbiam occidit: castigatio per humilitatem conseruat. Adulator ergo tibicini comparari potest. Sicut enim ille, etsi manu neminem in bello interficit, tuba tamen sua alios ad interficiendum incitat, ideoque etiam ab hostibus occiditur tanquam iustus aduersarius: sic adulator tuba uanæ laudis fratrem interficiens, homicida spiritualis est. Quemadmodum enim qui audierunt symphoniam, ferunt secum in auribus modulationem illam quæ cogitationes impedit, nec ad seria patitur intendi: sic adulatorum sermo diutius hæret quàm auditur, nec facilè est dulcem sonum animo excutere; & prosequitur & durat, & interuallo recurrit. Quare, vt eleganter scripsit Plutarchus, qui præbent aures palponibus, nihil differunt ab eis qui crura præbent supplantantibus. Afficiuntur quoque ut sues, quæ dum fricantur & titillantur, facilè se deijci patiuntur, ut de illis facias quod libet. Denique similes sunt amphoris, quæ auribus facilè circumferuntur. Ipsi autem adulatores (ut solebat dicere

Hom. 89. in Matth.

Prou. 27. Guadalupens. in Oseã. c. 10. *Simile.*

Phil. Diez conc. 1. in Dom. 22. post Pent. *Similia.*

1.

2. Seneca epist. 123.

3. In lib. de uitiosa verecundia.

4.

5.

6.

Alphon.

Anto. Par. de reb. ge. Alphonsi lib. 3. Stob. ser. 12. Apophthegma. Adulatio contumelia peior.

Alphonsus Arragonum rex sapientissimus) sunt similes lapis, qui titillando & palpādo asinos uorare solēt. Nam & uerè deuorant quos infatuant, & nō nisi fatuos & prurientes auribus deuorant. Vnde adulatorem peiorem esse coruo, Antisthenes dixisse fertur. Nam coruus hominibus mortuis, adulator autem uiuis oculos euellit, illos adulatione excæcans. Tanta enim uis est laudum, adeoque homines illarum desiderio capiuntur, ut ab eis penitus, excæcentur, Christus in Euangelio quum maledicentes sustinuisset, adulantes acerrimè increpauit. Quum enim Iudæi *Samaritanum illum & damoniacum* uocarent, simpliciter negans respondit: *Ego damonium non habeo, &c.* Et rursum quum mendacij arguunt, dicentes. *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est uerum*; mitissimè respōdet *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, &c.* At uerò quum adularentur, dicentes, *Magister uolumus à te signum uidere*, respondit, *Quid me tentatis hypocritæ?* Rursum quum dicerent, *Magister, scimus quia uerax es, & ueritatem doces*: asperè respondit, *Generatio praua & adultera.* Ladislaus Poloniæ rex adulātes sibi colaphizabat. Rogatus cur id faceret, Quia (inquit) percutientes repercutio. Hoc spiritu Christiano prædiți esse debemus, ut uel corā laudantes, uel alienas de nobis laudes, nobis præsentibus commemorantes, aut uerbo aspero, aut saltem tristi uultu repellamus. Adulator enim, cuius beatitudo est placere, si displicere se uideat, denuo non loquetur. Christus igitur, cuius omnis actio nostra est instructio, laudare Ioānem uolens, uera laude dignissimum, non solùm eo absente id facit, sed etiam absentibus & recedentibus discipulis eius, qui totum ei renuntiaturi haud dubiè erant.

Matth. 9. & 11.

8. *Quid existis in desertum uidere?*

Virtus laudanda.

LOCVS moralis de laude & gloria iustorum etiam in hac vita. Etsi enim neque laudis causa virtus capessenda est, sed propter Dei amorem; neque coram laudare tutum aut decorum est, laudando verò adulari turpe est; tamen tum uirtus ipsa laudem meretur maximam, tum eam suo loco ac tempore, & absque adulationis

uitio laudare (quod Christus hic fecit) in primis laudabile est, utile quoque & fructuosum, interdum etiā necessarium. Quæ singula hoc loco tractari possunt. Sanè uirtutem laus, ut umbra corpus sequitur, & fugientē quidem sequitur, appetentem & accurrentem fugit. Et quemadmodum medici, quum uident ægrotos salutares cibos fastidire, noxios appetere; salutaribus noxios adiungunt, ut dum auidè sumunt quod noxium est, sumant etiam quod illis salutare futurum est: sic eodem planè consilio Deus, ut homines à uitiorum turpitudine ad honestatē traduceret, in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam, quam homines naturaliter appetunt, collocauit. Sicut etiā in aruo quod segeti prosciss̄um est, aliqui flores internascuntur; non tamen huic herbulæ, quamuis delectet oculos, tantum operis insumptum est; aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit: sic honor, laus & gloria non est uel causa, uel propria, & sola merces uirtutū; accessio tamen est quasi naturalis, & cum ipsa uirtute accrescēs: quod & Christus satis expressit, quum diceret, quum bona opera luci splendenti comparat: *Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, et glorificent Patrē uestrū, qui in cælis est*: à quo uidelicet *est omne datum optimum, & omne donum perfectum.* Certè ethnici, ut honorē, uirtutis comitem indiuiduum esse docerent, Honoris templo Virtutis tēplum ita coniunxerunt, ut non nisi per Virtutis templum ad illud Honoris introire cuiquā liceret. S. Ioannes Baptista sic omnē laudem humanam, fugit, ut desertum peteret, ab omni humana conuersatione remotus, & laude alienus. At sic laudatur, ut nemo unquam mortalium magis. Si enim Alexander Magnus Achillis statuā coronans exclamabat: O te felicem, cui mortuo talis contigerit præco? Homerum significans, qui eum defunctum tota Iliade celebrauit; quanto felicior S. Ioannes, cui etiam uiuenti Christus præco fuit? Amplificare istud insigniter poterit.

Similia.

Laus uirtutis comes.

Simile. Seneca in lib. de bea ta uit. c. 19

Matt. 6.

Iacob. 1. Panor. lib. 1. de reb. gest. Alphonsi.

Cic. pro Archia. Apophthegma.

Circa aliorum laudes, ubi nulla adulationis species est, uersari laudabile est, quia charitatis hoc magnum argumentum est. Christus hic laudans Ioannis sanctitatem, & illum publicè prædicans, docet nos, ut quum de proximo

Laudare! charitatis est.

mo agitur, si volumus rectè & secũdum Euangelium agere, bona de eo loquamur, non mala: quum vix quisquam adeò malus sit, de quo aliquid boni dici nequeat. Quo in genere detractorem Memmium egregiè taxauit Cicero in Senatu. Illo enim in Senatu dicente, totas noctes Catonem ebrium esse (quia tunc genio indulgebat) respondit Cicero: [At illud non addis, eum totos dies ad aleas luderet] quod videlicet tempus Reip. negotijs impendit. Elegantes Chrysostomus: [Dic, inquit, proximo detrahenti: Habes quem laudes? Aures aperio ut unguenta suscipiam. Si verò malum velis dicere obturo aures. Non enim stercus & cœnum accipere sustineo.] Pulchrè etiam Ambrosius: [Hæc (inquit) lex naturæ est, quæ nos ad omnem stringit humanitatem, vt altera alteri, tanquam vnius partes corporis inuicem deferamus.] Hanc legem Apostolus docuit, quum diceret charitatis hoc proprium esse, *vt non gaudeat super iniquitate, congaudeat autem bonitati.* Sic Apostolus Paulus, charitate plenus, in oĩbus ferè Epistolis suis, suorũ virtutes laudat. Romanorũ obedientiam & fidem sic prædicat, vt de vtraq; dicat, *eam in uniuerso mundo prædicari & annunciari.* Corinthijs scribit: *Laudo uos fratres, q̃ per omnia mei memores estis, & sicut tradidi uobis, præcepta mea tenetis.* De Philippensibus dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria uestri, semper incunctis orationibus meis, pro oĩbus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, super cõicatione uestra in Euangelio Christi,* id est, super cõmuni afflictione pro Euangelio Christi: *confidens hoc ipsum quod qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsq; in diem Christi,* id est, diem extremi iudicij. Ad Colossenses scribit: *Gratias agimus Deo, &c. audientes fidẽ uestram in Christo, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes,* id est, fideles Thessalonicenses egregiè laudat, dicens: *Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes uerbum in tribulatione multa cum gaudio Sancti Spiritus, ita vt facti sitis forma oĩbus credẽtibus in Achaia & Macedonia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solùm in Macedonia & Achaia, sed & in omni loco fides uestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquã loqui.* Et in altera Epist. *Gratias agere debemus semper Deo pro uobis fratres, ita ut dignum*

Plutarch' in Catone Vticen si. *Apophtheg ma.*

Homil. 3. ad po. Antioch.

Offic. lib. 3. cap. 3.

1. Cor. 13.

Ro. 1. & 16

1. Cor. 11.

Philip. 1.

Colos. 1.

1. Thes. 2.

2. Thes. 1.

dignum est, quoniam supercrescit fides uestra, & abundat charitas vniuscuiusque uestrum in inuicem: ita vt & nos ipsi in vobis gloriemur, in Ecclesiis Dei pro patientia uestra & fide, &c. Magnæ & egregiæ hæ laudes sunt, studiosè ab Apostolo commemoratæ, quia laudari uirtutis ergo, idq; à laudato uiro, in primis laudabile est. Ac ne in genere tantũ suos laudare uelle, sed à particulari cuiusquam laude abstinere uideatur, etiam Timotheum suum non mediocriter laudat, quum scribit: *Nocte ac die desiderans te videre, memor lachymarum tuarum, vt gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta.* 2. Tim. 1.

Laudari uirtutem, utile est.

Fructuosum porrò & utile hoc esse tum Christus hac oratione docuit, qui coram turbis Ioannis uirtutes prædicauit, ut eas illi imitarentur, uel saltem ut earum nomine doctrinam & prædicationem eius tanto libentius amplecterentur, tum res ipsa per se docet. [Sicut enim pictores exẽplar diligenter aspiciunt, ut ad eius lineamenta & colores imaginem exprimant; sic qui uirtutum imaginem in seipso exprimere uult, Sanctorum uitas, dicta & facta diligẽter inspiciat oportet.] Notum est illud: Miltiadis trophæa Themistoclem dormire non sunt passa. Maximus ad rem bene gerẽdam stimulus est, quum quod arduum uidetur, ab alio fieri cernimus. Qui febribus laborant, & appetitum planè deiectum habẽt, quum alios coram se auidè comedere eosdem cibos uident, quos illi fastidiosè respuunt, excitantur sæpenumerò ad comedendum. Sic desidiosi ad uirtutum opera, aliorum rectè factis sic interdum commouẽtur, ut abiecta ignauia, & ipsi operari gnauiter cõtendant. Sunt quippe uirtutes quasi optima quædam odoramẽta: unde Apostolus suas pro Christo passiones, esse *odorem vitæ in vitam* scripsit. [Quemadmodum suauia aromatum odoramenta proprium quiddã per aerem continentem spirãt, quibus præsentes recreantur; ita uir bonus toti sibi commorantiũ contubernio salutaris & iucundus est.] Sed ut ipsa aromata tũc maximè spirant, quum uel confricantur, uel conteruntur: sic uirtutum opera tunc maximè mouent, quum laudantis oratione explicantur, ut hic Christus Ioannis uirtutes etiã oratoriè tractat, interrogationibus acutis auditores excitans. Porrò facit propositi alterius uirtus, ut qui ea caret,

Simile. Basil. epist. 1

Simile.

2. Cor. 2. Basil. hom. in Gord. mart.

Simile.

Pīcius dial. 1. cap. 3. *Simile.*

vel in ea deficit, sui defectus cōscius fiat; & penuriam suam ac nuditatem agnoscens, erubescat, ac melior euadere conetur. Quemadmodum enim pauperes, vel mediocri fortuna utentes, quum diuitum thesauros, & exquisitam supellectilem vident, suam vel paupertatem, vel mediocritatem clarius perspiciunt, & euidentius cognoscunt: sic peccatores, vel communem & satis neglectam vitam agentes, quum Sanctorum admirabiles virtutes, patientiam, mortificationem audiunt; vehementer & confunduntur de proprijs defectibus, & compunguntur ad emendationem faciendam.

Laudari virtutē necessariò.

Necessarium porrò esse vt aliorum virtutes & rectè facta subinde apponantur ac publicè laudentur, vel hinc ostēdi potest, quòd sic à natura comparatum sit, vt qualia in alijs vel audimus, vel cernimus, talia ferè imitari & facere soleamus. Quemadmodum enim oues Iacob intuentes virgas maculosas & varias, similes agnos pariebant, sic iuxta exempla quæ cernimus, seu bona, seu mala, impetus animi operantur. Quod quum propemodum naturale sit, magna est interdum necessitas Sanctorum & fortium virorum præclaras virtutes studiosè laudari. Eodem quippe ferè labore bonis atque malis operibus assuescimus. Quemadmodum enim si quis viginti annos scribendo insumat, negligat autem emendatè scribendi curam, ideoq; deformes semper characteres effingat, is planè tam longo scribendi vsu nihilo dexterior in scribendo euadet, sed qualis ab initio fuit, talis etiam in fine erit; at si biennio saltem proposito elegāti exemplari accuratè scribat, & seipsum quotidie superare contendat, non dubium quin elegātissimus scriptor euadat, quod etiam in quauis alia corporis exercitatione vsum habet: sic omnino in virtute capessenda, si vel neglectæ vitæ homines, vel mediocriter bonos in viuendi ratione imitamur, nūquam ad virtutis apicem perueniemus; sed etiamsi tota vita contendimus, inter infimos aut mediocres semper subsistemus; at verò si exactam pietatis curam habentes, & optimos bene viuendi magistros imitamur, si præclaris & celeberrimis virtutum operibus audiendis atq; cernendis assuescimus, nihil dubium quin breui tempore in viros consummatos euademus. Hanc itaq; ob causam præ-

Genes. 32 *Allegoria.*

Simile.

clarissimæ,

clarissimæ, & perfectissimæ virtutes, Christi Saluatoris exemplo, subinde proponendæ sunt. Sic Isaias cōcionatur: *Attendite ad Abraham patrem vestrum.* Sic Apostolus: *Mementote præpositorum vestrorum; quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Sic suos filios Mathathias hortatur ad fortiter pro legibus Dei pugnandum, exemplo Phinees proposito. Sic & Iudith, veterum exemplorum memor, fiduciam accipit occidendi Holophernem.

Esaiæ 51. Hebr. 13. 1. Mach. 2. Iudith. 8.

8. *Quid existis in desertum uidere?*

LOcus alius moralis, de pia ac deuota sanctorum virorū visitatione, eorum maximè, qui à mūdo segregati, solitariam atque eremiticam, vel certè cæteris perfectiorem vitam agunt, exemplo piorum Iudæorum, qui Ioannem Baptistam videndi causa in desertum exierunt. Sed hunc locum in alio Promptuario, contra hæreticos horum temporum, super hoc ipso Euangelio tractauimus.

9. *Arundinem uento agitatam?*

LOcus moralis de fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda in reb. tristibus, in veritatis defensione, in recto & honesto tenēdo. Christus enim his verbis has D. Ioannis virtutes celebrare voluit, eo quòd & liberè Herodem officij sui monuerit, dicens, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui;* & tempori non cesserit, ad Regis libidinem se conformans; & denique quod liberè & fortiter fecit, constanter etiā in carcere tenuerit. Arundo enim vento agitata, homines significat vitijs contrarijs laborantes, hominibus placentes, tempori seruientes, ad omnem tētationis pulsum herbam porrigētes, & animum mutantes. [Quid per arundinem (ait Gregor.) nisi carnalis animus designatur, qui mox vt fauore, vel detrectatione tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur? Arundo igitur vento agitata, Ioannes non erat, quem à status sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat.] Hæc ille: quæ & ipsa vo-

Marc. 6.

Homil. 6. sup. Euāg.

Ho. 27. in Matt. operis imperfecti.

cabuli proprietas docet, quam sic exponit Chrysostomus: Calamus est uacuus, & nullam habet uirtutem: & ideo quocunque flante uento, huc illuc impellitur. Sic homo carnalis, in quo nulla est fidei medulla, nec uirtus ueritatis, qualiscunque tentatio subierit, inflectitur.] D. Ioannes nec Herodis potentiam timet, nec Iudæorum assentioni cedit. Illius improbat incestas nuptias: his tentãtibus an Christum

Ioan. 1.

se profiteri uellet, *confessus est, & non negauit, quia non sum ego Christus.*

Paulus a Palat. in Matt. c 13.

Arundo uento agitata, fuit primus parens Adam, qui ad primam uxoris uocem; & Eua, quæ ad primũ serpentis sibilum recessit à Deo, & consensit peccato. Omnes frequenter recidiuantes in peccata, uel labentes, sunt arundines uento agitatæ. Ioannes talis arundo non erat, qui nulli peccato cessisse legitur. Hoc etiam in eo Christus cõmendare uoluit: totius uidelicet vitæ innocentiam. Vt à Christo laudem, & gloriam consequamur, debemus esse ut arbores fixæ & bene radicatæ, non ut arundines leues. Vnde Apostolus.

Coloss. 2.

Sicut Christũ accepistis, ita ambulate in eo, radicati & superadificati in ipso, & confirmati in fide.

Ephes. 3.

Et rursum. *Christum habitare per fidem in cordibus uestris, in charitate radicati & fundati.* Ad hanc animi fortitudinem, & constantiam in bono sæpe hortãtur Scripturę. *Non*

Eccli. 51

te uentiles (ait Sapiens) *in omnem uentum: & esto firmus in*

Eccli. 27

uia Domini, & in ueritate sensus tui. Et iterum. *Homo sanctus in sapientia manes sicut sol: stultus sicut luna mutatur.*

Esaiæ. 41.

Et de huiusmodi Propheta dicit. *Neque plantatus, neque satus, neq; radicatus in terra truncus eorum. Repentè flauit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.* Huiusmodi etiam arundines notat Dauid, dicens. *Non sic impij,*

Psalm. 1

non sic: sed tanquã puluis, quem proijcit uẽtus à facie terræ.

Inconstantiæ in bono causæ.

Leuitatis huius & mutabilitatis causæ sũt, uacuitas gratiæ, latens intus peccatum, & quia soli stamus, non innixi Christo. Singula docet Scriptura. De primo ait Apostolus:

Hebr. 13

Optimum est gratia stabilire cor.

Thren. 1.

De secundo ait Ieremias. *Peccatum peccauit Ierusalem, ideo instabilis facta est.*

Psal. 72

De tertio Dauid dicit. *Mihi adhærere Deo bonum est.*

Simile.

Nam ut arundo columnæ alligata, nullo uento concutitur; sic homo fragilis Christo adhęrens, nulla tentatione cõmouetur. hoc est,

Matth. 7

ædificare domum nostram supra firmam petram. De hoc dicit

cit Ecclesiasticus: *Et firmabitur in illo, & non flectitur: & continebit illum, et non confundetur.* Tales in Scriptura laudantur. Dauidi dicitur. *Sic est Dominus meus Rex, sicut Angelus Domini, qui nec maledictione, nec benedictione mutatur.* Illis beatitudinẽ decernit Christus, *qui perseuerauerint usq; in finẽ* Et Apostolis suis dicit. *Vos estis qui permansistis mecũ in tentationibus meis: ideo dispono uobis regnum, &c.* Sicut aurum in aquam coniectum, non amittit colorem nec precium; in ignem uerò coniectum etiam purius redditur, & splendidius: sic uir iustus & sapiens in aqua prosperitatis non amittit uirtutẽ; in igne tribulationis fit illustrior. Cõtra, impius est similis luto, q in aqua dissoluitur, & in igne induratur. Nam in secundis luxuriatur, in aduersis fit obstinatus in malo. Rursũ iustus est, sicut figura quadrata, quæ, in quamcunq; partem uoluitur, sui similis, & sibi constans est. Impius sicut Chamæleon est, quæ ad omnem rerum speciem, quibus admouetur, mutat colorem; excepto quod album non recipiat, sicuti impius nulli se uirtuti addicit, quum ad omnia uitia pronus feratur. Commendatur hic ergo a Christo, præter constantiam in bono, etiam fortitudo spiritus contra malum, contra falsum, contra durum & aduersum. De quibus singulis dicendi hic locus esse potest.

Ecclesiast. 15

2. Reg. 14

Matt. 19. Luc. 22.

Simile.

Simile.

De fortitudine spiritus contra peccatũ.

Fortitudo spiritus contra peccatum, tam est in hac uita virtus necessaria, quàm est uiatoribus baculus, non arundineus, sed inflexibilis. Hanc necessitatem Christus docuit, dicens. *Contendite intrare per angustam portam.* In quæ uerba Greg. [Dicturus angustæ portæ introitum, præmisit, Contendite, quia nisi mentis contentio feruear, unda mũdi non uincitur, per quam animus semper ad ima reuocatur.] Nempe sic cogitandum. Quoties ad meliora nitimur, quasi contra ictum fluminis conamur. Vnde S. Hieronimus. [Si paululum se quis remiserit, quõ qui aduerso flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retrò labitur, & fluẽtibus aquis, quò non uult, ducitur; sic humana conditio, si paululum se remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit.] Porrò Ioannes quomodo in hoc genere contenderit, tota uitę eius solitudo, asperitas, sanctitas, etiam ipsis Iudæis & hostibus eius loquebatur. Nam & Herodes ipse inuitus & tristis eum occidit: quia *metuebat*

Bonau. in Diæta salutis cap. 30

Luc. 13

Mor. li. 12 cap. 23

Lib. 3. contra Pelagianos.

Simile.

Marc. 6. *eum, sciens esse uirum iustum & sanctum, & audito eo multa faciebat.*

Fortitudo spiritus cõtra falsũ.

Altera fortitudo in defendenda ueritate, & contra falsum, non minus in S. Ioanne excelluit. De hac paulo uberius, his saltem temporibus, dicendi locus est. Infinitas enim hodie arundines passa est Ecclesia, quæ quouis doctrinæ uento se circumferri sinentes, relicto Christo, retrorsum abierunt. Contra hanc fœdam leuitatem, ueterum Christianorum ferrea fortitudo ob oculos poni potest, aliquot exemplis magis illustribus in medium prolatis, maximè eorum qui principum uèl minis, uel blanditijs nihil cesserunt, sicut Ioannes Baptista Herodis potentiam nihil ueritus, libidini eius se fortiter opposuit. In

Exemplæ. Concilio Ariminensi scriptum erat decretum contra
Theod. hist. Eccle. lib. 2. c. 31 Arianos. Illud decretum cæteri Episcopi Eusebio Samosateno Episcopo custodiendum dederunt. Constantius Imperator Arianus, hoc cognito, mittit ad Eusebium, ut decretum ad eum transmittat. Negat id se facturum Episcopus, nec depositum apud se alienaturum sine Patrum consensu, qui deposuerant. Iratus Imperator, iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere, ni reddat. Episcopus, lecta epistola, porrigit nuncio utramque manum, dicens: Vtramque potius præscinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illustre est impietatis Arianæ testimonium, reddam Augusto. Et laudauit Imperator Episcopi constantiam. Valenti Ariano Imperatori ad bellum contra Gothos proficiscenti Isaacius eremita occurrit; & frenum equi tenens, Quò pergis, inquit, qui contra Deum rebellasti, & à Deo desertus es? Hos enim Barbaros contra te excitauit, sicut tu contra Ecclesiam Catholicam hæreticorum linguas acuisti. Cessa ergo, & Catholicis Ecclesias redde; uel ex prælio nunquam uiuus reuerteris. Quod & sic accidit. Erat hic Isaacius alter Michæas contra Achab. Britannio quoque Scythopolis Episcopus eundem Imperatorem in faciem coarguit de persecutione fidelium Catholicorum: & uterque hoc nomine uincula sustinuit. Excelluit in hoc fortitudinis genere sanctus Ambrosius, qui Theodosium Imperatorem, propter iniustam

Theod. li. 4. cap. 34.

3. Reg. 22. Theo. ibi.

Zonaras. Ambr. ep. 29. & 32.

cædem

cædem Thessalonicensium, excommunicauit, & à templi ingressu prohibuit: qui eundem, post reconciliationem, chori cancellos ingredi volentem, exire per Diaconum iussit: qui eundem iterum acriter reprehendit circa Iudæorum Synagogam, Constantinopoli ab eius præfecto ethnico ædificari permissam, à Christianis incendio absumptam, & ab Imperatore reædificari iussam, effecitque vt contrario mandato nullam Iudæis Synagogam permitteret. Idem Valentiniano iuniori Imperatori Ecclesiam pro Arianis constantissimè negauit. Excelluit quoque in eodem genere S. Chrysostomus, qui Eudoxiam Imperatricem, eo quòd viduæ Callitropæ vineam iniustè ablatam reddere admonita noluit, ab Ecclesiæ ingressu prohibuit: & Gainæ Gothorum præfecto Ariano ecclesiam Constantinopoli concedere, Arcadium Imperatorem non permisit. Sic Sanctus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Henrici Secundi iniustis legibus vsque ad mortem se opposuit. Sic Ioannes Roffensis, & Thomas Morus, alijque innumeri Henrici Octaui procaci libidini vsque ad sanguinem restiterunt. Sic Sanctus Dunstanus, Archiepiscopus Cantuariensis, Edgarum Angliæ regem adulterantem, publicè coercuit. Sic Sanctus Lambertus Pipinum Austriæ Ducem cum Alpaide pellice ius coniugale violantem, & Sanctus Stanislaus Cracouiensis Episcopus Boleslaum Poloniæ regem, simili scelere adulterantem, vsque ad sanguinis effusionem redarguerunt. Omnes isti Sancti Ioannis Baptistæ partes egerunt, & non erant arundines vento agitatæ, sed arbores in Christi charitate radicatæ, & bene fundatæ super firmam petram. Sed circa fidei confessionem, contra iussa Principum & Regum, fortitudinis & constantiæ exempla nunc quædam illustria proferamus, propter nostri temporis arundines, qui regum & Principum voluntati religionem suam conformarunt. Persarum rex Hormisdam, virum nobilem, quia Christum negare noluit, omnibus exutum, & laceris indutum, camelorum custodem fecit. Longo post tempore eum in hoc squalore videns rex, pristinæ fortunæ recordatus, & commiseratus, in palatium reduci, & nobiliter vestiri iubet, moxque vt

In uita ei⁹ p Pallad.

Vide Apologet. nostrũ in 3. Thomis.

In uita sin gulorũ apud Sur.

Constãtia fidei cõtra iussa Principum.

Theod. li. 5. cap. 39. Niceph. li. 14. ca. 20.

Christum neget, hortatur. Cui ille, byssinas suas uestes statim conscindens, Si propter istas, inquit, me fidem abnegaturum putas, eas denuò accipe. Atq; ita cum ignominia rursum eiectus, fidem suam fortiter seruauit. Sames, vir nobilis, & qui mille seruos aluit, à Rege Persarum omnibus bonis exutus, coactus est uni ex seruis suis omnium abiectissimis seruire, cui & uxorem eius rex desponsat, ut hac ratione eum à fide reuocaret: qui nihil his commotus aut mutatus, fidem nihilominus integram semper seruauit, omnem hanc iniuriam & indignitatem libenter pro Christo passus. Iustina Valentiniani iunioris mater, Ariana, vocato Beneuolo Quæstore, iubet vt velociter proponat legem contra Catholicos. Recusantem hoc facere, maioribus cum cingulis, id est maioribus propositis honoribus, inuitauit. Beneuolus autem discingens se, balteum ante pedes Augustæ proiecit, dicens, nec illum honorem, neque maiorem se velle habere pro impietatis mercede. Hunericus Vandalorum rex, Arianus, Saturum procuratorem domus suæ, virum honoratum, quia hæresim Arianam profiteri noluit, omnibus spoliatum, vt mendicum è domo eijcit, vxore quoque eius camelario in coniugium tradita. Sed & fortis illa erat confessio fidei, quam fecit Terentius Dux Valenti Ariano Imperatori. Reuersus ille ex Armenia cum magna victoria, quum eum Imperator petere quam vellet mercedem iuberet, id tantùm petijt, ut una Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit, & ut aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit: Et hoc, inquit, de tua Maiestate totius mercedis loco accipiam, nec aliud petam. Barbarè quidem Valens iste; sed magis barbarè Elizabetha Angliæ Regina hæretica, quæ Sebastianum Londinensem ludimagistrum, quum insignem comœdiam Reginæ exhibuisset, quæ illi egregiè placuerat, & mercedem quam uellet petere iussisset, illeque nihil aliud quàm suæ conscientiæ libertatem peteret, ut sine ulla uexatione Catholico more uiuere permitteretur, indignata mulierecula, astantibus nobilibus dixit: Videte, obsecro, bonus iste uir conscientiam habet: sed in carcerem abeat, donec

Trip. hist. lib. 10. c. 32

Trip. hist. l. 9. ca. 20.

Victor li 1. pse. Vand.

Theod. li. 4. cap. 32. hist. Eccl

Elizabethę Anglię Reginę barbara crudelitas.

inanes

inanes hos cõscientiæ scrupulos deponere discat: moxque pro omni mercede carcerem reportat. Non Christianam, etsi hæreticam, sed ethnicam aliquam, aut atheam te audire existimes. Eadem Elizabetha apud Diuum Gessordum nobilem Catholicum Anglum splendidè excepta, post omnes easdemque maximas impensas, captiuum illum secum, sola religionis causa, abduxit. Sed & Richardum Shelleium, virum nobilem, hac sola causa, quod Catholicorum nobilium nomine libellum supplicem pro aliqua religionis Catholicæ toleratione, & barbari cuiusdam statuti mitigatione, Reginæ porrigere ausus esset, immanissimis primùm contumelijs exceptum, in carcerem retrusit, vbi non ita multò post squalore confectus interijt. Sed vt ad vetera redeamus, non minus fortiter quàm Terentius Dux, alius Dux eiusdem Imperatoris Traianus fecit; qui à Gothis semel profligatos, ideoque magnis ignominijs ab Imperatore affectus, & ignauiæ ac timiditatis accusatus, liberè respondit: Non ego à Gothis victus sum, sed tu, o Imperator, qui contra Deum bellum gerere non cessas. Denique quot ferè vel martyres, vel nobiles fidei confessores in Ecclesia fuerunt, tot huius fortitudinis in facie Principum exempla fuerunt, sed alia alijs magis illustria. Leuitatem verò illam arundineam, in causa fidei quouis vento fauoris principum agitatam, etiam ipsi Reges ac Principes orbis exosam non rarò habuerunt. Constantius, Constantini Magni pater (vt narrat in vita Constantini Eusebius Pamphili) initio imperij sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare dijs vellent, apud se mansuros loco & honore pristino: qui id recusarent, ut recederent, gratiasque agerent quod eos grauius persequi nollet. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, alijs uerò aulam potius quàm fidem deserentibus; hos apud se retinuit, magnoq; in honore habuit Imperator; alios uero aula sua expulit: dicens, eos Regi suo nunquam fideles fore, qui Deo infideles extitissent. Theodoricus Arianus in Africa Rex, ministrum quendam Catholicum habuit, ualde sibi charum & in delicijs. Hic, ut magis domino suo placeret, Arianus fieri uoluit. Quo cognito, capitis eum supplicio affecit

Theo lib. cit. c. 33.

Lib. 1. ca. 14. & Sozomen. li. 1. c. 6. hist. Eccles.

Theodor. Lect. li. 2. Collectaneorum.

Rex,

Rex, ei dicens: Si Deo tuo fidem nõ seruasti: quomodo mihi, qui homo sum, seruabis? Hac pœna si horum temporum arundines plecterentur, lenius apud eum iudicem postea fortè punirentur, qui dixit: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.* Lucæ. 9. De tertio fortitudinis genere in rebus aduersis constanter serendis, magis proprius erit in alijs quibusdam * Euangelijs dicendi locus.

* Dom. 4. post Epiph. tex. 1. Dom. 5. post Epiph. tex. 8. Domin. Sexag. tex. 8. Dom. Quinq. tex 3. Dom. 1. Quadr. tex. 1. Dom. 3. post Pasc. tex. 1. Dom. Pent. tex. 5.

10. *Sed quid existis videre? hoiem mollibus uestitũ?*

De luxu uestimentorum.

LOcus moralis cõtra mollitiem, luxum, omnemque excessum uestimentorum. Christus Ioãnem laudaturus, etiã ab hac parte eum laudat, quòd uestitus sobrietate, imò & asperitate usus sit, uestitus pilis camelorum, & zona pellicea. Hæc enim ad asperum uestiendi genus, non ad ciuile aliquod pertinuisse, in altero Promptuario cõtra hæreticos demonstrauimus. Sed nunc vt illa asperitas vestitus singularis uirtus est, etsi nõ necessaria; sic mollities omnis uestimẽtorum & luxus prorsus peccatum est, Deoque displicet, & multorum malorum uel causa, uel effectus & argumentum est. quæ hoc loco omnia tractari possunt, imò & debent, pp horum temporum in hoc peccati genere summam deprauationem. Appositè Greg. [Nemo (inquit,) existimet in luxu & studio pretiosarum uestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus Ioannẽ de uestimenti ipsius asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Apostolus fœminas à pretiosarũ uestium appetitu cõpesceret; dicens: Non in uestẽ ptiosa.] Homil. 6. super Euã.

Nempe sic ad Timotheũ scribit: *Similiter & mulieres in habitu ornato; cũ uerecundia & sobrietate ornantes se: non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis: uel ueste pretiosa; sed quod decet mulieres, promittentes pietatẽ per opera bona.* 1. Tim. 2. Rursum, ut sapienter alibi idẽ notauit Greg. [Si cultus subtilium & pretiosarũ uestium culpa non esset, nequaquã sermo Dei tã uigilanter exprimeret, qđ diues qui torquebatur apud inferos, byssо & purpura indutus fuisset.] Hom. ult. sup Euan. Saluè Esaias inter reliqua peccata Ierusalem, etiam hoc enumerat. *Et ornasti* (inquit) *te regio unguento, & multiplicasti pigmenta tua.* Esaiæ 57. Et rursum: *In illa die auferet Dominus ornamẽtũ calceamentorũ, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, et gẽmas in frõte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & uittas & theristra.* Esaiæ 3. Obseruandũ hic quàm studiosè Propheta totam illam curiositatis muliebris farraginem, ad maiorem eius infamiam & turpitudinem ostẽdendam, enumerat, docens singula apud Deum numerata esse, & ab eo singula auferenda, ut quæ eum grauiter offendant. Huius generis luxum & Diuus Petrus diserte prohibet, de mulieribus, dicens: *Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti uestimentorum cultus.* 1. Pet. 3. Nempe à Christo hunc luxum prohiberi, sobrietatem in hoc genere commendari, non secus quàm in cibo & potu, optimè intellexerant. Superfluitatẽ omnem tunc Christus sustulit, quando sollicitudinem prohibuit: *Nolite solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Matth. 6. Nimiã aũt hanc anxietatem, curam, sollicitudinem, unde nascitur luxus & superfluitas, ex uariis capitibus Christus reprobat & refutat. Primũ ex Dei prouidentia; quæ si omnibus patet, maximè fidelibus. *De uestimento,* inquit, *quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant, neque nent. Si autem fœnum agri Deus sic uestit, quanto magis uos modicæ fidei?* Rursum, quia Gentile hoc, non Christianũ est: hoc est, infidelitatis & diffidentiæ in Deum argumentum est. Vnde uocat eos *modicæ fidei:* & addit, *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* Tertiò, quia ordinem rerum perturbant, dũ huius rei curam Dei cultui & seruitio anteponunt. Ideo adiecit: *Primùm quærite regnum Dei, &c.* Quartò, quia Deum purè colentibus, ista non deerunt, ideo subiunxit: *Et hæc omnia adijcientur uobis.* Quod si sollicitudo circa ipsa necessaria sic Deo displicet, quanto magis curiositas circa superflua? Hoc diligenter amplificabit concionator. Rursum Christus docet Apostolos unica tunica con-

Vide infra Dom. 14. post Pent. tex. 4

contentos esse, & ipsi nisi unicã tota vita gestauit. Laudat Apostolus ueteres iustos inter cætera, ẽt hoc asperitatis in
Hebr. 11. vestitu noẽ: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis.* Talis erat S. Ioan. Baptista, & hoc eum nomine Christus hic laudat, ut intelligamus, luxũ vestimentorum Deo grauiter displicere, austeritatẽ & simplicitatẽ uehementer placere.

Sic porrò luxus iste & mollities Deo displicet, ut ab illo grauiter puniatur: quod per Esaiam expressit, dicens: *Et erit pro suaui odore fœtor, & pro Zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium.* Nẽpè iuxta illud Apocalypsis: *Quantum se glorificauit & in*
Esaiæ 3. Apoc. 18. *delicijs fuit, tãtum date illi tormentum & luctum.* Delicias autem illas postea commemorans quales essent, addit: *Negotiatores terræ flebunt & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius: merces auri & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici & coccí.* quæ omnia ad luxum uestimentorum pertinent. Hanc futuram Dei ultionem diuitibus huius seculi exprobrat D. Iacobus: *Agite nunc diuites, plorate & ululate in miseriis uestris quæ aduenient uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, & uestimenta à tineis comesta sunt,* ideſt, tantam uestimentorum superfluitatem habuistis, ut ea non vlli vsui applicata, sed *à tineis comesta*, & planè consumpta, non corrosa tm̃ aut uitiata fuerint. Ideò plorate & ululate, non pp̃ vestimentorum iacturam, sed *in miseriis uestris, quæ aduenient uobis* propter uestimentorum luxum. Sic & D. Hieron. ex Scripturis edoctus, grauem Dei vindictam contra hoc luxus genus describit, diuites hunc in modum alloquens, ut D. fecit Iacobus: [Vos in tunicis aurum texitis: ille (Paulus eremita) ne vilissimum quidem uestimentũ habuit mancipij uestri. Sed è contrario illi quidem pauperculo paradisus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestẽ Christi, nudus licet, tamen seruauit: uos uestiti sericis, indumentum Christi perdidistis.] Idem ad Lætam de institutione filiæ: [Nec (inquit) collum auro & margaritis p̃mas, nec caput gemmis onores, nec capillũ irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris:] quos uidelicet uel in hac vita, uel in altera pati necesse est. Exemplum refert V. Beda in historia gentis nostræ. Edildrida Regis filia, & duorum

In uita Pauli eremitæ.

Epistо. ad Lætam.

Exempla.

regum

regũm vxor, virgo tm̃, quum in ultima ætate iã virginum Abbatissa facta, [ingenti quodã tumore ac dolore maxillæ siue colli premeretur (ex quo ẽt dolore mortua est) multũ delectata fuit in hoc genere infirmitatis, ac solita dicere: Scio certissimè, quia meritò in collo pondus languoris porto, in quo iumenculam me memini superuacua monilium pondera gestasse: & credo quod ideo me superna pietas dolore colli uoluit grauari, ut sic absoluat à reatu superuacuæ leuitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis de collo rubor tumoris, ardorq́; promineat.] Hæc ibi refert quoque D. Hieron. exemplum sanè terribile, de Prætextata nobilissima matrona, quæ quum Eustochij uirginis neptis suæ caput gemmis ornasset, & neglectum crinem mundano more pexuisset, accepta visione manus passa est protinus arefactas, & quinto post mense (vt uisio prædixit) interiit. Moxque concludit D. Hieron. [Sic gemmas & pretiosissima ornamenta Christus defendit. Dicendum in hac causa, quod in alia quadam scripsit S. Cyprian. [Tormenta paucorũ, exempla sunt omnium.] Huc pertinet quod Scriptura dicit: *Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina.*

Hist. Ecc. gẽr. Ang. li. 4. c. 19.

In epistо. ad Lætam de institu. filiæ.

In ser. 54 de lapsis. Sophon. 1

Sed nunc causas explicabimus, propter quas mollities ista & luxus uestimentorum (quod vix hodie peccatum videtur, imò ad necessariam quandam honestatem pertinere putatur) res sit adeò Deo ingrata, & quæ tam grauiter displiceat. Primũ, quia cultus iste corporis exterior nimius, mollities & luxus, certum est indicium & argumentum animi prorsus neglecti. Sic D. Bernar. [Vestium curiositas, deformitatis mentium & morum indicium est.] Et iterum: [Quanto amplius corpus foris pp̃uanam gloriam cõponitur atq; ornatur, tanto interius anima fœdatur & sordidatur.] Rursum alio in loco: [Exterior superfluitas interioris hominis indicium est.] Sic S. Hieron. Paulam nõ minus sanctam, quam nobilem matronam dicere solitã scribit: [Si uidisset aliquam comptiorem, contractione frõtis, & uultus tristitia arguebat errantem, dicens, munditiã corporis atque uestitus, animæ esse immunditiam.] Idem censuit D. Ambr. quum scriberet: [Neglecta decoris cura plus placet: & hoc ipsum qđ nos non ornamus, ornatus est.] Sic D. Cypr. [Serico & purpura indutæ, Christũ sincerè indue

Causæ cur luxus uestimentorum Deo displicet.

1.

De consider. lib. 3.

Serm. sup Missus est.

In Apolo.

In epitaphio Paulæ

Lib. 1. de uirginit.

Lib. de habitu virginum.

19

re non possunt: auro & margaritis adornatæ & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt.] Ex Scripturis uerò hoc totum sanctæ istæ personæ didicerunt. Sic enim

Eccli. 9. legimus: *Amictus corporis, & risus dentium, et ingressus hominis, enuntiant de eo.* Quam ob causam Apostolus, quum

1. Tim. 1. uestes pretiosas mulieribus interdixisset, subiungit: *Sed quod decet mulieres, promittentes pietatẽ per opera bona.* Nẽpe mulier sobriè uestita promittit aspicientibus castitatem; compta uerò, & superflua curiositate ornata, promittit impudicitiam meretriciam. Hoc sanè & ipsi ethnici iudicare

Eras. lib. 4. Apophth. poterant. Philippus Macedonum Rex quendam ex Antipatri amicis in numerum iudicum ascripserat: uerùm post, ubi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum, dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis uideri non dignum cui fideretur. Celebre

Sueton. in Augusto. c. 73. est hac in re Augusti Cæsaris dictum: [Vestitus insignis ac mollis, superbiæ uexillum est, nidusq; luxuriæ.] Ostendit uidelicet animi superbiã, & fouet luxuriam. Vnde & ipse simplici amictu utebatur, & in suis, qui secus facerent, ægrè ferebat. [Quum Iulia eius filia licentiori, quã parerat, uestitu ædes eius ingressa, eũ grauiter offendisset, postero die, mutato uestitu, iterũ Augustum salutauit: quam

Macrob. li. 2. c. 5. Saturn. ubi uidisset, ait: Quanto probabilior est hic cultus, tã honestus in filia Augusti? Cui respondit: Hodie me parẽtis, heri uerò mariti mei ornaui oculis.] Et ista quidẽ acutulè inuenit excusationẽ in peccato: sed grauius erat tanti Imperatoris iudiciũ, qui personã nobilẽ luxum maximè dedecere sapienter iudicauit, quã iuuenis mariti affectio, qui ad libidinem & uoluptatẽ superfluè ornari uxorẽ uoluit. Et huius quidẽ libidinẽ plurimi mali Christiani sectantur, Augusti grauitatẽ pauci. Porrò mollem cultum corporis, animi effeminati in uiro potissimum indicium esse, falsè, sed

Laer. li. 6. de vitis Philos. Apophth. sapienter Diogenes docuit. Cum enim adolescens quidam comptior, ei quæstiunculam proposuisset. [Nõ tibi prius, (inquit) respondsurus sum, quàm sublatis uestibus ostenderis, utrum masculus sis, an fœmina.] Ex cultu parum uirili notauit animi mollitiem. Idem indoctos & ineptos homines splendidè uestitos, χρυσομήνους, id est, oues aureo uellere uocauit. Laudat meritò Clemens Alexandrinus

Lace-

Lacedæmoniorum institutum, qui solis meretricibus flori das uestes, & aurũ mundum gestare permiserũt: quia probas mulieres huiusmodi superfluum cultum minimè decere iudicabant. Sic Lysander & Archidamus Lacedæmonum Principes ea recusarunt indumẽta pretiosissima, quæ ad eorum filias Dionysius Siciliæ tyrannus miserat; timẽtes maximè, ne hisce deformiores animis fierent. Ob quam etiam causam & ut tantorum Principum filiæ corrumperentur, hostis Dionysius amicitiæ specie miserat. Idem quippe Dionysius adeo exosam habuit in uestitu luxuriam, ut malefactoribus, qui supplicijs afficiendi erant, ignosceret, si pretiosarum uestium fures essent: quo facilius Syracusani ab huiusmodi luxuriis abstinerent. Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret pro impetrata Præfectura, quoniam unguento fragrabat, & nutu contemptus est, & grauiter increpatus. Mallem, inquit Imperator, alium oluisset. Mox & literas concessas reuocauit. Omnes hi iudicarunt, animo molli effeminato & ignauò illos omnes esse, qui uestimentorum mollitiem consectarentur. Quod in Christianis maximè quàm absurdum & turpe sit, Diuus Chrysostomus his uerbis exponit: [Si quis domum tuam aureis uelit depensis ornare, te uerò nudum in ciliciis sedere cogeret, an æquo animo id ferre posses? Nunc uerò non alius, sed tu ipse domicilium animæ tuæ (corpus dico) auro & gemmis exornas; animã uerò in turpitudine cilicij sedentem negligis.] Imperator Seuerus humili uestitu contentus, sic factum suum defendit: [Imperatoria Maiestas uirtute constat, non corporis cultu.] Multo magis Christiana & Ecclesiastica dignitas uirtute constat, non corporis cultu. Vnde S. Augustin. [Verus ornatus Christianorum, non tantùm nullus fucus mẽdax est, uerùm ne auri quidem uestisque pompa, sed mores boni.] Præclarè quoque D. Cyprian. [Ornamentorum & uestium insignia, & lenocinia fucorum non nisi prostitutis & impudicis feminis congruunt. Et nullarum ferè pretiosior cultus est, quàm quarum pudor uilis est.] Hanc igitur ob causam grauiter Deo displicet & exosus est uestimentorum luxus, quia animi planè neglecti, dissoluti, effeminati, corrupti, totus ille apparatus certum indicium est.

Pædagogi 2. c. 10.

Steph. Bellegardus I uolu. sent. ad uerbũ, Vestimentum & uestitus.

Suet. in vita Vespas.

Hom. 70. in Matth.

Bruson. li. 3. ca. 13. Apophth.

Epist. 73. ad Possidium.

De habitu uirginũ.

Hue

2. Causa. Huc accedit qđ omnis ueſtimentorũ luxus non indiciũ tm̃, quaſiq́; effectus eſt animi corrupti, ſicut fumus ignis indiciũ eſt, & pallor morbi, ut notauit Clemens Alexandr. uerũ ẽt idẽ cã quoq; & origo eſt multorũ malorũ, ipſumq́; animum corrumpit. Vnde D. Bernat. [Mollia dn̄r ueſtimẽta, quia mollẽ faciunt animũ.] Et alibi: [Quæritur ad induendũ, non qđ utilius, ſed qđ ſubtilius inuenitur: non qđ repellat frigus, ſed qđ ſuperbire cõpellat.] Et paulò poſt: [Qũ ueſtem empturus luſtras urbes, fora circuis, percurris nundinas, domos ſcrutaris negotiatorũ, cunctã euertis ſingulorũ ſupellectilẽ, ingẽtes explicas cumulos pannorũ, attrectas digitis, admoues oculis, ſolis opponis radio: q̃quid groſſum, quicquid pallidũ occurrerit, reſpuis; ſi quid autẽ ſui nitore ac puritate placuerit, illud mox quantolibet p̃tio ſatagis tibi retinere: rogo te ex corde facis hęc, an ſimpliciter? Cũ ſtudioſiſſimè quęris qđ quia rarius inuenitur, p̃tioſius emitur, ignorans facis hæc, an ex induſtria? Ex cordis theſauro ſine dubio procedit quicquid foris apparet vitioſum. Vanũ cor uanitatis notã ingerit corpori. Non tãto curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mẽs inculta uirtutib.] Hæc ille, hominũ in hac parte uanitatem graphicè deſcribens, etſi de quibuſdam tm̃ ſui tpis monachis hæc ſcripſerat. Nẽpe quemadmodũ ex putrido ligno uermes enaſcũtur, qui enati, lignũ ipſũ magis corrodunt; ſic ex ſuperbia, animi uanitate, & concupiſcentia oculorũ naſcitur omnis cultus ſuperfluus, & ueſtimentorũ luxus; idemq́; poſtea luxus ſuperbiam magis fouet, auget, cõſummat. Vnde Clemens Alexandr. in ſuo Pædagogo: [Ea quæ à fœminis ad luxum comparantur, ab eis tanquam pennæ detrahenda ſunt, ut quæ inſtabilem ſuperbiam ac mollitiẽ, inanesq́ue uoluptates procreent: quibus excitatæ, & quodammodò alatæ, ſæpe à matrimonio reſiliunt. Quocirca fœminæ honeſtè ornandæ, & pudico pudore aſtringendæ ſunt, ne à ueritate propter mollitiẽ diffluant.] Hinc uidelicet illa lex Lacedæmoniorum ſuperius citata; quam ita ſtrictè obſeruarunt, vt (quemadmodum narrat Aelianus) Ephori, id eſt, ſupremi eorum Magiſtratus, quotidie inſpectiones obirent ueſtimentorum, ſi quid in illis fortè à decenti iuſtoq́; ornatu alienum inueniretur. Similiter & ob eandem cauſam apud Syracuſanos cautum erat, ne mulieres auro ornarentur, neque floridas ueſtes geſtarent, neque purpureos habentes contextus, niſi ſi qua ſe publicam meretricem eſſe fateretur. Alia quoque fuit lex, ne quis uir ſe auro ornaret, ſuperuacaneisq́; ueſtibus uteretur differentibus, niſi ſe mœchum eſſe fateretur aut cinœdum. Huc pertinet quod grauiſſimè ſcribit Tertullianus, luculenter oſtendens quantum reatum ſecum adferat hic ueſtimentorum luxus. [Diuino (inquit) operi ſatanæ ingenia ſuperinducere quàm ſceleſtum eſt? Serui noſtri ab inimicis noſtris nihil mutuantur. Milites ab hoſte Imperatoris ſui nihil concupiſcunt. De aduerſario enim eius, in cuius manu ſit, aliquid uſui poſtulare tranſgreſſio eſt. Chriſtianus a malo illo (ſic diabolum uocat) adiuuatur? Neſcio an hoc nomen (Chriſtiani) ei perſeueret. Quantum autem a ueſtris diſciplinis, & profeſſionibus aliena ſunt, quàm indigna nomine Chriſtiano, faciem factam geſtare, quibus ſimplicitas omnis indicitur? effigiem mentiri, quibus lingua non licet appetere quod datum non ſit (id eſt, formæ pulchritudinem quam natura negauit) quibus alienum abſtinendũ? ſpeciem exercere, quibus ſtudium pudicitiæ eſt: Credite, benedictæ, quomodo præcepta Dei cuſtodietis, lineamenta ueſtra non cuſtodientes?] Hæc ille, docens ueram quodammodo Chriſtianitatem hoc inani, & uaniſſimo luxu amitti. In eodem libro paulò poſt, quomodo etiam proximis malum inferat idem luxus, docet: [Quid alteri periculo ſumus? Quid alteri concupiſcentiam importamus? Neſcio an impunè abeat, qui alicui fuerit cauſa perditionis. Perit enim ille ſimul in tua forma ſi concupierit, & admiſit iam in animo quod concupiuit: & facta es tu gladius illi. Certè ut culpa uaces, ab inuidia non liberaberis: ut dum in alicuius agro latrocinium geſtum eſt, crimen quidem Dominum non conſtringit, dum res tamen eius iguominia notatur, ipſe quoque infamia aſpergitur.] Hæc ille. Diuus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus feminas omnes impudico, & meretricio habitu ueſtitas, quaſi inſtrumenta dæmonum ad perdendas animas, ex templis omnibus ſuæ ciuitatis expulit. Nec diſſimiliter Tertulliano Diuus Chryſoſtomus.

Pædag. li. 3. cap. 11.

Ser. 9. ad ſororem.

In Apolo. ad Guil. Abb.

Similc.

Li. 3. c. 11.

Variarum hiſt. li. 14.

Athenæus lib. 12 c. 6. ex Phylarcho lib. 25 hiſt.

Lib. de cultu femin.

Lib. de cultu femin.

In uita eius apud Surium tom. 3

Hom. 10. in epist. ad Col. Vide etiã homil. 28. in epist. ad Heb. c. 12. Ibidem. *Simile.*

[Quid enim ornaris, dic quæso? ut uiro placeas? Igitur domi hoc facias. Hic uerò contrarium fit.] Domi prudica, foris comptissima procedis. [Si autem proprio uis uiro placere, alijs nec cura ut placeas. Si uerò alijs placere uis, non potes placere tuo.] Hæc ille. Ibidem docet, ut modo Tertullianus, quantum professioni Christianæ repugnet hoc genus uanissimi luxus. [Dic mihi, si quis tibi regalem detulisset uestem, tu uerò supra illam seruile quoddã nacta indumentum superinduereris? An non, præterquam quod dedecus committeres, pœnas quoq; meritò dares? Tu uerò cœli & Angelorum Dominum (per baptismum) induta es, dicente Apostolo, Quotquot in Christum baptizati estis, Christum induistis, & terrenis adhuc immoraris?] luxuriæ uestem indueris? [Hæc ideo dixi, ꝙ magnum quidem in seipso malum est studium illud ornandi, etiam si nullum malum ex eo nasceretur, sed liceret tutò & citra periculum habere.] Hæc rursum ille. His etiam eõformiter docet Cyprianus, quantam Deo Creatori iniuriam faciunt, quæ se externo ornatu nimium curiosè adornant mulieres. [Si quis (inquit) pingendi artifex uultum alicuius, & speciem, & corporis qualitatem æmulo colore signasset, & signato iam, consummatoq; simulachro, manus alicuius afferret, ut iam formata, iam picta, quasi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria, & iusta indignatio uideretur. Tu te existimas impunè laturum tantæ temeritatis audaciam, Dei artificis offensam? Etsi enim impudica circa homines, & mœsta fucis lenocinantibus non sis, corruptis tamen, uiolatisque quæ Dei sunt, peior adultera detineris.] Hæc ille. Horum ergo omnium malorum ineptissimus hic uestimentorum luxus causa est. Animum mollem & delicatum facit. Superbiam & fastum generat ac fouet. Satanę uestem Christi uestimento superinducit. Alienam concupiscentiam excitat. Naturæ authori iniuriam facit.

Lib. de habitu uirginum.

3. Temporis dispendiũ.

Sed inter alia adhuc mala, quorum causa est, non infimum etiam hoc est, ꝙ mollitiem hanc qui sectantur maximum in eo cultu temporis sui dispendium faciunt. Si enim nullo malo fine curiositas illa adhiberetur, saltẽ multum in ea temporis malè perdunt iuxta illud Comici: [Dũ moliuntur, dum comuntur, annus est.] Quod ex alio poeta Græco,

Græco, qui similiter hanc inanem curiositatem, & temporis iacturam descripsit, citat Clemens Alex. in suo Pedagogo. [Venit ipsa, transit, accedit? Non transit, uenit, adest, abest, tergit, accedit; smegmate saponeve purgatur, pectitur, eiecit, teritur, lauatur, se contemplatur, componitur, unguentis perfunditur, ornatur, ungitur; & si quid non habeat, necatur. Ter enim, nõ semel, dignę sunt quæ pereãt, quæ Crocodilorum excrementis utuntur, quæ spuma sepiarum unguntur, quæ supercilia fuligine illinunt, & fuco genas terunt. Quæ ergo uel poetis ethnicis erant odio ꝓp mores, quanto magis à ueritate reijcienda sunt?] Hæc Clemens. Luxuria tñ Anglicana, regnante illic altera Cleopatra, omnem hanc insanam curiositatem superat, ubi Leceftrij Comitis, hominis infamis, & nostri sęculi (uno excepto diademate) Sardanapali, putatitia uxor lacte se totam abluere cõsueuit, ut procaciissime uiri libidini satisfaceret. S. Nonnus Episcopus Heliopolitanus, uidens Pelagiam meretricem Antiochenam fortè in platea transeuntem, usque adeò comptam & ornatã, ut nihil in eius uestibus cerneretur præter aurum, margaritas, & gemmas; diu illam aspiciens & considerans, postea ad astantes dixit: Quot putatis horas expendit hæc mulier dum in cubiculo suo se lauat & componit, omnem diligentiam impendens, ne quid possit in ea decoris ac pulchritudinis desiderari, ut placeat omnium oculis? Similiter Pambus eremita Alexandriam ex eremo descendens, rogante Athanasio Episcopo, quum uidisset ibi mulierem in pompa sumptuosius exquisitiusq; ornatam, quo homines ad se spectandam inuitaret, lachrymas profudit. Rogantibus cur lachrymaret, respondit se duabus rebus fuisse commotum: una, ꝙ uideret mulierem sibi exitium parare: altera, ꝙ ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanta illa ad hominibus flagitiosis blandiendum, incumberet. Nempe de huiusmodi uerisimum est, quod non minus facetè, q̃ sapienter dicere solebat Thomas Morus, pietate & eruditione clarissimus uir; [Quãm plurimos in hac uita eo labore infernum mercari, cuius uel dimidio cœlum lucrati fuissent.] Vnde idem uir sanctus domicellæ cuidam, quæ multo cum labore atque etiam dolore crines complicabat, ut frons lata esset; tuni-

Lib. 3. c. 2.

In uita S. Pelagii apud Surium 8. Octo.

Socr. hist. Eccle. li. 4. cap. 18.

In uita Tho. Mori cap. 12. *Exempla.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

camque constringebat, vt gracili corpore videretur; dixit
Apophthe. [Nisi Deus tibi pro hoc tuo tanto labore infernum re
dat, magnam tibi profectò iniuriam faciet.]

4. Iam verò huius generis luxus hoc maximũ malum es
Luxus ad uanã gloriam destinatur. ꝙ totus ad vanam gloriam destinatur: nec vllum aliu
aut fructum quærit, aut finem respicit; q̃ vt hominum oc
lis placendo, inanem aliquam laudem & existimation
reportet. Qua vna re vt nihil in se ineptius, ita nihil Dei h
gibus & Christianę vocationi repugnantius. Rectè monu
Eccli. 11 Sapiens: *In uestitu ne glorieris unquam, nec in die hono
Similia. tui extollaris.* Qui enim in superfluo cultu gloriatur
perinde facit ac si de panniculis & fascijs, quibus vulne
obuoluuntur & alligantur, gloriaretur. Nihil enim alia
sunt speciosa vestimenta, q̃ ęgri & malè affecti animi qu
dam quasi medicamẽta, sine quibus perpetuò cruciaretu
Pędag. lib. 3. cap. 2 nec in publicum prodire auderet. [Quemadmodum enim
cui est impositum cataplasma, & cui iniuncti sunt ocu
vel ipso aspectu prębet morbi suspicionem; ita fuci, tinctu
ræ,] & affectatus ornatus [animam intrinsecus ægrotan
Hom. ult. sup Euan. significant,] ait Clemens. Vnde D. Greg. [Quòd pro so
inani gloria uestimentum pretiosius quæritur, res ipsa p
statur: quum nemo uelit ibi pretiosis uestibus indui, u
ab alijs non possit uideri.] Dives quoq; domi cum ux
& familiaribus cibum capiens, supellectilem pretiosam i
ostentat: uocatis conuiuis, omnia exponit, docens hoc ip
so, ꝙ non propter se, sed pp opinionem aliorum, illa pr
tiosa apud se habet. Hęc aũt est omnium uanitatum max
ma uanitas, uelle ex ornatu uestium aliquid apud homi
Lib. 2. epi. 47. existimationis quærere. Pulchrè Seneca: [Quemadmo
stultus est qui equum empturus, non ipsum inspicit, se
stratum eius ac frena; sic stultissimus est qui hominem a
ex ueste, aut ex conditione quæ uestis modo nobis circu
data est, æstimat.] Eleganter Apelles, quum uidisset quen
dam ex suis discipulis pinxisse Helenam multo auro ornat
Clemens Alex. Pęd. li. 2. ca. 12 tam, [O adolescens, ait, quum non posses pingere pulchra
pinxisti diuitè] Tales sunt qui ex ornatu externo pulchri
tudinem quærunt, & existimationem uenantur. Sapiente
Apophthe. Innocentius Papa: [Quid aliud est pretiosior ornatus, q̃ fo
pulchrum foris dealbatum, intus spurcitia?] Quod certe
eleganti

eleganti similitudine Clemens Alexandrinus expressit. Li. de utili-
[Apud Aegyptios, inquit, templa, porticus, uestibula, ac tate condi
luci magnificè instructi, & atria multis columnis cincta tionis hu-
sunt. Parietes autem lapidibus externis, & artificiosè de- manæ.
pictis resplendent, ita vt nihil desit. Aedes autem auro, ar- Pędag. lib.
gento, & electro colluceut, & ex India ac Aethiopia varijs 3. cap. 2.
fulgentibus lapillis: adyta uerò intextis auro adumbrãtur *Simile.*
peplis. Sed si penetralia templi ambitus subieris, & ad eius,
quod præstantius est, spectaculum properans, imaginem
quæ templum habitat quæsieris, non inuenietur Deus qui
quærebatur & expectabatur sub tãto apparatu, sed felis, uel
crocodilus, uel serpens indigena, uel aliqua eiusmodi bel-
lua, quæ templo quidem est indigna, sed antro, spelũcæ, ac
cœno magis congruit. Ita mihi uidentur feminæ quæ au-
rum gestant, & incrispãdis crinibus exercentur, & ingenis
ungendis, oculisq; pingendis, & pilis tingendis uersantur,
& aliam mollitiem arte improba persequuntur, carnalem
ambitum ornantes, & uerè Aegyptios imitantes infelices
amatores attrahere. Sed si quis uelũ templi aperuerit, uit-
tam, inquam, uestem, aurum, fucum, tincturam, & quæ eis
intrita & incrustata sunt, tanquã illic uerã inuenturus pul-
chritudinem, rectè scio eum esse abominaturũ. Neq; enim
Dei imaginem intus inuenier inhabitantem, sed loco eius
formicatrix & adultera animæ aditũ occupant, & uera esse
bestia cõuincetur, & fuco incrustata simia, & seductor ille
serpens per glorię cupiditatem, pro spelunca hẽt animam,
qui mulieres in meretrices transformat, fungẽs lenonis of-
ficio.] Hæc ille. Laudat igitur alio in loco idem Clemens,
scriptor Apostolicus, Cœum sophistam, qui uirtutis & im-
probitatis aptas descripsit imagines. [Virtutem enim fe- Pędag. lib.
cit simpliciter stantem candida ueste indutam & puram, 2. cap. 10
sola uerecundia ornatam: Improbitatem uerò, superflua
& uaria ueste indutam, alieno colore exultantem.] Hac
igitur uana gloria nihil uanius, quæ ex ornatu externo
quæritur. Sapienter idem Clemens alibi: [Si quis au- Pędag. lib.
ro se ornari existimet, is auro est inferior: qui autem au- 3. cap. 12
ro inferior, non est eius dominus.] Et eleganter Solon
Croesi regis uanitatem hac in parte repressit. Crœsus rex
Lydiæ, quum se exquisitissimo omnium ornamentorum

Laert. lib. 1 cap. 2. de uitis Philosoph.

genere composuisset, sublimiq; in solio sederet, interrogauit Solonem, [an pulchrius unquam spectaculũ uidisset?] qui respondit, [Gallos gallinaceos, fasianos, atq; pauones.]

Apophthe. Vtopiæ lib. 1

Hanc uanitatem apud suos Vtopienses optimè perspectã ideoque ex ea beata insula penitus abligatam fuisse scribit Morus. [Mirantur (inquit) quempiam esse mortaliũ, quem exiguæ gẽmulæ aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam, atq; ipsum denique solem liceat intueri: aut quenquam tam insanum esse, ut nobilior sibi o tenuioris lanę filum uideatur; siquidem hãc ipsam, quàm uis tenui filo sit, ouis olim gestauit, nec aliud tamẽ interim quàm ouis fuit.] Et paulò post. [In hoc adulterinę uolupt tis genere eos collocant, qui quo meliorem togam habeat eo sibi meliores ipsi uidentur. Qua una in re bis errant. Neque. n. minus falsi sunt, ꝙ meliorem putant togam suam q̃ ꝙ se. Cur enim, si uestis usum spectes, tenuioris fili lana præstat crassiori? At illi tamen tanquam natura, non hom re præcellerent, attollunt cristas, & sibimet quoque preci credunt inde nonnihil accedere: eoq; honorem quẽ uilius uestiti sperare nõ essent ausi elegantiori togę uelut suo iur

Exempla. exigunt, & prętermissi negligentius indignãtur.] Hanc u garem ferè omnium uanitatẽ illa optimè instituta Respu prorsus irridet. Sed & hanc uanitatem ciuis quidam Lond nensis primarius non minus lepidè, q̃ etiam sapienter refe tauit. Moris est Lõdini, ut primarij ciues, maximè decurio num officio defuncti, diebus certis celebrioribus apud Pr torem urbis prandeant, etiam nõ inuitati. Venit hic bono ciuis ad Prætoris domum hora prandij, honestè, sed medio criter indutus. Repellitur à ianitore, ut eo cœtu indignus Ille causam erroris agnoscens, domum redit, & nobilior ueste se confestim induit. Hac indutus, accedens intromi titur, accumbit, prandet. Prandio finito, quum de more singuli Prætori gratias agerent, ille togam exutam mensæ imponit, & magna cum reuerentia togæ suæ de hoc prandio gratias agit. Quod factum cæteris in uiro tam gr ui mirantibus causam quum dixisset, communis erroris & opinionis uanitatem singuli agnoscebant. Sed ad Vto

Maximus ser. 34. pienśium sententiam præallegatam, maximus Philoso phus Aristoteles accessit: qui quum animaduertisset ado

lescẽtem propter chlamydis magnificentiam se iactantem & gloriantem; [Non desines, adolescens (inquit) pp ouis gloriari virtutẽ?] Certè Clemens Alexandrinus idolola triam quandam esse docuit, hanc, quæ ex cultu & ornatu externo quæritur, gloriam. [Qui (inquit) pulchri simulachrum, nimium scilicet ornatus studium, non aũt ipsum pulchrum & honestum attendunt, speciosо nomine simulachrorum cultum rursus inducentes, à veritate longè sunt religandi, quum ex opinione, non scientia, pulchri naturã somnient.] Hæc ille. Et sanè homo improbus vel fatuus splendidè ornatus, idolum quoddã est: quem si propterea colas & honores, nonne idololatriam quandẽ committis? Cæterùm huius vanitatis & mollitiei quanta sit dementia, apta similitudine expressit Isidorus Clarius concionator fa cundissimus. Miror, inquit, vehementer obtusos fœminarũ sensus; quæ cum plærąq; omnes summum bonum speciẽ corporis arbitrentur, ad illam, quæ in Euangelio promittitur, comparandam non inflammentur. Sic enim cogitare deberent. Si quis mulieri cuipiã polliceretur fore, vt si vno anno fucum omnem, & corporis ornatum negligeret, centum postea annis omnium mulierum, quæ vnquã essent, pulcherrima appareret, profectò conditionem acciperet libentissimè. Rursus si diceretur ei, permitti quidẽ illi vt vno anno omnibus fucis, omniq; ornamẽtorum genere vteretur; verùm eo peracto, reliqua tota vita omnium mulierum esset turpissima: nihil dubitandũ est, eam mulierem omnem oblatum illius anni ornatum recusaturam metu secuturæ deformitatis. At hæc omnia vsu ventura sunt, eaque tanto maioris ponderis, quantum æternitas tpi antecellit, & tanta in re tam oscitanter tñ se habent. Futurum enim est, vt quæ in hac vita modestè & sine fucis ac superuacuis ornamentis vixerint, corpora sint habiturę claritatem solis æquantia, idq; in sempiternum: quæ verò hic conspicuæ apparere voluerint, ęternam deformitatem cum diabolo & angelis eius sint consecuturæ. Hæc ille. Maxima sanè eius stupiditas est, qui hac vera & solida consideratione nõ mouetur. Sed hæc est huius vanę gloriolę fallacia, quæ eo fulgore oculos perstringit, vt malint mortales ad momentum esse fucati, quàm in sempiternum splendidi ac beati.

Apophtegma. Pædag. li. 2. cap. 10.

Orat. 53. to. 1.

Simile.

5. Caret modo luxus. Pęd.lib. 3.cap.2.

Ad hæc omnia mala aliud accedit huic penè proptiũ quòd huius mollitiei, luxus & vanitatis, nullus propemodum modus est, nullus terminus aut finis. Quod præclarè docuit Clemens Alexandrinus. [Ebriosum (inquit) esse, & vinosum, etsi sunt magna vitia, non tamen tanta, quantum est nimiũ sui ornandi studium. *Mensa plena, & frequentes calices satis sunt ad implendam ingluuiem. At qui auri purpuræ, & gemmarum nimio studio tenentur, ijs nec quod super terram, nec quod sub terra est, aurum sufficerit. Dum ergo cupiditatis limites sibi non constituunt, in impudentiam impingunt. Eis enim opus est & rheatro & pompa & spectatorum multitudine, & errore in sacris, & diuturna mora in triuijs, vt sint manifesti omnibus.] Hæc ille ibi. Arguit porrò & illud infinitam propemodum huius vanitatis varietatem, quòd ad corpus ornandũ, vbi modum semel excessimus, nulla vnquam sufficiunt vestimentorum genera; indumentorum formis varijs, & quotidie nouis, nullus est finis. Recitat autem ex Aristophane poeta comico Clemens Alexandrinus muliebris ornatus ingentem supellectilem, quæ hodie penè tota ad viros transijt.

Lib. 2.c.12

[Adducam (inquit Clemens) ipsa verba Comici, quæ importunum vestræ insolentiæ fastum apertè arguunt. Mitræ, redimicula, nitrum & acus, pumex, strophiũ, quæ postlocatur funda, & posterius operculum, fucus, torques, componendorum oculorum instrumenta, subtilis vestis, linea, vitta, zona, instita, prætexta, multitia cython, barathrum, encyclon, tunica. Quæ sunt autem horum non dixi maxima: inaures, gemmæ, plastra, botrylidon, fibulæ, amphileæ, monilia, pedicæ, sigilla, catenæ, anuli, cataplasmata, ampullæ, capitis ligamina, obelisci, sardia, ventilabra, clinderes. Ego quidem defessus sum & indignor dicendo tot earum ornamentorum multitudinem, & mihi mirabile fit quòd non eneeantur, quum tantum onus baiulent.]

Exempla. Sueto. in eius vita. Alexan. ab Alex. li. 5. cap. 18.

Hæc ille. Huc videlicet se effundit modestiæ victrix audacia: & in hoc luxus genere excessus penè incredibiles leguntur. Caius Cæsar Augustus rarò humanis vestimentis indui voluit, quippe qui luxurians sępenumerò conspectus fuit deorum habitu, nunc aurea barba, nunc Veneris habitu. Nero nullam vestem bis induit. Heliogabalus gẽmas ab

ab optimis sculptas artificibus in calceamentis ferebat, quę nunquam iterabat. Sed & hodie in Anglia Gualterus Raio læus, Reginæ Elizabethæ amasius, usus est in aula crepidas gestare ita gemmis onustas, ut ad 6600. aureos, & amplius æstimarentur: homo alioqui obscurus, & ante amores regios sortis abiectissimæ. Denique eò nunc luxus iste in Anglia excreuit, vt qui Henrici septimi, cui octauus successit huius Elizabethæ pater, vestitus fuit, uix nunc nobilem mediocrem deceat; & quo olim primarij nobiles. Duces, Marchiones, Comites, usi fuerunt, eo nunc inferior nobilitas uestitus splendore uratur, nobilitatis uerò inferioris amictu uetteri vix mechanici & uillici agrorum iam contenti sint. ut quod Christus hic dixit, [Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt;] iam multo latius pateat, & in quibusuis nobilium, ciuium, uillicorum domibus, mollibus uestiantur tam uiri, quàm fœminæ: vtq; ad multos iam in Anglia, Gallia, & alibi viros mollissimè cõptos & cultos, illud Diogenis iterum dici debeat. Ille enim quum uidisset generosum quendam adolescentem muliebriter uestitum: [Non te pudet (inquit) qui peius tibi uelis quàm ipsa natura uoluit? Illa si quidem te uirum esse uoluit, tu uerò teipsum ex uestitu mulierem facis.] Lege de hoc luxu muliebri D. Chrysost. hom. 50. in Matth. prolixè differentem. Fecit nimirum prodigiosissima horum temporum mollities, & luxus in hoc genere effusissimus. vt hunc unum locum copiosius tractauerim: eo etiam magis, quòd uix in alio Euangelio per Ecclesias legi solito, mollities ista & luxus reprehendatur. Deliget ex tanta uarietate concionator ea, quæ ex his omnibus, pñti loco, temporibus, personis magis conuenire, magisque fructuosa fore iudicabit. Quare ut hunc locum concludamus, molles isti & papiliones depicti, illud Amos Prophetæ auscultent: *Væ uobis Optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel.* Quid enim hodie diceret, si uideret, non Optimates tantum, sed de uulgo ipso & media plebe, quanta põpa, quo apparatu & splendore templa Dei ingrediuntur? Deum suppliciter oraturi, quanto maximo possunt cum fastu & splendore domum eius ingrediuntur: quo nihil absurdius.

Laer. li. 6. *Apophth.*

Amos 8.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICAE III. ADVENTVS.

Ioan. 1.

Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Nō sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, vt responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego uox clamantis in deserto: Dirigite uiam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neq; Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem uestrum stetit, quem uos nescitis. Ipse est qui post me uenturus est, qui ante me factus est: cuius non sum dignus ut soluã eius corrigiã calceamẽti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans.

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es?* De uano & temerario mundi iudicio.

2. *Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.* De uana existimatione fugienda.

3. *Ego uox clamantis in deserto.* De uero officio prædicatorum uerbi, saluti auditorum necessario.

4. *Dirigite uiam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.* De necessaria pparatione ex parte nra ad Christi gratiam.

5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?* De leuitate & inconstantia fauoris & existimationis humanæ.

6. *Medius uestrum stetit quem uos nescitis.* Contra ambitionem.

7. *Quem uos nescitis.* De fidei uirtute & interiori oculo.

8. *Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.* De humilitatis præstantissima uirtute.

1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, &c.*

Mundanæ existimationis uanitas.

Locus moralis de mundi huius uano & temerario iudicio. Ad Ioannem mittunt Iudæi legationem honorificã (nam isti sacerdotes missi ex Phariſæis erant, qui sciẽtiæ & sanctitatis opinione cæteris tunc omnibus præcellebant) ut illum pro Messia, quem tunc omnes expectabant, si se eum profiteri uellet, reciperent. In illa.n. interrogatione, *Tu quis es?* an Messias esset interrogabant, sicuti ex Ioãnis responsione euidenter patet, dicent is: *Non sum ego Christus.* Alioqui ad interrogatum non respondisset, nisi hoc illi uel apertis uerbis, quæ breuitatis cã Euangelista prætermisit, uel tacita intẽtione & uoluntate cum interrogassent. Nam & simpliciter quis esset Ioan. ignorare non poterant, cuius & genus, & uitam, & doctrinam tot annis exploratam habuissent. Interrogant igitur Ioannẽ Iudæi, & quidẽ solenni atque honorifica missa, à Metropoli sua ciuitate legatione, an sit Christus: & hunc illi maximum honorem deferunt. At Christo nunquam eum honorem detulerunt. Nunquam ad illum legatos miserunt. Nunquam nisi captiosè, an Christus esset, interrogant. At cur istud obsecro? Maiora fuerunt Christi opera quã Ioannis? Imò Ioannes ideo nullum miraculum fecit, ut tãto esset illustrior Christi gloria, tantoq; facilius eũ Iudæi pro uero Messia reciperent. Excelsior & diuinior fuit eius doctrina. Sic. n. docebat, non ut Pharisæi & alij legis doctores, sed *tanquam potestatem habens.* Deniq; ut se Messiã ostendat, dixit discipulis Ioannis: *Renuntiate Ioanni ea quæ audistis & uidistis.* Ipsi quoq; Iudæi confessi sunt: *Nunquam sic loquutus est homo*

Chry. ho 14. i Mat.

Matth. 7.

Matt. 11.

Ioan. 5. *homo, sicut hic homo loquitur*. Et alius ex Principibus Iudæorum dixit: *Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo.* Quæ ergo cã, quod Christo ita prætento & neglecto, ad Ioannem proficiscuntur, & hanc nobilissimam legationem de re tanta instituunt? An quia Christus asperè eorum uitia taxabat? At asperius Ioanne non fecit, qui sic ipsos Pharisæos alloquutus est: *Genimina uiperarum, quis vos docuit à uentura fugere ira?* Sed profectò nihil aliud in eã fuisse vĩ, quam quod Christum uilem putabant, *fabri filium* reputantes: Ioannẽ uerò magnatem, & magnatis filium, Zachãria sacerdote patre natum, & ciuitate Iuda oriundum; quum Christum ex Nazareth Galilææ, humillima & contempta ciuitatula (unde ipse Nathanael, uir iustus, per contemptum tĩ dixit: *A Nazareth pot aliquid boni esse?* natum existimarent. Nobilitatem itaque externam mundi more respiciebant Iudæi, malebantque Ioannem, honestissimo loco natum, pro Messia agnoscere, quàm Christum humillimè natum, seu natiuitatis, seu educationis locum, seu matris, seu patris putatitij statũ & fortunam spectes. Quum filius aliquis Isai ungendus esset à Samuele in Regẽ, Samuel ipse uidens Eliab primogenitum, fortem & egregium adolescentem, dixit statim mundano affectu & iudicio: *Num coram Domino est Christus eius? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias uultũ eius, neq; altitudinem staturæ eius, quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominum ego iudico. Homo. n. uidet ea quæ parent, Dominus aũt intuetur cor.* Nẽpe homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi, & in rebus ac negotiis humanis perspiciendis, tractandis, iudicandis oculatissimi sunt homines mundani, in rebus spiritualibus cæci & ignari. [Quemadmodũ noctuæ aspectus noctu quidẽ ualet, sole aũt illucescente non mediocriter offuscatur & hebescit: sic secularium hominum, & huius mundi sapientum mẽs acutissima quidem ad uanas res perspiciendas esse uidetur, hebetissima uerò, caligineq; referta, ad ipsam lucem uerã percipiendam euasit.] Nempe rebus terrenis, & honore ac splendore mundano affecti, atque corrupti, de cælestibus & diuinis rectum iudicium ferre nequeunt. Quẽadmodum luna ex parte sua superiori plena, soli propinqua est, sed

Matth. 3.

Matt. 13. Marc. 6.

Ioan. 1.

Exemplũ.

1. Reg. 6.

Simile. Basil. homi. 8. Hexamæron.

sed terram uersus nihil tunc habet luminis contrà uerò quum terram uersus plena & splendida collucet, à sole est remotissima, & à parte globi superiori, tota tenebrosa est: sic quo magis ad Deum accedimus in pietate & uitæ puritate, ab illo quidem magis illuminamur, & apud illum illustriores sumus, mundo autem ignobiles, & ad res mundanas tractandas minus idonei; contra uerò, quo magis à Deo recedimus, uitæ totius uanitate, & terrenis desideriis affecti, eo magis mundo placemus, eo nobiliores & illustriores mundo apparemus, simulque ad res mundanas percipiendas atque tractandas acutiores. Deus non apparuit Moysi adhuc in Aegypto agenti, sed ubi inde recesserat. Sic iis qui in seculi tenebris uersantur, diliguntque tenebras magis quàm lucem, umbras, bonorum magis quàm uera bona, diuinæ gratiæ lux non affulget. Pharisæi toti mundani, & superbi, Christum nec honorant, nec agnoscunt. Ioannes & in deserto eum agnoscit, & in carcere eum missa suorum discipulorum legatione honorauit: Hoc est quod alius Ioannes dixit: *In mundo erat, & mundus eum non cognouit.* Idem de suis futurum Christus prædixit: *Si mundus uos odit, scitote, quia me priorem odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia uerò de mundo non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus.* Hic ergo ad suam consolationem pij obseruent, æquanimiter ferendum, si se & bonis omnibus interdum præteritis, mali in mundo & à mundo honorentur, postquam Christo præterito Pharisæi Ioannem potius pro Messiâ agnoscere parati erant. Hanc quoque cautionem contra uana mundi iudicia discant, ut illa prorsus contemnant; quia semper in iis quæ ad Deum pertinent, cæca sunt. Si famulo tuo in furto aliquo aut mendacio deprehenso, nihil fidere, nihil uel iuranti etiam credere soles: quid iudicium mundi magni facis, qui tot iniquas sententias contra tot Sanctos protulit? Si causam bonam in iudicio pendentem haberes, & in prima quidem instantia coram iudice uel ignaro, uel temerario, uel iniquo, parum curares si causa caderet, modò alium iudicem haberes doctum, diligentem, & iustum, ad quem a prima

Allegoria.

Matt. 11.

Ioan. 1.

Ioan. 15.

Similia.

sen-

sententia appellar
contemnendum e
quissimè iudicatu

es. Sic mundi præsens iudicium prorsus
ist, quia Deum habemus iudicem, qui ve
rus est.

2. *Confessus e*
quia non su

st, & non negauit: & confessus est,
nego Christus.

Vana sui existimatio fugienda.

LOcus moral
Ioannes de
tate rogatus, cu
austeritate, diui
nistratione dedi
quasi sibi quide
fuit multi existi
sita fugientes, ea
dè & constanter
Nempe ueri dis
etiam de ueris
seculi homines d
da contendunt I

Exempla.
1. Act. 14.
2. Actor. 3.
3. Daniel 2.
4. Genes. 41.
5.

nores Listrenses
dum, *conscissis tu*
& dicentes: Viri
nes, accurrente
runt: *Viri Israel*
tuemini, quasi n
ambulare? Sic I
pientiæ nomine
taretur, respond
laudem remouet
quoq, non in sapie
uentibus sacram
regis manifesta fu
Deus respondebit
& S. Bernar. quu
liæ partes facere
tur, anxietate m

In uita eius. l. 3. c. 6

[Ex scripturis di

is de uana existimatione fugienda. Diuus
maxima & suprema apud Iudæos digni
ius iam specimen maximum totius uitæ
na prædicatione, & noui baptismi admi
sse uidebatur, non frigidè & cunctanter,
n arrogare nolens, uideri tamen uolens
nationes honorificas uerecundia compo
s ambiunt, & quærunt magis) sed rotun
negat se illum esse, quem illi arbitrantur.
ipuli Christi magis sollicitè curant, ne
uirtutibus glorientur, quàm uani hujus
e gloria & laude quauis occasione captan
Paulus & Barnabas, quum diuinos illis ho
exhibere vellent propter sanatum clau
nicis suis, exilierunt in turbas, clamantes
quid hæc facitis? Petrus quoque & Ioan
populo propter simile miraculum, dixe
ta quid miramini in hoc, aut nos quid in
stra virtute aut potestate fecerimus hunc
Daniel uocatus à Nabuchodonosor, & se
commendatus, ut somnium eius interpre
it, omnem à se sapientiæ opinionem &
is: *Est Deus in cælo reuelans mysteria. Mihi*
ntia, quæ est in me plus quàm in cunctis vi
ntũ hoc reuelatum est, sed vt interpretatio
ret. Sic S. Ioseph Pharaoni: *Absque me*
prospera Pharaoni. Horũ exempla secutus
m multa signa & miracula per uarias Gal
t, ne sibi aliquid ppea plus cæteris uidere
rima prospiciens, in hæc uerba prorupit:
dici, signa fieri uel per perfectos, uel per si

ctos.

ctos. Ego nec perfectionis mihi sum cõscius, nec fictionis. Nihil ergo mihi & signis istis, quandoquidem meæ illa famæ magis quàm uitæ nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius, ad fructum autem aliorum, & ad fouendam bonam de me opinionem.] Sic uidelicet in hoc sancto uiro uincebat sublimitatem nominis humilitas cordis. Nec tãtum poterat uniuersus mundus eum erigere, quantum se ipse deiicere solus. Pulchra scilicet ratiocinatione, & magno studio inuenta, sanctitatis de se opinionem à mente sua remouit: nec minus laborauit ne sanctulus uideretur, quum esset sanctissimus; quàm alij laborant ut sanctissimi, & doctissimi, & fortissimi, & prudentissimi uideantur, quum nihil minus sint quàm sancti, docti, fortes, prudentes. Idem studium in alijs sanctis fuit. Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus (quum multa per eum Deum miracula facere uideret) reliquias semper Sanctorum collo circumferebat, eo fine, ut quoties diuina uirtus aliquid per eum gessisset, non suis meritis, sed uirtuti reliquiarum, quas circumferebat, tribueretur. Sed in hoc genere excelluit sanctus Eligius, Nouiomẽsis Episcopus, uir nobilitate, eruditione, pietate celeberrimus. Mendicus quidem cæcus à sancto Eligio, adhuc laico nobili, sed, uulgi opinione, uiro] sancto, eleemosynam accepturus, manum subtraxit, orans ut oculis potiùs eius crucis signum imprimat, uisumque illi præbeat. Cui ille dissimulans, ac subridens: Tu, inquit, amice necdum nosti te signare? Docebo te. Moxque signum crucis imprimens, illius oculos aperuit; totumque hominis fidei tribuendum asseruit. Idem quum pauperem aridam manum habentem, & eleemosynam petentem, arrepta arida manu, similiter sanasset; ut miraculum à se factum occultaret, Ego, inquit, putaui ideo illum fingere, vt à me facilius eleemosynam possit petere. Idem uir sanctus quum quendam in publica uia transiens suspensum cerneret, eumque, ut sepulturæ corpus daret, per suos deposuisset, aliis fossam parantibus, cœpit, tacitè orans, illud ab imis usque ad summa palpare. Vbi autem sensit adesse animam, mira arte à se uirtutem facti repellens, O quàm grande, inquit, scelus,

6. In uita eius apud Sur. to. 6.

7. Li. 1. c. 29. uitæ apud Sur. to. 6.

8. Ibid. c. 24.

9. Ibid. c. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scelus, nisi Dominus adiuuisset, perpetrare poteramus, si corpus hoc humo texissemus, quum anima eius in ipso sit? Hæc dicens, mirantibus famulis, iussit eum uestimentis indui, & quiescere paululum: quo surgente, & ita recreato, quasi nullam passus esset molestiam, discessit uir sanctus cum suis, ac si nullum uirtutis signum fecisset. Rara sunt hæc, sed pulcherrima ueræ humilitatis exempla, quando sic uana gloria fugitur, ut ne quidem in ueris uirtutibus, ueraque laude dignis, ullo modo admittatur.

10. In uita eiꝰ apud Sur. to. 6. lib. 2. cap. 3.

Vnum igitur adhuc aliud subijciam. S. Anno Archiepiscopus Colonienſis, accedentem ad se cæcum quendam, qui in uisione accepisse se dixerat fore ut uisum reciperet, si aqua, qua manus suas ad altare lauisset, suos oculos ablueret; ideoque ab eo iam ad sacrum faciendum se præparante, hanc gratiam petijsset; Episcopus multum commotus, eum acribus uerbis reiecit, fallacem & impostorem vocans. Cæcus nihilominus in fide persistens, obtinuit clanculum à clerico, qui celebranti Episcopo ministrauerat; aquam prædictam: moxque oculos ea abluens, visum recepit. Quum autem finito sacro ad Episcopi pedes se prouoluens, accepti beneficij gratias agere uellet, Episcopus, re intellecta, eum uehementer iterum obiurgauit, quòd ita Deum tentare ausus fuisset: clerico uerò leuiter alapam dedit, quòd huiusmodi facto uanam de se apud populum opinionem concitare uellet. Vtrique autem sub graui anathemate iniunxit, ut se uiuo nemini hoc propalaret, sed soli Deo acceptum referret, eique soli gratias ageret. Rursum quum alia quædam fœmina ei à sacro prodeunti, supplex aduolueretur, similem ut superna uisionem se accepisse referens, & similem gratiam postulans; ille, ut semper uirtutem celaret, & iactantiam fugeret, se commotum simulans, ut custodiæ traderetur mox imperauit, suspicionem astantibus relinquens, ut dure acciperetur. Post prandium autem, ea ad se uocata, coram duobus clericis, & uno cubiculario puero, non oculos, sed pedes eius poplite flexo lauit, & cibo illi appositos ac degustare iussa, uix edulio palatum imbuerat, quum perfectè uisum recipit. Mox ei eleemosynam bonam in manum dat, uehementer obtestatus ne ingratam sibi de

11. Ibid. ca. 4.

seip-

seipso opinionem circumferret. Sed & parum ei fidens, (ut est feminarum natura loquax) abeuntem ad propria, donec uilla egrederetur, ab uno clerico comite deducendam curauit. Simile fuit D. Nicolai factum, qui ad pauperis filias matrimonio locandas, argentum clanculum per fenestram iniecit: & tertiò hoc faciens, conspectus, fuga se celerrimè recepit, ne agnosceretur. Hæc uidelicet Sanctorum uirorum ingens cura & sollicitudo maxima fuit, ut non leuiter & oscitanter, sed acriter & constanter laudis & excellentiæ opinionem, seu ueram, seu falsam, à se longissimè repellerent, sicut hic Ioannes Baptista fecit. Est tamen hic communis omnium mortalium, adeoque (proh pudor?) fidelium Christianorum morbus, ut non solum uideri nolint quod sunt, sola apud Deum gloria contenti, sed etiam (quod multo & turpius & flagitiosius est) uideri etiam uelint esse quod non sunt. Quem morbum humanum pulchrè Socrates expressit. Si quis (inquit) in theatro iuberet coriarios omnes surgere, illi soli surgerent; similiter si fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: si uerò prudentes aut iustos iubeat surgere, hic omnes illicò consurgent, quia omnes tales uideri uolunt. Thales Milesius tam senex, admirandam quandam rationem de cælo commentus, eandem Mandritæ Philosopho Sirenensi communicauit: qui quum hoc nomine magnas gratias ageret, rogaretq; quam mercedem pro tanto documento uelleт, Satis, inquit Thales, mihi fuerit ò Mandrita, si id quod à me didicisti, quum proferre uoluеris, tibi non ascripseris, sed me eius repertorem prædicaueris. Quanto magis hoc summo iure Deus a nobis flagitat, ut omnem uirtutem, scientiam, prudentiam, fortitudinem, si quam habemus, non nobis, sed illi acceptam referamus, quoties ea utimur? Quanto magis summa ratio docet, & Theologos ac Christianos decet, ut omnes ingenuè agnoscant per quas profecerint? Pulchrè Sapiens magistri & discipuli officium uno quasi uerbo docuit. *Hæc est sapientia quam sine simulatione didici, & sine inuidia communico.* Certè hypocrita qui id uideri vult quod non est, aut ex se esse quod non nisi ex Deo est, uel per se inuenisse, q̃ ab alijs accepit & didicit, similis est miluo, qui altè quidem

Stob. ser. 21. *Apophthe.*

Ludo. Granat. tom. 1. de temp. pag. 339 *Apophthe.*

Sapient. 7.

Simile.

ascendit & uolitat, sed semper humum spectat, ut prædam rapiat; ille quidem carnem mortuam, iste uerò laudem inanem. Plura de hac materia in alijs Euangeliis dabitur dicendi locus.

3. *Ego uox clamantis in deserto.*

Prædicatoris officiũ.

LOcus moralis de uero officio prædicatorum uerbi, salutiauditorum necessario. Omnis enim prædicator, qui ad Christum seu fide credendum (quod fecit Ioannes) seu operibus imitandum, homines, uel incredulos, uel peccatores adducit, est uerè uox clamantis in deserto; est uox clamantis, adhortantis, comminãtis, obiurgantis, non molliter palpantis, loquentis placentia, & auribus hominum subseruientis. Clamare necesse est ad eos, qui uel procul

Simile. absunt, uel difficulter audiunt. Tales sunt omnes peccatores. Peccatum elongat nos à Deo. *Peccata uestra diuiserunt inter me, & vos.* Deus ante peccatum dixit, & facta sunt;

Gen. 1. & loquebatur Adæ molliter ac familiariter. *Benedixit illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini.* Rursum *dixit*

Gen. 2. *Deus, Ecce dedi uobis omnem herbam, &c.* Iterum præcepit ei, dicens. *Ex omni ligno Paradisi comedes, &c.* At post peccatum commissum ita clamauit Deus, *vt audiret Adã*

Gen. 3. *uocem Dei deambulantis in Paradiso.* moxque: *Vocauit Dominus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es?* Deus autem clamat post nos, per eos quos mittit ad prædicandum: & per tribulationes quas nobis immittit, ut a somno peccati excitemur. Nos per peccata nostra quodammodo persequimur Deum, *iterum crucifigentes nobismetipsis Filium Dei, & sanguinem Testamenti pollutum ducentes;* sicut Saul im-

Allegoria. pius persecutus est Dauid iustum. Sed persequendo Deum, in speluncis peccatorum abscondimur, quasi à Deo non uideremur: quia illum ipsi non uidemus, & altum dormimus, securi de uindicta & iustitia Dei. At ille primum sic

1. Reg. 24 cut Dauid occupato in spelunca Sauli *oram clamydis praescidit*, sic aliquid nobis ex bonis temporalibus aufert; quasi quæ expostulat nobiscum de iniusta persecutione, sicut Dauid expostulauit cum Saule, dicens: *Quare audis uerba hominum loquentium, Dauid quærit malum aduersum te?*

Quare

Quare audis uerba hominum, aut etiam dæmonum, tentantium te ad malum, & dicentium: Deus quærit malum aduersum te, uel quia mandata eius nimis grauia & ardua sunt: uel quia sua gratia non te adiuuat: uel quia seuerus Iudex est, nec peccanti ignoscet, ut idcirco uel ad benefaciendum animum despondeas, uel ad te reconciliandum desperes? *Ecce iam vides quod te occidere potuissem*, qui tamen leui detrimento te affeci. Sed verum est prouerbium: *Ab impijs egredietur impietas.* Sui quisque peccati author est. Atque hic interdum remordet conscientia, & ploramus in corde, & statuimus iterum non peccare: sicut hic Saul gratias agit Dauidi quasi eum amplius non persecuturus. Sed rursum promissionis obliti, ad iniurias redimus, & nouis flagitijs Deum irritamus: qui iterum in somno peccati dormientibus nobis, *hastam aufert*, ro- 1. Reg. 26
bur ac fortitudinem, morbos immittens; aut etiam *vas aqua aufert*, id est, vxorem, fratrem, aut amicum coniunctissimum, vt Sauli dormienti in castris, vtramque abstulit Dauid, quum occidere eum facillimè potuisset. Sic Deus clamat post nos, vt à somno peccati excitet, interim *sua benignitate & longanimitate ad pœnitentiam nos* Rom. 2.
adducens. Atqui Deo tacente & dissimulante, nec aliquid nobis auferente, sed vt omnibus rebus affluamus permittente, saltem Prædicator omnis vox clamantis esse debet.

Prædicatores verbi in Euangelio piscatores uocantur. Piscator uerò quum unum aliquem piscem capere vult, arundine utitur & magno silentio. Qui priuatim aliquem admonet, aut corripit, patienter & mansuetè id agere debet. Sed quum multos simul pisces capere piscator uult, reti utitur, ac sagena missa in mare: & tunc strepunt ex proposito piscatores, aquas uerberant, ac pisces deterrent, ut vndique excitati confluant. Sic prædicator pro concione minis ac reprehensionibus strepere debet: quæ cùm communes omnibus sint, nemo conqueri potest. Rursum clamare debet concionator contra peccatores, quia difficulter audiunt. Qui foris pulsat, intus non auditur, quum omnia domi strepitu & clamore sunt plena. Deus foris pulsans, aut prædicator sonans, non auditur, nisi fortiter clamando, quàm diu in corde auditoris vel variæ cupidita-

Phil. Dica Cõc. 2. de D. Thom. *Simile.*

Stella de contemp. mundi, p. 2. c. 21. *Simile.*

piditates obstrepunt, uel peccata ipsa clamant uindictam a Deo. Hic ergo clamandum necessariò, ut ad aures cordis perueniat vox prædicatoris. Sic Ioannes clamauit fortiter. *Agite pœnitentiam. Iam ad radicem arboris posita securis est. Appropinquat regnum cælorum.* & similia. Ideo etiam dicitur *vox clamantis*, seu uehementer clamans (ut uas electionis, uas singulariter electum; uirga æquitatis, uirga æquissima; terra promissionis, terra excellenter promissa) *in deserto*. Et enim anima omnis peccatoris, quasi quoddam desertum, in quo omnia sunt sterilia & arida, nec nisi uel uepres ibi crescunt, uel serpentes grassantur. Rursum *in deserto*, quia hominibus a Deo deserris, & post uoluptatum deuia, & errores aberrantibus, prædicator loquens, eos ad Deum reuocare clamando debet.

Matth. 3

Rursum Ioannes erat uox clamans, quia non solum uocem habebat bene clamantem, bene sonantem (ut plerique concionatores) sed etiam uox erat. Quicquid enim in Ioanne erat, uictus, uestitus, habitatio, tota uita uox erat, clamabat pœnitentiam, mortificationem, sanctitatem. Alij concionatores, quorum uita uerbis non respondet, uocem quidem habent, eamque inanem, *ut æs sonans, aut cymbalum tinniens*, sed non sunt uox. Sunt similes auribus crucem efformantibus, sed eam non contemplantibus: sicut uasa ad continendum salem, quum ipsa sint omni sale destituta: sicut puteus, cuius aqua abluuntur immunda uasa, quum ipse sit luto, & spurcitia repletus: denique sicut campana, quæ omnes ad templum uocat, sed ipsa non ingreditur. Sicut quædam peccata clamant in cœlum, sic quædam uirtutes clamant in terra. *Sanguis Abel adhuc loquitur.* Vita Ioannis talis uox erat, ut de tota Iudæa exirent in desertum ad eum uidendum. *Quid existis in desertum uidere?* non solum ad eum audiendum. Imò prius clamauit uita eq̃ prædicatio; sicut *Iesus prius cœpit facere quàm docere*. Hunc ordinem concionator seruare debet, ut prius sit uox, postea uocem exerat.

Hector Pintus in Esa. ca. 40.

1. Cor. 13.

Simile.

Heb. 12.

Matth. 11

Acto. 1

4. Diri-

4. *Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta?*

Locus moralis de necessaria præparatione ex parte nostra ad Christi gratiam & redemptionis beneficium recipiendum. Hoc enim clamauit illa uox in deserto, hoc clamant omnes uerbi Dei præcones ad suorum temporum peccatores: *Dirigite uiam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.* Hoc enim apud Esaiam sequitur, ad quem locum Ioannes hic remittit; & quæ Esaiæ uerba cæteri Euangelistæ, Matthæus, Marcus, & Lucas expressè addiderunt. Dirigere hanc uiam Domini, præparare se ad Christi gratiam (quod quando cum Scriptura dicimus, semper præueniens & cooperans Dei speciale auxilium, cum Scriptura intelligimus) est disponere se ad iustitiam per pœnitentiam; quam ut Ioannes Baptista specialiter prædicauit Iudæis, ita postea Petrus, omnesque à Christo dati Doctores & Pastores, prædicare debent. Sicut Iudæos oportebat dimittere antiquam & carnalem cõuersationem, & (ut ait Cyrillus) [Sicut hactenus uiam Moysi ambularunt, ita nunc uiam Christi suscipere:] sic oportet uel adhuc incredulos, uel post fidē peccatores, ut Deo per Christum reconcilientur, uetustatem deponere, & in nouitate uitæ ambulare. [Si quid (inquit Ambrosius) in uia mentis (quā Deus inambulat; & in qua habitat) uel moribus asperum, uel crudelitate durum, uel conuersatione pollutū fuerit, iubemur id mundare, componere, coæquare.] Amouēdi sunt igitur peccatorum scopuli, uoluntas & affectus peccādi penitus deponenda, ut uia paretur Domino. Hoc Esaias his uerbis expressit, statim subiungens loco citato: *Omnis uallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prauа, in directa, & aspera in uias planas. Via impiorum est complanata lapidibus.* Omnia illi sunt lapides offensionis; etiam ipsæ uirtutes. Via peccatorum multas habet sordes uoluptatum, colles uanitatum, montes superbiæ & fastus, scopulos & saxa inuidiæ, iracundiæ, maleuolentiæ. Hæc omnia & singula prorsus remouenda sunt, ut uia cordis à sordibus mūdetur, uanitate sublata solidetur,

Esaiæ 40.

Matth. 3.
Marc. 1.
Lucæ 3.

Actor. 2.
Ephes. 4.

In Ioan. li. 1. cap. 24.

Serm. 65.
2. Cor. 6.

Esaiæ 40.
Eccli. 21

superbia depositа humilietur, saxis eiectis complanetur, ut sic eam Christus inhabitet. Rex urbem ingrediens, habet præcursores & prouisores, qui uiarum sordes amoueant, difficultates tollant. Sed & ante medici aduentum docetur ægrotus, ut agnoscens morbum suum, medicum uenientem reuerenter accipiat, seseque illi per omnia morigerum & obedientem præbeat. Christus Rex noster & medicus animarum nostrarum est. Sicut ante Ioseph ibat præco, clamans nomine Regis, ut omnes ei genua flecterent: sic ante Christi quidem personam ibat uox clamantis Ioannes Baptista; sed & semper ante eius gratiam & Redemptionis beneficium clamat Ecclesia (ordinariè loquédo) ut qui peccatores reconciliari uolunt, genua Christo flectant, eius Sacramenta accipiant, mandata seruent, fidē teneant. Hæc est uia Domini quam dirigere seu parare debemus. Clamat per Esaiam Deus: *Non sunt cogitationes meæ cogitationes vestræ; nec viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris.* Viæ nostræ sunt peccata nostra, in quibus ambulamus, immo currimus. De hac uia dicunt damnati: *Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulauimus vias difficiles, viam autē Domini ignorauimus.* De qua etiam Salomon: *Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant.* At uerò uia Domini est uia mandatorum eius, quam omnes iusti ambulant, *euntes de virtute in virtutem. Non enim qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt.* Sed hæc uia paranda est, ideſt, ad hanc uiam perueniendum est, per præcedentem pœnitentiam, per peccatorum odium & detestationem, per cordis contritionem, per confessionem & satisfactionem. Hoc enim totum docuit Ioannes, quum hāc uiam Domini pararet: *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum.* Rursum, uenientes ad Ioannem, *baptizabantur ab eo confitentes peccata sua.* Deinde clamauit: [Facite fructus dignos pœnitentiæ; id est, Tanto maiora quærite bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto grauiora uobis intulistis damna per culpam,] ait Gregorius.

Similia. Chrys. homil. operis imper. in Matth.

Stel. in Lu. cap. 3

Esaiæ 55.

Sap. 5.

Prouer. 4.

Psalm. 83.

Psal. 118.

Matth. 3

Lucæ 3.

Hom. 20. in Euang.

5. *Quid*

5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?*

Locus moralis de leuitate & incōstantia fauoris & existimationis humanæ. Prius enim adulando uel blandiendo nihil proficientes, nunc obiurgando & reprehendendo molesti sunt. Vbi pellis uulpina non profecit, induitur leonina. Sic Herodes primum palpauit. *Vt ego* (inquit) *veniens adorem eum.* Postea iratus quòd hac uia res non successit, *occidit omnes pueros in Bethlehem à bimatu, & infra.* Sic Absolom, quum per literas à Ioab nihil impetraret, vt cum patri reconciliaret, segetem eius succendit. Sic Lystrenses in Actis Apostolicis, quum primò Paulo *tanquam Mercurio sacrificare vellent*, paulò post ijdem persuasi à quibusdam superueniētibus ex Antiochia Iudæis, *lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse.* Hæc est hominum malevolorum, & seipsos tantùm quærentium, leuitas animi & inconstantia. Mundus nempe in omni sua actione & distributione bonorum, in iudicio suo & existimatione, appendit sine trutina, numerat absque calculo, meritur absque regula & mensura. Trutina, calculus, & regula illi est, sui ipsius & suorum amor cœcus. Hanc ob causam quouis momento huc illucque impellitur. Argentum vium, vtcunque auro commisceatur, vbi primùm ignem attigerit, ab auro seperatur. Sic amicitia, blandimenta, existimatio mundana, vbi primùm offenditur, vel aduersi aliquid patitur, faciem auertit. Huius rei egregiam hypotyposim scripsit Damascenus. Homo quidam tres amicos habuit, ex quibus duos ingenti affectu colebat, tertio exiguam beneuolentiam præstabat. Idem in discrimen capitis & fortunarum vocatus, primum adit vt eum iuuare velit; qui aliqua tantùm illi vestimenta porrigit, quibus in via ad iudicium vtatur, aliud adiumenti nihil. Secundum accedēs, ab eo hoc vnum solatium accepit, vt aliquousque in via ad tribunal eum deduceret. Tertium igitur amicum, necessitate adactus, etsi non absque rubore quum

Mundi fauoris incō stantia.

Theoph. in comm. in hūc locū. *Exempla.* Matth. 2. 2. Reg. 14 Actor. 14.

Hector Pī tus dialog. par. 2. dial. 3. cap. 8.

Simile. Stel. de cō temp. mūdi par. 2. cap. 3.

In hist. de Barlaā & Iosaphat cap. 13. *Parabola.*

adijsset, opemque eius flagitasset, ille solus præter expectationem omnem, illi suam operam pollicitus, ipsum iudicē pro amico adit, causamq; eius diligenter agit. Ex his tribus amicis, primus est diuitiarum amor, ex quibus moriētes, & ad Dei tribunal vocandi, nihil nisi duos fortè panniculos, quibus corpus obuoluitur, reportamus. Secundus amicus est vxor, liberi, cognati, amici carnales: qui ad sepulcrum vsque duntaxat cadauer conducunt, & funus honestant, postea omnem memoriam deponunt. Tertius amicus, cuius paruam in hac vita rationem habemus, sed maximè post hanc vitam nos apud Deum iuuat atq; commendat, virtus est, & bonorum operum chorus. Illa ergo est amicitiæ mundanæ & carnalis constantia & certitudo. Pharisæi & Scribæ, qui Ioannem summo honore afficere voluerant, citò ad eum reprehendendum conuertuntur, minima vel nulla potius data occasione. [Promptissimo animo (ait Chrysostomus) ad Ioannem Pharisæi primò venerunt, licet postmodum mutati sint. Quæ ambo Christus his uerbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, & nos uoluistis ad horam exultare in eius luce.] Reuera mundi fauor, existimatio, honor, blanditiæ exultant ad horam tantùm, & breue momentum, nihilque eis mutabilius. Nam & ideo Principes Iudæorum, qui hac honorifica legatione summam se de Ioannem opinionem habere ostendebant, adeò ut suo solius de se ipso testimonio credere parati essent; dicebant enim: *Quid dicis de teipso?* (quòd maximæ apud eos authoritatis Ioannem fuisse, ostendit Chrysostomus) postea tamen eum penitus contempserūt, & ut hominem dæmoniacum despexerunt, iuxta illud Christi: *Venit Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicitis, Dæmonium habet.* Neglegendus ergo fauor humanus, uel certè non magnum in eo momentum ponendum; sic tamen ut nostra uel ignauia, uel culpa nemo offendatur: nullius boni uiri fauor, & existimatio bona depereat. Alioqui si te rectè agente, ille haberi non potest, sicut qui in stadio currunt, parui faciunt astantium spectatorum iudicium, modò solus agonotheta eos laudet, & brauium illis consignet; sic cogita satis tibi esse, *quod placeat Deo opera tua.* Altare in templo ueteri idcirco ex lapidibus impo-

Hom. 15. in Ioan.
Ioan. 5.
Ioan. 1.
Loco iam citato.
Matth. 11
Simile.
Eccles. 9.
Allegoria.

impolitis factum fuit, Deo sic iubente, ut intelligeremus bona opera non sic studiosè ornanda & polienda deforis, ut hominibus appareant & placeant; sed sufficere ut sua soliditate Deo probentur. Si merces operum bonorum, & gloria uitæ alterius, ab hominum existimatione penderet, & in die retributionis, hominum testimonia & suffragia peterentur; esset sanè hominum fauor, & existimatio in primis quærenda, & hoc maximè agendum, ut in hac uita omnes te pro Sancto haberent. Nunc autem, quia hæc ibi locum non habent, ea minus curare oportet.

Exod. 20.
Deut. 27.
Iacob. Ste. de cōtēp. mundi, p. 1. c. 7. & 8

6. *Medius uestrum stetit, quem uos nescitis.*

LOcus moralis contra ambitionem, siue de humili ac mediocri statu æquanimiter ferendo, & de non aspirando intempestiuè ad altiora. Docet enim Ioannes (ut notauit Chrysostomus) [Christum commixtum fuisse populo, ut unum multorum, ut se per omnia humilem ostenderet.] Nemini certè longum uideri debet, si diu exaltationem expectat, postquam Christus tum ante manifestationem suam totis triginta annis, ut fabri filius obscurissimè egit; tum facta iam manifestatione, in communi conuersatione sic uixit *manducans ac bibens*, id est, uitam communem agens, ut Pharisæi dicerent: *Ecce homo uorax, & potator uini, publicanorum & peccatorum amicus.* Sic medius Iudæorum stetit, sic in turba hominum uixit: sic ut unus de populo in uictu & uestitu apparuit. Ioseph seruit in Aegypto, in carcere obscurus agit, & postea exaltatur. Daniel in vulgo captiuorum satis diu nutritur, antequam ut diuinus uates agnosceretur. Dauid inter fratres minimus oues pascit, & domi manet, cæteris militiam profici scentibus: adeoque unctus in Regem, in siluis, & spelunceis latitat, quasique ex raptu uictitat, antequam regni gubernacula acciperet. Moyses oues soceri sui pascit in deserto ad multam ætatem, indeque, ut Dux esset populi, à Deo vocatur. Ambitionis æstum & impetum feruentem hæc exempla utcumque comprimere debent. [Ambitiosus (ait pulchrè Seneca) instar turbinis est, qui

Cōtra ambitionem.
Hom. 15. in Ioan.
Ambitionis ultio.
Matt. 11.
Exempla.
Ioseph.
Daniel.
Dauid.
Moyses.
Epist. 95.

Epist. 74.

qui rapta conuoluit, sed ipse antea uoluitur: & ob hoc maiore impetu incurrit, quia nullū illi sui regimen est,] nullo istis honore contentus est. Vnde alibi: [Nemo eorum qui in Repub. uersantur, quos uincat, sed à quibus uincatur, aspicit: & illis non tam iucundum est multos post se uidere, quàm graue aliquem ante se.] Vtinam idem in Ecclesia quod tunc in Republica, hodie locum non haberet. Ad honores, ad dignitates festinatur, quocunque periculo, quocunque detrimento, & intemperantia illa penè incredibilis Agrippinæ, matris Neronis, in multis renouatur. Quum

Sueton. in Nerone.

enim illi à Genethliacis prædictum esset, imperaturū quidem filium, sed matrem in imperio occisurum: [Occidat (inquit illa) modò imperet:] vtrumque autem contigit. Cupiant multi ne sic apud se statuant: Peream, modò uel in Ecclesia, uel in Republica honoratus viuam. Magna stultitia, magna temeritas, maxima impietas hic affectus est.

Ambitionis stultitia. De cõtẽp. mundi. p. 1. c. 26. *Similia.* Epist. 77.

Stultitia eius planè puerilis est. Sicut enim pueri equos baculinos & pupas magis amant quam ueros equos, & veras imagines rerum: sic ambitiosi umbraticos & falsos honores veris ex virtute honoribus anteponunt. Neque enim uerè magnus est, qui ex solo honore, aut dignitate quam obtinet, magnus est. quod sic docet Seneca: [Nemo istorum, quos diuitiæ & honores in alto fastigio ponunt, magnus est, sed ideo magnum uidetur; quia illum cum basi sua metiris. Pumilio magnus non est, licet in monte constiterit. Colossus magnitudinem suam seruabit, etiam si steterit in puteo. Sic nobis imponitur, quòd neminem æstimamus eo quod est, sed adijcimus illi ea quibus ornatus est.] Hæc ille. Quare quod Archidamus Lacedæmon superbienti Philippo Macedonum Regi, propter victoriam adeptam, & per literas insultanti, respondit: [Si mentiaris umbram tuam, haud quaquam reperies illam maiorem factam quàm erat ante victoriam:] idem prorsus respondere licet illis omnibus, qui ad aliquem euecti honorem, hoc se propterea cæteris maiores putant. Sanè sicuti ægroti quidam, & maximè mulieres grauidæ, terram auidissimè comedunt, eoq; cibo delectantur: sic ex magna iudicij corruptione procedit, ut quispiam famulorum comitatu, & domesticorum parietum ornatu, cæterisque similibus adeò humanis oblectetur, ut propter hæc paranda atque tuenda, diuina & humana iura uiolare non dubitet.

Apophthe. Plutarch. in Laconicis.

Sed & magna temeritas ambitionis affectus est, quum non aduertant ambitiosi, eum qui per tectorum culmina ambulare vult, forti admodum & firmo cerebro esse debere, alioqui certo se præcipitij & promptæ necis periculo obijcere. Sic enim qui honorum fastigia conscendunt, nisi ualde cordati & firmi in amore Dei persistant, certo se æterni barathri præcipitio per superbiam exponunt. Sed nec hoc aduertunt, quòd maiores pisces, piscatorum retia ingressi, capiuntur; minores autem per foramina sæpe elabuntur. Vnde & Sapiens: *Grauissimum iudicium fiet his qui præsunt.* Sic Nabuchodonosor iudicia Dei in Israele exercens, magnates omnes captiuos secum in Babylonem abduxit, populum autem in terra patria reliquit. Denique nõ aduertunt quod [ambitio est quædam simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est paupertibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia sustinet pro ueritate, ambitio pro uanitate, utraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.] In hæc se videlicet discrimina temerè conijciunt, qui nolunt cum Christo stare ut medij inter homines, sed ambiunt conscendere excelsi supra homines. Postremò maxima impietas hic animi morbus est, de quo sic D. Bernardus: [Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio quæ Dei sunt.] Et alio in loco: *Radix iniquitatis ambitio, subtile malum, secretum uirus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, linoris parens, uitiorum origo, criminis fomes, uirtutum arugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languorem.* Christus Dominus ex suorum animis hanc pestem penitus uolens eximere, dixit suis: *Qui maior est in uobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.* Nam quod ad honoris & prælationis desiderium ac studiũ attinet, paganũ & gentile esse docuit; suisque, id est, Christianis, indignum. *Reges*, inquit, *gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur: uos autem non sic.* Qẽm igitur aufert prælationis affectum. Quod

Ambitionis temeritas. De cõtẽp. mundi. p. 1. c. 7. *Simile.* Ibid. c. 12.

Sap. 6. *Exemplũ.* 4. Reg. 24

Ambitio simia charitatis. Petr. Rau. in serm.

Ambitionis impietas. In ser. 1. sup. Missus est. In Psalm. Qui habitat.

Luc. 22.

& uc-

Eccli. 11. & uetus Scriptura nos docuit: *Confide in Deo, & mane in loco tuo. Facilè est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem.* Plura in aliis Dominicis.

7. Quem uos nescitis.

Ignorãtia Christi, in medio Christianorum.

LOcus moralis de fidei uirtute, & interiori oculo. Christus inter Iudæos nascitur, conuersatur, docet, operatur, & tamen eum nesciunt, Cur ita? Quia oculo tantũ carnali illum uidebant, uel quod deterius erat, inuidiæ ac malæuolentiæ. de qua Christus dixit: *Si ad eos nõ uenissem, & peccatum non haberent. Nunc autem & uiderunt, & oderũt me, & Patrem meum.* Hanc illis incredulitatem & malæuolentiam tacitè Ioannes exprobrat: *Quem uos nescitis*, id est, scire & agnoscere non uultis; quia uidelicet nec fidei lumen, nec amoris scintilla ulla in uobis est. *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Et rursum: *Hoc est iudicium mundi, quia lux uenit in mundũ, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.* Hinc iudicabitur & condemnabitur non Iudæus tantùm, sed & mundus totus incredulus & impius: quia Christo ueniente, & medio omnium stante, eum tamen nescierunt, diligendo magis uetera peccatorum & ignorantiæ tenebras, quàm nouam ueritatis & puritatis Euangelicæ lucem. Quod autẽ de Christi persona, respectu Iudæorum, Ioannes dicit: hoc de Christi corpore, quod est Ecclesia, respectu omnium mortalium intelligendum est. Stat Christus medius nostrum omnium, & eum nescimus. Sol lucet per fenestras nostras, nobis & dormientibus. Christi gratia omnibus patet. Clamat enim: *Venite ad me omnes qui laborati & onerati estis, & ego reficiam uos.* Et quàm multi manent in peccatis, quasi nel ullus esset Christus, uel nulla amplius auxiliatrix eius gratia? Christi doctrina per omnes ecclesias sonat. Dicit. n. Iui ver bi prædicatoribus: *Qui uos audit, me audit.* Et tamen quã multi nesciunt illam, & ex ueri ignoratione pereunt. *Qui enim ignorat, ignorabitur.* Christi Sacramenta omnibus exposita sunt, de quibus Scriptura dicit: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Immolauit uictimas suas, misiuit uinum, & proposuit mensam suam; Misit ancillas*

Ioan. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 3.

Quõ Christus hodie nescitur.

1.

Matt. 11.

2.

Lucæ 10.

1. Cor. 14.

3.

Prou. 9.

las suas (verbi præcones) *ut uocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis* (quæ est Ecclesia:) *Si quis est paruulus, ueniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite uinum quod miscui uobis.* Et tamen quam multi hodie uel hæretici hunc panẽ nesciunt, & negant impiè; uel mali Catholici fastidiunt, & *obliuiscuntur comedere panem suum?* Christus quotidie in suis paruulis seu minimis potius uidetur, de quibus dixit: *Quod uni ex his fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis.* & tamẽ nescitur. Opera charitatis & misericordiæ, Christo præsenti in suis fratribus negantur. Christus maximè in piis omnibus, iustis ac timentibus Deum, cernitur, de quibus dixit: *Qui facit uoluntatem Patris mei qui in cœlis est, hic mater mea, & frater meus, & soror est.* & tamen ita prorsus nescitur, ut etiã contemnatur à multis, ac penitus despectui habeatur. Christus denique in suæ potestatis vicariis, in Ecclesiarum magistris, Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, & uidetur, & loquitur, & tractat quotidie nobiscum, de quibus dixit: *Qui uos recipit, me recipit: & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet:* & tamen à quam paucis uel agnoscitur, uel honoratur, atque recipitur, ut par erat? Omnibus his modis, & adhuc aliis, *Christus medius nostrum stat, & nescimus eum.* Non credimus, non amamus, nõ colimus eum. Ratio est, quia sicut Iudæi habuerunt, sic & nos habemus oculos tantum carnales & exteriores, non autem spirituales & interiores. Quod ex hac comparatione, quam Ponit Augustinus intelligi potest: [Dicturus es mihi, Christũ non uideo. Quomodo sum amaturus quem non uideo? Ergo nihil amas quod non uides? Ecce amas amicum. Quid in illo amas? Fortè amicus iste tuus, ut alia omittam, senex homo est. Quid amas in sene? Incuruũ corpus, albũ caput, rugas in fronte, contractã maxillam? Si corpus quod uides, nihil deformius præ senectute. Et tamen aliquid in illo amas. Si quæram à te, quare amas: respondsurus es mihi; Homo est fidelis. Si fidem amas, quibus oculis uidetur fides, ipsis oculis videtur Christus.] Hos igitur interiores oculos afferre debemus, ut Christum nobis præsentem uideamus. Sicut amicitia, ita & scientia triplex est, ut Augustinus eodem in loco docet; [consuetudinis,] qua familiares nouimus,

Psal. 101. 4.

Matt. 25. 5.

Matt. 12. 6.

Matt. 10.

Homi. 38. & ho. 50.

uimus, & diligimus, [rationis,] qua uirtutis ergo eos amamus, quos nunquam uidimus; [fidei & charitatis diuinæ,] qua Deum, Christum, & ea quæ Christi sunt, credimus, amamus, reueremur. Hic interior oculus necessarius est, ut Christum in medio nostrum statem cognoscamus. Christus Ecclesiæ suæ dixit, Ecclesiæ inquam magistris & Prælatis, quibus euangelizandi & baptizandi curam ac potestatem dedit: *Ecce ego uobiscum* (scilicet Euangelium prædicantibus & baptizantibus) *sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*. Et tamen hæretici hodie fide & charitate uacui, nec credentes, nec amantes Ecclesiam, non uident Christum in sua Ecclesia præsentem: non uident Ecclesiam Christi uisibilem, Sacramenta administrantem, & uerbum Dei prædicantem. Negant externam Ecclesiæ Catholicæ faciem, & eam è mundo ante aliquot secula perijsse, impiè affirmant, inuisibili quadam piorum & electorum relicta in orbe Ecclesia, quam nemo nouit, nemo uidit, nec ipsi ostendere possunt, sed fingere nõ pudet. In horum medio Christus stat, & eum nesciunt. Isti (ait Augustinus) [palpant in meridie, quasi in media nocte, (quod & omnium hæreticorum est) qui rem manifestissimam in luce omnium gentium positam, Ecclesiam Catholicam toto orbe diffusam, uidere non possunt.] Isti Iudæis peiores sunt, qui miracula quidem & opera Christi uiderunt, sed tot seculorum, & tot gentium consensum non viderunt. Imò tanto grauius quàm Iudæi, peccant in hoc genere hæretici, quanto clarius & illustrius (ut docet Augustinus) Scripturæ sacræ Ecclesiam nobis deseripserunt, & manifestarunt, quàm Christum ipsum, ut alio in * loco nos ostendimus.

7. Matt. ult. Locus cõtra hæreticos.

Cõtra Par. lib. 2. c. 3.

Enarr. in Psal. 30. conc. 2.

* De principiis fidei, li. 2.

8. *Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.*

Humilitatis uirtus. Marc. 6. Matt. 14.

LOcus moralis de humilitatis præstantissima uirtute. Diuus Ioannes Baptista, vir tantus & talis quem *totus populus pro Propheta habebat*, quem ipse Herodes Rex ab eo reprehensus, sciens esse uirum iustum & sanctum, metuebat,

tuebat, & ideo contristatur in occisione eius; quem Principes Iudæorum, an Christus ipse esset, ambigebant, & pro Christo agnoscere parati erant, si uerbum dixisset; quem Christus Dominus magnificè prædicauit, & de quo dixit, *Inter natos mulierum non est maior Ioanne Baptista*: tantus Matt. 11. nec talis tamen non existimat se dignum qui uel minimum obsequium Christo præbeat. Hoc enim infimum planè obsequij genus est, corrigiam calceamenti cuiquam soluere. Quanta ergo eorum hodie uanitas & cæcitas, qui putãt se dignos sacerdotio, dignos Episcopatu, dignos Prælatura ecclesiastica, dignos qui Christi Vicarij sint, & personã gerant, & non tam illi seruiant, quàm quibus eius nomine ab aliis seruiatur? Sed tu Christiane & Ecclesiastice attentè hic considera: Quanto se quisque humiliat magis, tanto exaltatur magis. Ioannes dicens se non esse dignum qui calceamentum Christi soluat, dignus fuit qui capiti eius manum suam imponeret, eum in Iordane baptizans. Et ut dignum eum hoc ministerio fuisse intelligas, Christus, eo primum recusante, & dicente, *Ego debeo à te baptizari, & tu venis ad me?* respondit ei, *Sine modò: Sic decet nos adimplere omnem iustitiam.* Iustum quippe fuit, ut tantus Baptista, etiam Christum ipsum baptizaret. Propter hanc insignem humilitatem Ioannes Baptista Luciferi supremi Angeli locum in cœlo (qui per superbiam inde decidit) tenere creditur. Petrus quum ex summa humilitate, & sui ipsius deiectione diceret Christo, *Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum*; audiuit statim à Christo, *Ex hoc eris homines capiens*, fitque postea Princeps pastorum, petra, & fundamentum Ecclesiæ, clauiger regni cœlorum. Paulus dixit: *Non sum dignus uocari Apostolus*. Et hodie per agnominationem, quum Paulum dicere uolumus, Apostolum dicimus. Centurio dicens CHRISTO, *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum*; audiuit à Christo, *Non inueni tantam fidem in Israel*. Iacob tot & tantis à Deo beneficiis acceptis, fratri seniori prælatus, duodecim tribuum pater effectus, maximis diuitiis locupletatus, humiliter Deo dicit: *Omnibus miserationibus tuis minor sum*. Dauid in regnum totius Israelis sublimatus, Quis, inquit, *sum ego, aut qua domus patris mei?* Beatissima

Ioan. 1.

Humilis exaltatur.

Exempla. 1. Matth. 3.

Stell. in Luc. c. 3. 2.

Luc. 5.

Matt. 16. 3.

1. Cor. 15. 4.

Matth. 8. 5.

Gene. 32. 6.

2. Reg. 7.

ma Virgo, accepto nuncio incarnādi de ea Filij Dei, respondit: *Ecce ancilla Domini.* Et postea: *Respexit Dominus humilitatē ancillæ suæ.* Elizabetha, Io. Baptistæ mater, salutate eā B. Virgine, ait: *Vnde hoc mihi, vt veniat ad me mater Domini mei?* Omnes planè quos Deus exaltauit, humiliauit semper excelluerūt, & omni sese exaltatione indignos semper iudicarunt. An verò isti omnes aut stulti fuerunt, aut ignaui, vt vel nescirent quid esset honore dignum; vel scientes, eum abiecto animo despicerent? Imò verò solus humilis verè sapiens est, solus humilis verè magnanimus est. Vtrumque ostendemus. Ad prius quòd attinet, diserte id explicat Chrys. [Sicut quanto acutius videmus, tanto magis percipimus quàm longè à cæli regione distamus; sic etiam quanto alius per spiritualem profectum ad virtutis culmen conscendimus, & mentis oculum perpurgamus magis, tanto amplius docemur quàm sit inter Deū & nos grande discrimen; tanto clarius cernimus, quàm adhuc humilis & abiecto loco iacemus.] Hoc nempe est quod Apostolus dixit: *Qui existimat se aliquid scire, nondum novit quo modo oporteat scire:* id est, nescit quantum sua quæliscunque scientia, à perfecta & diuina scientia absit, cuius hæc sua particula est, quasi riuulus à fonte derivatus, aut quasi ramusculus ab arbore scientiæ dependens, aut quasi radiolus à luce inaccessibili porrectus. Hoc enim modo si se scire cognosceret, profectò se aliquid scire nō putaret; sed considerata illa Dei scientia, se nihil scire existimaret. Deinde, ut docet pulchrè S. Augustinus, rationes explicans propter quas in uera & solida humilitate quisque se continere debet, si sapiens quisquam est, ignorare non potest primùm, etsi in aliquo excellat, tamen in multis aliis se deficere: deinde, etsi in aliquo excellat, alium tamen, quem ipse nescit, in eo etiam genere eum superare: tertiò, alios multa præstare posse, & in multis excellere, in quibus ipse nihil sciat: quartò, quòd in aliqua gravi tentatione fortè succumbet, iuxta illud: *Qui se existimat stare, videat ne cadat:* quintò, quòd quicquid habet, est alienus thesaurus apud eū depositus, iuxta illud: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Hæc autē omnia considerare & scire sapientis est:

Lucæ 1.

Lucæ 2.

Humilis sapiens.

Chrysost. hom. 29. in Matth.

Simile.

1. Cor. 8.

In lib. de sancta uirginitate, cap. 47. & seq.

1. Cor. 10.

1. Cor. 4.

est: ideoq; solus humilis, qui ista considerās, humilitatem seruat, uerè sapiens est. Sapiēter solebat dicere S. Frāciscus. [Quantū homo est in oculis Dei, tantum est, & non plus.] Stultum proinde iudicans de mundanis extolli honoribus, malebat de se uituperium audire, quam laudem: sciens sapienter, q̄ hoc ad emendādum induceret, illa ad cadēdum impelleret. Et uide, quæso, q̄ sapienter humilitatem seruauerit. [Rogatus quid de se sētiret, Videor, inquit, maximus peccatorum. Cui cùm frater diceret ex aduerso, q̄ hoc nō posset sana cōscientia dicere, nec sentire, subiunxit: Si quantumcunq; sceleratū hominem tanta fuisset Christus misericordia prosecutus, arbitror sanè q̄ multo, q̄ ego, gratior esset.] Nec dissimili sapientia respondit frater AEgidius, unus ex quatuor primis comitibus S. Francisci, uir quidem illiteratus & idiota, sed diuina sapientia plenus. [Rogabat eum frater quidam, quid faceret? Ille respondit, se malè facere. Fratre porrò dicente, Et quidnam tu malè facis, quum sis Minorita? AEgidius alteri astanti fratri ait: Vter paratior est, Deus ne ad dandam, an homo ad percipiendā Dei gratiam? Illo asserente, propensiùs Deam largiri suam gratiam, q̄ nos recipere; AEgidius dixit: Rectènè igitur nos facimus? Imò verò, inquit ille, malè facimus. Tum AEgidius ad alterum: Videns me uerū tibi respondisse, me malè facere, ut qui eius gratiam non semper recipiam, nec in ea, prout par erat, ambulem.] Quæ certè sapientissima, & uerissima consideratio facit, ut qui optimus est, ueraciter se putare possit pessimum: quam esse ueri humilis definitionem, idem dixit AEgidius. Hę igitur considerationes perspicuè docent, humilem esse sapientē, & humilitatem cum magna sapientia coniunctā esse. Quòd autē uir humilis, & humiliter de se ipso sentiens, quum verè magnus sit, si uir magnanimus, hac ratione docet S. Chrysost. [Ille (inquit) magnanimus est, q̄ verè humilis est, nullius adulator, nullius contēptor. Alterum. n. magnanimitatis, alterū stultitię argumentū est. Sit quispiam qui lutum, lutum esse arbitretur, & tanquam lutum contemnat: alter lutum tanquam aurum & admiretur, & plurimi faciat. Vter magnanimus est? nunquid qui lutum nulla admiratione prosequitur? Vter abiectus? nonne qui id admiratur? Eadē ratione hoc in

Apophthe. In uita ei⁹ per S. Bonau. cap. 5.

Apophthe. Ibid. cap. 6

In uita ei⁹ apud Surium to. 7

Humilis magnanimus.

Hom. 1. in 2. ad Cor.

loco considera, & qui se lutum, ac puluerem existimat, magni animi est quod ex humilitate proficiscitur. Qui autem neque terram se, neque cinerem intelligit, sed intumescit, & maximam de se opinionem concepit, nonne hic omniū uilissimus est, quum minima magna sibi esse persuadeat?] Hæc ille. Nempe magnanimitas est rerum abiectarum cōtemptus, & excelsarum appetitus. Humilis igitur magnanimus est, qui omnem humanā gloriam despicit, ea sola contentus, quā in Dei oculis habet, & uberius post hanc uitam habiturus est. Sic S. Maria Oegniacensis, rogata nū ex laudibus humanis, uel diuinis reuelationibus, uana gloria uel leuiter se titillari sentiret, ita respondit: [Comparatione ueræ gloriæ, quam ego expecto nihil prorsus est, uel existimari potest omnis humana gloria & prædicatio.] Hac sapientia & magnanimitate præditus S. Ioannes Baptista, nō se putauit dignum qui corrigiam calceamenti solueret. De hac præstātissima uirtute in alijs Euangelijs plura dicētur.

In uita ei⁹ apud Surium, lib. 2. cap. 2

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. ADVENTVS.

Luc. 3.

ANno quintodecimo Imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræę & Traconitidis regionis, & Lysania Abliniæ tetrarcha, sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est uerbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto. Et uenit in omnem regionem Iordanis, prędicans baptismum pœnitentię in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaię Prophetę: Vox clamantis in deserto; Parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis uallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. Et erunt praua in directa, & aspera in uias planas. Et uidebit omnis caro salutare Dei.

PE-

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris.* Contra adolescentes & iuuenes prædicatores verbi.

2. *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.* De bono solitudinis, Deo specialiter seruientibus necessario.

3. *Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* De prædicatione pœnitentię necessaria.

4. *Rectas facite semitas eius.* De vijs iustorum rectis, per quas ambulandum est.

5. *Omnis uallis implebitur.* Contra pusillanimitatem, seu imaginariam difficultatem circa vias Domini rectas.

6. *Omnis mons & collis humiliabitur.* Contra superbiā, & de necessitate humilitatis.

7. *Erunt praua in directa, & aspera in vias planas.* De via virtutis per Christum facili & expedita.

1. *Anno quintodecimo imperii Tiberii Cęsaris.*

LOcus moralis de verbi Dei præcone & concionatore ante iustam ætatem non audiendo. S. Euangelista non absque causa annum ipsum notauit, quo diuus Ioannes Baptista prædicare cępit; qui fuit ætatis eius trigesimus. Quū enim Augustus Cæsarannis 57. imperauerit; & anno imperij eius 42. D. Ioānes natus est, eodem scilicet quo Christus, vt idem Lucas narrat, Augusto autem Tiberio proximè succedente, eius imperij anno decimoquinto prædicare cœperit; manifestum est, triginta annos ætatis Ioannem ante prędicationem compleuisse, quindecim sub Augusto, & quindecim sub Tiberio. Et tamen tantæ virtutis D. Ioannes erat, à prima ętate sanctissimè in deserto vitā agens, vt etiam ante annum ætatis vigesimum, idoneus ad prædicandum videri potuerit. Nunc autem non ante annum trigesimum. *Factum est verbum Domini super eum, vt veniens in omnem regionem circa Iordanem prædicaret.* Sic Christus ipse eum annum expectauit, antequam se mundo manifestaret. Sic Ioseph, quando stetit coram Pharaone, ut esset

Prædicatores adolescentuli.

Exempla. Genes. 41

vt esset Dominus Aegypti, triginta annos compleuerat. In hac quoq; ætate Dauid regnare incepit. In eadem ætate vidit Ezechiel mirabiles uisiones, & uaticinari ac prædicare cœpit. Condemnãt hæc exempla ambitionem & præsumptionem adolescentum nostri temporis, tam Catholicorum, qui, degustata parum Theologia, statim p̃dicationis Euangelicæ munus suscipiunt, q̃ maximè hæreticorũ, qui non minus indocti q̃ imberbes, cathedras prædicatorũ uerbi inuadunt, more ueterum omnium hæreticorum, de quibus elegantèr Tertullianus: [Nusquam citius proficitur q̃ in castris rebellium, ubi ipsum illic esse, promereri est. Nunc neophytos collocant, nunc sęculo obstrictos, nũc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, q̃ a ueritate nõ possunt.] Certè ætatis & diuturnæ conuersationis rationem habendam esse, illud Apostoli in ordinando Episcopo, id est, quouis animarum pastore & uerbi Dei prædicatores, interdictum docet, quo dicit: *Non neophytum, ne in superbiam elatus, incidat in iudicium diaboli.* Ostendit ipsi prędicatori adolescenti periculosum hoc munus esse, ne insolescat. Vt poma immatura, quę ab arboribus uento deijciuntur, nec suauitatem habẽt, nec stomacho prosunt; quę uerò sunt matura, hæc grata & sũauia sunt: sic concionatores iuuenes, qui uento uanæ gloriæ impulsi, studia & stationem deserunt, nec dulcedinem habent spiritualem, nec utilitatem mentibus auditorum afferunt; sed quæ sunt tẽpore maturo è sacris literis collecta, & morum ac iudicij grauitate digesta, illa demum & salubria sunt & iucunda. Non difficulter delectabit iuuenis concionator magis ornatus sermone q̃ solidus, magis elegans q̃ instructus, sed difficillimè, ut oporter, docebit ac monebit. [Habet unguentum fragrantiam, habet & pharmacum: sed hoc interest, q̃ illud ad delectationem tantummodo paratur; istud, prętерquam q̃ obiter bene olet, purgat etiã, sanat, carne uulnus obducit. Pictores quoque colores iucundos ac tincturas miscent; sunt quoque medicorum pharmaca nonnulla aspectu iucunda. Sed illa solùm delectant, hæc etiam iuuant.] Sic bonus uerbi Dei prædicator non delectare tantùm, aut etiam affectus mouere; sed maximè salutaria & solida, grauiter & neruosè docere debet: ad quod ætas, iudicium,

2. R. eg. 5. Hie in p. œm. in Ezech.

In præscont. hęre. cap. 41.

1. Tim. 3.

Simile. Stel. ī Lu. 3.

Simile. Plut. li. de discrim. adulat. & amici.

iudicium, multa lectio, multa experientia requiritur. Alioqui qui loquendo placentia, aut certè inania, & minus solida, auditorum moribus & affectibus uel corrumpendis, uel certè falso gustu afficiendis, & assuefaciendis subseruiunt, illi similes sunt malis dispensatoribus, q̃ non de acervo in horreo reposito, sed de semine in terrã iacto, frumenta capiunt. Inficiunt enim isti seminarium actionum, qui affectus est, & ipsum habitum animi corrumpunt. Deinde in uerbi prædicatione, maxima, si qua usquam, prudentia requiritur. Non omnibus idem cibus conuenit. Alijs *opus est lacte*, alij *solido cibo* pascendi sunt. Ille *prudens paterfamilias* censetur, *qui nouit dare cibum in tempore*, & alius Euãgelista addit, *tritici mensuram*. Itaq; nec omnibus eadẽ, nec quouis ipse idem, nec singulis in eadem mẽsura uerbũ Dei prędicandum Dominus docuit Pharisęos asperè, populum placidè, milites moderatè. Verbi prædicator debet esse (ut Paulum describit Chrysostomus) [uarius ac multiplex: nõ utiq; dissimulatione mutabilis, sed faciens omnia quæ prædicationis salutis sũ; necessitas poscebat.] Sic nẽpe de seipso Paulus dicit: *Factus sum omnia omnibus, ut omnes lucrifacerem*. Et quidem magni studij ac laboris est, [ut exhortandis singulis, seruiatur ad singula, & unicuiq; propria quę conueniunt dispensentur: Longè aũt laboriosius est auditores innumeros, ac diuersis passionibus labortes, uno eodemq; tpo, uoce unius & cõis exhortationis admonere, ut more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium exdiuerso latere incidat, & palęstritarum more in oẽs se partes feriendo uertat.] Nam, ut idem Greg. alibi dicit, [Herbę quę hæc animalia nutriunt, alia occidunt, & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hũc morbum minuit, alteri uires auget.] Neq; enim (ut alius Gregorius Nazianzenus scripsit) [sicut uirtuti accidit & malitiæ, ut illa sit semper optima & utilissima, & hæc pessima & noxia; sic nostræ accidit medicinæ, ut unũ aliquid & idem semper sit eisdem uel saluberrimum uel perniciosissimũ.] Quam ob causam [multa opus est pastori prudentia, (ut scripsit Chrysostomus) & sexcentis, ut ita dicam, oculis, ut rectè undiq; humani animi habitum circaspicere possit.] Vt uidelicet sciat q̃ molliter & blandè,

Simile.

Heb. 5. 1. Cor. 3. Matth. 24. Luc. 12.

Homil. 5. de Laudi. Pau.

1. Cor. 9.

Greg. curę pasto. par. 3. cap. 2.

Ib in prolog. par. 3.

In Apolo.

Lib. de sacerdotio,

quando fortiter & asperè agendum est. Dicit Apostolus: 1. Tim. 4. Tit. 3. *Increpa illos in omni patientia & doctrina.* Dicit idem alibi: *Increpa illos durè, ut sint sani in fide.* Quæ non sunt contradictoria, sed uarietati personarum, temporum, locorum subseruiunt. Quam uarietatem multum laborauit S. Gregorius ut explicaret: nec tamen, tantus pastor quum esset, ei argumento satisfecit. Deinde alia difficultas est, ne imprudens concionator, *quod infirmum est, non consolidet; quod ægrotum est, non sanet; quod confractum est, non alliget; & quod abiectum est, non reducat:* sed contra, *uel lignum fumigans prorsus extinguat, uel arundinem quassatam* penitus cõfringat. Vnde Christus primis prædicatoribus dixit: *Habete sal in uobis & pacem habete inter uos.* Quod sic exponit S. Gregorius: [Sic sapiẽter loquatur pastor, ut eloquio sapientiæ, unitatem audientium non confundat.] Et ad hæc omnia adolescentulus præstanda idoneus erit? Scilicet ut in Ecclesia fiat, quod in Repub. Græcorum cũ eius pernicie accidit. [Prodierunt oratores, adolescẽtuli, nouj.] Vnde grauiter & sapienter S. Gregorius: [Admonẽdi sunt quos ab officio prædicationis imperfectio & ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit, quod pulli auiũ si ante pennarum perfectionem uolare appetunt, unde ire in alta cupiunt, inde in ima mergantur; quodq; structuris recentibus, necdum solidatis, si tignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur; quodq; conceptæ proles, ante tempus natæ, non domos, sed tumulos replẽt.] Sed legant tales, ut sui muneris magnitudinem magis intelligant, Chrysostomi libros de sacerdotio, Gregorium Magnum de cura pastorali, Gregorij Nazianzeni Apologeticum, Augustini librum de Pastoribus, & inter modernos Ludouicum Granatensem de ratione concionandi.

Curæ pastor. par. 3 Ezech. 34

Marc. 9. Curę past. par. 2. c. 4.

Curę past. par. 3. cap. 26.

2. *Factum est uerbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.*

LOcus moralis de solitudinis bono, ei necessario q̃ Deo specialius seruire, uel arctius frui uult. Conuersatio enim, uel saltem affectio mundana, cum Dei speciali seruitio & fauore consistere non potest. Nunquam Dominus

1. l. eg. 5

permisit ut in eodem altari arca testamenti, & idolum Dagon simul essent. Deus animæ sanctæ, cui reuelare sua secreta uoluit, dixit per Oseam: *Ducam eam in solitudinẽ, & loquar ad cor eius.* Neq; aliud est quod per Apostolum dixit: *Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit.* Sicut Ioannem ad prædicationem, sic Moysen ad principatum populi sui Deus uocauit in deserto: & uolens loqui familiariter Moysi, tollit eũ seorsim in monte Sinai. Angelus consolatur Agar in solitudine deserti. Elias extra urbem & in spelunca erat, qñ ei familiariter loquitur Dominus. Quãdo Dominus cor nostrum solum inuenit, ab omni uana cupiditate uacuum, à cura, sollicitudine, perturbatione liberum, tunc cœnaturus nobiscum sedet. *Qui enim ad ostium nostrum stat pulsans, non intrabit & cœnabit, nisi aperiamus ei.* Non autẽ aperitur cor Deo, nisi claudatur mũdo: quia *nemo potest duobus dominis seruire: sed aut unum odio habebit, & alterũ diliget; aut unum sustinebit, & alterum contemnet.* Hęc est solitudo quam Deus diligit, ei soli adhærere, soli seruire, soli uacare. Hanc mirabiliter adiuuat solitudo externa, conuersationis & familiaritatis humanæ fuga, quam tot sanctissimi uiri in desertis & solitudinibus victitãdo sectati sunt: quos in numero sapientum iustorum Apostolus ponẽs, ait: *In solitudinibus errantes, in speluncis & cauernis terræ, quibus dignus non erat mundus.* Ad hos proximè accedunt, qui à communi hominum uita segregati, clausq; concluſi, cœnobiticam, & monasticam uitam agũt. Quod genus hominum dum hæretici horum temporum nec in suis sectis ullo modo admittunt, atque in Catholica superbè irrident, ideoq; & D. Ioannis desertum praua & ridicula interpretatione peruertere studeant; ostendunt manifestè, nec ullum diuini Spiritus gustũ se habere, nec hoc Euang. intelligere, uel certè intelligere uelle: sicuti in altero nostro Promptuario docuimus. Sed hanc solitudinem omnibus affectandam, ut quãtum fieri possit, & quantum communis uitę necessitates concedunt, à conuictu, conuersatione & familiaritate nimia hominum (nisi fortè bonorum, quorum exemplis & consuetudine proficias) se subducere, q̃ sit uirtuti & pietatis res necessaria, pulchrè docet

Oseæ 2. 2. Tim. 2. *Exempla.* Exo. 3. & 19. Genes. 21. 3. Reg. 19. Apocal. 3. Matth. 6. Hebr. 11. Locus cõtra hęreticos.

Epist. 7. Seneca: [Quid tibi uitandum præcipuè existimem, quæris: Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores quos extuli fero. Aliquid ex eo q̃ composui, turbatur; aliquid ex his quę fugaui, redit. Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imò uerò crudelior & inhumanior; quia inter homines fui. Subducẽdus populo est tener animus, & parum tenax recti: facilè transitur ad plures. Vnum exemplum luxuriæ aut auaritiæ multum mali facit. Conuictor delicatus paulatim eneruat & emollit. Vicinus diues cupiditatem irritat. Malignus comes, quãuis candido & simplici rubiginem suam affricuit. Quid tu accidere his moribus credis in quos publicè factus est impetus? Necesse est aut imiteris, aut oderis. Vtrunq; autem deuitandum est: ne uel similis malis fias, qui multi sunt, uel inimicus multis, quia dissimiles sunt.] Hæc ille non minus sapienter quam eleganter. Et rursum alibi: [Sicut per frequentia urbis loca properanti, in multos incursitandum est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi; ita in hoc uitæ actu dissipato & uago multa impedimenta, multæ querelæ incidunt. Alius spem nostram fefellit, alius distulit, alius intercepit. Non ex destinato ſ. posita fluxerunt.] Ita uidelicet multas animi perturbationes affert, uariè & multum à Deo distrahit illa uita communis, quæ negotiorũ curis plena, quæ cupiditatum spinis & aculeis undiq; obsessa est: quam tñ ferè omnes insano appetitu affectant. Propter hanc seu insaniam, seu seruitutem uoluntariam, tam multa peccamus, ut ob eam solam (si alia non essent) quotidianam pœnitentiam agẽdam esse

De ira lib. 3. cap. 6.

Hom. 50. ex homil. 50. cap. 6. & 7. doceat S. Augustinus. [Non solum (inquit) pp uitæ humanæ mutabilitatem & ignorantiam, & pp diei malitiã, quæ utinam sufficeret; sed etiam pp ipsum pulueremũ huius, qui per itinera consulendi, consulentium pedibus adhæresit, & damna quæ in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quotidianam debemus agere pœnitentiam. Sed si hoc dispensatores uerbi Dei, & ministri Sacramentorum eius, milites Christi; quanto magis cætera stipendiaria multitudo, & quędã prouincia magni Regis. quanto magis Ecclesiæ prouinciales secularibus negotijs obligati, qui quamuis ab oĩbus flagitijs & facinoribus

ribus immunes esse debeant, tñ propter administrationem rerum familiarium & coniugiorum arctissima uincula tã multa peccant, ut non tam de istius mundi puluere aspergi, quàm luto obliniri uideantur.] Istæ & aliæ considerationes, totas Aegyptı & Thebaidis solitudines à tempore S. Antonij, usque ad infaustam Occidentis & Orientis diuisionem, sub Constantino quarto, eiusq; successoribus Iconomachis, per annos ferè quadringentos, eremitis sanctissimis uiris repleuit: qui postea per Italiam, Germaniã, Galliam, totumque Occidentem passim floruerunt, donec cœnobiorum & collegiorum claustra omnes solitudinis huius diuinæ amantes in suum sinum receperunt. Huius porrò solitudinis quanto amore affecti, quanta cura & sollicitudine eius retinendæ præditi fuerint & sancti & optimi quique uiri, multorum exempla ostendunt. S. Eljzeus ita humanas familiaritates fugiebat, ut etiam hospitijs suę, quę multoties domi suæ eũ receperat, nomen ignoraret; & iubẽs eam per Giezi ad se uocari. *Voca*, inquit, *Sunamitidem illam*. Prior monachus, paterna domo relicta, sic solitudinem adamauit, ut aliquot post annis à sorore uisitatus, nõ nisi clausis oculis eam alloqui uoluerit D. Bernar. per annũ integrum in una cella agens, eam exiens, nesciebat utrum adhuc desuper celata, uel testudineata domus esset. Virginem quandam, quæ se ab omnium uirorum oculis remouerat, transiens per locum S. Martinus Eps loci inuisere uoluerat. At illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo uideri uoluit: quod ille & æquo animo tulit, & uehemẽter laudauit. S. Hugo Eps Gratianopolitanus, quum per annos quinquaginta populum rexisset, nullam unquã feminam sic aspexit, ut si occurreret, ex consideratione uultus posset agnoscere. Sed & dicebat idem, uitos ipsos non minium uel attentè uel frequenter contuendos; per communionem quippè humanæ mutabilitatis atq; compassionis fieri, ut affectiones aspecti ad memoriam aspicientis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de lasciuiente lasciuus fiat: quas passiones satis est (inquiebat) habere unumquemq; proprias: non in se transferre opus est alienas. Sed in hoc genere maximè excelluit magnus ille Arsenius, primùm Arcadij & Honorij Impera-

Exempla.

4. Reg. 4. Niceph. li. 11. c. 37. Vitæ eius li. 1. c. 4.

Seuer. Sulpi. dial. li. 1. c. 13. In uita ei⁹ apud Sur. 1. Aprilis.

In uita ei⁹ apud Sur. tom. 4.

peratorum pædagogus, postea eremita, qui etiam ipsorum monachorum, & verè spiritualium virorum consuetudinē fugiebat. Cuius rei causam rogatus, quum ab huiusmodi non læderetur, illis verò etiam ipse prodesse posset, respondit: Ego quidem à charitate uestra multum pendeo. Sed quid agam? Non possum me diuidere Deo & hominibus. Est enim facilius ei placere quàm istis. Angelorum millibus & decies mille millibus unus est scopus, & una uoluntas, ut Deum laudent, illiusque mandatis seruiant. Hominibus autem aliis aliæ sunt uoluntates scopique, & institutа diuersa: & ideo est eis, vt dixi, difficilius placere quàm Deo. Porrò si sapientis esse putatur, tempestates marinas fugere, ut portum teneas; de rimosa & patula naui tempestiuè exire, ne naufragium facias; è domo ruinosa se subducere, ne casu obruaris: quanto magis conuersatio mundana, cum tot periculis & corruptelis coniuncta, homini sapienti cauenda est? Mare turbulentum, uita hæc mortalis est. Vocatio cuiusque nauis est, in qua ad alterius uitæ portum nauigat. ut in naui seu mercator seu uector tranquillitatem quærit, sic in suo quisque vitæ genere. Iam uerò [quemadmodum Neptuno plus debere se iudicat, ex his qui eadem tranquillitate vsi sunt, qui plura & pretiosiora illo mari vexit, & animosius à mercatore quam à uectore naulus soluitur; sic huius pacis beneficium altius ad eos peruenit, qui illa bene utuntur.] Vitam autem solitariam, illa nauem esse, vitam inquam à curis & cupiditatibus mundi remotam, docere possunt communis & negotiosæ uitæ periricula, quæ sic paucis D. Basilius complectitur: [Meditatio & oratio (actio ad salutem in primis necessaria) inter frequentes distractiones, & mundanas occupationes integra seruari non potest. In seculo qui plurimorum peccata uidet, in comparatione deteriorum se optimè uitam agere existimat:] sic de propriis peccatis non conteritur. Deinde [rerum terrenarum memoria obrutus, non solùm nō deliciatur in Deo,] & sic lucrum cessans patitur; [sed etiam ad diuinorum iudiciorum obliuionem & contemptū paulatim inducitur,] in quo maximum damnum emergens incurrit. De hac materia in aliis Euangeliis plura.

Pintus, p. 1. dial. 5. cap. 3. *Simile.*

Sene. epi. 74.

In quæst. fusè disp. resol. ad q. 6.

Vide Do. 11. post Pent. tex. 3. & alias ibi annot.

3. *Præ-*

3. *Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.*

Pœnitentiæ prædicatio necessaria.

LOcus moralis de prædicatione pœnitentiæ necessaria. Nam de ipsa pœnitentiæ qualitate & necessitate ad remissionem peccatorum per Christum consequendam, in altero Promptuario contra hæreticos diximus. De eius quoque virtute & efficacia circa pœnitentiam Magdalenæ, eodem in libro disputauimus. Nunc de ipsa prædicatione pœnitentiæ necessaria, quædam ad mores pertinentia proferemus. D. Ioannes populo multis & magnis flagitijs onerato pœnitentiam, & nihil quàm pœnitentiam, præ dicabat: hodie, quum *totus mundus in maligno positus sit*, pauci eam prædicant. Quod Oseas de suo tempore scripsit, hodie verissimum est: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, et homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Quod Esaias quoque dixit, *Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas*: de hac deploratissima tempestate nostra nimis verum est. Hæreses enim hodiernæ, dum superstitionibus mederi volunt, vniuersum Dei cultum pessundederunt: &, vt non minus verè quàm eleganter dicebat Thomas Morus: [Sustulerunt hypocrisim, & impudentiam substituerunt; vt qui antè religionem simulabant, nunc in impietate glorientur.] Certè in Anglia hæretica, ita vna carnis libido non impunita tantùm, sed & inculpata; nec inculpata modò, sed collaudata; nec & collaudata tantum, sed & publicè remunerata, atq; adeò honorata, prorsus dominatur: vt in ea nunc hæretica gente vsu euenerit quod aliquando euenire posse metuebat Augustin. scribens in hæc verba: [Tanta est peruersitas generis humani, vt aliquando metuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos.] Non enim in aula tantùm regia (vbi qui non fornicatur, vel non amicus Principis, vel non aula dignus, vel etiam Papista reputatur) sed per totum ferè regnum despectui habetur qui coniugalem castitatem religiosè seruat; honoratur verò, & pro indubitato Protestante ad

Ioan. 5.

Oseæ 4.

Esaiæ 1.

In uita ei⁹ cap. 12. Angliæ hæreticæ depraua-tio.

Li. de decē chordis, ca. 9.

te ad Reip. administrationem vocatur, qui egregiè libidinatur. Hoc unum autē crimen quàm multa alia uel præ-
dant, uel subsequantur, uel pari gressu comitentur, gula
ebrietas, luxus, mendacia, rapinæ, Dei obliuio, proximi co
tempnus; tum criminis natura docet, tum experientia &
uidentia facti demonstrat. Et tñ in eo quidem regno nih
quam (sola fides. n. saluificans contradicit) aliis autem in lo
cis ubi similia peccata, etsi non tanto impetu, nec sic sine
fronte grassantur, rarissimè prædicatur pœnitentia in re
missionem peccatorū, sed aliud potius quodcumq; tracta-
Esaiæ 30. Ezech. 13. tur argm. *Loquuntur placentia* uerbi prædicatores pleriq;
*& consuunt puluillos sub uniquoq; cubito: dicunt, Pax, pax
ubi non est pax.* Quos ignauos & molles animarū curatores
In uita ei⁹ cap. 12. satis apta hypotyposi descripsit Thomas Morus: [Sicut
Simile. (inquit,) astuta mater tenerum paruulum, qui nimium
diu in lecto stertuit, & iturus ad scholam plorat, uirgā me
tuens, blandis uerbis & promissis emittit, omnia illi salua
pollicens, uel quia tā serum nō est, uel quia præceptor hac
uice indulgebit, nec quam pœnam in schola luat, pensi hā-
bet, modò hilari uultu cum suo butyraceo eum à se dimit-
tat: sic multi animarū curatores diuitibus, & uoluptuatis
placentia loquuntur; ad mortē properantes, & à pœnis in-
fernalibus sibi metuentes, uana spe lactant, omniaq; salua
pollicentur; uel quia non ita grauiter Deum offenderunt,
uel quia misericors Deus facilè indulgebit; nec quas po-
stea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos
Simile. in hac uita non contristent, sed beneficos & liberales er-
ga se dimittant.] Et tales quidem illi; sicut ignaui pa-
stores, qui oviculas suas potius ad syluas suauiter perge-
re sinant, ubi à lupis deuorentur, quàm uel baculo, uel
sibilo, uel telluris iactu à uia, quam ceperunt, deflectere,
aut hanc uel illis, uel sibi quasi molestiam facessere ne-
Exempla. lint. Aliter maximus ille & peritissimus Ecclesiastes Ioan-
In uita ei⁹ apud Sur. per Simeo nē Meta-phrasten. 27. Ian. nes Chrysostomus: qui, quo primùm die in Pontificali
Cathedra Patriarchatus Constantinopolitani, præsen-
te Imperatore Arcadio, multisque Episcopis summo cum
honore collocatus fuit, sic suum ad eos sermonem exor-
sus est: [Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad uos
uenimus, ut ualuntatem eius testificemur, hoc primum ver-

bum à Christo & diuino eius præcursore accipientes, vo
bis annuntiamus & suademus. Pœnitentiam agite, propè
est enim regnum cœlorum. Hæc autem non dubitabo vo-
bis assiduè reuocare in memoriam. Hæc neminem reue-
rentes, neque dies timentes, ad vos loquemur.] Hæc prima
eius prædicatio fuit, quum illi ciuitati & populo præsse
inciperet, in quo vitia & flagitia plurimum abundabant.
Sed Prophetarum & Apostolorum exempla magis mouere
debent. Esaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Oseæ, Amos, Ioel, Io-
næ, & omnium ferè Prophetarum verba nihil sunt aliud,
quàm acerrimæ contra peccata conciones, & quæ ad pœ-
nitentiam hortantur. Petrus Simonem Magum, Paulus for- Actor. 8.
nicarium Corinthium, insensatos Galatas, ac denique ip-
sum Petrum non ambulantem secundum veritatem Euan-
gelij ad pœnitentiam reuocat, acriter increpat, & in faciē
arguit. Porrò quum duæ sint prædicatoris partes, cantare
& lamentari, de quibus Christus in Euangelio dicit, *Canta-* Lucæ 7.
*uimus vobis, & non saltastis; lamentauimus vobis, & non
planxistis*; multi hodie prædicatores cantant sui auditori-
bus, vt saltent; sed pauci lamentantur, vt plangant. At poste
rius istud primò fieri oportuit, & ante omnia. [Quemad- *Simile.*
modum enim medici primùm imponunt cataplasmata Chrysost.
magis efficacia, & deinde rupto vulnere, ea quę leniunt; si- hom. 7. in
cut patres filios suos videntes incompositis moribus, priùs Genes.
uerberibus corripiunt, postea admonent, & solantur: ita &
concionator post increpationem consoletur auditores.]
Agricola priùs terram fodit, aratro uertit, glebas frangit, ve- *Similia.*
pres & spinas radicitus euellit; postea optima grana terræ
mandat: sic concionator priùs uitia euellere, pœnitentiam
prædicare, gehennæ metum incutere debet, postea Christi
promissiones, Dei misericordiam, cœli gaudia proponere.
Pictores non prius nouos colores appingunt, quàm uete-
res abraserint. Sic Christus, sic Ioannes, sic Prophetæ, sic
Apostoli, primò pœnitentiam cum fide, postea primarias
uirtutes, & Dei beneficta docuerunt. Postremò tales maxi-
mè concionatores laudant sancti Patres, qui ad compun-
ctionem mouent, & pœnitentiam inculcant. [Docente te
in Ecclesia, (ait sanctus Hieronymus) non clamor popu- Ad Nepo
li, sed gemitus suscitentur. Lachrymæ auditorum, laudes tian.
tuæ

In com. in Esa. ca. 3.

tuæ sint.] Rursum alio in loco: [Ille est doctor Ecclesiasticus, qui lachrymas, non risum mouet.] Hæretici sanè ueteres, sicut nostri hodie in Anglia, plausus & acclamationes auditorum studiosissimè affectabant. De Paulo Samosateno sic scribit Eusebius: [Ab auditoribus non fauorem, neque plausum sperare solum, sed theatrali more ouoria moueri sibi expectabat, & uocem tanquam de cauea dari.] Similem applausum quum Catholici suis Doctoribus redderent, grauiter id SS. Patres tulerunt, ut uidere est apud Chrysost. & August. Quum in quadam concione acclamarent auditores, sic ad eos Chrysost. [Tacete qui hæc auditis. Multo maiorem uobis habeo gratiam pro silentio, quàm pro plausibus: propterea quòd plausus quidem me laudes me faciunt gloriosiorem: silentium uerò uos reddit compositiores.] Nec multum dissimiliter S. August. [Laudes istæ uestrę grauantes nos potius, & in periculum mittunt. Toleramus illas, & tremimus inter illas. Tamen, fratres mei, istæ laudes uestræ folia sunt arborum: fructus quæritur.] Certè de Lutheranorum primis concionibus, quum nouum hoc cacangelium orbi propinaretur ut calix Babylonius, scribit Erasmus, auditores Lutheranos sic ab illis domum redijsse, feros, & arrogantes, & audaces, ac si non ab Ecclesia Christiani, sed à prœlio milites reuerterentur. Iam si turpe est in causis ciuilibus ad gratiã loqui, & assentatorem agere; quanto magis in causa salutis æternæ eos, qui magistrorum locum tenent, suorum affectibus subseruire: quasi nihil inter oratorem forensem & prædicatorem Ecclesiasticũ interesset? Quo in genere salsè Demosthenem taxauit Diogenes. Is quodã tpe prandium in caupona sumebat: quumque uideret prætereuntem Demosthenem, eũ inuitare. Qui cũ renueret. [Putas, (inquit) ô Demosthenes hoc esse tibi dedecori, si in cauponã ingredaris, quũ nulla dies ptereat; quin dñs tuus intrò ueniat? populum intelligens, & de plebe singulos: qm concionatores & oratores multitudinis quodãmodo serui existunt.] Hæc ille: Quòd si illa est libertas Christiana omnibus cõis, ut nullius affectibus seruiant, iuxta illud Apostoli, *Empti estis pretio magno, nolite fieri serui hominũ*; quãto magis illa est libertas Euangelica uerbi prædicatoribus propria, ut iu tã-

Hist. Eccl. li. 7. c. 26.

Cõc. 3. de Lazaro.

Ser. 5. de uerb. Domini.

In epistо. ad frat. in-for. Germ.

Aelianus uar. hist. lib. 9. *Apophthe.*

2. Cor. 7.

in tanto munere non placentia, sed salutaria loquantur; nec prurientibus auribus, sed animis auditorum consulant; iuxta illud etiam Apostoli: *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Mouere hæ considerationes debent verbi tractatores, vt à pœnitentiæ prædicatione, in tanta uitiorum colluuie & exundantia, prorsus necessaria non abstineant: quas etiam populo proponere poterunt, ut id prædicationis & doctrinæ genus æquanimius ferant.

Galat. 2.

4. *Rectas facite semitas eius.*

Virtutis via laboriosa.

LOcus moralis de uijs iustorum rectis, per quas in hac uita ambulandum est. Rectæ enim semitæ iustorum, Dei uocantur: quia secundum Deum sunt, quia Deum author habent, quia ad Deum ambulantem perducunt. De hoc dicit Scriptura: *Iustum deduxit Dominus per uias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* Et ne quis ambigat quæ sint hæ uiæ rectæ, statim subiungit: *Honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius.* Via ergo laboriosa, quæ uia uirtutis, uia pœnitentiæ, uia Crucis Christi est, semita recta est, per quam suos iustos deducit Dominus. De hac ipse Dominus dicit: *Qui uult uenire post me*, (hoc est, qui uult ambulare uias meas, & rectas facere illas, non aberrando neque ad dexteram, neque ad sinistram) *tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Sed quę est illa crux nostra? Explicat paucis uerbis Basilius: [Præparatio ad mortem pro Christo, mortificatio membrorum super terram, ad omne periculum pro Christi nomine suscipiendum sedato animo accedere, & erga hanc præsentem uitam affectum non esse: hoc est suam crucẽ post Christum tollere.] Hanc ob causam dixit Propheta Regius: *Propter uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras.* ut uidelicet fieret quod sequitur: *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moueantur uestigia mea.* Hanc quoque uiam se tenuisse Apostolus docet, dicens: *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, ut & uita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Nempe ut uita Christi erat æruminis plena, quæ pauperiem, quæ famem, quæ sitim pertulit, (*non enim habuit ubi reclinaret caput suum, esurijt in deserto, & sitiuit ad puteum Iacobi*) quę uerbera, quę spinas, quę alapas

Galat. 2.

In regu. bre. resp. ad q. 6.

Psal. 16.

2. Cor. 4.

Luc. 9. Matt. 4. Ioan. 4.

alapas sustinuit; quæ denique crucem, & in cruce clauos & lanceam tulit, in ipsis corporibus nostris (ait Paulus) manifestetur, non in sola præparatione animi, non in nuda gratiarum actione, ut somniant delicati hæretici: sed in litore, macie, pœna, acerbitate corporea, conspicua & illustris appareat. Hoc est Christum sequendo, ad quem

Coloss. 3. Ioannes manuduxit, *rectas facere semitas eius*. Ad hanc uiam hortatur Paulus: *Mortificate membra uestra quæ sunt*

Luc. 14. *super terram*. Et quemadmodum Christus de seipso dixit,

Actor. 24. *Oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam*; sic de nobis Paulus dicit, *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei*. Qua de re superius plura diximus. De his semitis iustorum rectis dicit Scri-

Prou. 4. ptura: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Via impiorum tenebrosa nesciunt ubi corruant.* Vtrumque explicabitur: nam humano ingenio utrumque contrario se modo habere uidetur, uia uoluptatum, honorum, diuitiarum, splendida & lucida: uia patientiæ, paupertatis, mortificationis, obscura & tenebrosa. Sed ad uiam impiorum quod attinet: qui per aegros niue coopertos aliquamdiu ambularunt, (quorum uia pulcherrima apparet) quum hospitium ingrediuntur, nihil vident oculis diuturno illo & nimio fulgore perstrictis: ideoque periculosum tunc est, in transitum aliquem difficilem circa hospitij ingressum incidere; certissime quippe corruent, nihil uidentes: eodem modo qui per prospera mundi (quæ niuis instar specioſa videntur, sed falsa tantum specie oculos perstringunt) tota uita aut diutius ambulauerunt, quum per mortis ianuam in alteriꝰ uitæ diuersorum uenerunt, incredibiliter attoni de repentina illa mutatione, & noua rerum facie, nihil uident quid de ipsis fiet. Si diuitijs, honoribus, & toto splendore illo moderatè, iustè, humiliter usi non fuerint, sed intemperanter, iniquè, atroganter: difficillimos animarum transitus, à dæmonibus undique obsessos, superare nullo modo poterunt. Sic impiorum uia uerè tenebrosa est, quia tenebras & caliginem animo, nisi cordatissimo, offundit, & nesciunt vbi corruant. Quare de illa

Prou. 14. dicitur: *Est via quæ videtur homini recta, nouissima autem*

Simile.

eius ducunt ad infernum. Contrà iustorum semita ut lux splendet, & de sapientia, quę uia iustorum est, Scriptura iterum dicit. *Via eius, uia pulchra, & omnes semitæ illius pacifica.* Prouer. 3. Non pulchræ tantùm, sed & pacificę seu faciles dicuntur, & in nostro Euangelio *semitæ rectæ. Rectas facite semitas*, id est, sic ambulate, ut non nisi per semitas rectas ambulietis. Vnde Sapiens: *Qui ambulat simpliciter* (hoc est Prou. 28 rectè) *saluus erit: qui peruersis graditur uijs* (id est, per obliqua & deuia peccatorum) *concidet semel*. Sunt autem viæ iustorum viæ rectæ) faciles, pacificæ; viæ pulchræ, perspicuæ & planæ, denique etiam iucundæ & delectabiles, iuxta illud: *In uia testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs*: sed spiritui, non carni; animo non corpori; interiori homini, non exterieri; denique nouo homini, non ueteri. Per has quippe uias carni, corpori exteriori & ueteri homini asperas, difficiles, iniucundas, animus iusti manet rectus, hilaris, & perpetua uerąque uoluptate affluens: idque propter solam *charitatem Dei diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus* Rom. 5 *est nobis*: qua dilatatus corde Propheta dixit: *Viam mandatorum tuorum cucurri, quum dilatasti cor meum*. Et Psal. 118 alius Propheta similiter: *Qui sperant in Domino* (id est, Esa. 40. amando sperant; non enim sperare ab aliquo bonum possumus, de cuius erga nos amore dubitamus, uel quem ipsi non amamus) *mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquila; current, & non laborabunt; ambulabunt, & nõ deficient*. Sic Paulus, multis enumeratis difficultatibus, & maximis: *In his omnibus, superamus propter eum qui dilexit nos*. Rom. 8 Quare describit ipse in se has iustorũ uias foris obscuras, intus pulchras; foris duras, intus pacificas. *In omnibus tribulationẽ patimur, sed non angustiamur; aporiamur,* 2. Cor. 4. *sed non destituimur; humiliamur, sed non confundimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; deijcimur, sed nõ perimus*. Et paulò post iterum: *In omnibus exhibeamus nos ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribula-* 2. Cor. 6. *tionibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs*. Hæ sunt uiæ foris asperæ & obscuræ, corporis mala. Sed uide nunc animi bona, & uias pulchras atq; pacificas. Sequitur: *In castitate, in*

Universidad de Deusto
Biblioteca

scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in uerbo ueritatis, in uirtute Dei. Deniq; statim utrumque pulcherrima contentione connectit: *Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris; per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam; ut seductores, & ueraces; sicut qui ignoti, & ecce cogniti; ut castigati, & non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, & omnia possidentes; tanquam moricntes, et ecce uiuimus.* Hęc est uia iustorum, intus pulchra, foris horrida: hæ semitę rectæ, foris obscuræ, intus pacificæ & lucidæ. Hinc aliæ Scripturæ de sponsa Dei, quæ anima iusti est: *Omnis gloria filiæ regis ab intus est.* Psalm. 30. Cant. 1 *Nigra sum, sed formosa. Nolite considerare, quòd fusca sum, quia decolorauit me sol:* id est, ardens charitas hæc mihi omnia imperauit, & à me extorsit. Pulchrè D. Bern. [Quid laboriosa quęque & humilia cõuersationis nostræ tam sedulò numeratis? Saga cilicina sunt, & pelles arietum rubricatæ, quibus interna tegitur gloria, ut illęsa à pulueris & imbris iniuria conseruetur. Nolite mirari. Neq; n. tristitiæ aut necessitatis est exterior iste neglectus, sed ornatus splendoris, & exultationis internæ.] Hue etiam pertinet quod Psalmista dixit. *Nũquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborẽ in præcepto?* An non fictus in præcepto labor est, onus Christi leue, iugũ suaue, crux inuncta? uident n. homines carnales iustorum cruces, sed nõ uident quæ illis coniuncta sunt spiritualis lętitię unguenta de quibus ibidem Dauid: *Secundũ multitudinem dolorum, meorum, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Russum, ut uia uel iter rectum sit, opus est ut mediũ extremis conforme sit. Qui uellet Parisijs Romam tendere, magnũ faceret dispendium si per Neapolin transiret. Rectã igitur facimus uiam, si ut ultima primis, sic media utrisq; conueniunt. Exordiũ uitæ nostræ ploratus & gemitus. Finis uitæ nostræ labor & dolor, quia mortis angustijs nihil tristius; adeò ut ipse Ap. ostolus dixerit. *Cupimus superuestiri, sed non expoliari.* Haud d biè uita reliqua conformis esse debet, ut recta sit, sibiq; similis. Ideo Christus. *Beati qui lugent; quoniam ipsi consolabuntur.* Quumq; diues purpuratus, & Lazarus ulcerosus, diuersas uias ambulassent, ille *recipiens bona in*

In Decla. de bonis deserend. Psalm. 93. Stella in Luc. 3. 2. Cor. 5. Matth. 6. Luc. 16

na in uita sua, cruciatur in altera; hic autẽ mala accipiens, in sinu Abrahæ quieuit. S. Iob ex hac consideratione, de principio & fine uitæ suæ dixit. *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* Iob. 1. Iob. 10. De medio cursu dixit: *Dimitte me Domine* (in hac uidelicet uita) *ut plangam paululum dolorem meum, antequam uadam ad terram tenebrosam, &c.* Hæc uia recta iustorũ, cuius medium totum cum extremis conforme est. Contra uerò, *in circuitu ambulant impij*: rectum cursum non tenent. Sicut iumenta ad molas alligata, cum continenẽr in orbem ambulent, eodẽ tamen semper in spatio reperiuntur; & fracto laboribus corpore, ipsa tamen ultra exigui loci fines progressa non sunt: sic uoluptuarij & impij, quum assiduè in corporis libidinibus, mundique uanitatibus intricentur, in hisq; depressi inhæresçant, ad spiritus fastigium nunquam euadunt, ad cælestia nunquam aspirant, ad uiam uirtutis carpendam nunquam se attollunt, deniq; rectas Dei semitas nunquam faciunt; sed inexhausto cursu, in orbem perpetuò incitati feruntur, & eodem unde mouerant, perpetuò referuntur, quasi qui ab iniqua seruitute, in qua detinẽtur, liberari nequeant. Totam ergo uitę nostrę reformationem hæc uerba significant. *Rectas facite semitas Dei nostri.* Psal. 11. Basilius Con. mona. cap. 9 *Simile.*

5. Omnis vallis implebitur.

Pusillanimitatis uitium.

LOcus moralis de pusillanimitate, seu imaginaria difficultate circa uias Domini rectas tollenda. Vt enim rectæ uiæ fiant, & difficultates tollantur, loca depressiora replenda sunt, & reliquæ uitæ coæquandæ. Locus depressus in corde, est quædam eius ignauia, & uecordia, & timiditas inanis, quæ utilitatem, & progressum spiritualem in uijs Domini tenendis, hoc est, in mandatis eius custodiendis, impedit ac remoratur. Hic defectus (nam de defectu circa uias Dei, non de uirtute aliqua, qualis humilitas in primis est, loquitur hic Propheta Esaias) ante omnia tollendus est. Hic defectus, hæc pusillanimitas, hæc cordis ignauia, & inanis trepidatio mentis in causa fuit cur filij Israel mirarentur magnitudinem gigantum terræ promissionis, & murmurarent, dicentes: *Nequaquam ad* Num. 13

hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.

Iud. 7. Hæc ignauia fecit ut in exercitu Gedeonis, uiginti duo mi-
lia uirorum, qui formidolosi & timidi erant, reuerterentur:
solis decem millibus relictis, ex quibus etiam soli trecenti
remanserãt, reliquis dimissis. Sed illos Deus grauissimè pu-
niuit, & terra promissionis priuauit; per hos victoriam mo-
bilem adipisci uoluit. Sicut autem qui flumen transmit-
tunt, monendi sunt, ne aquas rapido impetu currentes as-
ciant, sed oculos alio deflectant: ita qui vias Dei ambulare
uolunt, non naturæ suæ imbecillitatem, sed Dei gratiam
intueri; nec suis, sed gratiæ uiribus, quæ in uirtute ardua
Ser. 14. in uidentur, metiri debent. Vnde D. Ambrosius: *Nemo dubi-*
Psal. 118. *tet esse, quæ iusta sunt. Non enim ex infirmitate nostra nos*
æstimanda iustitiæ est; qui durum putamus esse, quicquid pro
imbecillitatem animi ferre non possumus. Contra hanc ani-
mi mollitiem & ignauiam dicit apertè Scriptura: *Man-*
1. Ioan. 4. *data eius non sunt grauia.* Et Christus, ut has ualles impleret,
timiditatem & animi ignauiam auferret, clara uoce pro-
Matth. 11. tetur: *Venite ad me omnes qui laboratis* (laborat autem pro-
priè qui oneri succumbit, & cui grauia & dura omnia vi-
dentur quæ præcipiuntur) *& onerati estis*; id est, onera
Rom. 8. grauia uos ferre putatis; *& ego reficiam uos.* id est, *Spiritu*
uitæ, quem ego dabo *liberabit uos à lege peccati*, ab onere,
Rom. 6. à iugo, à tyrannide eius. *Peccatum non dominabitur uobis,*
quia non estis sub lege, sed sub gratia. Idcirco apud Matthæ-
Matth. 11. addit: *Tollite iugum meum super vos. Iugum enim meum*
De cõtẽp. *suaue est, & onus leue.* Lex sancta iugum uocatur, quia bi-
mũdi, par. gum à duobus iunctis animalibus portatur. Qui se iugo
2. cap. 12. Christi uoluntariè submittit, non solus laborat, sed Chri-
stus cum illo coniunctus, iugum pariter portat. Sic Paulus
1. Cor. 3. quum dixisset, *Plus omnibus laboraui*; adiecit, *Non ego au-*
tem, sed gratia Dei mecum. Rursum onus Christi est leue,
quia sicut auis alis, quas portat, non grauatur, sed ad uo-
landum aptior redditur; sic mandata Christi non adduns
pondus, sed alleuiant: quia sic iubet facere, ut det quod
Rom. 3. iubet. Ideo enim lex mandatorum *non euacuatur per fi-*
dem Christi, sed statuitur per fidem, ut Apostolus dixit:
quia *fides impetrat gratiam, qua lex impleatur*, ut expo-
nit Augustinus. Fides autem impetrat gratiam, quia credẽ-

Similo.

tibus, & non nisi credentibus, datur hæc gratia Spiritus san- De Spiri-
cti, quæ est *Charitas diffusa in cordibus*; cuius tanta uis est, tu & lit.
ut sit ualida sicut mors. Vnde alibi Augustinus: [Cui man- cap. 3.
data Dei uidentur grauia, nondum accepit charitatis donũ, Rom. 5.
unde fiant leuia.] Sic ergo ualles implentur per Christum, Cant. 8.
ut rectæ fiant semitæ eius, quia naturalem illam bene ope- De pfect.
randi imbecillitatem & pusillanimitatem, eius gratia sustu- iustitia.
lit, nouis adiectis uiribus, & facta noua creatura. Quam no-
uitatem & uallis repletionem pulchrè in seipso describit B.
Cyprianus. [Postquam, inquit, cælitus Spiritu hausto, in no- *Exempl.*
uum me hominem natiuitas secunda reparauit, mirum in Li. 2. epist.
modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere 2.
tenebrosa, facultatem dare quod prius difficile uidebatur,
geri posse quod impossibile putabatur; ut esset agnoscere
terrenum fuisse, quod prius carnaliter natum delictis ob-
noxium fuisset.] Hæc ille. Vides quàm multæ ualles, &
depressa loca, noua baptismatis gratia impleta fuerint. Vide
simile exemplum in conuersione S. Augustini, infra Dom.
6. post Pentec. exe. 3. Non igitur mandatorum difficultati,
sed nostræ ignauiæ deputandum est, si in uia illorum quasi
in fabulo hæremus, & pusillanimitate defecti succũbimus.
Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est suæ ope- Prou. 18.
ra dissipantis. Rursum: *Dicit piger: Leo est foris, in medio pla-*
earum occidendus sum. Iterum dicit ignauus: *Sciebam quia* Prou. 22.
homo durus es: ideo timens abij, & abscondi talentum meũ. Matth. 25
Sed hunc seruum inutilem cum suo timore eijcit Domi-
nus in tenebras exteriores. Et de pigro illo addit Scriptura:
Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant Prou. 24.
urticæ. id est, totus otio & desidiæ uacabat. *Otiositas au-* Eccli. 33.
tem multam malitiam docuit. Vrtica quippe rectè figurat S. Bonau.
acediam. Nam habet molle folium, sed in folio aculeum in dicta sa
pungentem. Tunc autem pungit, quum molliter & obiter lutis, ca. 7.
attingis; si autem fortiter stringas, non pungit. Sic acedia *Simile.*
in mollitiæ remissionis aculeum pungentem habet, & mul-
tas tentationes adfert; sed actione feruenti compressa, pun-
gere desinit. Ad hanc pigritiam, ignauiam, pusillanimita-
tem, & inanem difficultatum opinionem, ac metum suo-
rum animis eximendum, Christus Dominus sæpius suos
hortatur, docens se illi malo remediũ attulisse: *Confidite, ego* Ioan. 16.

1.Ioan.4 *uici mundum.* & iterum: *Qui in uobis est, maior est quàm*
Matth.10 *qui in mundo est.* & rursum: *Non uos estis qui loquimini,*
Lucæ.21 *sed Spiritus Patris uestri, qui loquitur in uobis. Ego dabo*
Matth.28 *os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij*
uestri. & demum: *Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus*
Ioan.14. *usq; ad consummationem seculi.* & postremò: *Rogabo Pa-*
trem, & alium Paracletum (consolatorem in omnibus ad-
uersis & arduis) *dabit uobis, Spiritum sanctum, qui maneat*
uobiscum in æternum. Sic ualles implentur per Christum.

Philip.1 Propter hoc dixit Apostolus: *Omnia possum in eo qui me*
2.Cor.12. *confortat.* & rursum à Domino audiuit: *Sufficit tibi gratia*
mea, uirtus in infirmitate perficitur: id est, in maxima no-
Lud. Gra. stra infirmitate, maxima Dei uirtus elucescit. Quemadmo-
conc.1. in dum enim cum paruulo filio iter faciens pater, ubi uia pla-
die Pasch. na & facilis est, ambulare, & suis uti pedibus paruulum per-
Simile. mittit; ubi autem ad flumen aliquod, uel difficilem locum
transeundum uenitur, humeris suis eum imponit, quo fit
ut paruulus plana suis, aspera alienis pedibus trãsiens, plus
in plana quàm in aspera uia laboret: sic Deus Pater per
Galat.4. *Spiritum Filij sui, quem misit in corda nostra, & in quo clã-*
Roman.8 *mamus Abba Pater,* in uia uirtutis, ubi fossæ & ualles pro-
fundæ occurrunt, ad omnia magis ardua, & naturæ corru-
ptæ difficilia peragenda, suam specialem gratiam tribuit:
in facilioribus nos nobis interdum relinquit. Atque hinc
sanè fieri uidemus, ut tam in fide quàm in moribus, qui
maiora crediderunt, & difficiliora præstiterunt, à Deo adiu-
ti, in minoribus hæreant, & ad faciliora impingant, sibi ip-
Ioan.1. sis relicti. Credimus quod scriptum est: *Verbum caro fa-*
ctum est: & dubitamus de eo quod etiam scriptum est,
Luc.22 *Hoc est corpus meum.* Ex decem mandatis nouem seruã-
mus, & in uno, eoq; minimo, titubamus.

6 *Omnis mons & collis humiliabitur.*

Contra su perbiam. Iacobi.4. Psal.18. Luc.4. LOocus moralis contra superbiam, quatenus alterum est, idemque maximum impedimentum, quo minus rectas Domini uias faciamus. Qui enim *humilibus dat gratiam, superbis resistit,* id est, prorsus negat; qui *sapientiam dat paruulis, euangelizat pauperibus, reuelat sua mysteria*

steria humilibus: idem *perdit sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobat. Qui humilia respicit* de propinquo, *alta à longè cognoscit. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* i. altior ille, & sublimior erit. Nẽpe sicut omnia alia peccata, quasi per tertiam personam à Deo hominem separant, ui mirum aut propter utile, ut auaritia, furta, rapinæ; aut propter iucundum aliquid quod prætendunt, ut omnia peccata carnis; sola autẽ superbia per seipsam hominem in uniuersum à Deo separat, quasiq; bellum contra Deum gerit: sic è diuerso cætera peccata Deus aliis mediis punit, tollendo ea quæ delectant & commodũ afferunt, sed superbiam punit per seipsum, quasi pugnãdo contra illam. *Deus superbis resistit. Odibilis coram Deo & hominibus superbia.* Vnde docet Chrysost. superbiam magis hominem polluere, quàm fornicationem & adulteriũ: [Quia (inquit) fornicatio, etsi indigna uenia sit, potest tñ quispiam concupiscentiam in excusationem adducere: superbia autem ne minimam habet excusationem, propter quam uel umbrã saltem uenię consequatur, sed nihil aliud est quàm deprauatio animi, & morbus grauissimus, non aliunde quàm ex insania ortum ducens. Nihil. n. superbo homine insanius quamuis diristimus sit, quamuis multa hæc exteriori sapientia præditus, quamuis potens, quãuis omnia quæ homini exoptanda uidentur, in illum congerãtur. Si enim in ueris bonis superbit, (ingratus est, &) omnium mercedem amittit: si in falsis & umbraticis bonis superbit, stultus est, non tm impius.] Quare cætera peccata diuidunt quidẽ à Deo, sed superbia elongat. Humiliari igitur debet, ut uias Dñi rectas inambulet. Iudæi & Philosophi propter superbiam credere in Christum non potuerunt. De Iudæis Christus eis in os dixit: *Quomodo uos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæritis?* Quum Pharisæi Christum docentem deriderent, dixit Christus, causam irrisionis superbiam notans, *Vos estis qui iustificatis uos corã hominibus. Deus autem nouit corda uestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* De Gentilium Philosophis Apostolus dicit: *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt; qui cùm cognouissent Deũ, non glorificauerunt eũ,*

1.Cor.1. Psal.137. Psal.63. De cõtẽp. mundi, p. 2.c.34. *Simile.*

Superbia cur grauissimũ peccatũ. Iacob.4. Eccli.10. Hom.15. in Ioan.

Ioan.5.

Luc.16.

Rom.1.

In Festo S. Matthiæ

& euanuerunt in cogitationibus suis. Isti montes & colles erant, nec humiliari voluerunt, ideoq; rectas Dei semitas facere non poterant. De hoc puncto in altero Promptuario multa diximus super illa uerba: [Confiteor tibi Pater, &c. quia reuelasti ea paruulis:] quod ad fidei rationem attinet, quæ à superbis capi non potest. Sed nunc totius gratiæ omniumq; uirtutum incapaces superbos esse hic locus ostendit, humilitatem autẽ uiam esse ad virtutem prorsus necessariam. [Quemadmodum in aqua fit, vt tanto altius ascendat, quanto illam quisquam ad ima deduxerit: & in iaculando, quantum quis ex interuallo iaculatus fuerit, tanto plus mittatur; sic quo animus humilior, eo altius atque sublimius operatur.] Nonne aries, retrò quum cedit, fortius vrget? Qui ex arcu sagittant, quanto magis chordam retrahunt, tanto fortius sagittam emittunt. Cælum quidem altum & sublime est; sed porta, per quam intratur, angusta est. In porta angusta demittere se oportet, qui intrare contendit. Arbores non prius fructificant, quàm radices altas & profundas egerint. Excelso ædificio opus est fundamento profundo: sic vt cælum conscendas, iaciendum humilitatis fundamentum valde profundum. Omnes ferè rerum naturæ humilitatis necessitatem docent. [Sicut de fonte rereno, & de corporali fluuio (ait Cæsarius) non potest aliquis bibere, nisi voluerit se inclinare ad uiuo fonte Christi, & sancti Spiritus fluuio nemo aquam uiuam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.] Hoc ille: quod adeò uerum est, ut nec per situlam haurire aquam valeas, nisi ea penitus in aquam demissa. Et hanc ob causam Christus in Euangelio & seipsum fonti comparat, dicens, *si quis sitit ueniat ad me:* & gratiam, quam suis daturus erat, aquæ assimilat, dicens, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam.* Facit autem humilitas ad diuinam gratiam recipiendam capaces triplici arte, ait Sanct. Bonauent. Primò, incuruando se per orationis studium; sicut hydria se incurvat, ut aquam accipiat. Secundò, euacuando se per modicam sui reputationem, sicut etiam vas quod aquam unle recipere, uacuum esse debet. Tertiò, dilatando se per animi gratitudinem; sicut aperiri uas debet, quod aquam accipit.

Simile. Chrysost. homil 11. ad Ephes.

Similia.

Augu. de uerb. Do. ser. 10.

Hom. 30. Cur humiles capaces gratiæ.

Ioan. 7.

Ioan. 4.

In diæta salutis, c. 26.

Sicut

Sicut specula depressa, quæ ignita vocantur, radijs solaribus apposita ignem concipiunt, quod alia specula non faciunt, quæ conuexa sunt & tumescentia: sic cor humile & depressum, diuini Spiritus ignem statim cõcipit, quod inflata & tumida corda non faciunt; sed huius seculi amore magis oblectantur; in quo omnia sibi deberi existimant. Magna igitur humilitatis vis, virtus, & efficacia, quam acutè fatetur Aegidius, de quo suprà diximus, hoc simili explicauit & expressit. [Humilitas (inquit) mihi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius extant uestigia. Si enim humilitas omne peccatum odit & dissipat, & tamen efficit ut homo sese mihili pendat.] Alij magneti humilitatem comparant; quæ quidem non contingit à ferro, sed ab eo diuulsa, illud ad se trahit. Sic enim humilis se à diuinis muneribus longè abesse credens, eadem ad se maximè trahit. Sed Sancti Bonauenturæ comparatio rem acu tangit, quam propterea breuiter explicabimus. Reuera enim omnis humilis quia deesse sibi multa, imò omnem perfectionem atque uirtutem putat, propterea per orationem se incurvat, & incessanter Dei gratiam & dona implorat: contrà, superbus quia sibi nihil deesse arbitratur, quia se satis iustum esse, se non in adeò multis peccare, se cæteris meliorem, aut certè æquè bonum, sapientem, fortem putat, propterea non se incurvat ad orationem, sed cum superbo Pharisæo *gratias Deo agit, quòd non est sicut cæteri homines.* Rursum omnis humilis uere è se euacuat; & uacuum se existimans, esurit & sitit iustitiam: quum superbus se plenum & diuitem iudicans, nihil amplius utir aut esurit, sed de sua saturitate sibi placens, alios præ se contemnit. Sed Deus utrumque respiciens, *esurientes implevit bonis, & diuites* (id est, qui sibi sic uidentur) *dimisit inanes. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Tertiò, omnis humilis uerè dilatat & aperit cor suum Deo; quia uacuum se iudicans, desiderat impleri: & tunc fit quod Scriptura dicit: *Dilata os tuum, & ego implebo illud.* Quod totum aliis uerbis Christus dixit: *Petite, & accipietis; quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur uobis.* Hæc omnia humilis facit. Petit, se incuruando; quærit, quia uacuum se uidet: pulsat

Hector Pintus dialo. p. 2. dialo. 1. c. 25. *Similia.*

In uita eius apud Sur. tom. 7.

Granat. ser. de tẽp. tom. 2. pagi. 701.

Humiles quo modo maximè capaces gratiæ. 1. Luc. 18. 2.

Luc. 1. Matth. 5. 3.

sat desiderando; quorum omnium nihil superbus facit. Necesse est igitur montes & colles humiliari, ut rectas faciãt semitas Dei sui [Cum.n. (ait Greg.) hominẽ tumere Deus conspicit, se sibi illum ostendendo relinquit, ut eius mens derelicta qd sit, inueniat, quę malè in se secura gaudebat.] Imò tanta est humilitatis necessitas, vt ad eam seruandam, atque superbiam longissimè arcendam, graues tentationes Deus suis electis immittat, adeoq; in alia quædam peccata incidere permittat. Apostolo Paulo, *ne magnitudo reuelationum eum extolleret, datus est stimulus carnis, angelus satanæ, qui eum colaphizaret.* Qua in re exclamat August. [O uenenum quod non curatur nisi ueneno? Caput cædebatur, ne caput extolleretur.] Vides grauissimã tentationem, eamq; uehementer vrgentem (nam [ter Dominũ rogauit ut auferretur)] & in uase electionis, ne qui iã humilis erat, mons aut collis fieret. Nunc de peccato uide. [Vtilius est arroganti (ait Isidor.) in quodcunq; vitium labi, & humilem post casum Deo fieri, quàm per elationẽ, superbiæ grauiorem ruinam & damnationem subire.] Sic & Augustinus; præter morẽ suum magna cum confidentia. [Audeo (inquit) dicere, superbis esse vtile cadere in aliquod peccatum apertum manifestumq; unde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderunt. Salubrius sibi Petrus displicuit qñ fleuit, quàm sibi placuit qñ præsumpsit.] *Hoc dicit & ipse Psalmus: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Ratio autem huius rei est, quia quum cætera peccata sint manifesta, iuxta illud Apostoli, *Manifesta sunt opera carnis*, inter quæ superbiam non numerat; vt facilè videntur & agnoscuntur, ita tantò facilius corriguntur [(primus.n. ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum, ait Cypr.)] sola autem superbia incorrigibilis est, nisi humilietur: quia hoc uitium quanto magis patimur, tanto minus videmus. Hac de causa Sancti uiri, ubi periculum superbiæ, uel in se, vel in aliis viderent, dæmonum vexationem & possessionẽ uel sibi precabantur, uel aliis procurabant. Vtriusque exemplum proferam. Refert Seuerus Sulpitius in uita S. Martini, eremitam quendam, magis virtutibus signisq; mirabilem, ad expellendam de corde suo iactantiæ uanitatem, quam incurrerat, exorasse, ut permitsa

Moral. in Iob. li. 10. c. 13. — Humilitatis necessitas.

2. Cor. 12.

De uerbis Apost. sermo. 3.

De summo bono, li. 2. c. 28.

De ciuit. Dei, li. 14. cap. 13.

Psal. 82.

Galat. 5.

Li. 1. epi. 3

Superbia dæmonũ uexatione curanda. Dialo. 1. *Exempla.*

sa in se mensibus quinque diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curauerat. Corruptus itaque & tentus in uinculis, quinto mense curatus est, non tantum à dæmone, sed & ab elationis uanitate. Hæc sanctus uir in seipso hanc pestem hoc nouo remedij genere curauit. At S. Seuerinus Archiepiscopus Colonienſis hoc fecit in aliis. Quum.n. tres monachos haberet superbiæ spiritu inflatos, & incorrigibiles, Deum orans, impetrauit, ut à dæmone omnes correpti uexarentur. Sic ergo per quadraginta dies obsessos, arduis abstinentiæ remediis mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratione, à potestate dæmonis, & à fastu mẽtes liberauit. Dicebat S. Arsenius superbos omnem sibi viã ad cœlorum aditum præcludere, non secus quàm qui equis insidentes, & maximum aliquod lignum transuersum inferentes, templi ianuas ingredi uellent. Hoc enim, ne quidem in maximo templo possiunt, quia lignum ferunt obliquè, & nolunt illud demittere, ut sic ingrediantur, lignumque suum pariter introduceant. Et uerò quis nescit omnes inferiores Magistratus fasces suos & sceptra quæcunque coram suo Principe demittere? Sic omnia seu naturæ seu gratiæ dona in DEI conspectu semper demittere oportet, & (quod in Apocalypsi legitur) *mittere coronas nostras* omnes (si quas habemus) *ante thronum Dei viuentis, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriã, & honorem, & uirtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Si in cœlo beati hoc faciunt, quanto magis in terra miseros nos facere oportebit? Sed de humilitatis uirtute in se, eiusque præmiis, in aliis Euangeliis plura. Hic necessitatem eius tantùm ostendere uoluimus, quæ in hoc Euangelio docetur, & quam omnes concionatores diligentissimè tradere, & frequentissimè inculcare deberent. Est enim [propria] quidem [disciplina Christianorum,] ut scribit Augustinus, sed certè rarissima.

In uita ei⁹ apud Sur. to. 1. pag. 158.

In uita ei⁹ apud Sur. to. 4. pag. 250. *Simile.*

Apoc. 4.

Epist. 56.

7. *Erunt prauа in directa, & aspera in uias planas.*

LOcus moralis de uia uirtutis per Christum facili & expedita, Gratia Christi, ad quam Ioannes suos auditо-

De Christi gratia, &

mandatorum facilitate.

ditores præparabat, & cuius aduentum hoc tempore Ecclesia celebrat, hanc in animis hominum admirabilem nouitatem faciet, ut non solùm quæ praua, & obliqua, & contra regulam rationis atque uirtutis fiebant, nunc directa fiant, & in uia uirtutis recta ambuletur (de quo suprà dictum est) sed etiam, ut quæ prius aspera, difficilia, penèque impossibilia, corruptæ uidelicet naturæ erant, nunc plana & facilia, sanatæ per Christum naturæ fiant. De

Rom. 8.

hoc Apostolus: *Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem:* id est, quod per solum Legis mandatum carnalis infirmitas præstare non potuit: *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati:* ideſt, incarnato Filio Dei, & facto homine per omnia infirmo, excepto peccato: *de peccato damnauit peccatum in carne*, id est per

Redemptionis nostræ partes duę.

hostiam peccati in carne sua, damnauit peccatum hominum carnalium; *damnauit* autem, id est, redemit, non solùm pœnas peccatorum nostrorum in corpore suo persoluendo, quod est una redemptionis pars, soluto precio pro captiuo redimendo: sed etiam liberando nos à seruitute peccati, & plena libertate nos donando, quæ est altera pars redempti captiui. Eramus enim captiui; non solùm pœnæ peccati obligati, sed etiam ipsi peccato, cui per concupiscentias seruiebamus Christus per hostiam peccati, id est, carnem suam crucifixam, ab utroque non redemit,

Coloss. 2.

& utrumque damnauit, seu sustulit, *tollens chirographum quod contra nos erat, & affigens illud Cruci.* De hac posteriori redemptione subiungit statim Apostolus loco inchoato: *Vt iustificatio Legis impleretur in nobis, qui* (scilicet)

Rom. 2.

non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

1. Pet. 1.

De hac Petrus: *Redempti estis de uana uestra conuersatione paternæ traditionis precioso sanguine Filij Dei.* De hac

Tit. 2.

iterum Paulus: *Dedit semetipsum pro nobis, ut mundaret*

Ephes. 5.

sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. & iterum: *Tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt eam sanctificaret.* & rursum: *Reconciliauit vos in corpore carnis eius per*

Coloss. 1.

mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, &c. Denique quod sanguis hircorum & uitulorum præstare non potuit in Lege Mosaica, quæ erant omnia *iustitia carnis*, hoc præ-

Hebr. 9.

stitit Christi sanguis, *emundans conscientiam nostram ab*

operibus

operibus mortuis, id est, peccatis. De quo & Ioannes: *Sanguis Iesu Christi Filij eius emundat nos ab omni peccato.* 1. Ioan. 1.

Christi autem passio redimit nos à seruitute peccati, ideſt, *ut non seruiamus peccato, sed seruiamus iustitiæ*, & pari facilitate opera iustitiæ per eum regenerati faciamus, qua operа iniustitiæ de carne nati faciebamus, duobus modis. Vno modo per modum meriti, altero per modum exempli. Eius enim passio merebatur nobis gratiam Spiritus sancti, cuius beneficio & perpetuo adiutorio in uia mandatorum Dei curreremus. Hoc docuit Ioannes, quum Christi uerba, quibus dixit, *Aqua quam ego dabo, erit ei qui bibit fons aquæ salientis in uitam æternam*, exponeret, dicēs: *Hoc autem dixit de Spiritu* (gratiæ) *quem accepturi erant credentes. Spiritus enim nondum erat datus, quia Iesus nondum fuit clarificatus.* Clarificatio ergo Christi, quæ fuit per passionem, de qua dixit, *Pater, iam venit hora: clarifica Filium tuum*, fuit causa (haud dubiè meritoria) dati nobis Spiritus sancti. Hoc aliis uerbis profitetur Zacharias in natiuitate filij sui Ioannis: *Memorari testamenti sui sancti, iusiurandum quod iurauit ad Abraam patrem nostrum, datu-*

Rom. 6. Christi passio redimit à seruitute peccati dupliciter.

Ioan. 4.

Ioan. 12.

Luc. 1.

rum se nobis, (quod totum factum est Christo incarnato) *vt sine timore inimicorum nostrorum* (ideſt, sine seruili subiectione passionum, & pessimarum affectionum nostrarum; *Inimici enim hominis, domestici eius*) *liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Per modum exempli, quia (ut scripsit Petrus)

Matth. 10.

1. Pet. 2.

Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exemplum, ut sequamini uestigia eius. Christo enim pro omnibus morиente, omnes in eum credentes, timorem mortis abiecerunt. *Charitas Christi urget nos: quia si unus pro omnibus mortuus est, igitur & omnes mortui sunt.* Et Augustinus [Hoc egit mors Domini, ne mors amplius timeretur.] Hæc est propriè gratia noui Testamenti, ut non solùm cætera uirtutis opera, sed nec mors ipsa pro fide, pro iustitia, pro Deo suscipienda, ardua aut dura ueris Christianis uideatur. Quod totum etiam cōtra hæreticos nostri temporis diligēter notandum est, qui hanc propriè gratiam noui testamēti, quæ facit, ut *non regnet peccatum in mortali corpore nostro*, sed *gratia regnet per iustitiam in uitam æternam*: & ut

1. Cor. 15.

In expos. quarund. propos. in epist. ad Roman.

Locus cōtra hæreticos.

Rom. 5.

soluti

soluti à lege mortis, in qua detinebamur (quæ fuit seruitus peccati, & difficultas rectè operandi) *seruiamus in nouitate spiritus*; hanc inquam penitus sustulerunt, & pro ea imputatiuam suam iustitiam, Scripturis & Ecclesiæ hactenus inauditam, substituerunt, qua sola Christi iustitia nobis imputetur, vt simus coram Deo iusti, quia (aiunt & mentiuntur illi) obseruatio mandatorum est impossibilis, & in omni opere nostro peccamus. Sic per illos falsum est quod Propheta Esaias de Christi gratia tanto tempore prædixit, & in hoc Euangelio repetitum est: *Erunt prauа in directa, & aspera in vias planas*: quia secundum illos omnia adhuc sunt aspera, nihil planum; omnia adhuc prauа, nihil rectum. Sed illis relictis, quæ ad mores magis faciunt prosequamur. Per Christi gratiam tanta est facilitas virtutis & bonorum operum, sic aspera fiunt plana, vt David dixerit, *Labores manuum tuarum manducabis*. Non dicit, fructum laborum; sed, ipsos labores manducabis. Iusti quippe non tantùm fructum laborum suorum in altera vita comedent, sed etiam ipsos labores in hac vita comedunt, id est, pro cibo suauissimo exequuntur, sicut Christus caput nostrum dixit: *Cibus meus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me.* Sic cibus iustorum est, orare, opera misericordiæ facere, ieiunare, atque adeò ipsum lachrymare. Vnde Propheta in persona iustorum dixit. *Lachrymæ meæ panes mei die ac nocte:* & Augustinus, qui hunc gustum bene senserat: *Dulciores*, inquit, *sunt lachrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum.* Quàm suauis sit gustus operum spiritualium atque virturis, carnales nesciunt; quia hanc viam mandatorum ambulare cœperunt tantùm, non mutum perrexerunt. Ingressus itineris durus semper & asper est. Quo magis progrederis, eo leuior semper itineris labor uidebitur. Vt iudices an aspera sit via, ex illis interrogandum est, qui eam totam, aut certè maiori ex parte ambulauerunt: quales sunt iusti & sancti maiores nostri in via mandatorum. Porrò difficile est ambulare sine lumine. Atqui de malis Scriptura dicit: *Ambulant ut cæci, quia Domino peccauerunt.* Ideo omnia illis sunt difficilia. *Iustorum autem semita est quasi lux splendens*: &, *Qui sequitur me* (ait Christus) *nō ambulat in tenebris.* Ideo meliùs

Rom. 6.

Esaiæ 40.

Psal. 127.

Mandatorū Dei suauis exequutio.

Ioan. 4.

Psal. 41.

Enarrat. in Psal. 127.

Similia.

Sopho. 1.

Prou. 4.

Ioan. 8.

lius uidentes uiam expeditius ambulant. Deinde impij *nec gustauerunt donum cæleste*, nec *participes facti sunt Spiritus sancti.* Ideo non fecerunt quod monet Scriptura: *Gustate & uidete quàm suauis est Dominus*: nec uelut filijs Dei amant Deum, ut ex amore operentur, ut possint dicere cum Ioanne dilecto: *In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, de Spiritu suo quem dedit nobis.* Si filios Israel in deserto peregrinantes arca Dei semper præcessit, ut eam continuò sequerentur; illa stante, quiescerent; illa eleuata, castra mouerent; sed & columna nubis per diem æstum temperaret, & columna ignis per noctem lucem daret: quanto magis in hac peregrinatione nostra Christus dux uiæ nos semper præcedit, exemplo, mandato, doctrina, gratia sua; & per diem quidem, ac in iis quæ faciliora sunt, columna Ecclesiæ nos manuducat, & singularitatis feruorem, ac superstitionis æstum sua authoritate tollat; per noctem uerò, & in rebus uel obscurioribus, uel difficilioribus, ignis Spiritus sancti affulgeat, *Paracletus noster, qui nos ducat in omnem ueritatem*, & quo spiritu agimur, & facta carnis mortificamus. Sic enim *Dominus custodit nos ab omni malo, ut per diem sol non uret nos, neque luna per noctem.* Referunt qui naturæ historiam scribunt, esse quendam fluuium, cuius epota aqua, potantes reddit abstemios. Talis est aqua Christi, & spirituales eius deliciæ, ut earum gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hinc apud Esaiam legimus Sabbata delicata. *Si auerteris* (inquit) *sabbatum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis uias tuas, & non inuenitur uoluntas tua, tunc delectaberis super Dominum.* De hoc sabbato delicato sic Basilius: [Quisquis à sollicitudinibus mundanæ uitæ defecit, & qui nulla peccati sarcina prægrauatur, reuera talis tranquilla per otia transigit sabbatum. Nempe Christi gratia facit sabbata nostra delicata, id est, uniuersum Dei cultum periucundum & delectabilem. Quemadmodum enim globi plumbei, qui suapte natura deorsum celerrimè tendunt, ut tamen ignis tormentarij eiaculati, altissimè uolant: sic opera nostra, etsi, quatenus natura ea producit, non nisi terrena respiciunt; *& corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam*: tamen quate-

Hebr. 6.

Psal. 33.

1. Ioan. 4.

Ioan. 14.

Rom. 8.

Psal. 120.

Grana. to. 2. serm. de temp. pag. 226.

Esaiæ 58.

In com. in c. 1. Esaiæ.

Simile.

Pint. dial. p. 2. dial. 5 cap. 18.

Sap. 9.

quatenus à gratia producuntur, & diuinæ charitatis igne accensa proferuntur, ipsum cœlum, & qui super omnes cœlos est, Deum petunt, ad eius honorē, cultum, obsequium maximo cum impetu & feruore diriguntur. Et sicut aqua igni admota, non modò ignis calorem, sed & motum atque agilitatem participat, celerrimè bulliens: sic homo, diuino Spiritu hausto, non modò nouo amore rerum diuinarum incalescit, sed etiam maximo cum feruore, & facilitate ac uoluptate opera pietatis, opera spiritualia producit. Sic aspera fiunt in uias planas. Porrò sicut uirens lignum in igne positum, simul lachrymatur & ardet: sic homo iustus in uirtutum operibus simul laborat & gaudet. Et ut in ligno humor naturalis lachrymas elicit, sed ignis aduenies, calorem inducit: sic in homine iusto naturalis infirmitas & corruptio aspera & laboriosa facit pietatis opera, sed ignis diuini Spiritus piorum corda inhabitans, feruorem & facilitatem apportat. Denique ex eo quòd diuini Spiritus gratia, quæ charitas est diffusa in cordibus nostris, igni à Christo comparatur, dicente, *Ignem ueni mittere in terram*; ideoque & in specie ignis Spiritus sanctus descendit, facilè elucescit, quomodo vi diuinæ gratiæ aspera fiunt in vias planas. Nam ut ignis carbonem extinctum accendit, sic gratia Spiritus cor mortuum uiuificat. Vitæ autem principium motus & actus est. Rursum, ut ignis usque ad cineres consumit, sic gratia in cuerem mortificationis hominem redigit. Ignis sursum tendit rapidissimo motu: sic charitas superna petit uehementissimo impetu. Ignis aufert rubiginem à ferro, & humanis usibus aptum reddit: Charitas aufert torporem à corde, & diuinis actionibus idoneum facit. Ignis scintillas frequenter emittit: sic charitas cœlestium rerum pia desideria eiaculatur. Denique charitas igne naturali actuosior est: nam quum ignem quælibet aqua extinguat, de charitate dicitur, quod *multa aqua non potuerunt extinguere illam.* Postremò dicitur *ualida sicut mors*: quia ut mors perimit carnem, ita caritas carnalitatem: & sicut mors aufert sensum mortuo, sic charitas facit hominem insensibilem mundo. Illa enim fecit Paulum dicere: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* id est, quia ego

Simile. Grana. to. 3. serm. de temp. pag. 174.

Simile. Idem to. 2. de tēp. pag. 439.

Luc. 12. Actor. 1.

S. Bonau. in diæta salu. c. 25.

Similia. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Cant. 8.

ego illa in me habeo quę mundus horret tāquam crucem, ut orare, ieiunare, eleemosynas dare, corpus mortificare, humiliter de meipso sentire, & alia quæuis ueræ uirtutis & pietatis opera; propterea mundo sum crucifixus, id est, ita despectui habitus, atque si in patibulo, ut malefactor, fixus penderem. Mihi quoque mundus crucifixus est: quia quicquid ille amat, suspicit & ambit, ut sunt honores, uoluptates, diuitiæ, ego illa despicio vt res uilissimas, & crucе dignas. Hunc affectum, qui sic aspera facit plana, Dei gratia producit. Eadem uis tantam uim habet, & sic nouam creaturam facit, ut Paulus, ea plenus, rursum dixerit: *Iam non uiuo ego, sed uiuit in me Christus.* Transformatus scilicet in alium uirum sic fuit, ut quæcunque mundo asperrima uidebantur, illi uiderentur iucundissima, modò in illis Christum inueniret, aut eius gloriam atque obsequium. Sanè sicut patri & matri uehementissimum prolis amorem Deus ingenerauit, propter quem labores in ea educanda maximos, etiam cum uoluptate, assumunt: sic sui amoris ignem piorum pectoribus ita inseuit, ut pro cælestibus acquirendis, omnis eis labor uoluptas uideatur.

Galat. 2.

Simile. Lud. Granat. tom. 3 de tem. pag. 135.

EVANGELIVM DOMINICAE INFRA OCT. NATIVITATIS DOMINI.

ERant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariā matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israel: & in signū cui contradicetur, & tuā ipsius animam pertransibit gladius; ut reuelētur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hęc processerat in diebus multis, & uixerat cū uiro suo annis septē à uirginitate sua. Et hæc uidua vsq; ad annos

Luc. 2.

octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs et obsecrationibus seruiẽs nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens, confitebatur Domino; & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redẽptionem Israel. Et vt perfecerunt omnia secundũ legem Domini, reuersi sunt in Galileam, in ciuitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Mirantes super his quæ dicebantur de illo.* De meditatione operum & beneficiorum Dei.
2. *Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel.* De profectu nostro in professione Christiana examinando.
3. *Et in resurrectionem multorum in Israel.* De uera per Christum resurrectione, & regeneratione nostra.
4. *Et in signum cui contradicetur.* De imitatione Christi, Christianis omnibus necessaria.
5. *Quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens Deo nocte ac die.* De orandi & templa frequentandi assiduitate.
6. *In ieiunijs & obsecrationibus seruiens.* De ieiunio cum oratione coniungendo.

1. *Mirantes super his quæ dicebantur de illo.*

Meditatio operum & beneficiorum Dei.

LOCVS moralis de operum & beneficiorum Dei meditatione & contemplatione. Ioseph enim & Maria mater Christi non mirabantur super his quæ dicebantur de paruulo Iesu, primùm à pastoribus, postea à magis nunc à Simeone sene, iusto & timorato, ex ignorantia, aut quasi nescientes ipsum esse Dei Filium, mundi Saluatorem, lumen Gentium, & gloriam Israel (nam ex Angeli annunciatione, totaque Christi natiuitate, & maximè diuino docente Spiritu, hæc omnia prius exactissimè nouerant) sed mirabantur ex ampliori notitia, & attentiori consideratione eorum omnium quæ dicebantur. Opera enim & beneficia Dei

cia Dei quanto amplius cognoscuntur, tanto admirabilius mentem suspendunt. Tanto autem amplius cognoscuntur, quanto attentius considerantur, & per meditationem frequentem expenduntur. Hæc enim duo sese inuicem iuuant & excitant, meditatio & cognitio. Meditatio enim parit notitiam maiorem; maior notitia prouocat ad frequentem meditationem. Vtraque autem generat admirationẽ, admiratio verò tum ad humilitatem circa sapientiam Dei, tum ad perpetuam gratiarum actionem circa bonitatem Dei, mentem excitat. Vnde Dauid; *Mirabilia opera tua, ideo scrutata est ea anima mea.* Ignorantia, ingratitudo, tepor & torpor hodie Christianorum ex eo maximè oriuntur, quòd Dei opera, & beneficia, & maximè hanc admirabilem Filij Dei, pro humano genere asserendo, incarnationem non meditantur, non admirantur, non expendunt exemplo Sanctæ Mariæ matris Dei, & Ioseph uiri eius. Psal. 118.

Tota fides nostra Catholica, absque earum rerum considerationequas credimus, est quasi epistola obsignata, sigilloque munita, in qua licet maxima mœroris & lætitiæ nuncia referantur, nihil tamen eorum mouet, quia non legunt illa, nec examinantur, quæ epistola habet. Nihil certè est igne calidius, aut actuosius; sed si obiter tantum digito attingas uix ullum calorem, aut alterationem sentis. Nihil Dei beneficijs erga nos, & maximè Incarnatione Filij Dei, ad accendenda corda fidelium potentius; sed quia obiter tantum, & uix leui cogitatione ea contingimus, ideo nihil illa nos mouent: at si ad hunc ignem accedas, iam calesces plus satis. Hoc expertus Propheta, dixit: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.* Nec mouet tãtum & quasi torpentem mentem excitat meditatio ista, uerum etiam alit & confortat ad uberrimos inde bonorum operum fructus producendos. Quemadmodum enim aqua humore suo uitali arborẽ educat & cõfirmat, illamque lætissimorum copia fructuum exornat: ita piorum animus meditatione rerum diuinarum alitur ad æternitatem, amplissimosque uirtutum fructus edit. Hinc Propheta, posteaquam dixisset, *In lege eius meditabitur die ac nocte,* subiunxit; *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Simile. Psalm. 38. Psalm. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile.

suo. Meditatio quippe assidua operum & beneficiorũ Dei, est sicut decursus aquarum: quia sicut uita corporea corpo reo indiget alimento, ne naturalis calor consumatur; sic uita spiritualis indiget spirituali alimento, quod in ipsa me ditatione abundè suppeditatur, ne charitatis diuinæ calor per peccatum, aut mundi curas, & terrenarum rerum amo rem penitus uel extinguatur, uel suffocetur. Sanè quod ost

Meditatio nis effect⁹.

lectio Scripturarum, uel auditus uerbi Dei facit inquirere, hoc meditatio facit inuenire: & ut illa cibum ori apponit, ita ista masticat & frangit; atque ut ista quidem sine illa est erronea, sic illa sine meditatione est arida atque infru ctuosa.

Quid enim iuuat cibos degustasse, nisi in stomachum demittas? In ueteri lege animalia quæ non ruminabant, immunda iudicabantur, & non licebat ea comedere, uel in usum sacrificiorum adhibere. Pectus Christiani quod Chri sti beneficia non ruminat, non meditatur, non masticat, nec expendit, non imis sensibus reponit, immundum est coram Deo, & nec homines ædificat aliquo bono opere, nec Deo

Prou. 21.

sacrificium offert ullo spirituali officio. Vnde sancta Scri ptura: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus deglutit illum*. nempe nihil amplius co gitando, uel ruminando. Contrà, diligens & frequens me ditatio operum & beneficiorum Dei, admirabiles fructus

Exempla.

In uita ei us cap. 5. apud Sur. tom. 5.

in eorum animis fecit, qui ea usi sunt. S. Maria Oegniacen sis, quum semel maxima compunctione cordis passionem Christi consideraſſet, & cum tanta ubertate lachrymarum, ut per totum corpus usque ad talos illæ defluerent, ab eo tempore nec crucis imaginem intueri, nec uel ipsa loquen

In uita ei us apud Sur, tom. 7

uel alios loquentes audire potuit, quin præ cordis defectu ecstasim pateretur. Frater Aegidius Minorita tam sæpè & tam ardenter de Deo meditatus fuerat, deque eius operibus & beneficijs, ut non potuerit postea de Deo cogitare sine ecstasi: ideoque fratres, quum eius colloquio frui uel lent, diligentissimè cauebant, ne de Deo, uel de Trinitate

In uita ei us cap. 10

ullam mentionem injicerent. De S. Francisco scribit Sa Bonaueutura, quòd, quum Psalmus legendo, nomen De *mini* in eis occurreret, præ suauitatis dulcedine, labia su lingere uidebatur. Nomen autem *Iesu* quum exprimere

uel audiret, iubilo quodam repletus interius, totus uidebatur exterius alterari, ac si mellifluus sapor gustum, uel harmoniacus sonus, ipsius immutasset auditum. Hoc S. Bonauentura. Quum ad S. Elzearium Comitem diutius absentem, uxor eius famulum mitteret, ut sciret quid ageret, respondit per literas: Sanus corpore sum & sospes. Quòd si uerò uidere me cupis, quære me in uulnere lateris Christi. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, frustra alibi quæsitura.

In uita ei⁹ c. 30. apud Sur. tom. 5

Iam uerò non in animo tantùm hos mirabiles effectus meditatio beneficiorum Christi produxit, sed etiam in corpora Sanctorum ita redundauit, ut quidam ipsa Christi Saluatoris uulnera carni suæ impressa, ex ui & feruore meditationis huius, habuerint. Quod in primis de Sancto Francisco celeberrimum est, cuius manibus & pedibus, itemque lateri, quinque stigmata impressa fuisse, quum in monte Aluerno intentius meditaretur è cruce seraphica, quæ illi in aere apparuit, mirabiliter emissa, grauissimus author S. Bonauentura copiosè scribit. Sancta quoque Catharina Senensis, Coleta Ordinis S. Claræ reformatrix sanctissima, Lydwina, virgines, eadem Christi uulnera corporibus suis impressa sustinuerunt, ex ui & frequentia meditationis nata. Quare sanctissimum & saluberrimum est illud hodie Societatis IESV institutum, quæ meditatione huiusmodi suos quotidie per hotam integram exercet, eamque matutinam; ut minimè mirandum sit, si uel hoc solo nomine, & exercitio quotidiano tam excellenti, uerum de illa Societate sit, quod ante quadringentos annos de ea scripsisse uidetur Ioachimus Abbas his uerbis. [Insurget una noua religio sanctissima, quæ erit libera & spiritualis, in qua Romani Pontifices, potiti pace Ecclesiæ, se continebunt. Quam religionem, & ordinem Deus super omnes alias diliget, quia perfectio illius uincet omnes alias aliorum ordinum.] Hæc ille. Harum meditationum gustum saluberrimum præbuit Franciscus Costerus, Societatis Doctor Theologus, emissis in lucem duobus libellis Meditationum: uno in Passionem Dominicam, altero in B. Virginem. Certè meditatio ista matutina alicuius, uel operis uel beneficij diui-

Meditatio nis uis in corpus redundat.

In eius uita cap. 13.

Apud Sur. in uitis ipsarum.

Societatis Iesu Meditationes quotidianæ.

Lib. 5. Cõcordiæ, fol. 14.

Meditatio nis matutinæ uirtus.

ni, uel alicuius uirtutis & gratiæ, uel contra aliquod uitiũ, & peccatum est fornax quædam, quæ ita animum accendit, sicut ignis ollam, in qua ui ignis sordes omnes ad summum ascendunt, ut facilè uideantur, & abstergantur. Sic enim meditando, & mentaliter orando, uel lecta ruminando, diuina Maiestas, sapientia, bonitas sic ob oculos meditationis ui & feruore ponitur, ut nostrarum imperfectionum sordes statim nobis appareant, nosque ad eas abolendas, & corrigendas incitemur. Et ut olla semel bene accensa, modicus postmodum ignis ad calorem illum fouendum sufficiet: sic matutina meditatione si bene inardescat animus, modico deuotionis studio toto reliquo die adhibito, ad pietatis opera peragenda, & ad Deo inhærendum, satis incitati erimus. Sanè sicut odia & simultationes in corde fouemus, quia aliquã nobis factam iniuriam sæpè animo uoluimus ac reuoluimus, omnesque eius circunstantias expendimus, trutinamus, aggrauamus, nec eius unquam obliuiscimur: ita profectò Dei amorem animo altissimè impressum gereremus, si in eius beneficij memoria tenendis, expendendis, trutinandis, eandem operam, & curam poneremus. Hinc sanè Propheta Regius uir in hoc genere exercitatissimus, more ueterum Patriarcharum, ut de Isaac legimus, quòd inclinata iam die egrediebatur ad meditandum in agro, sic scripsit: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.* & iterum: *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo ut meditarer eloquia tua.* & rursum: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Scopa enim quædam cordis est, attenta, frequens, & assidua rerum diuinarum meditatio. Vnde ibidem adhuc sequitur: *Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum: & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinuentionibus tuis,* vel, ut Chaldæa lectio habet, in cautis miraculorum tuorum *exercebor*. Sic mirabantur Christum natum Ioseph & Maria mater eius, nempè ut de Beata Maria paulò post dicitur: *Obseruantes, & conferentes omnia in corde suo.*

Genes. 24.
Psal. 62.
Psal. 118.
Psal. 76.
Luc. 2.

Meditatiũcula de incarnato Filio Dei.

Age ergo, miremur paulisper & nos cum parentibus Christi; obseruemus, & conferamus in corde nostro quæ

quæ hoc tempore gesta sunt. Amplectamur amoris brachijs cum Simeone iusto puerum Iesum: confiteamur illum cum Anna uidua: inspiciamus illum siue in præsepio reclinatum, & panniculis inuolutum, siue in maternis brachijs, matris ubera, paruulorum more, auidè apprehendentem, atque sugentem; Simeonem deinde senem, & Annam uiduam propè astantes, complectentes, laudantes, præ gaudio lachrymantes. Quid? Hoc te spectaculum non mouet? imò omnia tua uiscera non commouet? Nescis quis ille puer est? Scio, inquis, & credo firmissimè Filium esse Dei: [Deum de Deo, lumen de lumine; genitum, non factum, consubstantialem Patri.] Sis quare hanc paruuli formam accepit? Scio, inquis. [quòd propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria uergine, & homo factus est.] Scis quæ & quanta pro te faciet, loquetur, patietur: Scio, inquis, quia magister, Mediator, & Redemptor futurus uenit. Scis hæc omnia, credis hæc omnia, tenes firmissimè, & necdum totus incalescis? necdum amoris eius flamma corriperis? necdum tibi pectus & uiscera concutiuntur? Sicut in aduentu diaboli omnibus gentibus planctus indictus est, clamante Angelo de cælo, *Væ terræ & mari, quia descendit diabolus ad uos, habens iram magnam*; sic contrà in Aduentu Christi canunt Angeli, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis*: Clamat Propheta Regius; *Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in uoce exultationis, &c.* Sed propius accede, & humanarum affectionum calceis depositis, veni & uide, non uisionem hanc magnam, sed rem gestam longè maximam. Aromata, quantumuis odorifera, in apothecis clausa non sentiuntur, at illis apertis, tota domus suauissimo odore completur. Aulæa pulcherrimis figuris contexta, complicata quum sint, nihil à cæteris pannis differunt; expansa uerò & extenta, suam pulchritudinem ostendunt. Age ergo, insiste hic aliquantum, attende diligenter, cogita, aduerte, perpende huius tantæ rei nouitatem, huius miraculi excellentiam, huius beneficij magnitudinem. De nouitate dixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum super terram: Femina circundabit uirũ.*

Apoca. 12.
Luc. 2.
Psal. 46.
Vide Arnobium sup. Psalm. 46.
Similia.
Ierem. 31.

Ser. 9. de temp. Incarnationis Dominicę ad miranda nouitas.

Quod quale sit, Augustinus exponit: [Portans omnia verbo virtutis suæ, ab infirmitate portatur. Qui terra, mari, cęlo que nõ capitur, intra unius corpusculi membra suscipitur. De creatura sua creator omnium procreatur, & de riuulo suo fons magnus exoritur. Radix omnium de virgulto suo nascitur, & vitis uera palmitis sui fructus efficitur.] Hęc ille. Rursum tres tantum ab orbe condito nouæ nascendi species, præter vsitatum humanæ conceptionis morem, leguntur: quarum hæc tertia est, & sua nouitate maximè stupenda. [Prima natiuitas erat quòd Adam ex limo terræ creatus est. Secunda quòd mulier formata est de masculo. Tertia, quæ sola cælestis & diuina est, quòd Christus processit ex virgine.] Sic apparet q̃ uerũ sit quod quotidie Ecclesia repetit: [Deus qui humanã substantiã mirabiliter condidisti, & mirabilius reparasti, & cęt.] Vnde S. Leo: Multũ est originis humanæ datum, ꝙ fecit nos Deus ad imaginem suã: sed reparationi nostræ longè amplius est tributum; quãdo ipse Deus factus est ad imaginem nostrã, & seruili formæ ipse se Dominus aptauit.] Nouitatem huius rei hæc satis docet.

Aug. ser. 11. de tempore. In Missa Catholica. Ser. 3. de Nat. Domini.

Incarnat. Dominicę miraculũ triplex. 1. Ex parte medicinę. Serm. 19. de Sanctis

Miraculi excellentia triplex notari potest. Primum, de admirabili ratione medicinę, per hanc incarnationem factę generi humano, respectu & ex parte ipsius hominis. Nam in incarnato Filio Dei, medicus ipse, ut nos sanaret, ipsam se medicinam fecit, imò & æger fieri uoluit. [Mirabile plane (ait Augustinus) & incomparabile genus medicinæ, propter quam medicus uoluit ægrotare, & ægrotos ipsos, quibus salutis remedium procurauit, sua decreuit infirmitate curare. Quemadmodum igitur scorpionum carnes oleo ectæ percussionibus medentur scorpionũ, & theriaca de serpentis carne confecta, morsibus serpentinis occurrit, & potiones ueneno infectas in potu sumpta expellit: sic carnem nostram de serpente percussam, sua carne medicus noster sanauit.] Hæc Augustinus. Idem docet D. Basilius, & post eum D. Ambro. Rursum ex hac consideratione sic scribit Theodoretus: [Medicos eos maximè laudare solemus, non qui nos quidem suis ministris curandos committunt: sed qui pallium deponunt, interulamque succincti, suis ipsi manibus ferrum accipiunt, vlcusq; si sit opus, incidunt, neq; fœtorẽ ulceris auersantur, imò autem profluẽtem sanié exci-

Bas. hom. 25. Ambr. in Psal. 37 Lib. 6. de curat. Græc. affectionũ

piunt, spongiaque inspergunt, & vnguenta compingunt, aliaque remedia multa conficiunt, quæ adhiberi medicinæ lex iubet.] At sic Christus nos sanare voluit, ut non Angelis, non alijs hominibus sanandos committeret, sed in propria persona, exinaniens seipsum, & humilians vsque ad mortem, mortem autem crucis, sic salutem nostram operatus sit in terris. Mirabile hoc & inauditum medicinæ genus, mirabile bonitatis argumentum.

2. Ex parte iustitię.

Secunda miraculi excellentia circa iustitiam, quam in nostra redemptione exercuit, diabolum scilicet, à quo capti tenebamur, non potentia, sed iustitia superans; nec per potentiam, sed per iustitiam ex eius nos faucibus eripiens. Vnde S. Leo: [Magno & mirabili æquitatis iure certatum est, dum omnipotens Dominus cum sæuissimo hoste non in sua Maiestate, sed in nostra congreditur humilitate, vt inuentor mortis diabolus per ipsam quam vicerat carnem uinceretur.] De hac Dei iustitia in tanto hoste superando prædixit Iob: *An extrahere poteris Leuiathan hamo? & fune ligabis linguam eius?* Quod sic exponit Chrysostomus, & post eum Rupertus: [Sicut in hamo escæ præda posita, pisces illudimus, qui auiditate prædæ hamo capiuntur sic & diabolo contigit, dum tantùm corpus hominis in Filio Dei considerat, & Deum in corpore non agnoscit, quasi ad præparatam sibi prædam solita rapina festinat,] tentat, vexat, persequitur, occidendũ procurat. [Sed dũ vult auidius prædam rapere, ipse Leuiathan, ipse draco, vt piscis adductus in hamo, præda Domine captus efficitur.] Hæc ille. [Tunc.n. (ait Aug.) sanguis ille, qm̃ eius erat qui nullũ habuit omnino peccatum, ad remissionem nostrorum fusus est peccatorum; vt, quia eos diabolus meritò tenebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eũ meritò dimitteret, quẽ nullius peccati reũ immeritò pœna mortis affecit. Hac iustitia uictus, & hoc uinculo uinctus est fortis, ut uasa eius eriperentur, quæ fuerant uasa iræ, & in uasa misericordiæ conuerterentur.] Hæc ille. Hæc fuit admirabilis incarnati Filij Dei bonitas, ut non potentia, sed iustitia diabolum uinceret, nosque redimeret.

Ser. 1. de Natiuit.

Iob. 40.

Chrysost. hom. 5. ex uariis in Matth. locis. Rupertus li. 1. in Matth.

De Trin. li. 13. c. 19

3. Ex parte conuenientiæ.

Tertia huius miraculi in incarnato Filio Dei excellentia est, quòd hac demum ratione reconciliatio generis

neris humani cum Deo non solùm efficaciter, sed & modo conuenientissimo facta fuit. Quum enim diabolus tanquam medius malus separauit amicos, Deum & hominem ab initio; Filius Dei homo factus est, ut tanquam medius bonus reconciliaret inimicos, Deum & homines, post peccatum. Ac diabolus quidem immortalis & miser cum Deo immortalis, cum homine lapso miser, medium quoddam inter vtrumque fuit, sed pessimum; idest distractiuum, & ad separationem factum, ideoque hoc semper contendens, ut ad suam miseram immortalitatem, miseros mortales perducat. Deus igitur beatus, factus pro nobis mortalis, oppositum planè medium est inter Deum & nos. Nam aduersus diaboli immortalitatem & miseriam mortalis esse ad tempus voluit, qui beatus in sua æternitate semper perstitit: ut sic factus Mediator optimus, id est, coniunctiuus, & faciens utraque vnum, nos miseros mortales ad suam beatitudinem immortalem pertraheret: *soluens inimicitias in carne sua, &c.* Hæc fuit admirabilis conuenientia saluandi generis humani per incarnatum Dei Filium.

Ex Augu. de ciuita. Dei, lib. 9. cap. 15.

Ephes. 2.

Incarnat. Dñi beneficium triplex.

Sed nunc beneficij huius amplissimi magnitudinem triplicem quoque considera. Nam quum contra triplicem humanæ naturæ morbum, 1. ignorantiam intellectus cum superbia coniunctam (de qua Præcursoris doctrina clamabat, *Omnis mons & collis humiliabitur*) 2. difficultatem agendi desperatione plenam (de qua eadem doctrina clamabat. *Erunt aspera in uias planas*) 3. infirmitatem voluntatis, & pusillanimitatem (de qua rursum eadem doctrina dixit, *Omnis uallis implebitur:* quæ tria in præcedenti Dominica explanauimus) opus erat tribus gratiæ remediis, fide humili, spe bona, & charitate in Deum inflammata. hæc tria remedia, has tres virtutes (sine quibus redemptionis participes esse non poteramus) hoc triplex incomparabile beneficium Verbi Dei Incarnatio nobis procurauit: homo enim factus, idemque pauper & humilis homo, omnem seculi superbiam, & fallæ sapientiæ inanitatem euacuauit, ostendens, *quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* [Deus Dei Filius (ait Augustinus) homine assumpto, constituit atque fundauit fidem, ut uia homini ad Deum

1. Fidei humilis doctrina.

1. Cor. 1.

De ciuita. Dei, li. 10. c. 29.

Deum esset homo Deus.] Rursum via homini ad Deum est homo Deus, quia Deus homo factus, & ueritas in carne apparens, quid credendum sit, docuit. Via homini ad Deũ est homo Deus, quia uia ad fidem in Deum est humilitas, quam Filij Dei incarnatio & humiliatio luculenter docuit: quam tot illa loca in præcedentibus Euangeliis explicata, & à matre Ecclesia idcirco Aduentus tempore in Ecclesiis lecta, ut Incarnationis & Aduentus huius Dominici beneficia melius explicarentur, explicata intelligerentur, intellecta ad pietatem hortatentur, manifestè tradiderunt. Hęc videlicet: *Pauperes Euangelizantur. Parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis mons & collis humiliabitur.* Quid enim? Descendit optimus maximus ad statum paupertatis & patientiæ; & tu pessimus ac minimus, uis ascendere & ambulare in magnis & mirabilibus super te? Ille descendit de cœlo ad terram, & tu apponis te magnificare super terram? Magnum certè miraculum est, Deus propter hominem humiliatus: sed maius esse videtur portentum, quod homo propter Deum humiliari recusat. Quũ Dauid Absalonem fugiens nudis pedibus, operto capite, per cliuum montis oliuarum ascenderet: omnis quoq; familia, quæ eum sequebatur, operto similiter capite ascendebat, plorans: & Christus uerus Dauid tantopere, idq; pro nobis, humiliatus, nullum nobis humilitatis documentũ erit? Iam uerò ad spem erigendam, maximam uim habet uerbi Dei incarnatio. [Si enim natura Dei Filius (ait Aug.) propter filios hominum, gratia Dei factus est filius hominis; quanto est credibilius, natura filios hominis gratia Dei filios Dei fieri? Propter hoc persuadendum, Dei Filius participeps nostræ mortalitatis effectus est. (Et paulo post:) Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mẽtesq; mortaliũ, conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quã ut demonstraretur nobis, quãti nos faceret Deus, quantumq; diligeret.]

Ioan. 1. Matt. 11. Lucæ 3. Humilitatis documentũ.

2. Reg. 15

2. ad spem erigendã. De Trini. li. 13. c. 9.

Cap. 10.

Ad charitatis flammas in nobis mirabiliter excitandas nihil accommodatius fieri potuit. [Etenim quia naturale est (ait sapienter August.) vt homines diligentes se diligant, hac humilitate & charitate incarnati Filij Dei liquefacta est duritia mundi: vt agnoscerent saltem beneficium

3. ad charitatẽ inflammandam. Ser. 19. de Sanctis.

De quid. Dei, li. 4.

suæ reparationis, quæ non agnouerat excellentiam suæ conditionis.] Sic & Saluianus Episcopus Massilienſis: [Sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt (magnetem scilicet) quæ ferro propius admotæ, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita Christus omni gẽma preciosior, hoc uoluit, ut dum se licet durissimis nobis, descendens de cælo, propius adiungeret, affectu suo nos quasi amoris sui manibus admoueret; ut agnoscentes vtique dona sua ac beneficia, intelligeremus quid nos pro Domino tam bono facere conueniret, quum ille pro malis seruis tanta fecisse comperiretur.] Hęc ille. Huc accedit, quod per hanc incarnationẽ sic inimicos suos dilexit, ut eos à se toto impetu fugientes non persequeretur, sed sequeretur, nec ut caperet, sed vt caperetur, à malis quidẽ per scelus ad mortem temporalem subeundam, à bonis uerò per gratiam ad uitam æternam consequendam. *Sic semen Abrahæ apprehendit*, quasi ꝙ fugiens comprehendit. Denique charitatis Filij Dei incarnati immensitas, ex hoc maximè elucescit, quod hac in re Deus insuperabilis semetipsum superauit. quod sic eleganter explicat Greg. Nyssen. [Magnũ & excelsum aliquid operari, in Deo non miraculũ, sed naturæ eius consentaneum est. At in humilem & abiectum statum descendere, qui omnium supremus est, hoc oẽm admirationem superat. Si flamma sursum petens nastum incendium facit, nihil est mirandũ. At si flãma seorsum sua sponte descenderet, & ima loca teneret, illud uerò stupendum videatur.] Quare hac in re Deũ seipsum quodãmodo uicisse, notauit Aug. [Deus (inquit) omnipotẽtem se in hoc maximè incarnationis Sacramento monstrauit, quo illud potestati suæ subiecit, quod ab omni subiectione liberum permanebat.] Quemadmodum. n. nihil difficilius quã seipsum uincere, (quid. n. homini charius aut preciosius seipso) ea autẽ quæ amamus, difficillimè deprimimus) ita nulla in Deo admirabilior uictoria, & per consequens nulla maior amoris significatio, quàm qua humanam infirmitatem pro salute humana induens, seipsum sibi subiecit, & homo factus, *obedientiam didicit* (ut loquitur Apost.) qui solus omnibus imperauit. Hæc incõparabilis charitas, hæc tanta dilectio, corda plus quã adamantina ad mutuã dilectionẽ

Hebr. 1.

In dial. cate. chet. ca. 24.

Simile.

Serm. 22. de temp.

Simile.

Hebr. 5.

flectere

flectere & emollire debebat. Hæc est ergo admiranda nouitas, hoc nouum miraculum, hoc incomparabile beneficium, hæc immensa Filij Dei bonitas, sapientia, iustitia, qua pro nobis homo fieri uoluit: quàm meritò parentes Iesu mirabantur, *obseruantes & conferentes in corde suo hæc omnia*, multoq; plura. Sic uidelicet mirabantur, sic nos mirari decet incarnationis Dominicæ ineffabile mysterium: non sicut illi, qui idiotæ quum sint, pulcherrimam aliquã scripturam contemplati, scriptoris quidem artem & characteres pariles ac decoras suspiciunt & extollunt, nihil autem in illis legere possunt: sed sicut illi qui docti quum sint, & scriptoris artem laudant, & literas ipsas legunt, legendoque intelligunt. Sic autem ut Christi beneficia legamus & intelligamus, meditatione & contemplatione nobis opus est, uel nostra opera & industria, mediante ad Deũ humili prece ac oratione, uel aliena, & sanctorum Patrum (sicut hic fecimus propter defectum in nobis ipsis) qui uitæ totius pietate & puritate, accedente industria & labore, sic à Deo illuminati sunt, ut mysterium hoc tantum nobis legendum & intelligendum exposuerint. De hac materia uide plura in alia Dominica.

Luc. 2.

Aug. tract. 24. in Ioã.

Domin. 1. post Epi. tex. 5.

2. *Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel.*

Professionis Christianæ ꝓfectus necessarius.

LOcus moralis de profectu nostro in professione Christiana diligentius examinando. Sola professio aut fides Christiana ad salutem non sufficit. Christus est in ruinam multis in Israel, ideſt, uocatis ipsis ad fidem, sicut totus Israel erat populus uocatus. Videndum igitur, ne hoc ipsum Christianum esse, sit nobis in ruinam, id est, in maiorem condemnationem. *Melius fuisset non cognoscere uiam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Si enim refugientes coinquinationes mundi* (id est, si ex professo abdicantes uanitates & impietates eius, superbiam, ambitionem, inuidiam, luxum, libidinem, auaritiam, & consimilia) *in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi* (id est in professione Christianismi) *his rursus implicati superantur:*

2. Pet. 2.

facta

Cap. 2.

facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Sic positus est in ruinam. Ideo in eadem epistola Petrus iterum, post enumerationem multarum virtutum ad quas hortatur. *Cui*, inquit, *præsto non sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres, magis satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis*. Nempe vocatio ad fidem Christi sine bonis operibus certa non est, sed magis ad ruinam. Sic in Euangelio Christus ipse sanato paralytico dixit. *Ecce iam sanus factus es. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*; id est, ne meum beneficium tibi in ruinam sit. De omnibus illis qui ex fiducia vel præsumptione potius misericordiæ Dei in peccata frequenter relabuntur, vehementer mentiendum est, ne Christus sit illis in ruinam. Malè sanatur à medico, qui hausta potione sic eam euomit, vt nihil in ventriculo remaneat. Malè ille Deo per Christum reconciliatur, qui reconciliatus, nihilo fit melior. Negligens ille nauclerus, & dignus naufragio est, qui vbi ad scopulum nauem semel fregit, eo tamen denuo nauem impellit. Stupidus ille viator est, qui postquam in lapidem semel impegit & cecidit, ad eundem rursus impingit caditque. Huiusmodi arenosis littoribus comparantur, qui pluuiam gratiæ è cælo accipiunt, sed nihil eius retinere possunt. Quod etiam illa in Euangelio parabola nos docet, qua Christus dicit: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificauit domum suam super arenam*, id est, non super petram Christum, non super Dei amorem, sed super caduca & fluxa huius mundi bona, omnes suas actiones ad illa vt finem referens, & illa bona pro fundamento omnium suarum actionum habens: *& descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti*, id est, tentationes ad peccatum, tribulationes in corpore & bonis, persecutiones fidei venerunt: *& irruerunt in domum illam, & cecidit; & fuit ruina illius magna*. Magna certè ruina est hominis Christiani in peccatum mortale prolapsi, vel per peccatum in gehennam cadentis: quia in tali ruina *nō manet lapis super lapidem*. Nullum vel gratiæ vel naturæ beneficium manet: omnia vel auferuntur, vel loco suo mota non nisi impietati deser-

Ioan. 5.

Recidiua peccati frequens.

Similia.

Matth. 7.

Christianus impius, magna ruina.

niunt: vt ad oculū uidere est in impiis Christianis, maximè hæreticis & apostatis, qui quosuis infideles impietate superant. Rursum de huiusmodi etiam illa parabola intelligitur, qua dr: *Quis ex uobis uolens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt ad perficiendū ne postea, quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uident, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit perficere*. Oēs Christiani turrim ædificant, qua cœlum conscendant. Huc.n. spectat illa professio. Videndum igitur cuique, an dona gratiæ habeat, ad hoc ædificium necessaria: ne fortè, posito fidei fundamento in Christum, nec de cæteris gratiæ donis, de charitate, humilitate, patientia, castitate, temperantia, & huiusmodi curans, uel non orans Deum pro illis, uel illis acceptis in vacuum abutens, non possit perficere, ut sic omnes Angeli, tam boni, quàm mali, imò & mundus ipse infidelium huiusmodi infelicibus Christianis miserè illudant. Nos enim *Christiani spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus*. Videndum ergo ne reuera ridiculū spectaculum simus, ut simia illa purpurata, de qua sic scribit Gregor. Nyssenus: [Aiunt quendam, in vrbe Alexandrina circulatorem docuisse simiam, ut agilitate quadam in habitum saltatricis se componeret, eique saltatricis opposuisse personam, ac uestem circumdedisse conuenientem: & quū chorum ei adhibuisset, placuisse, ac celebratum hominum sermone in pretio fuisse propter simiā, quæ ad cantile næ modos se flecteret, ac per omnia naturam occultaret. Cùm aūt capti essent rei nouitate spectatores quendā astutiorē cæteris ibi fuisse, qui ludo quodam in hiantibus spectaculo ostenderit simiā esse simiā. Acclamantibus.n. cunctis, proiecisse eum aiunt in orchestra ex bellariis, ea quæ talium bestiarū ingluuiem attrahūt: illā verò, ut uiderat añ chorum dispersa amygdala, oblitam & saltationis & plausuum, & uestis, & ornamentorum, accurrisse ad ea, & manibus palmis collegisse, &, ne impedimento esset, personam ori detraxisse celeriter, atque unguibus suis simulatā formam corrupisse, atque ita pro laudibus risum mouisse spectantib. Quemadmodū igitur illi nō satis fuit falsa ascitaq; forma ad hoc ut hō existimaretur, deprensa per ingluuiem bella-

Lucæ 14.

1. Cor. 4.

In ser. de perfecta Christiani hominis forma.

Simia erit simia, etiā si purpura induatur.

bellariorum natura; ita qui non uerè ipsam naturam suam fide formauerint, facilè per diaboli escam & ingluuiem euincentur quòd aliud sint, quàm præ se ferant, ac prodeantur. Pro caricis enim, aut amygdalis, uana gloria, ambitio, lucri uoluptatisq; studium (mala diaboli annona) locabellariorum hominibus corruptis proposita, simiarũ similes animas facilè prodit, qui per fictam imitationem Christianismũ simulant.] Hæc Nyssenus. Sed huius fabulæ extitus risus erat: Christianus simulatus non risus tantùm eis alijs, sed *fletus & stridor dẽtium* sibi; dicẽte illis Christo in

Matth. 25 extremo iudicio, *Nescio uos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatẽ.* Et rursũ: *Amice, quomodo huc intrasti, non*
Matth. 22 *habens uestẽ nuptialẽ? Ille autẽ obmutuit. Qui autẽ inuenit, dixit ministris: Accipite eũ, & ligatis pedibus ac manibus, proijcite eũ in tenebras exteriores.* Hęc est ruina magna

Isaiæ 8. eorum, qui nomine tenus tantùm Christiani sunt. Sic Christus est positus in ruinam multorum, &, vt Esaias prædixit, *in lapide in offensionis, & in petrã scandali duob. domib. Israel, in laqueũ & in ruinam habitantibus Ierusalẽ*, id est, futuris nomine tenus fidelibus. Illis enim Christi nomen profitentibus, sed Christi legem nõ seruantibus, multo maior ruina, laqueus acerbior, & scandalũ grauius erit lapis iste ac petra Christus, quàm ijs qui in eũ non credidérunt.

Matth. 21 Quod apud Matthæum Christus his uerbis expressit: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteretur.* Cadunt enim & offendunt in lapidem Christum, quasi titubãtes in uia, & cadentes, qui non credunt in nomine eius. Sic Paulus de Iudæis incredulis quã-

Rom. 9. dixisset, *Israel sectãdo legem iustitiæ, in legem iustitiæ nõ peruenit. quare? quia nõ ex fide, sed quasi ex operibus*; id est, quia gratiam fidei credentes nõ acceperunt, sed solis operibus, seu ex doctrina legis, seu ex naturæ viribus profectis se iustificandos præsumpserũt: statim adiecit; *Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptũ est; Ecce pono in Sion lapidem offensionis, &c.* moxq; addit: *Et omnis qui credit in*

Similes *eũ non confundetur.* Igitur non credendo offenderunt, & ceciderunt super lapidem Christum, & in eius iudicium. Nam sicut qui cadit super lapidem, in eius duritiem cadit, sensurus mox rigorem eius, & quantum lædere cadentem ua leat:

valeat: sic qui offendunt in lapidem Christum, non credendo in eum, sed scandalizati de eo, cadunt in eum, sentiendo quod uerus sit iudex uiuorum & mortuorum, & experiendo quod Paulus dixit: *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.* Sic & Diuus Petrus exponit: *Vobis* (inquit) *credentibus honor; non credentibus autem lapis quem reprobauerunt ædificantes, & factus est in caput anguli; hic est lapis offensionis, & petra scandali, &c.* Sed quum addit Christus, *Super quem uerò ceciderit hic lapis, conteretur:* notat grauiorem pœnam eorum super quos Christus cadit, id est, *super quos uenit ira Dei*, & iusti Iudicis Christi. Nam sicut ille grauius læditur atque conteritur, adeoque in frusta sæpè comminuitur, super quem ingens saxum de alto cadit, uel proiectum percussit, quàm qui super saxum ingrans ceciderit: sic illi grauius puniuntur, atque horrendis pœnis acerbissimè torquentur & conteruntur, super quos irati Iudicis Christi uindicta cadet, quàm qui ignorantes fidem, & non credentes, super eum ceciderunt. Quanta sit futura Christi Iudicis ira contra impios, id est, contra malos Christianos, qui soli in iudicio per modum examinis damnabuntur (*Qui enim non credit, iam iudicatus est*) in Ioan. 3. prima Dominica Aduentus exposuimus. Super quos autẽ illa ira cadet, tum ex eo, quod iam diximus, manifestum est (impios uidelicet Christianos, illos fore) tum apertè D. Paulus docet, dicens: *Secundùm duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei; qui reddet vnicuique secundum opera eius: ijs quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; ijs autem qui sunt ex contentione* (id est, superbè & ambitiosè uiuunt) *& qui non acquiescunt ueritati, credunt autem iniquitati* (id est, ueræ pietatis doctrinæ non obediunt, sed iniquitatis præcepta sequuntur) *iræ & indignatio. tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.* Rom. 2. Sic uidelicet conteretur, super quem cadit irati Iudicis ira. Sic *positus est* Christus *in ruinam multorum in Israel.* De quibus adhuc loco citato addit Esaias: *Et offendent ex eis plurimi, & cadent* (non credendo) *& conterentur* (malè uiuendo) *& irretientur & capientur*, id est, non euadent Esaiæ 8.

ultionem iusti Iudicis. Hoc totum cum Propheta prædixit hic Simeon iustus. Hoc totum nos uocatos Iesu Christi plurimum mouere debet, ut uitam Christiano homine dignam traducamus. Sicut enim ex eodem flore apes mel, aranea uenenum colligit; sic Christus flos campi excellentissimus, alijs est in sanctificationem & resurrectionem uitæ, alijs in ruinam, & petram scandali, non suo aliquo, sed malè colligentium uitio. Sic Apostolus de sua prædicatione: *Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt; alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autem odor uitæ in uitam.* Hanc etiam differentiam tùm ex parte euentus, tum ex parte causæ notauit Propheta, dicens: *Perditio tua ex te Israel, salutatio autem tua ex me.* Nam ut seras quasdam uidemus, quæ absque claue claudantur, sed absque claue aperiri non possunt: sic absque claue uel ope aliena claudimus nobis cœlum nostra propria culpa, & motu proprio; sed absque claue regni cœlorum, quam Christus à Patre accepit, & Ecclesiæ suæ reliquit, aperire nobis regnum cœlorum non possumus. Valet etiam uniuersa hæc doctrina contra hæreticorum hodie solam fidem, & inanem fiduciam: quia credentibus in Christum, & non iuxta Christi leges viuentibus, positus est Christus in ruinam, non in resurrectionem quod etiam in sequentibus magis adhuc elucescet.

Simile.

2. Cor. 2.

Oseæ 13.

Simile.

Locus contra hæreticos.

3. *Et in resurrectionem multorum in Israel.*

Gratia noui Testamenti.

LOCVS moralis de uera per Christum resurrectione seu regeneratione nostra, & de gratia noui Testamenti. Resurrectionem enim hic Simeon dicit, non corporum, sed animarum: nec postremam illam & generalem, sed præsentem & particularem credentium in Christum: Denique per resurrectionem, salutem & saluationem significat, quæ opponitur ruinæ. Resurrectio nostra per Christum quæ fit, Apostolus his uerbis describit: *Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim complantati*

Rom. 6.

facti sumus similitudini mortis eius (id est, si ut ille corpore in cruce, sic nos peccato in Baptismo mortui sumus) *simul & resurrectionis erimus*, id est, simul cum Christo resurgemus: nos quidem ad totius uitæ nouitatem, ille uero ad totius corporis gloriam. *Hoc scientes, quia uetus homo noster* (id est, inueterata consuetudo peccandi, uel uetus inclinatio ad peccatum ex Adamo contracta) *simul crucifixus est* (cum Christo) *ut destruatur corpus peccati* (id est, peccatum ipsum) *ut ultra non seruiamus peccato.* Hæc est per Christi gratiam & Sacramenta resurrectio, id est, in melius mutatio, & renouatio totius uitæ nostræ: de qua sic ad Colossenses scribit iterum Paulus: *Si consurrexistis cum Christo*, uidelicet in nouitate uitæ, destructo peccato; *quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Ergo quærere cælestia, non terrena; sapere cælestia, non terrena; delectari in Deo, & in uia mandatorum eius, non in terra, & uoluptatibus eius; sapere secundum Deum, non secundum carnem; hæc est resurrectio nostra per Christum, & propter quam nobis conferendam Christus uenit. Hæc spiritualis resurrectio ad uitæ nouitatem, alteram corporalem ad gloriæ æternitatem, quasi uia ad terminum, quasi labor ad præmium, quasi meritum ad coronam præcedit. Vnde Augustinus: [Per fidem credimus, quòd Deus nos à mortuis excitet; interim spiritu, ut in nouitate eius gratiæ temperanter, & iustè, & piè uiuamus in hoc seculo; post etiam carne nostra ad immortalitatem resurrectura, quod meritum ipsius spiritus est, qui eam in resurrectione sibi congrua, hoc est, in iustificatione præcedit.] Hæc ille. Resurrectionem hanc spiritualem, quæ fit in nouitate uitæ, & est iustificatio nostra in Christo, uocat alteri resurrectioni corporali ad gloriam congruam & respondentem: quia una non est, si altera non est; & hæc illam præcedere debet. Hæc resurrectio est tota nostra iustificatio, adeoque totum Euangelium Christi. Vnde Sanctus Basilius: [Si quis definiens, dicat Euangelium esse formam uitæ, quæ est ex resurrectione, mihi nequaquam uideretur à uero aberrare.] Quod etiam obiter contra nostri temporis hæreticos ualet, qui Euangelium & iustificationem nostram

Resurrectio nostra per Christum quæ.

Coloss. 5.

De spiritu & litera, cap. 29.

Simile.

De Spiritu sancto, cap. 15.

Locus contra hæreticos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stram per fidem in Christum, nihil esse aliud uolũt, quàm gratuitam remissionem peccatorum per Christum. At docent hæc uerba Simeonis, docent uerba Apostoli citata, docent Patres allegati, resurrectionem spiritualem, qua ita uitæ totius nouitatem & sanctitatem resurgimus, esse nostram in Christo iustificationem, ipsumque gratiæ Euangelium. Sed hæc resurrectio nostra per Christum fit, & per gratiam eius, *non ex nobis, ne quis glorietur: non ex* Ephes. 2. Tit. 3. *operibus iustitiæ quæ fecimus nos, antequam per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritum suum sanctum effunderet in nos abundè: sed per bona opera*, quibus iam renouati & uocati *certam facimus uocationem nostram & electionem*, vt Petrus ait: per opera charitatis, *quæ diffusa est* 2. Pet. 1. *in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*, vt Paulus docet: *per mortificationem membrorum nostrorum* Rom. 5. Colos. 3. *super terram*, quam Dei spiritus operatur in nobis, iuxta illud: *Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Hoc Rom. 8. sensu Christus est *Resurrectio & uita*, ut apud Ioannem Ioan. 11. dixit: Quia Spiritus eius, quem nobis regeneratis & baptizatis dedit, resurgendi à peccatis, & viuendi in mandatis & lege Domini, facultatem dat. Rursum omnibus peccatoribus Christus resurrectio est, quia omnes per eum resurgere possunt, iuxta illud Apostoli: *Surge qui dormis,* Ephes. 5. *& illuminabit te Christus*. Non est resurrectio nisi præcesserit ruina. Nemo ergo iacens desperet. Sicut odor uineæ florentis, iuxta naturam suam dulcis est hominibus, sed *Simile.* intolerabilis est serpentibus: sic Christus Dominus, qui Ioan. 3. *non uenit in mundum ut iudicet eum, sed ut saluetur mundus per ipsum*, hominibus, & humana docilitate præditis (nam nemo adeò ferus est, qui non mitescere possit, si modò culturæ patientem accommodet aurem) est ex sua naturali bonitate & clementia odor vitæ, salus & resurrectio: at serpentina & ferina, seu pertinacia, seu libidine infectis atque corruptis, qui se sanari & duci non patiuntur, est odor mortis, petra scandali, & ruina. Hæc docent, sibi quemque imputare debere, si pereat: posse autem facillimè quemque saluari si uelit, quum Christus non alia de causa in mundum uenerit. *Ego* (inquit) *ue-* Ioan. 10. *ni ut uitam habeant, & abundantius habeant.* Et Apostolus Chri-

Christum cum Adamo comparans: *Si in unius delicto* Rom. 5. *mors regnauit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in uita regnabunt per unum Iesum Christum.*

4. *Et in signum cui contradicetur.*

LOcus moralis de imitatione Christi, omnibus Christianis, & saluos fieri cupientibus, necessaria. Christus enim, ut erat signum tam Iudæis quàm Gentibus omnibus, quoad fidem, de quo Esaias, *Radix Iesse stat in signum populorum, ipsum deprecabuntur omnes gentes*: & in Euangelio Christus, *Hæc est uoluntas Patris, ut credatis in eum quem misit ille*: & hanc uoluntatem Dei Patris, incarnatio Filij significabat: sic præterea, quoad charitatem & exemplum imitationis, positus est in signum Christus, ut per ipsum cursum nostrum dirigamus. Quare Christus non semel seipsum nobis imitãdum proponit: *Discite à me, quia* Matt. 11. *humilis sum, & mitis corde. Hoc est mandatum nouum, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Si mundus uos odio habet, me priorem odio habuit. Non est discipulus supra magistrum.* Sic humilitatem, dilectionem fraternam, patientiã malorum, suo nos exemplo, ut signum quoddam propositum, docet. Nempe hic aduentus Christi scopus fuit, à cęlesti Patre ab æterno intentus, Vt *conformes fieremus imagini* Rom. 9. *Filij sui*, sicuti Paulus disertè de electis affirmat. Et ipse Paulus sic suos Ephesios adhortatur: *Estote imitatores mei sicut* Ephes. 3. *ego Christi.* Sic & D. Ioan. *Qui dicit se in Christo manere, de-* 1. Ioan. 2. *bet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* Deniq; quũ omnis Christi actio nostra sit instructio, positus ille nobis est in signum humilitatis in præsepio: in signum paupertatis, quum *non haberet ubi caput reclinaret:* in signũ charitatis, in tota ꝑdicatione *pertranseundo & benefaciendo, & omnes à languoribus sanando:* in signum patiẽtiæ, in tota acerbissima passione: in signum denique quod omnes aspicere debent ad salutem, sicut *serpentem exaltatum à Moyse in deser-* Ioan. 3. *to, exaltatus in crucem;* in qua tale signũ fuit, ut omnia ad se pertraheret. Atqui quum tot modis, & adhuc aliis, in

signum illustrissimum nobis datus sit, in omnibus istis modis ferè ab omnibus huic signo contradicitur. Nam & nunc verum est de pessimis Christianis, quod de corruptissimis Iudæis uetus Scriptura commemorat: *A maximo usque ad minimum omnes auaritiæ student. Dicunt impij inter se* Ierem. 6. Sap. 2. *Venite perfruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura. Hinnit unusquisq; aduersus uxorem proximi sui.* Denique talis est hodie uita Christianorum, ut uix deterior unquam fuerit paganorum. Omnes hi contradicunt Christo, & toti œconomiæ eius. Quod enim Paulo de gulosis dixit, Philip. 3. *Multi ambulant inimici crucis Christi, quorum Deus uenter est*, idem de quocunque peccati genere dici potest. Crux enim Christi ad omnia abolenda peccata assumpta est. Ideo Paulus de quibusuis relapsis dicit, *eos iterum Christum crucifigere*. Quare ut Petro reuocanti Christum à sua passione dixit acerrimè Christus: *Vade retro post me* Matth. 16. *Satana; scandalum mihi es, & non sapis ea quæ Dei sunt*; sic omnibus Christianis sua impietate Christi passionem, quantum in se est, euacuantibus, & *sanguinem testamenti* Hebr. 10. *pollutum ducentibus*, uerè dicitur: Scandalum Christo estis, & eius morti contradicitis, cuius fructum sic uilipenditis. Hac consideratione dixit Apostolus: *Empti estis pretio magno; glorificate Deum in corpore uestro*. Nam à contrario, qui hoc non faciunt, sed Deum inhonorant in corpore suo, & *blasphemari faciunt nomen Dei apud Gentes*, Rom. 2. isti omnes magnum pretium, quo empti sunt, despectui habent, eique contradicunt. Nam contradicere, est non solùm illud uerbis negare, ut infideles uel hæretici quidam faciunt, sed etiam factis negare. De quibus Apostolus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Tit. 1. Isti omnes similes illis sunt, qui numismate ad uiuendum Plutarch. li. de profectu morum. *Similia.* nihil aliud utuntur, quàm ad numerandum: quod de Græcis optimè loquentibus, & contraria facientibus, dicere solebat Anacharsis. Christianam enim professionem uerbotenus tenent, sed usum eius non habent. Imò potius similes illis sunt, qui pro bona ualetudine sacrificant, & in ipso sacro epulis se ingurgitant, quæ bonæ ualetudini sunt contraria: quod de quibusdam Philosophis dixit Diogenes,

nes, quorum præceptis uita erat contraria. Sic omnibus malis Christianis in signum Christus est, cui contradicitur. Huic loco affine illud est, quod Christus ipse dixit: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* quem locum in alio Euangelio tractauimus. Hunc etiam locum in altero Promptuario contra hæreticos, ratione fidei in Christum crucifixum, explicuimus. Laer. li. 1. Matt. 11.

5. Quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens Deo nocte ac die.

Locus moralis de assiduitate orandi, & templa, quæ orationis loca sunt, piè frequentandi. Huius enim nobilissimæ uirtutis nomine singulariter ab Euangelista hæc uidua Anna laudatur. Huius uirtutis nomine sola ex omnibus in Ierusalem mulieribus digna fuit, quæ Christum adhuc paruulum agnosceret, & uideret. Huius uirtutis nomine tantam spiritus fortitudinem accepit, ut non sit uerita aduentum Christi in mundum publicè confiteri, & *loqui de eo omnibus expectantibus redemptionem Israel.* Lucæ 2. Hanc uirtutem Christus Dominus in sua benedicta persona exercuit, *pernoctans in oratione Dei*, & eandem orationem Lucæ 6. ter repetens, *prostratus in faciem:* de quo etiam Paulus dicit, quòd *in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad eum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore ualido & lachrymis obtulit.* Lucæ 22. Hebr. 5. Qua in re quid nos multo magis facere tum oporteat, tum deceat, suo beatissimo exemplo luculenter docuit. Sed & uerbo quoque hanc nobis uirtutem singulariter commendauit: *Oportet semper orare, & nō deficere.* quod statim parabola iniqui iudicis, qui assiduas uiduæ preces, saltem ad uitandam molestiam, exaudiuit, confirmat. Rursum alibi. *Petite, & accipietis; quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur uobis.* Lucæ 18. Matth. 7. Vbi familiari exemplo allato de patre naturali, qui filij preces non reijcit, infert: *Quanto magis Pater uester dabit bona petentibus se?* Ioan. 16. Ex rursum apud Ioannem: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis.* Ac postremò omnibus indicit: *Vigilate omni tempore orātes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ*

nia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis. In quibus omnibus uerbis docet Christus Dominus & necessitatem, & utilitatem, & perseuerantiam, atque assiduitatem orationis. Sed de utilitate ac necessitate in alijs Euangelijs dicetur. Nunc de sola assiduitate, quæ in Anna uidua hic commendatur, quædam proferemus. Hanc
1. Thes. 5. Rom. 1. assiduitatem Apostolus commendat: *Sine intermissione orate.* & de se ipso scribit ad Romanos: *Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Et
Ephes. 1. ad Ephesios: *Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis.* Sic ad Philippenses & Thessalonicenses, suumque Timotheum ac Titum.
Iacobi 5. D. quoque Iacobus: *Multum*, inquit, *valet deprecatio instì assidua.* Cuius rei exemplum ipse D. Iacobus esse po-
Exempla. test; qui Episc. Hierosolymorum quum esset, & apud ipsos Iudæos sanctitatis opinione celebris, templum Hie-
Hieron. in catalogo. rosolymitanum liberè frequentabat, atque in ipsa Sancta sanctorum ingredi permissus est, ubi tam assiduus in oratione fuit, ut genua eius callum obduxerint, & instar
Cap. 184. camelorum pellis obduruerint. In Prato Spirituali legimus, quum in cellula senis cuiusdam monachi tabula quædam substrata esset, in qua genu flectens orabat, locus ipse ubi genua figebat & manus, ex usu perpetuo orandi, concauus erat plus quàm digitorum quatuor. Sed & hodie (quod enim uidimus, testamur) in spelunca Sancti Benedicti, in rupe altissima, iuxta Sublacum oppidum, quadraginta miliatibus ab urbe Roma distans, quum angustus adeò sit locus, ut nec erecto corpore stare, nec in genua se erigere quis posset in longum tamen sit porrectus, quantum humani corporis longitudo requirit, locus ipse ubi S. Benedictus oratione continua se prostrauit, triennium ibi agens, politissimus est, & præ nimia æqualitate lubricus, quũ tota reliqua spelunæ pars, tam intus quàm extra, saxum sit longè aspertimum. Certè nullum pietatis genus viri sancti, & qui Deo placere studuerunt, magis assiduè exercuerunt, quàm orandi studiũ.
Li. 2. de orando Deum. [Cùm videro quempiam (ait Chrysost.) non amantẽ orandi studium, nec huius rei feruida vehementiq; cura teneriq; continuò mihi palam est, eum nihil egregiæ dotis in animo

habere. Rursus ubi quem conspexero insatiabiliter adhærentẽ cultui diuino, idq; in summis damnis numerantem, si non continuò orauerit; coniecto talem omnis uirtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templum. Etenim si uestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentium declarat qualis sit, multo magis deprecatio signum est totius iustitiæ, virtutis, pietatis.] Est quippe orationis assiduitas & perseuerantia, non solùm laudabile quid, sed planè necessariũ. *Simile.* Lud. Granat. to. 1. Sermo. de temp. pag. 552. In uita ei apud Sur. tom. 7.
Sicut illa gallina pullos nunquã educet suos, quæ, ubi primùm ouis incubare cœperit, illa deserit; sic ex oratione fructum non percipiet, qui ex ariditate uel languore citò ab ea desistit. Fr. Aegidius Minorita, eum qui propter distractiones ab orationis perseuerantia desistit, similem esse dicebat fugienti è prælio. In oratione quippe pugnamus cõtra hostes nostros, carnem, mundum, & maximè Satanã, qui propterea orãtes maximè perturbat. Idem uir sanctus, & mirabiliter à Deo illuminatus, dicente quodam fratre molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam percipere queat deuotionem, aut cõsolationem, aut alium quempiam orationis suæ fructũ, respondit. [Si parum uini haberes in uase, cui fœces adiunctæ essent: num tu propterea uas confringeres, vinumq; cum fœcibus cõmisceres? Absurdũ id fuerit. Cogitabis te indignum qui ullam consolationem nouam accipias; & interim contentus, quam in præsenti habes, quæq; te ad orandum Deũ extimulat. Quòd si quis à mũdi exordio tot quotidie lachrymas funderet, quot capere possit paropsis, nec si tfi diuinam semper mereatur consolationem.] Idem dicebat: Sicut qui absq; ullo merito in *Simile.* Remp. peteret à Rege magnã pecuniæ vim, mirari nõ deberet, si repulsam pateretur: sic minimè mirandũ est, si singulares gratias à Deo petendo, repulsam sæpè patimur: sed id potius satagendũ ut de nostra indignitate humiliter sentientes, per bonorum operum studium, & orandi assiduitatem, aliquid tandem accipere mereamur. Dicebat rursum:
Si gratiam in precibus sentis, ora ut augeatur. Si non sentis, Exod. 25.
non cesses propterea à precibus. Gratos.n.habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei iuxta præceptum legis offerebantur.
Denique ad orationis assiduitatem persuadendam, hoc *Simile.* simili utebatur. *Cùm primùm est plantata arbor, non ilicò*

gran-

grandescit: & quamuis producat flores, non statim etiã fructus affert; neque fructus ipsi, si quos ferat, confestim maturescunt: atque etiam ij qui maturi sunt, non omnes edunturab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim computrescunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, si uel centum annis rogem pro cœlesti regno, nec perseuero in precibus usque in finem? Hæc ille. Nempe anima Deo reconciliata, & à peccatis liberata, quasi nouella arbor plantata, non statim est in deuotione fortis: nec si est, statim bona desideria producit; nec si producit, statim per bona opera fructificat; nec si fructificat, statim perfecta sunt illa opera iusti modo agendi; nec si sint perfecta, statim alios ædificant ad Dei gloriam: sed uel uitio aliorum à porcis deuorantur, contemptui habita, & à prauis affectibus conculcata, uel uitio proprio (ut per uanam gloriam, aut etiam desidiam accessationem) computrescunt, uel meritum suum amittendo, uel certè profectum & incrementum. Perseuerandũ igitur in oratione, ut fructus tandem, quem optamus, consequatur. Sanè ut omnis boni operis, sic maximè orationis, uitus est perseuerantia. Sicut enim semina in terram iacta, quo diutius, gelu premente, intra eius uiscera delitescunt, eo deinceps proceriora, & uberiora surgunt, quia altius radices egerunt: sic diutius multiplicatæ preces, maioribus à Deo muneribus afficiuntur. Abraham usque ad annum centesimum prolem ex sua Sara expectauit: sed natus est ei Isaac filius promissionis, in cuius semine omnes gentes benedicentur. Isaac similiter etiam accepta promissione prolis, tamen diu & multum deprecabatur Deum pro sterili uxore sua Rebecca: quæ tandem gemellos peperit, & duas gentes ex utero protulit. Anna mater Samuelis, quanto tempore sterilis fuit? sed tandem precibus filium impetrauit, Prophetam sanctissimum. Elizabeth Zachariæ uxor in ultimam usque senectutem sterilis mansit: sed Ioannem Baptistam peperit, *quo non surrexit maior inter natos mulierum*. Sed & Anna hæc uidua, *octoginta annis uidua permansit, non discedens de templo, in ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die*, ut ita tandem Messiam natum uidere, complecti, confiteri mereretur. Nos autem ideo nihil magnũ à Deo impetrare possumus: quia in oratione

Grana. to. 1. Ser. de temp. pag. 245.

Simile.

Exempla.

Matt. 11. Luc. 2.

tione perseuerare, indignum ducimus. Quem grauem errorem sic redarguit D. Basil. [Sæpè petiui, inquis, neque impetraui tñ. Prorsus quia non rectè petiuisti, uidelicet aut dubitabundus, aut aliud agens, aut quæ tibi utilia non erãt; aut postremò perseuerantiam non adhibuisti. Qui Abrahæ promisit multiplicaturum se semen illius (nec tñ nisi post multorum annorum decursum id fecit) idem promisit datutum se nobis quicquid ab eo petierimus, etsi post multos aliquot annos non det quod petimus. Perseuerandum igitur in spe & oratione, ut Abraham fecit. (Et paulò post:) Deus, quæ daturus est, ideo differt dare, ut hoc modo magis nos ad assiduitatẽ orandi uocet, & ut intelligamus q̃ sit donũ Dei, & ut datum diligenter custodiamus. Quod.n. difficulter acquiritur, diligenter asseruatur. Salomon donum sapiẽtiæ citò impetrauit, ideoq; negligenter illud custodiendo, citò amisit.] Hæc ille. Aptè quoque & accommodatè hac de re scripsit S. Aug. [Fac (inquit) incertũ esse, utrum concedat Deus quod petis. Quid perdis quum supplicas Deo, qui salutem perdere non dubitasti, cùm offenderes Deum? Quis.n. certus est, q̃ Imperator ẽt ignoscat? Et tñ pecunia funditur, maria transeuntur, procellarum incerta subeuntur, & penè, ut mors uitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini. Sine dubitatione fiũt ista, quum sit dubium quo fine proueniant: & tamen certiora sunt promissa Christi, quàm corda Regum.] Hæc ille. Et haud dubiè si tam esset cordi animæ salus, quàm corporis: si ita Deum, ut hunc mundum, amaremus: si uirtutum profectus perinde nos delectaret, quàm diuitiarum copia; si sic spirituales deliciæ nos afficerent, ac terrenæ: non minor esset, imò multo maior nostra orandi assiduitas, perseuerantia, feruor: cuius beneficio animæ salutem procuraremus, Deo familiares essemus, in uirtute uehementer proficeremus, abundantiam gratiæ consequimur: quàm in terrenis illis consequendis labor & industria, feruor & uigilantia nostra esse solet. Nunc autem omne tempus orationi impẽsum perijsse nobis uidetur: aut certè multum, ac sæpè eandem rem oratione à Deo expetere, fastidiũ ingens, & nauseam parit. Cuius rei absurditas hoc simili elucescet. Sicut castũ Regium tenens, si obsidetur ab inimicis, reputatur infide-

Constitu. monast. cap. 2.

Hom. 50. ex homil. 50.

Simile. S. Bonau. in dieta fal. c 14.

infidelis, & proditor, læsæque Maiestatis reus, si non statim Regi indicet, ac subsidium petat, nisi etiam, postquam petierit, expectet à Rege auxilium, multo autem adhuc magis, si post acceptum auxilium, castrum hostibus prodat: sic omnino quum hostes seu uisibiles (ut mundus, caro, & earum illecebræ) siue inuisibiles (ut maligni spiritus) animam uariis tentationibus obsident (quam à Deo acceptam, & uariis eius gratiis ac muneribus beneficio Sacramentorum eius, doctrinæque Ecclesiasticæ bene munitam & instructam, ad Dei obsequium & gloriam custodire debemus, simulque nos ipsos cum ea, vt qui castrum custodit, semetipsum cum eo custodit) debemus statim Regi Regum, Deo nostro, nuncium orationis mittere, & obsidionem denunciare. Sicut Dauid fecit, dicens:

Psal. 25. *Consilium malignantium obsedit me.* Quòd etsi Deus differat auxilium statim mittere, non propterea debemus ab

1.Cor. 10. oratione desistere, sed credere dicenti, *Fidelis Deus est, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus*, itemque illud:

Psal. 26. *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum.* Postremò cauendum, ne accepta gratia abutamur, & nostra iterum ignauia, ideſt, cessando ab oratione, quæ ad conseruationem gratiæ necessaria est, animam hostibus prodamus. Certè oratio est cursoris & nuntij instar, qui nostra desideria ad Deum perfert. Cursor autem, præterquam quòd diligens & uelox esse debet, ideoque alia seponit negotia, & deponit onera, dexter quoque in negotio suo procurando, elegans in sua legatione exponenda, & cæter. debet quoque, quamuis repulsam aliquoties passus, importunè tamen vrgere, & omnem lapidem mouere, donec negotium expediat. Sic oratio, præterquam quòd debeat esse uelox, ideoque à curis terrenis libera, prudenter concepta, humiliter pronunciata, debet quoque iterum atque iterum esse repetita; nec prius ab orando cessare, donec exaudiatur. Grauiter & iustè sacerdotes culpauerat S. Iudith, qui, nisi intra quinque dies auxilium à Deo accepissent, locum hostibus tradere decreuerant. *Qui*, inquit, *estis uos qui tentatis Dominum? posuistis uos tempus misericordiæ Domini, & in arbitrium uestrum diem constituistis ei?* Sic faciunt, qui, nisi citò exaudiantur,

Simile.

Iudith. 8.

diantur, orare desinunt. Atqui quandam orandi importunitatem Christus nos in Euangelio docet, sub parabola *amici venientis de nocte, ut tres panes commodato accipe-* Luc. 11.
ret, & iniqui iudicis, ut suprà annotatum est. Sic Iacob in illa lucta cum Angelo, quæ nihil erat aliud quàm feruens ad Deum oratio, ut à fratre Esau liberaretur, iurauit quòd *non dimitteret eum, donec benediceret ei. Et benedixit* Genes. 32.
ei Angelus eodem in loco. Nempe [quemadmodum Patres (ait Chrysostomus) filios indulgentiùs amantes, quo illos diutiùs apud se detineant, quos desides uident, dedita opera morãtur aliquid daturi,] & interdum minus dant quàm petitur, ut sæpius petendo recurrant: [sic si differt aliquando Dominus exaudire, non id odio facit, neque te auersatur, sed differendo diutius, te secum seruare uult; uel minus dando quàm petisti, causam dare sæpius per orationem recurrendi. Deinde hanc assiduitatem & perseuerantiam orationis, rerum natura nos docet. [Sicut enim certaminis brauium non assequitur, qui, antequam ad metas attingat, deficit: sic orationis fructu priuatur, quisquis in illa non extiterit importunus.] Et quemadmodum ignis, quanto magis in vnum colligitur, tanto amplius nutritur, & flammas euaporans, rursus impetuosius erumpit: ita & mens, quùm diutius intra se commorata fuerit, in oratione perseuerans, & ardentius per amoris incendium urit in se, & sublimius per desiderium eleuatur in Deum. Auget ergo orandi assiduitas orationis feruorem. Porrò eo tardius suos etiam amicos audit Deus, quo magis eo vult orando mereri. Vnde Beatus Gregorius: [Eo magis Sanctos exaudiuntur ad meritum, quo citius non exaudiuntur ad uotum. Ex dilatione enim crescit desiderium.] Sic & Augustin. [Cùm aliquid aliquando tardius dat Deus, cõmendat sua dona, non negat. Desiderata diu dulcius obtinẽtur, citò autem data uilescunt.] Paulus ipse contra stimulum carnis *ter Dominum rogans*; id est, sæpius obsecrans, *ut* 2.Cor. 12.
auferretur ab eo, non est exauditus: sed responsum accepit, *Sufficit tibi gratia mea*. Si Paulus pulsans perseuerare debuit, nec adhuc apertum est ei iuxta uotũ suum: qui sumus nos, ut, nisi mox exaudiamur, ab oratione cessemus? D. Hieronymus de sua orãdi assiduitate sic scribit: [Memini me cla-

Luc. 11. Simile. Laurent. Iustin. in ligno vitæ, cap. 9. de oratione. Simile. Moral. in Iob. li. 20. ca. 25. De uerb. Do. ser. 1. Exempla.

man-

mantem diem crebrò iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessare uerberibus, quàm rediret, Domino imperante, tranquillitas.] Sic S. Antonius, quum diu multumque inter uexationes dæmonum orasset, ac longo tandem post tempore liberatus ab illis fuisset, clamabat: [Vbi eras bone Iesu, ubi eras? Quare nō à principio affuisti, ut sanares ulnera mea?] Et uox ad eum facta est, dicens: [Antoni, hic eram: sed expectabam uidere certamen tuum, Nunc autem quia dimicando uiriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi.] Idē ferè de S. Catharina Senēsi legitur, in vita ei⁹ apud Surium. Illustre porrò est necessariæ huius perseuerantiæ in oratione exemplum in Prato spirituali. Conon presbyter ad ministerium baptismi deputatus, quum in feminarum baptismo se tentari videret, nec diu multumque orans ab illa tentatione liberari posset, recedere uoluit. Cùm autem iam locum exijsset, occurrit ei S. Ioannes Baptista; & frangens eum in umbilico ter signo crucis, ait illi: Crede mihi presbyter Conon, uolebam te pro hac pugna mercedē donari. Sed quia non uis, ecce abstuli à te hoc bellum: nec ullus mulieris aspectus te amplius turbabit. Mercede autem huius operis carebis. Hæc ibi. Atqui qui excutere è silice ignem uult, non contentus semel percussisse, iterum atque iterum percutit, donec tandem scintillā excutiat: Ita quisquis Dominum precatur, etiam si ilicò ad uotum non exaudiatur, perseueret tamen: quoniam si perseuerauerit pulsans, uoti tandem compos fiet. Quare ex eo quod Psalmista dicit: *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me;* perspicuè sequitur, quòd quàm diu Deus non tollit à te orationem tuam, non amouebit à te misericordiam suam. Argumentum futuræ misericordiæ Dei, est perseueratio orationis nostræ, & contra. Postremò, assiduitatem orandi necessariam ipsa infirmitas & ægritudo nostra, perpetua luce clarius euincit. Nam quemadmodum ægrotus, qui uix pedibus consistere ualet, assiduo eget alimento, quo nutantia membra sustentet; ut cæcus, qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore, qui eum in uia dirigat; ut arbor in arido plantata solo, frequentibus eget aquis quibus irrigetur, ut fructum proferat; sicut locus sordidus, ex se fœtores noxios exhi-

In uita ei⁹ per S. Athan. apud Sur. to. 1. Tom. 2. pag. 926. cap. 3.

Granat. in Silua. *Simile.*

Psalm. 65.

Similia. 1. 2. 3. 4.

lans, bonis odoribus implendus est, ne noceat; sicut denique ulcus ardore suo finitimam carnem succendens, frigidis assiduè liquoribus refrigerandus est: ad eundem modum nos per naturæ conditionem infirmi, per cupiditates cæci, in arido huius mundi solo plantati, fomitem peccati fœtidum circumgestantes, ulcere multorum peccatorum fœdati, assiduis orationibus & precibus ad Deum, tanquam omnium malorum optimo & præsentissimo medicamento, opus habemus. Est ergo assiduitas orandi, uel ex Christi exemplo & mandato, uel ex Sanctorum doctrina & pietate, uel ex ipsa orationis uirtute, uel ex Dei sic nos exercentis uoluntate, uel ex uaria nostra infirmitate, uel ad maius nostrum bonum ac meritum, prorsus unicuique nostrum necessaria, non laudabilis tantùm & fructuosa, & in has omnes partes huius loci partitio fieri poterit. De orationibus in templo faciendis, in altero Promptuario diximus, propter nostri temporis hæreticos.

5.

1. Cor. 2. 3. 4. 5. 6.

6. *In ieiunijs, & obsecrationibus seruiens.*

Ieiunium cum oratione.

LOcus moralis de ieiunio cum oratione iungendo. Sic hæc sancta uidua fecit. Sic Esdras reducturus populū ex captiuitate in terram suam, *Ieiunauimus*, inquit, *& rogauimus Dominum pro hoc, & euenit nobis prosperè.* Filij Israel primo & secundò à filiis Beniamin percussi sunt, & in optima causa pugnantes: postea orantes fleuerunt coram Domino, & ieiunauerunt die illo, & sic prævaluerunt in illos. Iosaphat Rex Iuda, uidens se à Moabitis & Ammonitis numerosissimo collecto exercitu premi, *contulit se ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium*, & amplissima potitus est uictoria. Rogaturus Nehemias Artaxerxem Regem pro ciuitate sancta, ut muri eius possent reparari, dicit de seipso: *Ieiunabam & orabam ante faciem Dei cœli.* Daniel rogans, & *deprecans Dominum in ieiunijs, sacco & cinere*, percepit specialem reuelationem de incarnatione & passione Christi. Sic Christi discipuli fecerunt: *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus S. segregate mihi Paulum & Barnabam*; moxq; *ieiunā-*

Exempla. 1. Esdr. 8. Iudic. 20. 2. Par. 20 Nehem. 1. Daniel. 10 Actor. 13.

tes &

bes & orantes imposuerunt eis manus. Rursum ijdem cùm constituissent in diuersis ciuitatibus per singulas Ecclesias Presbyteros, *& orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino.* Hinc dicit S. Scriptura: *Bona est oratio cum ieiunio.* Sicut enim sine cibo & potu non est plena refectio corporis; sic sine ieiunio & oratione coniunctis, non est plena animi refectio: & vt cibus robur adfert, potus cibum temperat; sic ieiunium animũ roborat: (nam dum *qui foris noster homo est, corrumpitur; is qui intus est, renouatur*) & oratio ieiunium temperat, dulcẽque reddit. Rursus. [sicut nec miles sine armis est aliquis, nec arma sine milite (ait Chrysost.) sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione.] Pugnat enim certè oratio contra dæmonem, & omnia peccata, sed absque ieiunio debilis & inermis est. Vnde alibi idem Chrysostomus: [Qui orat ieiunans, binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando præteruehitur: non enim oscitat, nec extenditur, nec torpet orando; sed igne ardentior, & terra superior, terribilis hostibus redditur.] Quod & hoc familiari exemplo magis poterit elucescere. Si in ignem ouum sanum, vel castaneæ absque vlla fractione mittantur, agente in ijs igne dehiscunt, franguntur, & extra ignem saliunt; si verò ante calefactionem paululum frangantur, non item: similiter de homine ad Christum per orationem accendere cupiente dicendum est: Si talis fuerit corpore integer, & nihil fractus ieiunio, citò deficiet, & ab oratione discedet: si verò fractus & ieiunio armatus orauerit, minimè recedet; imò promptè & delectabiliter orans, perseuerabit. Tres pueri Babylonici, quia multis ieiunijs fracti erant, (nec enim cibos mensæ regalis contingebant, sed legumina tantùm) quasi castanea missi sunt in fornacem ignis, & illæsi egressi.

Actor. 14.

Tob. 12. *Simile.*

2. Cor. 4. *Simile.* Hom. 15. in Matth. operis im perf. Hom. 71. ad popul. Antioch.

Stella in Luc. 2. *Simile.*

Exemplũ. Dan. 1. & 3.

EVAN.

EVANGELIVM DOMINICÆ I. POST EPIPH.

Luc. 2.

CVm factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi, cõsummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, uenerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et nõ inuenientes, regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientẽ illos & interrogantem. Stupebant aũt omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et uidentes, admirati sunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolẽtes quærebamus te. Et ait ad illos. Quid est q̃ me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerũt uerbũ quod locutus est ad illos. Et descendit cũ eis, & uenit Nazareth, & erat subditus illis. Et mater eius cõseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapiẽtia, & ætate, & gratia, apud Deũ & hoĩes.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi.* De deuotione circa Dei cultum, tam debita, quàm uoluntaria.

2. *Secundum consuetudinem diei festi.* Pias & laudabiles Ecclesiæ consuetudines esse seruandas.

3. *Remansit puer Iesus in Hierusalem.* De parentum officio circa curam liberorum.

4. *Et non cognouerunt parentes eius.* De cultu & honore Dei parentum honore præferendo.

5. *Descendit cum eis, & erat subditus illis.* De obedientia superioribus præstanda, absq; respectu personarum.

6. *Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo.* De meditatione operum & beneficiorum Dei.

1. *Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi.*

LOcus moralis de deuotione circa Dei cultum, tã debita, quàm uoluntaria. Nam Ioseph quidem iuxta legis
Exod. 34. præceptum (quæ iubet, *ut ter in anno omne masculinum in templo præsentetur coram Domino*, quorum trium temporũ præcipuum erat Pascha) ascendebat ad festum Hierosolymam, & debitam hac in parte deuotionem ostendit. Sed quũ nec mulieres, nec paruuli hac lege tenerentur, uoluntaria fuit B. Virg. deuotio q̃ ascenderit, puerumq; duodenem Iesum secũ duxerit. Ac de debita, hac in parte deuotione, in altero Promptuario egimus contra hæreticos, qui festorum celebrationem nullam debitam, aut ex obligatione & mandato Ecclesiæ institutam agnoscere uolunt. Nũc de uoluntaria deuotione pauca dicemus. Nunc. n. plerique
De uoluntaria deuotione. Christiani, circa templum frequentandum, & Dei cultũ, anxiè quærunt & inuestigant, teneantur ne quotidie sacrũ audire, aut sæpius in anno quã semel confiteri, & similia; quasi magnum aliquod detrimentum accepturi, aut iugũ aliquod iniquũ subituri essent, si aliquod Deo obsequiũ, supra id quod prorsus necessarium est, præstarent. At uerò ut hic B. Virgo non ex debito & obligatione legis, sed ex propria deuotione, ex Galilæa Hierosolymam uia satis lõga, oratura perrexit: sic nos Christianos facere decet, nec ad ea quæ per se pia, sancta, & salutaria sunt, præceptum, obligationem, censuram, aut excõicationis periculum expectare. Seruile hoc est, & ad ueteris Testamenti filiũ pertinet, non noui. Nunc. n. *liberè seruimus iustitiæ.* Nunc *in-*
Rom. 6. & 8. *sto lex non est posita.* Nunc *Spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus, Abba Pater.* Filius non existimat ut seuerè ei à patre, aut matre aliquid præcipiatur: sed cognita

cognita pia parentum uoluntate, omne præceptum anteuertit. Sed etsi serui tãtum essemus DEI, non etiam filij, nemo dominus eos libenter famulos aleret, qui nihil nisi iussi facerent. Molestum & fastidiosum est eos seruos habere, à quibus nihil nisi strictè præcipiendo, nihil absque minis, flagris, aut tormentis, seruitij extorqueas. Idem existimet Christianus quisque iam non seruus, sed filius; *non hospes & aduena, sed ciuis & domesticus Dei*, imò amicus, adeoque frater (sic enim suos Christus uocare dignatus est) intolerabilem se & fastidiosum Deo esse, si nihil boni faciat, nisi mortis æternæ, aut tormentorum gehennæ metu: si in omnibus præceptum, obligationem, damnationis periculum expectet. Non acceperat Dauid præceptum ut ædificaret templum Domino, ut arcam Dei in domum suam inferret, ut ante illam saltaret; fecit tamen magna cum laude hæc omnia, tantaq́ue in hac sollicitudine incubuit, ut diceret: *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Plura huius spontaneæ deuotionis exempla, Deo longè gratissima; in altero Promptuario contra hæreticos produximus, qui tantum impietate malos Christianos superant, quantum mali bonos. Deinde quare illud Christi non perpetuò recordamur: *Qua mensura mensi fueritis, remetietur & uobis?* & illud Pauli: *Qui parcè seminat, parcè & metet; qui seminat in benedictione, de benedictionibus & metet?* Qua enim fronte Deum rogamus, *ne intret in iudicium cum seruo suo*, ne ex rigore legis nos iudicet; quando nos uolumus ex rigore legis Deum metiri, nec alia bona facere, quàm quæ lege præcipiuntur? Quòd si tu in hanc phrenesim incidas, vt dicas, Nolo confiteri nisi in Quadragesima, nolo communicare nisi in Paschate, nolo audire sacrum nisi in Dominicis & festis diebus; quare non metuis, ne quum primùm in aliquod mortale peccatum incideris, statim Deus dicat, Volo vt terra dehiscat, & hunc impium deuoret? *Iudicium enim sine misericordia ei qui non fecit misericordiam.* Et quod te mortaliter peccantẽ Deus adhuc uiuere sustinet, ineffabilis misericordiæ est. *Misericordia enim Domini, quòd non sumus consumpti.* Sed illud Petri meminisse oportuit: *Charitas operit multi-*

Similo.

Ephes. 2. Matth. 28 v. 10.

2. Reg. 7.

Psal. 131.

In Dominicã Palmarum.

Luc. 6. 2. Cor. 9.

Psal. 142.

Iacob. 2.

Thren. 3.

1. Petr. 4. *multitudinem peccatorum*. id est, multa peccata Deus misericorditer condonat ei, qui multa alia bona opera liberaliter, & ex sola Dei ac proximi charitate facit, non ex præcepto tantum, aut legis obligatione? Quare sic Scriptura nos hortatur: *Quodcunque potest facere manus tua, instanter operare*: nempe, vt pœnam peccatis tuis debitam deuites. Sequitur enim: *Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas* id est, post hanc uitam nihil poteris operari, nulla te iuuabit sapientia, aut scientia, ut aliquid opereris, vnde pœnas tuas apud inferos, quò tu properas, alleuies, aut misericordiam illic inuenias. Rursus alia Scriptura: *Mane semina semen tuum; & uespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; & si utrumque simul, melius erit*. Monet à bono opere etiam indebito non cessandum, sed omnia tentanda, in quibus uel Deo seruire, uel proximo prodesse possumus; quia nescimus in quo genere opera nostra magis Deo placeant: quòd si in utroque, tanto melius, tanto uberiorem laboris fructum recipiemus. Et quid est aliud, *in uacuum Dei gratiam accipere*, quàm continuas Dei ad bonum inspirationes reijcere, nisi fortè aliquid suggerant quod sub præcepto cadit? Seruus quoque ille malus & piger cur in tenebras exteriores eijcitur? Non quia impius erat, sed quia inutilis. *Inutilem seruum proijcite in tenebras exteriores*. Inutilis autem uocatur, quia *accepta talenta abscondit*; id est, Dei dona ad bonum vsum non conuertit: Dei gratias, Dei bonas inspirationes abiecit, dicens: *Sciebam quia durus es, & ideo timens abscondi* id est, sciebam te rigidum exactorem legis esse, & opera nostra seuerè à te examinari: ideo solam legem implere studui, alia opera bona aggredi non sum ausus; ne minus rectè illa præstando, magis offenderem, quàm placerem. Sic enim multi à sacro quotidie audiendo, à confessione, & sacra synaxi frequentanda, aliisque multis piis laboribus abstinent, timentes scilicet ne minus perfectè ea exequentes offendant. Præposterus hic timor est. Deus enim non operum perfectionem, sed nostram faciendi uoluntatem attendit, *pax hominibus bonæ uoluntatis. Qui cœpit in uobis bonum opus,*

Ecclesi. 9.

Eccles. 11.

2. Cor. 6.

Matth. 25.

Luc. 1.

Philip. 6.

opus perficiet. Adhuc loquente te, ecce adsum. Alios non timor retundit, sed inertia & pigritia dissoluit: contra quos illa produci possunt quæ superius attulimus ad illa Euangelij uerba. *Omnis uallis implebitur*. Certè contra vtrosque illud Hebræorum prouerbium valet: *Qui pridie sabbathi non colligit, in sabbato non comedet*. Lex nempe Mosaica iussit, vt in die sexta populus duo gomor, id est, duas mensuras manna per singula capita colligeret, eo q̃ in ipso sabbato non inueniebatur mãna in agro. Qui ergo hanc duplicẽ mensuram in prosabbato non collegisset, in ipso sabbato quod comederet non habebat. Atqui prosabbatum nostrum hæc vita præsens est *in qua peregrinamur à Domino*. Sabbatum nostrum est alterius vitæ requies, de qua Paulus ait: *Relinquitur sabbatismus populo Dei*, vnde *festinare* nos monet, *ut ingrediamur in illam requiem*. Nisi hic duplicem mensuram collegerimus, eam videlicet quæ & præsenti iustitiæ sufficiat, mandata omnia seruando, & futuris pœnis alleuiandis, ac præmijs percipiendis conueniat, multa alia bona opera iuxta datam nobis gratiam & facultatem faciendo, in illo sabbatismo populi Dei requiem non inueniemus. Nisi *aptemus & ornemus lampades nostras, ne desit oleum in illis* (id est, opera bona, misericordiæ & charitatis pinguedine plena, lucentia ante Deum & homines) ueniente sponso excludemur, etiam si virgines simus, etiam si castitatis præceptum seruauimus. Nisi *operemur dum lucem habemus*, nox illa tristis superueniet, *& tenebræ nos comprehendent*. Non ergo id solùm bono Christiano considerandum est, quid Deus strictè præcipiat sub pœna damnationis æternæ, quid Ecclesia præcisè iubeat sub pœna censurarum, aut excommunicationis: sed sic *reformari* debemus *in nouitate sensus nostri* (ut Paulus docet) *ut probemus quæ sit uoluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta*: probemus, id est, in vsum deducamus. Sic alibi iterũ: *De cætero fratres, quæcunq; sunt uera, quæcunq; pudica, quæcunq; iusta, quæcũq; bonæ famæ, si qua uirtus, si qua laus, hæc cogitate: Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & uidistis in me, hæc agite, & Deus pacis erit uobiscum*: id est, Deum placatum & benignum patrem sentietis, non durum & seuerum iudicem, qui

Esaiæ 58.

Domin. 4. Aduent. tex. 5.

Exod 16. *Allegoriæ*.

2. Cor. 5.

Hebr. 4.

Matth. 25

Ioan. 12.

Rom. 12.

Philip. 4.

Matth. 25. Simile.

clauso ostio respondeat, *Nescio vos*. Certè in uestimentis, in cibis, in loco habitationis non spectamus necessitatem tantùm, sed honestatem, ciuilitatẽ, commoditatem. Et in solo Dei cultu atque obsequio necessarijs contenti erimus? Sic rebus omnibus Deum postponimus.

2. *Secundum consuetudinem diei festi.*

Consuetudines Ecclesiasticæ piè seruandæ.

LOcus moralis docendi populum, pias & laudabiles sanctæ Ecclesiæ consuetudines piè ac religiosè obseruandas esse. B. Virgo mater Christi, cum Ioseph sponso eius Synagogæ consuetudines exactè seruabant. Antea, *secundum consuetudinem legis*, obtulerunt pro puero Iesu oblationes: nunc, *secundum consuetudinem diei festi* ascendunt

Matth. 26. 1. Cor. 11.

Hierosolymam cum puero. Iesus ipse, *secundum consuetudinem*, *ibat in montem oliuarum* orandi causa. Apostolus consuetudinem allegat mulierum, dum in Ecclesiam orandi causa conueniunt. Pilatus pro libertate innocentis Iesu,

Matth. 27 Actor. 25.

consuetudinem adducit Iudæorum. Festus tribunus affert consuetudinem Romanorum contra Iudæos, Apostolorum molientes, neminem inauditum damnari debere. Za-

Lucæ 1.

charias, secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exiit, ut poneret incensum coram Domino. Denique Apostolus hac sola consuetudinis Ecclesiasticæ uoce hæreticos & contentiosos retundi uoluit. *Si quis* (inquit) *vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*. Vnde Coxo Commissario Regio hæretico in Anglia

1. Cor. 15.

sub Edoardo puero, quum Oxonij appositus in mensa die ieiunij carnibus, Treshamum Doctorem Theologum & Catholicũ, porrecta illi assati capi ala, interrogaret, Quam Scripturam habes, domine Doctor, contra hunc cibum hodie comedendum? respondit confestim ex Apostolo: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*. quo audito, obmutuit Commissarius, homo alioqui procacissimus. Sic olim ueteres Doctores & sancti Patres fecerunt. [Consuetudo est, traditio est: nihil amplius quæras] ait Chrysostomus. [Si consuetudines (ait S. Basilius) quæ scripto proditæ non sunt, reijcere conamur, ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.] In

Hom. 4. in 2. ad Thes. De spiritu S. c. 27.

causa illa grauissima de rebaptizandis hæreticis. [Consuetudinis robore, (ait Augustinus,) tenebatur orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere uolentibus nouitatem.] De Origene notat Basilius, quòd etsi non omnino sanas haberet in omnibus de Spiritu sancto opiniones, [nihilominus (ait) & hic reueritus consuetudinis robur, pias uoces emisit de Spiritu.] Tertullianus huius rei causam affinguat: [Consuetudo (inquit) sine dubio de traditione Apostolica manauit. Quo modo enim usurpari potest quod traditum prius non est?] Vniuersaliter scilicet. Vnde sic Augus. [Multa non inueniuntur in literis Apostolorum, neque in Concilijs posterorum: & tamen quia per vniuersam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.] Vnde iterum Augustinus: [In his rebus, ubi nihil certi statuit Scriptura diuina, mos populi Dei, & institutа maiorum pro lege tenenda sunt.] Hæc ueteris Ecclesiæ pietas fuit. Hæc SS. Patrum grauissima iudicia extiterunt. Hoc Euangelista disertè notare uoluit, ascendisse parentes Christi, [iuxta consuetudinem diei festi.] Hic locus etiam contra nostri temporis hæreticos ualet.

De Bap. con. Donat. lib. 2. cap. 9. De Spiritu S. c. 29. In lib. de corona militis. De Bap. con. Donat. lib. 2. cap. 7. Epist. 86. ad Casulanum. Locus cõtra hæreticos.

3. *Remansit puer Iesus in Hierusalem.*

Parentum officium circa curam liberorum.

LOcus moralis de parentum officio circa curam liberorum; cuius illa pars maxima est, ut eos in diuino cultu instituant, & à teneris annis Dei templa frequentare doceant, exemplo parentum Christi adhuc pueri in hoc Euangelio. Quo enim semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Vnde Sapiens: *Filij tibi sunt? erudi eos, & curua illos à pueritia eorum*. Abraham ideo Deo sic charus erat, ut ei secreta sua iudicia reuelaret; quia, quòd à Deo didicerat, filios suos postea docturus erat. Dixit enim Deus, ad perdendam Sodomam suos Angelos missurus: *Num celare potero Abraham quæ gesturus sum? cùm futurus sit in gentem magnam ac robustissimam*; id est, quum plurimorum liberorum ac nepotum pater futurus sit? *Scio enim quod præcepturus sit filijs suis, & domui suæ post se, vt custodiant viã Domini, & faciant iudicium & iustitiam*. Præclarum exemplum boni patris, & Deo propterea gratissimi. Terribile exemplũ negligentiæ paternę Heli sacerdos fuit, sic de

Genes. 18.

Exempla.

1. Reg. 4. eo ad Samuelē loquente Deo. *Prædixi ei quòd iudicaturus essem domū eius in æternū propter iniquitatem, eo quòd nouerit indignè agere filios suos, & non corripuerit eos. Nunc ergo incipiam, & complebo.* Quod & factum paulo pòst fuit, quo uno & eodem die duo eius filij in castris occiderentur, Arca Dei caperetur, & ille sedens in sella sua, cadens retrorsum, fractis ceruicibus interiret. Sed & ipsi ethnici hac in parte docere nos possunt. Eleganter Plutarchus. [Parentes (inquit) qui filijs ditandis omnem curam impendunt, eorum autem mores negligunt (quanto magis salutem?) similes sunt iis qui magnam calceorum curam habent, & interim pedem ipsum parui pendunt. Vnde ille meritò ab Aristippo derisus est, qui rogans quantam instruendi gratia filij mercedem postularet, illo mille drachmas postulante intulit: Atqui seruū mille drachmis comparare possum. Cui Aristippus: Duos itaque seruos habebis, illum quem mercaberis, & filium.] Nihil n. à seruo filius rusticè educatus differt. Vnde idem Philosophus cuidā percontāti, quare meliot esset euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: [Vt nihil aliud (inquit) certè in theatro non sedeat lapis super lapidem.] Homo idiota in hoc magno mundi theatro quasi lapis super lapidem sedet. Acutè Diogenes dicebat, se [Megarensis alicuius atietem esse malle, quàm filium:] significans, Megarenses pecorum maiorē curam habere, quàm liberorū. At hodie si uiueret, de multis Christianis (proh pudor?) diceret malle se canē, aut equū mactorum esse, quā filium: adeò horum maxima, liberorū nulla cura habetur: nulla, inquam, quoad animæ salutē, quoad Dei cultum à prima ætate addiscendum. Nā ad alia quod attinet, ad huius mundi ciuilitatem, prudentiam, uel astutiam potius & calliditatem, ad ipsas quoq; bonas literas discendas, hac iā ætate magna satis cura adhibetur. Sed regnat hodie ille fedus error, de quo suo tpe conquestus est Aug. in hæc uerba: [Quare iuisti in scholā, & uapulasti? quare tanta mala in pueritia pertulisti? Vt disceres? Quid discetes? Literas. Quare? Vt haberetur pecunia, aut ut cōparetur honor, & teneretur sublimitas dignitatis. Vide quia periturus es propter periturā rē. (Et paulo pòst:) Parentes nostri quando nos in scholam mittebant, nō hoc nobis dicebant.

Lib. de liber. educa.

Apophthe.

Laer. li. 2. cap. 8.

Apophthe.

Aelian. de uaria hist. lib. 12.

Apophthe.

De disciplina Christiana. c. 2.

cebant. Discite literas, ut habeatis unde legere possitis codices Dñicos: nec ipsi Christiani filiis suis hoc dñt: sed, Discite literas, ut sis homo. Quid enim? Modò pecus sum? Qđ dico ut sis homo, hoc est, ut sis eminens inter hoīes.] Hæc ille. Hic aūt error quantus sit, rectè describit alter nostri tē poris Seneca, si moralem tm̄ uirtutē & eruditionē spectes: sed veræ uirtutis & religionis nomine Seneca, omnibusq. philosophis maior & felicior, Thom. Morus, martyr Christi celebris, in quadā ad scholæ suæ domesticæ præceptorem epistola, his uerbis: [Ego quo difficilius uideo superbiæ pestē excutere, eo magis enitendum censeo, ut id quisque statim meditetur ab infantia. Neq; aliam causam puto cur hoc malū, tam ineluctabile pectoribus nostris inhæreat, quā qđ prope simul ac nati sumus, mollibus animulis puerorū à nutricibus inseritur, fouetur à magistris, à parētibus alitur atque perficitur: dum nemo quicquā ne bonū quidem docet à quo non laudem iubeat protinus expectare, uelut hostimentum pretiumq; uirtutis. Inde laudes diu sueti magnificare, tandē eò uenitur, ut, dum pluribus, hoc est, potiorib. placere studēt, bonos esse pudeat.] Hæc ille.

In uita D. Tho. Mori, c. 10.

Atque hæc quidem eò pertinent, praua parentum educatione uitijs assuescant pueri. Sed pietas Christiana plus postulat, ut in Dei cultu, timore, obsequio suos liberos parentes instituant. Quod eos monet non semel scriptura: *Melior est unus timens Deum, quàm mille filij impij, & uti le est mori sine filijs, quàm relinquere filios impios.* Et iterum: *Lacta filium, & pauere te faciet. Lude cumeo, & contristabit te. Nō corrideas illi, non des illi potestatem in iuuentute.* Denicq; & illud: *De patre impio queruntur filij, quia propter ipsum sunt in opprobrio.* Quare Apostolus quum dixisset, *Patres nolite ad iracundiam prouocare filios uestros;* id est, ad maledicendū uobis, quum ex mala educatione perire se uident; adiecit: *Sed educate illos in disciplina & correptione Domini*, nempe, ut Deū cognoscere, amare, timere, colere discant. Ipsa profectò rerū natura hanc diligentiā & curā parētes docet. Perdices pullos fugientes se occultare, ac supinos iacente se gleba terræ pedibus apprehensa cooperire docent. Ciconiarum pullis parentes in tectis adsunt, ut periti inexpertis præsto adsint ad uolandum. Luscinię

Eccli. 16.

Eccli. 30.

Eccli. 41.

Ephes. 6.

Plutar. in lib. de liberis educandis.

uerò

Similia.

uerò pullos suos cantare prædocent: ac si qui capiantur à huc rudes, & hominum manibus nutriantur, peius cauiunt, ut qui ante legitimum tempus à Doctore subtracti sint. Quanto magis parentes Christiani, quæ ad filiorum salutem pertinent, omni studio perdocere debebant: ne malæ consuetudine capti, tota uita peius canant?

4. *Et non cognouerunt parentes eius.*

Parentum honori, Dei cultus præferendus.

LOcus moralis de Dei cultu & honore, parentum carnalium & obedientiæ & honori præferendo. Parentes quidem pueri Iesu eum ad festum & templum secum adduxerunt, eaque in re communis pietatis bonum exemplum dederunt, de quo iam diximus: sed ultra publici festi tempus, cum in templo remanere nou concesserant. At puer Iesus uolens aliquid extra ordinem facere, & singulare Deo obsequium præstare supra communem & vulgarem pietatem, uolens Patris sui cælestis imperio parere, & aliquod suæ diuinitatis specimen dare, inscijs parentibus hoc facit: disertè docens, in iis, quæ singulariter ad diuinum obsequium spectant, parentum consensum neque obsecrandum, neque expectandum esse: nullam denique carnalium parentum, aut amicorum eo in negotio curam, aut rationem habendam, etiam si tales alioqui sint, quos nihil sancto proposito obfuturos esse constet: quales haud dubiè parentes pueri Iesu erant; facileque permissuri, ut in tanta causa, de qua postea illis dixit: *Oportebat me in ijs quæ Patris mei sunt esse*, finito festo, in ciuitate & templo remanerent. Eos tamen huius rei conscios non facit, exemplum suis daturus, ne illi simili in casu id faciant, qualecunque demum parentes habeant; non ut boni parentes contemnantur, sed ut mali, uel certè minus boni caueantur, quorum maximus numerus est. Vt enim leges, sic exempla sancta id spectant, quod communiter fieri solet. Hoc autem quod Christus exemplo docuit, tum alitea per seruum suum Moysen, tum postea uiuæ uocis sonoraculo expressit. Moyses dixit: *Qui dixerit patri suo, aut matri suæ, nescio uos, & fratribus suis, ignoro illos; & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum, & pactum*

Deut. 33.

pactum tuum seruauerunt, iudicia tua ò Iacob, & legem tuam ò Israel. Hæc est benedictio tribus Leuiticæ in figura sacerdotij noui Testamenti; & maximè status monastici, qui in causa cultus diuini nesciunt parentes suos Hoc Christus docuit, quum diceret: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* In quem locum Chrysostomus. [In omnibus obtemperandum parentibus est, præterquam in ijs quæ pietati officiunt.] Sic Augustinus. [Sicut parentes honorare debemus, ita eos propter annuntiationem regni Dei nulla impietate contemnimus.] Fortius adhuc Diuus Hieronymus: [Licet passo crine & scissis vestibus ubera quibus te nutrierat mater ostendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillum crucis euola.] Rationem assignat Diuus Ambrosius. [Naturæ pignora, Dei beneficia sunt. Nec quisquam debet plus amare beneficium, quàm benefactorem.] Aliam assignat Augustinus. [Virtus nihil aliud est, quàm rectus ordo amoris.] Ordo autem amoris hoc habet, vt diligendus sit proximus in ordine ad Deum; ideoque proximi cuiuscunque dilectio, est gradus ad diligendum Deum. In hoc igitur gradu sic subsistendum, ut superior ordo propter eum non violetur. Aliam causam adfert Diuus Chrysostomus: [Hæc doctrina Saluatoris (Qui amat patrem plus quàm me, &c.) & credentes filios maioris animi fecit, & patres remissiores ac leniores, ne ab amore Christi liberos dimouerent, uidentes tantas esse ipsius uires ut facilè possset à parentibus filios eripere.] Hæc ille. Huius uerò heroicæ pietatis tot ferè exempla sunt, quot boni sacerdotes & monachi, carnales & mundanos parentes habuerunt. Vnum aut alterum illustrius subijciam. Sanctus Franciscus in primis suæ conuersionis initijs, quum à patre iuberetur coram Episcopo bonis paternis cedere, eò quòd omnia per eleemosynas dissiparet, libenter id fecit, etiam tota veste exuta, moxque dixit: Nunc liberius & uerius dicere possum, [Pater noster qui es in cælis.] Diuus Thomas Aquinas habitu Dominicanorum sumpto, quum in uia ad studia proficiscendo, à duobus germanis fratribus armata manu raperetur, & ad castrum matris nobilissimæ feminæ, duceretur; nec à matre, nec à sororibus, nec à fratribus, nec

ulla

Typus.

Matth. 10 Hom. 36. in Matth. Cõtra Adimani. c. 6. Epistо. ad Heliodorum.

In Luc. li. 4. c. 12. De ciuita. Dei. li. 15. c. 22.

Hom. 36. in Matth.

Exempla.

In Breu. Rom.

In uita eius apud Surium 7. Martij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Rre. Rom.

ulla denique humana arte aut industria, à sancto proposito reuocari posset; tandem, conniuente matre, per fenestram dimittitur, & sui Ordinis Patribus restituitur. Diuus Bernardus à suis fratribus uehementer pulsatus ut religionis propositum mutaret; eloquentior ipsis ac felicior, eos ipsos, aliosque multos in suam sententiam pertraxit. Sic illi manserunt in templo, non insciis tantum, sed & inuitis parentibus.

5. *Descendit cum eis, & erat subditus illis.*

Obedientia sine respectu psonarum. Lib. 6. in Iulianū. *Exempla.*

LOcus moralis de obediētia superioribus præstāda, absq; que ullo respectu personarum. Maior Christo esse non potes; nec minori obedire, quàm erat Ioseph fabro, idēque pauper. [Sapientia Dei (ait Cyrillus) tanto sumus inferiores, quanto natura minores.] Hæc autem sapientia Dei fuit, non solùm ut homo fieret, sed etiam subditus; idque patri putatitio, non uero. Ioseph cùm dominaretur in tota Aegypto, tamen patrem senem, & rerum necessariarum penuria afflictum omnibus modis honorat. In agnitione, fratrum, prima uox eius erat: *Ego sum Ioseph; adhuc uiuit pater meus?* Amoris hoc argm̄ fuit uere filialis. Vocat ex terra Chanaan patrem suum. *Habitabis in terra Gessen, eris q; iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum. Ibi te pascam, &c.* Aliud honoris genus hoc fuit parentibus à filijs debitum, ut eorum necessitatibus subueniant. Venienti in Aegyptū patri, *iuncto Ioseph curru suo, ascendit obuiam ei.* Hęc erat reuerentia filialis, etiam à magno Principe pauperi patri præstita. Denique *introduxit Ioseph patrem suum ad Regē, & statuit eum coram eo.* Hic honor fuit specialis patri exhibitus. Postremò morituri patris clausit oculos; *& audito quòd ægrotaret pater suus, sponte ad eum perrexit, cùm duobus filijs suis.* [Festinabat quippe (ait Ambrosius) sumere benedictionem paternam. Pater enim, etsi pauper sit, nec diuitiarum copias habeat, quas relinquat filijs suis, habet tamen ultimæ benedictionis hæreditatem, qua sanctificationis opes successoribus largiatur.] Hęc Ambrosius. Sic & Salomon Rex, quum ingrederetur ad eum Bersabee mater eius, *surrexit in occursum eius, adorauit q; eam, & sedit*

Genes. 45.

Genes. 46.

Genes. 48. Lib. de benedict. Patriarc. cap. 1.

3. Reg. 2.

sedit super thronum suum: positus q; est thronus matri eius, quæ sedit ad dexteram eius. Nempe in omni obedientiæ genere, quam diuina lex uel Ecclesia præcipit aut commendat, nulla personarum ratio, cui obeditur, habenda est, sed uoluntatis & ordinationis diuinæ, quæ eos nobis præposuit, & patres dedit, seu naturales, seu spirituales, seu etiam ciuiles. Sic enim *soli Deo datur honor & gloria*, quum alios præter Deum, non nisi propter Deum honoramus, id est, quia Deus eum nobis patrem aut præpositum dedit. Si enim alio quocunque respectu id facimus, ut prudentiæ, potentiæ, aut etiam uirtutis causa, non iam ut patrem, aut præpositum, sed ut prudentem, potentem, bonum honoramus: qui honor, etsi legitimus sit, tamen non est propriè honor parentum, aut superiorum, quem Scriptura præcipit. Quum enim *omnis potestas à Deo sit: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt:* omni potestati propter Deum, qui sic ordinauit, obedire, & subiacere debemus absque personarum respectu, in quibus aliquid semper quod displiceat inuenire facillimum est, & nihil quod offendat inuenire difficillimum. Amasius ex plebeio Rex Aegypti factus, quibusdam ex antiqua nobilitate obsequium detrectantibus, & eam subiectionem ægrè ferentibus, curauit expelli quadam, in qua ipse & domestici eius pedes lauare solebant, certum idolum fieri simile illi, quod ab Aegyptiis præcipuè adorabatur; moxque solemniter in templo collocatum, ab omnibus adorari. Quo facto, ostendit idolum ex qua materia factum fuisset; quæ utcunque esset uilissima, honore tamen dignum ab eis existimatum, propter sublimem honoris locum in quem euecta fuisset: quare & idem de eo iudicarent, qui utcunque loco obscuro ortus esset: tamen, Deo ita disponente, ad regalem thronum peruenisset. Sapienti commento, id quod res erat, ostendebat, in omni præpositura diuinitus ordinata, non materiam, sed formam: non personam, sed uocationem spectandam esse. S. Francisco super asellum æquitante, socius eius cœpit dicere intra se: Nō de pari ludebāt parētes eius & mei. En ipse equitat, & ego pedester eius asinum duco. Hoc illo cogitante, protinus descendit de asino uir sanctus, & ait: Non conuenit, frater, ut ego equitem, tu

Rom. 13.

Exempla. Herodotus li. 2. histo. circa finem.

In uita eius per S. Bonauentu. cap. 11.

1. Tit. 1.

uenias

uenias pedes; quia nobilior & potentior in seculo tu me fuisti. Obstupuit frater, & rubore suffusus, ueniam cum lachrymis petijt, culpam confessus. Nempe in omni obedientia religionis & fidei, & maximè in cura conscientiæ, nobilitas, opes, & alia terrena quæ in seculo ualent, & magni pretij habentur, nullum pretium aut ualorem habere debent. Sunt enim illa quasi mundi numismata, & in mundo omnique statu mundano ualent ut publica moneta. Sed in causa fidei, & in statu religionis, quasi extra dominium suum monetæ uim non habent, sed tantum ualent quantum sunt, id est, nihil. Omnis enim huiusmodi rerum ualor ex hominum æstimatione procedit: Dei dona nulla uel pecunia uel nobilitate emuntur. Quare in causa fidei & conscientiæ, æqualis debet esse Regis & mendici obedientia. Hoc nos puer Iesus docere uoluit, subditus patri putatiuo, & matri pauperculæ. Aurum & argentum *habent inscriptionem & imaginem Regis*. Regi ergo & regno debentur. *At omnis paternitas* (ait Apostolus) *in cælo & in terra ex Deo Patre nominatur. Omnis potestas* (ut idem ait) *ex Deo est*. Reddenda ergo *quæ Dei sunt, Deo, quæ Cæsaris Cæsari*. Obedientia fidei, obedientia spiritualis, non magis respicere debet aurum & argentum, nobilitatem & potentiam mundanã, quàm ligna & lapides. Hoc mundo paradoxum puer Iesus, sed ita sapiens, ut cum Doctoribus in templo cum omnium stupore & admiratione disputaret. Docuit subditus parentibus suis. Certè tota uita Christi obedientia fuit. Venit in mundum ex obedientia. *In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus uoluntatem tuam. Tunc dixi, Ecce uenio*. Et rursum: *Descendi de cælo, non ut faciam uoluntatem meã, sed eius qui misit me, Patris*. In mũdo manens, puer subditur parentibus: subditur Legi circũcisus: subditur Cæsari, tributũ *soluens pro se, & pro Petro*. Subditur Patri, *obediens usque ad mortem*. Sic nos obedientiam docere uoluit. Est autem hæc uirtus maximè necessaria, ut credamus ea quæ sunt credenda, sic Apostolus uocat *obedientiam fidei*, de qua in altero Promptuario diximus: ut faciamus mandata Dei in omnibus; ut legibus & præceptis matris Ecclesiæ obsequamur. de qua re Apostolus: *Obedite præpositis uestris, & subiacete illis*. Denique ut po-

Simile.

Matth. 22.
Ephes. 3.
Rom. 16.
Matth. 22

Hebr. 10.
Psalm. 39
Ioan. 6.

Luc. 2.
Matt. 17.
Philip. 3.
1.
Rom. 2.
2.
3.
Hebr. 13.

testati etiam seculari subijciamur, iuxta Apostoli uerba citata. [Optimus ille minister tuus est (ait Deo Augustinus) qui non intuetur hoc à te magis audire quod ipse uoluerit: sed potius hoc uelle quod à te audierit.] Inobedientes contra, Deus & cœlo & terra & mari & ipso in aere puniuit Luciferum cum suis rebellantem, de cælo deturbauit. Chore, Dathan, & Abiron, Moysi inobedientes, terra uiuos absorpsit, Ionam fugientem in Tharsis, & Dei præcepto inobedientem, nec aqua potuit ferre, nec aer, nec nauis: sed proijci in profundum maris debuit. [Inobedientię crimen (ait D. Bernardus) in quo, & quantum sit apud Samuelem aduertite. Quasi, (inquit,) peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Non ait, non acquiescere: sed nolle acquiescere: ut non iussionis simplex ipsa transgressio, sed uoluntatis superba contemptio, scelus idolatriæ reputetur. Non enim est idipsum nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam & infirmitatis: illud uerò aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ.] Hæc ille. Porrò ut quędam idololatria est inobedientia, sicuti Sauli Samuel dixit: (scipsum enim colit, suamque uoluntatem adorat omnis inobediens, idest, obedire nolens) sic supremus & præstantissimus Dei cultus, obedientia est. [Omnia alia etiam rectissimè facta (ut sapienter scripsit Theodorus Studites) obedientiæ tñ studio comparanda non sunt. Per illam. n. anima illuminatur, & propriæ uolũtatis affectus extingui tur, perfectaq; eius qui per Spiritum nascitur in eũ à quo gignitur, adoptio efficitur.] Tria bona obedientiæ dicit: Lumẽ animæ, quia *humilib. Deus dat gratiam*: philautiæ extinctionem, quæ omniũ peccatorum radix est, & animæ pestis: ueram in Christũ adoptionẽ. Verus. n. filius est, qui patrẽ maximè & forma & moribus refert. Adoptio aũt spiritualis in Dei filium tunc perfecta est, qñ Christi obedientiæ, aliisque uirtutibus conformes efficimur. Sed mirari licet, hanc tantam uirtutẽ etiam ethnicis Philosophis incognitã non fuisse. Quũ. n. Hesiodus, magna eum sapientiæ opinione & laude, primas partes tribuisset sapienti p se, secundas ei qui recta monenti parebat; hanc eius sententiam correxit Zeno Citticus: & primas partes ei tribuit, qui rectè monen-

4.
Cõfess. li. 10. c. 26.
Inobedientium pœna.
Num. 16.
Ionæ 1.
In trac. de præcepto & dispens.
1. Reg. 15.
In uita S. Platonis, apud Sur. tom. 6. pa. 920.
Iacob. 4.
Simile.
Laer. li. 7. c. 1. de uitis Philosop.

Apophthe. momenti obtemperat: secundas ei qui per se sapit. [Quia, (inquit) hic nihil habet præter intelligentiam; ille etiam habet effectum.] Sanè enim qui optimè intelligunt, & ex se sapiunt, rarissimè id præstant quod sciunt. Sed & præterea, qui rectè monenti obtemperat, maximè in authoritate constituto, idq; ex Dei ordinatione, præter operis effectū, habet obedientiæ meritum, habet Saluatoris sui imitationem & conformitatem, habet omnium aliarum virtutum custodiam humilitatem: quæ omnia ille Philosophus videre quum non posset, tamen ex vno solo capite obedientiam sapientiæ prætulit: quanto magis nos Christiani eam præferre debemus? De hac virtute in alijs Euangelijs plura.

P. 2. 3. 4.

6. *Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo.*

De meditatione operum & beneficiorum Dei.

LOcus moralis de meditatione, & frequenti recordatione verborum, operum, & beneficiorū Dei. De qua virtute vt in alia Dominica quædā diximus, ita hic plura adijciemus, loco non minus proprio. Notat Euangelista quod B. Virgo, pro sua sapientia & pietate, omnia Christi uerba atque etiam facta) nam uerba hoc loco res significant phrasi Hebraica) conseruaret ac retineret in corde suo, utique meditando ea, ac diligenter & frequenter ruminando. Sic nos facere oportet, audita uerbi Dei prædicatione aut lectione: ne de nobis id dicatur quod apud Ezechielem de improbis Iudæis Deus dixit: *Factus es eis quasi carmen musicum. Audiunt uerba tua, & non faciunt ea.* Atqui qui uel concionē audit, uel Scripturas legit, nec ad theatrum, nec ad cantationem, sed ad Christi scholam accessit: ut discat, ut conseruet in corde suo, ut retineat ac meditetur; ne illud Propheticum de nobis dicatur: *Qui merces congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hi uidentur habitare in terra obliuionis, de quib. Psalmista: *Nūquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?* Hic est infernus. Sed adhuc dum uiuitur, in luce ambulamus. *Operamini igitur dum lucem habetis, ne tenebræ uos comprehendant.* De istis obliuiosis & sacculis pertusis dicit Scriptura:

Ezech. 33.

Aggæi 1.

Psalm. 87.

Psalm. 6.

ptura: *Nō est Deus in conspectu eius. Inquinatæ sunt uiæ illius omni tempore.* Hic est fructus talis obliuionis. Contra hanc negligentiam iterum loquitur Scriptura: *Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opere manuum eius destrues illos, & non ædificabis eos.* Nempe quis te ferat in tonstrina surgentem, mox assistere speculo, & contactu capitis cæsariem intueri, num probè sis tonsus; ex Ecclesia uerò aut schola Christi regressum, non protinus teipsum contemplari, & ex animo tuo rationem accipere, quid ad fidem roborandam uel illustrandam, quid ad mores in melius formandos didiceris? Otiosi aliqui interdum ignem ex silice ferro excutiunt, tantùm vt uideant quomodo scintillæ euolant; sed escam non admouent, ut ignem accendant. Tales sunt auditores obliuiosi & magis curiosi quàm attenti. Notant pulchrè, ingeniosè, eleganter dicta, & aiūt: plus uolat hic prædicator quàm ille, &c. sed escam boni affectus non applicant, ut ignem deuotionis arripiant. Atqui quod ueterem populum Deus admonuit, hoc multo magis nos Christianos facere oportet, quanto videlicet maiora beneficia accepimus. *Ne obliuiscaris* (inquit) *uerborum quæ uiderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus uitæ tuæ.* & infra: *Recordaberis cunctī itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis.* Et iterum paulò post: *Erunt uerba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiēs atq; consurgens;* ideſt, uesperi & manè. *Et ligabis ea quasi signū in manu tua, eruntq; & mouebuntur ante oculos tuos: scribesq; ea in limine & ostijs domus tuæ.* id est, siue egrediens, siue ingrediens domum tuam, in quocunque negotio seculari, horum uerborum, quæ erant de liberatione ex captiuitate Aegyptiaca, de introductione in terrā promissionis, & de præceptis ac ceremoniis legalib. perpetuò memor eris. Quanto magis Christianū Baptismi sui, & regenerationis in Christo, beneficiorū & operum Dei, repromissæ beatitudinis perpetuò memorē esse par est? Sic monuit Ecclesiasticus: *Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis eius assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.* Rursum paulo

Psalm. 27.

Plut. li. de officio audit. *Simile.*

ime.

Deut. 4.

Deut. 6. & 11.

Eccli. 6.

Eccl. 14. pòst: *Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei.* Moratur autem in Dei sapientia, qui Dei opera & beneficia frequenter cogitat & ruminat in corde suo, nec ea facilè dilabi patitur. Hoc & Salomon monuit: *Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Liga eā in corde tuo iugiter, & circūda gutturi tuo.*

Prouer. 6.

Iam verò maximam huius meditationis assiduæ utilitatem paucis uerbis Dauid expressit: *A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem uiam iniquitatis.* Et rursum: *Nisi quia lex tua meditatio mea est, tunc fortè perissem in humilitate mea:* id est, in afflictione, tentatione, & paupertate mea, quum exularem per Saul. Docet diuinæ legis meditationem armaturam esse fortissimam contra omnes, siue à dæmone & carne tentationes, siue à mundo & fortuna aduersitates. Vnde in hæc verba Ambros. [Athleta, nisi exercitio palæstræ prius fuerit assuefactus, non audet subire certamen. Vngamus igitur oleo lectionis mentis nostræ lacertos. Sit nobis tota die, ac nocte exercitij vsus in quadā cælestium Scripturarū palæstra; vt, quum aduersarius assistere cæperit, & puluere nos suæ tentationis asperserit, stemus intrepidi. (Et paulo pòst:) Exerceamur indefesso meditationis usu, exerceamur ante certamen, vt simus certamini semper parati.] Mox uariis exemplis sancti Iob, sanctorum Martyrum Christi, sancti Ioseph, qui acerbissima passi, & variè tentati fuerunt, ostendit eos absque meditatione præuia magna atque assidua, operum, beneficiorum, & promissionum DEI, tanta & tam uaria tentationum certamina nunquam sustinere & superare potuisse. Moxq; concludit: [Si athletitiis epulis pastam animam nostram aduersarius noster potuerit inuenire, si sit Euangelicus fuscus in nobis, si Apostolicis escis maturitas nostræ mentis thoros, animæq; robusta solidauerit, si frequenti meditatione memoria tenax præceptorum cælestium parata ad tēpus exempla deprompserit, nulla tētationum poterit nos perturbare congressio.] Hæc Ambros. Sic & Chrysost. [Videmus planè corporis oculos, quum in fumo remorantur, lachrymas effundere; si vero potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis uirentibus, & fontibus inter amoena fluentibus, & saniores esse, multoque maiori aciei fulgore rutilare. Talis profectò est & mentis oculus. Si in pratis spiritualib. pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus atque lucidus, & acutus cuncta perlustrans. Si uerò in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lachrymabitur.] Hæc ille. Atq; hæc de vtilitate ex parte nostra. Nūc & ex parte Dei quàm sit hęc meditatio & conseruatio uerborum Christi in corde necessaria, paucis ostendetur. Pulchrè & sapienter Hugo de S. Victore: [Sicut (inquit) nullum est momentum quo homo non utatur uel fruatur Dei bonitate & misericordia: sic nullum debet esse momentum quo eum præsentem non habeat in memoria.] Hæc ille. Et certè si quis hoc tecum pactum iniret, ut, quàm diu ipse te beneficiis prosequeretur, tu illius memorem animum gereres, an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuò tibi benefacit, quum te in esse conseruat, & necessaria uitæ subministrat. Cur ergo non semper illum in mente habeas? Hinc optimè S. Greg. Nazian. [Non tam sæpe, (inquit) respirare oportet, quàm Dei meminisse.] Profectò quo tēporis momento à nobis oculos Deus diuelleret, eo momento in nihilum redigeremur. Sicut. n. hominis imago qui faciem suam in speculo conspicit, protinus aboletur, ubi is sese à speculo auertit: ita si Deus, ad cuius imaginē facti sumus, idq; quasi in speculo nos sui imaginem contuetur, à nobis oculos deflexerit, ad nihilum rediremus. Rursum sicut calor in aqua, non ab aquæ natura, sed uel à sole, uel ab igne est, à quibus separata calere desinit: sic deuotio & amor Dei ex rerum diuinarum meditatione & contemplatione procedit: quibus sublatis, feruor ille deuotionis paulatim repescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à DEO, qui ignis consumens est, recedere non debet. Aristoteles in Meteoris mundum hunc inferiorem superiori coniunctum esse oportere testatur, quo uidelicet cælestes influxus, astrorumque uirtutes, huic inferiori cōmunicari possint. Ad eundem modum spiritus noster Spiritui diuino per continuam recordationem & meditationem coniunctus esse debet, ut spiritualis influxus, diuinæque lucis radij ad eum hoc modo pertingant. Denique ut

Pſal. 118.

Ser. 12. in Pſal. 118. *Simile.*

Hom. 2. in Matt. operis impfe. *Simile.*

Lib. 1. de Clauſtro animæ.

In orat. de cura pauperum. *Similia.* 1. 2. 3.

corpus animæ, rami arboris trunco, & solares radij Soli uniti esse debent, ut ab illis uirtutem, motum, & uitam trahant: sic per actualem eleuationem mentis in Deum (quæ maximè est meditatio operum, & beneficiorum eius) uniti semper Deo esse debemus, ut uirtutum gratias ab eo capianus. Sic Propheta: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies uestræ non confundentur.* id est, à Deo illuminati, omnia ab eo facilè impetrabitis. Psal. 33.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. POST EPIPH.

Ioan. 2. *NVptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem, & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente uino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? Nondum uenit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcunque dixerit uobis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas uel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam uinum factam, & non sciebat unde esset; ministri autem sciebant qui hauserant aquam; uocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primùm bonum uinum ponit; & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti bonum uinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ; & manifestauit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.*

PERI-

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.* De sobrietate seruanda in conuiuiis.

2. *Dicit mater Iesus ad eum, Vinum non habent* De inuocando Christo in necessitatibus fratrum nostrorum.

3. *Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?* Carnalis propinquitatis in bonis spiritualibus dispensandis non esse habendam rationem.

4. *Quodcunque dixerit uobis facite.* De obedientia integritate, Dei mandatis præstanda.

5. *Implete hydrias aqua, Et impleuerunt usque ad summum.* De necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia obtinenda.

6. *Omnis homo primùm bonum uinum ponit, & postea deterius: tu autem seruasti bonum uinum usque adhuc.* De perseuerantia in bono.

1 *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.*

LOcus moralis de sobrietate seruanda in conuiuiis. Quę enim nuptiæ, quæ conuiuia præsente Iesu & discipulis eius celebrantur, illa omni sobrietate & modestia carere nequeunt. In quibus conuiuiis & nuptiis, luxus, ebrietas, & lasciuia exercentur, ad illas diabolus inuitatur cum satellitibus suis: ibi ille tripudiat, & choreas ducit. De talibus dicit Petrus: *Voluptatem existimantes uitæ delicias, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti.* At in istis nuptiis tanta sobrietas erat, ut conuiuantibus uinum defuerit. Nisi enim ad honestatem & sobrietatem seruandam defuisset, nec Beata Virgo diceret, *Vinum non habent*; sed utcunque toto uino consumpto, tacuisset, quia uinum nimium habuissent, nec Christus aquam in uinum mutasset. Sed fuerunt istæ nuptię tales, quales iunioris Tobiæ, & amicorum eius. *Cum timore Domini conuiuium nuptiarum exercebat.* Fuit hoc conuiuium tale, quale post Holophernem à Iudith occisum populus celebrabat, de quo dicitur: *Erat populus iucundus secundum faciem sanctorum.* id est, sicut populo sancto, & uerum Deum colenti conueniebat. Quare S. Iob

Conuiuiorũ sobrietas.

2. Petr. 2.

Exempla. Tob. 9.

Iudith 16.

Iob. 1.

Iob uir ditissimus, cuius *filij fecerũt cõuiuia p domos, unusquisque in die suo, quum in orbem transissent dies cõuiuij, mittebat ad illos Iob, & sãctificabat illos* (ideſt, precibus suis mũdabat) *consurgensq; diluculo, offerebat holocausta p singulos. Dicebat.n. Ne fortè peccauerint filij mei, ut benedixerint Deo in cordibus suis*: ideſt, ex affluẽti uoluptate, & liqua contra Deum blaſphema cogitatione uſi fuerint. Sic veteres iuſti ſobrietatem in conuiuijs exercuerunt. Acutè S. Baſilius, eos qui hoſpites ſplendidè & lautè excipiunt [illo apparatu contumeliam illis infligere, nimirũ uẽtris illis libidinem obijcere,] ſcripſit. Sic nempe ſuos hoſpites tractant, ſicuti eos tractari uelle exiſtimant. Quare ſapiẽter quidam ex Philoſophis inuitatus ad cœnam hoſpiti dixit. [Vide ſic me tractes, ut bonã de me opinionẽ habere oſtendas.] A quo non abhorret illud Socratis dictũ, qui rogatus cũ multis inuitatis, admodum tenuẽ feciſſet apparatũ, reſpondit [ſi boni ſunt,] ideſt, ſobrij, [ſatis erit ſin, minus plus ſatis.] De conuiuijs Chriſtianorũ ſapiẽter dixit Chryſoſt. Non omnino negem conueniendũ interdum eſſe nonnunquam & concẽnandum; ſed in honeſta & turpia conuiuia interdici uelim; & luxum in cibũ conuerti, qui dolore, temulẽtia, & laſciuia careat: ut uel Gẽtes intelligãt Chriſtianos noſſe modũ delicijs facere, i. modeſtè & tẽperanter his uti. Exultate Domino in tremore, ait Propheta. Qualis erit illa exultatio? Hymnos, ſi pronũtiare, ſermones honeſtos cõferre, orare, & Pſalmos pro ſeruilib. illis cãtionib. inducere. Hoc pacto Chriſtus mẽſæ aderit, & dapes benedictione complebit: cũ preces ad eũ fuderis, eũ ſpiritu decãtabis, cũ egenos ad victus communionẽ conuocaueris, conuiuij ſq; modũ & tẽperãtiam exhibebis.] Hæc ibi ille. At de conuiuijs luxu plenis ſic alibi ait. [Vbi ebrietas, ibi diabolus; ubi turpia uerba, ubi ſaturitas, illic dæmones choreas agunt.] Certè Philoſophorum & ethnicorum in hac parte temperantia nos cum rubore & confuſione doceat. Dux Athenienſium uocatus à Platone in conuiuium, quum frugaliter tractatus eſſet, poſtridie conueniens Platonem, dixit: [Vos, ò Plato, melius cœnatis ſequenti die quàm præſenti.] Conuiuia quippe immoderata, poſtridie ſtomachum grauant, moderata acuunt.

Olympi. in Catena.

In reg. fuſ. diſp. reſp. ad q. 20.

Apophthe. Laer. in uita eius.

Apophthe. In ſer. ſup illo: Carnis concupiſc. ne ſequeris.

Hom. 57. ad pop. Antioc.

Exempla. Aelian li. 2. de var. hiſt.

acuunt. Democritus alius Philoſophus dicebat. [Cœnas lautas & ſumptuoſas ſuppeditare poteſt fortuna: at faciles, & quæ ſufficiant neceſſitati, ſuppeditat temperantia.] Nemini autem dubium, præſtantius id eſſe, quod à uirtute, quàm quod à fortuna confertur. Sed ſolidius nos docet Scriptura diuina: *Iuſti epulentur & exultent in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia.* Non prohibentur epulæ & exultatio, ſed fieri iubentur *in conſpectu Dei*: id eſt, ſicut decet eos qui Deo præſente epularentur. Sic cùm Iethro, ad uidendum generum ſuum Moyſen acceſſit in deſertũ, Aaron ſenioresque Iſrael conuenisſe dicuntur, *ut comederent panem cum eo coram Domino*. id eſt, in honorem Dei, ut exponit Auguſtinus; cum omni uidelicet modeſtia. Neque enim uel tabernaculum adhuc erectum fuit, uel Arca teſtamenti, ut, coram illis facto conuiuio, coram Domino fieri diceretur. Sed & huius modeſtiæ ſeruandæ cauſa diſertè in lege præcepit Deus, ut ad omne conuiuiũ Leuita aliquis uocaretur, cuius præſentia temperantiæ ſeruandæ frenum illis eſſet. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas eſt. Caue ne derelinquas eum.* Sic Ieſus uocatur ad nuptias cum diſcipulis ſuis, tanquam grauitatis Leuiticæ & ſanctitatis ac modeſtiæ exempla; & ne quid in nuptiis leue aut indecorum fieret. Docet quippe ſuo exemplo Chriſtus honeſta conuiuia non eſſe etiam a uiris ſanctis refugienda. [Non degnatus eſt Dominus (ait S. Augu.) conuerſationem hominum, qui uſum carnis acceperat: nec ſecularia inſtituta contempſit, qui ad hæc uenerat corrigenda.] Imò nuſquam modeſtia & temperantia uel Eccleſiaſticorum, uel alioqui bonorum uirorum magis eluceſcit, quàm in externa conuerſatione & conuictu. Sic Chriſtus publicanorum menſas, & Phariſæorum conuiuia nõ eſt aſpernatus; ſed cæleſtis ſuæ doctrinæ fructum etiã inter medias epulas eructauit. Hoc eſt ad literam, quod Sapientia de ſeipſo prædicat: *In plateis ſicut cynamomum & balſamum aromatizans odorem dedi.* Iuſti quippe, qui à ſapientia gubernantur, in locis etiam prophanioribus, & ubi plures ſunt peccandi occaſiones, illic ſuauiſſimum præbẽt boni exempli ac pietatis odorem. Nempe ſicut Soli ſubiecta cor-

Pſalm. 67.

Exod. 18. Queſt. 66. ſup Exod.

Deut. 14. Typus.

Eccli. 24.

Similia. Plut. in Politic.

cta corpora splendorem, quem inde accipiunt, vicissim reddunt; sic boni suam bonitatem aliis conuersatione mutua impertiunt. Et sicut mutæ literæ ex commixtione vocalium in articulata erumpunt uerba: sic rudes ex sapientum conuictu sapere incipiunt. Denique sicut hedera nascentis arboris stipitem vndique amplexa, unà consurgit & adolescit, cum arbore grandi futura grandis; sic bonis qui adhærent & conuersantur, in bonitate facilè crescunt. De ipsis autem bonis & sapientibus, qui à ciuili & honesta conuersatione & conuicti abhorrent, sapienter Socrates dicere solebat: [Neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.] Vbi ergo ædificationis locus aut spes est, conuiuijs adesse vir bonus non detrectabit. De gula ipsa & intemperantia, in aliis Euangeliis plura.

Stob. ser. 2. de imprudẽtia. *Apophthe.*

Deficiente uino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

LOcus moralis de inuocãda B. Virgine in omnibus defectibus nostris, ut pro nobis apud Filium intercedat, dicens: *Vinum non habent*, panem non habent; fidem, charitatem, castitatem, & cæteras virtutes non habent. Hunc locum tractandi in altero Promptuario satis multa suppelex subministratur, tum super hoc Euangelium, & hæc huius Euangelij uerba, tum in festis Beatæ Virginis, maximè in festo Natiuitatis eius, ubi ostendimus eam esse matrem fidelium, & patronam maximam, contra nostri temporis hæreticos.

2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.*

Orandum pro fratribus.

LOcus moralis Christum Iesum fiducialiter inuocandi & adeundi non solùm in nostris, sed & in fratrum nostrorum necessitatibus, exemplo beatissimæ Virginis, quæ non pro sua, sed pro conuiuantium uel necessitate, uel honesta consolatione intercessit. Etsi enim tanta nullius sit apud Deum gratia & authoritas, quanta fuit & est beatissimæ matris eius, tamen multæ & magnæ sunt causæ cur

cur hoc faciamus. Primùm, quia ad omnes in se credentes Christus dixit: *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis.* Quorum uerborum quanta sit uis, in alio Euangelio dicemus. Deinde quia & nos, si Dei uoluntatem facimus, Christi quo dammodo matres sumus, iuxta ipsius uerba; *Quicunque fecerit uoluntatẽ Patris mei qui in cælis est, ipse frater meus, & soror mea, & mater est*: id est, à me diligetur sicut frater, soror, & mater, uera dilectione, nõ æquali, ut sæpe Scriptura loquitur: *Estote perfecti sicut Pater uester, &c. Omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Vt diligatis inuicem sicut dilexi uos. Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* Quæ omnia non æqualitatem, sed similitudinẽ & ueritatem significant. quod obiter contra hæreticos hodie dictũ sit, qui propter illa Christi uerba (Matthæi 12.) non uerentur se & meretriculas suas euangelicas beatissimæ matri Dei adæquare. Tertiò, quia præceptum charitatis hoc nos iubet, quo dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Orare igitur pro proximo debemus sicut pro nobis ipsis. Quartò, quia disertè Scriptura hoc præcipit. Sic enim Diuus Iacobus: *Orate pro inuicem, ut saluemini.* Et causam subiungit: *Multum enim ualet deprecatio iusti assiduæ*: nempe non pro se tantùm, & pro alio. Quod exemplum Eliæ à Iacobo subiunctum docet: qui orans ne plueret propter peccata populi, & rursum orans ut plueret propter populi resipiscentiam, utrobique exauditus est. Quintò & ultimò, propter exempla Apostolorum, & aliorum Sanctorum. D. Paulus non solùm orat sine intermissione pro Romanis, pro Corinthiis, pro Philippensibus, & aliis ad quos scribit, ut suprà citatũ est, uerum etiã enixè alios petit ut pro ipso orent. *In quem speramus, quoniam & adhuc eripiet, adiuuantibus uobis in oratione pro nobis, ut ex multarum personis facierum, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.* Hieremias Propheta etiam ex hac uita sublatus hoc nomine commendatur: *Hic est amator fratrum, hic est qui multum orat pro populo Dei.* Proferam hoc loco illustria quædam exempla de efficacia orationum, quas uiri sancti & iusti in hac uita pro fratrum salute & necessitate fuderũt; ut sic

1. Ioan. 16. Domin. 5. post Pasc. 2. Matth. 12. Matth. 7. 1. Ioan. 3. Ioan. 18. 1. Ioan. 2. Locus cõtra hæreticos. 3. Lucæ 10. 4. Iacobi 5. *Exemplæ.* 1. 2. Cor. 1. 2. 2. Mac. 15.

ut sic magis exciret suos auditores concionator, quo bonorum uirorum precibus se enixius commendent, ipsique pro alijs feruentiùs orent: quæ utraque pietas hodie prope modum neglecta iacet, nisi apud illos demum qui hoc subsidij genere minùs indigent. S. Dominicus, quum cuidam Priori Cistertiensi declarasset, hanc à Deo gratiam singularem se hactenus percepisse, ut nunquam quicquam à Domino postulauerit, quod non pro uoto impetrarit, rogatur statim ab eodem, ut pro conuersione M. Conradi rogare Deum uellet. Cui ille, Rem, inquit, frater difficilem petis: attamen si uelim hac nocte Dominum deprecari, de solita eius benignitate nihil ambigo, quin sit nostras admissurus preces. Eadem nocte, præsente illo Priore, Deum orat. Proximo manè Conradus ille, uir egregius & doctus, qui hactenus à uita monastica totus abhorruerat, sic ad Deum conuertitur; ut habitum monasticum instanter peteret & obtineret Sancta Catharina Senensis, rogata à Patre suo spirituali Raimundo, contritionem peccatorum ei uehementissimam, qualem tota uita prius non senserat, impetrauit. Eadem duobus maleficis ad mortem condemnatis, sed nulla pœnitentia ductis, pœnitentiæ gratiam suis precibus impetrauit. Idem à Deo impetrauit duobus alijs impœnitentibus damnatis, recitato Psalmo, *Miserere mei Deus*, sancta virgo Coleta, Ordinis Sancte Claræ mirifica reformatrix. Sed elegans & admirabilis est hac in parte de precibus Sanctæ Elisabethæ, Regis Hungarorum filiæ, historia. Adolescens quidam multum dissolutus ab illa grauiter admonitus vt in melius mores mutaret, rogauit illam, vt pro eo Deum precari hoc vellet. Mox illa: Seriò petis vt pro te Deum rogem? Peto, ait ille, seriò intimeque. Statim illa, Oportet te, inquit, idem facere, precesque meas tuis iuuare. Quo persuaso, itum est, ac vtrimque oratum loco congruenti. Nonnihil moræ interceserat, cùm ecce adolescens clamare cœpit; Iam iam ò domina precari desiste: incendor enim ita tuarum feruore precum, vt ferre vix queam. Tum illa vehementiùs orationi instare. At ille so intentiùs inflammari sentiens, viribusque paulatim destitui, toto iam corpore in sudorem eunte, clamat

1. In uita eiꝰ lib. 4. c. 6.

2. In uita eiꝰ apud Sur. to. 2. pag. 924. & 939.

3.

4. In uita eiꝰ apud Sur. to. 7. pag. 165.

5. In uita eiꝰ apud Sur. to. 6. pag. 458.

mat altioti voce, disiectis præ lassitudine brachijs: Cessa ô domina, cessa, quia supplicationis tuæ incendio præcordia mea depascuntur. Deficientem ita iuuenem duæ ex eius pedissequis sustentant, feruorem eius intensissimum, & perfusa sudore membra, uix tactu manuum pati ualentes. Tandem nihilo segnius orare perseuerant, illa anhelans iuuenis quam potuit altissima uoce sæpius inclamat, dicens: Oro te per Iesum, ut à cœpto supersedeas, ne me tuis precibus infaustè mori cogas. Confestim igitur ut Elizabetha orandi studium remisit, remisso patiter calore, iuuenis est uelocissimè refrigeratus, assumpturum se maturius Sancti Francisci institutum pollicitus: quod non multo pòst tempore assumpsit, assumptum coluit, cultum uiriliter consummauit. Certè in Scripturis orante Iob pro amicis suis, Deus placatur; & dum pro alijs orat, ipsemet sanatur. Abraham quoque oratuit pro Abimelech, quia Propheta erat, & à Deo percussus non est.

6. Iob ult. 7. Genes. 20.

3. *Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?*

Locus moralis de consanguinitatis & affinitatis carnalis nulla habenda ratione, in bonis Ecclesiæ dispensandis, uel gratijs impartiendis. Nam inter uarias causas, quas sancti Patres assignant, cur sic asperè Christus beatissimæ matri suæ respondeat (quas omnes in altero Promptuario hoc in loco protulimus) una hæc fuit, quòd docere Christus uoluit, in sactis rebus dispensandis, & operibus diuinis exhibendis, nihil se eum matre habere commune. Sic August. [Miraculum exigebat mater. At ille tanquam non agnoscit uiscera humana, operaturus facta diuina.] Sic Theophilus Alexandrinus: [Quia Deus erat faciens mirabilia, & homo per matrem humana tractans: mysterium operaturus, nihil se eum matre cõmune habere ostendit.] Eandem causam reddit Euthymius. D. quoq; Bernar. eodem ferè modo: [Docet, ut ad Dominum semel conuersi, de carnali propinquitate minus simus solliciti.] Hæc igitur responsio Christi etiam ipsi ueræ matri, & beatissimæ Virgini

Ecclesiæ bona consanguineis non deferenda.

Tract. 9. in Ioan. Allegor. 1 Ioan. li. 2. In com. ad hunc locum. Ser. 2. in hanc Domin.

Virgini facta, grauissima esse debet instructio eorum omnium qui in terris Christi uicem gerunt, Episcoporum, Prælatorum, Sacerdotum, ut in gratijs & bonis Ecclesiæ seu spiritualibus, seu temporalibus dispensandis (gratia enim quã Beata Virgo à filio suo Iesu perierat, ratione miraculi spiritualis erat, ratione uini, quod pro conuiuis petebat, temporalis fuit) carnalium parentum & propinquorum, quatenus talium, nullam planè rationem habeant, nisi ubi licet alia subsit causa largitionis, ut uirtus, paupertas, aut aliud meriti genus. Clemens Quartus Summus Pontifex, uir ante Sacerdotium coniugatus, & Bononiæ legum doctor atque professor, quum duæ eius filiæ adhuc in nuptæ dotem ab illo peterent præsenti dignitati paternæ conuenientem, respondit, Papam non habere filias: sufficere illis debere patrimonium totum illis relictum. Atque ita inanes raro, sed illustri, exemplo dimisit. Sanctus Laurentius Iustinianus, Patriarcha Venetus, rogatus à consanguineo quodam suo non ita paupere, ut pecunia cum iuuaret in filiæ dotem, non minus sapienter quàm piè respondit: Considera, quæso, frater; si parum dedero, non est quo opus habes: si multum, defraudauero multos, ut uni satisfaciam: & præterea quicquid illud est quod est, ad cibos potius pauperum, quàm ad intortos crines, aut margaritas ab Ecclesia traditum est. Hæc ille, petitioni prorsus abnuens. Certè huius iniquæ dispensationis terribile Prælatis omnibus exemplum esse potest cruenta cædes & miseranda Sancti Engelberti Colonienſis Archiepiscopi, in uia publica facta à Comite Frederico, duobus eius fratribus cædis auctoribus, quos ille feudis Ecclesiasticis ditauerat; sed quia in omnibus eis gratificari noluit, per quem ex tenuibus opulenti facti, in superbiam elati sunt, eum è medio sustulerunt. Sed isti Ecclesiastici Prælati, qui de bonis Ecclesiæ carnales suos propinquos iniquè ditant, de numero cæcorum sunt, qui in mundo ambulant, à mundi vanitatibus, & falso fulgore decepti. Sunt enim tria genera cæcorum, vel tribus modis cæci in via ducuntur: alij baculo uiam tentant, alij canem colligatum sequuntur, alij puero, aut filio, aut nepotulo, manuducuntur.

Exempla.

1. Bapt. Fulgosius lib. 4. c. 3.

2. In uita eius apud Sur. to. 1. pag. 178.

3. In uita eius apud Sur. tom. 6.

Simile.

Cæci

Cæci qui baculo vtuntur, homines sunt in seculari dignitate constituti, qui, vt baculo dignitatis fruantur, omnia pertentant, per fas nefasque contendunt. Ambitionis studio in omnibus actionibus suis cæci ducuntur: & nihil vident, nihil intuentur aliud, quàm honorem quò aspirant, vel quem tenent. Cæci quos canis ducit, sunt miseri litigatores, & contentiosi homines, qui diuitiarum cupiditate excæcati, pro re quauis litigant. Hos famelici aduocati & procuratores, solis lucris intenti, ducunt quò volunt, litem protrahunt, & visa aliqua offa (id est ingenti spe commodi, aut vtilitate præsenti) cæcos suos clientes in fossam pertrahunt, & causa cadere permittunt, qui se rectà ad iustitiæ viam, & ad victoriam obtinendam, duci existimabant. Tertium genus cæcorum magis quidem ciuile & honestum est, sed omnium maximè periculosum, qui à puero, filio videlicet aut nepotulo, ducuntur. Hi sunt Ecclesiastici viri, & Eccles. Prælati, qui vt puerum suum, vt nepotem aut fratrem ditare, & in seculo illustrem facere possint, cæco planè affectu, nel beneficia illi undequaque conquirunt, vel bonis Ecclesiæ suæ temporalibus supra omnem modum & mensuram ditant. Isti enim dum suos pueros & propinquos carnales cæci sequuntur, & ab eorum affectibus & commodis se duci patiuntur, in mille pericula incidunt, ipsamque damnationem æternam propter eorum peccata quos ditarunt; & quos ditando, ad multa peccata induxerunt, sæpenumerò incurrunt: sicuti qui à paruulo cæcus ducitur, lasciuiente in uia paruulo, & ad obiectas uoluptates diuagante, multum & sæpe de recta uia deflectere, & aliquando in lutum, & saxa cadere cogitur. Sanctus Vdalricus Episcopus Augustanus, uir alioqui sanctissimus, tamen per purgatorium ignem transire debuit, hoc solo nomine, quòd Adalberonem, neporem suum, sibi adhuc uiuenti successorem in Episcopatu constituerat.

Phil. Diez conc. 1. in Dom. 20. post Pen.

Exemplũ.

In uita eius apud Sur. to. 4. pag. 90.

Plutar. in uita eius.

Apophthe.

Turpe fuit Themistocli, Athenienſium Duci, quod de seipso fatebatur, temeritatem tandem suam agnoscens. [Meam (inquit) uxorem puer meus regit, uxor me, ego Athenas. Sic Athenas regit puer meus.] Turpius est, & coram Deo sacrilegium, Prælatum Ecclesiasticum à propinquitate

quitate carnali duci, id est, in eorum gratiam & commodum omnia facere, aut multa facere, aut denique aliquid inhonestum facere, maximè res spirituales, aut spiritualibus annexas, vt beneficia & Ecclesiæ bona, quæ pauperum sunt, conferre. Quemadmodum Princeps, qui filium suum nutrici alendum exponens, ideoque cibos optimos largiter suppeditans, si macilentum nihilominus filium videat, eo quòd nutrix ipsa filios & nepotes habet, quibus Principis alimenta distribuit, & filium eius negligit, haud dubiè filium suum à nutrice auferet, eamque in sua pristina paupertate relinquet: sic Deus, qui Ecclesiæ multa bona temporalia concessit, vt Prælati nutrices pauperum essent, qui videt pauperes à Prælatis negligi, & cognatos ditari, iusto iudicio bona temporalia ab Ecclesiasticis aufert, vel per hæreses, vel per auaritiam Principum, vel alio modo. Rursum delinquens, quàm diu in loco sacro moratur, à ministris iustitiæ non apprehenditur: ubi locum sacrum egressus inuenitur, statim à potestate seculari comprehenditur. Bona Ecclesiæ, sunt bona peccatorum, ab ipsis Deo oblata in remissionem peccatorum suorum. Hæc bona sacris & pijs usibus applicata, intra Ecclesiam tutò manent. At ubi prophanari incipiunt, data consanguineis, impensa prophanis usibus, excitat Deus dominos temporales, qui uel ex necessitate, uel ex auaritia ea diripiunt, uident enim ea locum sacrum egressa.

Phil. Diez in festo Purific. B. Virg. concio. 1.

Simile.

Simile. Gerson in lib. de via contẽplat.

4. *Quodcunque dixerit uobis, facite.*

Obedientia prompta & plena.

LOcus moralis de perfecta & omnibus modis integra obedientia, Christi uerbis præstanda, maximè quoties aliquam ab eo gratiam singularem expectamus. B. Virgo facta petitione sua de uino conuiuis suppeditando, & Christi filij sui responsionem utcumque uerbis aduersam sic intelligens, ut non repulsa, sed delatio fuerit: ne quid ex ea responsione ministri domestici diffidentiæ aut dubitationis conciperent, ne animum desponderent, iubet illos nihilominus ad omnia paratos esse, quæcunque illis Christus facienda diceret. Est illustris & nobilissima doctrina à beatis-

beatissima Dei matre profecta, ut quoties in rebus arduis, in magnis defectibus nostris, in quibusuis necessitatibus, seu publicis, seu priuatis, singulare aliquod à Deo per Christum auxilium, subsidium, patrocinium expectamus, tametsi aliquamdiu misericordia eius dilata fuerit, nosque repulsam passi uideamur, nihilominus ita speremus in Domino, ut interim omnia eius mandata faciamus; interim in statu gratiæ, & extra peccatum mortale nos ipsos conseruemus; interim ad omnia illa media pertentanda parati simus, quæcunque sua diuina prouidentia nobis subministrabit, ad id, quod optamus, consequendum. Hoc totum dicere uoluit B. Virgo: Vtcumque mihi filius meus ita responderit, ut bis me reiecisse uideatur, uel quia hic uini defectus, aut huius defectus remedium maximè miraculosum ad me non pertineat; uel quia nondum uenit hora eius; uos tamen ministri domestici, estote semper parati ad id faciendum quod ille iusserit, quicquid id demum sit. Quod etiam ministri diligenter fecerunt. Iussit quippe implere hydrias aqua, *impleuerunt usque ad summum.* Talem obedientiam promptam, hilarem, integram, atque perfectam, respectu mandatorum Christi, locus iste Euangelicus nobis commendat. Sanè eadem doctrina est, quam CHRISTVS postea penè solam suis Apostolis in mundum mittendis in mandatis dedit, & qua totam penè legationem Apostolicam terminauit: *Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui uobis.* Omnimodam præscribit nobis Christus mandatorum suorum obedientiam, quam certè uel solum eius exemplum docere nos deberet. Omnia quippe quæ in mundo fecit, ex obedientia fecit. *Non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patri.* Rursus. *Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite, eamus hinc.* Moxque ad passionem suam pergit. Sic Apostolus: *Factus est obediens Patri usque ad mortem.* Iam verò ait Ioannes: *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* At tota Christi uita, doctrina, passio, mors, obedientia fuit. Nostra igitur quoq; talis esse debet. Sed in hoc Euangelio promptitudo & integritas huius uirtutis ostendenda sunt.

B. Virginis documentum.

Matt. 28.

Ioã. 4. 5. 6. Ioan. 14.

Phiiip. 2.

1. Ioan. 2.

sunt; alia alias. Propter primũ Christus laudauit Centurionis fidem, qua dixit: *Ego homo sum sub potestate constitutus, & dico huic, Vade, & uadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit.* Matth. 8. Nam vt Centurio ex hac suorum obedientia facilè collegit omnia Deo obedire, ideoque solo verbo Christum sanare posse: sic Christus hanc collectionem mirificè probans, ideoque fidem eius commendans, eadem operaque ipsam quoque collectionem, & assumptam propositionem laudat; & docet, omnia reuera debere sic Deo & Christi uerbo obedire, sicut in seculari potestate, Principis uerbo omnia obediunt. Quę sanè obedientia secularis nostram erga Deum maximè deberet incitare, sicut illam deficientem maximè coarguit atque confundit. Scipio Maior suos in Sicilia milites ostendens, dixit: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero. Cuius etiam gestæ obedientiæ exemplum commemorat Baptista Fulgosius, Alfasinorum in Syria Princeps, Vetus dictus, præsente Henrico Campaniæ Comite, qui ad eum Legatus venerat, ut suorum subditorum obedientia quanta esset, ostenderet, monstratis in altæ turris summitate aliquot hominibus, unum nominatim euocauit: & is nulla mora facta in ipsorum conspectu è turri se dimisit; qui casu detritus, uitam statim finiuit. Et cùm alios etiam uocare vellet, Comitis precibus, ne id faceret, uix retentus fuit. Sed & non minorem obedientiæ erga Deum promptitudinem (qui ea abuti non potest, ut mundi Principes) Scripturæ nos docent. Quod enim scribit Ezechiel, *Animalia ibant & reuertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis*, celeritatem obedientiæ iustorum significat: quia diuinis præceptis, & omnibus etiam æternis motibus, uelocissimi fulguris instar obediunt. Hanc promptissimam & celerem obedientiam Abraham præstitit, pater credentium, & cuius æquè obedientiam atque fidem sequi debemus, quando sicut hanc Paulus, ita illam Iacobus, vt necessariam commendat. Ait enim: *Ex operibus fides eius consummata est*: id est, ad salutem perfecta & efficax; futura alioqui inutilis, &, ut Iacobus ibi loquitur, *mortua*. Atqui Abraham iussus se circuncidere, eodem

Exempla. Plu. in Ro. Apophth. Lib. 1. c. 1. rerum memorab.

Ezech. 1.

Iacob. 2.

Abrahæ obedientia promptissima.

dem die & se, & Ismaelem filium suum, & omnes suos vernaculos circuncidit. Genes. 17. Iussus Isaac filium suum immolare, filium unicum, filium quem diligebat, idque in monte quem postea ostenderet, loco incerto; statim ipsa nocte, inconsulta uxore, nemini re communicata, filium excitat, ignem accipit, ligna filij humeris imponit. Rursum quum tres Angelos hospitio exciperet, *festinauit ad tabernaculum Sarę*, ut panem pararet: *cucurrit ad armentum, ut uitulum tenerrimum acciperet.* Puer quoque eo sic iubente, *festinus coxit illum.* Hæc fuit eius celerrima & promptissima, & ad omne parata obedientia, omnibus fidelibus, *qui sequuntur uestigia patris sui Abrahæ*, respectu mandatorum Christi, necessariò imitanda. Sic idem Abraham, dicente Deo; *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & ueni in terram quam monstrauero tibi*; egressus est statim, sicut præceperat ei Dominus: &, ut ait Paulus, *Obediuit in locum exire, quem acceptaturus erat in hæreditatem, & exijt, nescíens quò iret.* Genes. 12. Hebr. 11.

Talem promptam, simplicem, quasique cæcam obedientiam Deo præstandam, Scriptura docet. Hanc ob causam Christus in Euangelio suos fideles perpetuò oues uocat: *Ego sum pastor bonus. Oues meæ audiunt uocem meam, & sequuntur me.* Ioan. 10. [Quemadmodum igitur pastori suo (ait Basilius) oues obtemperant, & uiam quamcunque ille uult, ingrediuntur: sic qui ex Deo pietatis cultores sunt, moderatoribus suis (qui à Christo uidelicet potestatem accepe runt, eiusque in terris Vicarij sunt) obsequi debent, nihil omninò illorum causa curiosius perscrutantes (quando liberasunt à peccato) contraque ea summa animi alacritate, summoque studio conficere.] Certè sicut famuli qui ad fores palatij Regum excubant, sic ad uocantis domini uocem attenti sunt, ut cùm primùm illa insonuerit, sine ulla mora occurrant, & sermonem quem cum amicis magna cum voluptate conferebant, maiori cum iucunditate intermittant: sic fideles Christi serui ad Domini sui non modò uocem, sed etiam nutum, rebus omnibus posthabitis, parati & expediti esse debent. Verè quippe obediens est instar sphærici corporis in plano constituti, quod leuissimo tactu, atque adeò solo statu, quocunque uolueris, mouetur.

Simile. Const. mo nast. c. 23.

Similia. 1. Granat. in festo Visitat. B. Mariæ cõc. 2. 2.

Refractarius contrà est instar onustæ nauis, quæ, nisi ue-
hementissimis flatibus concussa fuerit, immota manet.

3. Denique quemadmodum in militaribus equis ea facilitas, qua freno aptissimè parent, potissimum laudari solet, ut sese ad domini uoluntatem huc atque illuc facillimè uersent: ita in ueris fidelibus & militibus Christi, nulla uirtus magis commendatur, quàm obedientiæ promptitudo. Sanè sicut membra iudicantur paralytica, quæ

4. S. Bonauē. in diæta sal. c. 20. non mouentur ad imperium capitis; sic illi Christiani uerè paralytici sunt, qui ad imperium Christi Capitis non mouentur; at ut sana membra facillimè mouentur, quò capitis sensus & ratio dirigit; sic sani & veri fideles paratissimi sunt omnia facere quæcunque præceperit Chri-

5. stus. Et ut omne humidum malè terminatur proprio termino (quia natura fluidum est) sed bene terminatur alieno, absque quo semper flueret, nec in quo subsisteret, haberet: sic natura mortalium humida, & fluens in hæc aspectabilia mundi huius, pessimè & periculosè termino uoluntatis propriæ terminatur, eoque perpetuo cupiditatum fluxu agitatur; at alieno termino, & ad alterius uoluntatem saluberrimè sistitur, Dei uidelicet,

Genes. 2. *ad cuius similitudinem creata est*, id est, ut ei assimilaretur, creata est. Est ergo obedientia uoluntatis diuinæ ut necessaria, & Christiano digna, sic etiam saluberri-

Basil. in regu. fus. dis. resp. ad q. 5. ma. Nam sicut faber lecticam faciens, nisi semper in animo ferat eum à quo opus faciendum accepit, ut iuxta præscriptam ab illo latitudinem, longitudinem, reliquamque figuram, eam conficiat; sed si aliquid obliuiscitur, aut etiam recordans contemnit, necessariò errat in opere: ita prorsus Dei uoluntas, ad cuius normam omnes nostræ actiones dirigi debent, perpetuò à nobis est & memoria tenenda per vigilantiam, & opere exequenda per obedientiam. Adeò ex multis causis faciendum est quod Beata Virgo ministris dixit: *Quodcunque dixerit uobis, facite*. Hanc obedientiam statim in puncto primæ suæ

Exemplū. Actor. 8. conuersionis Paulus habuit, clamans ad Christum: *Domine quid me uis facere?* paratus uidelicet ad omnia. Sic Petrus ad Christum: *Domine tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire.* Quæ etsi confidentius dixit quā Petrus,

Lucæ 22.

tius ostendit, tamen quæ debeat esse Discipuli Christi promptitudo: de qua ad Timotheum Paulus loquens, ostendit ueros electos, scilicet uasa in honorem sanctificata, & Domino utilia, *esse ad omne opus bonum parata.* 2. Tim. 2.
Quòd si enim idem Apostolus uult omnes fideles principibus & potestatibus sic subditos esse, ut *dicto obediant, ad omne opus bonum parati*; quanto magis eadem Christo obedientia præstanda? Quàm uerò absurdum est, ut Tit. 3.
Christo *imperante uentis & mari, facta est statim tranquillitas magna*, solus homo, idemque per Christum regeneratus, imperanti Christo non obediat? Sic ueterem Matth. 8.
populum redarguit Ieremias: *Audi populе stulte, qui non habes cor. Me ergo non timebitis, ait Dominus, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit & commouebuntur, & non poterunt: & intumescent fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum & exasperans.* Hominum adeoque Ierem. 9.
credentium inobedientiam ipsa insensibilis creaturæ obedientia condemnabit. Hanc porrò obedientiam Deo debitam prorsus integram, & in omnibus esse oportere, vt Obedientia integra.
Beata Virgo hic loquitur, *Quodcunque dixerit uobis, facite*, multa ex Scripturis argumenta docent. *Qui offenderit in uno, factus est omnium reus.* Sic Acham, propter Iacob. 2.
solum sacrilegium, & unam solam inobedientiam de non *Exempla.*
tangendis hostium spoliis, lapidatus est. Maria soror Iosue 7.
Moysis, propter unam contumeliam in fratrem lepra per- Num. 12.
cutitur. Ipse Moyses, vir tantus ac talis, tamen propter Num. 21.
unam inobedientiam apud aquas contradictionis, quia non statim Deo obediuit, petram percutiens, sed prius populum obiurgauit, ab ingressu terræ promissionis exclusus est. Imò idem Moyses descendens ex terra Madian in Exod. 4.
Aegyptum, iuxta Dei præceptum, tamen in uia ab Angelo in diuersorio occisus fuisset, nisi confestim filios ex Sephora genitos circuncidisset, Deo illi irato propter omissam suorum circuncisionem. Heli Sacerdos, alioqui uir 2. Reg. 2.
iustus, tamen propter solam inobedientiam circa filiorum correptionem, morte uiolenta & repentina interiit, cadens retrorsum de sella in qua sedit. Ananiam & Saphiram, propter unum mendacium cōtra Spiritum sanctum, Actor. 4.

subita morte Petrus extinxit. Idem Petrus, parum inobediens Christo, & tantùm lauari suos pedes ab eo recusans, & quidem ex reuerentia, audit statim: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Denique in postremo iudicio damnantur, qui vnum aut alterum opus misericordiæ facere neglexerunt. Adeò videlicet necessarium est facere, quodcunque dixerit nobis Christus. Quare Diuus Basilius eos qui cæteris Dei mandatis seruatis, in vno solo impingunt, apta comparatione vsus, similes esse ait illi, qui iter faciens ciuitatis alicuius spectandæ studio, & toto emenso itinere, ad portas vsque ciuitatis perueniens, reperto ante portas diuersorio, ibi quieuit; modicumque quod restat viæ, vel ob pigritiam ire detrectans, vel ob vanam aliquam in diuersorio voluptatem ire vlterius nolens, simul & toleratum itineris laborem inanem reddit, & spectaculo bonorum; quæ in vrbe sunt, priuatur. Sic enim à cælestis ciuitatis ingressu excluditur, vtcunque per viam multorum mandatorum multum cucurrit, qui vnum aliquod facere contempserit. Sanctus quoque Pachomius, multorum monachorum celeberrimus Pater, & Tabennesiotarum princeps, satis idonea similitudine hanc rem expressit. Dicebat enim: Si sit domus ampla, habens centum mansiones, pertinens ad unum patrem familias; emat autem alius ab eo interiorem mansionem, nònne prohibetur à suo habitaculo? Ita fidelis, si in multorum mandatorum obseruatione mansiones multas Deo faciat in anima sua, insidiis tamen diaboli unum graue peccatum in cor intromittat, & diabolo hac in parte cor suum uendat, puta uanam gloriam, aut auaritiam, aut libidinem aliquam; certum est Spiritum sanctum hoc uno diaboli ingressu suo habitaculo excedere. Præterea, sicut auis in laqueum cadens, si uel vngue solùm uinciatur, non minus uincta & capta manet, quàm si toto corpore uineiretur; sicut & mus in muscipulam veniens, sola cauda tenetur: sic una inobedientia alicuius mandati, in diaboli potestate animam captiuam tenet. Nempe modicum absynthium pleno uasi mellis infusum, amaritudinem suam toti uasi impartit; sed mel duplo maius absynthio dulcedinem non infundit. Vno etiam aliquando lapide sublato, uel domus corruit, uel flumi-

Ioan. 18. Matth. 25

Homil. in diuites a uaros.

Similia.

1.

2.

In uita S. Pachomij apud Sur. to. 3. pag. 280.

3.

Granat. to. 2. serm. de temp. pag. 319.

4.

minis repagulum soluitur. Idem in anima facit una förmalis inobedientia mandatorum Dei. Hinc nempe prõ iustis in Scripturis laudantur, qui omnia Dei mandata custodiunt. *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Rursum: *Ab omni uia mala prohibui pedes meos, ut custodiam mandata tua.* Quare huic sancto viro perhibet testimonium Scriptura: *Inueni Dauid filium Iesse uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas.* De Zacharia & Elizabeth, Sancti Ioannis parentibus, dicit Euangelium: *Erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.* Sic S. Iob de seipso ueraciter, non mendaciter: *In omni uita mea non reprehendit me cor meum.* Hæc est obedientia iustorum, ad quam si cæteri peccatores non perueniunt, tamen eò ut perueniant omnes contendere debẽt; & ubi in aliquo defecerint, ad pœnitentiæ remediũ, quod Christus in Ecclesia reliquit, confugere oportet. *Tunc enim* (ut sapienter scribit S. Augustinus) *omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit ignoscitur.* Et sic ad ipsa implenda mandata pertinet oratio Dominica, qua dicimus. *Dimitte nobis debita nostra, &c.* ut idem sapientissimus Doctor docet. Sed de hac materia uide opusculum nostrum De Iustificatione, lib. 6. cap. 8. Valet autem hic locus contra hæreticos, qui mandatorum obseruationem ad salutem necessariam esse, impiè negant.

Psal. 118.

Actor. 13.

Luc. 1.

Iob 27.

Retract. li. 11. c. 19.

Li. 3. ca. 7. cont. 2. ep. Pelag.

Locus contra hæreticos.

5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt usque ad summum.*

LOcus moralis de necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia, gratias, & auxilia obtinenda. Potuisset sanè Christus uel absque ulla aqua uinum ex nihilo creasse, & uacuas hydrias uino impleisse, uel absque ministrorũ opera aquam in hydrias creasse, sicut in deserto *eduxit aquas de petra, & mel de saxo durissimo*, quam postea in uinum uertere uoluit ut ministri domestici cooperarentur, & facerent quod in se erat. Ideoque Euangelista, ut ostenderet eos Christi intentioni & uoluntati optimè sa-

Cooperatio nostra in Dei beneficiis.

Deut. 32.

tisfeciſſe, adiecit. *Et impleuerunt uſque ad ſummum.* Docet ergo Chriſtus debere unumquemque, quantum in ſe eſt, facere & cooperari ad ſuam ſalutem, ad proximos iuuandos, ad quodcunque opus pium & arduum perficiendum. Docet non debere nos omnia ſic à Deo expectare, ut ipſi interim nihil agamus, aut in puteo iacentes, manum erigenti porrigere negligamus. Naaman quidem Syrus, ſuperborum & ignauorum typus, ſic ab Elizeo de ſua lepra curari uoluit. Dicente enim illi Elizeo, *Vade & lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatem caro tua* (in quibus uerbis eum ſuæ recuperandæ ſanitati cooperari uoluit) ille *iratus recedebat, dicens: Putabam quod egrederetur ad me, & ſtans inuocaret nomẽ Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me.* Voluit ergo delicatus æger ſic diuinitus ſanari, ut omnia Prophetæ faceret, ipſe nihil: & niſi meliori accepto conſilio feciſſet quod Propheta iuſſit, leproſus domum redijſſet. Sic in Euangelio Chriſtus, ut cæcum à natiuitate ſanaret, dixit illi: *Vade, & laua in natatoria Siloe. Abijt ergo cæcus, & lauit, & uenit uidens.* Quum uellet Deus per Moyſen eductere filios Iſrael ex Aegypto, & aliquo miraculo eius miſſionem confirmare, quia Moyſes de ſimplici miſſione dubitabat an ei crederetur, dicit ei: *Quid eſt quod tenes in manu tua? Reſpondit Virga.* Hac igitur uirga Moyſes ſerpentes fecit, aquam in ſanguinem conuertit, cyniphes excitauit percuſſo terræ puluere, mare rubrum diuiſit, & quas è petra eduxit: in omnibus iſtis Dei operibus ſua uirga uſus. Quum mulier uidua, magno ære alieno obſtricta, clamaret ad Elizeum pro auxilio, dixit ei Propheta, *Quid uis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua?* Moxque modicum olei, quod habebat, ita multiplicauit, ut haberet unde tum creditoribus ſolueret, tum de reliquo ipſa & filij eius uiuerent. Quum Chriſtus ad preces Mariæ & Marthæ Lazarum reſuſcitare uellet, iam in ſepulchro poſitum, dixit circumſtantibus: *Tollite lapidem.* quumque Martha excuſationes necteret, dicens, *Domine, iam quatriduanus eſt, fœtet,* intulit Chriſtus: *Nõne dixi tibi, quia ſi credideris, uidebis gloriam Dei?* Iuxta hæc ſanctarum Scripturarum exempla debemus nos, ut aqua noſtra

Exempla.
1. 4.Reg.5.

2. Ioann. 9.

3. Exod. 4.7. 8.14.17.

4. 4.Reg.4.

3. Ioan.11.

ſtra in uinum, tepor in feruorem conuertatur, implere hydrias noſtras aqua, idque ad ſummum; orationes, & preces quales poſſumus, utcunque frigidas, Deo offerre, idque indeſinenter, & quanto ſtudio poſſumus. Debemus, ut à lapra peccatorum noſtrorum ſanemur, non ſic eſſe delicati, ut totum Deo & Eccleſiæ relinquamus; ut uel omnia ut Chriſti paſſionem referamus (vt hodie hæretici) quaſi eius ſola ſatisfactio, ſine ulla pœnitentia & ſatisfactione noſtra, noſtra peccata ſanaret, uel ad ſolius Eccleſiæ publicas præces attendamus, ut in deuoti Catholici, qui ſatis eſſe putant, ſi ſacerdotes, ſi monachi pro ipſis orent & ſacrificent; ſed Sacramenta accipere, noſtris propriis lachrymis, quaſi *in Iordane ſepties*, id eſt, iterum atque iterum nos lauare, ut ſic mundemur. Debemus uidere & circumſpicere *quid tenemus in manu noſtra*, ideſt, quam facultatem ipſi habemus, uel orandi, uel laborandi in uinea Domini; item *quid habemus in domo noſtra*: an aliquod oleum charitatis, quo per aliquas eleemoſynas iuuare proximum poſſimus, iuxta facultatum noſtratum modulum, ut ſic uel alios ex Aegypto & diaboli ſeruitute, aut alia ali qua calamitate liberemus, uel noſtra ipſorum peccata, & debita perſoluamus. Debemus denique, ut noſter Lazarus utcunque quatriduanus & fœtens reſuſcitetur, id eſt, ut noſtra peccandi conſuetudo quantumcunque inueterata excutiatur, *lapidem tollere*, impedimenta gratiæ remouere, occaſiones peccati, conuerſationes noxias, & huiuſmodi derelinquere; denique fidem, & obedientiam adferre. Quum Saul, quærens aſinas patris ſui, moneretur à comite ſuo, ut poſt multum laboris inaniter tranſactũ, Samuelem Prophetam adiret, eumque conſuleret; *Ecce*, inquit Saul, *ibimus; ſed quid feremus homini Dei?* Reſpondit alter: *Inuenta eſt in manu mea quarta pars ſiclæ argenti: demus homini Dei, ut indicet nobis uiam noſtram.* Minimum certè quid hoc fuit; ſed ita Deo grata fuit hæc Saulis pietas, ut ſtatim à Samuele in Regem ungeretur. Chriſtus in Euangelio *uiduæ* pauperculæ *duo minuta* ſic laudauit, ut diceret eam plus obtuliſſe in gazophylacium, quàm cæteros diuites. Non Deus reſpicit quid aut quantum; ſed quo animo, quo feruore facimus.

Exemplũ. 1. Reg. 9.

Luc. 21.

Psal. 15. Prou. 23.

Neque enim ille *bonorum nostrorum indiget*, sed affectum & cor nostrum desiderat. *Da mihi*, inquit, *cor tuum*. Vbi autem cordis affectus est, actio & opus non deerit. *Probatio enim dilectionis, est exhibitio operis*. quod quantulumcunque sit, Deus non respuit. Apud Persas lex erat, ut Regi munera exeunti, omnes & singuli aliquid muneris donarent, iuxta facultatis cuiusque modum. Sineta Persa inciderat in uia procul à domo sua in Regem Artaxerxem: quumque cæteri Persæ omnes certatim dona Regi ac munera deferrent, ille contristatus & anxius, quia nihil quod donaret habebat, ad proximum fluuium celerrimè accurrit, & aquam utraque uola hausta Regi offert, suam præsentem inopiam deplorans: Artaxerxes facto delectatus, collaudans multis uerbis offerentis animo, mandat spadonibus, ut in auream phialam aquam de manibus rustici acciperent; & quum ad diuersorium suum peruenisset, misit rustico stolam Persicam, phialam auream, & mille Daricos pro mercede. Et quis fidelis dubitabit, Regem nostrum & Saluatorem Christum, paruos suorum labores & conatus plena manu remuneraturum; & quum secundò uenerit in die retributionis, stolam immortalitatis & gloriæ sempiternæ donaturum? Hoc nempe est quod in Euangelio dicit: *Habēti dabitur, & abundabit: non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo*. id est, rectè uenti vel naturæ uel gratiæ donis ac muneribus, quæ à Deo accepit, incrementum gratiæ dabitur, & bonis operibus abundabit, *ambulans de uirtute in uirtutem*: sed non habenti, id est, peritè de oscitanti ac dormienti, ac si nihil haberet, ac si nullum in eo uel naturæ, uel gratiæ donum esset (quo tamen nemo caret) etiam ea dona quæ habet, auferentur; & aliis habentibus, hoc est, rectè uentibus donis acceptis, dabuntur. Nempe uult Deus ut in hac militia nostra manum operi admoueamus, & in pugna spirituali, uiribus naturæ & gratiæ, quæ accepimus, utamur. Theodosio Abbati, celeberrimo monachorum Patri, quum adhuc nouitius esset, dæmon in persona Aethiopis ingentis magnitudinis apparuit. Ad cuius aspectum territo illi alius apparuit in specie humana fulgidissima, dicens: Cum hoc Aethiope rem habere omnino oportet. Illo autem se excusante, ait iterum:

Matth. 13.

Aelianus de uar. histo. lib. 1. *Exemplū.*

Exemplū. In uita eius cap. 66.

Aggre-

Aggredere illum cum alacritate. Mox enim ut tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero, tibique victoriæ coronā reponam. Atque ita factum est. Hoc uerò illud est quod Petrus scripsit: *Resistite diabolo, & fugiet à uobis*. Mox enim ut resistere incipimus, fortes in fide, Deus nos adiuuat. Est huius cooperationis nostræ utcunque modicæ, semper tamen in rebus difficilibus necessariæ, illustre exēplum, & historia admirabilis (quam hic in pauca contraham) apud Sanctum Paulinum Nolanum Episcopum, authorem fide dignissimum, tum eruditionis, tum sanctitatis, tum antiquitatis nomine. Senex quidam Catechumenus nomine Valgius, solus à cæteris nautis in sententia relictus, quum illi tempestate orta, scaphis conscensis, nauem deseruissent, in mari Adriatico totis viginti tribus diebus ingenti tempestate agitatus, ac primùm ex Sardinia (unde primum soluerat) ad Romani portus pharum abreptus, inde Campaniam longis tractibus legens, in Africæ littora delatus, ac deinde rursus Siciliam totam transcurrens, in Lucanis demum littoribus appulit; toto eo tempore à Christo uisibiliter illi apparente (quem amaris precibus implorauerat) adiutus quidem fuit; sed ita, ut quum uel antemone armari nauem oporteret, uel sentinam deleri necesse erat, uel arbor ipsa nauis excidi debuit, uel saburra exonerauda, uel carbasa deponenda, uel transtra & iuga loco mouenda fuerant, uel rudentes & podia aut laxari, aut constringi opus erat; uel aliud denique officium faciendum, quod marina illa iactatio, & naualis institutio postulabat, in singulis istis, & ad singula opera uocatus à Domino, porrigere tantùm specie agendi manum iubebatur. Vel enim leuissimè adnitens senex, à primo statim conatu suo manibus Angelicis res effectas uidit, stupens laborem sibi sine labore præcerpi. Et certè quid aut quantum illud erat quod Gedeon cum suis fecit, uacuas lagunculas collidens, & lampades accensas ferens, quum de Madianitis amplissimam uictoriam reportaret? Et tamen illud minimum facere, illum conatum adhibere, & ridiculo propemodum illo terrore hostes fugare debuit. Sic *Christus ex quinque panibus pauit quinque millia hominum*. Perinde hoc fuit ac nihil. Sed noluit nostros paruos cona-

1. Pet. 5.

Illustre exēplū. Epist. 34. ad Macarium, in appendice Bibliothecæ sactæ.

Exempla. Iud. 7.

Ioan. 6.

conatus, & noſtram perpetuam cooperationem, qualemcunque tandem illam, his exemplis cõfirmare. Hac etiam de cauſa in hoc Euangelio non prius Dominus ſuum vinum bibendum dare uoluit, quàm totum ſponſi vinum exhauſtum fuiſſet. Vult enim primùm, ut nos præſtemus quæ noſtra ſunt. At uerò deficientibus noſtris, ipſe ſua munera concedit, noſtros defectus ſupplet, & à nobis inchoatum ſua bonitate perficit; etſi tam in principio, quàm in conſummatione, nec nos, ſine gratia Dei, nec gratia Dei ſine nobis operetur: ſed in conſummatione & perfectione ardui operis magis elucet Dei gratia, & magis abundat. Qui autem ſecundas cauſas, & ſuam cooperationem negligeret, quaſi miraculum à Deo perpetuò expeteret, Deumque tentaret. Valet autem hic locus etiam contra noſtri temporis hæreticos, qui noſtras cooperationes in ratione boni operis, quod Deo gratum ſit, nobisque fructuoſum, reijciunt: & arbitrij libertatem non minus inſulsè quàm impiè negant.

Locus contra hæreticos.

6. *Omnis homo primùm bonum uinum ponit, & poſtea deterius: tu autem ſeruaſti optimum uinum uſque adhuc.*

LOcus moralis hic eſſe poteſt ex myſtico ſenſu de perſeuerantia in bono. Chriſti enim vinum optimum eſt etiam uſque in finem, & ultimum hauſtum. Hominum vina in principio ualent & feruent, ſed poſtea flacceſcunt, ubi uidelicet inebriati iã fuerint. Nẽpe in humanis diſciplinis, in Repub. gubernaculis, in negotiis domeſticis, atque adeò in ipſo Dei cultu, poſt aliquam ex ſtatu peccãti conuerſionem, initia feruent, diſciplina uiget, & nouæ ſcopæ (ut dici ſolet) optimè purgant. Poſtea doctrinæ opinionem nacti homines literati, authoritatem adepti, & poteſtate confirmata, viri principes, ac magiſtratus conuerſus aliquantulum emendatus, ſtudij impetum remittunt, ſibi ipſis indulgent, ex feruidis, tepidi ex tepidis, frigidi fiunt. At verus Chriſtianus, & uino gratiæ Chriſti ve-

Perſeuerãdum in bono.

ſti verè repletus, quo uidelicet repleti Apoſtoli, muſto madere & ebrij eſſe putabantur, feruorem retinet, & ſemper bonus eſt. Cæteri inebriati, id eſt, vel mundi delicijs ac voluptatibus incraſſati ac dilatati, Deum obliuiſcuntur; vel in Chriſto luxuriantes, ad ingenium redeunt; & pro vino gratiæ, aquis lutulentis & turbatis potantur. Sed vino gratiæ quo quis magis inebriatur, eo magis feruet. *Qui bibunt me, adhuc ſitient:* ſiti videlicet non indigentiæ, ſed voluptatis, id eſt, quo magis Deo ſeruierunt hactenus, eo feruentius poſtea ſeruient. Hoc eſt quod Apoſtolus dicit: *Ea quæ ſunt retrò, obliuiſcens; ad ea autem quæ ante me ſunt, extendens.* Nec ineleganter Diogenes, qui rogatus cur in vltima ſenectute dolium ſuum adhuc volueret, nec adhuc philoſophari deſineret, reſpondit: Si in ſtadio currerem, vtrum iam metæ vicinum curſum remittere, an magis intendere oporteret? ne videlicet in tam propinqua victoria alius brauium auferat. Sed Sanctus Franciſcus multò ſanctius: qui poſt ſtigmata Dominicæ Crucis in corpore accepta, poſt multorum annorum labores maximos, paulo ante mortem dicebat fratribus: [Incipiamus, fratres, ſeruire Domino Deo noſtro, quia vſque nunc parum profecimus.] Flagrabat etiam deſiderio magno, ad humilitatis redire primordia, vt leproſis, ſicut à principio, miniſtraret. Hic ſeruauit vinum optimum uſque in nouiſſimum. Nempe Deus non artis, ſed naturæ ordinem ſequitur in ſalute hominum operanda: ab imperfecto ad perfectius progreditur. Sicut in toto genere, poſt Legis literam & ceremonialia, Legem gratiæ, & Spiritum noui Teſtamenti dedit, ſeruans bonum vinum uſque ad nouiſſimũ; ſic in unoquoque particulari, ex paruæ gratiæ bono uſu, ad maioris gratiæ collationem procedit. Sicut natura ex modica planta uel ſemine facit arborem miræ celſitudinis continuè operando; & ſicut aquæ gutta cauat lapidem, non ui, ſed ſæpè cadendo; & ſicut ignis conſeruatur, cõtinuè ſubminiſtrando ligna: ſic Deus per ſuã gratiam, uelut ſemen quoddã, ſed continuè influendo, mirabilia uirtutum opera in ſuis electis producit, & poſtrema ſunt ſemper optima. Veſtis Aaronica ex præſcripto Dei deorſum ad pedes habuit in circuitu quaſi mala pu-

Eccli. 24.

Philipp. 1.

Simile.

Laer. li. 6. *Exemplũ.*

In uita eiꝰ cap. 14.

Similia.

Allegoria.

la punica, & tintinnabula aurea. Mala punica, inter omnes alios fructus, sola coronæ cuiusdam speciem habent. Illa corona est uirtutum perfectio & consummatio. Finis enim coronat opus. Hanc ideirco coronam Deus nec in principio, nec in medio, sed ad pedes posuit tunicæ sacerdotalis. Denique *non prius quod spirituale, sed quod animale est*, ut postea spirituale fiat. Sic in typo allegorico, Cain, Ismael, Esau, omnes maiores natu reprobantur: Abel, Isaac, Iacob, fratres eorum secundò geniti, ut filij promissionis eliguntur. De quo uide Augustinum.

1. Cor. 15.

De Bapt. cont. Donat. lib. 1. cap. 15.

EVANGELIVM DOMINICAE III. POST EPIPHANIAM.

Matth. 8.

VM descendisset Iesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce leprosus ueniens adorabat eum, dicens: Domine, si uis, potes me mundare. Et extendens manum Iesus, tetigit eum dicens: Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris, sed uade, ostende te Sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Iesus: Ego ueniam, & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; sed tantùm dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & uadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus

ratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico uobis, non inueni tantam fidem in Israel. Dico autem uobis, quod multi ab Oriente, & Occidente uenient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

Pericope moralis huius Euangelij.

1. *Leprosus ueniens adorabat eum.* De externa corporis reuerentia, quando Deo supplicamus.
2. *Domine, si uis, potes me mundare.* De duabus orationis partibus, fide, & obedientia.
3. *Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.* De uana ostentatione boni operis fugienda.
4. *Sed uade, ostende te Sacerdoti.* De debito honore ac reuerentia ordini Sacerdotali exhibenda.
5. *Et offer munus quod præcepit Moyses.* De gratitudine animi erga Dei beneficia.
6. *In testimonium illis.* De grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo uirtutis documenta & adiumenta acceperunt.
7. *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.* De cura & officio dominorum erga seruos.
8. *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum.* De humili ipsius consideratione.
9. *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores.* Vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem.
10. *Illic erit fletus, & stridor dentium.* De pœnis inferni.

1. Leprosus ueniens, adorabat eum.

De reuerentia externa.

LOcus moralis de externa corporis reuerentia, quando ad Deum supplicaturi accedimus. Hic enim leprosus,

sus, sanitatem à Christo petiturus, adorat eum, & [ut addit Marcus) *genuflexo*, imò etiam (ut Lucas scribit) *procidens in faciem suam*. Sic Paulus orauit: *Flecto*, inquit, *genua mea ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ut det uobis, &c.* Sic Christus ipse procidens in faciem suam, & genibus flexis orauit Patrē. De hac externa reuerentia in altero Promptuario contra hæreticos aliqua dicta sunt: sed hic pauca adijciemus, magis ad mores pertinentia. Ac primùm Christi exemplum quem non moueat? De quo sic Cæsarius Arelatensis:] Prostratus in terra orat medicus, & non inclinatur ægrotus?] Quare sic suum filium spiritualem hortatur Basilius: [Tu, fili, cùm accesseris ad precandum Dominum, prosterne te humiliter in conspectu eius.] Leonis natura hoc habet, ut neminem prostratum lædat: sed adblandiatur potius. Sic Deo placet corporis reuerentia. Vnde sic in Scriptura loquitur: *Nònne uidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducã malum in diebus eius*. At humiliatio eius externa magna fuit. *Cilicio indutus ambulauit demisso capite*. Quum enim humilitas cordis prorsus ad orationem necessaria sit, huic internæ externa debet respondere. *Hoc enim est adorare in Spiritu, & ueritate*: ne, si uel mente humili & corpore superbo, uel mente inflata & corpore humili oretur, mendacium id sit, non ueritas. Hinc Paulus modò iubet *uiros orare non uelato capite*, modò docet leuare manus inter orandum. *Leuantes*, inquit, *puras manus, sine ira & disceptatione*. [videlicet (ait Augustinus) dum leuas manus ad Deũ, ueniant tibi in mentem opera tua. Nam & ideo Prophetа dicit: In nomine tuo leuabo manus meas.] Hæc externa humilitas Deum ad misericordiam prouocat. Vnde & de huius leprosi adoratione sequitur apud Marcum: *Iesus autem misertus eius, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi, &c.* Hic enim præter sanitatem datam, tria alia amoris signa Christus ostendit. 1. quòd misertus illi fuit, & ex misericordia eum sanauerit. 2. quòd quasi in signum beneuolentiæ extendit illi manum, quod in aliis sanandis nusquam Christus fecisse legitur. 3. quòd lepram eius tangere uoluit, rem lege prohibitam, & per se satis ingratam. Adeò placuit Christo leprosi huius externa ueneratio

Marc. 1.
Lucæ 5.
Ephes. 3.
Lucæ 22.
Domi. 10. & 23. post Pent.
Hom. 29. Admonit. ad fil. spirit.
Simile.
3. Reg. 21
Exemplũ.
Ioan. 4.
1. Cor. 11.
1. Tim 2.
Enarr. in Psalm. 62.
Marc. 1.

neratio & humilitas. Si nos Catholici Manichæi essemus, qui solam animam se à Deo accepisse credebant, minus mirum esset, si sola anima ac mente Deum coleremus. Nunc autem quum utrumque, & corpus & animam, à bono & solo Deo nos accepisse fateamur, utroque illum colere & adorare oportet. Moyses atque Aaron *ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desæuiet?* Vide quanta corporis & uerborum reuerentia usi sunt. Dauid, quum oraret pro paruulo ægroto, *tacuit super terram*, Rex quum esset. Et ad hunc orandi modum nos inuitat: *Venite adoremus & procidamus ante Deum: ploremus coram Domino, qui fecit nos*. Diligenter notant Euangelistæ, non solùm de hoc leproso, sed de omnibus ferè qui aliquod à Christo beneficium petierunt, uel eum adorasse, uel ad pedes eius cecidisse. Princeps qui pro filia defuncta Christum rogauit, *accedens adorabat eum*. Chananæa ueniens ad CHRISTVM, *adorauit eum, dicens: Domine adiuua me*. Mater filiorum Zebedæi accessit ad Christum, *adorans, & petens aliquid ab eo*. Marcus de illo Principe dicit, quòd uidens Iesum, *procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum*. Mulier Syrophœnissa, *cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes Christi*. Mulier fluxum patiens, sanata, *cecidit ante pedes Christi*, confessa acceptum beneficium. Leprosus Samaritanus à Christo sanatus, *cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens*. Maria pro Lazaro defuncto rogatura, *cecidit ad pedes Christi*. Si Christum adhuc mortalem, pro sanitate corporis obtinenda, sic omnes adorauerunt, cadentes in terram, & hoc officium singuli Euangelistæ tam diligenter annotarunt: multo magis non decet tantùm, sed & oportet nos Christum glorificatum orantes adorare, cadentes in terram, pro animæ salute impetranda: & hoc officium Præpositi Ecclesiarum meritò à singulis exigunt. Sanè quod Paulus dixit, *cum metu & tremore salutem uestram operamini*: ut merum animi, sic corporis tremorem & reuerentiam in Dei cultu docet. Sic mulier de fluxu sanguinis sanata, *timens & tremens cadit ad pedes Christi*, fatla beneficium

Exempla. Num. 16.
2. Reg. 12.
Psal. 94.
Matth. 9.
Matth. 15.
Matth. 10.
Marc. 5.
Marc. 7.
Luc. 8.
Luc. 17.
Ioan. 11.
Philip. 2.
Marc. 5.
Lucæ 8.

cium. Tremor ille corporis fuit, timor animi. Sic de tribus Marijs, quæ fugerunt de monumento Christi sepulti, dicit Scriptura: *tenuaserat enim eas tremor & pauor.* Sic Paulus de equo deiectus, *tremens ac stupens clamauit.* Cum hoc tremore etiam externo supplicantes Deo accedere uult Apostolus, & sic salutem suam operari.

Marc. 16.
Actor. 9.

2. *Domine, si uis, potes me mundare.*

Orationis partes, fides & obedientia.

LOcus moralis de duabus orationis partibus, fide & obedientia. Leprosus enim iste, præter humilitatem quam externa corporis reuerentia præ se tulit, ostendit se & fidem fortissimam, & obedientiam perfectam habuisse. In eo fidem ostendit, quòd potentiam agnouit, *Potes me mundare.* Obedientiam suam, qua se diuinæ uoluntati totum conformat, his uerbis ostendit: *Si vis.* Non enim, hoc dicens, de Christi uoluntate simpliciter dubitauit, an ille tam bonus & misericors esset, ut, quod posset, id uellet; sed de sua indignitate metuens, an Christi uoluntas erga ipsum talis esset, dubitauit: ideoque eius uoluntati se totum submittit. Neque enim quicquid Deus potest, hoc etiam aut uult; sic enim omnes peccatores statim perderet; aut uelle tenetur; sic enim nullum peccatorem puniret. Talis igitur omnium fidelium debet esse oratio: plena fide & obedientia, Fidei necessitatem omnia fere à Christo beneficia in Euangelio collata ostendunt, quę omnia, & qualis illa fides esse debeat, in altero Promptuario contra hæreticos ostendimus. De hoc Iacobus: *Postulet in fide, nihil hæsitans,* de Dei uidelicet uel potestate uel uoluntate in genere, & quoad Deum ipsum. Nam nobis quid uel expediat in rebus temporalib. uel quid Deus concedere uelit, seruato ordine uniuersalis iustitiæ in spiritualibus, & salute animę, certa fide intelligere & credere non possumus, etsi optimè sperare liceat. Et hoc sensu Apostolus dixit: *Quid oremus sicut oportet, nescimus.* Nam & sic ipse etiam in causa salutis nesciebat quid oraret sicut oportebat, quando pro stimulo carnis auferendo, ter Dominum rogauit, neque exauditus est tamen. *Sed ipse Spiritus Dei adiuuat infirmitatem nostram, & interpellat pro nobis:* id est, docet nos interpellare,

Iacobi 1.
Rom. 9.
2. Cor. 12.

pellare, ut Augustin. exponit. Oratio igitur nostra sic fidelis esse debet, ut etiam sit obediens, & diuinæ uoluntati cõformis. Nec confidentia obedientiam excludere debet præsumendo, sed cum Dauide dicendum: *Si exurgat aduersum me prælium* tentationis, aut tribulationis, *in hoc ego sperabo,* id est, acquiescã diuinæ prouidentiæ; nec obedientia confidentiam debet tollere, animũ despondendo, sed cum S. Iob dicendum: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo: uerumtamen uias meas in conspectu eius arguam.* i. quicquid mihi Deus calamitatis inferat, non despondebo animũ; sed meam indignitatem profitebor, eiusq; iustitiam collaudabo. Sic leprosus iste; *Si uis, potes me mundare.* Tanta est tua potẽtia, quanta uoluntas. Potentiam credo, uoluntatem spero; quia de mea indignitate dubito. In hoc sensu tres pueri respondерunt Nabuchodonosor Regi: *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino: quòd si noluerit, noueris quòd statuam tuam non adoramus.* Hæc est uera rectè orantis fides, & uera confidentia. Vnde S. Chrys. [Magna ad Deũ confidentia accedes, si te arbitraris merito carere unde confidas. Contra summũ dedecus, summa condemnatio, si te arbitreris posse fidenter agere. Quanquã. n. multa præclare feceris, quanquam nullius tibi conscius sis mali, modò putes agere te posse fidenter ac liberè, omni gradu orationis continuò dejceris ac decidis. Contra, si onera conscientiæ innumerabilia sustines, & peccatis summis grauaris, modò illud unum persuasum sit tibi, te omnium esse minimũ, mirificè tibi animus fidendi, audendiq; ue apud Deũ præstabitur.] Hæc ille. Sic & D. Basil. filiũ suum spiritualẽ docet: [Ne postules (inquit) quicquã, quasi ex gratia meritorũ: & si est tibi conscientia aliqua boni operis, cela illã, ut; te silẽte, à Deo multiplicetur. Deus. n. euulgabit omnia opera humilis, qui animæ suæ uirtutes celare festinet.] Hoc est qđ Scriptura dicit: *Oratio humiliantis se, penetrat nubes.* Humiliatio aũt orantis illa est, quæ totum à pura Dei misericordia expetit. Sic Dauid se leprosum sentiens, id est, grauissimè peccasse, uide quàm humiliter loquitur: *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam.* Primũ non dicit, Miserere Dauid; sicut alibi, quum in statu gratiæ esset, dixit, *Memẽto Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.*

Epist. 121.
Psalm. 26.
Iob 13.
Daniel 3.
Deincomprehensib. Dei nat. hom. 5.
In adm nit. ad spirit.
Eccli. 35.
Psal. 50.
Psal. 131.

eius. Deinde non audet dicere, Miserere mei Deus meus: sic

Psalm. 62. cut quum in statu gratiæ dixit, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo*: sed dicit, *Miserere mei Deus.* Vix enim suũ audet dicere, quem peccato fecerat non suum. Sic leprosus iste, *Domine*, dicit; non, Domine meus. Postremò non dicit, Miserere mei secundùm miseriam meam: sed *secundùm misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum.* Hoc est quod leprosus hic dixit: *Domine si uis*: si infinitæ tuæ misericordiæ hoc placet. Quẽadmodum & terra fructus, & mare pisces, & cœlum lumen mor

Simile. talibus suppeditant, nõ pro hominum sola indigentia (quã infinita superfint (sed pro Dei creatoris magnificentia; &, ut Alexander semel dixit magnam mercedem pauperi tri-

Apophthe. buens, [se non dare quod alter mereretur, sed quod Alexandro dignum erat:] Sic peccatoribus Deus misericordiam præstat, non quia illi indigent, aut quanta solùm indigent, sed quia ille misericors est: &

2. Tim. 2. Epheſ. 3. *se ipsum negare non potest, & omnia potest facere superabundanter quàm petimus secundùm uirtutem quæ operatur in nobis.*

3. *Et ait illi Iesu: Vide nemini dixeris.*

Contra uanam gloriam. Hom. 26. in Matth. Lucæ 8. Causa 4. Causa, mercedis spoliatio. Matth. 6. Hom. 13. in Matth. operis imperf.

Locus moralis de uana ostentatione boni operis studiosè fugienda. [Ideo.n. nulli dicere iubet, (ait Chrisost.) docens non diligere ostentationem, & honorem. Nam q alio in loco sanatum à se Christus iubet beneficium publicare, non diuulgari seipsum iussit, sed dari gloriam Deo.] *Narra*, inquit, *quanta tibi fecit Deus.* Per hunc ergo leprosum instruit nos, non esse uanè glorioſos: per illũ autem nõ esse ingratos, sed omnia ad Dei laudẽ referre. Virtus boni operis occultari debet, aut certè non affectatè publicari, tũ quia alioqui mercede apud Deum carebit: tum quia nõ creſcet amplius, sed flaccescet virtus: tum quia populari laude nihil fucatius, aut mendacius: tum denique quia uanũ hoc per seipsum est, & superbiæ species. De primo dicit Christus: *Receperunt mercedem suam.* In quẽ locum Chrysost [Quid enim à Deo accipies, qui nihil Deo dedisti? Nã quod propter Deum fit, Deo datur, & ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in uentos effunditur. Quid. n. est aliud hominum laus, quàm uentorum transeuntium so

nus? Quæ est aũt sapientia, res dare, & uerba uacua cõparare? Rursum quæ sapientia est, mercedem Dei contemne 1. te in perpetuum manentem in cœlis, & fugientes homi- 2. num sermones eligere? Deinde melius est non facere, quã pp hominẽs facere. Qui.n. non facit, etsi in cœlo nihil in- 3. uenit, saltem in terra nihil perdit, puta labores, pecuniam, & alia. Qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in cœlo non inuenit. Præterea uel illum aspice, à quo lau- 4. dem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia pprer Deum te facere putat. Si aũt intelligeret quia propter eũ facis, non te laudaret, sed ujtuperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui, si te aliqñ intellexerit, irridebit? Po- 5. stremò sic est homo qui pp hominẽs facit bonum, sicut mercenarius malus, qui intra tps locationis suæ comedit oẽs mercedes suas: quum autem tpe completo recesserit, nudas egreditur. Sic.n. uacuus uadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desiderauit in seculo.] Hæc ille. Sapienter quoq; D. Bern. [Si tanto studio vitia nostra abscondimus, ne humanam gloriã amittamus; quanto maiori cura dissimulandæ uirtutes sunt, ne eę lestis gloriæ iactutã faciamus?] Est tõ fortissima, & luculẽter populo explicanda. Hoc nempe studiosè agit diabolus, ut per uanæ gloriæ studium omni uos bonorum operum mercede spolier. Est.n. similis pauoni, qui oua gallinæ suæ *Simile.* quærit, ut frãgat & comedat, ut sic liberius libidini uacet: Stella in quod ẽt cuniculi faciunt, teneros in nido inuentos comedẽ Luc. 5. res: sed gallina & cunicula oua & tenellos suos sagaciter abscondunt & seruãt. Sic diabolus quærit nostra bona operа, ut ea nobis auferat, ipseq; per uanitatem euulgata comedat. Ezechias Rex, quia suos thesauros oẽs ostentauit Assyriis, grauiter à Propheta increpitus, grauius in filio suo pu- *Exemplũ.* 4. Reg. 20 nitur, à quo Assyrij omnia in Babylonem abstulerunt. Assyrij illi Babylonici diabolum figurant, cui ostentantur bo- De cõtẽp. na opera, quoties humana laus ex illis captatur. Manna mũdi p. 1. die sabbathi seruatum integrum mansit & purum: alio c. 9. & 10. quocunque die septimanæ seruatum putruit, & uermes ge- *Allegoria.* neravit. Sic bona opera quæ in præsenti ujta laudantur, putrescunt; quæ in sabbathi cælestis gloriam laudanda referuantur, uigebunt. Basiliscus, animal uenenatum, & ho- *Simile.*

minis hostis capitalis, si primus te uidet, interficit certissimè; si à te prius conspicitur, facilè superatur: sic uana gloria, si à te primùm expenditur, nullo negotio repellitur; si incautum te occupet, opprimit. Quod qualiter faciat, sapienter describit S. Basil. [Inanis gloria, spiritualium opũ est latro, blandus animarum hostis, tinea uirtutum, sub mellis illitu fraudis suæ uenena propinat, & poculum mortiferum porrigit. Quos captiuos tenet, eos ad omne nefas facilè impellit, ut id faciant quod admirationi esse animaduertunt, quantumcunque id turpe & inhonestum sit. Sic non modò honestas omnes actiones subuertit, sed & ad improbas iter facit.] Hæc ille. Refert Plinius, quòd aquilæ pulli (quæ in alto semper nidificat) serpens qui uocatur Parias insidiatur; qui uidens se propter altitudinem accedere non posse, trahit ad se uentum, & uenenum emittit, ut aer infectus per uenenum ad pullos deductus, illos occidat. Sed aquila ex instinctu naturali, ut huic malo occurrat, nido suo inædificat lapidem qui uocatur gagates, & semper in illa parte, quæ est contra uentum, ponit. Iste autem lapis uenenum expellit, ne ad pullos accedat. Similiter industria & cautela debemus nos pullos nostros, id est, bona opera, quæ per Dei gratiam in sublimi uirtutum exercitio operamur, ne à uento superbiæ diaboli arte excitato pereant & dissoluantur, Christum lapidem, seu Dei gloriam, inter opera nostra & uentum uanæ gloriæ ponere. Eleganter dicebat S. Arsenius: [Qui bona quidem opera facit, sed ut studeat hominibus placere, similis est perpetuò haurienti aquam, & in canalem perforatum perpetuò infundenti.] Et certè, sicut dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis, ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulcire; sic pro uirtute humanos fauores desiderare, & rem cœlo dignam, uili pretio uenalem exponere. Porrò sicut ineptus ille mercator esset, qui merces optimas paruo præsenti pretio uenderet, certò sciens, si ad aliquot dies expectaret, centuplo plus se accepturum; sic inepti illi operatores sunt, qui bonas operationes præsenti hominum laude, eaque leui & momentanea uendunt, quum certò sciant post hanc uitam futurum, ut amplificatam mercedem accipiant, si tantisper expectent. Et quum

Cõsti. monast. c. 11.

Natur. histo. li. 10. c. 3. & li. 36. ca. 19. *Simile.*

In uita ei° apud Sur. pag. 257. *Similia.*

uix usquam tam ineptus mercator inueniatur, ineptos istos operatores ubique locorum inuenias. Sed diaboli hoc esse artificium, viri secundum Deum prudentes facilè aduertunt, ideoque (ut in alio Euangelio ostendimus) non tam improbi homines stultiosè contendunt, ut ab aliis laudentur, quàm illi cauent ne laudentur. Neque ullus uir usque adeo de uxoris suæ pudicitia conseruanda sollicitus est, ac sancti omnes sunt & fuerunt, ne uanæ gloriæ animum intenderent. Vnum hic aliud exemplum proferam. Quum Sanctus Marcellus Abbas τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων multis precibus coniuraret, ut ex possessis corporibus exirent; clamant illi: Iube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem. Ille perseuerat in oratione, donec uirtute diuina expellerentur. Cùm autem causam rogarent, qui tunc aderant, cur dæmonibus se cessuros confitentibus, ab initio nihil præcepit; ille respondit. Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quàm quòd uanæ gloriæ laqueis me conabantur implicare.

Domin. 3. Aduent. tex. 8.

Exemplũ. In uita ei° apud Sur. tom. 6. pagi. 1029.

Sed nunc, ut per uanam gloriam uirtus flaccescat, nec crescere queat amplius, ostendendum. *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit.* Thesaurus bonorum operum occultè inuenitur, occultè emitur, & occultè foditur. Qui statim suam virtutem ostendunt, sunt tanquam amygdalus, quæ florem citò emittit, & flante uento celeriter amittit; qui autem occultant, morum imitantur, quę quum sero emittat flores, nullo unquam uento, aut gelu offenduntur. Natura prouidit ut non esset in manu & potestate mulierum parere: nam si quando uellent, ipsæ parerent, multa monstra utique emitterent, & aliæ spatio unius mensis, aliæ duorum, aut trium parerent. Sic opus est labore & manu Dei obstetricante, ut uirtus, si qui fœtus in uentre, abscondatur, & laboret in hac uita, donec tempus pariendi adueniat. De quo Christus dixit: *Mulier dum parit, tristitiam habet: quum autem peperit, nõ meminit pressuræ propter gaudium.* Sic *uos contristabimini, in multa scilicet patientia bonum operantes; sed tristitia uestra uertetur in gaudium.* Quòd si ante tempus prodire

2. Causa, uirtutis detrimentum. Matth. 13. Stella in Luc. c. 5. *Similia.*

Ioan. 16.

dire & parere uirtus uult, & hic gloriam quærere, ut fe-
tus immaturus nariis casibus extinguetur, uel superbia su-
uel inuidia, aut adulatione aliena. Animalia apud Ezechie-
Ezech. 1. lem habebant quatuor alas, quarum duæ erant erectæ; illæ
Allegoria. sunt opera uirtutum sursum tendentia: *aliæ duabus tegebant corpora sua*; istæ sunt timor & humilitas, quibus uir-
tutum actus & substantiæ à uana laude teguntur. Qui iter
longum faciunt, solent secum duas crumenas ferre, quo-
rum altera monetam auream ferunt, hanc semper docti,
absconditam; altera minoris valoris, & vulgarem concilio-
dunt: & hanc in hospitiis manifestant, hospitibus ex ea
symbolum soluentes; alteram occultant, ne latronibus in-
sidiandi ansam præbeant. Sic abscondita debet esse vir-
Matth. 6. tus, ut, sicut Christus monuit, *nesciat sinistra manus quid*
Hom. 15. *faciat dextera*, id est, (ut exponit Chrysostom.) [neces-
in Matth. uoluntas carnis, quæ Deo semper est contraria, quid faciat
operis im- uoluntas aīę, & superioris rōnis Deo subditę.] Certè ut the-
perf. saurus absconditus tutior à latronibus est; & uirgo domi
Similia. clausa facilius castitatem seruat, quàm ea quæ uagatur: sic
1. uirtus occultata, à superbia & diaboli laqueis tutior est. Et
2. quemadmodum fructus arborum, quæ iuxta uiam publi-
3. cam crescunt, rarissimè matureſcunt; quia à transeuntibus
præpostera auiditate comedendi, ante maturitatem colli-
guntur: sic uirtutum opera, quæ in hominum conspectu
fiunt, uel, ut ab hominibus spectentur, ostentantur, nun-
quam ad ueram soliditatem perueniunt; quia statim huma
no fauore intumescere operantem faciunt, ideoque iam di
stentum ad progrediendum in uirtute, uel ad alia uirtutum
4. opera capessenda, prorsus inidoneum reddunt. Postremò,
sicut gallina quæ ouo posito, statim cantillat, causam præ
bet, cur statim collectis ouis, nunquam pullos pariat: sic qui
suas uirtutes statim prædicant, aut prædicari cupiunt; id
agunt, ne ullos uirtutum suarum fructus amplius produ-
cant. Sapienter Chrysostomus: [Sicut aurum ueste mque
5. pretiosam quum in publico ponimus, plurimos ad insi-
Homil. 5. dias prouocamus: si uerò ea recōdamus atque occultemus,
in Matth. domi in tuto cuncta seruabimus: sic, si diuitias uirtutum
in memoria quasi uenales assiduè portemus, armamus ho-
stem, irritamus inimicum, & dolosum inuitamus ad fur-
tum;

tum; sin uerò nemo alter id scierit, nisi quem nulla occul-
ta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistunt.]
Certus enim rectè factorum thesaurus obliuio. Vnde Apo
stolus: *Ea quæ sunt retrò obliuiscens.* Memoria quippe præ- Philip. 2.
teritarum uirtutum impedimentum est sequentium; dum
ex præteritis ita sibi quisque inaniter placet, ut plus sibi ad
cumulum addi, aut non necesse putet, aut negligat: Ita cum
inani gloria crescere, aut maturari uirtus non potest. Ve-
rum quidem est quòd virtus laudata crescit, quando uera
uirtus, & solida est, quæ laudatur, idest, quæ propter solum
Deum susceptа fuit, & non propter laudem humanam.
Quemadmodum enim aurum, si uerum & purum est, in
fornace purgatum manet; si adulterinum, in fumum abit:
sic uirtus laudata, si uera & pura uirtus est, crescit & soli-
datur; si falsa & fucata, euanescit. Vnde Salomon: *Quomo-* Prou. 27
do probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum,
sic probatur homo ore laudantis.

Iam uerò laude hac populari & humana nihil fucatius
aut mendacius, ut eam in rectè factis consectari uelle, de-
mentia sit. [Nonne dementia est, cùm habeas theatrum
in cęlo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligere?
Athleta ubi certat, ibi & probari cupit. Tu cùm in supe-
rioribus certes, in inferioribus coronari quæris. Videamus
tamen, si placet, coronas. Illa quidem superbia constat,
hæc autem inuidia; quædam ex ironia, & adulatione, pro-
peer pecunias & alia; nonnulla etiam ex seruili ministerio.
Quemadmodum enim pueri ludentes ex fœno coronas ali
cui imponunt, coronatum autem suum post tergum irri-
dent: sic sæpe fit, ut qui te in faciem prædicant, apud seip-
sos clanculum subsannent.] Deinde, nonne dementia esset,
laruas & personas histrionum, quas in scenis gestant, uehe
menter adamare, aut appetere? Sunt tamen persæpe hone-
stissimè & exactissimè fabrefactæ. Attamen nemo tam de-
mens, ut eos appetat, aut amet: quia inanem tantum & fi-
ctum esse illarum decorem norunt omnes, & aliud esse
personam, aliud rem personatam. Atqui laus in ore homi
num, persona tantùm & larua ueræ laudis est, quum sæ-
pissimè aliter sentiant quàm loquantur: & ut id non fiat,
breuis temporis laus est, & facilè in contemptum uertitur,

3. Causa, laudis uanitas. Chrysost. ho. 17. in epist. ad Rom.

Similia. 1. 2.

ac denique, non nisi huius vitæ est, & valde caduca. *Gloria mea* (ait Apostolus) *hæc est, testimonium conscientiæ meæ.* Et iterum: *Mihi pro minimo est, ab hominibus iudicari, aut ab humano die*, id est, fauore & existimatione. Qui conscientias suas in alienis labijs posuerũt, modò magni, modò parui, modò nulli sunt. Sic *stultus vt luna mutatur*. Crescit & decrescit pro laudatorum arbitrio. Polycletus Statuarius duo simulachra fecit: vnum ad arbitrium plebis transponens & cõmutans, prout quisque accedens atque aspiciẽs, mutandum diceret; & cuiusque voluntati morem gerens, in publico opus suum effingens; alterum vero ex artis suæ peritia, domi fabricauit suæ. Quum vtrumque in foro posuisset, & domesticum omnes admirationi haberent, publicum omnes deriderent, vtpote in quo vix vllũ membrum alterius proportioni respondit; Atqui, inquit Polycletus, quod vituperatis, à vestra arte profectum est; quod verò spicitis, ego mea facultate sum fabricatus. Hippomachus, pugillandi magister, quum athleta quidam ex eius discipulis specimen exhiberet artis, & circunstans multitudo vniuersa acclamaret; percussit eum virga, inquiens: Sed ne perperam feci. nam si quid artificiosum præstitisses, ignari isti non te collaudarent. Antisthenes Philosophus, dicenti sibi cuidam, [Multi te laudant; Quid enim, ait mali feci?] Sic Phocion, quum inter orandum eius sententiam vniuersa concio magno assensu accepisset, ad proximos conuersus, [Me miserum (inquit) vereor enim ne quod mihi stultum verbum exciderit.] Turpe est, Christianos, Sacerdotes, Theologos hoc non videre, quod illi ethnici viderunt. Acutè hoc in Diogene taxauit Plato. Stetit aliquando Diogenes gelidissimo tempore in aquis penè congelatis nudus. Quum magna multitudo hoc spectans, commiseratione hominis tangeretur; superueniens Plato, multitudini dixit: [Si huic homini misereri uultis, eumque hac molestia liberare, discedite.] Huic affine est quod Macharius percontanti cuidam, cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cœnobio hebdomadibus integris refectionem sæpe contemnens, non sensisset famem, respondit: Quia nullus hic est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriat; ibi autem te digitus hominum & ce-

2. Cor. 1.
1. Cor. 4.
Eccli. 27.
Aelian. varia. hist. li. 14.
Exempla. 1.
Idẽ lib. 2. 2.
3.
Laer. li. 6. *Apophthe.* 4.
Plut. in Phocione. *Apophthe.*
Laer. lib 6 5.
Apophthe. Cassianus collat. 5. cap. 12.

nodoxiæ refectio saginabat. Accedit adhæc omnia, ex uirtute laudem humanam aucupari uelle, per se malum esse, & superbiæ speciem ideoque Deo exosam: & (ut Chrysostomus loquitur) [matrem gehennæ. Qui enim se exaltat,] id est, suas laudes prædicat, uel se laude digum & cæteris præferendum iudicat, *humiliabitur*, id est, ad barathrum detrudetur. Nam ut humilis exaltatio, de qua Christus illic loquitur, est cœlestis gloria: sic superbi humiliatio, est inferni pœna. [Vitia cætera in peccatis, (ait Augustinus) superbia verò etiam in rectè factis timenda est: ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.] Quare hanc uanitatem pestiferam naufragium in portu esse docet Chrysostomus. [Sicut nauis (inquit,) quæ multos fluctus transijt, multasque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, iacturam totius in se reconditi thesauri facit: ita qui post multos labores ac uirtutes linguam & mentem à cupiditate laudis non temperauit, in ipso portu naufragium fecit.] Hac de causa appositè Plato superbiam uocat [ultimam uestem quam anima deponit, quasi in exuendo uetere homine, extremus sit superbiæ pannus. Quod aliis uerbis Isidorus dixit: [Superbia est in peccato prima, & in conflictu postrema: quia, ut est omnium criminum origo: sic est omnium uirtutum rui na.] Sanctus Pachomius, uir admirabilis sanctitatis & prudentiæ, quum animaduertisset quendam ex suis duas parmas storeas vno die factas (quũ cæteri fratres vnicam quisque faceret (sic ex aduerso loci, vbi vir ille sedebat, sub vesperam posuisse, vt ab illo viderentur, simulque vt à Pachomio laborantis industria prædicaretur, dixit astanti bus tristis: Frater iste à manè huc vsq; laborans, totum suum laborem diabolo donauit, nihil sibi fructus ex opere relinquens; sed magis amans hominum gloriam, quam Dei. Quare & acerrimè increpitum seuerè puniuit, vt hoc in eo vanitatis vitium sanaret. Docet ergo Christus in illis ad leprosum sanatum verbis, [Vide nemini dixeris,] cupiditatem inanis gloriæ etiam in veris virtutibus nullo modo affectandam, sed sedulò repellendam esse; siue quia affectus ille præposterus omni apud Deũ mercede bo-

4. Causa superbiæ malum.
Hom. 17. in epist. ad Rom.
Luc. 18.
Epist. 56.
Simile. Hom. de profectu Euang.
In Timæo
De summo bono. li. 2. c. 28.
Exemplũ. In uita ei⁹ apud Sur. to. 3. pag. 292.

num

num opus spoliat, siue quia uirtutis incremẽtum impedit, siue quia omnis humana laus fucata & falsa est, siue denique, quia uitiosus per se, & damnabilis hic affectus est.

4. Sed uade, ostende te Sacerdoti.

Sacerdotalis reuerẽtia.

LOcus moralis de debito honore ac reuerentia Sacerdotali ordini exhibenda. Quum. n. iuxta præscripta legis veteris, leprosus non censebatur mundus à lepra, nec in consortium hominum recipiebatur, nisi à Sacerdote mundus declararetur: Christus hoc loco, etsi nec legi subiectus, nec approbatione illa sacerdotali opus habens, leprosum tamen à se mundatum, & diuina potentia mundatū, & ita purè mundatum, ut nulla lepræ species, nulla emundationis dubitatio relicta esset: mittit ad Sacerdotes, ut ei illis ostendat & exhibeat, eorumque declarationem & approbationem accipiat. Sic uidelicet Christus utcumque ab pra legem & extra ordinem sanans, Sacerdotium illud uetus honorare uoluit: & ab ijs, quos sanauerat, honorari iussit. Docet hoc facto Christus, multo fortius, multoque sincerius noui Testamenti Sacerdotium ab ipso institutum, honorandum esse. [Illis enim legis ueteris Sacerdotibus (ait Chrysostomus) corporis lepram purgare, seu, ut uerius dicam, haud purgare, sed purgatos probare, datum fuit. At nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animi sordes: non dico purgatas probare, sed prorsus purgare concessum est.] Quanto igitur maior Sacerdotij nostri efficacia, potestas, uirtus, tanto excelsior dignitas est, tanto maior ei honor & ueneratio debetur. *Nam si ministratio damnationis in gloria est* (ait Apostolus) *multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria*. De utriusque Sacerdotij discrimine, & nostri dignitate, in altero Promptuario, ad hunc locum, & alterum ei similem, Dominica 13. post Pentecosten diximus. Nunc de reuerentia Sacerdotibus noui Testamenti exhibenda, quatenus ad debitam populi pietatem hoc pertinet, pauca dicemus. Sacerdos, quum Christi personam gerat (*pro Christo enim legatione fungimur*: &, *Sic nos existimet homo, sicut ministros Christi*, (ait Apostolus) hoc primùm nomine singulari honore ac veneratione affici debet. Dicit. n. Christus: *Qui uos audit, me audit: qui uos spernit, me spernit.* Rursum alia Scriptura dicit de Samuele Sacerdote cõtempto: *Non te spreuerunt, sed me.* Ex hac consideratione dixit Gregorius [Si Dauid Regum iustissimus, in Saul, quem constabat à Dño iam reprobatum, manum mittere non præsumpsit, quia unctus Dñi erat: quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut uituperationis, siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in unctum Dñi, vel in prædicatore sanctę Ecclesiæ: quia eorum vexatio siue detractio ad Christũ pertinet, cuius uice in Ecclesia & legatione funguntur?] Similia scribit Chryso. [An nescitis quòd honor Sacerdoti collatus, ad Deum ipsum pertinet? Ne igitur respicias illum cui honor confertur. Non. n. propter illum debes quod tuum est facere: sed propter eũ, cuius Sacerdos est, vt & ab illo mercedem accipias. (Rursum in alio loco:) An ignoras quid sit Sacerdos? Angelus utique Dñi est. Nõ ex seipso loquitur. Si despicis, non illũ despicis: sed Deum, qui illum ordinauit. Si per asinæ os, si per Balaam sceleſtũ hominẽ populi causa Deus loquutus est, multo magis loquitur per Sacerdotẽ, plebis suæ gratia. Quid. n. non agit Deus salutis nostræ causa? per quẽ non loquitur? per quẽ non operatur? Si. n. per Iudam operatus est, si per Caiphã, si per prophetas eos quibus dicturus est, Non noui uos: discedite à me oẽs qui operamini iniquitatem: quanto magis per Sacerdotes diuino ministerio famulantes operatur?] Propterea igitur honorãdi Sacerdotes: quia Dei & Christi eius personam ex officio gerunt. Alia ratio huius debitũ honoris est, quia nostri curã gerunt. De hac Paul. *Obedite Prapositis uestris, et subiacete illis, ipsi. n. peruigilant pro animabus uestris, tanquã rationem reddituri apud Deũ*. Quẽadmodum ergo de medico Scriptura dicit: *Honora medicum propter necessitatem*: ita multo magis animarũ medici, vel pp hanc summã necessitatem, mirificè honorandi sunt. Ex hac consideratione sic scribit S. Chrys. [Dic oro, ipse tãto periculo tui gratia subditus est, & tu illi obtẽperare detrectas in his quæ tibi vtilia sunt? Etsi enim ille sua omnia ritè disponat, quã diu tu minus rectè uales, angoris uacuus esse non potest, quum duplex sit ab eo ratio exigenda. Iam uerò con-

1. Ratio quia Christi personam gerit.

Lib. 3. de Sacerdotio.

2. Cor. 3.

Matth. 10.

1. Reg 8.

Epist. lib. 11. epi. 3 1

Hom. 65. in Genes.

Homil. 2. in 2. ad Timo.

2. Ratio. Heb. 13.

Eccli. 30.

Hom. 2. in 2. ad Tim.

consídera quanti sit periculi per singulos subditorũ discrimen rationemq; pro omnibus reddere. Quantumuis illi honoris impendas, quantumlibet obsequij deferas, nihil his periculis par referre poteris. Nam etsi animam ponas, ipse hoc pro te iugiter facit. Et si id minus in hac uita facit, qd persecutionis iam tps nõ sit, eam tñ periculo æternæ mortis exponit. Tu contra neq; ad uerba usq; illi subijceris? Hoc nempe est malorũ omnium cã, quod Præpositorum uestrorum authoritas perijt, nulla ijs reuerentia habetur, nullus honor, nullus metus.] Hæc ille. Ex hoc sanè colligi potest, maiorem esse causam cur Sacerdotem populus amet ac reuereatur, quàm cur Sacerdos populum. Quanto .n. maior est ratio ut nos ipsos, & bonũ nostrum, amemus, quàm alienum; quia charitas à seipso debet incipere in ratione secundæ tabulæ: tanto maior ratio est ut populus Pastorem diligat, qui ad suum bonum datus est; quàm ut pastor populum, qui ad populi bonũ & utilitatem ordinatus

2. Ratio. est. Atq; hinc emergit alia ratio reuerentiæ Sacerdotalis; quia videlicet eorum studio & labore, maxima ad nos salutis nostræ adiumenta perferuntur. Quare quum Apostolus

1. Tim. 5. dixisset, *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*: adiecit, *Maximè qui laborant in uerbo & doctrina.* Hæc. n. pars officij Sacerdotalis, qua verbũ Dei populo administratur, & pro populo oratur, talis ac tanta est, vt nullo satis obsequio aut officio combensari queat. Vide

Loco iam citato. hoc Chryso. his verbis: [Reuerere Sacerdotem, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat, Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum, propter te vigilat, tui causa preces exoluit, pro te apud Deum precaturus astat, propter te vota persoluit, pro te apud illam religio cultusque & obsequiũ

Simile. est. pro te ista oĩa. Reuerere ergo atq; considera.] Hæc ille.

Grana. to. 3. serm. de temp. pag. 418. Certè sicut nobilis pr̃, qui filij sui præceptorẽ, ut eũ diligẽtius erudiat, magnis muneribus afficit, nõ modò præceptorẽ, sed ipsum quoq; filiũ honorat: sic qui Dei ministros vel honore, vel muneribus afficit, vt eũ apud Deum iuuet, vel quia eius consilio in cã pietatis usus est, non solũ ipsum Sacerdotẽ, sed & seipsum honorat, ac sui ipsius dilectionem

Lib. 3. de Sacerdotio. uerã ac religiosa se habere ostendit. Quare hac de re sic iterum Chryso. [Insania manifestissima est, tñ istum principatum,

cipatum, sine quo neq; salutis, neque bonorum à Christo promissorũ, participes fieri possumus, despicere. Nã si nõ põt introire in regnum cælorum, nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto; si æterna uita priuatur, qui non mãducat carnem Domini, & sanguinem bibit; omnia autem hæc haud aliter quàm per sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus, inquam, Sacerdotum: qui fiet, ut citra illarum opem, aut gehennam euitare, aut cæli præmia consequi quis possit? Hoc certè nomine Sacerdotes meritò, non modò plus uereri debemus, quã vel Principes, uel Reges: sed etiam maiori honore quã parentes proprios honestare.] Hæc ille. Iã uerò ẽt propter ipsas oues, & populum fidelẽ, necessaria est hæc reuerentia, hic honor Sacerdotib. præstandus, ipsiq; populo in primis est utilis. Hinc Apost. 4. Ratio.

Hebr. 13. postquã dixisset, *Obedite Præpositis uestris*, adiecit: *Vt cum gaudio hoc faciant, non gementes. Hoc.n. non expedit uobis.* Nempe non expedit populo, ut propter eius uel inobedientiam & contemptum, vel ingratitudinem & neglectum, cum tristitia & gemitu, suo munere fungantur Sacerdotes, idque multis de causis. Primò, quia graue est hoc in populo peccatum. Secundò, quia honor ille exhibitus, populo est utilior quàm pastori. Tertiò, quia alioqui difficilius curatur, & docetur populus. Quartò, quia suos pastores lædunt, & pascendi prouinciam difficiliorem illis reddunt. Singula paucis ostendentur. De primo exemplum esse põt Dathan & Abiron cum suis qui propter inobedientiã Sacerdotio exhibitam, descenderunt in infernum uiuẽtes, [Meo quidem iudicio (ait Chrysost.) qui nostros Sacerdotes despiciunt & contemnunt, multo sceleratiores, ac maiori supplicio digni sunt, quàm Dathan cum suis omnib.] Aliud exemplum esse possunt Iudæi Samuelem reijcientes, & Regem postulãtes. Sic enim graui iugo postea subijciebantur, ut latè illis futurum exposuit Samuel. Huc etiã pertinet quod de suis Sacerdotibus per Prophetam Deus dixit: *Qui tangit uos, tangit pupillam oculi mei.* Hinc Diuus Cypr. [Qui Christo nõ credit Sacerdotem facienti, postea credere incipiet Sacerdotem uindicanti.] De secundo sic scribit Chrys. [Qui Præpositi de nostro honore lucrãtur, nisi in quantũ obtemperantes habebunt, idq; pro vtilitate

1. 2. 3. 4. Sacerdotẽ non reuereri peccatum. *Exempla.* Num. 16. Lib. 3. de Sacerdotio. 1. Reg. 8. Zachar. 2. Li. 4. ep. 9 Sacerdotẽ reuereri populo est utile;

no-

Hom. 2. in 2. ad Tim.

nostra? Hi enim, licet honorentur, nihil ex eo honore in futurum lucrantur; imò maiorem inde sæpè damnationem suscipiunt. Et si patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti in futurum acquirent, imò & meritorum illis accedit cumulus atq; defensio. Nostri aũt causa cuncta hæc fiunt. Nã siue honorantur à subditis, & hoc illis fieri iubet, sicuti dicebat ad Heli, Assumpsi te de domo patris tui; siue iniurijs afficiantur, hoc in se Deus ipse perpetitur, vt ad Samuelem ait: Nõ te sprenerunt, sed me. Itaq; illis contumelia, lucrũ honor, onus est.] Tertiũ per se patet. Quemadmodũ enim recalcitrantem ouẽ non facilè pastor curauerit; & qui reluctatur æger, difficilius medelam capit: ita subditi immorigeri & morosi, qui vel per contemptum pastorem non audiunt; vel auditum per superbiam contemnunt, difficillimè ab eo formantur. Multo aũt hoc verius in animarũ cura accidit, quàm in illis aliis. Curari.n.aĩa non põt, nisi spõte & lubens se disciplinę subijciat. [Volentium.n.non coactorũ, salutis est mysterium (ait Greg. Naziã.) & Christus eos æterna corona donat, (ait Chrysost.) non qui coacti, aut inuiti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinent.] Quare D. Basil. verba Apostoli citata exponens, ait: [Quod hic dr, Hoc.n.non expedit uobis, mea quidem sententia magni cuiusdã detrimẽti, & quod ægrè admittat cuiquam rationem, significationem habet. Res est.n.omniũ difficillima, seipsum cognoscere & curare. Naturaliter.n.seipsum vnusquisq; amat: ab alio aũt cognosci & curari facilè est.] Iam verò quod quartò dictum fuit, non expedire populo vt gementes ac dolentes Pastores officiũ faciant, quia fic Pastores suos lædunt, & difficiliorem illis prouinciam pascendi reddunt, ex eo patet, q animi dolor ac tristitia, quæ ex subditorum peruicacia oritur, animi vires frangit, & ad munera pastoralia obeunda grauem atq; inidoneum facit. [Mæstitia (ait Chrysost.) itemque curæ ac sollicitudines perpetuæ, animi vim maximè possunt prosternere, eundẽque ad summã etiam imbecillitatem perducere. Nam mẽti tenebras offundunt, neque sinunt eius fœtus puros sinceros q; euadere.] Sic & D. Gregò. Magnus: [Loqui de Deo, quietæ valde & liberæ mentis est. Nec enim concussa aqua imaginem respicientis reddit; sed tunc in ea vultus intendentis

Sacerdotis reuerẽtia, facit populum docilem.

Similia.

In oratio. quũ à patre in consortiũ assumptus esset.

Lib. 2. de Sacerd.

Const. mo nast. c. 23.

Sacerdotibus negata reuerẽtia, facit eos minus utiles.

Lib. 5. de Sacerd.

Hom. 11. in Ezech.

De catechiz. rudib. c. 10.

dentis aspicitur, quum non mouetur.] Sic & D. Aug. [Ex ipsa tristitia sermo procedẽs, minus gratus est, quia de ariditate mæstitiæ, minus exuberat: & profectò languidus & insuauis ille sermo erit, qui per venam cordis æstuantem, fumantemque traijcitur.] Plurimum ergo sibi ipsis detrimenti adferunt, qui sua peruicacia & irreuerentia id agũt, ut animarum curatores gementes ac dolentes officium faciant: quando ita constituti, nec cum spiritus libertate & charitate alijs consulere, nec salutis pabulum vbertim subministrare, nec laborantibus suis condolere & compati possunt. Vnde Apostolus: *Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi eos consolari qui in omni pressura sunt.* His igitur de causis tum ipsi populo, tum ex rei natura necessaria est Sacerdotum in Ecclesia Christi debita reuerentia: quam in his verbis commendare Christus voluit, cùm à se sanatum leprosum mittit; nihilominus ad Sacerdotes, vt illis se ostẽdat. Vnũ exemplum subijciam. S. Martinus, Episcopus Turonensis, à Maximo Imperatore inuitatus, quum primùm illi poculũ iubẽte Imperatore porrigeretur, eo fine vt ipsi Imperatori Episcopus, honoris causa, ante omnes prębiberet; neglecto Imperatore, suo sacellano Presbytero propinauit. Quo viso, dixit Imperator, alios quidem Episcopos, etiam in templo, illi adulari; Martinum verò, nec in mensa Principis, sacerdotalis reuerentiæ aliquid imminuere velle.

2. Cor. 1.

Exemplũ. Seuerus Sulpitius in uita S. Martini.

5. *Et offer munus quod præcepit Moyses.*

Gratitudo animi.

Leuit. 14.

Locus moralis de animi gratitudine in Dei beneficijs acceptis præstanda. Leprosus enim sanatus, iubetur in lege offerre duos passeres viuos, iuxta ritũ in Leuitico præscriptum; quam oblationem Christus hic *Munus* vocat: id est, donum in gratiarum actionem pro munditie accepta oblatum. Multũ quippe Deo displicet hominis à peccato sanati (quod per lepram significari in altero Promptuario ostẽdimus) ingratitudo? Vnde pietas quam Deo debemus, propriè in eo consistit (vt definit Augustinus) vt anima non sit ingrata Deo. [Cultus Dei, (inquit,) in hoc maximè constitutus est, vt anima ei non sit ingrata: vnde in ipso vertissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias

De Spiritu & lit. c. 11

agere

Psal. 15. agere admonemur.] *Deus enim bonorum nostrorum non indiget*, ait Dauid, sed totum obsequium nostrum, quod Deo præstare possumus, illud est, ne eius beneficijs ingrati simus. Vnde Apostolus: *In omnibus gratias agite. Hæc est voluntas Dei.* Ad hoc officium multis verbis Propheta regius se excitauit, dicens: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas: qui redimit de interitu vitam tuam. qui coronat te in misericordia & in miserationibus.* Præcepit Dominus per Ezechielem, vt qui templum ingrediebatur, per aliam portam egrederetur, ne Propitiatorio terga verteret, cùm à templo exiret. Qui enim eadem porta regrederetur, terga verteret Propitiatorio. Docuit iste ritus typicus, accepto aliquo à Deo propitiante beneficio, non esse illi per obliuionẽ terga vertenda. Omnes qui aqua indigẽt, præcipites in fontem vadunt, in eũ oculos & animum dirigentes: sed iam bene potati reuertuntur, terga fonti animumque vertentes. Sic multi in sua siti & tribulatione, diuinæ bonitatis fontem inclamant; liberati, obliuiscuntur. Sed & situla, qua aquã è fonte haurimus, vt aquam intromittat, os inclinat, & immergit; vbi aquam receperit, fundum illi quasi tergum obuertit. Sic faciunt ingrati. Et sicut mare aquas dulces è cælo accipit, sed easdem falsas reddit; sic multi, pro bonis à Deo acceptis, mala per ingratitudinem rependunt. Et sicut nubes virtute radij solaris è terra exhalatur & attollitur, sublata autem ipsum aerem obnubilat, & radios solares obscurat: sic homo ingratus, Dei fauore exaltatus, Deum posthabet & mandata eius violat. De hoc conqueritur per Prophetam Deus. *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Et rursus: *Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit.* Sponsa in Canticis, quæ est anima fidelis, quum laudatur à sponso, *vt tota pulchra*: prima pulchritudinis pars, vnde sic laudatur est: *Oculi tui sicut columbarum.* In quo eam gratitudinis nomine collaudat. Columba enim cùm singula grana rostro deglutit, rostrum atque oculos in altum extollit. Accipit vnum granum, & oculos in altum eleuat: accipit alterũ, & iterũ oculos erigit: & sic denique ad singula grana facit,

Ezech. 46. *Allegoria.*

Stella in Luc. 5.

Similia. 1.

2.

Pint. Dial. p. 2. Dial. 2. c. 10. & 11.

3.

4.

Isaiæ 1.

Cant. 4.

Phil. Diez in hanc Do. cõc. 3.

Similia. 2.

facit, quæ deglutit. Talis est anima fidelis: ad singula Dei beneficia oculos & corda sursum tollit, gratias agens Deo suo. Hanc uirtutem in iustis commendat Psalmista: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum*: hoc est, nunquam cessant Deum laudare. Laus autem Dei uocatur *vox exultationis*; quia ex gratitudine singulare animi gaudium iustis oritur. Vocatur *vox salutis*; quia gratiarum actio non solum perseuerantiam in bono, sed & ampliora gratiæ beneficia à Deo impetrat. [Quemadmodum enim exiguum pharmacum è magnis plerumque morbis hominem eripit; sic ob res paruas Deo gratias agere ingẽtia bona conciliat:] ait S. Damascenus in historia de Barlaam & Ioasaphat. Sicut.n. omnia flumina currunt in mare, unde per exhalationes marinas orta sunt, ut eò reuertantur unde iterum fluant, fiatque hoc modo perpetuus aquarum cursus atque recursus, fluxus atque refluxus assiduè reciprocus: sic omnia Dei dona, quæ ad nos descendunt à Patre luminum, ad Deum denuo per gratiarum actionem reportantur, ut sic rursum à Deo ad nos recurrant, sitque perpetuus gratiarum eius & reciprocus recursus inter Deum & nos. [Ingratitudo uerò (ait D. Bern.) est quasi uentus exiccans & urens fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.] Si Rex quotannis mille aureos tibi dari iuberet, tu uerò illos omnes in emendo ueneno, quo eum tolleres, uel in armis ad ei bellum inferendum, consumeres; nonne maximam iniquitatem te admisisse, & mille mortes commeruisse omnes iudicarent? At sic faciunt qui Dei dona in occasionem peccati uertunt, qui diuitiis, honoribus, scientia, accepta denique frequenti peccatorum remissione, ad luxum, ad superbiam, ad impietatem, ad faciliorem recidiuam abutuntur. Dedit Deus Hebræorum populo eam gratiam in oculis Aegyptiorum, ut eos omni auro atque argento, rebusque pretiosis spoliarent. At boni isti Hebræi ex his Aegyptiorum spoliis uitulum sibi aureum conflauerunt, quem, reiecto uero Deo, infandè colerent. An magis execrabilis potuit esse ingratitudo? At eandem committimus omnes, qui, quod modò dictum est, facimus. Hanc ingratitudinem mirabili metaphora ueteri populo Deus exprobrauit, quæ tanto maior est in po-

Psal. 39. 2. 3. Serm. 51. in Cant. *Simile.* *Exemplũ.* Exod. 11. Exod. 32.

pulo nouo, quanto maiora accepit beneficia Christi Eccle
sia, quàm synagoga Iudaica. Sic apud Ezechiel. loquitur:
Ezech. 16. *Iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, & facta es mihi. Et laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.* Considera hic Baptismum, emundationem à peccatis, Sacramentum Chrismatis. *Et uestiui te discoloribus; & calceaui te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus.* Considera hic uarias uirtutes, pacem in affectibus, castitatem in lumbis, intellectum acutissimum in mente. *Et ornaui te ornamento; dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.* Considera hic ornamenta exteriora, bona opera manuum, abstinentiam gutturis, silentium oris, custodiam auditus, & uictoriam uitiorum. *Et ornata es auro, & argento, & uestita es bysso, & polymito, & multis coloribus.* Considera hic dona charitatis, & eloquētiæ, & omnis generis uirtutum. *Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es uehementer nimis.* Considera hic omnium rerum abundantiam, etiam quoad victum corporis. *Et processisti in regnum, & egressum est nomen tuum in gentibus propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus.* Certè nomen Christianum, totum orbem occupauit, & post professionem Christianam plurima regna maximè floruerunt. Sed & anima fidelis regnat in gratia, quàm diu non regnat in ea peccatum. *Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, & expandisti fornicationem tuam omni transeunti, ut eius fieres.* Hæc est execrabilis ingratitudo, ut, unde maiorem Deo seruiendi materiam anima acciperet, inde ansas & materias peccandi, Deumq; offendendi, maio
Deut. 32. res caperet: *Incrassata quippe, impinguata, dilatata, recalcitrauit.* Renouata in Christo anima, & noua creatura facta, quasi iam satis pulchra atque perfecta, deque salute certa & secura (ut impij hodie hæretici blasphemant) Dei mandata negligit, omni se uoluptati prostituit. Adhuc sequitur in Ezechie. *Et tulisti uasa decoris tui de auro meo & argento meo, et fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.* Talia idola nobis fabricamus de donis Dei nobis

bis concessis, quotquot ad honores, ad uoluptates, ad diuitias, ad odia & simultates exercendas, uel ingenij, uel corporis, uel fortunæ uiribus abutimur. Concludit Propheta: *Væ, uæ uobis, ait Dominus.* Notauit Seneca, ab humanis legibus nullam ingratitudini pœnam constitutam esse: quia tanta est eius iniquitas, ut sola Dei iustitiæ rigidissimæ relinquatur punienda. Sunt autem ingrati mulo similes, qui, quum saturatus est lacte materno, calcibus petit matrem. Rogatus Diogenes, quid apud homines celerius senescaret: beneficium, respondit. Nam iniurias quidem acceptas marmori, beneficia puluerj inscribimus. Et sicut muscæ in tersissimis speculis reptantes dilabuntur, in aspe
Aelian. libro 4. *Simile.* *Apophthe.*
tis verò locis hærent facillimè; sic, quæ est nostra morositas, beneficiorum immemores, iniuriarum tenacissimi sumus. Sed & insanis ac furentibus similes ingrati sunt, *Similia.*
qui in xenodochiis aluntur, & suos benefactores nunquam agnoscunt. Ad hanc ingratitudinem circa Dei beneficia diligentissimè cauendam, innumera gratitudinis exempla, barbaris & ethnicis exhibita, nos incitare debebant: quod fecit Sancta Saba, multorum monasteriorum celebertimus pater. Quibusdam Agarenis per cellam eius
Exemplū. In uita ei? apud Sur. to. 6. pag. 759.
transeuntibus, & famentibus, apposuerat radices tantùm quasdam melagriorum, & arundinum cortices: neque. n. alio cibo ipse utebatur. Redierunt illi postea, afferentes ei caseos & dactylos. Quo uiso, Hei mihi, inquit. Barbarj isti, parui nostri beneficij memores, referre gratiam munificè studuerunt: nos autem, qui quotidie fruimur bonis Creatoris, nullam ei vicissim studemus referre gratiam per mandatorum obseruationem. Quæ de cætero excusatio, quæ uenia dabitur? Hæc ille. Ideo Apostolus generale & perpetuum præceptum contra ingratitudinis uitium dat: *Omne quodcunque facitis aut uerbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum.* Quemadmodum enim ingrato uniuersa interanus euanescunt; sic illi qui pro omnibus Deo agere gratias nouit, omnia crescunt & multiplicantur. De hac materia in aliis Euangeliis plura.

6. *In testimonium illis.*

LOcus moralis de grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo uirtutis documenta & adiumenta acceperunt. Nam ut idcirco hunc sanatũ leprosum ad Sacerdotes mittit Christus, quo uidentes miraculum Christi, nec tamen credentes in Christum, inexcusabiles fierent, hoc ipso miraculo testimonium incredulitatis contra illos perhibente: sic hodie inexcusabiles fiunt, qui uidentes quotidie mirabilia Dei opera, audientes optimas conciones, habentes ante oculos tot exempla uirtutum, manent tamen in peccatis suis. Illa enim omnia erunt illis in testimonium. Sic Christus de persecutione, quàm à Iudæis Apostoli passuri erant, dixit. *Continget autem hoc uobis in testimonium.* Hinc D. Aug. [Tot iudicibus inops astabo, quot me præcesserũt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene uiuendi exemplar. Tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seq; imitandos iustis dederunt actionibus.] Quare sicut Christus de Iudæis dixit; *Si non uenissem, & opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem & uiderũt, & oderunt me, & Patrem meum; peccatum eorum manet:* idem de nobis dicetur qui Christi operibus, beneficiis, promissionibus, uisis, acceptis & intellectis, nihilo tamen meliores simus. Terrere nos debent Christi uerba: *Væ tibi Corozain, uæ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent uirtutes quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico uobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij quàm uobis.* Consideret quisque, quas & quanta uirtutes, naturæ, fortunæ, gratiæ Deus in ipso fecerit, uideatque an adhuc pœnitentiam egerit, uitamque emendatius traduxerit. *Durissimum iudicium his qui præsunt: & potentes potenter tormenta patientur.* Quanto magis crescunt dona, tanto & crescunt rationes donorum, ait Sanctus Gregorius. Hanc inconsiderationem exprobrat Propheta, dicens: *Homo quum in honore esset, non intellexit. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* In honore homo est, qui

Lucæ 21.
Medit. c. 4
Ioan. 9.
Matth. 11.
Sapien. 8.
Psal. 48.

magna Dei dona accepit, multas miserationes sensit. Hæc si non intelligit, erunt omnia *in testimonium illi*, & comparabitur iumentis insipientibus, quæ quum magnũ à natura robur acceperint, à paruulo tamen puero minantur & reguntur. Quum non reciperetur Apostolorum prædicatio, *exeuntes illi excutiebant puluerem de pedibus suis.* Vbi nunc Apostolica prædicatio corda non immutat, sic anathema & maledictio erit Deo, vt nec minimum ab Ecclesiæ Sacramẽtis beneficium sit accepturus; sed etiam pro minutissimis peccatis pœnas graues luiturus. Bonorum fidelium, non solùm pulueres, sed & sordes Ecclesia portat, pro multis eorum peccatis apud Deum intercedens, adeoq; ea comedens.

Matt. 10.
Oseæ 4.

7. *Domine puer meus iacet in domo paralyticus, &c.*

LOcus moralis de cura & officio dominorum erga seruos. Bonus hic enim Centurio pro seruo suo (ut differtè Lucas eum vocat) tum per se, vt hic apparet; tum per amicos suos, seniores Israel (vt est apud Lucam) apud Christum omni studio atque officio intercessit, vt à graui morbo sanaretur. Damnatur hoc exemplo illorum dominorum pessima consuetudo, qui ægrotos ministros statim domo expellunt, & ad hospitale publicum emittunt. Illis quippe maior equi, aut mulæ, quàm seruorum, imò conseruorum, cura est. Apostolus quum seruis erga dominos omnem charitatem imperasset, subiungit: *Et uos domini eadem facite illis, remittentes minas.* Parem charitatem exigit à dominis erga seruos, quam à seruis erga dominos. Et causam subiungit fortissimam: *Scientes quia & illorum & uester dominus est in cœlis; & personarum acceptio non est apud Deum.* Et rursum in alia epistola: *Domini, quod iustum est & æquum, seruis præstate.* Atquid æquius & iustius, quàm domesticorum suorum curam habere? *Si quis enim suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* id est, grauius in hoc genere peccat, quàm ipsi infideles solent; & fidem negauit, i. fidem Christi diffamauit, & graui ignominia affecit, ea faciens, quæ fidei non conueniunt,

Dominorum in seruos cura.
Ephes. 6.
Coloss. 4.
1. Tim. 5.

imò quę nec infidelis faceret; vt in isto Centurione homine gentili pateat. Sic & Seneca, homo infidelis, sensit. [Libenter, inquit, ex his qui à te veniunt, cognoui familiariter te cum seruis tuis viuere. Hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet. Serui sunt? imò homines. Serui sunt? imò contubernales. Serui sunt? imò humiles amici. Denique serui sunt? imò conserui, si cogitaueris tãtundem in vtrosque licere fortunæ.] Hæc quidem ille. Sed multo magis conferuos æstimabimus, si cogitauerimus, eodem esse pretio emptos pretioso sanguinis Christi, & eundem nobiscum habere Patrem & Dominum. Sic Christus: *Non debuisti misereri conseruitui?* Crudelitatis dominorum in seruos vnum exemplum proferam. Memoria nostra (ait Franciscus Senensis, scriptor modernus) extitit, ingenij pessimi seruus, cui etiam sæuissimus herus fuit, qui in eum verberibus sæuire non desinebat. Iratus seruus, quum dominum vlcisci nequiret, duos quos habebat dominus infantes, anniculum vnum, alterum bimulum corripuit; turriq; edita conscensa, dominum vocauit, monens vt infantes suos gremio exciperet: quos quàm primùm illisos parieti deiecit, seseque præcipitauit, ne viuus in potestatem domini veniret. Hoc animaduertant, qui omnia sibi in seruos licere arbitrantur, quorum vunquam tam destituta fortuna est, vt non interim nocere dominis possint.

Epist. 47.

Matth. 18.

Lib. 4. de Repub. *Exemplũ.*

8. *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.*

Humiliatio sui.

Lucæ 7. Centurionis humilitas.

LOcus moralis de humili consideratione sui ipsius; & vt de se quisque humiliter sentiat. Superbus omnia sibi deberi putat, humilis nihil. Erat hic Centurio vir nobilis, & Capharnaum, quæ Galilææ caput erat, Præfectus à Romanis constitutus, qui & gentem Iudaicam sic amauit, vt synagogam ipse eis ædificauerit, ideoque seniores Iudæorum pro eo apud Christum intercesserint, dicentes: *Dignus est vt hoc illi præstes:* qui etiam venienti Christo ad se, *amicos obuiam misit, dicens, Domine, noli uexari. Hic* tamen nec generis nobilitatẽ, nec officij sui dignitatem, nec meri-

merita in gentem Christi, nec pietatem & gratiam qua valebat, respiciens, omnino se indignum putat non solùm beneficio quod petebat seruo suo, non sibi; sed etiam conspectu Christi. *Propter quod,* inquit, *me ipsum non sum dignum arbitratus vt uenirem ad te.* Obseruatione dignissima est huius ethnici hominis tam profunda humilitas. Reuera, quo quisque melior est, eo humilior est, eo se cæteris indigniorem iudicat. Ramus in quo pendet fructus, & spica plena grano declinat se in terram: sic anima humilis, onusta fructibus bonorum operum, respicit humi, propiam scilicet fragilitatem & conditionem terrenam, vnde sese humiliandi causam accipit. Ramus erectus & spica erecta vacua sunt. Vnusquisque nempe, non solum ex parte corporis (quod clarum est) sed etiam ex parte animæ, se puluerem & cinerem reputare debet, & sic se semper humiliare. Sicut enim cinis vilis est, sic anima exculpa (delicta autem quis intelligit?) vilis, & abominabilis Deo est. Sicut cinis statim quouis vento dispergitur, sic homo per se non potest resistere modicæ tentationi, sed ad sibilum modici verbi sæpe cadit. Denique sicut cinis non potest redire ad statum suæ materiæ; sic peccator non potest redire ad statum gratiæ, nisi sola Dei virtute.

S. Bonau. in Diæta sal. c. 36. *Similia.* 1.

2. Cineri homo assimilatur.

Certè quicquid consideramus, siue ea quæ extra nos sunt, siue quæ intra; siue quæ infra nos sunt, siue quæ supra; siue denique quæ contra nos: omnia nos humiliationem & abiectionem nostri ipsius docent. Propter ea quæ extra nos sunt, humiliare nos possumus, considerando proximorum uirtutes. Propter ea quæ sunt intra nos ipsos, considerando proprias offensas, inclinationes prauas, defectus, uel etiam ipsas uirtutes, si quæ sunt, à Deo esse non à nobis. Propter ea quæ infra nos sunt, si quadrupedia consideras, uides ea fortiora; si uolatilia, uides ea agiliora; si terræ nascentia, uides uel utiliora, ut fructus; uel pulchriora, ut flores. Propter ea quæ supra nos sunt, considerando Deum, cuius uel potentiam euadere, uel sapientiam latere, uel iustitiam corrumpere, uel misericordiam tuis uitibus promereri, & sine ea tamen esse non possumus. Propter ea quæ contra nos sunt, considerando

Humiliationis nostræ causæ.

1.

2.

3.

4.

5.

hostium uarietatem, importunitatem, crudelitatem, murmurationum uarietatem, carnis importunitatem, dæmonum crudelitatem, ut dicere quisque debeat: *Misericordia Domini quòd non sumus consumpti.* In hac tam uaria consideratione quis ita demens, ut de se non humiliter sentiat? Sed hæc pauci considerant. At sicut muscus in locis fœtentibus recuperat odorem; sic humilitas fragrãtior efficitur, quum quis propriam considerat utilitatem. Vnde D. Ambros. [Sicut apes (inquit) quum aeris motus suspectos habet, lapillis sarcinam sublatis, per inania se librat nubila, ne leue alarum remigium præcipitent flabra uentorum: sic qui à uanæ gloriæ uento sibi timet, ne eius impulsu in transuersum rapiatur, suarum culparum & imperfectionem considerationem assumpta, mentis suæ cogitationes libret, ut, quantum uana laus attollere potuit, tantum alia deprimat.] Hæc ille. Sic D. Chrysosto. [Si uel unius (inquit) diei peccata in memoriam reuoces; faciet illa recordatio, ut facilè cristas demittas.] Vbi pauo superbus pedes suos contuetur admodum turpes, caudam, unde superbit, statim demittit. Sic indignũ se quisque reputabit, quum forte dignus sit, si suas imperfectiones & peccata considerat. Sicut, si quis uestem manu tenens, à iunctura manus usque ad cubitum se tegat, reliquo toto corpore nudus, meritò insanire iudicaretur; meritò ab omnibus deridetur, si illam suam manicam semper ob oculos habens, propter illam se bene uestitum putat, & cõtra alios, eius nuditatem spectantes atque irridentes, offenditur: sic omnino qui propter unam, aut alteram uirtutem, quum multis præterea uitiis scateat, sibi interim bene placet, & plaudit, meritò deridendus ab hominibus, meritò reprobatur à Deo. [Qui iacet in terra, non habet unde cadat.] Qui humiliter de seipso sentit, uix in peccatum cadet; certè in temporalibus cadere non potest. Nam ut superbia quærit contentionem, ideſt, locum superiorem, pro quo omnes contendunt; ita humilitas semper habet pacem, quia quærit locum inferiorem, pro quo nemo contendit. Plura de hac uirtute superius dicta sunt in præcedentibus Dominicis: in aliis quoque sequentibus plura dicentur.

Thren. 2.

Similia. 1.

Lib. 3. de Virginib. 2.

Hom. 20. in Matth. 3.

4.

5.

Domin. 3. Aduent. tex. 2. & 8.

Domin. 4. Aduent. tex. 6.

9. *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores.*

LOcus moralis de uocatione incerta, siue ad Christiani nominis, siue ad religionis cuiuspiam, aut status ecclesiastici professionem: neque satis esse Christum profiteri, religionis propositum suscipere, Sacerdotalis ordinis esse, nisi uocationi & professioni tota uita, & res ipsa respondeat. Nam ut Iudæis nihil profuit, Dei populum & peculium fuisse, filios promissionis, & semen Abrahæ secundũ carnem extitisse, circuncisionem accepisse, ueram Deum cognouisse, *credita illis eloquia Dei fuisse, adoptionem filiorum, & gloriam, & testamentum, & legislationem, & obsequium, & promissa accepisse, patres deniq; fuisse, ex quibus esset Christus secundùm carnem*, quia in Christum credere noluerunt: sic nec nobis Christianis proderit, *nũc populum Dei esse, qui eramus non populus*; filios promissionis esse secundum fidem, Baptismo per Christum incorporatos esse Scripturas sancta nobis relictas habere, *adoptionem filiorum, in qua clamamus Abba Pater*, & gloriam, & testamentum, & nouam legislationem *in melioribus repromissionibus sanctam*, & cultum Sacramentorum, & amplissimas Christi promissiones accepisse, patres denique in Christo fuisse, ex quibus multi in Christo spirituales filij nascerentur, si fidem nostram bonis operibus non consummamus, vt Iacob de fide Abrahæ loquitur (*fides eius operibus consummata est*) & *uocationem nostram per bona opera certam facere non satagimus*, vt Petrus monuit. Sumus per fidem filij regni, *ciues & domestici Dei*, uocatione sancti; sed nisi Centurionis humilitatem, & fidem operantem imitemur, in tenebras exteriores eijciemur. Orat Paulus pro Ephesijs, *ut det illis Deus spiritum sapientiæ & reuelationis in agnitione Christi; ut sciant quæ sit spes uocationis eius, et quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis*. Est enim certè maxima spes uocationis Christianæ, sed uide quid eisdem paulo pòst Paulus scribat: *Obsecro uos ego uinctus in Domino, ut dignè ambuletis uocatione qua uocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, &c.* Paul. ipse ait, se ea quæ sunt retrò obliuiscentem, *ad ea quæ sunt priora, extendere seipsum, ad destinatũ perse-*

Vocationis nulla certitudo.

Rom. 3. & 9.

Osex 1.

Rom. 8.

Heb. 9.

Iacob. 2.

2. Pet. 2.

Ephes. 2.

Ephes. 1.

Ephes. 4.

Philip. 3.

perſequi, ad bruuiũ ſuperna uocationis Dei in Chriſto Ieſu. Magnum certè eſt uocationi noſtræ brauium propoſitum: ſed *eò contendere ut in agone oportet*, nosq; ipſos magis ac magis ad bona opera *extendere*, non per ignauiam & ſocordiam nos diſtendere, ut ſomnolenti faciunt. Orat rurſum Paulus pro Theſſalonicenſibus, *ut dignetur eos* (id eſt, dignos faciat) *uocatione ſua ſancta Deus, & impleat omnem uoluntatem bonitatis ſuæ, & opus fidei in uirtute.* Nam (ut in priori epiſtola dicit) *non uocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.* Ita ſemper beatiſſimus Apoſtolus uocationem noſtram in Chriſto ſpe plenam quidẽ eſſe docet; ſed omninò à rectè factis, & à bonis operibus, ac ſancta patientia, ſpei huius complementum pendere. *Hæredes ſumus ſecundum ſpem uitæ æternæ:* ſed ſequitur; *Si tamen compatimur, ut conglorificemur. Superindui cupimus* (gloria cæleſti) *ſi tamen ueſtiti* (bonis operibus) *& non nudi inueniamur*, videlicet *ſine ueſte nuptiali*; quam qui nõ habuit, in tenebras exteriores eiectus eſt. Rurſum, *Participes Chriſti ſumus, & uocationis cæleſtis*, ait Paulus: ſed addit; *Si tamen initium ſubſtantiæ eius uſque ad finem firmum retineamus.* id eſt, ſi renouationem in Baptiſmo factam, de qua Iacobus dixit, *Voluntariè nos genuit uerbo ueritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ eius*, integram ſeruamus. Rurſum, *Domus Chriſti ſumus nos*: ſed, *ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem firmiter teneamus.* Spes autem & fiducia, ſine conſcientiæ bonitate & integritate, præſumptio eſt, non ſpes: & audacia, non fiducia. Omnes denique Dei & Chriſti promiſſiones ad filios regni factæ, conditionales ſunt. *Si commortui ſumus, & conuiuimus. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus. Si negauerimus illum* (factis autem negatur, non uerbo tantùm) *& ille negabit nos.* denique, *Si manſeritis in ſermone meo, uerè diſcipuli mei eritis.* Adeò uerum eſt, quod filij regni eijcientur foras, niſi, quod filios regni decet, pro regno obtinendo legitimè decertent. Valet autem hic locus contra peſtilẽtes horum temporum hæreticos, qui ex doctrina ſolius fidei ſtatuunt filios regni eijci de regno non poſſe, poſtquam ſemel per fidem adoptati in filios ſunt: ut in altero Promptuario non ſemel oſtendimus.

1. Theſ. 1.

1. Theſ. 4.

Rom. 8.

2. Cor. 5.

Matth. 22

Hebr. 3.

Iacobi 1.

Hebr. 3.

2. Tim. 2. Tit. 1.

Ioan. 8.

Locus contra hæreticos.

10. *Ibi*

10. *Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.*

LOcus moralis de pœnis inferni: quas per fletũ & ſtridorẽ dentium Chriſtus ex parte hoc loco deſcribit, & per tenebras exteriores. i. extremas, & quibus nihil eſt ulterius, aut profundius. Fletus autem iſte, etſi non ſit fortè reſolutio lachrymarũ, quæ alterationem præſupponit, quæ, ceſſante motu cœli, naturaliter fieri non poteſt; eſt tñ dolor aliquis fletui corporali reſpondens, ut commotio capitis, & turbatio cerebri acerbiſſima, quod ad corpus ipſum attinet: animæ uerò ſummus mœror atque triſtitia, qualẽ in hac uita lachrymæ ſolent exprimere. Nam fletus iſte, atque ſtridor dentium, qui uerè in damnatis corporibus erit, non ab igne, frigore, fumo, tenebris, aut aliqua cauſa extrinſeca, ſed à cauſa intrinſeca, à triſtitia & indignatione mentis procedent. Stridor autem dentium fiet ex concuſſione totius corporis, quam triſtitia & dolor incredibilis efficient. De his pœnis Eſaias: *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Vermis conſcientiæ, animã; ignis comburens, corpus in æternum affliget. In his pœnis eſt perpetuus & intolerabilis fętor: de quo Dauid: *Ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum* (id eſt, turbulentæ tempeſtates, ſeu ſtrepitus ventoſi) *pars calicis eorum*, id eſt, pars afflictionis damnatorum. Fœtor autem huiuſmodi eſt, vt, ſi corpus damnati ſuper terram poneretur, vniuerſum aerem ſuo fœtore inficere poſſe, à quibuſdam exiſtimetur. Ad has pœnas accedit æternum cum calore frigus; non ad recreationem, ſed ne vllo pœnæ genere careat damnatus. Sic S. Iob: *Tranſeant ab aquis niuium ad calorem nimiũ, & uſque ad inferos peccatum eorum.* Fames quoque & ſitis damnatos premet. *Serui mei comedent* (ait per Eſaiam Deus, & addit Chriſtus, *in regno Patris mei*) *& uos eſurietis. Sic diues in inferno guttã aquæ petijt à Lazaro.* Sed & torquebunt maligni ſpiritus, carnifices infernales. *Tradidit eum tortoribus, donec redderet uniuerſum debitũ.* Denique horror erit illic perpetuus, confuſio, ſtrepitus: *Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Atque hinc tartarus à verbo ταράσσω vocatur à D. Petro. Poſtremò (id omnium eſt grauiſſimũ) pœnarũ æternitas: *Ite maledicti*

De pœnis inferni.

Eſaiæ ult.

Pſal. 10.

S. Bonau. in Diæta ſal. c. 39.

Iob 24.

Eſaiæ 65. Lucæ 16.

Matth. 18.

Iob 9.

2. Pet. 4.

Aeternitatis consideratio.

dicti in ignem æternum. Hęc de pœnis inferni Scriptura sancta nobis reuelauit. Ex his omnibus si sola æternitas consideretur, ad fugam & detestationem peccati vel sola posset sufficere. Considera Oceani magnitudinem, quàm immensa est aqua quam continet. finge animo, centesimo millesimo quoque anno formicam ex eo bibere, quantum formica potest, dicere autem Deum damnatis, Confidite: nã quid exhaurietur à formica mare, tunc pœnarum vestrarum finis erit. magnam haud dubiè ex eo spem & consolationem conciperent damnati, quia saltem finis sic aliquis tormentorum esset. Nam hoc quantumcunque longissimum temporis spatium, tamen præ æternitate prorsus nihil est. Sed & de his pœnis sic alia Scriptura loquitur: *Sunt spiritus qui*

Eccli. 39. *ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius, qui fecit illos, confundent. Ignis, grando, & fames, & mors; omnia hæc ad uindictam creata sunt: bestiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & romphæa uindicans in exterminium impios.* Hæc autem descriptio pœnarum inferni, etiam ex uoce *Gehennæ*, quam primus de loco & pœnis inferni Christus Dominus in Euangelio usurpauit, colligi potest. Significat enim uox illa uallem quandam propè Ierusalem, quæ Gehenna, quod uallem filiorũ Hinnon significat, uulgò uocabatur. In hac autem ualle solebant idololatræ Iudæi filios suos per ignem diabolo immolare, & immolationis tempore, ne paruulorum lamentabilis clamor audiretur, tubis ac tympanis, aliisque instrumentis bene sonoris resonantibus aerem complere. Cessante autem idololatria, in tanti sceleris horrorem, in hanc uallem sordes omnes, stercora, cadauera exportabantur. Vt uerisimile sit, Redemptorem nostrum hoc uocabulum ad tormẽtorum locum, & inferni pœnas significanda usurpasse, eo quòd in inferno ploratus & ululatus, fletus, & stridor dentium, fœtores, scorpij serpentes, (qui huiusmodi in fimis enasci solent) uindictam in impios exercerent. Has pœnas singulis peccatis respondentes, iuxta illud, *Quantum se glorificauit in delicijs, tantum date illi tormentum*

Gehennæ uox.

Hier. in c. 10. Matth.

Apoca. 18.

Iob 20. *& luctum*, sic apud Iob legimus. *Panis eius in utero illius uertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias, quas deuorauit,*

uomet, & de uentre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua uiperæ. Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur iuxta multitudinem adinuentionum suarum. sic & sustinebit. Sed de his inferni pœnis alias plura. Domin. 5. post Epip. tex. 9.

EVANGELIVM DOMINICAE IV. POST EPIPHANIAM.

Ascendente Iesu in nauiculã, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. Ipse uerò dormiebat. Et accesserunt discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus Et dicit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens imperauit uentis & mari: & facta est tranquillitas magna. Porrò homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia uẽti & mare obediũt ei? Matth. 8.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.* De tribulationibus iustorum, ad patientiæ uirtutem exercendam, ad arctiorem erga Deum amorem prouocandum, ad maiorem Dei erga nos amoris significationem.

2. *Ipse autem dormiebat,* De apparente Dei obliuione, sed uigili semper prouidentia.

3. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.* De inuocando per orationem Christo in omni necessitate.

4. *Quid timidi estis modicæ fidei?* De fiducia in Deum nunquam deponenda.

5. *Tunc surgens, imperauit uentis & mari, & facta est tranquillitas magna.* De Dei clementia, qui post procellas serenitatem adfert.

1. *Motus*

1. *Motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.*

De tribulationibus iustorum.

LOcus moralis de tribulationibus & aduersis, quæ Deus sua prouidentia, etiam ab eo maximè dilectis, immittit: uel ad maiorem suam gloriam in eorum postea liberatione ostendendam: uel ut ipsos electos suos liberatos à malis, ad maiorem gratitudinem, & Dei amorem excitet. Apostoli enim hic in mari tempestatem sentiunt, & quidem tantam, ut iam iam perituri uiderentur: sed à qua Christus sic eos liberat, ut & suam gloriã magis manifestet, & suorum erga se fidem & dilectionem magis prouocet. Nam Christus quidem solo imperio tempestatem tollit; Apostoli verò, in seipsis miraculum experti, ad Christi amorem magis accenduntur, quàm in aliorum morbis & malis expellendis, quæ quotidie cernebant. Sic solet Deus in periculis quidem, eaque præsentia, suos conijcere, non ut pereãt, sed ut exercitentur. Passus est Iacob reuertentem de Mesopotamia uidere fratrem suum Esau cum quadraginta uiris ad se venientem, & ingenti metu concuti: sed ubi eum docuerat à quanto periculo liberandus erat; absque ullo damno liberauit. Voluit Deus ut filij Israel viderent Aegyptios à tergo suo cum curribus & equis in maxima multitudine eos prementes, & præsenti se periculo proximos cernerent: sed eos statim maximo miraculo liberauit: ut uidelicet Dei potentiam, & erga eos misericordiam, tanto magis agnoscerent. Suauissima est hæc Dei prouidentia, ad patientiæ uirtutem exercendam, ad arctiorem in nobis Dei amorem prouocandum, ad maiorem diuini erga nos amoris significationem. Quæ tria breuiter ostenduntur. Sanè quum ad omne uirtutis opus patientiã non minus sit necessaria, quã ad reliquos cibos panis (difficultates enim uirtutum operationi naturaliter insitas patientia superat, sicuti reliquis cibis saporem & gustum panis adfert) hinc fit ut patientiæ virtus perpetuò nobis sit necessaria; quasi instrumentum quoddam, cuius ministerio reliquas virtutes operemur. At uerò quemadmodũ gladius ferruginosus, & qui diutissimè è uagina non extractus, ærugi-

Deus suos exercet. Genes. 31.

Exod. 14.

1.
2.
3.
Patientiã operatur tribulatio.
Similia.
1.
Stella in Luca c. 8.

ginem contraxit, quum ad arma venitur, dominum suum, sæpenumerò adeò moratur, vt prius ab aduersario uulneretur, fortè & occidatur, quàm è uagina educi possit: sic omnino patientia non exercitata adeò tarda est, ut sæpenumerò locum diabolo concedat miseram uulnerandi animam, antequam se armare contra obortam difficultatem aut tentationem possit. Hac de causa exercet suos Deus tribulationibus externis, ut fortiores sint ad tentationes internas: exercet ubi non est peccati periculum iactura temporali, ut firmiores sint in tentatione ad peccatum, ad consequendam salutem æternam. Sic Apostolos hic patitur Christus in mare iactari & periclitari, ut eos ad patientiam exerceat, si quando uel à persecutoribus fidei, uel ab internis animæ hostibus agitentur. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens uentus incursat: ipsa enim uexatione constringitur, & radices certiùs figit: fragiles sunt quæ in aprica ualle creuerunt. Sic ac ferenda aduersa dilicati sunt, qui non fuerunt prius exercitati usu malorum. Ad suspicionem uulneris tyro pallescit. Audacter uetera nas cruorem suum spectat, qui scit se sæpè uicisse post sanguinem. Exercitia igitur fortem faciunt. Videmus equos, quos ad cursum natura formauit, si diu in stabulo torpeant atque desideant, claudos effici, & marcescere. Ferrum usu splendescit, argenti instar: diu in terra iacens, rubiginem contrahit, & tandem in terram uertitur. Sic uirtus non exercitata arescit; & terrenus fit, qui spiritualis erat, nullis aduersis excitatus. Quisquis igitur tentatur, tribulatur, uexatur, seu à diabolo, seu ab hominibus malis, seu à Deo percutiente; si aurum est, expurgatur; si ferrum est, rubiginem amittit. Et quia ferrum potius quàm aurum plerique sumus; ideo ad exutiendam rubiginem, & ad exercendam patiẽtiam, plerisq; est necessaria tribulatio. Hinc illi Deo chariores ostenduntur, quos, ut salutem eorum procuret, diligenter exercet. Iratus Deus Israelitis, dixit: *mittam uineam, & non putabitur neq; fodietur.* In quæ uerba Busilius: [Quemadmodum qui uineam putant, astringunt eius vites, & interne continent, vt maiorẽ cum temperamento procedat, ad proferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit animæ, assiduita-

3. Seneca de prouidentia Dei.

4.

5. Grana. to. 1. de Sanctis, pagi. 86.

6.

Esaiæ 5. In cap. 5. Esaiæ. *Simile.*

te

te afflictionum incuruatæ: Quodammodo in se contrahitur, seq; humiliter dimittit atq; humiliat, atq; ad sui diligentiorem custodiã retrahitur. Econtrario anima quæ indulgẽter ac remissè uiuere sinitur, perinde atq; uinea quæ piã neglecta, luxuriat, & siluescit sarmentis, seq; effundẽs circa incõmoda, nec ullam afferentia frugẽ, natiuo succo exhauritur.] Christus ergo suos Apost. in omni patientiæ genere exercuit. Cum illo famem, & sitim in deserto, cum illo frigus & æstum in paupertate communi, cum illo labores & peregrinationes, per transeundo de ciuitate in ciuitatẽ prædicationis cã; cum illo in mari tempestates & periculum extremum, (ut in hoc Euãgelio) cum illo denique Pharisæorum accusationes, & Iudæorum opprobria perpessi sunt. Quare illis dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis.* Sic eos igitur ad omnia postea pro sancto eius nomine perferenda exercuit & obdurauit: sic suos semper fideles & amicos in hac uita exercet, & patientiã docet. [Sicut n. qui mare nauigarunt, & innumeras procellas tulerunt, multasq; hyemes perpessi sunt, antequã merces referunt, nõ paruum peregrinationis suæ lucrum reportant, eo quòd aliquanto fidentiores sunt, ac pelagi sæuitiã minus horrent, adeoq; intrepidè ac uoluptate quadã transmarinas peregrinationes aggrediuntur: ita & qui in præsenti vita propter Christũ multas fert afflictiones, & antequã regni cælorũ magnã illã retributionẽ assequatur, magna hic potitur fiducia, animamq; suã ita excelsam efficit, vt posthac grauia omnia quasi è sublimi deridear.] Nempe sic fiunt (vt canit Ecclesia) [tunsionibus, pressuris expoliti lapides, qui suis coaptantur locis per manum artificis, vt disponantur permansuris sacris ædificiis. [Dequa dispõne & præparatione Sanctorũ sic S. Aug. super illa Psalmi uerba.] In tubis ductilib. in uoce tubę corneę: Ductiles tubæ æreæ sunt, q̃ tundendo producuntur. Si tundẽdo, ergo uapulando eritis tubæ ductiles in laudẽ Dei productæ. Sic cùm tribulamur, tribulatio, tunsio; profectus, productio est. Quo sonuit, & quàm suauiter tuba ductilis, qui in tribulatione percussus gratias agit? Ecce, inquit, fabricator Deus. Illã tubam perficere volo. Non perficiã, nisi tundã. Malè sonabat antequam produceretur. Nunc productus & fa-

Apostolorum exercitia.

Lucæ 21.

Chrysost. homil. de Resurrec.

Simile.

Enarrat. in Psalm. 95.

ctus tuba ductilis, laudes Dei sonabit, qui antea blasphemias intonuit.] Nempe sicut aurum, quo magis tunditur, eo magis extenditur, & in laminas tenuissimas producitur, adeoq; in fila subtilissima; sic iusti, quo magis p uarias tribulationes tunduntur, eo se in charitatem Dei magis dilatant, eo subtilius & excellentius operantur. Quare (quod secundo loco diximus) ad amorem nostrum in Deũ magis accendendum ualet tribulatio. de quo mox plura.

Simile.

Sed patientiæ & fortitudinis robur ab afflictionibus nasci, ex eo adhuc demonstrari potest, quòd quemadmodum cœli lateres, nisi uehementi igne coquantur, mox ubi aquã biberint, dissoluuntur, & in minutissimas micas abeunt, igne autem, quo consumendi viderentur, & in cineres redigendi, ita roborantur & obdurescunt, ut nulla aqua dissolui queant, fiantq; ad ædificia aptissimi: sic omnino iusti, quos ingentes tribulationes frangere, & è statu mentis dimouere posse cuipiam uideantur, ex eisdem tamen tantũ animi robur, fortitudinem tantam concipiunt & acquirũt, ut nullis rerum aduersarum fluctibus lædi queant, sed ad ædificium spirituale maximè idonei reddantur, qui uiui & electi lapides in eo fiant. Nempe sicut lana & linum, antequam illa pannus bonus, hoc tela subtilis fiat, tundi, neri, texi & pecti debet, uariamq; fortunam subire: sic, ut uasa in honorem fiamus, multa pati, uariis ærumnis disponi & exerceri prius oportet. Arbor, ut melius crescat, magisq; fructificet, uarias patitur incisiones, & multa palmitum spolia ferre debet. Denique ipsa aromata, nisi pistillo cõtusa, suauem odorem non spirant. Tot & tanta sunt in rerum natura, quæ necessariam hanc fidelium exercitationem docent, & ad oculum illud ostendunt quod Paulus dixit: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Nunc de secundo puncto.

Pint. dial. par. 1. dial. 4 c. 3.

Similia. 1.

2.

3.

4.

Rom. 5. 2.

Nam quod tribulatio frequens ad maiorem Dei amorem excitat, & ut arctius Deo adhæreamus facit, uel ex hoc etiam Euangelio patet. Nam Apostoli, uidentes sese in mari periclitari, statim ad Christum accurrunt, dormientem excitant, & clamant: *Domine, salua nos: perimus.* Sic Dauid: *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.* Hinc D. Chrysostomus: [Deus tribulationes irruere

Tribulatio ad maiorem Dei amorẽ excitat.

Psal. 15.

Hom. 10. in Matth.

Similia.

irruere permittit, ut ad ipsum frequentius confugiamus;

1. Tale aliquid faciunt amantiores filiorum parentes, cùm paruulos suos uiderint à se quidem sæpe discedere, æquauorum autem suorum lusibus detineri; præcipiunt famulis terribilia multa simulare, ut exagitati metu paruuli ad maternum sinum confugere festinent.] Sed & mater paruulum infantem laxius & negligentius in sinu suo hærentẽ, ex industria cadere in terram permittit, ut casu læsus, & matrem inclamans, in sinum post receptus, tenacius adhæreat, matrisque collum amãtissimè stringat. Ita n. Deus nõ modò ab aliis tribulari & uexari nos sinit, sed nonnunquã etiam ipse plagam minatur, adeoque infert, ut nos ad se uagantes & lasciuientes adducat. [Sanè sicut pluuia in terrã

Hom. 14. ex uar. in Matth. locis.

cadens, erigit semina (ait idem Chrysosto.) sic tribulatio animum ingressa, erigit desiderium. Nam sicut granũ tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit tritu-

4.

ratum, sic & homo impedimentis mundialibus, & rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficilè egreditur, nisi

Hom. 5. in Matt. operis imperfecti.

fuerit aliqua tribulatione uexatus,] ait idem alio in loco Chrisostomus. Attentiorem quippe hominem facit, & incausa salutis uigilantiorem, inflicta tribulatio. Quemadmodum enim uiator magis tunc in uia sollicitus est, cautius & circunspectius ambulat, quando uel densæ siluæ, &

Pint. par. 2 dial. 2. ca. 10.

loco latrociniis obnoxio appropinquat, uel semitam aliquam, aut transitum difficiliorem inuenit; in campestri-

5.

bus autem planis ac spatiosis locis securus & negligenter procedit: sic omnino tribulatione graui oborta, recolligimus nos ipsos attentius, & actionum nostrarum uestigia cautius ponimus; ideoque Dei uoluntatem consideramus

3. Tribulationes, amoris Dei erga nos testimonia.

pressius, & auxilium imploramus feruentius. Sic ad maiorem Dei amorem tribulatio excitat. Iam quod tertio loco diximus, immissas seu permissas à Deo tribulationes ipsius diuini erga nos amoris significationem esse, uel ex hoc etiam Euangelio liquere potest. Quid enim Christo suis Apostolis charius? quid rursum illis innocẽtius? imò quid sanctius, qui omnia reliquerunt, ut Christum sequerentur? Et tamen in mari illos iactari permittit, & ita iactari, *ut nauicula operiretur fluctibus*, iamq; morti proximi essent: ut

1. Reg. 20.

cum Dauide, à Saule agitato, dicere possent, *Vno tantùm*

gradu nos mors à, diuidimur. Sed amoris hoc totum significatio fuit. Quum enim illos & probare & coronare uellet: uia autem ad coronas, & modus probationis sit ipsa tribulatio: quo magis eos & amplius coronare desiderauit, eo magis & amplius eos tribulari necesse erat: iuxta illud Angeli ad Tobiam: *Quia acceptus eras Deo, necesse erat ut hac tentatio te probaret.* De qua re in alio Euangelio plura diximus. Sed hic pauca adijciemus. [Potest enim certè Deus (ut sapienter scripsit Chrysostomus) omnia grauia hodie soluere: sed donec nos purgatos uideat, & firmam atque inconcussam conuersionem, tribulationem non dissoluit. Etenim aurifex, donec aurum bene purgatum uiderit, de conflatorio non extrahit. Nec cytharœdus neruum intendere prius desinit, quàm harmoniæ concentum perfectum aduerterit. Sic Deus non abducit tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit.] Ergo ut aurifex aurum, & citharœdus concentum; sic Deus nostram salutem amat, desiderat, procurat. Innocentissimus inter filios Iacob erat Ioseph; cæteris tamen omnibus domi quietè & prosperè agentibus, solus tribulatur. In cisternam fame periturus mittitur. Inde extractus, Ismaelitis in seruum & mancipium uenditur. Ab illis in Aegyptum trahitur, ubi linguam, quam non nouerat, audiuit. In Aegypto seruitio mancipatur, denuò venditus. In seruitio ad adulterium grauissimè tentatur. Tentationi resistens, fidem Deo ac Domino suo castissimè seruans, falsò tamen accusatur, condemnatur, in carcerem, & in lacum mittitur; multis annis in eo custoditur. Ab ingrato pincerna decipitur. Sed quorsum tot annorum tam uaria, tam grauis afflictio? Vt hac ratione à Pharaone exaltaretur, & totius Aegypti Dominus fieret, patremque suum & totam cognationem, imò totum, qui tunc in terris erat, populum & peculium Dei à fame extrema liberaret. Nisi enim à fratribus in Aegyptum uenditus, nisi in Aegypto in carcerem missus, nisi in carcere à pincerna deceptus fuisset; nec in Aegyptum uenisset, nec Pharaoni per tardam licet pincernæ declarationem pro uiro sapienti innotescere potuisset. Sed ut ipsemet fratribus suis dixit: *Non uestro consilio, sed Dei uoluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem*

Domin. 2. Aduent. tex. 1. Hom. 4. ad popu. Antioc. *Similia.*

Iosephi persecutio. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Gen 45.

trem Pharaonis, & dominum uniuersæ domus eius, & Principem in omni terra Aegypti. Sed quare *Pro salute uestra, ne reseruemini super terram, & escas ad uiuendum habere possitis.* Denique pro annis quatuordecim quibus afflictus erat Ioseph, dominatus est in Aegypto annis octoginta. Nam anno ætatis decimosexto venditur à fratribus, & anno ætatis trigesimo uenit in conspectum Pharaonis. Vita autem annis centum & decem. Sed & uide quo modo pro singulis malis quæ patitur, singulas accipit mercedes.

Ioſephi mercedes.

1. Pro odio fratrum, acquisiuit gratiam Regis & Principum
2. eius. Pro contemptu fratrum & irrisione, dicentium, *Ecce somniator uenit*, ab illis adoratur pronis in terram non
3. semel, & muneribus honoratur. Pro exilio, exaltationem
4. in terra aliena. Pro labore manuum in seruitio Putipharis, anulum regium in gratia Pharaonis. Pro tunica polymita, qua fratres eum spoliauerant; stolam byssinam, qua
5. Rex eum induit. Pro compedibus in carcere, torquem
6. auream in honore. Pro eo quòd uinctis in carcere min-
7. strabat, Regi in summa dignitate ministrat. Pro carcere
8. & lacu, sedet super currum regium. Pro eo quòd abo-
9. nibus contemptus fuit, ut extraneus, ut seruus, ut uinctus, ab omnibus honoratur genu flexione, sic iubente Pharaone. Pro nomine seruili, quod in Aegypto Ismaelitæ illi
10. indiderunt, nomen regium & magnificum, ut uocaretur
11. *Saluator mundi*. Pro contempta illicita adulterij voluptate, accipit in uxorem legitimam feminam nobilissimam
12. Denique, pro domo paterna amissa, dominatur in uniuersa Aegypto. Sed existimet hic fortè aliquis, hoc totum in persona & figura Christi contigisse, qui à Iudæis venditus, proditus, spoliatus, irrisus, & morti traditus est; atque hæc omnia *non eorum consilio, sed Dei uoluntate passus*, vt viueremus nos omnes, & (vt ait Propheta)

Actor. 4.
Thre. 4.
Ioan. 12.
Philip. 3.

in umbra sua uiueremus in gentibus; quique postea *exaltatus à terra, omnia traxit ad seipsum*, & accepit à Patre nomen, *ut in nomine eius omne genu flectteretur; & omnis lingua confiteretur, quia ille sedet in gloria Patris*; ideoque ad nostram necessariam tribulationem istud exemplum non pertinere. Quasi uerò qui scripsit, *Oportuit Christum ista pati, & ita intrare in gloriam suam*; non etiam scripserit,

Luc. 24.

Opor-

Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Aut quasi non etiam ideo Christus passus sit, *ut nobis relinqueret exemplum, ut & nos sequamur uestigia eius.* Sed tamen obseruatione dignum est, non minus Iosephi fratres (qui nostri haud dubiè figura fuerunt) ab ipso Iosepho passos & tribulatos fuisse, antequam eos pro fratribus suis recognoscere uellet; quàm ipse Ioseph à Deo, antequam dominus Aegypti fieret. ut propterea, sicut Christus à Patre, sic nos à Christo multa pati necessariò debeamus, quatenus *Christo compatientes, Christo conglorificemur.* Vide ergo quanta à Iosepho passi fratres fuerunt, & quot modis eos probauit, ideſt, dilexit, & fauore atque gratia sua dignos fecit, antequam seipsum illis manifestauit. Quum primò ad eum uenirent frumenti emendi causa, probauit eos uerè pœnituisse de eo quod ipsum uendiderant. Quum enim illis prius in uincula coniectis, & grauiter accusatis, quòd exploratores terræ essent, ac tandem, cæteris dimissis, unus teneretur in uinculis; *Locuti sunt ad inuicem: Merito hæc patimur; quia peccauimus in fratrem nostrum, uidentes angustias animæ illius quum deprecaretur nos, & non audiuimus. Ideirco uenit super nos ista tribulatio. E quibus unus Ruben ait: Nunquid non dixi uobis, Nolite peccare in puerum: & non audistis me? En sanguis eius exquiritur.* Hãc eorum nobilem confessionem & pœnitentiam audiuit Ioseph. *Nesciebant autem quòd intelligeret Ioseph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos.* Sic hac prima uexatione eorum pœnitentiam probauit. Secundò uoluit eos probare, an in fratrem suum uterinum Beniamin aliquid peccassent. Propterea ait illis: *Fratrem uestrum minimum ad me adducite, ut possim uestros probare sermones, & non moriamini.* Illo tandem adducto, tertiò eos probauit, an fratri suo minimo inuiderent. Ideirco posita mensa, ut ante eum omnes comederent, *Maior pars uenit Beniamin, ita ut quinque partibus excederet.* Quartò probare eos uoluit, an sic fratrem suum Beniamin diligerent, ut propter illum solum detentum, omnes è cœpto itinere redire uellent. Propterea enim misso scypho argenteo in sacco Beniamin, & ibi inuento, quum antea compromisissent. *ut, apud quemcunque fuisset inuentus scyphus, moreretur;* cæteri

Actor. 14
1. Pet. 5.
Rom. 8.
Probatio fratrũ Ioseph.
1.
Typus.
Gen. 42.
2.
Ibidem.
3.
Gen. 43.
4.
Gen. 44.

omnes, *scissis uestibus oneratisq; rursum asinis, reuersi sunt in oppidum;* & Iudas pro fratre Beniamin captiuum se fi-
stit. Quintò probat eos, an patrem ex animo diligerent, & an redire uellent, relicto in uinculis Beniamin: qua vna re summam calamitatem eos patri allaturos sciebat. Di-
Ibidem. cente enim Iuda, *Omnes serui sumus domini mei, & nos, & apud quem inuentus est scyphus*; dixit Ioseph: *Absit à me ut sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit seruus meus: uos autem abite liberi ad patrem uestrum.* Sed quũ Iudas
perfisteret, & longa oratione habita, tandem concluderet,
Gen. 45. *Non possum redire ad patrem meum absente puero: ne calamitatis, qua oppressura est patrem meum, testis assistã*: hac
Matth. 28 uidelicet extrema probatione facta, *Non se poterat ultrà cohibere Ioseph: & eleuata uoce, cũ fletu, dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph.* Sic, sic Ioseph noster, Saluator noster, qui nos fratres suos vocare dignatus est, post uariã & legitimã
Ioan. 14 cuiusque probationem, manifestabit seipsum nobis, iuxta id quod in Euang. promittit. *Qui diligit me, diliget ur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* hoc est, Diligam eum, probãdo amorẽ & patientiam eius: & ubi probauero, manifestabo ei meipsum. Non ultrà me
Matth. 25 continere potero. Dicam fratribus meis eleuata uoce, sic ut totus mundus audiat, in extremo iudicio: Ego sum Iesus frater uester. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c.* Nam vt vocem Ioseph, quum fratribus suis se manifestaret, *audierunt Aegyptij, omnisq; domus Pharaonis*; sic vo-
Gen. 45. cem Christi in iudicio, quando manifestabit se fratribus suis, audiet cælum & terra, audient omnes Angeli, audiẽt etiam damnati, & tota domus inferni. *Illa enim hora est, in qua omnes qui in monumentis sunt, audiẽt uocem Filij Dei.* Sed de hac materia, quatenus qui tribulantur, magis à Deo diliguntur; & quod signum sit dilectionis, à Deo vel propter Deum aduersa pati; tum suprà quædã diximus, tum in alijs adhuc Euang. plura dicemus. Esse tribulationes di-
lectionis diuinæ signum, utilitates earum docent, quas his
Domin. 2 verbis Aug. tradit. *Molestia tribulationesq; temporales plerumq; prosunt, uel ad sanandum tumorem superbiæ, uel ad*
Aduent. Epist. 121 *probandã patientiã, & exercendam, uel ad quacunque flagellanda, & abolenda peccata.* Quinque utilitates posuit, quæ

quæ singulæ amplificari poterunt, quia singulæ magnum pondus habent.

2. *Ipse autem dormiebat.*

LOcus moralis de Dei apparente & uaria rerum humanarum, sed afflictionum, & tribulationum maximè, obliuione. Orta. n. grauissima tempestate, nauicula iã fluctibus cooperta, Apostolis in summo uitæ discrimine positis, dormit Christus. Videtur Christus & suam, ut homo; & Apostolorum suorum, & nautarum cæterorum, nauisque ipsius in qua nauigat, salutem negligere, curam non habere, penitus denique obliuisci. Nunquid ergo falsum erit quod scriptum est: *Non dormiet, neq; dormitabit qui custodit Israel?* aut quod alius Proph. dixit: *Nunquid potest mulier obliuisci infantem uteri sui? Sed etsi obliuiscatur illa, ego tui non obliuiscar. In manibus meis descripsi te. Muri tui coram oculis meis semper.* Quid cuique homini particulari præsentius manibus suis? Quid in ciuitate illustrius quam muri eius? Sic ergo Deus unumquemque semper in memoria habet, sicut suas quisq; manus: sic totam Ecclesiam in oculis fert, sicut ciuitatem qui mœnia eius uide. Hinc D. Aug. [O tu bone omnipotens, qui sic curas unumquẽq; nostrum tanqnã solum cures, & sic oẽs tanquã singulos.] Hæc quum ita sint, tamen dormit Christus, dormit prouidentia Dei; sed dormiens uigilat. Vnde uox illa Sponsi in Cant. *Ego dormio, & cor meum uigilat*, i. oculis clausis somnum præ me fero, sed uerè non dormio. Videor exterius tantũ aspicientibus dormire: sed qui cor meum uidet, vigilantem me uidet: qui meã prouidentiam considerat, intelligit me nihil minùs quã dormire. Laborauit in hoc genere unus Proph. & dicit: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelaui super iniquos pacem peccatorum uidens.* Et post pauca: *Et dixi, Ergo sine causa iustificaui cor meum, &c. Si dicebã, Narrabo sic.* i. si in ea sniã manerẽ, ut pp prosperitatẽ pñtem impiorum, meam mortificationem uanam & inanem esse putarem: *Nationem filiorum tuorũ reprobaui*: id est, omnes electos damnaui stulti tiæ quasi frustra iustitiæ studentes. *Existimabam ut cognoscerem: hoc labor est ante me.* Inueni rem laboriosam, huius

Prouidentia Dei nõ dormit.

Pſal. 120. Esaiæ 49.

Cõfess. li. 3. c. 11.

Cant. 5.

Pſal. 72.

rei causam cognoscere. *Donec intrem in sanctuarium Dei*, id est, in secretam Dei prouidentiam: *& intelligam in nouissimis eorum*; idest, considerem quis sit finis eorũ: de quo

Philip. 3. Apostolus, *Quorum finis interitus.* Hinc ergo dormire videbatur Deus oculis clausis, quasi non uidens facinora impiorum: sed tandem, re melius introspecta, vidit cor Dei vigilare, & prouidentiam non dormire. Laborauit in hoc genere & alius Propheta; & in persona populi in captiuitate Babylonica conquerentis, & contra Dei iustitiam & prouidentiam murmurantis, sic loquitur;

Abacuc 1 *Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies?* (quasi dormientem in naui Christũ inclamat) *nocciferabor ad te, uim patiens, & non saluabis? Quare ostendis mihi iniquitatem* (persequentium nos) *& laborem? videre prædam & iniustitiam contra me? Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris* (ubi maiores ẽt eiusdẽ generis deuorant minores) *& quasi reptilia, non habentia ducem?* Grauissima hæc cum Deo Propheræ expostulatio est, sed in persona afflictorũ, qui patientiam perdidisse videntur, quasiq; Dei prouidentiam negare, & dicere, non magis eum homines curare quàm bestias. Sed postquã respondit postea in persona Dei, totã illam afflictionem esse iustam pœnam peccatorũ, etsi carnifex Chaldæus fuerit ipsis castigatis nequior, & maiori pœna dignus; tandem Can

Abacuc 3 ticum instituit, cui titulum fecit, *Pro ignoratione*, uel, *Pro ignorantijs*: ubi orat ueniã à Deo, q̃ ignoranter contra Deũ murmurauerit: *Domine audiui auditionem tuam, & timui*, & quæ sequuntur. Laborant in hoc genere illi omnes, qui diuina prouidentia afflicti, utcunq; innocenter, viuant, dormire Deum, & eorum curam non habere existimant: & clamant cum Propheta:

Psal. 12. *Vsquequo Domine obliuisceris me in finem? Vsquequo auertes faciem tuam à me? Quàm diu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Et adhuc alibi apertius:

Psal. 54. *Exaudi Deus deprecationem meam, & ne despexeris orationem meam. Intende mihi, & exaudi me.* Sed quã ob causam sic quasi dormientem excitat? Sequitur. *Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum à uoce inimici, & à tribulatione peccatoris*; per quã uidelicet exercebatur,

cebatur, à malis hominibus vexatus. Et paulo pòst: *Expectauí eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.* In quẽ locũ Aug. [Fortè nauis tua ideo turbatur, quia Christus in te dormit. Meritò fortè turbatur cor tuũ, quia excidit tibi in quẽ credideris. Intolerabiliter paueris, quia non uenit tibi in mentẽ quid pro te pertulerit Christus: si in mentẽ non uenit tibi, Christus dormit. Excita Christum, recole fidem. Tũc. n. in te dormit Christus, si oblitus fueris passionis Christi. Tunc in te uigilat Christus, si memineris passionum Christi. Cùm aũt pleno corde intuitus fueris quid ille fuerit passus, nõne æquo animo & tu tolerabis? Et fortassis gaudes quia inuentus es in aliqua similitudine passionũ Regis tui. Cùm igitur ista cogitans, consolari & gaudere cœperis, ille surrexit, ille uentis imperauit. Ideo facta est tranquillitas.] Hæc Aug. Illis ergo dormit Christus, quorum fides in Christum dormit. Nã & ideo in hoc Euangelio Christus excitatus, & euigilans, primo statim uerbo Apostolos obiurgat: *Quid timidi estis modicæ fidei?* Nam ut illi præsente Christo adhuc timebãt; sic multi, præsente in corde & in Ecclesia Christo, timẽt, dubitant, diffidunt. Dixit Ecclesiæ suæ Christus: *Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.* Et tamen ac si nobiscum non esset, timemus omnia, & sæpenumero *trepidamus timore, ubi non est timor.* De Ioseph in carcere scribitur, *Et fuit Dominus cum eo:* quia fidem & spem in Deum Ioseph, nec in cisterna, nec in seruitio, nec in carcere amisit; quo tamen toto tempore ex iudicio humano longissimè abesse videbatur. *Descendit cum illo in foueam, & in uinculis non dereliquit eum*, ait Sapiens de præsentia Dei cum Ioseph. Continuit enim manus fratrum ne eum occiderent: continuit irati dominí manum, ne eum de uiolata uxore suspectum interficeret. Sic dormiens, uigilabat cum Ioseph Deus. Sic & cum Iacob, etsi grauissima passo, semper fuit Deus. Fuit cum eo in itinere in Mesopotamiam, ut uiam eius dirigeret. Fuit cum eo apud Laban, ut greges eius multiplicaret. Fuit cum eo in reditu, ne Laban iratus de fuga illum retraheret. Fuit cum eo in ingressu terræ natiuitatis suæ, ne ab Esau opprimeretur. Denique descendenti in Aegyptum dixit:

Enarra. in Psal. 54.

Quib. dormiat Christus.

Matth. 8.

Matth. 28

Gen. 39.

Sap. 10.

Gene. 46. xit: *Ego descendam tecum in Aegyptum: Ego inde reducam te.* Sanè totidem uerbis nobis omnibus Christus dixit: Ioan. 14. *Confidite, ego uici mundum. Ego uado parare uobis locum.* 15. & 16. *Ego ueniens, assumam uos ad meipsum. Ego rogabo Patrem,* Matt. 28. *& alium Paracletum dabit uobis. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Inter tot promissiones adhuc dormit in nobis Christus? Excitanda fides de perpetua Dei prouidentia, & Christi assistentia, ne dormiat. De priori Basilius: *Sicuti rerum grauium ponderа appendendo, libræ momentis discernimus; utq; de auro, purum ne sit & excoctum, an secus, experimur affrictu lapidis: sic memoria repetentes mensuram, modumq; rerum omnium nobis à* Homil. 4. de gratiarum actione. *diuinæ uoluntate & prouidentia præscriptum, iuxta illam omnia mensurantes, nunquã ab animi moderatione & quiete excidere proterimus, quicquid demum aduersi nobis accidere videatur.* Hæc ille De posteriori S. Bonau. *Oculo dextero comparatur fides, quæ omnia, tam naturalia, quàm supernaturalia, videt: Oculo sinistro ratio comparatur, quæ solum de naturalibus iudicat.* Sicut ergo qui amisit oculum dexterum inutilis est ad pugnam manu conserendã, quia scutum operit oculus sinister: sic qui non habet fidẽ, inutilis est ad pugnam spiritualem. Vnde quod Naas dixit uiris Iabes Galaad, *In hoc feriam uobiscum fœdus, vt eruam omnium uestrum oculos dextros;* significat, diabolum (nã Naas interpretatur serpens) hoc pactum cum suis ferire, ut fidẽ illis eripiat: contra id quod Apostolus dixit, *In omnibus sumentes scutum fidei.* Nã sicut scutum ponitur ad sinistram partem: sic fides præcipuè armat contra aduersitates, vt nũquã dormiat in nobis Christus. Et sicut scutum portatur à parte cordis, quod est in sinistra parte hominis: sic fides est armatura mentis. Et sicut scuto repellimus hostiles ictus: sic fidem opponimus falsis diaboli suggestionibus, iuxta illud: *Cui resistite fortes in fide.* Denique & hanc ob causam fides in Euangelio grano sinapis comparatur. Sicut enim granum sinapis, quo plus teritur, tanto fortius tuget: sic fides in aduersitate magis inualescit. Vigilare ergo fides debet, ne Christus dormiat. Sed hęc quę de fide hic diximus, tanquam de trepidationis & diffidentiæ circa præsens semper Dei in rebus arduis auxilium, remedio; ad alia magis huius

Simile.

In Diæta sal. c. 26.

Simile.

1. Reg. 11.

Ephes. 6. Similia.

1. Pet. 5.

Matt. 17.

huius Euangelij uerba pertinent, quæ mox tractabimus: *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Quare uide illic plura. Sed & de Dei prouidentiã, quæ nunquam fallit, in aliis Euangeliis alius erit, & magis proprius, dicendi locus.

3. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.*

Locus moralis de inuocando per orationem Christo in omni afflictione & necessitate nostra. Hoc nobiscum pactum iniit, hanc legem misericordiæ plenam reliquit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiã vos. Pulsate, & aperietur uobis. Inuoca me in die tribulationis tuæ, & ego exaudiam te. Aperi os tuũ, & ego implebo illud.* In aperitione oris nostri, salus nostra est. Si perimus, nostra culpa perimus, qui os aperire noluimus. Excitatur quippe celerrimè ad uocem ouiculæ, pastor: ad clamorem pulli, gallina: ad gemitũ paruuli, mater: quibus omnibus in Scriptura Deus comparatur. Sic Iosaphat Rex, ab hostibus undique pressus: *Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, vt oculos nostros ad te dirigamus.* Sic monet Petrus: *Omnem sollicitudinem vestram proijcite in eum, quoniam ipse est cura de vobis.* Sic Paulus: *Nihil sollicite sitis; sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.* Rationem adfert Dauid: *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua.* Sicut enim non grauat puerperam distenta lacte ubera gestantem infantulus qui ea sugit; sed potius alleniat, & delectat: sic diuinæ bonitati exuberantissimæ molestus non est, sed acceptissimus, quisquis ei miserendi materiam præbet. Et quemadmodum in naturalibus forma magis appetit materiam, quàm materia formam; quia hæc necessitate naturali, illa bonitate naturali appetit: sic Dei amor est fortior & propensior erga nos, qui ex bonitate nascitur; quàm noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Hanc paratissimam Dei inuocantibus eum misericordiã, modis omnibus Christus in Euangelio commendat. *Si vos, quum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris; quanto magis Pater uester qui in cælis est?* Quis unquã de causa despe-

Christus in necessitate inuocandus. Matt. 11. Psal. 80. Similia. 1. Para. 20 1. Pet. 5. Philip. 4. Psal 68. Similia. Matth. 6.

desperet, quis certissimam uictoriã non expectabit, qñ Iudex ipse partẽ litigantẽ & ad supplicandũ hortatur, & formã supplicandi docet, & facilem impetrationem spõdet? Ac hæc omnia nobis præstitit Christus Iudex noster, ut omnes difficultates superaremus. Monet ut oremus. Docet orare. Promittit iterum atque iterum: *Petite, & accipietis, &c.* Sed nostrum est, Christum quasi dormientem suscitare, ut hic Apostoli fecerunt. Docet nos suo exemplo Dauid: *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.* Hanc operam nostram & industriam laudat Deus: *In tribulatione inuocasti me, & liberaui te exaudiui te in abscondito tempestatis.* Negligentes nos hac in parte, & torpentes, vehementer ipse excitat & inuitat, idq; peccatores deploratæ nequitiæ. Sic apud Ieremiã: *Frons meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Ergo saltem amodo uoca me, Pater meus, dux uirginitatis meæ tu es. Nunquid irascetur in perpetuum, aut perseuerabis in finem?* Esaias, explicata impiorum nequitia, ad orationem confugit: *Væ qui prædaris, nõne & ipse prædaberis? &c. Domine miserere nostri. Te enim expectauimus. Esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis.* Susanna castissima, in extremo uitæ & infamiæ periculo posita, ad orationẽ confugit: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me.* Moxq; spiritũ pueri Danielis Deus excitat, qui eã liberat. Israelitæ ẽt, repulsa semel accepta à Deo, quia toties eum dereliquerant; perseuerantes tamen clamauerunt: *Peccauimus. Redde tu nobis quicquid tibi placet. Tantùm nunc libera nos.* Exaudiuit eos Deus, &, Iephtæ Duce dato, liberauit eos à iugo filiorum Ammon. Rex Iosaphat ab equitatu Syriorum circũdatus, &, in summo discrimine positus, *clamauit ad Dominum, et auxiliatus est ei, & auertit eos Dominus ab illo.* Ezechias Rex sua oratione in templo facta, prostrauit Sennacherib cum exercitu 185000. hominum. Hæc & alia ex Scripturis exempla in hunc locum afferri possunt, ut doceatur populus exemplo Apostolorum in hoc Euangelio, perpetuò & semper, in omni quacunq; necessitate, ad Deum orationẽ confugere. Medici pro morborum uarietate, uaria ægris medi-

Matth. 7. *Exemplũ.*

Psal. 43. 1.

Psal. 80. 2.

Ierem. 3. 3.

Esaiæ 33. 4.

Dan. 13. 5.

Iud. 10. & 11.

6.

2. Para. 18 7.

2. Reg. 17

Simile:

medicamenta applicant: sed oratio medicamentum generale est, quod omnes tam animi quàm corporis morbos sanat. Orationis efficacia nunquam satis à Patribus laudari potuit. Augustinus eam uocat [Clauem cæli:] & certè Elias aperuit cælum precibus suis, eodem ferè tempore & ignẽ ad sacrificia, & aquas ad terræ fructus è cælo deducens. Paulinus uocat eam, [Tabulam naufragorum,] quæ in tot & tantis nos fluctibus mundanis tutos ad portum uehit. Chrysostomus [Animæ solem] nuncupat: quia ut sol mũdum, sic oratio mentem illuminat. Theodosius de suis hostibus decuplo fortioribus, pernoctans pridie pugnæ in oratione, amplissimam uictoriam reportauit, non sine manifestis diuini auxilij indiciis, ut latè describit August. Heraclius Imperator frequentibus supplicationibus iejunia atque orationes addens, Chosdroem Persarum Regem, etsi uiribus multo inferior, duobus maximis prælijs superauit. Masselcerus Africæ Comes, ad prælium se, per orationes inter eremitas ac sacerdotes medius oraus, sic muniuit, ut cum quinque millibus hominum, Gildonem fratrem octoginta millia pugnatorum ducentem uicerit ac deleuerit. Diuus Basilius suis & suorum precibus clausas Nicææ Ecclesias reseravit, frustra hoc orantibus Arrianis; quum Valens Imperator illis Ecclesias decreuisset, ad quorum preces sua sponte patescerent. Sed illustre admodum huius rei exemplum commemorat Cedrenus apud Zonaram, cuius historiæ Cedreni additiones interseruntur, his verbis: [Castrum est in Persarum atque Indorum confinio, nomine Tzudader, in quo multũ pecuniæ, margaritarum, & lapidum pretiosorum repositum, à dæmonibus asseruabatur. Cabades Rex Persarum, ea re percepta, castrum occupare est enixus. Cumq; ei à dæmonibus obsisteretur, omnibus & Magorum & mox Iudæorum tentatis artibus impos propositi fuit. Ergo quum ei persuasum esset, Christianorũ ad Deum precib. eo se potiri posse: hoc à quodã Epo Christianorum in Persida agentium contẽdit: Is synaxi coacta, cùm diuinis mysteriis cõmunicasset, ad locum accedens, dæmonas ibi morantes exegit, castrumque Cabadæ nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus, primũ in consessu locum Epiſcopo ei tribuit,

Ser. 226. de temp.

3 Reg. 18

Epist. 31.

Li. 1. de orando Deum.

Alia exẽpla.

De ciuita. Dei, lib. 5. cap. 26.

Bapt. Fulgos. lib. 1. cap. 1.

Zonaras in Valente.

Apud Zonarã to. 3. in Anastasio.

tribuit, quem hactenus Manichæi & Iudæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit ijs qui baptizari uellent.) Hæc ibi. Est nempe oratio sicut uena auri inexhausta, in qua quoties fodis, toties auri massam inuenis. Alexander Patriarcha Alexandrinus, quo tempore regnauit Constantinus, primus Imperator Christianus, indicta Synodo omnium qui ei subiecti erant Episcoporum, uolebat gentiles statuas, quæ in Aegypto adhuc multæ supererant, communibus precibus euertere. Itaque omnes Episcoporum communibus precibus deiectæ sunt, una sola excepta, quę S. Spiridionis orationi reseruata fuit, Deo tunc sanctum illum uirum sic honorare uolente. Alia huiusmodi exempla de admirabili orationis efficacia uide in Collationibus sacris Tilmanni Bredenbachij; & apud Marcum Marulum in libro Exemplorum, qui plurima diligenter & data opera collegit. Nos, quæ apud illos non sunt, annotauimus.

In uita S. Spiridio. apud Sur. to. 6. pag. 878.

Li. 1. & 4.
Li. 2. c. 2.

4. *Quid timidi estis, modicæ fidei?*

De fiducia ī Deū.

LOcus moralis de fiducia in Deum in mediis periculis & malis nunquam deponenda. Apostoli.n. non eo q orabant, dicentes, *Domine, salua nos*, à Christo reprehenduntur: sed eo quòd addiderunt, *Perimus*. Illa.n. uos diffidentiæ erat, & modicæ fidei, maximè præsente Christo, quo nisi pereunte, perire non poterant, quum in eadē nauicula nauigarent, ut in altero Promptuario ostendimus. Docet hic locus, tum in propriis malis & difficultatibus, tum in publicis Ecclesiæ periculis & damnis, nunquam de Christi. auxilio & præsentia dubitare, nunquam illam uocem usurpare, *Perimus*. Actum est de Ecclesia per istas hæreses: actum est de nobis. Certè quod ad Ecclesiam attinet, in eadem naui nauigat cum illa Christus. Caput enim à corpore non seiungitur: Perire Ecclesia de hoc mundo nō potest, nisi Christo quoque, ut homine, per passionem à Deo Patre glorificato pereunte; id est, nisi Christi gloria illa pereunte, de qua Paulus dixit, *Humiliauit seipsum, &c. usque ad mortem. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen*, & quæ sequuntur: *ut omnis lingua confiteatur, quia Iesus est in gloria patris*. Sed ut hanc Christi gloriā usque ad seculi finem stabilem

Ecclesia perire nō potest.

Philip. 3.

lem permanere, *donec tradiderit regnum Deo Patri*, nemo nisi infidelis negauerit; sic Ecclesiam uel perijsse de mūdo per aliquot secula (ut multi hodie hæretici sustinent) uel in periculo esse non pereat de mundo, non modicæ tantūm fidei, sed & nullius. De hac materia in altero Prō- In die S. puario plura. Ad priuata cuiusque pericula & difficulta- Petri. tes quod attinet: Vt timor filialis bonus est, ne propter pecccata, quibus Patrem cælestem offendimus, ab eo deseramur; ita fiducia necessaria est, ut ab eo nos non deserendos bene semper speremus. Prima ferè Sapientis uox illa est: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum*. Si enim etiam inter homines hoc sæpe accidit, ut inimicus inimicum in aliquo periculo constitutum, ad se confugiendum recipit, maximi hoc honoris loco ducens, & generosi pectoris esse iudicans; quanto magis Deus absque dubio humiliter & ueraciter ad se confugientes recipiet? Retinenda igitur hæc fiducia ad extremum usque periculum, tanquam anchora fortissima. *Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & intrantem usque ad interiora uelaminis*, id est, in cælum usque, cuius typus erat sancta sanctorum. Et rursum illis, qui rapinam bonorum pro Christo passi erant, dicit idem Apostolus: *Nolite amittere confidentiam uestram, quæ magnam habet remunerationem*. Certè uiri sancti in maximis periculis maximam fiduciam concipiunt. Sic Iob: *Etiamsi me occiderit, in eo sperabo*: & Sancta Anna, Samuelis mater: *Dominus mortificat, & uiuificat: deducit ad inferos, & reducit*. Et iterum: *Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo?* & quæ toto ferè Psalm. sequuntur. Sanctus Martinus à latronibus captus, & librata in caput eius securi, sed altero latrone ictum retrahente seruatus, rogatus postea an tunc timeret, constantissimè profitebatur, nunquā se tam fuisse securum, quia sciret misericordiam Domini maximè in tribulationibus affuturam. VVenceslaus, Bohemiæ Rex, quum toto exercitu profligato, & uiribus fractis, captiuus teneretur, rogatus quo animo esset, respondit: Nunquam meliori. Quum enim (inquit) omnibus humanis præsidiis uallatus essem, uix de Deo cogitandi spacium

1. Cor. 15.

Hebr. 6.

Hebr. 10.

Iob 13.
1. Reg. 2.
Psal. 26.

Exempla.
Seuerus Sulpitius, in uita ei⁹

Aeneas Syluius in hist. Bohem.

ciũ dabatur: nunc illis omnibus exutus, Deum ſolum cogito, & in eo ſpem meam omnem colloco, qui me, ſat ſcio, non deſeret, ſed inuocantem exaudiet. S. Hugo, Lin-
In uita eiꝰ apud Sur. cap. 21. colnienſis in Anglia Epiſcopus, quum nocte quadam à gra uibus curis & ſollicitudinibus diſtractus & infeſtatus, eas excutere non valeret, ideoque perturbari animo cœpiſſet, mox ad ſe reuerſus, grauiter ingemuit, & primo mane con feſſarium accerſit, valde ſe peccaſſe pronuncians, quòd non ſic, vt decet hominem Chriſtianum, omnem curam ſuam iactaſſet in Dominum, ſed perinde ac ſi pro-
Bruſonius li. 5. c. 26. priis adinuentionibus fidendum illi eſſet, diſcruciari & angi inaniter cœpiſſet. Hanc autem in Deum fiduciam, & confidentiam ethnici ipſi ad noſtram confuſionem do-
Vulcat. Gallic. in Auidio Caſſio. cere poſſunt. Marcus Antoninus pius Imperator, repre-hendendi cuipiam eum, quòd in hoſtes mitis fuiſſet, & coniuratis quos uicerat, perpercciſſet, ac dicenti: Quid ſi ho-
Apophthe. ſtes uiciſſent? grauiter reſpondit: *Nos nõ ſic deos colimus, nec ſic uiuimus, ut illi nos uincant.* Quanto magis Chri-
Pſal. 54. ſtianus, Chriſtum colens ut oportet, nihil aduerſum for-
Pſal. 36. midare debet, memor eius quod Propheta ſcripſit: *Iacta*
Pſal. 76. *ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet.* Et rurſum: *Nunquam uidi iuſtum derelictum, & ſemen eius quærens panem.* Et iterum: *Renuit conſolari anima mea:* ſcilicet ex rebus terrenis, quas mihi omnes aduerſas uidi. *Memor fui Dei, et delectatus ſum.* Memor bonitatis, memor proMiſſionum, memor beneficiorum eius. Et Apoſtolus: *Si Deus nobiſcum, quis cõtra nos?* Illuſtre eſt exemplum ueteris populi, quum Abias, Rex Iuda, Ieroboam & Iſrael ma-
Rom. 4. ximo prœlio vinceret. Ait enim Scriptura: *Humiliati ſunt*
Exemplũ. *filij Iſrael in tempore illo, & uehementiſſimè confortati filij Iuda, eo quòd ſperaſſent in Domino Deo patrũ ſuorũ.* Hæc
2. Para. 13 ergo fides magna, & fiducia in Deum, ampliſſimæ cauſa fuit: nam & Rex ipſe Abias ſic loquebatur ante pugnam initam, quum copiæ Iſraelitarum duplo maiores eſſent, quàm filiorum Iuda: *In exercitu noſtro Dux Deus eſt, & ſacerdotes eius.* Hæc Dei præſentia, cultusque verus, cauſa fi-
Ibidem. duciæ; hæc fiducia cauſa victoriæ fuit. Sic iterum Dauid:
Pſal. 43. *Non in arcu meo ſperabo, & gladius meus non ſaluabit me* (ſola ſcilicet, ut ſolis humanis præſidijs nitar) *ſed in nomine*

tuo Domine ſpernemus inſurgentes in nobis. Et iterum: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.* Talis erat puſilli Dauid contra gigantẽ Goliath victoria: *Ego uenio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Iſrael.* Tales erant Machabæorũ uicto-
1. Mach. 3 riæ contra Antiochi Duces: *Sicut fuerit uoluntas in cælo, ſic fiet.* Hoc totũ docere nos uoluit Chriſtus, dicens Apoſtolis ſuis, adhuc in ſchola eius nouitiis, & ad præſens periculum trepidantibus: *Quid timidi eſtis, modicæ fidei?*

5. *Tunc ſurgens, imperauit uentis & mari: & facta eſt tranquillitas magna.*

LOcus moralis de ſumma Dei clementia, qui poſt tribulationum procellas, ſerenitatis pacẽ adfert. Chriſtus, u-
Tribulatio uertitur in gaudium. clamantes ad ſe Apoſtolos non ſolùm periculo exemit, aut modũ tempeſtati impoſuit, ac calamitatem mitigauit; ſed tum potentiam ſuam oſtendendo, *imperauit uentis & mari* (quod doctrinæ locus eſt) tum bonitatem admirabilem declarando, *tranquillitatem magnam fecit.* Has enim tribulationum & tentationum noſtrarum cataſtrophas, Dei clementia facit. *Vos contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium.* Sic apud Eſaiam: *Ad punctum in modico*
Ioan. 16. Eſaiæ 54. *dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui.* Et iterum Chriſtus ipſe: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Et addit Ioannes: *Abſterget Deus omnem lachrymam*
Matth. 5. *ab oculis eorum, & mors ultrà non erit, neque luctus, neque*
Apoc. 21. *clamor, neque dolor erit ultrà.* Hæc eſt tranquillitas magna poſt calamitates præſentes. Sed & in hac uita quoque (nam illa retributio æterna alterius loci eſt) ſuos ſemper ita conſolatur Deus, ut poſt tempeſtates ſuccedat tranquillitas magna. Tobias poſt cæcitatem recuperat uiſum, uidetque filios filiorum ſuorum, & (ut ait Scriptura) *reliquum uitæ ſuæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris*
Tob. 14. *Dei peruexit in pace.* Iob poſt plagas ſuas *accepit omnia du-*
Iob ult. *plicia, & poſt illas uixit annis centum quadraginta, & uidit filios ſuos, & filiorum ſuorum, uſque ad quartam generationem.* Sic Ioſeph poſt exilium & carceres, ſic Dauid poſt longã Sau-

lis persecutionē, sic Iacob post longum de Ioseph perditi mœrorem, tranquilitatē maximam inuenerunt, in summa pace florentes. Audiens.n. Iacob nuntiantes ei filios, & dicentes, *Ioseph uiuit, & ipse dominatur in omni terra Aegypti; quasi de graui somno euigilans, tamen non credebat eis.* Gene. 45.
Cū autem uidisset plaustra, & uniuersa quæ miserat Ioseph, reuixit spiritus eius. Sic uidelicet Tobias dixit Deo. *Tu flagellas, & saluas; tu deducis ad inferos, & reducis.* Hoc est qd Dauid dixit: *Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tuæ lætificauerunt animam meam:* & quod Tob. 13. Psal. 93.
Apost. primū de seipso dicit; *Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & abundat per Christum consolatio nostra.* 1. Cor. 10.
Deinde nos docet, dicens: *Fidelis Deus, qui neminem tentari supra id quod potest; sed dat etiam cum tētatione prouentum, ut possitis sustinere* hoc est, dat post procellā tranquillitatē, subministrans gratiæ uires, quib. procella sustineri queat, donec finiatur, & (ut alia Scrip. dicit) *Donec transeat iniquitas. In umbra,* inquit *alarum tuarum sperabo, donec trāseat iniquitas.* Nempe [sicut hi qui agonibus præsunt (ait Origenes) eos qui ad certamen ueniunt, non utcunq;, neq; fortuitō inter se sinunt inire certamina; sed diligenti examinatione, prout uiderint corpora uel ætates, æquissima cōparatione iungētes illum cum illo, ut pueros cum pueris, uiros cum uiris, &c. ita intelligendū est de Deo qđ homines, qui in hos humanæ uitæ descendunt agones, iustissima rōne dispenset, secundū rationem uniuscuiusque uirtutis, quā ipse solus agnoscit; ut alius quidē pugnet aduersus carnem, talē & tanto tpe, alius uerō non tanto? tum ut alius relictat aduersus inimicam prātem hanc uel illam, alius aduersus duos uel tres simul, & sic in aliis. Nimirū conflictus isti nostri contra carnē, contra diabolū, & contra mundi illecebras, sunt procellæ, & tēpestates, & uenti, quib. in hoc mari magno & spacioso huius mortalis uitæ periclitamur, & quidem mergi incipimus, si Christus in nobis dormiat, nisi ferueti oratione eum, id est, fidem & fiduciam in illum nostrā excitemus, ut ille imperet uentis, fiatq; tranquillitas. Hoc.n pietatis officium si præstamus, dicemus cū Prophēta: *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Et cum alio Propheta: *Omnes gurgites tui, & fluctus* Simile. De princ. li. 3. c. 2. Psal. 56. Psal. 17. Ionæ 2.

fluctus tui super me transierunt, & ergo dixi, Abiectus sum a facie oculorum tuorum. Verumtamen rursus uidebo templū sanctum tuum. Hic n. Ionas nō Christi rm, sed & omnium nostrū typus erat. In maximis periculis, nēpe in profundo maris, bona spe plenus est Philo Iudæorū legatus apud Caium Caligulam Imperatorem, nec repulsam tantū passus, sed acerbissimè & contumeliosè reiectus, sapientissimè dixit: *Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius: nūc enim Deus nobis contra illum aderit.* Quod ita factum fuisse, seq. cap. apud Iosephum mirabiliter narratur. Exemplū. Iosep. Antiq. Iudaicarum lib. 18. c. 10.

EVANGELIVM DOMINICAE V. POST EPIPHANIAM.

DIxit Iesus discipulis suis parabolā hāc: *Simile factū est regnum cœlorum homini qui seminauit bonū semē in agro suo. Cùm aūt dormirent homines, uenit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abyt. Cū aūt creuisset herba, & fructū fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes aūt serui Patris familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus hō hoc fecit. Serui aūt dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea? Et ait: Nō; ne fortè colligentes zizania, eradicetis & triticū. Simite utraq; crescere usq; ad messem: & in tpe messis, dicā messoribus: Colligite primū zizania, & alligate ea in fasciculos ad cōburendū: triticū autem congregate in horreum meum.* Matth. 31

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.* De bono semine legis & gratiæ per Christum seminato.
2. *Cùm autem dormirent homines, uenit inimicus eius.*

De negligentia Christianorum post accepram gratiam.

3. *Venit inimicus eius, & super seminauit Zizania.* De mali otij fructibus pessimis, & de diaboli vigilantia.

4. *Vnde ergo habet Zizania?* Contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia.

5. *Inimicus homo hoc fecit.* De pugna nostra necessaria contra diabolum.

6. *Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea?* De zelo iustorum contra peccata.

7. *Ne fortè colligentes Zizania, eradicetis & triticum.* Tolerari malos, ut fiant boni.

8. *Sinite utraq; crescere usq; ad messem.* Tolerari in mundo malos pp bonos; & in medio malorũ cõseruari bonos.

9. *Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos ad cõburendũ.* De terribili impiorũ iudicio in cõsummatione seculi.

1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.*

De semine gratiæ.

LOcus moralis de bono semine legis & gratiæ, quod in cordibus fidelium Christus seminauit. Etsi n. Christus ipse hanc parabolam edisserens, *per bonum semen, filios regni; per agrum, mundum hunc* intelligi exponit: tamẽ quia filij regni non nisi per fidem, per legis obseruationem, & per gratiam sunt tales filij; & mundus, in quo Christus hoc seminauit, non est mundus impiorum, de quo suis Apostolis dicit; *Ego elegi uos de mundo. Si de mundo essetis, mundus, quod suum esset, diligeret*, & cæt. sed est mundus piorum, & vera Ecclesia Christi, de quo mundo dixit, *Filius hominis non uenit ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum:* idcirco bonum semen in agro, est Dei gratia in corde pio. Christus ergo in agro Ecclesiæ suæ seminauit filios regni: uerbo & prædicatione sua, exemplo & miraculis suis, gratia & Sacramentis suis, primò per seipsum, postea per eos quos misit in mundum, multa semina iecit, multos ad fidem traxit, doctrinam purè Euangelicam per omnes gentes disseminauit. De hoc Esaias: *Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei*, id est, in loco edito & exceso, eodemque frugifero, & oliuis consito. Ecclesia enim Christi, est *ciuitas supra montem posita*. In eam Christus *Spiritum sanctum effudit abũdè. diffusa charitate* (quæ per oleum

Ioan. 15.

Ioan. 3.

Esaiæ 5.

Matth. 5.

Tit. 3.

oleum significatur) *in cordibus* fidelium. *Et sepiuit eam*, lege mandatorum, & Angelorum custodia. *Angelis enim suis mandauit de ea, ut custodiant eam in omnibus uijs suis.* Et de lege Dei dicitur: *Ne dimittas eam, & custodiet te; dilige eam, & conseruabit te.* Nam ut sepes agros à bestiarũ incursu, sic leges Dei fidelium animas à uitiorum impetu & ingressu defendũt. Sequitur in Esaia: *Et lapides elegit ex illa*, id est, omnia impedimenta salutis abstulit, præterita peccata deleuit, *tollẽs chirographũ quod cõtra nos erat, & affigens illud Cruci.* Idola, superstitiones, ignorantias, luce prædicationis Euangelicæ fustulit. Dura corda emolliuit. *Abstulit cor lapideum, & dedit cor carneum*, docile uidelicet, & ad omne bonum flexile. Deinde *plantauit uineam electam.* Sublatis enim impedimẽtis, *mundauit Ecclesiam sanguine suo, in lauacro aquæ, & uerbo uitæ, ut esset sine macula & ruga*: mundauit sibi *populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Porrò *ædificauit turrim in medio eius.* Dedit *Apostolos, Prophetas, Doctores, Pastores, in ædificationem corporis sui, in cõsummationem sanctorum.* Istis dicit: *Vos estis lux mundi, Vos estis ciuitas supra montem posita.* Hos dedit speculatores domui suæ; tanquã turrẽ in uinea, tanquam speculam in agro, ut regant Ecclesiam suam. Postremò, (ut nihil desit) *Torcular extruxit in ea.* Plurimam & gloriosam patientiæ materiam dedit, ad probationem sanctorum, & ad confirmandam spem gloriæ filiorum Dei. Nam ut in torculari uineæ fructus compressi, & calcati, optimum vinum reddunt; sic in tribulatione & afflictione fidelium, virtutes eorum optimum odorem spirant, fortius operantur, clarius elucent, copiosius concurrunt. Vnde Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quũ in uarias tentationes inciderit is, scientes quòd probatio fidei uestra* (hæc est, torcular nostrum) *patientiam operatur: patientia autẽ perfectum opus habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* Hæc nimirum est perfectio filiorum regni, non solum declinare à malo, & facere bonum, sed etiã *per multas tribulationes ingredi in regnum Dei: pati persecutiones in hoc seculo, et in patientia sua possidere animas suas:* Denique tollere unumquemq; crucem suam, & sequi Christũ. His ergo promissis concludit Propheta: *Quid est quod debui*

Rom. 4.

Psal. 90.

Prou. 4.

Coloss. 2.

Ezech. 36.

Ephes. 5.

Tit. 3.

Ephes. 4.

Matth. 5.

Simile.

Iacob. 1.

Actor. 14.

Lucæ 18.

Lucæ 9.

bus ultrà facere uineæ meæ, & non fecit. Sic seminauit Christus bonum semen in agro suo. Rursum torcular exstruxit Christus in uinea Ecclesiæ suæ, quia reliquit in ea fructum

Esaiæ 63. passionis suæ. In ea enim *torcular calcauit solus, & de gentibus uir cum eo.* Vel quia solus ab omnibus, etiam suis, adeoque à Deo Patre derelictus, Crucem pertulit, uel quia talem Crucem nemo sustinuit, & non erat *similis dolor, sicut dolor eius;* uel quia ratione personæ quæ patiebatur, talis alia passio, tale torcular non fuit. Ex hoc autem torculari fluxerunt Sacramenta salutis nostræ, ex hoc Spiri-

Ioan. 4. tus, gratiæ quem accepimus. *Nam Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat* (per mortem) *glorificatus.* ex hoc denique fons meritorum nostrorum derivatur, & poculum immortalitatis nostræ bibitur. Sic ergo suam uineam excoluit: sic bonum semen seminauit.

De hoc suo seminandi labore, cuius fructus postea Apostoli & eorum successores collegerunt, sic ad eos Christus

Ioan. 4. suauissimè loquitur: *Ecce dico uobis, leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albæ sunt iam ad messem.* Vixit hoc Christus post Samaritanam illam conuersam, & peccatium conuersionem futuram in Spiritu prænudens atque

Eccli. 24. prænuncians. *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat*
Daniel 3. *fructum in uitam æternam.* (*Qui enim elucidant me,* dicit Sapientia, *uitam æternam habebunt: & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt ut stellæ in perpetuas æternitates*) *ut & qui seminat simul gaudeat & qui metit.* Ait enim po-

Ioan. 15. stea suis: *Ego ueniam, & assumam uos ad meipsum.* Et Patri cælesti dicit: *Volo Pater, ut, ubi ego sum, sit & minister meus.* Tunc quippe congaudet Christus cum Apostolis, Pastoribus, Doctoribus, quos in Ecclesia posuit.

Ioan. 4. Sequitur in uerbis Christi: *In hoc enim est uerbum uerum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi uos metere quod uos non laborastis. Alij laborauerunt, & uos in labores eorum introistis.* Christus enim laborauit, in humilitate incarnationis suæ, *formam serui accipiens*, in doctrina & prædicatione sua, in Cruce & tota Passione sua. Nam propter hæc omnia datus est Spiritus gratiæ. Apostoli postea id docêtes quod Christus docuerat, & sola manuum impositione Spiritum sanctum dantes, introrsus uitam in la-

in labores Christi, id est, fructum eius collegeruut, conuertendo populos. De hoc bono semine, quod bonus paterfamilias Christus pro sua diuina bonitate in agro cordis seminauit, dicit beatus Petrus: *Animas uestras castificantes, in obedientia charitatis,* (erga Ecclesiæ præpositos, seminantis ministros) *in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius.* His enim duobus castificatur anima, ne fornicetur à Deo, cui desponsata est; si Ecclesiam obsequenter audimus, & fraternam charitatem retinemus. Nam & *qui diligit proximum, legem impleuit.* & ait de suis Præpositis Christus: *Qui vos audit, me audit.* Sed vnde hæc animæ castificatio & puritas? Sequitur apud Petrum: *Renati non ex semine corruptibili* (*quod enim de carne natum est, caro est,* & carnaliter affectum) (*sed incorruptibili per verbum Dei viui, & permanentis in æternum.* Hoc verbum Dei viui, est tota prædicatio Euangelica, quam à Christo seminante Apostoli acceperuut, nobisque tradiderunt. Hæc prædicatio est *semen incorruptibile*, purum sincerum, non admixtum, zizanijs, non caducum aut fluxum, sed firmum & stabile, &, vt Paulus ait, *ad salutem omni credenti.* Omnis humana doctrina, persuasio, philosophia, sapientia; vana est & mepta, multisque erroribus corrupta; fluxa quoque & fragilis, ac citò intermoritura. Vnde Petrus subiungit: *Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit, verbum autem Domini manet in æternum. Hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vobis.* Hoc ergo verbum euangelizatum, hæc tota prædicatio Euangelica, tota Christi cælestis doctrina per Ecclesiæ ministerium nobis prædicata & tradita, est *semen incorruptibile*, quod bonus paterfamilias seminauit in agro suo. Rursum interna Spiritus sancti dona, & gratiæ munera, *per quæ diuina natura consortes nos facit* (vt idem Petrus loquitur) sunt hoc semen. De quo Diuus Ioannes: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare quoniã ex Deo natus est.* Quod tantum valet atq; illa Christi verba: *Non potest arbor bona malos fructus facere.* id est, voluntas bona non potest nisi actiones bonas proferre: quàm diu scilicet & quatenus bo-

Rom. 12. 1. Pet. 2. Ioan. 3. Rom. 1. 1. Pet. 1. Ibidem. 1. Ioan. 3. Matth. 7.

na est. Est autem uoluntas bona, per gratiam, quam omnes renati in Christo accipiunt, tanquam semen nouæ vitæ. Hoc Apostolus dixit: *Peccatum uobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia*: quod aliis verbis dixit: *Non accepimus spiritum seruitutis in timore* (lex enim iubendo, uetando, comminando, non nisi terret, & seruiliter quasi sub iugo premit) *sed accepimus spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater*, ideſt, spiritum dilectionis. Est autem dilectio, seu *charitas Dei diffusa in cordibus nostris*, primum & præcipuum donum gratiæ per Spiritum sanctum. Hæc charitas Dei, hoc donum gratiæ, est semen nobis datum à Christo, quando illum per Baptismum induimus, uel quando per ueram pœnitentiam ei reconciliamur. Tunc enim reddidit nobis *stolam primam*. Hoc semen qui habet, & in quo manet, ille non peccat, nec peccare potest, ad mortem scilicet, uel sic, ut desinat esse filius Dei, uel, ut Ioannes loquitur, *natus ex Deo*. non potest, inquam, ex potentia habitus gratiæ, etsi possit potentia naturæ. Hoc est bonum semen, quod, ut nascerentur noui filij Dei, filius hominis seminauit in agro suo. Nam ut ager habet potentiam ad producendum triticum, & alia grana (quam faxum non habet) sed illa potentia sine semine iacto nulla est: sic cor humanum possibilitatem ad bonum habet, post peccatum relictam, sed illa possibilitas nulla esset, nisi semen diuinæ gratiæ cordi infunderetur. Et sicut semen iactum etiam in terram bonam, tamen non germinat, nisi pluuia tempestiua rigetur: sic semen gratiæ cordi infusum, non germinat fructum boni operis, sine uerbo fidei prædicato: *Quomodo enim credent sine prædicante?* De quo ministerio ait Apostolus: *Ego plantaui, Apollo rigauit*. & mox: *Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt*. Prædicatio enim uerbi ineipientes plantat, proficientes rigat. Christus autem utroque modo seminauit bonum semen, & plantauit, quum in terris doceret. Sed nunc in gloria Patris seminat quotidie per seipsum, plantat & rigat per ministros suos. Hic locus de bono semine, etsi magis ad doctrinam quàm ad mores facere videatur, tamen tractari hic debuit, & explicari, quia fundamentum est

Rom. 6.

Rom. 8.

Rom. 4.

Lucæ 15.

Simile.

Rom. 10.

1. Cor. 3.

est locorum omnium quæ ad mores pertinentia, mox tractabantur.

2. *Cùm autem dormirent homines, uenit inimicus eius.*

Negligentia Christianorũ.

LOcus moralis de summa renatorum in Christo negligentia, qui, accepto bono semine agriculturæ diuinæ, accepto uerbo ꝓdicationis Euangelicæ, accepto semine incorruptibili regenerationis nouæ, habentes uineã & agrũ cordis suis omnibus modis excultã (ut supra ex Esaia ostẽdimus) nihilominus tamen tam altè dormierunt, ut potuerit inimicus homo sua superseminare zizania. Sõnus iste negligentiæ altus & profundus fuit, quem sic exaggerat Paulus: *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donũ cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei uerbum, uirtutes seculi uenturi* (ideſt, qui bonum semen acceperunt, ut in superioribus explicatum est) *& prolapsi sunt, rursus renouari, &c.* Videbimus ergo primùm, quid sit hoc loco *dormire*; postea, quàm graue hoc sit uel peccatum, uel detrimentũ.

Hebr. 6.

Loci partitio.

Dormire quid sit.

Dormiunt homines, accepto bono semine in agro cordis sui, qui in uacuum Dei gratiam accipiũt. Vnde Apostolus sic suos excitat, ne dormiant; *Adiuuantes exhortamur, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te.* Sic Proph. dixit: *Quis ascendet in montem Domini? &c. Qui nõ accepit in uanum animam suam.* In uanum aliquid accipitur, quando in eum finem, cui destinatũ erat, non applicatur. In uanum uestem tibi emisti, si eam nunquam indueris. In uanum accipis animam tuam, Dei gratiam, & bonum semen, si ad desideria cælestium, & ad bonorum operum fructum, ad quæ obtinenda anima creata, & cætera data fuere, ea diligenter & uigilanter non dirigas. Sed ad particularia ueniendo; dormitur in singulis diuinæ gratiæ, & boni seminis neglectibus & abusibus, dum non fit quod Apostolus monet: *Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei* (ideſt, ne abutatur bono semine, aut usum eius negligat) *ne qua radix amaritudinis*, id est, amara radix, praua & uitiosa, *sursum germinans impediat.*

2. Cor. 6.

Psal. 23.

Simile.

Hebr. 12.

Sicut

Sicut enim ex agricolæ negligentia herbæ malæ succrescentes segetem impediunt; sic operationem gratiæ, succrescentia uitia. Vnde Apostolus paulo ante ibidem; *Remissas manus & soluta genua erigite.* id est, torporem & negligentiam excutite. Dormit in causa fidei (quod est præcipuum) & zizaniis hæresum in corde suo seminandis locum præbet, qui non facit quod Apostolus dicit: 1. Cor. 16. *Vigilate, state in fide, uiriliter agite, & confortamini.* & rursum quod Christus monet: *Attendite uobis à falsis Prophetis.* & rursum: *Probate spiritus an ex Deo sint.* Matth. 7. Hæc enim omnia uigilantiam, attentionem, & diligentiam notant, somno contrariam, ut in altero Promptuario ostensum est. Porrò quis ille somnus sit, propter quem hæresum zizania seminantur & crescunt, in eodem quoque Promptuario explicatum est, in festo Sanctorum Simonis & Iudæ. Dormit omnis & pessimum somnum dormit, qui odio fratris laborat. *Qui enim odit fratrẽ, adhuc in tenebris manet,* ait Diuus Ioannes. Tenebras autem affectat omnis qui dormit, adeò ut de die dormiens, uel fenestras claudat, uel faciem cooperiat dormiturus. Dormit carnalis, & libidini deditus. Vnde Apostolus, quũ dixisset; *Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere:* adiecit; *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Dormit omnis auarus, & suauissimè (ut sibi uidetur) quiescit, dicens: *Requiesce nunc anima mea; habes multa bona reposita in annos multos.* Sed istorum somnum detegit Scriptura, dicens: *Dormierunt somnum suum omnes uiri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Dormit gulosus, & uentri deditus, quẽ his uerbis D. Petrus sternentem excitat: *Fratres, sobrij estote, & uigilate, quia aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.* Dormit proprijssimè & altissimè sternit omnis negligens, indeuotus, & salutis suæ curã non habens; de quo Sapiens: *Piger complicat manus suas: uult & non uult piger: Sicut cardo in ostio, sic piger in lecto suo uertitur. Dicit piger: Leo est in uia; in mediæ platea occidendus sum.* Sic somno suo, si indulget. Omnia illi difficilia, omnia impossibilia uidentur. Nullum adhuc ille tps surgendi a peccato, nullum bene operandi tps inuenit. At omnis Scriptura, nos, nos, inquam, in Christo renatos, & bonum semen, & filios regni, ad uigilantiam hortatur, à somno deterret, ne dormiamus, & locum diabolo dormientes demus, creberrimè excitat Christus clamat & repetit: *Vigilate: quod uobis dico, omnibus dico, uigilate.* Rursum. *Si quis sciret qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & nẽ sineret perfodi domum suam.* Et iterum: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationẽ.* Sic Paulus uas electionis: *Vos fratres non estis in tenebris, ut uos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim uos filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis, neq; tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri* (Gentiles scilicet qui Christum ignorant) *sed uigilemus, & sobrij simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Nos autem, qui diei sumus sobrij simus* Christus iterum iubet nos esse *similes hominibus expectantibus dominum suũ, quando reuertatur à nuptijs.* Ad perpetuam uigilantiã excitandam, nihil significantius dici potuit. Nunquam enim maiori studio ministri dominum suum exspectant, quàm, quando à solennitate nuptiarum in templo peracta, ad cõuiuium nuptiale peragendum eum recipiunt: siue sollicitudinem spectes rerum ad conuiuium necessariarum; siue promptitudinem, ut domino reuertenti, nouas nuptias gratulentur. Quare ut omnia in huiusmodi debent esse negotio & charitate plena: sic in nobis Christianis, Christi nostri aduentum glorioſum expectantibus.

Sed nunc, quàm sit damnabile non uigilare, quantum detrimentum dormire, paucis dicetur. Non excluduntur à nuptiis sponsi, à gaudio cælesti, nisi *qui uenientе sponso,* absque oleo in lampadibus suis, *dormitauerunt & dormierunt.* Si enim *beatus homo, quem, quum uenerit Dominus, inuenerit uigilantem;* profectò miser, quem inuenerit dormientem. Sic Apostolus, quum dixisset, *Hora est iã nos de somno surgere,* addit causam. *Nunc enim propior est nostra salus* (uitæ æternæ) *quàm quum credidimus,* id est, cùm primo fidem Christi accepimus, aut primùm Christiani esse cœpimus. Quanto enim professionem hanc Christianam diutius tenuimus, tanto in ea magis profecimus, aut certè profecisse debuimus; ne illud nobis exprobretur, quod suis Hebræis Paulus dixit: *Quum deberetis*

Marc. 4. Lucæ 21. *uobis dico, omnibus dico, uigilate.* Rursum. *Si quis sciret qua hora fur ueniret, uigilaret utiq; & nẽ sineret perfodi domum suam.* Et iterum: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationẽ.*

1. Thes. 5. Sic Paulus uas electionis: *Vos fratres non estis in tenebris, ut uos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim uos filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis, neq; tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut & cæteri* (Gentiles scilicet qui Christum ignorant) *sed uigilemus, & sobrij simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Nos autem, qui diei sumus sobrij simus* Christus iterum iubet nos esse *similes hominibus expectantibus dominum suũ,* Lucæ 12. *quando reuertatur à nuptijs.* Ad perpetuam uigilantiã excitandam, nihil significantius dici potuit. Nunquam enim maiori studio ministri dominum suum exspectant, quàm, quando à solennitate nuptiarum in templo peracta, ad cõuiuium nuptiale peragendum eum recipiunt: siue sollicitudinem spectes rerum ad conuiuium necessariarum; siue promptitudinem, ut domino reuertenti, nouas nuptias gratulentur. Quare ut omnia in huiusmodi debent esse negotio & charitate plena: sic in nobis Christianis, Christi nostri aduentum glorioſum expectantibus.

Sed nunc, quàm sit damnabile non uigilare, quantum detrimentum dormire, paucis dicetur. Non excluduntur à nuptiis sponsi, à gaudio cælesti, nisi *qui uenientе sponso,* Matth. 25 absque oleo in lampadibus suis, *dormitauerunt & dormierunt.* Si enim *beatus homo, quem, quum uenerit Dominus,* Lucæ 12. *inuenerit uigilantem;* profectò miser, quem inuenerit dormientem. Sic Apostolus, quum dixisset, *Hora est iã nos de somno surgere,* addit causam. *Nunc enim propior est nostra salus* (uitæ æternæ) Rom. 13. *quàm quum credidimus,* id est, cùm primo fidem Christi accepimus, aut primùm Christiani esse cœpimus. Quanto enim professionem hanc Christianam diutius tenuimus, tanto in ea magis profecimus, aut certè profecisse debuimus; ne illud nobis exprobretur, quod suis Hebræis Paulus dixit: *Quum deberetis* Hebr. 5.

esse

Hebr. 5. *esse magistri propter tempus, rursum indigetis ut doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei* Somnum igitur propterea excutere debemus, qui iam dudum Christiani fa-

Apocal. 3. mus, siue quoad totam Ecclesiam, siue quoad unumquémque nostrum. Sic enim comminatur Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.* uidelicet uel per mortem temporalẽ, quod est

Matt. 25. iustitiæ; & sic *clausa erit ianua*: uel per pœnam temporalẽ, ut à somno excitemini; quod est maximæ misericordiæ, qa

Psal. 12. sic *non obdormies in morte*. Quàm sit autem hic negligẽtiæ

Apocal. 3. somnus Deo exosus, illis uerbis explicat, quum dicit: *Vtinam aut frigidus esses aut calidus? sed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.* [Aperte, (ait Ambrosius,) negligentiam grauiori damnat iudi-

In Psalm. 118. ser. 2. cio, quam imprudentiam: Frigidus est enim qui fidem nescit; calidus, qui Spiritus sancti feruore succensus est. Qui enim calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat fidem non accepisse, quàm neglexisse.] Hæc ille. Sic Diuus Gre-

Cura Past. p. 3. c. 35. gorius: [Calidus est, qui bona studia arripit, & cõsummare. Frigidus est, qui consummanda nec inchoat: & sic ut à frigore per teporem transitur ad calorem; ita à calore quoq; per teporem redditur ad frigus. Quisquis ergo amisso insi-

Simile. delitatis frigore, sed nequaquam tepore superato, exardescit ut ferueat; proculdubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit ut frigescat.] Hæc ille. Et paulo superius eodem in loco: [In hoc mundo humana anima quasi more nauis est, contra ictum fluminis contendẽtis, quæ uno in loco nequaquã stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Hinc per Salomonẽ dici-

Prou. 18. tur:] *Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est suæ operæ dissipantis: quia uidelicet qui cœpta bona distructè non exequitur, dissolutione negligentiæ manũ destruentis imitatur.* Hæc ille. Nẽpe ut auicula non capitur dũ est in mo-

Simile. tu, sed ubi primum subsistit, facilè attingitur; sic nisi otiosos & dormientes aduersarius diabolus ferit: Hinc Salo-

Prouer. 1. mon: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*. vigilantiũ uidelicet & attendentium, ut solet auicula aucupem at-

Similia. tendere. Vt aquæ dulces in motu semper sunt: ita stagnantes aquæ nec dulces, nec salubres sunt, & non nisi uenenata & no-

& noxia generant. In domo derelicta, ubi nemo habitat, animalia immunda multiplicãtur, mures, sorices, araneę, uermes. Animalia quæ diu iacent in tetra, nec ambulant, ungulas amittunt. Aues quoq; quæ morantur in nidis, plumas perdunt. Sed & uulgo dicitur: Non utentes priuilegio, uel abutentes, perdunt illud. Sic bonis gratiæ collatis excidit, bono semine priuatur, zizania cupiditatum facilè admittit, qui dormit, & otio sternit. *Otiositas enim multam malitiam docuit. Tota die concupiscit, & desid. rat.* Labore parua crescunt: ignauia & negligentia magna dilabuntur. Iustus protestatur. *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino*, id est, templum ei spirituale in corde meo fabricauero, quod libenter inhabitet.

Ecclí. 33. Psal. 131.

Dormitatio porrò hæc, & salutis negligentia, quot ex causis periculosa & pernitiosa sit, breui enumeratione ex S. Bonauentura annotabimus. Cui longum iter faciendum est, & breue tempus suppetit, ad finẽ non perueniet, nisi continuò ambulet. Ad cælum nobis eundum est; cuius via longa est, quia multæ tentationes superandæ, multa mandata seruanda, multa bona opera facienda, multa mala toleranda sunt, antequam eò perueniatur. Tempus nostrum hæc vita est, cuius breues dies sunt, & nec de crastino certi sumus. Vt quid ergo hęsitamus in via, imò dormimus? Deinde quando quis à domino suo expectatur, nõnne æquum est vt properet? At nos expectant nutu & sancti omnes, ipseque Deus. Rursum qui inuitatur à maiori suo ad cœnam, & quidem ad cœnam magnam; nõnne grauiter peccat, si, serò veniens, cæteris in mora est? nõnne multum periclitatur, ne, tempestiuè non veniens, excludatur? At Christus nos omnes ad talem cœnam vocat, vt in alio Euangelio explicabitur. Quid enim maius gloria cœlesti, ad quam omnes inuitamur? Porrò quum multa sint impedimenta in via, vel quia difficile inuenitur, vel quia latronum insidiæ timentur, vel quia transitus habet asperos; nõnne necessarium est, vt tanto expeditius ambulare viator incipiat? At in via salutis, tentationes sunt multæ; insidiantur dæmones, multæ obijciuntur difficultates. Nunquam igitur dormiendum, sed cas-

Negligẽtia quot ex causis periculosa.

S. Bonau. in Diæta sal. c. 7.

Similium congeries.
1.
2.
3.

Domin. 2. post Pent. 4.

penda

penda celeriter uia est. Præterea quando in periculo fumus, ne præscribat aduersarius longam possessionem, nónne festinandum est in causa? At per habitus diuturnæ negligentiæ, in quibus dormimus, præscribit nobis diabolus. Excutiendi igitur tempestiuè sunt, ne præscriptio valeat. Iam uerò quando media quotidie ab amico offeruntur, quibus te possis ab aliquo malo liberare; an non maximè amicum offendis, si illa media negligas? At Deus quotidie suam gratiam nobis offert, cuius medio à periculo perdendæ salutis certissimè liberamur. Sed & illud quoque, nonne maximè nostram negligentiam arguit, quòd in præsenti & ter maximo periculo constituti, damnationis scilicet æternæ, pœnæque infernalis, adhuc stertimus? Postremò, qui proprium tempus aliquid comparandi prætermittit, nonne grauissimè culpatur? Soler dici: *Fronte capillata, post est occasio calua.* At tota hæc vita tempus nostrum est, nobis à Deo concessum. *Nunc enim est dies salutis, nunc tempus acceptabile.* Illud ergo quare patimur præterfluere? *Volat irreuocabilis hora.* Hæc singula amplificari poterunt, ut intelligant auditores, quantum hoc ualeat, *Cùm dormirent homines.* Sed & ex loco proximè sequenti ista magis elucescent.

5.

6.

7.

8.

Rom. 13.

3. *Venit inimicus eius, & superseminauit zizania.*

Diabolus otiosos opprimit.

Locus moralis de malis seminibus tentationum, vitiorum, errorum, quæ in anima negligenti & dormienti, opera & studio diaboli, citò seminantur, apparitura, & in opus exitura postea. Hoc est quod alibi Christus dixit: *Cùm immundus spiritus exierit ab homine*, id est, quum factus fuerit semen bonum, & filius regni, expulso dæmone, *à quo antè captiuus tenebatur ad uoluntatem eius, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem*, ideſt, improbæ suæ uoluntatis, qua hominum saluti inuidet, executionem: *Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam unde exiui.* Nam propter ueterem peccati consuetudinem ú domum suam uocat, tum spē reuertendi concipit. *Et quum uenerit, inuenit eam uacantem*, id est, otiosam, & accepta reconciliatione securam, nullique bono operi intentam: *scopis*

2. Tim. 2. Luc. 11.

Matth. 8.

scopis mundatam, id est, leuiter & superficietenus purgatam; quia bonum semen tenaciter non inhæret, nec eximo pectore conuersio ad Deum facta est. *Tunc assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.* Ita sunt zizania quæ inimicus homo bono semini superseminat, quando homines dormiunt, id est, otiosè & negligenter agunt, accepto beneficio gratiæ. Qui fuit aliquandiu compedibus uinctus, quando compedes soluuntur, liberque dimittitur, nec rectè statim, nec expeditè, sed modicè & tortuosè ambulat. Quare talis, nisi diligentissimè caueat, citò cadet, damnumque accipiet. Auicula quæ longo tempore in cauea detenta fuit, si qua fortè ratione exit, modicum uolat, & alicui statim, aut arbori, aut tecto insidet: unde non difficulter uel capi, uel occidi tunc possit, nisi magnam sibi uim faciat. Qui ex graui morbo recenter conualuit, magnam diligentiam adhibet, ne recidiuet. Sic accepto bono semine, uel regenerationis primæ, uel reconciliationis & conuersionis secundæ, nisi diligens pietati opera adhibeatur, sua statim zizania debili adhuc & infirmæ animæ diabolus superseminat. Nempe ut hostis explorat præsidia infirma, & loca; & in ciuitatis obsidione prima eius cura est, ut locum maximè infirmum deprehendat: sic diabolus adhuc infirmam & recenter conuersam animam maximè aggreditur. Præterea siue recenter seminato bono semini, siue etiam iam radices agenti, & animo bene confirmato ac radicato in fide & charitate sua non desinit superseminare zizania dæmon. Imò [vt piratæ his potissimum nauibus insidiantur, quas auro, & pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita dæmon his potissimum laqueos obtendit, quos, bono accepto semine, spiritualibus diuitiis abundare cognoscit.] Quare & hic dicitur, quod in medio tritici superseminauit zizania. Hanc ob causam monuit Sapiens: *Omni custodia custodi cor tuum.* [Si quidem (ait Basilius) ei perinde ut si aurum esset, dies noctesque à dæmonibus insidiæ comparantur, & repentè rum, quum minimum expectas, minimeque intelligis, asportatur.] Vnde facilè colligitur, quàm non sit tutum, accepto bono semine dormire & dormitare. Hinc Apostolus monet: *Nolite locum dare diabolo.* Ille locum dat diabolo,

Similium congeries. 1. 2. 3. 4. 5.

Chrysost. hom. 4. de uerb. Esai.

Prou. 4.

In ser. de abdicat. rerum.

Ephes. 4.

lo, qui nulli bono operi intentus dormit. Quod Petrus satis expressit, qui, vbi monuit nos sobrios esse & vigilare, adiecit hanc causam: *Quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret.* Si semper circuit, & iratus & famelicus circuit; quid mirum, si, zizania & venena sua spargendo, bonum semen corrumpit? Filij Dan, de qua tribu Antichristus nasciturus creditur, occupauerunt ciuitatem Lais sine sanguine, totamque destruxerunt, quia & opulentam illam, & valde securam atque quietè agentem, absque vllo timore inuenerunt. Typus erat dæmonum, hominum animas bono semine ditatas, quando securè & absque timore dormiunt, spoliantium & occidentium. Sauli dormienti vas aquæ & hastam in medio exercitus fortissimi abstulit Dauid, & ense eum confodere potuerat, si voluisset. Dormienti Christiano, vtcunque in Catholica Ecclesia, & inter optimos viuat, instrumenta tamen militiæ spiritualis diabolus ausert, &, si Deus permittat, necem infert. Noluit Deus sic filios Israel in deserto pascere, & manna illis de cælo pluere, vt vel pro toto anno, mense, aut hebdomada plueret; sed in singulos tantum dies, vt quotidie colligerent. Sic Deus nos quotidie vigilare, orare, animæ curam agere voluit, non semel bono semine dato in totam vitam alere. Et vt diabolus numquam cessat, ne momento quidem temporis animæ nostræ insidiari, vt sua zizania superseminet; sic nos perpetuò contra eum aduigilare necesse est. Vix ab Adam Deus recesserat, dato præcepto de non comedendo ex ligno scientiæ boni & mali; quod mandatum optimum semen fuit; quum statim diabolus suum adfert zizanium, dicens, *Nequaquam morte moriemini*. Dauid quum esset vir secundùm cor Dei, & multo bono semine opulenter excultus, tamen suum libidinis zizanium otio domi vacanti inseuit diabolus, vt adulterium, & homicidium vno ferè habitu perpetraret. Paulus in maximo feruore spiritus, & *audiens arcana Dei, quæ non licet homini loqui, etiam raptus tamen ab angelo Satanæ stimulo carnis.* Nec enim inimicus iste homo vel vlli, vel vnquam parcit. Omni operanti bonum, & in omni operatione insidiatur,

1. Pet. 5.

Iud. 18.

Typus.

Allegoria.

Exodi. 16.

Diaboli vigilantia.

Exempla.

1.

2.

3.

tur, ut, iacto zizanio, bonum semen corrumpat. Vnde in Euangelio nostro dicitur, quòd *superseminauit in medio tritici*, id est, ut docet sapienter S. Greg. aut intentionem, aut actionem, aut finem boni operis aliquo uitio contaminare studet. [Intentionem boni operis polluit: quia cùm facilia ad decipiendum corda hominum uiderit (qualia sunt quæ minus diligenter custodiuntur) eorum desideriis autem transitoriis fauoris apponit. Intentionem uitiare si nequit, actionem quasi in uia corrumpit: ut uel laus humana obuians, quamuis quæsita non fuerit, tamen oblata delectet; uel zelus iustitiæ immoderatus mentem turbet, (qđ cæteri non sic faciant,) vel tristitia obnubilet, uel denique immoderata lætitia ex bono opere percepta dissoluat. De qua uaria hostis infestatione dixit Dauid:] *In uia hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Cùm uerò antiquus hostis neque in exordio intentionis ferit, neque in itinere actionis intercipit, duriores in fine laqueos tendit: ut saltem per lassitudinem fructus, & tædio perseuerandi affectus, anteacti laboris meritum perdat.* Sic sua inimicus superseminat zizania. Nec tñ propterea bene operandi fastidium quẽquam capiat, qm̃ iste, aut ille iã à diabolo captus est. Si in diuitiis custodiendis contra latronũ insidias, contra superfluos sumptus, contra futuras necessitates, mille curas impẽdimus; si uasa uinaria & olearia, ne uinum, aut oleum: uel diffluat, uel acescat, tam diligenter cõficimus, obstruimus, collocamus; si uestes & reliquam supellectilem sedulò custodimus, ne à tinea lædantur, ne situ & puluere macerentur, ne humore corrumpantur: quàm est indignum, boni seminis, ad salutem & gloriam nostram æternam à Deo accepti, parem curam non habere, ne superseminato zizanio suffocetur? [Viæ diaboli (ait D. Bern.) sunt circuito & circumuentio. Circuit terram, & perambulat eam, ut nos circumueniat.] Nec, si interdum cessare uidetur, propterea imparati esse debemus. Qui uersantur in bello, qñ inducias dantur, tunc sese muniunt, & propugnacula reficiunt. Idem nobis faciendum in conscientiæ pace. Verum quidẽ est quòd [non dormit neq; dormitat qui custodit Israel:] sed neq; dormit nec dormitat qui impugnat Israel. [An iõ dissimulandum nobis, quia undiq; subuenitur nobis? Imò

Morai. in Iob. lib. 1. cap. 38.

Psal. 141.

Similia.

1.

2.

3.

4.

Ibid. ser. 11.

propterea studiosius vigilandũ. Neque. n. tam magna pro nobis in cælo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si nõ magna nobis incumbere necessitas videretur. Non tã multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias, ponere-

Laer. li. 1. cap. 2. tur.] Hæc D. Bern. Tulit legem Solon, ut, qui sectatur otium, omnibus accusare uolentibus obnoxius esset. Hanc legem Deus tulisse uidetur, ut otio vacans, & circa salutem negligens, omnibus dæmonibus ad tentandum & accusandum obnoxius, & omnibus uitiis expositus sit.

4. *Vnde ergo habet zizania?*

Iniquitatis abundãtia. LOcus moralis contra iniquitatis abundantiã, abundante gratia Christi. Boni quippe serui magni patrisfamilias, siue Angeli, siue Sancti, in hac uita meritò demirãtur, tot & tanta esse in agro Dñico zizania, quum non nisi bonum semen ille seminauerit. De bono semine seminato dicit Apostolus: *Vbi abundauit delictum, superabundauit gra-*

Rom. 5. *tia: ut sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in uitam æternam, per Iesum Christũ Dominum nostrum.* Sed ne postea zizaniis amplius locus esset, subiungit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut*

Rom. 6. *gratia abundet?* Superseminabimus zizania, ut superabundans gratia boni seminis magis elucescat? *Absit. Qui.n. mortui sumus peccato, quo adhuc uiuemus in illo?* Moxq; ostẽdit latè Apost. uirtutẽ baptismi nostri illã esse, huiusq; boni seminis à Christo seminati vim & efficaciã talẽ, *ut, destruc-*

Esaiæ 5. *to corpore peccati, ultra non seruiamus peccato.* Vnde ergo tot zizania in agro Dñico? Vnde tot peccata in hominibus Christianis? Sic demiratur Esaias Propheta, postquam Dei bonitatẽ & diligentiã in vinea sua excolenda descripsisset,

Ierem. 2. dicens: *Quid est quod debui ultrà facere uineæ meæ, & non feci? An quod expectaui ut faceret uuas, & fecit labruscas?* Sic apud Iere. *Ego plantaui te uinea electa, omne semen ue-*

Matt. 12. *rum. Quo ergo conuersa es mihi in prauũ uinea aliena?* Sic Christus in Euang. *Aut facite arborẽ bonã, & fructus eius*

Matth. 7. *bonos: aut facite arborem malã & fructus eius malos: Omnis quippe arbor bona* (ut alibi dicit) *facit fructus bonos.* Vnde ergo habet zizania ager Dñicus bono semine seminatus? quõ uitis profert labruscas? quomodo arbor bona fructus malos

malos facit? Hoc est quod Angeli, quod Sancti, quod pij omnes non sine stomacho demirantur. Sic in alia Scriptura: *Laui pedes meos, & quo iterum coinquinabo illos?* Sic ad-

Can. 5. Gal. 3. huc Paulus: *Tunc quidem ignorantes Deũ, iis qui natura nõ sunt dij seruiebatis: nunc aũt, quum cognoueritis Deũ, imò cogniti sitis ab illo; quo conuertimini iterum ad infirma & egena elemẽta, quib denuo seruire uultis?* Quæ ut ille de carnali obseruatione legaliũ dixit, ita multo fortius de carnali conuersatione, & peccatorũ repetitione dici possunt. Nẽ-

Peccati in Christiano absurditas. 1. pe quid demũ causæ est cur bono semine superseminet zizanium, cur, accepta gratia, seruiamus peccato. Si uoluntas est bona, & in Christo renata semine incorruptibili; ut qd peccatũ appetit, ꝙ haud dubiè malum est? *Vsquequo claudicatis in utramq; partẽ? Si Dominus est Deus, sequimini il-*

3. Reg. 18. 2. *lum; si Baal est Deus, sequimini illum.* Rursum si peccatũ est cõtra Deũ, & contra intentionẽ seminatoris, qui nõ nisi bonum semen seminauit; cur eum offendimus à quo tot bona quotidie accipimus? *Obstupescite cæli super hoc, & portæ*

Ierem. 2. *eius desolamini uehementer, dicit Dominus. Duo.n. mala fecit populus meus: Me dereliquerũt fontem aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ cõtinere nõ ualent aquas.* Bonum semen destruxerunt, & zizania superseminarunt; uel certè superseminata, libenter receperũt. Præterea, si pec-

3. catum est ipsi peccatori noxium, si zizanium agri bonitatẽ corrũpit, unde habet zizania. *Qui enim diligit iniquitatẽ,*

Psal. 10. *odit animam suam.* Et alia Scriptura: *Miserere animæ tuæ,*

Eccli. 30. *placens Deo.* Et Ionas Proph. *Qui custodiunt uanitates fru-*

Ionæ 2. *stra misericordiam suam derelinquunt.* Nonne per peccatũ mors, & per mortem oẽs eius comites, adiuncta & agnata omnia, pœnæ, cruciatus, miseriæ huius uitæ oẽs? Porrò peccatum nonne toti mundo detrimentũ adfert, & in diaboli

4. seruitutẽ eum redigit? Si.n. omnia propter hominẽ creata sunt, & homini cuncta seruiunt; profectò quemadmodum quũ Deo seruit homo, cætera omnia Deo seruiunt; ita quũ seruit diabolo per peccatum, facit ut cætera omnia diabolo seruiant, eiusq; uoluntatẽ faciant. Hinc apud Paulum *totus*

Rom. 8. *mundus ingemiscit, quia uanitati seruit,* & apud Petrũ *igne*

2. Pet. 3. 5. *cremandus est*, quia uanitatis instrumentum fuit, quia tot zizania protulit. Iam uerò si peccatum nos inferno addi-

cit, ut in pœnis æternis dæmonum socij simus; quæ demè
tia, quòd tot zizania simus? Hoc est enim quod Paulus di
Rom. 7. cit. *Venundari sub peccato*, quia (ut Augustinus exponit)
In exposit. [Vnusquisque peccando animam suam diabolo uendit,
eius loci. accepto tanquam precio dulcedine temporalis uoluptatis.]
Hom. 28. Sic Chrysostomus peccatum [uoluntarium quendã dæmo
in episto. nem, & spontaneam insaniam] uocat. His accedit, quòd
ad Rom. ipsi rationi & lumini naturali omne peccatum aduertatur.
6. Omnia ingenia humana illud condemnant. Vnde ergo
tot zizania? cur sic contra naturam ascendit impetus flumi-
7. nis? Iam totum Euangelium, & tota professio Christiana
quid aliud clamat, docet, profitetur, quàm contra pecca-
Rom. 8. tum? ut *non regnet amplius peccatum in mortali corpore no-*
Ephes. 6. *stro*, ut *sicut filij lucis ambulemus*; ut *expurgato ueteri fer-*
1. Cor. 5. *mento, simus noua conspersio, sicut simus azymi*; ut *exuentes*
Ephes. 4. *ueterem hominem, induamus nouum, qui secundum Deum*
creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis, vt, retento bo-
no semine, fructificemus in uitam æternam. Vnde ergo ha
bet zizania ager Dominicus? Posteà, cur incarnatus est
8. Filius Dei, cur tãta docuit, fecit, passus est? Nonne *ut dissol-*
ueret opera diaboli, quæ sunt peccata? Nonne *ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum?* Nonne *ut iam non desideriis*
Tit. 2. *hominum, sed uoluntati Dei, quod reliquum est uiuamus temporis?* Nõne nunc qui peccato seruiunt, *crucifigunt*
1. Pet. 4. *iterum in semetipsis Filium Dei, sanguinem testamenti polluendum ducunt, Spiritui gratiæ contumeliam faciunt?* vnde
Simile. ergo zizania, unde tanta iniquitatis abundantia? Adeò certè nunc corruptus est populus Christianus, ut quemadmodum tempore pestis non eos qui moriuntur, sed eos qui supersunt, admiramur; sic hodie non eos qui peccant & flagitiosè uiuunt, sed honestos, pudicos, ueraces, misericordes, deuotos, quasi miraculum aliquod, quod tantæ corruptionis immunes fuerint, miramur. Arguit hic locus, & uehementissimè arguit hominum Christianorum negligentiam; ingratitudinem, extremam impietatem: & contra peccati turpitudinem iustè exaggerandam, plurimum ualet.

5. Ini-

5. Inimicus homo hoc fecit.

LOcus moralis contra generis nostri, & salutis humanæ hostem capitalem, diabolum. Hic est inimicus ille homo; non quia homo, sed quia homini inimicus est. Inimicus homo uocatur, uel quia id facit quod inimicus homo homini facere consueuit, cum quo simultatem exercet, uel quia hominis inimicus & iuratus hostis est. Ille enim est, qui ad tantam absurditatem & ingratitudinem credentes in Christum adducit, ut ne quicquam accepto bono semine, sua tamen zizania eos admittere persuadeat. *Non est nobis luctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates; aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Quare ibi nos armat Apostolus contra inimicum hunc hominem, ne eius zizania in corde nostro locum accipiant. *Induite, inquit, armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.* Moxque hanc armaturam describit: *State succincti lumbos uestros in ueritate.* Primùm enim hostis uicinus superandus est, carnis luxuria castitatis studio comprimenda: non fictè, nec simulatè, sed sincerissimè. *Et induti loricam iustitiæ.* Vincendo illicitas cupiditates rerum temporalium. Nam ut iustitia suum cuique tribuens, omnes quasi uirtutes complectitur, sic lorica totum corpus tegit. *Et calceati pedes in præparationem Euangelij pacis*: id est, uitiosis affectibus, & superflua cura rerum temporalium depositis: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Sic Petrus: *Cui resistite fortes in fide*: quod quale sit, supra explicuimus. *Et galeam salutis assumite*, quæ est spes firma, tam de præsenti gratia ad auxilium, quàm de futura gloria ad præmium: *Et gladium Spiritus, quod est uerbum Dei*: exemplo Christi, qui sic diabolum in deserto prostrauit: *per omnem orationem & obsecrationem, orantes omni tempore in spiritu.* Est enim oratio fortissima armatura, ut supra diximus. *Et in ipso uigilantes omni instantia.* Ne uidelicet dormientes & negligentes nos opprimat, ut paulo superius dictũ est satis. Habemus hic ergo octo armorum genera, quibus facilè diabolum superamus. Succinctos castitate lum-

Diabolus hostis capitalis.

Ephes. 6.

Armatura contra hostem Diabolum.

1.

2.

3.

4. Domin. 4. post Epiph. tex. 2.

5.

6.

7.

8.

bos; loricam iustitiæ; calceatos pedes; scutum fidei; galeam spei; gladium Spiritus; orationem; & vigilantiam. Non enim sua virtute, sed nostra ignauia inimicus homo superseminat zizania. Sic Iacobus: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis*. Si quis ab aduersario in ius vocaretur cum discrimine non fortunarum tantùm, sed & capitis; qui tamen aduersarius nullas vires haberet, sed talis esset, vt soltùm fortiter se illi opponendo, & litem contestando, quilibet vinceret: quis tam demens, aut ignauus esset, vt sese non opponeret, litemq́ue strenuè contestaretur, ad omnia se responsurum paratum ostendens? Quis tam ignauus, vt talem aduersarium timeat, vel ab eo se vinci patiatur? At diabolus talis aduersarius est. Per suas suggestiones & tentationes, in discrimen salutis æternæ nos vocat. Sed sola fide, id est, sola oratione fidei Deum inuocando, & hoc modo ei resistendo, in fugam conijcimus. Nec oratione tantùm fidei, sed & signo fidei, signo crucis Dominicæ, adeoq́ue sola nominis Iesu inuocatione fugatur. Sic D. Antonius, maximus ille & sanctissimus Eremita, sæpius rem expertus, dicere, ac suos docere solitus erat, vt in vita eius scribit author grauissimus S. Athanasius: [Ad primum, inquit, signum Crucis dæmones euanescũt. Ridendi potius sunt, quàm timendi. Cùm enim sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Adueniente enim Christo, omne penitus diaboli robur elanguit, & calcaneo Christianorũ substratus gemit.] Hęc magnus ille Antonius iuxta Scripturas. Quod enim in Euangelio Christus dixit, *Vidi Satanam sicut fulgur cadentem de cælo*; & quod Ioannes in Apocalypsi dicit, *Satanã ad mille annos alligatũ fuisse*, hæc Antonij verba confirmant. Sed multo apertius quod D. Ioannes scripsit: *Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum* (Antichristum scilicet) *quia maior est qui in vobis est, quã qui in mundo*, id est: Maior est Spiritus sanctus in cordibus fidelium, quã Diabolus, princeps huius mundi. Nostra igitur ignauia vincit, & sua zizania sic superseminat, *vt, crescente herba, in medio tritici appareant*. De virtute nominis Iesu fideliter inuocati contra dæmones, in altero Promptuario quædam protulimus. Propter orationem fidei, propter signum fidei, propter inuocationẽ nominis Iesu in fide, dixit Petrus

Diabolus nostra ignauia uincit. Iacobi 4. *Simile.*

Diaboli uictoria facili. S. Anton.

Lucæ 10. Apoc. 20, 1. Ioan. 4.

In festo Circuncisionis Domini.

Petrus de diabolo quærente quem deuoret: *Cui resistite fortes in fide*. Neminem enim, nisi trepidantem, & de Dei auxilio parum fidentem, diabolus opprimit. Sic S. Antonius in hoc certaminis genere exercitatissimus. [Si qđ (inquit) in pectoribus nostris maiæ mentis & pauoris semen inuenerint dæmones (quod per signa exteriora deprehendunt) mox quasi latrones, qui deserta obtinẽt loca, cœptos cumulant timores, & crudeliter imminentes infelicem uexant animum. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupido succenderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus dæmonum ad expugnandum ualebit accedere.] Hæc ille Nostra igitur culpa, ignauia & timiditate nostra fit, ut sua in nobis zizania seminet diabolus. Mirabile est quod Petrus Ananiæ dixit: *Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?* Non n. dicit, Quomodo te à Satana superari passus es? sed, *Cur tentauit Satanas cor tuum?* hoc est, quare illi ansam præbuisti, ut te tentaret, atque ita prosterneret. Ostendit nostra ignauia fieri, non solũ qp superamur, sed ẽt qp tentamur a Satana. Etsi n. etiam optimos & fortissimos tentat Satan, tñ plurimas à nobis victorias reportat, quia occasiones ei præbuimus. Sic Iudæos grauiter taxat Ieremias: *Quid dices quum uisitauerit te* (scilicet, hostis ab Aquilone. *Tu enim docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te quasi mulier em parturientem?* Idem de plerisq; hodie nostrum dici potest. Nosmetipsi diabolum docemus, quanam nos uia aggrediatur, quia somnolenti, & negligentes, quia pauidi & diffidentes, quia cupidi & carnales sumus. In Ezechiele dicitur de quatuor illis animalibus, *quòd totum corpus oculis plenum, in circuitu ipsorum quatuor erat*. In quo maxima uigilantia aduersus Satanæ importunitatem docetur. Sed fit in nobis quod in auiculis, quæ aude in prędam dum currunt, laqueo capiuntur, non uidentes retia. Apposite Propheta: *Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit uentum amoris sui: nullus auertet eum*. Sic enim currit ad feminæ uocem, ubi eam rudentem audiuit, ut insequentium nec uenabula, nec insidias uel attendat, uel curet. Ita fit, ut nostræ cupiditates, diaboli insi-

1. Pet. 5.

Athanas. in uita S. Antonij.

Actor. 5.

Ierem. 13.

Ezech. 1.

Simile. Ierem. 2.

insidiis nos exponant, & retibus illaqueent; qui ad omnẽ rei bene gerendæ occasionem intentissimus est: ubi uerò sobrios nos & circumspectos aduertit, aggredi non audet.

Eccli. 10. Rectissimè monet Sapiens: *Si spiritus potestatem habentis* (ideſt, diaboli) *ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris*; id est, sta fortis in fide: *quia curatio faciet cessare peccata maxima*; id est, tempestiua attentio principijs tentationum occurrens, seruabit te à grauissimis peccatis, quæ facilè incurres, si primis aduersarij suggestionibus aditum præbes. Vinci & fugari diabolum prompta & forti fide vno exemplo docebitur. Cùm monachus quidam ex primis Sancti Nortberti Præmonstratensium monachorum Patris sanctissimi discipulis, cui multum insidiabatur diabolus, se modicæ fidei tandem agnoscens, seque ipsum reprehendens, fiduciam sumpsisset, & solus pro singulari quadam necessitate claustrum exiisset, astitit dæmon coram eo terribilis ualde, hominis effigie assumpta, & aspectu nigerrimo incedens, & quasi ipsum esset in aerem delaturus, minas intentans. Ille autem fidei collectis uiribus, & uigore animi resumpto, intra se dicebat: Quàm diu hæc importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar? Surgens igitur, apprehendere eum uoluit; sed dæmon statim in fugam uersus est; quem & ille insequitur donec dispareret. Hac animi uirtute, serpentis illusione deiecta, nullum postea eius timorem passus est. Sicut in hac externa, sic in spirituali pugna fide fugatur inimicus homo. De quo in aliis Euangeliis plura dicendi locus dabitur.

Exemplũ. In uita S. Nortberti, c. 38. apud Sur. tom. 3. pagi. 537.

In Do. 1. Quadrag. tex. 3.

Domin. 3. Quadrag. tex. 1.

6. *Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea?*

Zelus iustorũ contra peccata.

LOcus moralis de zelo iustorum contra peccata. Tam enim indignum uidetur iustis, & sanctis, Deumque amantibus, in tanta gratiæ abundantia, à tali aduersario, tam sæpe, tam grauiter, uinci homines; tot zizania, tot scandala, tot peccata in agro Dominico, in Ecclesia militante conspici; ut propter Dei gloriam, propter zelum domus Dei, propter iustitiæ dilectionem, hæc omnia primo quoque tempore

pore tolli cupiant, nec messem expectari; sed ubi primùm enascuntur, uel enata appareant, statim eradicari & colligi uelint: ad quod suum ministerium libentissimè offerunt atque promptissimè. Aiunt enim: *Vis imus?* non aiunt, ibimus, eo quòd absque mora confestim tolli zizania desiderent. Hæc est enim in Scripturis uox iustorum: *Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.* Iniuriam quippe Deo factam, sibi ipsi fieri uir iustus existimat; imò multo magis de domo & honore Dei uiolatis torquetur, quàm de sua quacunque accepta iniuria. Sic in conseruum illum crudelem, qui, omnium debitorum accepta à domino remissione, suo conseruo remittere noluit, cæteri conserui uidentes, *contristati nalde, narrauerunt domino omnia quæ facta sunt*. Sic Dauid: *Vidi prauaricantes & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Talis erat maximus ille Elias, qui, quũ propter zelum domus Dei, uidens suo tempore omnia plena zizaniis, persecutionem passus, in speluncam fugeret, atque à Deo rogaretur, quid illic rerum ageret, respondit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel*, &c. Talis erat Apostolus Paulus, sic ad Galatas scribens: *Qui conturbat uos, portabit iudicium, quicunque est ille.* & paulo pòst: *Vtinam abscindantur qui uos conturbant*. Sed ad Corinthios multo uehementius & uerbo & opere hunc zelum ostendit. *Omnino*, inquit, *auditur inter uos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Hæc ad delinquentem. Nunc ad tolerantes & dissimulantes: *Et uos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrũ qui hoc opus fecit*. Reprehendit eos, quòd nihil commoti, nullo dolore, nullo zelo tacti fuerint, ut è medio illorum tolleretur zizanium. Nunc ergo ad opus uenit. *Ego absens corpore, præsens spiritu, iudicaui ut præsens, tradere huiusmodi hominem Satanæ*, & cæt. Moxque redit ad illorum negligentiam, & teporem reprehendendum. *Non est bona gloriatio uestra, nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate uetus fermentum*, & cæt. quasi dicens, quia pauca zizania totum triticum corrumpunt; eradicate zizania de medio tritici. Eodem

Pſal. 62.

Matth. 18

Pſal 118.

Exemplũ.

3. Reg. 19

Galat. 5.

1. Cor. 5.

zelo

Acto. 5. & 7. zelo & Diuus Petrus Ananiam & Saphiram, mentientes Spiritui sancto, è medio tollit: Simonem magum, sacrilegium perpetrantem, confestim excommunicat. *Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Hic zelus honoris Dei res est ut per se sanctissima, sic Deo gratissima. Et quamuis hanc seruorum uoluntatem Deus exequi noluit, quia quasi generalem zizaniorum eradicationem expetebant, quam propter causas, quas mox dicemus, concedere noluit; tamen eorum zelum non reprehendit, sed suo tempore, quod cupiunt, futurum docet. Huiusmodi zelus si singulorum esset, non sic abundarent zizania. nam & ideo hodie innumeri zizania fiunt, quia uel in honore sunt peccata, ut ambitio, auaritia, calliditas; uel à nemine ferè reprehenduntur, ut cætera omnia. Sed sapienter Solon, [interrogatus quanam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur, respondit: Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quàm quibus facta est.] Sic & Timon ille μισάνθρωπος dictus, rogatus cur sic homines odisset. [Improbos (inquit) odi, quia improbi sunt: probos uerò, quia improbos non oderūt.] Nec multo aliter Propheta tribui Iudæ uæ dicit, quòd, ablatis in captiuitatem decem tribubus, fratrum suorum tam miserabili ruina, & horrendis sceleribus, quæ in causa erant, nihil tangebantur. *Væ*, inquit, *illis qui nihil patiebantur super contritione Ioseph.* Est quippe huiusmodi zelus & reuerentiæ erga Deum, & amoris erga proximum, & iusti odij contra peccatum, illustre argumentum.

Apophthe. Stob. ser. 41.

Apophthe. Maximus serm. 6.

Amos 6.

7. *Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis, & triticum.*

Malorum toleratio, ut emendentur.

LOcus moralis de admirabili Dei bonitate & longanimitate in tolerandis malis, ut fiant boni. Idcirco. n. nō uult bonus Dominus zizania colligi quàm primùm apparent in agro, ut ipsis zizaniis tempus [cœnitendi concedat, quò fiant triticū: *Ne forte*, inquit, *eradicetis & triticum*, i. futuros triticum. Sic Paulus bonam terram, quæ triticum profert, à Deo statim benedici docet, malam uerò seruus male-

maledici. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo*; confestim scilicet, & in præsenti: *proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, ac maledicto proxima*; id est, non statim maledicitur, sed suo tempore maledicetur. Hanc Dei bonitatem mirificè exaggerat Paulus alio in loco: *Deus*, inquit, *sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum* (hæc sunt zizania in agro) *vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Docet Deum sustinere uasa iræ formaliter talia, & apta quidem in interitum, ut fiant uasa misericordiæ. Vnde alio in loco, quum dixisset, *quædam esse uasa in contumeliam*, addit. *Si quis autem se emundauerit ab istis* (Luasis in contumeliam) *erit uas in honorem sanctificatū, & utile Domino.* Tolerat ergo uasa iræ, & zizania ad tempus talia, ut fiant triticum, & uasa misericordiæ in eternū. Quare, & suum Timotheum Paulus, ut hanc Dei bonitatem imitetur, eodē in loco docet. *Seruum Domini*, inquit, *oportet cum modestia corripere eos qui resistunt ueritati: ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatē, et resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur.* Ecce ista etiāt zizania ab inimico homine seminata, & eius laqueis implicata: sed nō eradicātur statim, ut tempus resipiscendi habeant. Hac de re tota sic sapienter scribit S. Augustinus. [Omnis malum aut ideo uiuit ut corrigatur, aut ideo ut per illū bonus exerceatur. Vtinā ergo, qui nos modò exercent, conuertantur, & nobiscū exerceātur. Tamen q̄ diuita sunt, ut exerceant, nō eos oderimus: quia in eo q̄ malus est quis eorū, utrum in finē perseueraturus sit, ignoramus: & plerūque, quū tibi uideris odisse inimicū, fratrē odisti, & nescis.] Dei ergo bonitatem imitari docemur, qui *solem suum oriri facit super bonos & malos, et pluit super iustos & iniustos.* Sed hoc in loco admirabilis Dei bonitas, qua peccatores tā diu tolerat, altrè cōsideranda est. Saulum per sequentē si statim Deus eradicasset, Paulū prædicātem non haberemus. Propterea in seipso hanc admirabilem bonitatē fedulò prædicat. *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, q̄ Christus Iesus uenit in hūc mundū peccatores saluos facere: quorū primus ego sum. Sed ideo misericordiā cōsecutus*

Heb. 6.

Rom. 9

2. Tim. 2

Ibidem

Enar. in Psal. 54

Lucæ. 6 Dei bonitas in malis toleran dis.

1. Tim. 1.

tus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in uitam æternam. Sed dicit exemplum diuinæ patientiæ, quia non uult statim eradicari zizania, ad nostram informationem: ut & in nobis singuli similem Dei patientiam admiremur: & incessanter de hoc singulari beneficio gratias agamus, quod millies nos barathro proximos, uiuere tamen, & pœnitentiæ tempus habere sustinuerit. Rom. 2. *Hæ sunt diuitiæ bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit.* De hac re pulchrè Chrysost. [Nos homines multo tempore ædificamus, uno Homil. 5. de pœnit. die destruimus. Deus contra. Cùm struit, uelociter struit; quũ destruit, tardè destruit. Illud potentiæ, bonitatis istud; potentiæ excellentia uelox, mulcta de bonitate tardus. Sex diebus cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt, creauit. Vt unam urbem Hiericho destrueret, septem diebus eam circuiuit.] Dauid peccantem, adulterium atque homicidium patrantem, multis diebus tolerauit; pœnitentem uno uerbo restauauit. De hac Dei patientia, quæ in peruersis Iudæis Esaiæ 65. maximè enituit. Propheta: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Et alibi: Idem 1. *Sabbatha uestra facta sunt mihi molesta. Laboraui sustinens.* quia uidelicet tam diu & frustra eos ad pœnitentiam Luc. 13. expectauerat. In Euangelio quoque: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Paucos Deus punit, ut innumeros seruet. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Sic parcit zizaniis, ut fiant bonum triticum.

8. *Sinite utraque crescere usque ad messem.*

Mali tolerantur propter bonos. LOcus moralis de alia Dei benignitate, eaque duplici, quia & propter bonos sustinet in mundo malos, & in medio malorum conseruat bonos. Has enim duas ob causas utraque simul crescunt, simul proueniũt, tam zizania, quàm bonum triticum. Nam quod ad prius attinet, iã dudum mala zizania de mundo eradicata fuissent, nisi uel propter bonos Deus illis parceret, uel ad utilitatem bonorum eos in mundo esse permitteret. Si in Sodoma & Gomorrha Genes. 18.

morrha decem fuissent iusti & innocentes, illis ciuitatibus ad Abrahæ preces pepercisset Deus. Quot ibi zizania fletissent, si vel manipulus tritici in agro creuisset? Nam & sic agricola, ubi parum, aut nihil tritici est, sed omnia zizaniis plena sunt, omnia in fasciculos colligit & comburit. Sed & ciuitati Segor propter vnum Loth iustum peperGenes. 19 cerunt Angeli. Hoc respectu bonus Rex Ioas, decumbente ad mortem Eliseo Propheta, flens dicebat: *Pater mi, pater mi, currus & auriga Israel.* Aurigam vocat, quia suo 4. Reg. 13 sancto exemplo atque doctrina totum Israelem ducebat. Currum vocat, quia virtute sua, crebrisque orationibus populum sustinebat, ne Deus illos propter peccata ipsorum perderet. Hoc sensu in veteri Lege dicuntur *sacer-* Oseæ 4. *dotes templi comedere peccata populi:* quia stante sacerdotio, & iugi sacrificio, Deus illi populo semper aderat, & vtcunque aliter peccantem tolerabat, suæque gratiæ beneficijs prosequebatur. Quemadmodum paterfamilias, *Simile.* quum famuli eius aliquod scelus perpetrarint, quod supplicio dignum sit, si quis fortè vir nobilis, cui reuerentia debeatur, superueniat, non eos punit, sed iubet gratias agere circunstantibus; prædicens tamen fore, vt, vbi eos solos comprehenderit absque patronis, tunc pœnas illi dabunt: eodem modo Deus in hoc seculo parcit malis, pœnam eorum differt, sinit ea crescere propter præsentiam iustorum, quos diligit, & quorum preces pro malis audit; in futuro autem seculo pœnas dabunt, quando totum triticum in horreum fuerit congregatum, solaque remanserint zizania, nec ullæ iustorum preces iuuabunt, ut in alio quodam Euangelio ex Scripturis ostendimus. Sic apud Ieremiam, *Circuite* (ait Dominius) *uias Hierusa-* Domin. 1. *lem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius, an* Aduent. *inueniatis uirum facientem iudicium, & quærentem fidem,* tex. 1. *& propitius ero ei,* id est, Hierusalem ciuitati. Sic & apud Ieremi. 5. Ezechielem: *Quæsiui de eis uirum, qui interponeret sepem,* Ezech. 22. *& staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni.* Sic uidelicet & ante captiuitatem Babyloniam, ut ciuitatem Hierusalem seruaret, & in ipsa captiuitate, ut terram populo suo redderet, quæsiuit Deus paucos in eis: quæsiuit triticum, ut seruaret zizania. Nonne totum popu-

populum in deserto, factum zizania, disperdere Deus voluit, nisi vnicum tritici granum Moyses obstitisset, suaque oratione. Dei iram placasset? Tanti valet, vt vtraque sinantur crescere. Ex quo loco & illud salubriter obseruare cionator poterit, quanto in errore illi versentur, qui propter multitudinem peccantium lenius se à Deo castigandos, vel etiam non castigandos putant, ideoque id maximè satagunt, vt, in quo illi peccant, in eo ab vniuersis peccetur, quasi peccatum quanto generalius, tanto leuius esset, & venia dignius. Contrà enim se res habet: & si sic multitudo peccantium crescat, sic zizania multiplicentur, vt omnes mali fiant; absque vllo dubio cerrimè omnes sint perituri cum Sodoma, Gomorrha, & Hierusalem; quum nulli simul boni crescant, propter quos soluentur. Alius quoque populi error grauis ex hoc loco taxari potest; quo improbi homines, & licenter vitam agere cupientes, à suo consortio, domicilio, ciuitate, viros bonos & Deo gratos longissimè abarcere studeant. Contrà enim si saperent, id maximè satagere deberent, vt, etsi improbi ipsi sint, nec virtutis callem carpere ipsis libeat, alios tamen apud se pios, religiosos, ac sanctos viros habeant, in quorum certè gratiam & fauorem loco & domicilio illorum parcat Deus, & temporales saltem has pœnas ab illorum capitibus depellat. Crescit quippe cum zizanijs triticum, vt propter triticum non eradicentur zizania, ne una ambos pœna inuoluat.

Peccantiũ multitudo aggrauat.

Bonorum cohabitatio malis utilis.

Rursum crescunt utraque simul, zizania cum tritico, etiam usque ad messem, & consummationem seculi, ad bonum, & utilitatem ipsius tritici, & propter filios regni: idque partim ut exerceantur à malis, partim ut eorum numerus compleatur. [Omnis enim malus (ut ex Augustino paulo suprà ostendimus) ideo viuit in mũdo, vel ut corrigatur, (de quo prius dictum est) vel ut per eum bonus exerceatur,] quod huic loco proprium est. Nempe (ut ibidem adiecit Augustinus) [quum iubeat nos Dominus inimicos diligere, sublatis inimicis,] id est, malis hominibus, [quomodo in hoc præcepto exerceamur?] Sed & pleraque charitatis ac misericordiæ, omnia certè fortitudinis & patientiæ officia, sublatis è mundo malis, cessabunt. Dicit Deus de ueteri populo: *Ego non delebo Gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est; ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant uiam Domini, & ambulent in ea.* Sic in Ecclesia noui populi sinuntur zizania crescere, & multiplicari, & prosperare cum tritico, vt experiatur nos Deus in illis, vtrum custodiamus viam Domini. Impiorum enim maledicta, iniuriæ, rapinæ, probant & experiuntur patientiam bonorũ; inuidia, odium, detractio, charitatem. Hoc quoque exercitium quòd à malis hominibus patiuntur boni, acerbius plerunque est, quàm quod à dæmonibus patiuntur. Vnde hæ iusti uoces: *Eripe me Domine ab homine malo, à uiro iniquo eripe me.* Et causam subiungit: *Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die constituebãt prælia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, uenenum aspidum sub labijs eorum.* Ad exercitium itaq; & maiorem gloriam bonorum tolerantur mali. Nec ad maiorem gloriam tantùm, sed & ad maximã & necessariam utilitatem. Torpet enim absq; certamine uirtus, & peius uacat quàm occupatur. Quum cibus in stomachum descendit, calor naturalis quasi pugnam contra eum instituit, donec in suam substantiã eum conuerterit: sed hac pugna alitur stomachus, totumq; corpus. Vbi uerò stomachus uacuus est, cõtra seipsum pugnat ille calor: planeq; seipsum absumeret, nisi identidem nouo alimento subministrato exerceretur. Eodẽ prorsus modo externis tentationibus exercetur piorum animus, quasiq; aliatur: & impinguatur præclarissimis uirtutibus: quibus si careat, sibi ipsi tentatio erit, suis seipsum cogitationibus affliget, & vel vanæ gloriæ, vel inuidiæ, vel etiam peruersæ libidinis iaculis otiosus ferietur. Sed & extra tentationem à rebus externis, vel periculosa securitas, vel præsumptio bonos incautè inuadet. Nam sicut naues in mari pacato & sereno magis periclitantur, quàm orta tempestate; quia pluta sunt contra tempestatem remedia hominum industria inuenta, quàm contra tranquillitatem & mollitiem maris, quæ solis ventis, qui in nostra potestate non sunt, curatur: sic omnino animus iusti & timentis Deum, tutior est in tentatione, quàm in alta & longa pace; quia cõtra tentationes multa sunt remedia, & diligenter à iusto adhi-

Mali ad vtilitatẽ bonorum tolerantur.

Enarrat. in Psal. 54.

Iud. 2.

Psal. 139.

De cõtẽp. mundi, p. 3. c. 34.

Simile.

Simile.

adhibentur. Extra tentationem verò sine maxima vigilantia, & perpetuò flante diuini Spiritus aura, assiduè periclitamur, ne vel torpor opprimat, vel securitas diabolo exponat, vel præsumptio præcipitet, vel inuidia pungat, vel vanitas dissipet. Propter maximam igitur bonorum vtilitatem & exercitium, necessarium sinuntur vtraque simul

Mali tolerantur ut cõpleantur electi.

crescere, mali cum bonis, zizania cum tritico. Porrò vt numerus electorum compleatur, tolerari in agro Dominico zizania, & vt vtraque simul crescant permitti, illa Scriptura docet, vbi clamantibus ad Deum iustis, *Vsquequo Domine sanctus & uerax non iudicas & uindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra?* (hoc enim erat eradicare zizania ex agro Dominico huius militantis Ecclesiæ) *dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut illi.* Sic Paulus ab improbis & malis hominibus afflictus, se hoc respectu omnia libenti animo sustinere scribit. *In quo* (Euangelio) *laboro usque ad uincula, quasi malè operans. Sed uerbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu cum gloria cælesti.* Hoc est quod sanctus Hilarius scripsit, [Longam Dei patientiam in tolerandis impijs, in profectum humanæ salutis extendi.] Hoc denique finis parabolæ perspicue docet vbi dicit Saluator, se [messis tempore dicturum messoribus] id est, Angelis, & diuinæ iustitiæ ministris) vt [zizania colligant in fasciculos, bonum autem triticum congregent in horreum suum.] In eum igitur finem crescere sinuntur, vt plenum sit triticum in horrea congregandum. Atque hæc de priori Dei benignitate admirabili, qua propter bonos sustinet in mundo malos, siue ex parte malorum, ne intereant; siue ex parte bonorum, vt vtilitatem inde capiant.

2. Tim. 2.

Can. 26. in Matth.

Bonos in medio malorum cõseruat Deus.

Nunc de altera Dei benignitate, qua in medio malorum bonos conseruat, & sic finit vtraque crescere vsque ad messem, vt tamen crescentia zizania triticum suffocare aut exsiccare non valeant (quod boni illi serui, qui eradicare zizania cupiebant, metuisse videntur) tribus verbis dicetur, si fortè hanc partem tractare Concionator desideret, ad maiorem Dei gloriam, & populi fidelis amo-

rem in Deum accendendum. *Scimus* (ait Apostolus) *quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum uocati sunt sancti.* Docet, sic Deum in medio malorum conseruare bonos, ut malorum commixtio etiã in bonum ipsis cooperetur; & quod in perniciem futurum uidebatur, in salutem fiat. Sic Dauid Prophetæ: *Maledicent, & tu benedices, Qui insurgunt in me, confundantur seruus autem tuus lætabitur.* Exemplum in Balaam homine impio, sed Propheta, à Rege Balac, hoste Iudæorũ, ad maledicendũ illis uocato. *Veni* (inquit Rex ad Balaã) *& maledici Iacob: propera, & detestare Israel.* Cui Balaã: *Quomodo maledicam, ut benedixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?* Quumq; statim uerba benedictionis plena protulisset, ait illi Rex impius: *Vt malediceres inimicis meis uocaui te, & tu è cõtrario benedicis eis.* Exemplum in fratribus Ioseph, qui, ut frustra rent somnia eius, ex odio & inuidia uendiderunt eum Ismaelitis in Aegyptum. Sed hoc totum in gloriam Ioseph, atque in ipsorum fratrum consolationem uersum fuit. *Pro salute uestra misit me Deus ante uos in Aegyptum* (ait illis Ioseph) *ut reseruemini super terram. Non uestro consilio, sed Dei uoluntate huc missus sum.* De hoc genere dixit Salomon: *Vir impius procaciter obfirmat uultum suum* (ut noceat uidelicet iusto) *qui autem rectus est, corrigit uitam suam:* id est, correctionis & emendationis suæ causam ex illa impij peruicacia accipit. Et rationem subiungit: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominũ. Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.* hoc est, frustra impij iustum perdere contendunt. Sicut equus in bello sessori suo, sic Dominus in tentatione iusto suo, cuius cor possidet, & quem inhabitat, certissimã salutem adfert. Hoc est quod Christus de suis ouibus dixit: *Nemo rapiet eas de manu mea:* & quod Paulus confidẽtissimè dixit: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Ex hac etiã considerationc sic Dauid profitetur: *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector uitæ meæ, à quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersum me castra,*

Rom. 8.

Psal. 108.

Exemplũ. 1.

Num. 23.

2.

Gene. 45.

Prou. 21.

Ioan. 10.

Rom. 5.

Psal. 26.

stra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me praelium, in hoc ego sperabo. Hoc est dicere: Crescant zizania usq; ad messem, multiplicẽtur impij contra iustos (neque.n. in sua tantùm, sed & in omnium iustorum persona prophetice hoc dixit) nihil mihi ab illis timebo, quia *turris fortissima nomen Domini.* Nec per se tantùm, & per sanctissimæ gratiæ suæ auxilia uberrima, sed etiam per Angelos suos, contra zizaniorum corruptionẽ incolumes suos seruat Deus; iuxta illud Psalmistæ: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Ingens pollicitatio: sed quo defensore tanta protectio? Sequitur: *Quoniam Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis.* Si in omnibus, ergo nusquam cadendi periculum timeas. Addit tamen ad maiorem certitudinem: *In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Ad quæ omnia uerba diligentius expensa exclamat D. Ber. [O triticum inter zizania? ò granum inter paleas? ò lilium inter spinas? Gratias ei fratres, gratias ei, & pro nobis patiter, & pro uobis agite. Pretiosum depositum uobis commiserat fructũ crucis suæ, pretium sanguinis sui. Non est contentus custodia hac. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Angelis suis mandauit de te. Mira dignatio. Quis.n. quibus, de quo, quid mandauit?] Deus, Angelis, de homine, custodiam exactissimam. [Quantã tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam.] Hæc ille, & multo illic plura, quæ uide. In hoc ergo prouidus paterfamilias, & gloriã suam, & dilectionẽ in nos longè maximam ostendit, quòd sic sinat crescere zizania cum tritico usque ad messem, ut ipse tamen conseruet triticum in messem, nec ei nocere ualeant zizania.

Prou. 18.

Psal. 90.

Ser. 12. in Psal. 90.

9. *Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.*

Iudicium impiorum terribile.

LOcus moralis de terribili impiorum iudicio in cõsummatione seculi. Dicturus est Deus Angelis suis, ut colligant impios, & in certos fasciculos alligent, & in ignem æternum proijciant. Quod de fasciculis dicitur sic exponit

Mor. 1 Iob. li. 9. c. 47.

S. Greg. [Si nullus in suppliciis ordo seruabitur, cur comburenda zizania in fasciculos colligantur? Sed nimirum fasciculos ad cõburendum ligare est, hos qui æternis ignibus tradendi sunt, pares paribus sociare; ut quos similis culpa inquinat, par etiã pœna constringat, & (ut alibi scribit) superbi cum superbis, luxuriosi cũ luxuriosis, auari cũ auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cũ inuidis, infideles cum infidelibus ardeant.] Nẽpe docere Saluator uult, oẽs quidẽ impios unam manere ignis æterni pœnam, sed ut *in domo Patris eius multæ mansiones sunt* ad disparem iustorum gloriam, sic in domo inferni multa supplicia erunt ad uarias impiorum tormenta. [Nam sicut uno solo (ait S. Greg.) homines tangimur, nec tñ sub eo uno ordine omnes æstuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis, & una est gehenna quæ afficit, & tamen non una omnes qualitate comburit; quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum.] Hæc ille. In istis quippe fasciculis illam Angeli exequentur sententiam, qua dictum est: *Quantum se exaltauit & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Item illud futurum est, quod Ezechiel de ultione per Angelos facta, in uisione prænuncit: *Vnusquisque uas interfectionis habet in manu sua.* Dictum terribile, & spectaculũ terribili?, ab illis, in extremo iudicio acerrimè puniri, quos in hac uita patronos, & custodes salutis habuimus. Ab alio carnifice pœnas accipere, ut uulgare, ita minus graue est. Sed à proprio parente, aut ueteri amico, publico supplicio per uiam iustitiæ affici, quanto horrori, quàm crudele tormentum esset? Deinde societas ipsa simul in hac uita peccantium, qui simul puniendi colligabuntur, quantæ exhibit confusionis? Vsurarius cum uxore, liberis, ac famulis suis, quos ex usura aluit, in uno fasciculo: Confessarius cũ iis, quos malè absoluebat, in alio: iniquus iudex, fallax scriba, aduocatus fraudulentus, relator ac testis mendax, alium fasciculum cõficient. Mox in alio medicus, chirurgus, pharmacopola, qui ægris malè ministrarunt, suum quoque fasciculum facient. Deinde meretrices, lenones, fornicarij, in alio colligati ferentur: & sic de cæteris; sicut enumerat Sanctus Augustinus, hæc uerba tractans. Porrò ista colligatio in fasciculos, ostendit promiscuè omnes puniendos secundum delicta, non secundum statum, quem in hoc seculo

Dial. lib. 4 cap. 35.

Ioan. 14.

Vbi suprà in Iob.

Apoc. 18

Ezech. 9.

S. August. ser. 39. de Sanctis.

Similes. quisque tenebat. Nam ut in messe est una spica grandis, alia parua atque humilis; sed cum messor omnes colligit ad alligandum, non apparet quæ grandior, quæ minor fuerit, nec fit delectus maiorũ à maioribus, sed simul omnes paruæ & magnæ, quæ eiusdem generis sunt, colligantur, sic in illa messe postrema, quum id fiet quod Angelo in Apocalypsi præcipitur. *Mitte falcem tuam, & mete, quia uenit hora ut metatur*, parui cum magnis, potentes cum mendicis, pariter colligabuntur absque ullo discrimine. Rursum

Apoc. 14.

Simile. quemadmodum in scacchorum ludo, quàm diu certè ludus agitur, stant suo ordine Rex, Regina mitrati, Equites, Cataphracti, milites gregarij at finito ludo, & mensa sublata, vbi omnes in sacculum coniiciuntur, confusi iacent, & sine discrimine, Rex fortè in fundo, & miles gregarius in capite: sic omnino in huius quidem vitæ theatro, personas suas splendidè agunt Reges, Prælati, Nobiles & diuites huius seculi: sed ludo huius vitæ finito, & theatro uacuato, omnes mali simul in fasciculos colligati, in barathri saccum proijciuntur. Sed parum est sic colligati, atque confundi. Illud quàm horrendum, *Colligari in fasciculos ad comburendum?* igne videlicet æterno. Zizania illa &

Aeternæ pœnæ gratias, palex inanes quomodo hunc ignem sustinebunt? *Si non homines, sed montes Pyrenæi, uel alpes Cottiæ uel Armeniæ altissimi, uel Olympus esset, hanc flammam sempiternam, & acerrimam sustinere nequirent.* Hic est ille ignis, de quo in Apocalypsi dicitur: *Cruciabuntur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & in conspectu Agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Hic est ille ignis, de quo Esaias dicit: *Quis poterit habitare de uobis cum igne deuorante? Quis habitabit ex uobis cum ardoribus sempiternis?* Hic est ille ignis, de quo Dauid prædicit: *Pones eos ut clibanum ignis, in tempore uultus tui. Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.* Quomodo hunc talem, tantum, tam sempiternum ignem delicati peccatores sustinebunt, qui vel minimum capitis dolorem sine gemitu ferre non possunt? *Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis?* Sed quemadmodum ferrum, quanto fortius & diutius igni resistit, ut calefiat, tanto iam calefactum

Apoc. 14.

Esaiæ 33.

Psal. 20.

Ierem 12.

Simile.

acrius ardet, & iam ignitum, ipsò igne feruentiùs vrit; liguum autem, quod facilè ignem concipit, non ita combustum vrit; sic delicati & voluptuosi in hac vita, quanto diutius & fortius omni mortificationi restiterunt, & nihil asperum, aut durum pati nel pro Christi amore, vel pro peccatis suis uoluerunt, nec famem in ieiunijs, nec frigus in orationibus, nec æstum in laboribus, aut aliquid simile, tanto ab hoc igne infernali acrius corripientur, tanto & ardebunt uehementius, & flammam sentient subtilius: quia quanto plus & fortius aliquid suo contrario resistit, tanto uiolentius, vbi ab eo semel uictum fuerit, in suum contrarium transit. Tunc quippe fiet quod de pœnis impiorum prædixit Esaias: *Erit fortitudo uestra ut fauilla stupæ, & opus uestrum quasi scintilla: & succendetur utrumq; simul, & non erit qui extinguet.* Nihil tenuius, aut ad flammam concipiendam promptius quàm stupa; sed eius fauilla nihil siccius, nihil inanius: scintilla quoque nihil leuius aut magis momentaneum. Tale quid tunc erit impiorum fortitudo, id est, gloria, robur, deliciæ. In nihilum totum redigetur, & igne tamen inextinguibili comburetur. Sic diuitis epulonis fortitudo, & tota gloria conuersa fuit in fauillam stupæ semper ardentem. Ignis autem seu flamma quam pertulit, quàm intolerabilis fuerit, ex eo liquet, quòd nec eius restinctionem petijt, quam æternam sciebat; nec uas aquæ, quo totum corpus ablueret, rogauit; quod impetrari non posse sciebat; sed *guttam aquæ* tantum, eamque *extremo digito Lazari intinctam, qua refrigeret linguam suam*, implorauit. Mirabilis mutatio. Qui micas è mensa Lazaro negauit, unam aquæ guttam ab extremo Lazari digito petit. Hic est ergo zizaniorum finis & exitus, quæ alioqui usque ad messem bonus paterfamilias finit crescere.

Esaiæ. 1.

Lucæ 16.

Obserua autem, quòd hoc totum Euangelium etiam hæreticis applicari potest, ut bonum semen sit sana doctrina; zizania hæreses, quæ diabolus superseminauit, post traditam à Christo cælestem doctrinam: & illas tolerari non simpliciter, sed quatenus periculum est eradicandi triticum, si & illa extirparentur. Et ita in altera Promptuario hoc Euangelium tractauimus. Neque

tamẽ aut hic, aut ibi textui Euangelico ullam uim fecimus, tum quia eiusdẽ loci plures esse sensus possunt, etiam literales (ut in illis uerbis, *Ego ero ei in Patrẽ, & ille mihi in Filium*, manifestissimum est; quod tam de Salomone, quã de Christo ad literam intelligitur) tũ quia *filij nequam*, quos per zizania intelligi Christus exponit, utrosque æquè propriè significat, hæreticos & malos Christianos: tum denique, quia utroque modo hæc uerba Patres exposuerunt.

EVANGELIVM DOMINICAE VI. POST EPIPHANIAM.

Matth. 13. *DIxit Iesus turbis parabolã hanc: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo, seminauit in agro suo; quod minimũ quidem est omnibus seminibus. Cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor; ita ut uolucres cæli ueniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermẽtatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis; ut impleretur quod prædictum est per Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi.*

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Simile est regnum cælorum grano sinapis.* De fidei uirtute ita ut oportet exculta.

2. *Cùm autem creuerit, maius sit omnibus oleribus, & fit arbor; ita ut uolucres cæli habitent in ramis eius.* De fidei excellentia, incremento, & effectibus.

3. *Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentata est totum.*

totum. De uirtute & efficacia uitæ exemplaris, & de ædificatione proximi.

1. Simile est regnum cælorum grano sinapis.

De fide excolenda.

LOcus moralis de fidei uirtute ita ut oportet exculta. Quum enim Christus per regnum cælorum siue cælestem (iuxta Scripturæ phrasim) intelligat hoc loco Ecclesiam sanctam, in qua Christus regnat, quæ legibus cælestibus gubernatur, quæ non nisi cælestia appetit, cuius origo de cælo, cuius conuersatio in cælis, cuius finis est ad cælum tendere (propter quas causas regnum cælorum uocatur) hæc autem omnia non nisi per rectam fidem, ita ut oportet bonis operibus excultam, fiunt; propterea per granum sinapis illam & significare & describere uoluit. Habet quippe illa omnes sinapis proprietates, ad morum ædificationem egregiè pertinentes. Primùm enim, ut granum sinapis *in omnibus seminibus minimum est* (ut hic Christus dicit) ad oculum uidelicet, & adspectui humano: sic fides Christiana, quæ uidelicet rationi absurda, cupiditatibus contraria, mundo abiectissima apparet. Quare ut pauci & obscuri (*non multi nobiles, non multi potentes*) eam, ab initio amplexi sunt; sic pauci & obscuri (*infirma enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, ut fortia confunderet*) eam ut oportet, excolunt. De hac paucitate Christus: *Putasne, quum uenerit Filius hominis, inueniet fidem in terra?* Viam scilicet, operantem, rectè, & laudabiliter bonis operibus excultam, ut D. Hieronymus & Augustinus exponunt. Et iterum: *Nolite timere pusillus grex, quia complacitum est Patri uestro dare uobis regnum.* Non quia paucorũ est Ecclesia; sed quia *multi uocati, pauci electi. Nec omnium est fides*: eorum scilicet, qui eam profitentur. Multi quippe uerbis aiunt, factis negant. *Qui autem dicit se nosse Deum, & mandata eius non seruat, mendax est.* Fides ergo granũ sinapis est; quia plerisque contemptibilis est, & à paucis in pretio habetur. Rursum ueri fideles & pij latitudinem terrenam fugiunt, profundam humilitatem amplectuntur. *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Vt granum sinapis esse, utilitatem amare, uel certè nõ

1. Cor. 1.

Luc. 18.

Luc. 12.

Matth. 20 Rom. 10.

1. Ioan. 4. 2.

Matth. 29.

respuere, non aspernari à Deo immissam exterius, interius verò perpetuò tenere, excelsa non morari, non appetere oportet. Sed hoc granum sinapis in mentis horto consitum, & altè plantatum, firmis actis radicibus, crescit in arborem magnam: quia *omnis qui se humiliat, exaltabitur*: & radix gloriæ est humilitas; quod aliàs ostendimus. Præterea granum sinapis fides est, non solùm quia è paruo fit magnum quid, quod etiam nuci alijsque seminibus conuenit; sed quia quum minimum quiddam sit, totam tamen suam virtutem & calorem, atque acrimoniam interius habet, qualem nulla alia habent semina ita crescentia. Sic fidei tota virtus interior est; hominem interiorem sanat, purificat, perficit. Vnde Petrus: *Fide purificans corda eorum*. & Paulus ait, *Christum per fidem habitare in cordibus nostris*: nos que per fidem, *ad interiora velamina tabernaculi Dei ingredi, & profunda scrutari*. Iam verò nõ purificat tm̃ cor fides: sed etiã sicut granũ sinapis contritũ calorem & acrimoniã cõfert; sic fides exercita laboribus, probata rebus arduis, p̃secutionibus agitata & compressa, fortius valet, nouos spiritus induit, & vim suam admirabilẽ exerit. Qua de re sic pulchrè D. Ambr. & post eũ penè ad uerbũ S. Augu. [Sicut granũ sinapis prima fronte specie sui est paruũ, vile, despectũ, non saporẽ p̃stans, non odorẽ circumferens, nõ indicans suauitatẽ; at vbi teri cœperit, statim odorem suum acrimonia exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tanto feruoris calore succenditur, vt mirum sit, in tam friuolis granis tantùm ignem fuisse conclusum; cuius etiam seminis cibum homines, hyemis præcipuè tempore magna pro suauitate percipiunt, quatenus repellant frigora, humores egerant, uiscerum interna calefaciant: sæpe etiam ex hoc capiti adhibent medicinam, ut, si quid intrahidum, si quid ægrotũ fuerit, sinapis igne curetur: ita & fides Christiana prima fronte uidetur esse parua, vilis, & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam subministrans; at ubi diuersis tentationibus teri cœperit, statim uigorem suũ prodit, acrimoniam indicat, calorẽ Dominicæ credulitatis aspirat; & tanto diuini ignis ardore iactatur, ut & ipsa ferueat, & participantem sibi addere cõpellat. Et granũ quidem sinapis membrorũ uiscera calefacit; fidei autem uigor, cordium peccata comburit. Illud asperum algorem frigoris remouet: hæc delictorũ diabolicum frigus expellit, acidiæ torporem discutit. Sinapis iniquos humores decoquit corporum: fides autem libidinum fluenta consumit. Per illud medicina capiti procuratur per fidem spirituale caput nostrũ, quod est Christus, in suis membris sæpe refouetur. Sed & fidei iuxta comparationem sinapis sancto odore perfruimur; dicente Apostolo, Christi bonus odor sumus.] Hęc illi. Porrò sicut sinapis sic cibus est corpori conducens, ut tamen, quanto purior est, tanto maiori cũ acerbitate comedatur; sic fides ita animæ cibus & alimentũ est, ut, quanto uiuacior illa est, tanto maiori quadam cum asperitate salutem adferat. De qua re sic idem duo Patres citati iterũ scribunt:] Sicut cùm sinapis succum sumimus, uultu cõtristamur, fronte contrahimur, ad lachrymas prouocamur, & ipsam salubritatem corporis nostri cum quodã fletu austeritatis accipimus; illinc.n. nos amaritudo exasperat, acrimonia penetrat; hinc calor ignei saporis accendit; & toto perturbati corpore tunc magis sani efficimur, cũ amplius deploram⁹: ita oĩno, cũ fidei Christianæ præcepta percipimus, contristamur aĩo, affligimur corpore, ad lachrymas prouocamur, & ipsam nostrã salutẽ cũ quodã fletu ac mærore prosequimur. Inde.n. ieiunia nos exasperãt, illinc peccatorũ conscientia macerat, hinc patrimonij iactura pturbat, & toto contristati habitu, magis salutẽ consequimur, si amplius desleamus: secundũ id qđ ait Dñs: Vos plorabitis, mundus aũt gaudebit. Hæc illi. Sed & ita p oĩa grano sinapis simllis fides est, ut ẽt in modo sanandi eadẽ sit fidei ratio respectu animæ, quæ est sinapis respectu corporis. quã rem eodẽ in loco Patres citati his uerbis explicant: [Sicut cũ sinapi caput fortè curandũ est, iubemur abrasos capillos demere, impedimenta cutis uniuersa deponere, ut nudo corpori perfectius medicina proueniat: ita & quũ anima per fidem curanda est, præcipimur substantiam à nobis seculi auferre, impedimenta auri argentiq́ue deponere (quoad eorum uidelicet cupiditatem, non usum, & animi præparatione) ut nudæ & solli animæ congruentius spiritualis medicina proueniat. Quisquis enim rebus mundi & diuitiis seculi obuoluitur, est

Luce. 18. 3.

Actor. 15. Ephes. 3. Hebr. 6. 1. Cor. 2. 4.

Serm. 1. Sermo. 21. de Sãctis. Sinapis uirtutes fidei applicatæ. *Simile.*

2. Cor. 2. 5.

Ambros. serm. 2. Augu. ser. 33. de sanctis. *Simile.*

6.

Simile.

Universidad de Deusto Biblioteca

est (mentis suæ cogitationes & desideria in illis infixa gerens) huic fidei medicina non proderit. Ergo quod sucus sinapis in corpore, hoc fides Christiana operat in anima. Hæc rursum illi. Tanta & tam varia est fidei nostræ cum grano sinapis proportio & similitudo.

2. *Cùm autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli habitent in ramis eius.*

Fidei incrementũ, & eius effectus.

LOcus moralis de incremento fidei, eiusque effectibus. Nam vt minimum sinapis granum sic crescit, vt sit maius cæteris oleribus, fiatque arbor, atque ea satis capax & ampla; sic secundum has tres proprietates, fides de corde puro, sic in animo crescit, vt cæteras amoris intellectualis virtutes longillimè superet, ut fiat arbor bonorum operum egregiè fructifera, ac denique vt in tali fide rerum diuinarum admirabiles contemplationes & amores seraphici, veluti volucres in ramis, habitent & conquiescant. De quibus singulis aliquid dicetur. Quod ad primum attinet, fides Christiana & Euangelica, omnes humanas scientias ac disciplinas, dignitate & vtilitate, omnes virtutes intellectuales certitudine & amplitudine vincit: atque hinc fit vt in arborem crescat, quum cæteræ in nihilum euanescant. Docet hoc D. Hieronymus in hæc verba: [Confer doctrinam fidei dogmatibus philosophorum, & libris eorum, & splendori eloquentiæ, & compositioni sermonum: & videbis quanto minor sit cæteris seminibus semeratis Euangelij. Sed illa cùm creuerit, nihil mordax, nihil viuidũ, nihil vitale demonstrat; sed totũ flaccidũ marcidumq; & mollitũ ebullit in holera & in herbas quæ cito arescunt, & corruunt. Hæc autem prædicatio, quum in anima credentis sata fuerit, crescit in arborem.] Hæc ille. Nempe omnia Socratica dogmata, & cætera philosophorum placita, scripta, præclara dicta, vt nihil diuini spiritus haberent, ita nisi morales quasdam & ciuiles virtutes animo audientium, & legentium inserebant, nullas solidas virtutes, & verè diuinas: non humilitatem, non puã

Fides Euãgelica humanis omnibus disciplinis excellẽtior. In com. in Matt. c. 13

Philosophiæ humanæ defectus.

mundi contemptum ob Dei amorem, non fortitudinem spiritualem, non excellentem virginitatem, non cultum, & obsequium Dei purum, non orationis studium, non denique maximum charitatis charisma, quo Deum supra omnia, & proximum tanquam nosipsos in Deo diligimus. Rursum illa omnis humana philosophia nec Deo adhærere, quem nesciebat; nec beneficia mediatoris agnoscere, quem ignorabat; nec exemplis eius commoueri, quæ non audierat; nec naturæ suæ corruptionem videre, de qua nihil legerat; nec eius remedium quærere, quod nõ curabat, ullo modo poterat. At fides hæc omnia docet, & docendo, ingentem diuinæ sapientiæ thesaurum animo credentium recondit. [Christi doctrina (ait Ambrosius) est granum frumenti, quia confirmat cor hominis, & est granum sinapis, quia cor hominis accendit. Granum tritici, quum de eius Resurrectione tractatur; quia Resurrectionis exemplum mentem alit, spem acuit, firmat affectum. Granum autem sinapis, eò quod amarior & acrior sit sermo de Domini Passione, amarior ad flendum, acrior ad commouendum. Itaq; quũ audimus & legimus ieiunasse Dñm, sitisse Dñm, lachrymasse Dominum, napulasse Dñm, dicentem Dñm sub tempore Passionis, Vigilate & orate, ne intretis in tentationẽ, velut succo amatoris sermonis increpati, voluptatum corporalium suauitates iusto dulciores temperamus.] Hæc ille. Tale granum est fides nostra, seu frumenti ad pascendum, seu sinapis ad commouendũ. Contra, omnis humana philosophia, uel siliqua est inanis quoad doctrinam, nihil solidi nutrimenti adferrẽs; vel cortex aridus & insipidus quoad mores, nihil acrimoniæ conferens. Tota Philosophorum theologia, physica & naturalis, quæ maxima erat apud eos doctrinæ sapientia, quia nõ opera hominum, ut saxa; aut poetarum figmenta, vt falsos deos; sed opera Dei, ut cælum, mare, terram colebant; inanis erat siliqua, de qua sic Augustinus: [Hæc siliqua intra dulce tectorium sopantes lapillos quatit. Non est autem hominum, sed porcorum cibus. Tam enim mihi statua quælibet, quàm mare uniuersum non est Deus.] Omnia quoq; motũ præcepta, quasi ad externũ ornatũ hominis, ut uestis aliqua, potius pertinebant, quàm ad internam hominis reformationem.

Lib. 7. in Lu. c. 13.

De doctr. Christ. li. 3. cap. 7.

Talia

Talia etiam sunt eorum scripta, & documenta etiam Christianorum, qui philosophico magis quàm Christiano spiritu scribunt. Quo in genere illustre est quod de Erasmi scriptis moralibus, ut de Enchiridio militis Christiani, de Ecclesiaste eius, aliisque similibus libellis, uir sanctissimus, & nostri temporis lumen splendidissimum, Pater Ignatius Loyola. Societatis Iesu fundator nobilissimus, grauissimè iudicauit. Quum enim uir ille, Spiritu diuino plenus, Erasmi Enchiridion militis Christiani studiosè perlegere cœpisset; celeriter sensit, ea lectione Spiritus feruorem in se, quasi frigida superfusa, restingui: consulto que per preces Deo, ita librum illum abiecit, ut neque in manus postea sumpserit ipse; & multo post, Generalis Societatis Præpositus creatus, omnia illius opera in Societate legi uetuerit. Quod eius grauissimum decretum, hodieque merito, & salubriter obseruatur: adeoque à Sede nunc Apostolica confirmari audio. Iam uerò quòd fides omnes intellectuales uirtutes, omnemque scientiam certitudine superat, inde manifestum fit, quòd hæc sola sic perficit intellectum, ut faciat eum infallibiliter tendere in suum obiectum, quod est uerum; ideoque careat imperfectione illa, non solùm quæ est in fide humana, sed etiam quæ est in quacunque scientia acquisita: quæ tota, quia nititur rationi humanæ, non concludenti ex necessitate, fallere, & falli potest. Fidei autem falsum non solum non subest, sed nec subesse potest. Vnde longè superat fides omnem scientiam & certitudinem humanam simpliciter, id est, secundum causam suæ certitudinis. Quum enim nitatur diuinæ ueritati reuelanti tanquam medio, reddit intellectum incredibiliter certiorem quàm ulla scientia, quantumcunque demonstratiua, reddere possit. Etsi enim non intelligit plenissimè, tamen assentitur firmissimè, & rei creditæ adhæret tenacissimè fides. Huc accedit, quod etiam ex parte obiecti, seu eius quod creditur, omnem humanam scientiam uehementer superat: quia supra captum & facultatem intellectus humani sunt, quæ fide Christiana creduntur; ideoque intellectus credentis, dono quodam supernaturali elenatur ut credat non sic quidem, ut uel illo dono, uel voce Dei loquentis

Erasmi libri morales damnati.

In uita ei⁹ lib. 1. c. 16.

Fides omnes intellectuales uirtutes superat.

tis conuincatur intellectus, ac credere ex euidentia cogatur (quod certè nulla uirtus esset) sed sic, ut ex illo dono libenter pareat uoluntas, suumque intellectum in obedientiam fidei captiuet; atque ita credendo, excellentem uirtutem exerceat, & opus diuinum faciat, iuxta illud Christi: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum.* Huc pertinet quod in Canticis dicitur, *Meliora sunt ubera tua uino.* id est, lac fidei, quod ex uberibus sponsæ Ecclesiæ Christi sugitur, nec uidetur, sed hauritur, atque suauiter accipitur, ut lac matris paruulus haurit dulciter, sed non uidet, melius est omni uino scientiæ, cuius color & species per rationes & argumenta videtur. Sic fides, quum sit sicut granum sinapis, ita tamen crescit in animo credentis, ut cæteras omnes intellectuales uirtutes, omnemque scientiam humanam, & dignitate atque utilitate, & certitudine atque amplitudine longè superet, ideoque verè maius fiat omnibus leguminibus.

Ioan. 6.

Cant. 1.

Nunc ut in arborem crescat, bonorum operum atque admirabilium fertilem & feracem, uix opus est explicare; adeò tota passim Scriptura Euangelica & Apostolica hoc prædicat. Omnes veterum iustorum heroicas uirtutes Paulus fidei tribuit, tanquam fructus arbori, aut certè radici. Christus alio in loco suis dicit: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Tollere, & iactare in mare: & fiet.* Nempe quum illud granum sinapis in arborem creuit, (ideo enim præmiserant Apostoli, *Domine, adauge nobis fidem*) quum illa fides fortis, & ualida, & perfecta est. Vnde Apostolus: *Si omnem fidem habuero, ita ut montes transferam.* Qualis arbor hæc fides sit, ex fructibus eius cognosci potest. Fide diabolus superatur. *Cui resistite fortes in fide.* Eadem mundus uincitur. *Hæc est uictoria quæ uincit mundum, fides nostra.* Hæc est uita, seu radix uitalis totius iustitiæ. *Iustus ex fide uiuit.* Hæc orationes nostras & preces perficit. *Postulet in fide, nihil hæsitans.* Hæc omnibus operibus bonis, ut verè bona sint, cooperatur. Sic de obedientia Abrahæ in immolando filio D. Iacobus: *Vides quod fides cooperabatur operibus illius. Sine hac*, tanquam necessaria omnium uirtutum radice, *impossibile est placere Deo.* Hæc à

Fides operum bonorũ ferax.

Hebr. 11.

Matth. 17.

1. Cor. 13.

1. Pet. 5.

1. Ioan. 5.

Rom. 1.

Iacobi 1.

Iacobi 2.

Hebr. 11.

Christo

Marc. 5. & 10. Christo omnia sanitatum beneficia impetrauit. *Fides tua te saluum fecit. Fiat tibi sicut credidisti, Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti*: & multa similia. Deinde vide ex hac fidei arbore quanti fructus pendent. *Vos* (inquit Petrus) *curam omnem subinferentes, ministrate in fide uestra uirtutem, in uirtute autem scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem*. Ab ima radice ad summitatem arboris, à fundamento ad tecti culmen, à fide ad charitatem singula contexuit. In talem arborem crescit fides, tot uirtutes profert, tot fructus adfert, quando in arborem adoleuit. Nec enim uel infirmi in fide, uel modicæ fidei, uel mortuam fidem habentes, id est, bonis operibus uacuam, huiusmodi fructus proferunt. Fides arbor est frugifera, sed charitate formata, & quæ (ut Apostolus loquitur) *per dilectionem operatur*, quæ etiam per illam crescit & adolescit. Vnde Apostolus, quum dixisset, *Quoniam supercrescit fides uestra*; subiunxit, *Et abundat charitas uniuscuiusque uestrum in inuicem*. id est, in charitate supercrescit, hinc qua protsus arescit. Sed fides ita crescens in arborem fructiferam, protulit nobis fortissimos Christi martyres, sanctos confessores, sacratas Deo uirgines, seculi contemptores, monachos; omnes denique ueros Christi milites. Quo sensu sapienter Serapion Sidonius, uir magnæ sanctitatis, quum & pallio & tunica algentibus pauperibus daris, ipse nudus in frigore sederet, vlnis Euangelij codicem tenens, ac rogaretur quis eum sic nudasset, respondit, *Hos me nudauit*; Euangelium, quod tenebat, ostendens. Propter fidem enim Euangelij, in quo tam præclaræ promissiones eleemosynis factæ leguntur, ita sese expoliauit. Atqui, ut talis in nobis fides crescat, diligenter & assiduè bonis operibus excolenda est. Hortorum certè cultores omnem operam suam in excolenda arborum radice ponunt. Hanc aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terram, cui innixa est, mollem reddunt. Beneficium quippe in unam radicem collatum, in omnes arboris ramos redundat. Idem studium in fide omnium uirtutum radice excolenda, fouenda, roboranda, & confirmanda, collocari debet.

Galat. 5.

2. Thes. 1.

Exemplũ. In uita S. Ioan. eleemosynarij, apud Sur. to. 1. & in histo ria Palladij 116.

Simile.

Simile.

debet. Sicut enim stomacho refecto, cætera corporis membra uigent: ita fide aucta, quæ fundamentum est, cæteræ uirtutes incrementa capiunt. Quòd si uerò, neglecta hac cura, & nulla uel promissionum, uel comminationum diuinarum ratione habita, (quas fides ante oculos ponit) liberas peccato habenas damus; quæ in arborem creuerat, tuix aridæ radicis locum tenebit. Etsi enim fides absque bonis operibus maneat, & uera fides sit, tamen longa & multa impietate excuti potest, penitusque arescere, & extingui. Quemadmodum enim arbores, abscissa coma, quæ à radice uitalem succum trahit, radicis beneficio rursum reuiresceunt, & surculos emittunt nouos, quos etiam si euelleris, alios item atque alios subinde propagant; ueruntamen si tu in hac contentione persistas, ut propagines omnes suppullulare incipientes euellas, ipsa demum radix tam diu frustra nixa, omni uitali humore destituetur & arescet: sic omnino fides, quæ uirtutum omnium radix est, & in magnam arborem per uarios uirtutum fructus excrescit, si bonorum operum propagines, sceleratè uiuendo, pertinaciter & continuò abscideris, arescet tandem tota, & in hæresis alicuius, aut etiam infidelitatis & atheismi crimen prolabetur. Vt ergo in arborem crescat hoc granum sinapis, omni uirtutum genere fides nostra excolenda est.

Multa peccata fidem excutiunt. *Simile*.

Tertia huius grani sinapis proprietas, quam in hoc Euangelio Christus designat, hæc est: *Vt uolucres cæli habitent in ramis eius*. id est, ut in fide quæ iam in arborem crescit, per diuinarum rerum uarias & admirabiles contemplationes, quæ ex fidei radice diffunduntur, sublimia uirtutum opera ueluti uolucres in ramis habitent. Rami enim huius arboris, qui fructus ex radice prouenientes portant, sunt beneficiorum & operum Dei, ac mysteriorum fidei nostræ frequentes meditationes; exquibus proximè & immediatè multa uirtutum opera crescunt & propagantur, ut in uno atque altero Euangelio iam explicatum est. sed & hic pauca adijcienda sunt. Certè in Ecclesiastico non breuiter tantùm hoc perstringitur, sed copiosè explicatur: *Beatus uir qui in sapientia morabitur*; id est, in rerum diuinarum cognitione fixus hære

Meditatio beneficiorum Dei. Eccli. 14.

hærebit, eas uoluens atque reuoluens: *& qui in iustitia sua meditabitur*; id est, dum opus iustitiæ operatur, considerat quo demum modo maximè ad Dei gloriam illud operari ualeat: *& qui in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei*, id est, qui in omni actione & cogitatione sua Deum sibi præsentem agnoscit: *qui excogitat uias illius*, (id est, Dei mandata) *in corde suo: & in absconditis suis intelliget* (id est, intimo intellectu capiens) *uadens post illam quasi inuestigator* (uenatorum more omnia sapientiæ latibula perscrutans & indagans) *& in uijs illius consistens* (non temerè præteriens) *qui respicit per fenestras illius*, id est, externa Dei opera in creatura mundi considerat: *& in ianuis illius audiens*; id est, in Prophetis eius & magistris auscultans: *qui requiescit iuxta domum illius*; id est, non uagatur in uana, sed adhæret sapientiæ: *& in parietibus eius figens palum, statuet casulam suam ad manus illius*; id est, qui in sapientiæ operibus considerandis intentionem figit, ille quoque in ijsdem operibus per imitationem exequendis, statum uitæ suæ constituet: *& requiescet in casula illius bona per euum*; id est, status uitæ huiusmodi hominis, erit in æternum beatus: *& statuet filios suos sub tegmine illius*; id est, protegentur à sapientia omnes actiones eius, quæ sunt sanctæ meditationis, & fidei bene exercitatæ proles seu fructus: *& sub ramis eius morabitur*; id est, qui fidem meditando exercet, sub sapientiæ cælestis ramis, & uarijs eius considerationibus, quasi in umbra iucundissima requiescet, sicut uolucres cæli requiescere in arborum ramis solent. *Protegetur sub tegmine illius à feruore, & in gloria eius requiescet*, id est, qui sic in sapientia meditatur, qui sic fidem suam exercet, qui sic Dei opera, & in unumquemque nostrum beneficia cogitat & recogitat, ille certè à feruore carnalis concupiscentiæ per iustas sanctas cogitationes facilè protegetur, quasi qui sub tecto agit feruente sole, ille quoque in gloria huius sapientiæ, id est, in maxima uoluptate spirituali, quam ex ea percipiet, prorsus requiescet, uanas seculi & carnis uoluptates prorsus contemnendo. Vnde Danid, quum dixisset:

Psal. 118. *Veniam mihi miserationes tuæ, & uiuam*; subiunxit per quod medium id fieret: *Quia lex tua meditatio mea est*. Videsquot

quot uerbis sub perpetua quadam parabola, præsentis Euangelij parabolæ non absimili, scriptor Ecclesiasticus fidei adultæ, & in arborem magnam excrescentis exercitationem atque meditationem diligentem describit & amplificat. Sed & alio in loco uerbis amplissimis sapientiæ huius cælestis, quæ est rerum cælestium per fidem cognitio, uirtutes admirabiles & encomia prosequendo, inter cætera ait: *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi uitis fructificaui suauitatẽ odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis*. Cõparat sapientiam cælestem, id est, cognitionem Dei, rerumq́ue diuinarum per fidem, terebintho arbori, quæ extendit ramos suos, pulchros admodum & egregios. Terebinthus quæ in Syria & Palæstina crescit, excelsa admodum arbor est, quæ pyramidis in modum fastigio definit, frondosa ualde, & perpetuò uiridis, & ita frondosa, ut pari ambitu ac latitudine frondes excrescant, nihilque inæquale cernatur: ideo rami eius honorifici & gratiosi uocantur, quia aspectum ualde delectant. Tale quid est fides Christiana, quando per bonorum operum exercitium in arborem magnam excreuit. Pyramidis formam habet, & in fastigium excelsum atque acutũ desinit, quia *quæ sursum sunt sapit, quæ sursum sunt quærit*, & in unum Deum tota cogitatione & actione tendit: frondosa est, quia operosa est, frondes & ramos habet gratia & honore plenos, quia opera eius diuinæ gratiæ opera sunt, magni apud Deum meriti, magnæ apud homines existimationis & laudis. Sub his ramis, & bonorum operum fructibus ex fide factis, animæ sanctæ requiescunt. Sub his ramis Deum contemplantur, & post contemplationem laudant; sicut uolucres cæli post uolatum in arborum ramis quiescunt atque cantillant. Denique sub his ramis sapientiæ diuinæ, eandem sapientiam exercent; quia ex fide in fidem, quasi ex radice in frondem, ex fronde in florẽ, ex flore in fructũ, ex modica fide in magnã, ex magna in maiorẽ, ex maiori fide in operum bonorum fructus progrediuntur. *Iustus enim ex fide uiuit*: quia ex radice fidei opera uitæ æternæ producit; & iuxta fidei suæ præcepta, uitæ suæ rationem dirigit atque gubernat; uerborum flores per fidei professionem,

Eccli. 24. *Similè.*

Colos. 3.

Hebr. 10.

nem, operum fructus per fidei exercitium inceſſanter profert. Qui ſecus facit, nec ex fide uiuit, ſed mortuâ fidem habet; nec fidem tenet grano ſinapis ſimilem, quæ in arborẽ excreſcat; ſed arido ſtipiti ſimilem, qui in ignem mittatur. Fides noſtra eſt lucerna noſtra (*Lucerna pedibus meis uerbum tuum*: hoc eſt, uerbum fidei) eſt fax accenſa, non debet lucerna poni ſub modio; non debet fax accenſa abſcondi. Pſal. 118.

Simile. Si Rex tibi literas mitteret, in quibus te aliquid in ſui miniſterium facere iuberet; maximæ eſſet impudentiæ, lectis ſemel literis, nihil amplius facere, ſed ſola lectione literarum contentum eſſe, quaſi ea una in re Regi tuo ſatis obſequutus eſſes. Tota noſtra fides in Scripturis reuelata, & per Eccleſiam nobis tradita atque explicata, eſt quaſi epiſtola literaria à Deo ad nos miſſa, in qua uoluntatem ſuam nobis patefecit, quid in obſequium & cultum eius facere debeamus. Qui lecta hac epiſtola, lecta Scriptura, audita Eccleſia, credit quidem uera & bona eſſe quæ Scriptura docet, quæ Eccleſia prædicat, & Dei uoluntatem ſic ſe habere, ſed interim nihil eorum facit, ſola ſua fide illa inani & mortua contentus; ille profectò toto cælo aberrat, totoque cælo excidet; ille impudentiſſimum ſe, & ineptiſſimum oſtendit. Docet ergo hæc parabola de grano ſinapis, talem Chriſtianorum fidem eſſe debere, ut acrimoniam & feruorem habeat, ut in arborem magnam creſcat, ut frequenti meditatione exerceatur, bonisque operibus aſſiduè excolatur. Quare etiam contra noſtri temporis hæreticos, & corum eorum ſolam fidem, hic locus ualere poteſt.

Locus contra hæreticos.

3. *Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier, abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.*

Vitæ exẽplaris efficacia.

LOcus moralis de uirtute & efficacia uitæ exemplaris, ſeu hominis Chriſtiani piè ac religiosè Deum colentis. Nam ut in grano ſinapis, fidem ac religionem Chriſtianam in ſe Chriſtus Dominus informare uoluit: ſic in parabola fermenti eandem reſpectu proximi, & totius ſocietatis fidelium informat. Dicit ergo, fidem Euangelicam & ue-

& uerum Numinis cultum, de quibus in iſtis parabolis nomine regni cælorum docet, eſſe fermento ſimilem, *quod mulier acceptum abſcondit in farinæ ſatis tribus*, ſiue in quacunque alia menſura (hanc enim menſuram nominat, quia in Palæſtina tunc, ut & in tota Syria moris erat, non priuatim in unaquaque familia, aut apud diuerſos piſtores, panem pinſere, ut hodie ubique in hac mundi parte fieri ſolet, ſed in publico furno totius uillæ, omnes eius uillæ inquilinos pariter pinſere, ideoque in qualibet coctura panum, tria ſata, id eſt, tres modij farinæ fermentabantur, ut ex tanta maſſa panes fierent) donec tota maſſa fermentaretur: quia quemadmodum modicum illud fermentum diſperſum in minutiſſimas partes, totique farinæ commixtum, totam maſſam per ſe inſipidam fermentat, ſuoque ſapore inficit; ſic eodem planè modo fides Euãgelica in uno iam, aut altero fideli, opera diuini Spiritus, & Eccleſiæ miniſterio (quæ hic per mulierem ſignificari poteſt, quanquam in ſingulis ſui partibus parabolam rei ſignificatæ conuenire non eſt neceſſe) plantata, & (ſi reliquas parabolæ partes applicare libet) in abdito cordis & interioris hominis primùm abſcondita, idque in farinæ ſatis tribus, id eſt, in renouatione totius hominis, quoad corpus, quoad animam, & quoad ſpiritum, iuxta illud Pauli, ut *in die Domini integer ſpiritus ueſter, & anima, & corpus ſeruetur*, poſtea aliis farinis inſipidis, ſeu infidelibus, ſeu Chriſtianis parum religioſis, uel communi conuerſatione, uel docendi officio, communicata, & ſiue per doctrinam tradita, ſiue per pietatis exemplum commendata, & hoc modo ueluti diſperſa atque commixta, ſuum illis ſaporem bonum imparuit, & uel ad fidem conuertit, uel in moribus & uitæ inſtituto corrigit, ac reformat, maſſamque efficiunt bene ſapidam, quæ igne diuini Spiritus poſtea concocta, & aqua ſalutari uel Baptiſmi in prima conuerſione, uel lachrymarum in uitæ emendatione conſtipata & ſolidata, purus panis efficiatur, menſæ Domini apponendus. Nam & panes propoſitionis, qui in ueteri Teſtamento altari apponebantur coram Domino, idq; calidi ſemper, nec niſi à ſacerdotibus comedi poterant, aut certè non niſi à mundis, ueros noui Teſtamenti fideles & ſpirituales panes ſignificant; 2. Theſſ. 5

1. Reg. 21

qui Domino quotidie sistuntur, non ut comedantur, sed ut hostia in odorem suauitatis accepta Deo, calore diuini Spiritus semper accensi. Nempe quemadmodum *modicum fermentum*, si malum est, nō ex bona massa relictum, sed aliquo iniquo sapore infectum, *totam massam corrumpit* (vt Apostolus docuit) ideoque *à fermento*, & corrupta doctrina *Phariſæorum*, cuius traditione & commixtione sancta Dei mandata polluebant & corrumpebant, *cauere* suos Christus monuit: & ut una praua hæretica doctrina totam fidei orthodoxæ confessionem peruertit, unaque ouis scabiosa totum gregem inficit, & *corrumpunt bonos mores colloquia praua*, ac denique *cum peruerso peruerteris*: sic è contra modicum fermentum bonum, & ex bona massa relictum, quales sunt orthodoxi & pij fideles, Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ germani filii, eiusque puriſſimæ massæ, quam Christus ipse fermentauit, verè particulæ, suo sapore optimo alias farinas conspergit, ut fiant noua consperſio, & massa sibi similis: quia *inter electos electus eris*. Docet igitur Christus Dominus, quòd quemadmodum ipse erat fermentum optimum, in sacrosancta sua passione (ut scribit Sanctus Ambrosius) [diuersis passionibus confractus, laceratus, & dissolutus, succusque eius sanguinis pretiosi guttatim effusus, ut admixtione sui omne genus humanum solidaret, quod per diuersa antra resolutū iacebat, quasi farinarum aridarum, & insipidarum multitudo disperta:] ut sic uigore passionis Christi in eius corpus redacti, suoq; Spiritu in omnes diffuso, cunctos Christianos id esse faceret quod Christus est, &, ut Petrus loquitur, *diuinæ consortes naturæ*: sic etiam & nos à Christo fermentati, iuxta ordinem & modulum nostrum, bonum fermentum esse debemus, ad alios fermentandos, & uel doctrinæ puritate, uel vitæ innocentia & integritate, alijs ad Christum pertrahendis, uel in Christo reformandis, instrumenta esse & media. Et quemadmodum Petrus de Christo dicit, *Ad quem accedentes lapidem uiuum, & ipſi tanquam lapides uiui superædificamini*: sic etiā nos tales lapides uiui esse debemus, ut, qui ad nos accedūt, nostramq; uel sanam doctrinam audiunt, uel sanctam conuersationem uident, in lapides ujuos, & ipsi ædificentur. Nam sic de bonis Christianis

Simile.

1. Cor. 5.
Matth. 16

1. Cor. 5.
Psalm. 17.

Christus optimum fermentū. Serm. 5.

1. Petr. 1.
Fermenta esse debemus aliis.

1. Petr. 2.

Christianis dixit Paulus: *Vt sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis praua & peruersa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* & rursum Petrus; *In quo admirantur impij, non concurrentibus uobis in eandem luxuriæ confusionem, blasphemantes.* Hoc sensu Christus Apostolis suis, & eorum in Ecclesia successoribus dixit: *Vos estis lux mundi. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, ut glorificent Patrem uestrum qui in cælis est.* De alienis autem rectè factis Deū non glorificat, nisi qui uel imitatur quod laudat, uel ad imitandum paratus est, uel certè, qđ non imitatur, compungitur, suamque seu infirmitatem, seu negligentiam humiliter agnoscit atque deplorat. Qui certè unus est fermentationis & emendationis gradus. Rursum dicit: *Vos estis sal terræ.* Nam ut carnes, sale admixto tum à putredine cōseruamus, tum etiam nouo sapore condimus: sic [peccatorum condiendis & extinguendis putoribus, salem Apostolicum Dominus misit in mundum,] ait sanctus Augu. Id autem fiebat tum doctrina salutari, tum exemplo uitæ. Vnde Paulus: *Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiant, & in ijs qui pereunt; alijs quidem odor mortis in mortem, alijs odor uitæ in uitam.* id est, ut exponit D. Hieron. [prædicationis nostræ longè lateque spirat fragrantia.] Sed obseruandum, quare tam bonus odor vitæ Paulus fuerit, & quare sic eius prædicationis fragrantia spirauerit. Sequitur: *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes uerbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur.* id est, non suam, sed Christi gloriam in omnibus quærebat. Adulterat enim uerbum Dei, qui non ex eo generationem quærit filiorum Dei, sed uoluptatem tantùm suam in tractando spectat, ut adulteri carnales non proles quærunt, sed uoluptati tantùm uacant suæ. Quia ergo Paulus bonum fermentum fuit, bonus odor, azymus sinceritatis; ideo sua doctrina tot populos fermentabat, ut uerus sal terræ, & lux mundi. Interrogatus Franciscanus quidam, uir egregiè doctus, & celebris ecclesiæ, quid causæ esset, cur non eam sermones eius ad populum vim & energiam haberent, quàm Bernardini eiusdem Ordinis uiri, quem ipse & doctrina & eloquentia superaret;

Philip. 2.

1. Pet. 4.

Matth. 6.

Matth. 5.
Simile.
De sermo. Dominii in monte lib. 1. c. 10.

2. Cor. 2.

Quæst. 11. ad Hedibiā, to. 3.

2. Cor. 2.

Exemplū.
In uita S. Bernardini, apud Sur. to. 7. pag. 432.

peraret; respondit: Ego comparari possum carboni calido, sed non ignito; cui si alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus similis est carboni ardenti, diuino inflammatus Spiritu; cui carboni si alij frigidi apponantur, iguem ab illo colligent & incalescent. Tales carbones ardentes sunt fermenta Euangelica, ad multas farinas fermentandas. Sed absque doctrina publica in priuata uita & conuersatione, talia quoque fermenta sunt religionis Christianæ puri & ueri cultores: adeò vt non conuersatio tantum, sed & aspectus solus ad fermentationem & compunctionem aridarum farinarum sæpenumero ualeat. De multis sanctis memoriæ proditum est, eos solo vultu atque aspectu impiorum animos vel fregisse & terruisse, vel ad meliorem frugem conuertisse. Reynerius Marchio, homo impudicus, & alioqui ferus, dicere solebat: [Non imporator, non aliquis mortalium tantum mihi metum malet incutere, quantum me Romualdi Abbatis terret aspectus. Ante eius quippe vultum neque quid dicam scio, neque quibus me defendere valeam inuenio.] Sancta Coleta virgo, Ordinis sanctæ Claræ reformatrix, homines impudicos, & animo lubrico ad se accedentes, solo aspectu ita commouit, vt eos castos, ac pudicos ablegaret. Sic ad solum aspectum sanctæ Mariæ OEgniacensis, clericus quidam Cameracensis, satis dissolutus, ita subitò mirabiliter mutatus fuit, vt magnam profuderit lachrymarum vim, multumque compunctus & ædificatus decesserit: sic deplenitudine cordis in faciem eius diuini Spiritus gratia redundabat. Sanctus Malachias, Hiberniæ Episcopus (vt in eius uita scribit Sanctus Bernardus) armatorum contra se multitudinem, & in caput eius conspirantium sola præsentia, & sermonis grauitate compescuit. Idem quoque fecit Sanctus Nortbertus, Præmonstratensium monachorum Pater, in sua ciuitate Episcopali Magdeburgi, quum populi aduersus eum acerrimus tumultus, & furore plenus, concitaretur. Quod & de sancto Odone Abbate Cluniacensi, circa cuiusdam monasterij reformationem accidisse, in eius vita apud Surium scribitur. Sed illustre est in hoc genere exemplum, quod Sanctus Gregorius de sancto Equitio Abbate commemorat. [Iulianus defensor à Romano

2. In uita S. Romualdi, to. 3. pa. 721. Sur.

3. In uita eiº tom. 7.

4. In uita eiº lib. 1. c. 13.

5. To. 6. pag. 97.

6. To. 3. pag. 544.

7. To. 6. pag. 436.

mano Pontifice missus, ut hunc Abbatem Romam euocaret, quum ad monasterij locum peruenisset, & Abbatem in agro fenum tunc secare intellexisset; superbum quendam ualde & contumacem puerum, cui vix poterat uel ipse dominari quum haberet, per hunc Abbatem ad se uocat. Perrexit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, omnesque illic intuens fenum secantes, requisiuit quisnam esset Equitius. Moxque ut audiuit quis esset, eum adhuc longè positum aspexit, & immenso timore correptus, cœpit timore lassescere: qui tremens ad Dei hominem peruenit, atque vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, suumque dominum ei occurrisse nunciauit: Cui resalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fenum uiride, porta pabulum iumentis in quibus ueneris: ec ce ego, quia parum supereſt, opere expleto te subsequor: Iulianus autem quum post longiorem moram reuertentem tandem puerum conspicit, atque in collo fenum exprato deferentem, uehementer iratus, cœpit clamare, dicēs: Quid est hoc? Ego te misi hominem deducere, non fenum portare. Cui puer respondit: Quem quæris, ecce subsequitur. Tum uir Dei clauatis calciatus caligis falcem fenariam in collo deferens ueniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino, quia ipse esset quem quæreret, indicauit. Idem uerò Iulianus repentè vt vidit Dei famulum, ex ipso habitu despexit, eumque qualiter deberet alioqui proterua mente præparabat. Mox verò vt seruus Dei comminus affuit, eiusdem Iuliani animum in tolerabilis pauor inuasit, ita ut tremeret, atque ad insinuandum hoc ipsum, pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petijt, & quia Pater eius Apostolicus eum uidere uellet, indicauit.] Hęc ibi. Tanta est uirtutis uis & pietatis energia. Talem odorem spargit, sic fermentat farinas, quibus etiam per occasionem admiscetur. Si talia hodie fermenta nos sacerdotes essemus, si tam bonus odor; profectò non secus & nos nobiscum conuersantes fermentaremus, [non fermento malitiæ & nequitiæ, sed sinceritatis & puritatis,] ut melius Deum ac diuina saperent. Tales olim fuisse in Ecclesia primitiua Anglicana sacerdotes &

8. Dial. lib. 1 cap. 4.

In histo. gent. Anglorum, li. 3. c. 26.

monachos ante annos iam ferè mille, scribit venerabilis Beda, auctor grauissimus & perantiquus. [Tota, inquit, tũc fuit sollicitudo doctoribus illis Deo seruiendi, non seculo; tota cura cordis excolendi, non ventris. Vnde & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita vt vbicunque clericus aliquis aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus excipererur. Et si in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexa cerucce, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatorijs diligenter auditũ præbebant. Quod si quis sacerdotũ in vicum fortè deueniret, mox congregati in vnũ vicani, verbũ vitæ ab illo expetere curabant.] Hæc venerabilis Beda. Talis tunc erat sacerdotum Anglorum (quam gentẽ quomodo hæresis hodie prosus immutauit, & ex pia ac religiosa admodum, in omnem nunc luxum, libidinem, uitæque licentiam effusam reddiderit, sine lachrymis cogitare uix possumus) pietas & uitæ sanctitas, tam bonus odor, tam fortè fermentum, ideoque sic populum passim quauis occasione fermentabat. Vt tale singuli fermẽtum. simus, his uerbis Apostolus unumquemque hortatur: *Omnis sermo malus ex ore uestro nõ procedeat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiã audiẽtibus.* Et iterum: *Omnia ad ædificationem fiant.* Et alio in loco: *Quæ pacis sunt, sectemur, & quæ ædificationis sunt, ad inuicem custodiamus.* Et rursum: *Vnusquisque uestrum placeat proximo suo in bonum ad ædificationem.* Et adhuc semel: *Consolamini inuicem, & ædificate alterutrum sicut facitis.* Tota hæc ædificatio, quam toties tam diligenter Apostolus inculcat, est illa huius Euangelij fermentatio, qua bonorum operum luce, exemplo, odore, alios ad bonum ædificamus, ad virtutem extimulamus, & in mallam bonam ac sapidam, nobisque consimilem conuertimus. De hac etiam spirituali ædificatione & fermentatione Petrus: *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei; si quis ministrat, tanquã ex uirtute quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum.* Vult uidelicet, ut oẽs nostræ actiones & sermones proximum ædificent, & fermenti loco sint ad Dei gloriam, id est, *donec totum fermentetur*. Hic enim est totius ædificationis finis, & tota perfectio. Sed quia alios fermentare uult, debet ipse prius fermentum esse à Christo, & in Christo bene sapidum ac sanctificatum. Quod quomodo fiat, his uerbis Diuus Ambrosius docet: [Ecclesia renatum hominem, qui est in anima, & corpore, & spiritu, fermento sanctificat spirituali, ut fiant unum hæc tria fermentum. Quod utiq; tunc fit, quũ sibi tria hæc pari quadam cupiditatum lance consentiunt, & æqualis aspirat concordia uoluntatum: iuxta illud Apostoli. Vt integer spiritus uester, & anima, & corpus, sine querela, in die Domini nostri Iesu Christi seruetur. Sed spiritus quo uiuimus oẽs in hoc corpore siti, hoc uerius fit quando carnis lasciuia non redundat, & anima corporalibus non incuruatur erroribus, ac mensura uiuendi in toto hoĩe inoffensa seruatur. Sed quia mẽsuratum æqualitas, sine adiumento Ecclesiæ atq; doctrinæ difficilè perseuerat, ideirco mulier illa, quæ figurã Ecclesiæ gerit, tã diu uirtutẽ illis doctrinæ spiritualis admiscet, donec fermentetur totus ille interior homo cordis absconditus, & in gratiã patris cælestis assurgat. Bene. n. fermentũ dr doctrina Christi, quia panis est Christus. Et Apostolus ait: Vnus panis, unũ corpus multi sumus. Fit ergo vnum fermentum, qñ ea to non cõcupiscit aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnẽ, sed facta carnis mortificamus, & anima ex afflatu Dei flatum uitæ sumpsisse se conscia, secularis necessitudinis contagia terrena declinat.] Hæc ille. Tale fermentũ esse debemus, ut aliis fermentandis idonei simus. Quemadmodum enim ignis ut ad rem aliquam comburendã idoneus fiat, prius in ea per calorem emissum radicatur, & cõburere nititur; quod postquam aliquantulũ effecit, uires suas colligit, ut iuxta proprium naturæ suæ motum surrum purius aduolet, sicut apparet in flamma quæ sursum ascendit: sic anima primùm corpus animat, illudq; uiuificans ei communicatur, estq; forma eius, & in hac communicatione aliquantulũ terrestris esse uidetur, contra naturam suam; sed quando sursum ad Deum eleuatur, & quasi flãma supra corpus extollitur, tunc spiritus esse dicitur; tũc ueluti carbo ignitus est, ad alios accedendos idoneus. De hac

Ephes. 4.
1. Cor. 14.
Rom. 14.
Rom. 15.
1. Thes. 5.
1. Pet. 4.
Lib. 7. in Lu. c. 13.
1. Thes. 5.
Simile.

Domin. in Albis, tex. 5. Dom. 3. post Pent. tex. 1.

hac fermentatione, & ædificatione proximi, in aliis Dominicis alius erit dicendi locus.

EVANGELIVM DOMINICAE SEPTVAGESIMAE

Matth. 20.

Imile est regnū cęlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane cōducere operarios in vineā suā. Conuentione aūt facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suā. Et egressus circa horā tertiā, uidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: Ite & uos in uineam meā, & quod iustum fuerit, dabo uobis. Illi autem abierunt. Iterū aūt exijt circa sextam & nonā horā, & fecit similiter. Circa undecimā uerò exijt, & inuenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & uos in uineam meā. Cùm serò aūt factū esset, dicit dominus uineę procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedē, incipiens à nouissimis usq; ad primos. Cùm uenissent ergo qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt singulos denarios. venientes aūt & primi, arbitrati sunt q̄ plus essent aceptuī. Acceperunt aūt & ipsi singulos denarios. Et accipientes, murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes: Hi nouissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pōdus diei & æstus. At ille respondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriā: nōne ex denario cōuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & uade. Volo aūt & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut nō licet mihi quod uolo facere? aut oculus tuus nequā est, quia ego bonus sum? Sic erūt nouissimi primi & primi nouissimi. Multi.n. sunt uocati, pauci uerò electi.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Exijt primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa undecimam.* De prouidentia & benignitate Dei, in procuranda hominum salute.

2. *Conducere operarios in vineam suam.* De bonorum operum necessitate ad uitam æternam consequendam.

3. *Misit eos in vineam suam.* De genere operum ad uitæ æternæ denarium consequendum necessario.

4. *Illi autem abierunt.* Contra dilatores & procrastinatores in causa salutis, & diuini obsequij.

5. *Quid hic statis tota die otiosi?* Cōtra otiosos, & ignauos in causa salutis.

6. *Quia nemo nos conduxit.* De uera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus.

7. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* De bonorū operum mercede, in quinq; loca subdiuisus. 1. Mercedem reddi operibus alioqui debitis. 2. Operibus quæ nobis ipsis sunt utilia, non Deo. 3. pro exiguo labore mercedem ingentem. 4. Quantus ad uirtutem stimulus hæc merces sit. 5. De gaudio & gloria beatitudinis æternæ.

1 *Exijt primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa undecimam.*

LOcus moralis de summa Dei misericordia, prouidentia, benignitate circa hominum salutem procurandā, à nobis humiliter, & cum debita gratiarum actione considerandus. Exire. n. Dei, est uocare, & operari nouum effectum in creatura. [Hoc est (ait Aug.) exire patrem familias, innotescere: quoniam qui in domo est, in abdito est, non uidetur ab eis qui foris sunt. Cum autē exit de domo, uidetur ab eis, qui foris sunt. Christus quando non intelligitur, & non agnoscitur, in secreto est: quando aūt agnoscitur, exijt conducere.] Hæc ille. Deus ergo exit per suā prouidē tiam & misericordiā, humanæ salutis causam agens, seq; ipsum, & uoluntatē suam nobis patefaciens, ut eam cognitam exequamur, exequendo salui simus. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*, ait Christus. Sic Deus Pater exit ad nos loquendo nobis per internam gratiā. Rursum:

Prouidentia Dei circa salutem hominum. Serm. 59. de uerbis Dom.

Ioan. 5.

Apoc. 3. sum: *Ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit uocem meã, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Sic Deus, qui omnia implet, exit de se, ut intret in nos, imò ut nos conuertat in se: hoc est. n. [Cœnabo

Paul. de Palacio in Matt. c. 20 cum illo, & ille mecum. Sicut. n. Verbũ exiit a Patre, & uenit in mundum: quia deiecit se, & humiliauit se, ut deificet mundum: ita Pater exit uelut à se, uelut a Maiestate sua, ut inhabitet in nobis. Hic est ineffabilis Dei erga nos amor.

Psalm. 8. Quid habet pectus nostrũ, ut ad ipsum uenire uelit Deus? *Quid est homo quod memor es eius; aut filius hominis, quoniã uisitas eum?* Si S. Elizabeth profunda cum humilitate dixit, ueniente ad eam B. Virgine: *Vnde hoc mihi, ut mater*

Lucæ 1. *Domini ueniat ad me?* quanta cum humilitate aduentum Dei in cor nostrum, qui singulis penè momentis fit, excipere & uenerari deberemus? De uinea sua, de anima humana

Esaiæ 27. dicit Deus: *Ego Dominus, qui seruo eam. Repentè propinabo ei, ne fortè uisitetur contra eum. Nocte & die seruo eam.* Sic in hoc Euangelio primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa undecimam exit bonus paterfamilias, uineæ suæ curam habens. Primo mane, in lege naturæ, per Angelos, in quibus locutus est ad Patres ueteres, hora tertia, per Moysen in lege scripta; hora sexta, per Prophetas; hora nona, per Christum; circa undecimam & nouissimam horam, & finem seculorum, in quos nos deuenimus, per Apostolos suos, eorumq; perpetuos successores, Ecclesiæ sanctæ præpositos. Sic Apostolus: *Multifariè, multisq; modis loquens Deus*

Hebr. 1. *olim Patribus per Prophetas, nouissimè autem locutus est nobis in Filio.* Sed & in singulis nostrũ, in prima ætate cuiusq; usque ad decrepitam senectutem uocat nos Deus, uel ad pœnitẽtiam, uel ad maiores in uirtute progressus. De hac Dei prouidẽtia iam in alijs Euangeliis plura diximus.

2. *Conducere operarios in uineam suam.*

Bonorum operũ necessitas. Denarius diurnus. LOcus moralis de bonorum operum necessitate ad uitam æternam consequendam. Quos Deus uocauit in gratiam suam, eos quasi operarios in uineam conducit. Vult vt operentur, & operando, denarium diurnum, qui uita æterna est, consequantur. Denarius enim uocatur, pro-

pter perfectionem, & omnium bonorum aggregationem. Denarius siquidem omnes numeros claudit, & ultra denarium nulla nouit natio numerare, nisi iterum ab unitate incipiendo. Diurnus uocatur, quia in ea felicitate nox & tenebræ non sunt. Agnus est lucerna ciuitatis: nihil peccati, ignorantiæ, aut mali in ea admiscetur. Laboris ergo & operis boni assiduitatem hic locus docet. *Vt auis ad volandum: sic homo ad laborandum natus est.* Ac primùm operari omnibus naturale est. Nil sine duro uita labore dedit mortalibus. Apud ethnicos Iupiter omnia habuit labore uenalia. Terra inculta, nihil nisi spinas & tribulos profert. Aer detentus corrumpitur. Domus non habitatæ corruunt. Viæ non tritæ siluescunt. Instrumenta musica, quæ non pulsantur, destruuntur. Ferrum sine exercitio rubiginem contrahit. Aqua stagnans, non nisi ranas, & bufones, & serpentes alit, ac producit. Equus generosissimus in stabulo quiescens marcescit. Ad artes autem si respicimus, nunquam bonus colonus erit, nisi qui fuerit gnauus & industrius, & rusticatum rem studio uehementer incensus. Opifices qui non de multa nocte uigilant, mercator ignauus, miles segnis, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi possunt. Artium maximarum studia sine uigilantia & labore frustra appetuntur. Tota laus Imperatoris & Ducis, in mira celeritate & uigilantia posita est. Hinc illud Vespasiani dictum: [Imperatorem stantem debere mori.] Catonis sententia erat: [Homines nihil agendo malè agere discunt.] Diogenes, ne otio torperet, dolium suum uoluebat assiduè. Solon præcipit, parentem à filio nullum uitæ subsidium accipere, qui nullam artem filium docuisset. Lex fuit apud Aegyptios, qua singuli cogebãtur nomina apud Præsidem profiteri, & qua arte sustentaretur ostendere: quòd si qui mentirentur, aut iniusto quæstu uterentur, capite plecterẽtur. Denique labor omnes artes adinuenit, domos ædificat, agros colit, terram peragrat, mare nauigat, naturam ipsam excolit; fera & siluestria animalia, mansueta & domestica reddit. Ingenium acuit, memoriam perficit, auro ipsi ac gemmis pretiosis splendorẽ adfert, &, ut nobilis Poeta dixit, *Labor improbus omnia uin-*

cit.

Similium congeries. Iob. 5.

Osor. de reg. instit.

Apophthe. Suet. Bruso. lib. 4. Laer. lib. 6 Fran. Sen. li. 1. de ist. Rep. ex Diodoro Sic.

ctt. Dicat hic fortè aliquis, vel ignauus Catholicus, vel impius hæreticus: Seculi quidem huius bona non nisi labore acquiruntur; vita autem æterna, Dei beneficio, CHRISTI gratia liberaliter donatur, vel certè fide credentium comparatur, iuxta illud Apostoli: *Gratia Dei, uita æterna.* Atqui Christus hic dicit, conduci operarios in vineam, & alibi: *Regnum cælorum uim patitur, & violenti rapiunt illud.* & idem Apostolus: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Sed vita æterna est gratia: quia radix & principium eius est gratia. De qua re vide plura in altero Promptuario. Accepta autem gratia, bonorum operum radice, nostrum est fructus producere: accepta Domini pecunia, nostrum est eam bene expendere, *Arbor non faciens fructum, excidetur, & in ignem mittetur. Ite, negotiamini donec veniam.* Quod qui non fecit, ei Dominus dicit: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens, cum usuris utique exegissem illam.* Ad operandum ergo, ad negotiandum, ad fructum boni operis faciendum, omnes vocati sumus, vt denarium accipiamus. Hac enim conuentione facta, denarium vitæ æternæ accipiemus. Quod certè ne in statu gratiæ Euangelicæ cuiquam mirum, aut durum videatur, etiam in statu innocentiæ, ante peccatum, talis quædam conuentio cum primo parente nostro facta est. *Tulit Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum.* id est operando, & Dei mandatis obediendo, eã custodiret. Idcirco enim sequitur: *Præcepitq; ei dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morieris.* Ecce opus Adæ in Paradiso, obedire præcepto Dei: ecce conuentio cum eo facta; quo die mandatũ violat, morte morietur. Sic in hũc locum Aug. [Positus est homo in Paradiso, vt operaretur eundem Paradisum per agriculturam, non laboriosam, sed deliciosam, & mentẽ prudẽtis magna atq; vtilia commonentem; custodiret autẽ eundẽ Paradisum ipsi sibi, ne aliquid admitteret, quare inde mereretur expelli. Deniq; accepit & præceptũ, ut super quod sibi custodiat Paradisum, i. quo conseruato, inde nõ proficiatur.] Hæc ille. Sic mittimur, vt operarij in uineã quisq;

Rom. 6.
Matth. 11.
1. Cor. 3.

Matth. 3.
Lucæ 19.
Matth. 25

Genes. 2.

De Genes. ad lit. lib. 8. c. 12.

suam, quæ tamen Domini vinea est, ad uineæ cultum & custodiam, vt eã bonis operibus excolendo (hoc est enim operari in vinea Domini) custodiamus eam nobismetipsis, nihil admittendo vnde illam perdamus. Sumus quippe operarii, sed non qualescunque: nec satis est operari, sed videndum quid, & in quem finem operemur. Opera hic intelligunt, non vnde viuamus, non vnde honores & opes acquiramus (hæc sunt huius vitæ vel necessitates, vel uanitates) sed vnde vineam Domini excolamus, operando Dei gloriam, salutem nostram & proximorum. [Mercenarius (ait S. Chrysostomus) non ad manducandum conducitur, sed vt opus domini sui faciat. Et vna quidem aut altera hora manducat, cæteris laborat, & pensum facit. Quo autem die opus non fecerit, erubescit panẽ petere.] Sic nos Christiani, qui (vt docet Origenes) [ad operandũ in Baptismo conducti sumus, ibi nomen militiæ dedimus, ibi diabolo & pompis eius renunciauimus:] ad opera Dei faciendo, ad mandata eius seruanda, ad labores pro nomine eius suscipiendos, ad salutem nostram & proximorum procurandã vocati sumus, non ad huius uitæ uel necessitates procurandas, uel uanitates conquirendas; quorum illud cuiusuis hominis est, & cum brutis commune, hoc impijs proprium. Et modicum quidem temporis, naturæ necessitatibus impendere, longè maximam uitæ partem Dei cultui, & excolendæ uineæ Domini tribuere oportetet. Quo deniq; die nullũ opus Dei fecimus, eo die pudeat dicere. [Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.] Titus Imperator ita beneficentiæ amans fuit, ut, quo die nulli beneficium præstitisset, suis dicere solitus fuerit: [Amici, diẽ perdidimus.] Nobilis quoque pictor Apelles dicere solebat: [Nulla dies sine linea.] Totum hoc nostram iguauiam confundere debuit. [Victum, & quæ eò pertinent, quærere, non sunt opera nostra, sed diaria nostra, ait Chrysostomus loco citato: Sed uæ nobis, quorũ totum opus est, uinere in hac uita posse, & qui diaria conuertimus in tutum opificium. Laudatur Ezechias Rex in veteri Scriptura hoc modo: *Opera tua est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo in uniuersa cultura ministerij domus Domini iuxta legẽ & cæremonias, uolẽs requirere Deũ suũ in toto corde suo: fecitq;*

In Matth. homil. 54. operis imperf.

Tract. in Matth.

Sueton. in Tito.

Apophthe.

Exemplũ 2. Para. 31

& pro-

& prosperatus est. Nobile exemplum boni & ueri operarij in uinea Domini sui. Operatus est *bonum*, iuxta operis substantiam & naturam: *rectum*, ex parte intentionis: *uerum*, quia feruenter & diligenter: *coram Domino*, quia propter Deum: *in uniuersa cultura*, nihil omittendo quod ad uineam Domini excolendam pertinebat: denique *iuxta legem & ceremonias*, non ex cerebro aut sensu suo: postremò, *uolens requirere toto corde*, id est, omnem perfectionis conatum adhibendo. Hanc ob causam idem Ezechias, accepta mortis sententia, sic Deum precatus est: *Obsecro Domine, memento, quaso, quomodo ambulauerim coram te in ueritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim*. Si Rex in synagoga talis, qualis in Ecclesia Christi quilibet Christianus esse debet? De hac re mox plura in altero textu.

4. Reg. 20.

3. *Misit eos in vineam suam.*

De operũ genere.

LOcus moralis de genere operum, quæ ad denarium uitæ æternæ accipiendum præstare oportet. Mittit nos Deus in uineam suam. Iubemur ire in uineam eius: non ad fabulandum (quod æquè in foro fiebat, ubi otiosos illos stantes inuenit) sed ad operandum, & id totum exequendum quod uineæ cultura desiderat. Certè quæ in uinea excolenda requiruntur, ea ferè omnia in anima curanda, seu nostra, seu proximi, desiderantur. Vt uinea excolatur, primùm terra purganda, ei ciendo lapides, & exstirpando spinas ac uepres. Primum opus ad animam excolendam, illud est, ut conscientia superbiæ, auaritiæ, libidinis, aliorumque uitiorum spinis, sedulo pœnitentiæ studio expurgetur. Ideo prima uox Ioannis præcursoris Domini, & Petri uicarij Domini illa erat: *Pœnitentiam agite*. Expurgata terra, fodiendus plantandæ uineæ locus. Timoris & humilitatis spiritus cordi inducendus; quia *initium sapientiæ timor Domini*. nec seruilis, qui pœnæ potius quàm Dei timor est, & sapientiã præcedit potius quàm parit eius est; nec filialis, qui perfectorum etiam sapientum est: sed initialis, qui sapientiæ principium inclusiuè est, quem & Christus primo beatitudinũ loco posuit, dicens: *Beati pauperes spiritu*. Humilitas uidelicet ac demissus animus, beneque pro-

Opera in excolenda uinea. 1.

Matth. 3. Actor. 2. 2.

Prouerb. 1

Matth. 5.

profundus, ideóque ad pietatem docilis. Hic enim uirtutis principium est, sicut *initium peccati superbia*. De quo timore Apostolus dixit: *Noli altum sapere, sed time*. His gestis plantatur palmes. Bona uirtutum opera animo inserenda, ante omnia fides, spes, charitas, moxq; earum fructus. Ad quæ inserenda, ut *Deus Pater agricola est, & Christus uitis ipsa*, cuius palmites esse, & cui incorporati debemus, ut *Dei agricultura* simus: sic & ex parte nostra quædam opera concurrunt; *auditus uerbi Dei*, ex quo fides; consideratio promissionum Dei, ex qua spes; præparatio uoluntatis nostræ, *ut diffundatur charitas in corde nostro*, iuxta illud: *Aperi os tuum, & implebo illud*. Iam ut melius crescat palmes in terra fixus & plantatus, fossa circumducenda, subiata terra quæ circa palmitem est, ut aquam & solis calorem uberius percipiat. In anima quoque spirituales fossæ faciendæ sunt, terra terrenaque desideria à radice cordis longissimè remouenda, ut rorem gratiæ de cœlo spirituale, & calorem Solis iustitiæ, liberius animus accipiat, atque ita sua desideria cælum uersus detegere, & aperire, & euenare ualeat. Hoc est enim *renouari in nouitate sensus nostri*, ut, qui antea non nisi terrena, & carnalia appetiuimus, nunc nisi cælestia & spiritualia appetamus. Hoc Dauid fecit quum diceret: *Os meum aperui, et attraxi spiritum, quia mãdata tua desiderabam*. Quasi fossam in ore fecit desiderio profundo seruandi mandata, atque hac ratione diuinum ad se Spiritum copiosè attraxit. Qui enim concupiscit sapientiam, inueniet eam. Vnde illa eius uox: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini*. Vbi palmites creuerint, putandi diligenter, ne folia superflua, & crebrò pullulantes pampini, fructuum & copiam lædant, & maturitatem retardent. Sic terum, & curarum, & negotiorum terrenorum superfluitas resecanda, ne uel uirtutes alias illa cura impediat, quia istæ spinæ diuitiarum & sollicitudinum huius seculi *suffocant uerbum Dei*, ut crescere in corde nequeat; & *grauantur corda curis huius uitæ*, ut ad Deum & diuina se extollere non ualeant: uel saltem ne uirtutum profectus impediat ac remoretur: quia pluribus intentus minor est ad singula sensus. Superflua autem

Eccli. 1. Rom. 11. 3.

Ioan. 15. 1. Cor. 3.

Rom. 10.

Rom. 5.

Psalm. 80. 4.

Ephe. 4.

Psal. 118

Eccli. 24. 5.

Luce 8. & 22.

tem sunt, quibus homo rectè uti non potest, sicut superfluus cibus est, qui stomachum grauat. Alioqui ut stomachus bene sanus multum cibum bene digerit: sic animus cordatus, & sapiens dicere potuit, *Scio abundare, scio & penuriam pati*. Illud quoque in uineæ cura in primis cauendum est, ne racemus in palmite crescens terram attingat: mox enim putrefiet. Non debet bonum opus, quod bona uoluntas bene operando protulit, terram respicere, aut tangere, hominum laudes, ac fauorem quærere. Sic enim putrefit, & omne meritum, ac præmium apud Deum amittit. In Canticis sponsa dicit: *Omnia poma seruaui tibi, noua & uetera*. Non mihi, inquit, sed tibi seruaui. Non meam laudem, honorem, aut commodum meum in meis bonis fructibus quæro, sed tuum, ò Domine, honorem & gloriam. Alia cura uineæ est, ut ad palum ligetur, ne suo pondere eo citius in terram corruat, quo uberius excreuit. Anima semel purgata, ne iterum ad terrena recurrat (*naturam expellas furca, tamen usque recurret*) ad Christum per amoris uinculum ligari debet, ut cum Paulo quisque dicat: *Christo confixus sum cruci*, & rursum: *Quis me separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu?* Tale amoris uinculum facit, ut Christo commortui, & resurgentes cum Christo, ea quæ sursum sunt quæramus, non quę super terram. Porrò uitis, quia trunci est natura gracilis, sustentari necessariò fulcris & baculis debet, ne quouis uento agitata, & huc illucque impulsa, magnum in fructibus detrimentum ferat. Sic & mens humana, quia ex naturali sua per peccatum primigenium corruptione lenuis, & ad omne malum procliuis est, ut quouis superbiæ uento agitetur, aut uanitatis aura inflетur, ne sic bonorum operum suorum fructum penitus amittat, sanctæ & profundæ humilitatis fulcro (quæ omnium uirtutum custodia est) sustentari & fulciri, & communiri debet: sicuti uidemus apes, corpora leuissima, quum uehementes aeris motus suspectos habent, lapillis quibusdam pedibus tenentes sese per inania nubila, hoc pondere adhibito, ibrare & sustentare, ne leue alarum remigium præcipitent flabra uentorum. Humilitas quippe pondus est salutare, deorsum mentem trahens, ne uana elatione sublatus, quo altius effer-

Philip. 4. 6.

Cant. 7.

7.

Galat. 2.

8.

Simile.

effertur, eo grauius præcipitetur. Præter hæc omnia uites bene constituta & collocata, sepe aut muro circundari debet, ne bestiarum morsibus, aut incursibus pateat, ne singularis ferus depascat eam, & uel tenera iugulta in transcursu frangat, uel corpus ipsum & truncum grauiter impellendo lædat. Eodem prorsus anima humana semel à Deo sanctificata, & in Christo iustificata, sepe & regula certa mandatorum intra pietatis & sanæ doctrinæ fines, ac terminos coerceri & conseruari debet, ne feræ siluestres uariorum uitiorum eam depascant, penitusque corrumpant: uel etiam falsæ doctrinæ, & impia consilia uaferent eam. Sic apud Esaiam: *Deus uineam suam sepe circumdedit*, vt iam alio in loco explicuimus. His singulis rite in uinea procuratis, restat ut racemi bonis uuis onusti coligantur, fructusque uberes ex uinea ita bene exculta decerpantur. Sic debet unusquisque tum in seipso aduertere, an diuini Spiritus fructus iam produxerit, de quibus Paulus: *Fructus Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*: tum etiam ad ædificationem proximi, talenta sibi data expendere, & fructum facere. Postremò collectis uuis, etsi quædam integræ domini usibus seruiant, tamen & multo maior earum pars, adeoque selectiores, & maturiores, & pulchriores in torculari calcantur, ut uinum inde exprimatur. Sic omnino etsi quibusdam fidelibus satis ad salutem sit, *declinare à malo, & facere bonum*, absque in signi aliqua cruce, & certamine, absque eo quòd per varias tribulationes in torculari probentur; tamen plerique electi, & quidem Deo chariores, & fructu bonorum operum pleniores, in torculari calcantur, in varias tribulationes incidunt, & per longam probationem, patientię (*quæ perfectum est opus*) uirtutem exercent, & coronam reportant. Sic qui parcit Confessoribus, vincit in Martyribus. *Dico uobis amicis meis: Nolite timere eos qui corpus occidunt*. De hac re in superioribus sæpe diximus. Sed & solent uinitores, spinis & vepribus ex uinea sublatis, uineam munire, & à ferarum ingressu arcere. Sic tu peccata per pœnitentiam sublata, animo tamen sæpe reuolue. Ab ijsdem repetendis, uel ab alijs vi-

Esaiæ 5.

Domin. 5. post Epip. 10.

Galat. 6.

11.

Iacobi 1. Lucæ 12.

12.

tiorum monstris, illa recordatio custodiæ, ac munimenti loco erit. Videat nunc unusquisque, quousque in uineæ Domini cultura processerit, &, si nihil habeat quod agat, oriosè sedeat: sin multa sibi adhuc deesse perspiciat, semper sibi operandum esse intelligat. In hanc uineam omnes conducti sumus. *Empti sumus pretio magno.* Et quare? *Vt glorificamus Deum in corpore nostro:* quanto magis animo, in tota mente, & toto corde? In Christi castris militamus. Nullus labor militaris recusandus. Qui uult ex mercatura discere, nullum nauigandi laborem detrectat. Qui liberari à graui morbo desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere cupit, statim de pretio incipit cogitare. Sic qui ad uineam Domini se & uocatum, & conductum, & missum esse intelligit, ad labores assiduos se uocari sciat. In omni agriculturæ genere, nihil tam uarium, & tam assiduum coloni labore atque industriam desiderat, atque unius uineæ cura. In bruma, in uere, in æstate, in autumno aliquid semper est quod agat agricola. Vix bene finita vindemia, resecandi palmites, qui tota æstate luxuriarunt; terra de nouo purganda, plantæ nouæ inserendæ, fossæ ducendæ, sepes renouanda, sustentacula paranda noua. Vbi pullulare cœperit, pampini sollicite inspiciendi ut purgentur, ut putentur quum opus fuerit: folia superflua resecanda. Vbi uuæ maturuerint, quantus in tota uindemia labor? Maior certè quàm in reliqua, ut adolesceret cultura. Nam & in custodia & recto usu uuarum maior labor, prudentia, & cautela maior adhibenda, quàm in ipsa earum operatione. Ideo Christus, ut ostendat nos operarios esse debere perpetuos, dicit, se nos in uineam suam mittere.

Similia.

4. *Illi autem abierunt.*

Contra dilationem uirtutis.

LOcus moralis contra dilatores, & procrastinatores, in causa salutis & obsequij diuini. Etsi enim Deus pro sua infinita bonitate omnibus horis uocat in uineam, mane, hora tertia, sexta, nona, undecima: tamen neque eosdem omnibus istis horis in hoc Euangelio uocauit, sed modò hos, modò alios, neque ulla eius vsquam extat promissio, aut

aut uitæ longioris, aut iterandæ uocationis. Imò hoc Euangelium diserte notat, quod isti uocati, mox ut uocati fuerant, abierunt. Qui mane uocatus est, non se excusat, ut expectetur, usque ad tertiam: nec qui tertia, ut differatur usque ad sextam. Vnde sanctus Augustinus: [Tu quando uocaris ueni. Sexta hora uocatis ueni Paterfamilias etiam hora undecima uenienti denarium promisit: sed utrum uiuas usque ad septimam horam, non promisit.] Et alio in loco: [Verum quidem dicit, quòd Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit, sed huic dilationi tuæ diem crastinum non promisit.] Quare Apostolos suos Hebræos sic grauiter monet: *Videte, fratres, ne fortè sit in aliquo uestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo uiuo:* non solùm infidelitate hæresis, sed etiam infidelitate separationis à diuino amore, & obedientia Dei uiui: quasi deserendo culturã uineæ eius, aut etiam nolendo ire in uineam. Sequitur. *Sed adhortamini uosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex uobis fallacia peccati.* Sũt uerba pulcherrima. Per singulos dies adhortari nos ipsos ad uirtutem iubet: nec ullum cras expectare: sed illud *Hodie* semper in animo & opere habere. Sic enim alia scriptura dixit: *Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra.* Per totam hanc uitam, *Hodie, cognominatur in nobis.* Hodie uox Dei est. Cras uox diaboli est, quam hic Apostolus uocat *Fallaciam peccati.* Diabolus enim & peccatum in eo nos perpetuò fallunt, quòd Hodie sibi reseruant, & Cras Deo fallaciter promittunt. Obseruauit hoc sapienter & salubriter Gregorius Nazianzenus: [Quòd si hodiernũ diem semper præteriens, salutem in posterum reijcias, tanquam nimirum dilationibus à pestifero spiritu deceptus, ut illius consuetudo fert, dicentis, Da mihi id quod nunc fluit temporis, futurum Deo; mihi ætatis florem, Deo senectutem; mihi uoluptates, Deo corpus effœtum, nullisque usibus aptum: quanto miser in periculo uersaberis? quot quãque inopinati rerum casus te abripient?] Et uide, quæso, diaboli fallaciam. In omnibus huius seculi negotiis, uel necessariis, uel superuacaneis, nullam nobis requiem, nullam dilationem permittit. Canit nobis illud per Poetam: *Fronte capillata, post est occasio calua.* Si filio, si nepoti, si amico, si

Serm. 59. de uerbis Dom.

Enarrat. in Psal. 114.

Hebr. 3.

Psalm. 90.

Cras, uox diaboli.

Orat. in S. Baptisma.

Diaboli fallacia.

eo, si tibi ipsi, beneficium, officium, patrimonium conquiritur, noctes, ac dies currimus, nullum rei benè gerendæ tempus elabi sinimus; sic ad omnia uigilamus, quasi cras, aut hodie moriendum esset. In sola causa salutis Nestoreos nobis annos promittit. Sic uafer diabolus præsens tempus per otium & uoluptates, futurum per spem inanem lactando, nobis surripit; donec die, quo minimè putamus, in suum nos barathrum ex improuiso cum maximis cachinnis protrahat. Hæc est fallacia diaboli & peccati, qua obduramur in malo, de quo Apostolus cauere nos iussit. Sic iterū Spiritus sanctus nos monet: *Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem. Subitò enim uenit ira eius, & in tempore uindictæ disperdet te.* Sic iterum Paulus: *Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis.* [Illud nunc (ait Nazianzenus) non certum aliquod tempus, sed tempus omne designat.] Illud nunc, nullum crastinum habet. Vide, quæso, diaboli fraudem. Vt palam atque apertè uirtutem contemnat, homini mediocriter Christiano persuadere non potest. Id ergo agit, ut differat, ac differendo amittat. [Qui non est hodie, eras minus aptus erit.] Quanto enim magis differtur bonum, tanto difficilius redditur, uel propter peccati consuetudinem, uel propter Dei maiorem offensionem, uel quia tandem impius, quum in profundum uenerit, contemnit. [Nauis, etsi multa onera capiat, tam diu onerari potest, ut submergatur.] Tam diu & frequenter in peccato manere quis potest, ut gratiam suam Deus penitus subtrahat. quod & disertè futurum Scriptura prædicit: *Auferetur Zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius, eo quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ.* Non irascar, id est, non te castigabo ut emendetis. *Dimittit eos secundùm desideria cordis ipsorum in adinuentionibus suis.* Deinde quantum maluni temporis iactura? Vt cut pannus, quum adhuc integer est, quamcunque uelis de eo uestem conficere licet; ubi autem semel aliquam formam accepit, ad aliud aptari non potest, absque magna panni iactura, aut cum magna nouæ uestis defraudatione: sic tempus elapsum, quod otio, aut uoluptati datum fuit, animæ saluti applicari, aut utile esse non potest, sed detrimento

Eccli. 5.

2. Cor. 6. Vbi supr.

Similia. Basil. in exhor. ad Bapt.

Ezech. 16.

Psalm. 8.

mento potius est, quia malè impensum. Sed & ideo mortis horam rem incertissimam Deus esse uoluit, ut omnis Deo seruiendi dilatio penitus præscinderetur, & omni tempore uigilantes, quasi in acie accincti staremus: ut de extremi iudicij hora incerta, in alia Dominica offendimus. Domin. 1. Aduent.

5. *Quid hic statis tota die otiosi?*

LOcus moralis contra otiosos, ignauos & desides in Dei obsequio & salutis causa. Si enim nec dum in uineam conductos ita arguit paterfamilias, quanto magis iam per Baptismum uocatos & conductos arguet? Si in foro otiosum esse non licet, quanto minus in uinea? Si nati ex carne, & adhuc de mundo homines otij arguuntur, quanto magis nati ex Deo, & electi de hoc mundo, ut Christo nomen dent, si otio torpescunt, redarguentur? Sed in foro huius mundi nulla sunt negotia? Imò locus ille omnium negotiosissimus est, ubi frequentissima mercatura, contractus plurimi, & magna politiæ ciuilis pars exercentur. Sed hos negotiosos homines, Paterfamilias Deus uocat otiosos: quia licet *infinitis se quæstionibus immisceant, & sollicitè sint circa plurima*, tamen quia unum, quod necessarium est, amittunt; otiosi coram Deo censentur, & sunt. Vt enim Dauid tacuit dum clamaret tota die, (ait enim: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die*: clamauit enim in peccato, sed tacuit in gratia) & sicut Ierusalem plangitur, ut *ciuitas sola, plena populo*, quia Deo suo caruit; & ut *cæci duces* uocantur Pharisæi, quia ueritatem non uidebant, alioqui satis oculati; ac denique ut tota prudentia humana *stultitia est coram Deo*: sic tota negotiositas humana, quæ circa terrena occupatur, & cuius finis terra, & præsens commoditas est, otiositas est coram Deo. Sicut enim pueri, quum in castris luteis componendis occupantur, & in arundine equitant, uidentur sibi occupatissimi, quum nostro hominum iudicio meras nugas otiosè agant; sic omnino omnes occupationes terrenæ, in quibus nec Dei gloria, uel salus proximi, aut nostra non quæritur, etsi nobis hominibus seria, &

Contra otium & ignauiam.

Mundi negotia, otia sunt Deo.

Eccls. 7. Ioan. 11.

Psal. 31.

Thren. 1.

Simile.

grauia negotia uideantur, tamen Deo & Angelis eius, imò sapienti cuique meræ nugæ & inane otium uidentur, & sunt. Simile est in agricola, opifice, mercatore, quando nō id agunt quod ars & professio eorum postulat. Sed ut de otiosis propriè dictis, & iuxta communem intellectum acceptis, Euangelij uerba tractemus, hoc ipsum, otiosum esse, seu in foro, seu in uinea, meritò reprehendit paterfamilias, & ut bonus medicus radicem & causam morbi pareficit. *Otiositas enim*, vt alibi dictum est, *multam malitiam docuit*, id est, causa & radix est multorum peccatorum. Vnde illud etiam hominis ethnici: *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.* Sed audiamus potius Sanctos nostros. Esse otium per se graue peccatum, familiari exemplo docet S. Chrysostomus. [Nihil (inquit) boni facere, hoc ipsum est malè facere. Dicas enim uelim: si famulum haberes qui nec furaretur, nec conuitiaretur, nec contradiceret, nec inebriaretur, nec quicquam mali faceret, sederet tamen toto die otiosus, nec aliquid eorum, quæ seruus hero præstare debet, faceret, nō flagellares illum? Atqui nihil mali operatus est.] Planè sic Deus flagellabit otiosos, hoc ipso q̄ otiosi sunt. Duplex n. est hominis iustitia. Non solùm. [Declinare à malo, (sed etiam) facere bonum. Pisistratus, Atheniensium tyrannus, accersi iussit eos qui in foro deambulando atque etiam tempus tererent, & dixit: Si nec boues nec semina habetis, de meo accipite, ut terram colatis: ueritus ne hortū otium insidias aliquas pareret.] Sic Deus, non nostras insidias metuens, sed nostræ saluti prospiciens, & multorum malorum causas tollens, uocat nos in uineam suam, dans nobis de suo & naturæ ures, & gratiæ semina, quibus freti laboremus. Huius otij & desidiæ fructum rectè Sapiens expressit, dicens: *Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.* Docet, qui in hac uita non laborant, in altera uita nihil gratiæ aut fauoris impetraturos. Omnes creaturæ accepto operandi præcepto, ab initio creationis suæ usque hodie operantur. Cæli motus non cessant, terra germinat, bestiæ & pisces multiplicātur. Solus homo, quia liberi arbitrij est, non obtemperat præcepto siue naturæ: *Insudore uultus tui comedes panē tuum:* siue gratiæ Euangelicæ, *Regnum cælorum uim patitur, & operarij*

Otiositas malorum radix. Eccli. 33.

Hom. 16. in Epist. ad Ephe.

Aelian. uar. hist. lib. 9.

Prou. 20.

Genes. 3. Matth. 11

operarij coducuntur in uineam. Quare ad creaturas easdēque uilissimas, otiosos & pigros Deus mittit. *Vade ad formicam, ò piger, & considera uias eius, & disce sapientiam.* Prou. 6. Quanta ignominia, ut à formica homo discat, & sapientiam discat? Cur hoc? Sequitur: *Qua cùm non habet ducem, neque præceptorem, neque principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.* id est, quum non habeat cuius exemplum sequatur, ut nos Christi Mediatoris, & tot Sanctorum eius; nec cuius præceptis obtemperet, vt nos Ecclesiam, & omnes Præpositos eius; nec à quo reprehendatur, ut nos uerbi prædicatores, & animarum curatores habemus: tamen parat in æstate, & congregat in messe quod comedat in hyeme: & nos in præsenti uita, & tot bonorum occasionibus & oportunitatibus, non prospicimus futuro iudicio. Sed & uide sapientiam formicæ atque industriam. Est animal parnum, in quo laudatur humilitas: grano puro pascitur, in quo commendatur honestas: socios laborantes adiuuat, in quo docetur charitas: sollicita semper curritat, in quo monstratur industria: prouida est de futuro, in quo ostenditur prudentia: grana collecta detruncat, ne in terra germinent, uel putrescant, in quo significatur nostra mortificatio: tempore imbris grana abscondit, in quo nos docet tentationis fugam: tempore sereno granum soli exponit, in quo docet, uel Deum de bonis suis laudare, vel ad Dei gloriam bona nostra depromere: pondus portat maius quàm ipsa sit, in quo monstrat zelum compassionis. Occultas uias (ait Solinus) rectas faciunt; per quas incedant. Hoc nos docuit Scriptura, clamans: *Rectas facite semitas Dei nostri.* ut suprà explicatum est. Iuxta Plinium, lib. 11. c. 30. Grana sibi inuicem communicant, & labores ordinant. Documentum dant charitatis, eiusdemque ordinatæ. Faciunt denique semitas in silice tritas, quo docent duras uias nos cudiodire. Vides formicæ sapientiam, sine duce, sine præceptore, sine principe. Ergo non iam Regina Austri, aut Nini uitæ, sed una formica surget in iudicio, & nos pigros, otiosos, desides, uacuos, inanes ac steriles bonorum operum, condemnabit. Sed audi rursum Sapientem, quomodo exclamat: *Vsquequo piger dormies? quando consurges de somno tuo?* Prou. 6.

S. Bonau. in Diæta sal. c. 28. Formicæ sapientia.

no tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, & veniet tibi paupertes quasi uir armatus, id est, cui resistere & mederi non poteris: à qua etiam in æternum non liberaberis, quia captiuum te abducet, ut armati hostes aduersarios suos pigros, & bello captos, solent. Augustinus ante suam conuersionem hoc se pigritiæ morbo laborasse, his uerbis docet: [Vndique ostendenti uera te dicere, Domine, non erat omnino quod responderem ueritate conuictus, nisi tantum uerba lenta & somnolenta. Modò, ecce modò, sine paululum. Sed modò & modò non habebant modum, & sine paululum ibat in longum.] Otium optimis Philosophis tam absurda res uisa est, ut mundum æternum potius ponere, quàm creationem eius in tempore agnoscendo, otium in Deo agnoscere maluerint. Insipienter quidem, quo ad Dei otium, quia etiam non creato mundo, maiora habet in seipso Deus in quibus occupetur (ut suæ diuinæ essentiæ contemplationem, amorem, & communicationem diuinarum personarum) quàm sit totius uniuersi creatio & gubernatio: in hoc tamen sapienter, quod otium ita detestabantur, ut ne quidem Deo conuenire existimarent. Si enim Deo non conuenit, qui nulla re indiget; quanto minus nobis hominibus, quibus nihil est indigentius, adeò ut panem quotidie à Deo mendicemus, dicentes. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?* Otij fugiendi exemplo sunt fatuæ uirgines, quæ, *morante sponso, dormierunt, et dormitauerunt*. Volentes enim alienum oleum mendicare, dicentes, *Date nobis de oleo uestro*, repulsam acceperunt, & quidem negligentia dignam. In extremo mortis articulo qui petit alienum oleum, id est, ut alterius bonis misericordiæ operibus iuuetur, frustra tunc hoc petit, sed bene ei respondetur: *Ite ad uendentes, & emite ibi*. hoc est, ut ipse uide quas eleemosynas pauperibus feceris (illi enim uendunt quodammodo cælum) qui, *quum defecerimus, recipiunt nos in æterna tabernacula*, eo quòd ex mammona iniquitatis eos nobis amicos fecerimus:) uel quæ alioqui misericordiæ & uirtutum opera exequutus fueris. Nam qui in tali articulo non inuenit oleum misericordiæ, quod eum sursum cuehat aqua negligentiæ suffocabitur. *Iudicium sine misericordia ei qui non*

Confes. li. 8. cap. 5.

Matth. 25

Luc. 16.

fecit misericordiam. Sera autem illa & extrema pœnitentia, uix pœnitentia dici potest: quia licet mortis metus augat, amoris tamen Dei paruum, aut nullum uestigium ostendit. Quare Diuus Augustinus, ut talibus pœnitentiam negare non uult, ita pœnitentiæ fructum illis promittere non audet, ut mul is uerbis in qua lam concione ad populum disserit. Otium igitur fugiendum, ne ad extremum hoc nos periculum adducat. Vnde sapienter Sanctus Augustinus otium uocauit [uiui hominis sepulturam.] Si ex dormientibus non est scripta, ut Iureconsulti dicunt, quanto minus cælum dormientibus paratur? Dauid in bello fortis, domi otiosus sedens, alienam uxorem rapit, & homicidium committit. Salomon, quia in summa pace otio fruebatur, libidine seipsum perdidit. Populus in deserto, absente Moyse, & nihil agens, *sedit manducare & bibere, & surrexerunt ludere*. De hac materia supetius plura.

Iacobi 2.

Hom. 41. & homil. 50.

Serm. 17. ad fratres in eremo. *Exempla*.

Do. 5. post Epiph. tex. 2.

6. *Quia nemo nos conduxit.*

LOcus moralis de uera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus. Error enim omnium, fidem in Scripturis reuelatam ignorantium fuit, aut ferè omnium, nullum esse potest hanc uitam uirtuti præmium, mercedem nullam. Hunc humani generis errorem Christus hac uoce huius parabolæ significare uoluit. Otiosorum enim tam infidelium quàm etiam fidelium, sed impiorum, & fidem suam factis negantium, illa uox est: *Nemo nos conduxit*. Nullus est uirtutis honos, præmium, & merces nulla. Horum uocem Ecclesiastes expressit, dicens: *Dixi in corde meo de filijs hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestijs*. Nimirum qui id sentirent quod sequitur: *Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum, & æqua utriusque conditio sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius*. In his uerbis (ut exponit Sanctus Gregorius) [ex mente infirmantium,] id est, qui laborant ignoratione ueri, [humanæ suspicionis sententiam proponit. Qui tamen, ex definitione rationis,

Mercès certa bonorum operum.

Eccles. 3.

Dial. li. 4. cap. 4. Eccle. 6.

nis, suam post modum sententiam protulit, dicens: Quid habet amplius sapiens stulto, & quid pauper nisi vt pergat illuc vbi est vita?] Hanc etiam impiorum & infidelium opinionem diuus Paulus his verbis correxit: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Veteres siquidem Philosophi, & sapientes huius mundi; vel ipsam voluptatem; & rerum omnium affluentiam pro summo bono habuerunt, non uirtutis actionem, ut Epicurei; uel qui uirtutem coluerunt, aut propter se solam expetendam sine ulla mercede à Deo expectanda (ut qui Stoici vocabantur, & rigidissimi virtutis cultores habiti sunt) aut gloria præsentis seculi, tanquam iusta & ampla mercede, eam compensari putabant, uel deniq; nihil esse Deo curæ actiones nostras, seu bonas seu malas, asserebant. Omnium horum uox erat: [Nemo nos conduxit:] Contra hos omnes disputans Lactantius ait: [Virtus mercedē suam à Deo iudice accipiet: quā si tollas, nihil potest in uita hominum tam stultum, tam inutile uideri, quā uirtus.] Nā & ideo disputabant olim Philosophi Academici (ut apud Ciceronem Carneades) Iustitiam esse stultitiā. [Iustus (inquit ille Carneades) si aut equum saucio, aut tabulam naufrago non ademerit, quum in periculo uel hostium, uel naufragij uersatur, stultus est. Ipsi n. pereundum est, nisi fecerit. Si ademerit, iniustus est; prudens tamen, quæ suæ saluti consulit.] Hæc olim ethnicorum, hæc hodie impiorū etiam Christianorum disputatio est, qui utile honesto, commodū suum iustitiæ & æquitati præferunt; & dū prudentes esse uolunt, iniusti sunt, rebusq; tantū præsentibus consulendum putant. [Cur n. sic ille disputauit (ait Lactantius) nisi quia ad hāc uitam tēporalem referebat omnia, virtutisq; præmia, quæ sunt æterna & immortalia, nō videbat?] Qui n. iustitiæ præmiū, iniustitiæ pœnas reddi fit miter credit, uitam potius præsentem, quā iustitiam, deseret. Verum ideo otiosi tota die in foro stamus, ideo Dei & iustitiæ operibus neglectis, improbè, fraudulenter, iniustè negotiamur, *circumuenientes fratrem in negotio* (quæ magna hodie, proh scelus, prudentia uidetur) quia cum istis ethnicis, & atheis in corde dicimus: *Nemo nos conduxit* ad benefaciendum: nulla virtutis, aut iustitiæ merces est. Nam (quod

1. Cor. 15. Philosophorū omnium uox.

Diuinar. Instit. li. 5.

Cic. lib. 3. de Repub. apud August. de ciuit. Dei. li. 2. c. 21.

Diuinar. Instit. li. 5.

1. Thes. 4.

quod notandum est) hæc vox nec eorum est qui mane, nec qui hora tertia, sexta, nona, sed qui circa undecimam vocati in vineam fuerunt: nempe vel gentilium Philosophorum, & huius mundi sapientum, qui paulo ante Christi aduentum florere in orbe cœperunt, & iniquitas omnis sic abundare, vt iustitia stultitia videretur; vel impiorum credentium, qui totam ferè vitam in fraudibus, & mendacijs, & iniustit js vbi contiuerint, vt opes accumulent, in vltima tandem ætate compuncti, & vocati in vineam, vt de animæ salute cogitent, pro sua excusatione dicunt: *Nemo nos conduxit*. de futuræ vitæ præmio nihil hactenus cogitaui. Hanc opinionem impiam, & otij atque socordiæ fontem (marcessit enim uirtus, cui nulla spes præmij proponitur, & instam omni uirtuti difficultatem, mercedis expectatio uel tollit, uel minuit, quia, *vt patientia probationem operatur, sic probatio spem adfert*) nostri temporis hæretici renouarunt, suorumque animis altissimè impresserunt, omnem bonorum operum apud Deum mercedem negantes, sicut omne meritum negant, & operas eucharisticas (sic enim loquuntur) & gratuitas prædicant, dicentes, posse quidem unumquemq; bene operari (ait enim Flaccus Illyricus, *Verum est non excludi bona opera ac uirtutes, si ut quis uelletur eas habere*) sed nec ob expectationem mercedis (hoc enim mercenarium vocant, & seruis proprium, non filiis Dei) nec tanquam rem ad salutem necessariam (sic enim illorum sola & specialis fides penitus conciderot) uerum ex solo intuitu beneplaciti Dei: quia uidelicet iuxta istos, *Nemo nos conduxit*. Sed hæc duplex persuasio & doctrina impia, omne prorsus bene operandi studium hominum animis eximit. Christianos enim frigidos & infirmos (quorum maxima turba est) ad bonorum operum contemptum inducit; alacriores, & fortiores in desperationem trahit. Illi enim bene operandi studium, ut minimè necessarium, perlibenter deponūt. Nam qui summa bonorum operum necessitate persuasa, & firmiter credita, tam tepidi nihilominus ac languidi sumus; eiusdem necessitatis opinione sublata, quomodo non penitus frigidis erimus & planè stupidi? Isti uerò propter perfectionem summam (est enim perfectissimus operandi

Rom. 5. Locus cōtra hæreticos.

perandi modus, & rara quis in terris, ex puro & solo Dei amore, absque ullo mercedis desiderio, virtutem sectari? bonorum operum labores suscipere desperant. Qua ex causa apud horum temporum hæreticos omnis pietas, iustitia, virtus, Dei timor, religio non exulat tantùm & iacet, uerum etiam explodituꝛ ac deridetur. Quod enim de Gentibus nullam futuræ gloriæ spem habentibus Paulus scribit, hoc illis accidit. *Desperantes semetipsos tradiderunt* Ephes. 4. *impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis, in auaritia.* Sic aliæ Scripturæ: *Desperauimus: post cogitationes nostras ibimus, & unusquisque prauitatem cordis sui mali fa-* Ierem. 18. *ciemus.* Rursum: *Nescierunt sacramenta Dei, neque speraverunt mercedem iustitiæ.* At nos Christiani Catholici Sapien. 1. agnoscimus & profitemur nos esse conductos ad operandum in vinea Domini amplissima mercede proposita. Sumus filij Dei & liberi, ut simus tamen serui. Sumus liberi peccato, serui iustitiæ. Quod penè cum stomacho Apostolus docet, nostri temporis Libertinos in spiritu prævidens. *Nescitis*, inquit, *quoniam cui exhibuistis ues seruos* Rom. 9. *ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam? Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. Liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ:* Ergo sic filij & liberi sumus, ut tamen serui. Certè ita serui Dei sumus, ut, quum fecerimus omnia quæ præcepit nobis, dicere tamen debeamus, *Serui inutiles sumus.* Deo quidem inutiles, *quia* Lucæ 17. *bonorum nostrorum non indiget*; nobis autem ipsis per om- Psal. 15. nem modum utiles: quia talibus dicetur; *Euge serue bone* Luc. 19. *& fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Rursum sic serui sumus, ut etiam mercenarij simus, non quidem sordidi, sed heroici: nec coactitij, sed spontanei ac liberi. Merces quippe quam expectamus, non res uilis, aut sordida est, non bonum aliquod temporale & terrenum, & huius uitæ, sed illa quam seruo suo Abrahæ Deus repromisit: *Ego* Gene. 15. *merces tua magna nimis.* Qui talem mercedem respicit, heroici & nobiles mercenarij sunt; sicut Regibus seruire, nobilitas est. Quare Apostolus disertis uerbis dicit: *Scientes* Colos. 3. *quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Christo Do-*

sto Domino seruite. Sic serui Dei sumus, ut empti precio magno, ita conducti mercede amplissima. Quare ut conducti, finito labore, expectant suam mercedem; sic iusti in Scripturis. Pauli illa uox est & doctrina: *Sobriè, iustè, pie* Tit. 2. *viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Iubet bene operari, expectando mercedem. Hæc exspectatio mercedis nostræ, est quasi cibus noster inter laborandum. Deus in hoc Euangelio cõ ducit operarios, & conuenit cum illis *ex denario diurno*, Matt. 20. Quibusdam etiam dixit: *Quod iustum fuerit, dabo vobis.* De cibo & potu nihil dicit. Et tamen qui in uinea laborat, præter denarium quem accipit, quod comedat habere debet. Noster ergo cibus spes est & expectatio mercedis. De hoc cibo dixit Propheta: *Propter verba labiorum tuo-* Psal. 16. *rum ego custodiui vias duras.* verba labiorum Dei, promis- Psal. 119. siones amplissimas dicit. Et iterum: *Sustinuit anima mea in uerbo eius, speravit anima mea in Domino.* Quasi enim sustentatur anima, pascitur, & refocillatur in mediis laboribus, expectando beatam spem. Hæc expectatio, hæc spes mercedis, fuit cibus Martyrum in tormentis, cibus Confessorum in perpetua mortificatione, cibus denique & cõsolatio Christi ipsius, quum nostras iniquitates portaret. De illo enim Apostolus scribit: *Qui proposito sibi gaudio,* Hebr. 12. *sustinuit crucem, confusione contempta.* Tollenda ergo uox illa otiosorum hominum, uox ethnica, uox hodie hæretica, uox impia, & desperatione plena: *Nemo nos conduxit.* Conducti sumus, quia *pietas*, quam in uinea excolenda exercemus, *utilis est ad omnia, habens promissionem vitæ,* 1. Tim. 4. *quæ nunc est, & futuræ.* Conducti sumus denario, quæ est uita æterna.

7. *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

De mercedis bonorum operum qualitate. 1.

LOcus moralis, & consolatione plenus, de bonorum operum mercede à Deo reddenda. Hunc locum, quod ad doctrinam attinet, & de vera mercedis retributione, in altero Promptuario contra hæreticos tractauimus. Nunc ut ad mores valet, & ad pietatem extimulat, tractandus est. Quo in loco primùm Dei benignitas spectanda est,

da est, quæ nostris operibus mercedem promittere vo-
2. luit. Secundò, quantus ad virtutem stimulus hæc repo-
3. sita merces esse debeat. Tertiò, quæ & quanta hæc mer-
1. Dei be- ces est, paucis explicabitur. Ad primum quod attinet,
nignitas quum opera nostra seruorum sint opera, & prorsus debita,
triplex. quum nobis ipsis sint vtilia & necessaria, quum parui tem-
1. poris & exigui laboris sint, immensa Dei benignitas la-
2. tis laudari non potest, quæ illis mercedem repromittit,
3. vitam æternam. Seruorum opera esse labores fidelium
1. Opera in Dei præceptis exequendis, iam modò ostensum est:
nostra esse sed & inde patet, quòd quicquid sumus, Deo debemus.
debita. Vnde illa fidelis serui vox: *Quid retribuam Domino pro*
1. *omnibus quæ retribuit mihi?* Huc accedit, quòd omnia
Psal. 115. ferè virtutum opera, Dei præcepta sunt: à nobis igitur
2. præstari debent, etsi nulla proponeretur merces. Ideo pec-
cata nostra & transgressiones vocantur debita nostra. *Di-*
mitte nobis debita nostra, quia id, quod debuimus facere,
Simile. non fecimus. Deus ergo opera à nobis alioqui debita re-
munerat, veluti si magnus aliquis Princeps, propter se-
uatam torquem auream, magnum auri pondus ministro
daret. Nam vt ille commissam sibi torquem seruare de-
3. buit, alioqui puniendus, sic nos Dei mandata. Rursum
nulla mercede proposita æquum & conueniens erat, nos
Christianos Christo pro nobis passo compati, & capitis
nostri vestigia sequi. Ex qua consideratione Paulus ait:
2. Cor. 15. *Charitas Christi vrget nos: quia si vnus pro omnibus mor-*
tuus est, ergo omnes mortui sunt. Et tamen compatienti-
bus illi mercedem repromittit Christus; dicente Paulo: *Si*
Rom 8. *compatimur cõglorificabimur. Socij facti passionum, socij eri-*
1. Cor. 1. *mus consolationum.* Amplificari hic ergo debet bonitas &
benignitas Dei, quæ operibus alioqui debitis, mercedem tã
men maximam reddit. Iam verò quale illud est, vt hæc ip-
2. Opera sa bona opera, quibus merces promittitur, nobis ipsis sint
nostra no- vtilia, & sic vtilia, vt absque illis bruta, non homines,
bis utilia. essemus. Quid enim aliud sunt omnia virtutum opera,
quàm animi humani ornamenta? Quid aliud tota illa vi-
neæ Dominicæ cultura, in qua laborantes mercede re-
munerat, quàm ipsius animæ cuiusque nostrum neces-
saria cura, homine rationali digna, ut in superioribus ex-
plicatum

plicatum est? Quare quemadmodum pij parentes ægrõ- *Simile.*
tantibus filiis, & potiones amaras recusantibus, dona &
xenia promittunt, si medici præceptis obtemperauerint,
quum tamen salutis beneficium non tam parentum quàm
filiorum sit: sic Deus Pater cælestis, præceptorum suo-
rum obseruationi, & uirtutum exercitio, quæ nobis in
hac corrupta natura grauiter ægrotantibus salutaria sunt,
illi autem nullo modo necessaria, aut utilia, ingentia præ-
mia promittit. De hac Christi medicina Augustinus: [Mi Serm. 13.
sit Deus medicum, qui nos gratis sanaret. Parum est, qui de verb.
gratis sanaret; qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil Apost.
addi ad istam beneuolentiam potest. Quis est, qui dicat:
Sanem te, & do tibi mercedem? Optimè fecit. Sciebat se
uenisse diuitem ad pauperes. Sanat ægrotos: sanatis do-
nat, & non aliud quàm seipsum donat.] Hæc considera-
tio tam clara & certa est, ut multi Gentium Philosophi ui-
tutem propter seipsam expetendam, & exequendam esse
docuerint. Vnde Seneca: [Altum quiddam est uirtus, ex- In lib. de
celsum & regale, inuictum, & infatigabile. Voluptas hu- uita beata.
mile, seruile, imbecille, caducum, cuius domicilium forni-
ces, ac popinæ sunt.] Hæc est ergo maxima Dei benigni-
tas, quod bonis operibus operam dando, [& hic dulcem vi Hom. 11.
tam (ut scribit Chrysost.) uirtutum ipsarum delectatione in Ma. h.
ducemus, & futurorum dono potiemur bonorum, Deique
insolubiles amicitias sortiemur.] Quid nempe uel hu-
manæ societati commodius, uel cuiuis homini iucundius
esse potest, quàm perpetua & sincera dilectio? Ad hoc
est maximum Dei mandatum. Imò *qui diligit proxi-* Rom. 13.
mum, Legem impleuit. Denique omnia decalogi manda-
ta, an aliud iubent, quàm quod omnis Respub. ciuitas, fa-
milia à suis omnibus exactè obseruari percuperet? Talia
sunt omnia Dei & Ecclesiæ præcepta, ut magis ad no-
stram utilitatem & consolationem, quàm ad Dei gloriam
sint comparata. Imò in uirtutum ratione magis nostro
commodo, quàm suo honori, Deus prospectum uoluit.
Verbi gratia: Orta est inter te & alium simultas? Vide
quid iubeat Deus: *Vade prius reconciliari fratri tuo, & sic* Matth. 5.
offeres munus tuum ad altare. Consultũ & prospectũ prius
uult paci fraternæ, & resarciendæ iniuriæ proximi, quàm

suo honori, qui in oblationibus ad altare præstatur. Sed & inimicum tuum, nisi tibi reconcilietur, Deus ideirco non diligit, quia tibi inimicus est, & quia tu amicus Dei es. De quare sic Chrysostomus: [Quia Deus nos perfectè diligit, ideo inimicis nostris nō uult esse amicus. Vt puta: Duo inimici estis fideles: ideo tibi non uult esse amicus, quia illi amicus est: & ideo illi non uult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens, est illi inimicus? & illum diligēs, tibi est inimicus.] Hæc ille. Sic Deus propter bonum nostrum ad perpetuam charitatem cogit: non secus quàm si bonus pater duobus litigantibus filiis, etsi utrumq; amet, neutrum tamen, durante lite, uelit diligere, quia alter alteri litigando noceat, quum ille utrique beneconsultum uelit. Amplificari multum & copiosè hæc Dei benignitas potest, quòd illa in nobis uirtutum opera magnificè remunerat, quæ nobis potissimum utilitatem adferunt. Nam ut de, quæso, quomodo hanc fraternam dilectionem remuneret. Iubet nos orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Hoc est, promittit uobis ueniam peccatorum, si nos aliis in nos peccantibus ignoscimus. Et ideo in alia Scriptura dixit: *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Denique in extremo iudicio illa bona opera maximè remunerat, quæ proximorum nostrorum utilitatibus seruierunt, ut pascere esurientes, uestire nudos, uisitare captiuos. Tertium punctum quod in ineffabili Dei benignitate circa bonorum operum remunerationem annotari potest, adhuc excellentius est, quod parui temporis, & exigui laboris opera, æterna & splēdidissima mercede remuneret. Vnde Apostolus: *Quod in præsenti momentaneum est & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Leuitati laboris, pōdus gloriæ, idemque supra modum sublime, momentaneo æternum respondet. Sic alibi: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Nempe, ut scribit Augustinus, [siliqua laboris ad requiem sempiternam.] Si tibi certo constaret, & ad hoc diploma regium signatum haberes, te per annos in hac uita quinquaginta maximis redditibus potiturum, si decem prius annos in Regis obsequio, & seruitio ageres; an hanc conditionem recusares? Nō adeò opinor demens, aut stupidus esses, si bonorum huius uitæ amator es. Quod si ergo cælestem gloriam amas, quid de tantilli temporis labore causaris? An præsentium magis uoluptate traheris? Nempe sic in uinea Satanæ se res habet. Prius illic merces redditur, & postea laboratur. Prius ad momentum temporis deliciantur, & postea in inferno cruciantur. Prius conuiuantur splendidè, sed postea symbolum soluunt peracerbè. Paucas pecunias ex usuris mutuant, & postea duplum persoluunt. *Fauus distillans labia meretricis: nouissima autem eius amara, quasi absynthium. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto descendunt in infernum*. An hanc conditionem cupis, ut præsenti uoluptate modica æternos cruciatus emas? Atqui in Christi uinea prius laboratur, & postea merces redditur: qui omnis honestæ negotiationis ordo est. Agricola prius seminat, postea metit. Mercator primùm nauigat & peregrinatur, postea ex mercibus domum apportatis rem facit. Opifex cuiuscunque artis primùm opus facit, postea mercedem accipit. Sed isti omnes uix lucrum percipiunt, quod labores compensat; aut, si accedat compensatio laborem, mediocris ille excessus est; & ut sit maximus, paruo tempore eius fructus manet; mille quoq; periculis subest, ut, quod lōgo tēpore & labore comparatum est, uno momento pereat, aut bello, aut latrocinio, aut incendio, aut morte. Sed merces quam operariis suis Deus retribuit, ut infiniti excessus est, ita nullo casu intercidit, quia æterna est. Eleganter Chrysostom. [Vtrum melius est, metuere, & anxio semper timore distineri, an cum securitate laborare? Si quis te collocasset otiosum in domo ruinosa, dicens, Expecta donec in caput tuū cecideris testudo iam putris, fortassis.n.cadet, fortassis nō cadet; quòd si hæc conditio non placet, age operare, ac tutissimum inhabita thalamum: utrū magis eligeres: otiumne illud cum timore, an laborem cum securitate? Sic igitur & nunc facito. Si quidem incertus iste euentus futuri,] dum uoluptatis causa, uirtutis laborem fugiens, repentinæ te mortis, & damnationis periculo exponis, [est quasi domus quædam putris, semper ruinam minitans. At industria, quanquam laborem habet, tamē spondet securitatē.]

Hom. 11. in Matth. operis imperf.

Similia.

Matth. 6.

1. Pet. 4.

Matth. 25

3. Retributionis excessus.

2. Cor. 4.

Rom. 8. Enarrat. in Psal. 93.

Simile.

Vinea satanæ.

Prou. 5.

Iob. 21.

Similia.

In Eplogo in D. Ioannem.

Simile.

Tale est discrimen hominis uoluptuarij, & in uinea Domini operarij. Quod si adhuc laboris magnitudinem quis eauisetur, quem in uinea Domini excolenda, & in Dei præceptis obseruandis susciperе par est; certò sciat, quisquis ille est, idcirco eum hoc causari, idcirco labores illi arduos uideri, quia Deum non amat: quod hac demonstratione ostendit Augustinus: [Secari & uri se homines patiuntur, ut incertam & breuem corporis sanitatem consequantur. Ser. 9. de uerb. Do. Immanissimis bellis miles atteritur, pluribus fortè annis in laboribus inquietus, quàm in otio quieturus. Quibus tempestatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ fœuitiæ cæli & maris expositi sunt mercatores, ut diuitias uentosas acquirant, maioribus quàm quibus acquisituri sunt periculis & tempestatibus plenas? Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula, ab equis, à fossis, à præcipitijs, à hominibus, à feris perferunt venatores? quem laborem sitiendi & esuriendi, quantas uilissimi & sordidissimi cibi & potus angustias, ut bestiam capiant, & interdum nec ipsius bestiæ carnes, propter quam & hæc tanta sustinent, epulis necessarias? Quanquam, etsi aper ceruusque capiatur, magis suaue fit uenantis animo quia captus est, quàm comedentis palato quia coctus est. Sed in his omnibus, qui hæc non amant, eadem grauia patiuntur; qui uerò amant, eadem quidem, sed non grauia pati uidentur. Quanto ergo certius & facilius ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miseriam, quantum potuit, cupiditas fecit?] Hæc ille. Si tantum ergo laboris rebus perituris, uanis quoque & futilibus comparandis impenditur; quis non uideat beatitudinis æternæ retributionem operibus uirtutum (quæ tantam adiunctam difficultatem non habent) misericordissimè & liberalissimè à Deo reddi? Atque ex his capitibus Dei benignitas in hac mercedis retributione demonstrari poterit.

Similia.

4. Mercedis expectatio uirtutis stimulus.

Nunc quantus ad uirtutem gnauiter capessendam stimulus hæc merces beatitudinis æternæ, bonis operibus redita, esse debeat, paucis ostendetur. Dauidis certè illa uox est: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes* Psal. 118. *tuas propter retributionem.* Sic Paulus ad uirtutem adhortatus ait: *Non contemplantibus nobis quæ uidentur, sed* 2. Cor. 4.

quæ non uidentur. Et Rursum, prolata illa Dei amplissima promissione, *Ero uobis in Patrē, & uos eritis mihi in filios,* 2. Cor. 6. *& filias, dicit Dominus omnipotens;* (*Si aũt filij, & hæredes,* Rom. 8. ut alibi dicit) mox infert: *Has ergo habentes promissiones mũ-* 2. Cor. 7. *demus nos ab omni inquinatione carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore.* Sciebat enim acerrimum esse ad virtutē stimulum, repromissæ à Deo mercedis exspectationē. Hoc stimulo veteres iustos ad opera pietatis ardua vehementer permotos fuisse, exemplis alio in loco ostendit. *Abraham*, inquit, *obediuit exire in locũ, & exijt nesciens quò iret. Expectabat n. fundamenta habẽtem ciuitatē, cuius artifex & conditor Deus. Moyses grandis factus, negauit se* Exemplũ. *esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo* Hebr. 11. *Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatē: maioris diuitias æstimans thesauro Aegyptiorũ, improperiũ Christi. Aspiciebat n. in remunerationē.* Moxq; paulò post infert: Hebr. 12. *Ideoq; & nos, deponentes omne pondus & circumstans peccatum, per patientiã curramus ad propositũ nobis certamen* (seu brauium) *aspicientes in authorẽ fidei, & consummatorem Iesum*; id est illum pro exemplo in oculis ferentes: *qui proposito sibi gaudio sustinuit crucẽ*, vt ita nos, proposita mercede, sustineamus labores. Et paulo post: *Omnis disciplina*, id est, virtutum exercitatio, *in præsenti quidem uidetur non esse gaudij, sed mœroris postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ.* Hic fructus iustitiæ, est merces operarijs reddita. *Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus uestris.* Philip. 3. Vides quàm studiosè ad virtutis callem gnauiter tenendum, hac proposita mercede, adhortatur. Sed & in seipso ostendit, ex hoc stimulo plurimum se incitatum fuisse. *Quæ*, inquit, *retrò sunt, obliuiscens, ad ea uerò quæ sunt prora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad brauiũ supernæ uocationis Dei in Christo Iesu.* Est igitur istius mercedis, bonis operibus repromissæ, huius brauij expectatio acerrimus virtutis stimulus, ideoq; crebrò cogitanda, & ante mentis oculos ponēda. Appositè ad hanc rē scripsit Xe- Apophthe. nophon, & Dux, & Philosophus insignis, *Eosdem labores non esse æquè grandes Imperatori ac militi, eo quòd ipse bonos laborem leuiorem faceret Imperatorum.* Quod eius uerbum

Tuscul. 2. multum laudauit Scipio Africanus, ait Cicero. Quanto enim magis ijdem labores non erunt æquè graues fideli & infideli, pio & impio, religioso & seculari, eo quòd ipsa merces, à fidelibus & piis certissimè expectata, labores illis

Simile. facit leuiores ? Quemadmodum enim auarus, si incidat

Greg. Nyss. in tabulas thesaurum alicubi absconditum indicantes; is

se. orat. 1. autem locus, qui thesaurum tenet, non sine multo labore,

de beatit. & sudore aditi potest ; nulli labori parcet, ut thesauro potiatur, quia auarus est, cui ad pecunias congerendas nihil uidetur arduum: sic omnino uir pius, & Deo frui desiderãs, inuentis Scripturæ tabulis, quæ illum docent, operarijs in uinea Domini mercedem denarij retribui, quæ est uita æterna, suauissimè operatur, ut denario illo, ac Deo suo fruatur. *Seruiuit Iacob pro Rachel septem annis, & uidebantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Nostra Rachel est

Genes. 29.

Chrysost. uita æterna, decora facie, & uenusto aspectu. [Si nautis

homil. 24. minaces pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agri-

in Matth. colis, si uulnera cædesque militibus, si grauissimi illi ictus,

Simile. plagæque pugilibus leues videntur atque tolerabiles, propter spem temporalium, ac pereuntium commodorum ; multo magis quum cælum proponatur in præmio, nihil ex præsentibus his aduersitatibus sentietur.] An fortasse dicet quispiam, cælestis gaudij expectationem ideo minus mouere, quia etsi credatur firmissimè, tamen non cernitur euidenter ? Qui hoc fuco, ac prætextu suam, uel incredulitatem, uel ignauiam excusat, hac quotidiana experientia

Simile. conuincitur inexcusabilis. Nullus pater carnalis euidenti cognitione scire potest, an proles ex uxore suscepta, uera & legitima sit. Hæc tamen ipsa cognitio, quæ ex sola uxoris credita pudicitia colligi potest, tantam uim habet, ut maximum filiorum amorem in patris pectore ingeneret: huiusmodi sanè, ut in filiis bene educandis, posteaque in seculo euehendis, nullis sumptibus, nulli labori parcat. Quanto magis qui ex sola Dei promissione firmissimè credita, æternam beatitudinem bonis operibus repromitti cognouit, ad illam assequendam bonorum operum studio impensè incumbet ? Nònne uides ut ursi alueuaria inuadunt, fauorum dulcedine allecti, quos illic esse

Similia. melle plenos autumant, nec apum aculeos, nec ferientium vulnera

vulnera quicquam morantes ? Nònne si inter mille nauigantes unus tantùm ex Indiis auro onustus redeat, cæteris pereuntibus, eandem mox nauigationem, spe similis fortunæ, innumeri suscipiunt ? Eundem debet animis piorum stimulum addere mercedis æternæ certissima retributio, etsi ex mille operariis in uinea unus tantùm, aut alter eam acciperet.

Postrema huius loci particula est, ut quæ & quanta sit hæc merces, operariis in uinea retributa, paucis explicetur : imò tantam esse potius, ut explicari nequeat, ostendatur. quod his uerbis ostendit Apostolus : *Nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Quare, ut Simonides Philosophus ab Hierone tyranno rogatus, quid Deus esset, primò unum diem ad deliberandum petijt, mox biduum, deinde quatriduum, atque ita sæpius & identidem numerum duplicauit ; *quia* (inquiebat) *quanto diutius considero, tanto mihi res uidetur obscurior;* sic de beatitudine cœlesti, quæ ipsius Dei visio, ac fruitio est, responderi potest. Attamen sicut de Pythagora narrat Plutarchus, & post eum Aulus Gellius, quod ex stadio Olympico ducentorum pedum ab Hercule metato primùm pedis eius magnitudinem, ac postea, inuento pede, totam corporis proportionem deprehendit, tanto cæteris hominibus excellentiorem, quanto Olympicum stadium cæteris pari numero pedum anteiret: ita ex eius cælestis gloriæ uestigiis quibusdam, uel in Scriptura sacra reuelatis, uel in Dei operibus, ac rerum naturæ obseruatis, quæ & quanta illa sit, quantumque omnem huius uitæ felicitatem superet, aliquatenus delineari poterit. Ac primùm in Scripturis hęc merces uocatur gaudium Domini. *Intra in gaudium Domini tui.* Nempe, ut qui particeps laborum cum CHRISTO fuit, eiusdem etiam gaudij, quo Christus ad dexteram Patris sedens exultat & fruitur, sit etiam plenè particeps. Intrare enim in gaudium, est, non eminus illud prospicere & uidere, sed intus receptum ad participationem admitti. Nunc tu cogita quantum Christi gaudium in cælis sit, quod eum consolari potuit quum in terris esset; dicẽte Apostolo: *Proposito sibi gaudio, sustinuit crucem.*

5. Quanta merces.

1. Cor. 5. Cic. lib. 1. de natu. deorum.

Noct. Attic. lib. 1. cap. 1.

Matt. 25. 1.

Hebr. 12.

2. Porrò in hac mercede esse gaudium omnibus rebus ad uoluptatem comparatis affluentissimum, verbis ad captum nostrum accommodatis CHRISTVS describit, qui dicit: *Ego dispono uobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* non quòd illic sit nectar, aut ambrosia Poetica, uel Mahumetis carnales epulæ: sed quia affluentissima erit animæ delectatio, sicuti in edendo, & bibendo ad mensas regias corporis esse solet. Nempe affluentissimi huius gaudij particulæ, in Scripturis reuelatæ hæ sunt: Primùm, esse cum Deo, nec ab illius præsentia unquam diuelli. *Vbi ego sum, illic erit & minister meus. Sequuntur Agnum quocunque ierit.* Deinde non esse tantùm cum eo, sed & uidere eum clara uisione, ut eius præsentia, totaque gloria plenissimè fruamur. *Videbimus eum sicuti est.* Non iam amplius in speculo & in ænigmate, *sed facie ad faciem.* Iam uerò quoad nos ipsos, primùm status erit maximè gloriosus: in quo ipse Dei Filius ministrabit Sanctis suis honoris causa. *Beati serui, quos, quum uenerit Dominus* (ad iudicium scilicet) *inuenerit uigilantes*, idest, in uinea Domini operantes. *Amen dico uobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.* hoc est, singulos sanctos spirituali consolatione suauissimè uisitabit, seque totum singulis communicabit, non transiens de loco in locum, sed uarias consolationes, unam post aliam, quasi ministrantium more, nouos cibos afferentium, subministrans. Verbis tamen illis Christus hanc rem exprimit, quibus ostendat suum erga sanctos non affectum tantùm, sed & honorem. Nempe honor huiusmodi erit, ut singuli Sancti, non hæredes tantùm Dei, sed & *coheredes Christi*: futuri sint; & cum illo (ut Apostolus iterũ loquitur) *conregnabunt, & conglorificabuntur.* Parum nunc est, esse *sicut Angelos Dei*, aut, ut alia Scriptura dicit, *regnare in seculum seculi*; quia pariter cum Christo regnabunt, & suo propemodum honore Christus suos dignabitur. Huius autem honoris & regni uide quantus futurus sit splendor.

Lucæ 22.
3. Ioan. 13.
Apoc. 14.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.
4.
Lucæ 12.
Rom. 8.
2. Tim. 2.
Marc. 12.
Apoc. 22.

Matt. 13. 5. *Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Et ut cætera paucis perstringamus (quæ amplificabit differtus Concionator) in hac mercede erit sanitas sine infirmitate:

te: *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* erit satietas sine fastidio: *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* erit libertas à seruitute: *Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertate gloriæ filiorum Dei.* i. propter plenissimam humanæ naturæ in illâ gloria cælesti liberationem, creaturæ oẽs, quæ propter hominem peccantem peccato seruierunt, & seruiẽdo corruptæ fuerunt, à tali seruitute per ignem expurgatæ liberabuntur, ut noui cæli fiant, & noua terra, in noua Sanctorum gloria, noua uidelicet uestita puritate. Erit porrò hoc gaudium in loco amœnissimo: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* quam ciuitatem nouam, *descendentem de cælo, ut sponsam ornatam uiro suo*, describit S. Ioann. in Apoc. Erit quoque in hoc gaudio societas iucundissima, quã Apostolus uocat. *Multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in cælis.* De qua etiam Ioannes dicit: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterit, ex omnibus gentibus, stantes ante thronum, &c.* Postremò in hoc gaudio totum opus & exercitium Sanctorum erit perpetua iubilatio: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Hæc ex Scripturis breuiter delibata: ex quibus aliquo usque conijcere licet, quæ & quanta hæc merces sit, Sanctorum laboribus, & bonis operatiis in uinea Domini repromissa, ac in hoc Euangelio repromissa.

Pſal. 102.
Pſal. 16.
Rom. 8.
6.
Pſal. 86.
Apoc. 21.
7.
Hebr. 12.
Apoc. 7.
8.
Pſal. 83.

Sed & illa qualis, ac quanta sit, ex præsenti Dei liberalitate, ac bonitate; qua in hac uita, uel iustorum merita solatur, uel impiorum morales quasdam & ciuile, uirtutes remunerat, non difficulter colligi potest. Si enim tanti uitrũ, quanti margaritum? Si in fragili & mortali uita magnus splendor, in æternà beatitudine quanta erit gloria? Si in uallemiseriæ liberalis retributio, in cælesti gloria quanta remuneratio? Pulchrè S. August. [Si, mi Domine, pro hoc corpore ignobili, & corruptibili, tam magna & innumera beneficia præstas, à cælo & aere, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & umbra, rore & imbre, uẽtis & pluuiis, uolucribus & piscibus, bestiis & arboribus, à multiplicitate herbarũ & germinũ terræ, uobis succesiuè ministrantiũ, ut alleues fastidium nostrũ: qualia, quæso, & quã magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præparasti diligẽtibus

Ex bonis præsentis uitæ conijciuntur futura.

Soliloquorum, c. 21.

EVANGELIVM DOMINICAE SEXAGESIMAE.

Lucæ 8.

VM turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exijt qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est: & uolucres cæli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: cæteris autem in parabolis; ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est uerbum Dei. Quod autem secus uiam, hi sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt, qui, cùm audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono, & optimo audientes uerbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

PERI-

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.* De frequenter audiendo Dei uerbo.

2. *Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.* De attentione audiendi uerbum Dei.

3. *Semen est uerbum Dei.* De uirtute & necessitate audiendi uerbi Dei.

4. *Quod secus uiam, hi sunt qui audiunt; deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum.* Contra otiosos, uagos, & distractos auditores uerbi Dei.

5. *Qui supra petram, qui, cùm audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum: & hi radices habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* De duritia cordis, & consuetudine peccati.

6. *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus, & diuitijs, & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur.* Locus triplex. 1. Contra sollicitudines & curas uitæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contra uoluptates carnis: quatenus hæc tria spinæ sunt, & uerbū Dei suffocant.

7. *Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent.* De corde bono optimo, & de uerbo Dei retinendo.

8. *Et fructum afferunt cum patientia.* De patientia ad omnes uirtutes exequendas necessaria.

1. *Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.*

LOCUS moralis de diligentia & frequentia in audiendo uerbo Dei, exemplo populi Iudæorum, qui sic undequaque ad Christum audiendum confluxerunt. Hic locus tractari potest ex ijs quæ infrà dicentur, tum in hoc Euangelio tex. 3. & 4. tum in Dom. 3. Quadr. tex. 7. & in Dominica Passionis, tex. 2.

2. *Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.*

Attentio feruens audiēdi uerba Dei.

LOCVS moralis de attentione feruenti auditorum, uerbo Dei adhibenda. Christus enim de fructu

bus te, in illa cælesti patria, vbi te videbimus facie ad faciē? Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarū? Si tam innumera & varia dona tua, quæ nūc amicis pariter tribuis & inimicis; quàm dulcia & delectabilia, quæ solis es largituris amicis.] Hæc ille. Rursum in alio loco: [Bona cogitate & cōsiderate, frarres, q̄ dat Deus peccatoribus: & hinc intelligite quid seruet seruis suis. Peccatoribus, blasphemantibus eum quotidie, dat cælum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, ubertatē. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis?] Hæc ille. Hæc uidelicet sanctorum uirorum sapientia est, ut, uisa huius seculi pulchritudine, non ea se fascinari & decipi sinant, sed ad alterius seculi considerandā pulchritudinem, quasi de gradu inferiori ad superiorem, ex ea conscendant. B. Fulgentius, Ruspēsis Episcopus, persecutionem Arianorum fugiens, Romæ quum peregrinaretur, uisa Romani Senatus & urbis Romæ gloria, sic ad fratres, peregrinationis suæ comites, loquitur: [Quàm speciosa potest esse Hierusalem cælestis, si sic fulget Roma terrestris? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus uanitatem, qualis honor & gloria præstabitur Sanctis diligentibus ueritatem?] Hæc ille. Similia uerba protulit S. Porphyrius, Gazæorum Episcopus, quum ex causa quadam Constantinopoli existens, Theodosij iuniores infanculi baptismum ingenti cum pompa & magnificētia celebratum cerneret. Nos (inquit uitæ eius scriptor) admirati sumus, uidentes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: [Si ea quæ paulo pòst euanescunt, tantam habent gloriam; quanto magis cælestia quæ parata sunt Sanctis Dei?] Nempe Deus hac in re sicut locuples aliquis mercator facit. Quum uadit in emporium ut merci monia emat, pro ijs quæ uiliora sunt & parui ualoris, statim in numerato persolnit. Sed pro mercibus magis pretiosis, maiorisque sumptus, fideiubet, ut proximo emporio, uel die condicto soluat. Sic Deus morales & ciuiles uirtutes peccatorum, vt res minimi ualoris, ac precij, statim in præsenti uita remunerat; sed piorum rectè facta, quæ in gratia & charitate, ad Dei gloriam, uel proximorum, & suam

Enarra. in Psal. 85.

Exempla. In uita ei⁹ apud Sur. tom. 1.

In uita ei⁹ apud Sur. tom. 1. p. 1068.

Simile. Phil. Diez in con. ser. 5. post Domin. 2. Quadr.

suam salutem operati sunt, tanquam res maximi ualoris & precij, in altero seculo, quasi in altero emporio, æterna gloria compensanda & remuneranda reseruat. Hinc etiam colligere licet, quantum excellat merces illa operarijs reposita & repromissa. Sed & huius rei causa est, quòd huiusmodi in cælis persolutio nostro maximo commodo fiat. Nam vt mercator prudens, qui citò vult ditescere, ibi merces emit, vbi in magna copia habentur, vt postea reuendat, vbi rarò inueniuntur: sic iusti in hac uita multos pro Deo labores uel suscipiunt alacriter, uel sustinent fortiter, quæ hic quidem uulgares sunt merces & uiles, nulloque in pretio; ut ieiunia, mortificationes corporis, humiliatio sui, & cuiuscunque generis tribulationes. Huiusmodi enim plena est hæc uita, & huiusmodi pauci æstimant, sed à se singuli reijciunt. At in cælo tales merces non inueniuntur, ubi omnia lætitia & honore sunt plena. Sed illic talia quocunque uelis pretio uendentur. Ille enim locus est, in quo *absterget Deus omnem lachrymam ab oculis iustorum:* & in quo, qui hic laborauerunt, *requiescent à laboribus suis.* Ibi præteriti labores carè uenduntur, & uberrimè remunerantur. Nostro igitur maximo bono fit, ut non nisi illic, operantibus in uinea merces reddatur. Hæc est beata catastrophe eorum quos Paterfamilias conduxit in uineam suam, hic huius parabolæ finis. De gaudio cælesti & gloria, uide plura apud Sanctum Chrysostomum, in epist. ad Hebræos, homil. sexta in fine: & in paræn. 1. ad Theodor. lapsum.

Didac. Stella de contemp. mund. p. 1. c. 27.

Simile.

Apoc. 7. & 14.

8. *Multi vocati, pauci electi.*

LOcus moralis de paucitate saluandorum ad vtilem timorem incutiendum idoneus: quem uide tractatum in parte Aestiuali, Dom. 19. post Pentec. tex. 10.

EVAN-

ctu audiendi verbi Dei sub parabola seminis, deque huius fructus impedimentis quum dixisset; hac acclamatione, præter morem & consuetudinem suam, parabolam concluſit. Non nisi ter quaterùe in toto Euangelio, hac vice excepta, clamasse legitur. Primùm apud Ioannem:

Ioan. 7. *Clamabat in templo Iesus, dicens: Et me scitis, & vnde sim scitis;* Iudęorum cauillationi contra aduentumeius in mundum respondens: moxque eodem tempore, *In nouissimo die magno festiuitatis, stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* vbi se Messiam & mundi

Ioan. 11. Saluatorem esse disertè proclamat. Secundò in Lazaro resuscitando iam quatriduano. *Clamauit voce magna, Lazare, veni foras:* vt hoc clamore ostenderet, peccatoris longa peccati consuetudine fœtentis sanationem longè esse difficillimam. Rursum alia vice, de quo sic Ioannes: *Iesus*

Ioan. 12. *autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* vt se & Patrem vnum esse ostenderet. Ac postremò in Cruce bis clamauit. Semel illud: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?* ac secundò: *Cla-*

Matth. 27 *mans voce magna, emisit spiritum.* In omnibus istis clamoribus, non nisi propter res maximas, & ex causis longè grauissimis, clamasse legitur Redemptor noster. Sic in hoc Euangelio, recitata parabola seminantis, *qui exijt seminare semen suum,* clamabat, vt doctrinam huius parabolę primariam esse, summè necessariam, & maxima attentione excipiendam doceret. Vide enim quid clamet: *Qui habet au-*

Aures ad audiēdū. *res audiendi, audiat.* Ambas aures ferè omnes habent:

Similia. sed non omnes aures ad audiendum habent. Qui podagra laborat, pedes habet, sed non ad currendum. Qui luscus est, ambos oculos habet, sed non ad clarè & perspicuè videndum. Qui à superiori aliqua potestate manus ligatas habet (vt loquuntur) manibus certè non caret; sed vt liberè, quod vult, agat, manus non habet. Sic omnes aures habent, sed pauci ad audiendum: nempe id quod bonum est,

Eccli. 3. & bene, & vt oportet *Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.* Duo dicit: Primò, quòd sapientiam, id est, non nisi bona & salutaria audiet. Secūdò, quòd feruenter, & magno discendi desiderio, ea quę ad animę salutē & Dei gloriam pertinent. Rationem huius affert Salomon:

Audiens

Audiens sapiens sapientior erit; stultus autem nec plagis emendabitur. Vnde huiusmodi dici solet; Surdo narras fabulam: non quia auribus caret, sed quia aures ad audiendum non habet. Enimuerò vel maximum est reprobationis, & diuinæ iracundiæ argumentum, aures audiendi non habere, desiderio discendi ea, quæ ad salutem pertinent, non teneri. Iuxta leges ciuiles, in primo furto deprehensus nudatur, & publicè vapulat. In secundo latrocinio abscinduntur aures. At quem latronem auribus iam amputatis Iudex deprehendit, eueſtigio suspenditur. Sic Deus in primis peccatis exuit gratiæ vestibus, & conscientiæ flagellis acriter verberat peccatorem. Secundò ac tertiò in idem relapso, aures audiendi amputat; sensum & dolorem peccati peccato amittit: nec ad audiendum amplius vel Dei verba, vel sana consilia, aures præbet. iuxta illud: *Impius quum in profundum venerit, contemnit.* Talem autem contemptum verbi Dei, quid nisi extrema damnatio consequitur? In veteri lege prohibetur, ne quis vel ouem, vel bouem ex voto offerret, aure & cauda amputatis. Animal auribus amputatis offerri noluit Deus, quia qui auribus priuatur, præcipuo ad salutem medio destituitur: *Fides enim ex auditu.* & proprius cuiusuis disciplinæ sensus, est auditus. Iudicialis quoque in veteri populo lex erat, vt seruus emptitius, qui septimo remissionis anno libertate data vti noluit, sed diligens dominum suum, ei adhuc seruire voluit, applicaretur ad ostium, & postes domus domini sui: *Perforabit* (dominus) *aurem eius subula, eritq; ei seruus sempiternus.* Peccator, qui seruiens peccato, diabolo seruit, si, oblata illi in prædicatione Euangelica lege libertatis, eam acceptare nolit, vt per baptismum & pœnitentiam liberatus à lege peccati, iam non sit amplius sub peccato, neque sub lege, sed sub gratia; sed adhuc vult domino suo diabolo seruire, diligens eum, & post concupiscentias suas ambulans; hic aures habet subu-

Prou. 1.

Simile.

Prou. 18.

Allegoria. Leuit. 21. Rom. 10.

Exod. 21. Deut. 15.

Allegoria.

la perforatas, pereffluentes, & ad audiendum inutiles, quia ostio domini sui affixæ fuerunt: *neque potest quis duobus dominis seruire, Deo & Mammonæ.* Aures ergo audiendi habet, qui salutis desiderio tangitur, qui libertate gra-

Matth. 6

tię,

tiæ, ad quam uocatus est, utitur, qui diaboli mancipium non est.

3. Semen est uerbum Dei.

Necessitas & fructus audiendi uerbi.

LOcus moralis de uirtute & necessitate audiendi uerbi Dei. Christus enim ideo uerbum prædicatum (hoc enim est uerbum seminatum) semini comparat, quia naturam & proprietates seminis habet, respectu fidelium humanæ. Seminis autem proprietates, respectu fructus qui ex semine nascitur, potissimum sunt uirtus eius & necessitas: Necessitas, quia sine semine iacto nullus sperari fructus potest; uirtus, quia semen habet proximam uirtutem ad producendū fructum, adeóque totus fructus in semine est uirtute. Sic se habet uerbum Dei ad animæ fructum. fructus & ultimus finis noster Deus est. Nam ut in arbore, planta, satus, ultimum est fructus; sic nostrum ultimum & summum bonum Deus est. Deus autem quem (ut omnium actionum nostrarum finem speramus) non impetratur sine

1. Ioan. 3. charitate: *Deus enim charitas est; & qui manet in charitate, manet in Deo: qui autem non est in charitate, manet in morte.* Charitas autem non habetur sine fide. *Sine fide enim*

Hebr. 11. *impossibile est placere Deo.* hoc est diligere Deum, uel ex dilectione opus aliquod Deo gratum facere. Fides autem non acquiritur sine prædicatione uerbi Dei. *Quomodo*

Rom. 10. *enim credent quem non audierunt? Quomodo audient sine prædicante?* Semen ergo seu principium salutis necessarium, est auditus uerbi Dei. Atque ex his patet necessitas audiendi uerbum: quæ quemlibet salutis suę cupidum maximè stimulare deberet, ut aures audiendi habeat. Sed uirtus huius seminis adhuc magis stimulabit. Est enim *Euan-*

Rom. 1. *gelium* (ait Apostolus) id est, Euangelij prædicatio. *virtus ad salutem omni credenti*, hoc est, potest saluare, & est unum medium saluandi omnes credentes. Sicut semen est uirtus ad fructum producendum in omni terra bona; sic uerbum Dei prædicatum, est uirtus seu potentia ad salu-

Lucæ 8. tem in omni corde credente: nempe sic credente, *ut uerbum retineat, fructumq; afferat in patientia.* Et sicut Deus

Simile. per

per semen terræ iniectum, operatur in ipsa terra, ut fructum adferat; sic per Euangelium prædicatum exerit potentiam suam, & operatur in cordibus credentium, ut sit illis ad salutem, & ut fructum afferat multiplicem. Et sicut Deus in creatione mundi dixit: *Germinet terra herbam uirentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta germen suum, cuius semen sit in semetipso super terram: & factum est ita*: sic in Ecclesiæ suæ constitutione dixit Apostolis, per quos illam colligere & propagare uoluit, *Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit* (uobis scilicet prædicantibus) *& baptizatus fuerit, saluus erit*: & ita factum est. nec secus per uerbi prædicationem perpetuam creuit Ecclesia credentium, quàm per illam Dei creantis uocem creuit hodie usque herba, lignumque omnis generis pomiferum. Nam ut lignum pomiferum semen suum habet in semetipso, ut illo iacto in terram multiplicetur: sic Ecclesia habet uerbum Dei in semetipso, cordibus insculptum (iuxta illud Ieremiæ, *Dabo leges meas in cordibus eorum, &c.*) & per prædicatores suos iacto illo uerbi semine, quotidie multiplicantur & crescunt fideles. Iam verò quemadmodum ut semen crescat, sitque uirtus ad fructum faciendum, necesse est incorporetur in terra, ut alteretur, ut radices agat, ut in ea conseruetur ad maturitatem usque. sic omnino ut Euangelium sit uirtus ad salutem, uerbique diuini semen fructificet, debet cordi credentis penitus infigi, debet quasi cibus in stomacho digestus, per ruminationem diligentem alterari, debet uirtutem radices agere, ac denique in corde retineri, ut in hoc Euangelio dicitur. Quæ quum fiunt, admirabilem uirtutem atque potentiam habet uerbi semen, ad totum hominem in melius commutandum. Hac de causa uerbum Dei uocatur in Scripturis, *Ignitum eloquium uehementer*, quia

Psal. 118. Ierem. 23. Hebr. 4. Psal. 118.

nouas amoris flammas excitat. Vocatur *malleus conterens petras*, quia corda durissima emollit. Vocatur *omni gladio ancipiti penetrabilius*, quia interna uiscera penetrat, & intimos affectus mouet, ac mutat. Vocatur *Lucerna pedibus nostris*, quia dirigit nos tutissimè in uia salutis, & tenebras nostras illuminat. Vocatur postremò cibus animarum, quia

Matth.4. *Non in solo pane uiuit homo, sed ex omni uerbo quod procedit de ore Dei.* Hæc eius uirtus & efficacia est. Cur autem hanc suam uirtutem non semper operatur, in aliis huius Euangelij partibus mox dicetur. Alias seminis proprietates, quæ uerbo Dei conueniunt, in altero Promptuario ex

Domin 5. post Epip. tex. 1. parte doctrinæ contra hæreticos explicauimus. Sed & de semine uerbi Dei plura uide superius.

4. *Quod secus uiam, hi sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum.*

Auditores otiosi. Hom 45. in Matth. LOcus moralis contra otiosos, uagos, & distractos auditores uerbi Dei. [Quia uia significantur (ait Chryso.) hi negligentes sunt atque otiosi.] Qui n. secus uiam publicam ambulabant, multas distractiones patiuntur, multum animo uagantur, prout multa & uaria ab illis cernuntur. At in audiendo uerbo Dei, animo collecto & attento esse oportet, ne, si uel ad momentum uageris, aliud agens & cogitans derepente diabolus id rapiat, alias atq; alias immittens cogitationes. Sicut n. semen negligenter iactum, nec

Simile. postea terra obductum, uolucres cæli rapiunt & comedunt: sic uerbum Dei negligenter acceptum, nec animo recondi tum, sed oscitanter auditum, atq; ita à nobis contemptū, dæmones rapiunt & comedunt, quia de nostro contemptu uehementer gaudent, & uoluptatem magnam capiunt. Verbum Dei est, animæ speculum, in quo omnes uirtutes, & omnia uitia, omnem animi decorem, omnemq; deformitatem cernimus. Si speculum obiter inspicias, perinde

Iacobi 1. est ac si non inspexisses. Hic D. Iacob. *Qui auditor est uerbi, & non factor, hic comparabitur uiro consideranti uultum natiuitatis suæ in speculo: consideranti enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit.* Solent enim uiri nisi obiter & transeunter specula inspicere, mulieres nimis attentè, & prolixè. Ideo uiro, non mulieri, speculum inspicienti negligentem auditorem sapienter comparauit.

Erasmus de asini umbra. *Exemplū* Demosthenes, Orator Athenien sis, quum de rebus grauissimis, & salute Græciæ differens, oscitantem populum, & negligentius auscultantem uideret, ait, se breue quiddā uelle illis narrare. Facta omnium attentione, Adolescens, inquit,

inquit, quidam æstiuo tempore asinum conduxerat, ab Athenis Megaram usque. Sole uerò circa meridiem uehementer æstuante, uterque uolebat subire umbram asini, sed uterque alterum prohibebat. Hic dicebat asinum conductum, non umbram: alter contendebat, per conductionē, & asini & umbræ ius esse factum. Atque hæc locutus Demosthenes, abiit è suggestu. Populo uerò retinenti, ac narrationis finem flagitanti, [De asini (inquit,) umbra audire cupitis; de salute Græciæ loquentem audire non uultis:] Sic otiosus auditor fabellam potius nescio quam audiret attentissimè, quàm de animæ salute Dei uerbum attentè. Diogenes Cynicus, quum aliquando de re seria disserēs, nullum haberet au scultatorem attendentem, cœpit ineptā cantiunculam canere, ueluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgauit illos, quòd ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent; ad seria uerò, & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarent. Meminisse deberent multo magis Christiani, quòd ad uerbi Dei prædicationem cùm ueniunt, non in theatrum, quasi ad tragœdiam, uel comœdiam audiendam, nempe usque ad finem; neque ad cantationem musicam, ubi solus oblectatur auditus; sed ad scholas ueniunt, & quidem ad Christi cathedram, ut ex sermone uitam emendent.

Auditores uagi. *Apophthe.* Laer. lib. 6 *Exemplū.* *Dissimile.* Auditores infructuosi.

Laudatur meritò Aristonis dictum, [neque balnei vllam esse utilitatem, neque orationis, unde non prodeas prior.] Sed grauius per Prophetam Deus increpat: [Es eis quasi carmen musicum, quod suaui dulciq; sono canitur. Audiunt uerba tua, & non faciunt ea.] Verbi Dei prædicatio, ut res est maximè negotiosa, fructuosa, excellens, diuina; ita auditorem requirit minimè otiosum, sed attentum & diligentem. Vnde Diuus Chrysostomus: [Sicut qui prætum transit, florem accipit; & qui hortum præterit, fructum colligit; & qui à conuiuio surgit, reliquias filiolis suis affert: sic ex concione aliquid semper animæ tuæ reporta domum.]

Plut. li. de offic. auditoris. Ezech. 33 *Similia.* 1. Homil. 6. ad popu. Antioc. 2. Plutar. ubi suprà.

Alioqui quàm absurdum est & in concione audiēda tui bari interdum & compungi, sed nihil emendari propter negligentiam? Quemadmodum à medico sectus, si mox

aufugiat, nec patiatur se obligari, & reliqua perfici quæ ad
medicandum supersunt, dolorem quidem sensit, ac curationis remedium non expectauit: sic qui audito Dei uerbo
quasi plagam correptionis accepit, & confusus ad momentum fuit, sed statim obliuiscitur; discedit accepto morsu,
3. ac dolore, sed nihil promouit. Tales auditores videntur quasi conuiuæ in symposio inertes assidere, ubi laborantibus aliis, sudante concionatore, loquente Christo, cooperante Spiritu sancto, ipsi nihil aliud agant, quàm ut uoluptate fruantur, & uel suis se uanis cogitationibus à re præsenti alienissimis oblectent, uel sola prædicatoris uerba, non rem, attendant. De his verum est quod scribit Senecas:

Epist. 109 [Magnam hanc auditorum partem uidebis, cui Philosophi schola diuersorium ocij sit. Non id agunt, ut aliqua ilò uitia deponant, ut aliquam uitæ legem accipiãt, ad quã mores suos componant uel exigant, sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui tamen cum pugillaribus ueniunt, non ut res accipiant, sed uerba: quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.] Est plerorumque hodie auditorum uerbi Dei descriptio, qui sic audiunt

Laer. li. 7. *Apophthe.* quasi secus uiam essent, non in schola Christi. Zeno Citticus aiebat: [Auditorem sic eis quæ dicuntur attentum esse debere, ut non uacet illi ad notas faciendas.] Si hoc in humana sapientia laudabiliter postulauit, quantus pudor in Dei uerbo audiendo idem non præstare? Sed ita nunc uerbi Dei prædicatores audiuntur, ac si iis, quæ ab illis dicuntur, nihil esset uilius, ac si Anaximenis nugæ iterum proferentur. Diogenes, disserente aliquando Anaximene, pernã protendens, auditores eius omnes in se conuertit. Indignã-

Laer. li. 6. te illo, [Anaximenis disputationem, (inquit Diogenes,) unius oboli pretium dissoluit.] Qui otiosè & oscitanter concionantes audiunt, propter unius oboli pretium, à uerbo Dei animum sæpe auertunt: &, si aliquis Diogenes pernã protenderet, concionem relinquerent.

Qui uerba, non rẽ attẽdunt. In lib. de off. audit. *Similia.* 1.

Porrò otiosi, & negligentes auditores sunt, qui uerba tantùm, non rem attendunt. Horum absurditatem, & ineptiam bene describit Plutarchus. Apes, inquit, quum in prata uolant, uiolis, rosis, hyacinthis, referta, illis tamen neglectis thymum accedunt, florem asperrimum atque

atque amarissimum, illique insidunt, flauum mel conficientes. Sic auditorem decet, delicata uerborum ornamenta, ut herbam inutilem missa facere, diligenti autem attentione in mentem sermonis, & dicentis affectum irrepere, unde ad se trahat quod bonum sit & conducibile.

2. Rursus sicut floribus insidens apicula flauum mel ex succo conficit, quum alij in eisdem floribus nihil præter colorem & odorem admirantur: sic prudens & pius auditor non ornatum uerborum, sed rerum sapientiam consectabitur. Qui secus faciunt, iis similes sunt, qui pharmaci odore capiuntur & nidore, sanandi uim & purgandi negligunt.

3. Nihil autem est huiusmodi insania perniciosius; & quum in omni bono opere negligentia & otiositas multum sit noxia & damnabilis (ut alio in loco iam ostensum est) tum uerò maximè in uerbo Dei audiendo. Quam diu enim opifex aliquis artis suæ instrumenta retinet, quibus operari queat, spes est eum sibi uictum parare posse (quam etiam ob causam, quum ad persoluendum creditoribus cætera bona omnia distrahi, ac diuendi ius ciuile permittit, artis tamen instrumenta uendi non patitur) at illis etiam deperditis, uel sublatis, nulla spes superest. Sic qui uitæ spiritualis instrumentis (quorum maximum est Dei uerbum, eiusque in Ecclesia institutio & doctrina) destituitur, uel ea non audiens, uel audita negligens; extra omnem salutis spem positus esse videtur. Quam etiam ob causam Ecclesiæ disciplina hoc habet, ut quos, ob certa crimina, Sacramentorum & orationum communione priuat, eosdem tamen à concionibus non excludat: imò ethnicos & catechumenos, quibus sacris interesse non licuit, ad uerbum Dei audiendum Ecclesia semper admisit. Censuit uidelicet, quasi instrumenta artis, & media salutis prorsus cuilibet necessaria esse, uerbi Dei frequentes conciones, ideoque neminem illis priuari oportere. Quanta igitur eorum insania, qui tanto bono seipsos priuant, uel quia non audiunt, uel quia (quod perinde est) negligenter & oscitanter audiunt? Nemo sibi blandiatur, quòd frequenter uerbum Dei audiat, si mox ut audierit, rapiat illud diabolus de corde eius.

Otiosè audire, quã res pernitiosa. 4. Gran. ser. de temp. to. 1. pag. 542.

Hebr. 6. Deut. 32. Talis.n.suum iudicium & condemnationem audit. *Terra sæpe uenientem super se bibens imbrem (fluit autem ut ros eloquium Dei, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina) proferens autem spinas, ac tribulos reproba ejus, & maledictioni proxima.* Sic & Propheta docuit: *Sonū buccinæ audiuit, & non se obseruauit. Sanguis eius super ipsum erit.* Deniq; talis omnis literas Vriæ defert. Vrias acceptis à Rege Dauid literis ad Ioab militiæ principem, existimabat se ex illis literis aliquid, aut honoris, aut cōmodi accepturum. At miser mortis suæ nuncium & præceptum tulit. Qui conciones multas, sed oscitanter audierunt, has secum conciones inter alia bona opera ad Dei iudicium perferēt; sed inspectis illis & lectis, inueniet iudex, auditorem omnia aliter fecisse, quàm edoctus fuit, ideoque ex illis ipsis eum condemnabit. Parum prodest uini copiam ex uindemia collectam habere, nisi uasa munda paraueris, quibus id infundas & serues. Musicus instrumentum pulsare non potest, nisi chordas habeat instrumento aptas. Non capit uerbum anima immunda; pulsare cor auditoris concionator non potest, quod timoris & amoris fidibus caret. Huc conferri possunt quæ de zizaniis bono semini superseminatis, & in illa uerba, *Ecce hic positus est in ruinam multorum*, in aliis suprà Dominicis protulimus.

Ezech. 33 Stephanus Cantuar. 2. Reg. 11

Similia.

Domin. 5. post Epip. & Do. inf. oct. Nati. Dom.

5. *Qui supra petram, qui, cùm audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.*

Auditores duri & incorrigibiles.

LOcus moralis contra duritiam cordis, & auditores uerbi in melius nunquam proficientes. Ideo.n. audito Dei uerbo impius non corrigitur, quia cor lapideum & durum habet, peccatis assuetum & obduratum, quo fit ut radices agere in corde Dei uerbum nequeat. Sic Apostolus duritiā cordis & impœnitentiam pro eodem ponit: *Tu autem, secundum duritiam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ostendit quis sit fructus duri cordis. Sic alia Scriptura: *Cor durū malè habebit in nouissimo*, & oftendit quomodo: *Qui amat periculum peribit in illo.* Nihil duro corde periculosius. Qui tamen hoc se periculo oblectat, & obstinatè in peccatis pergit; quidquid in uerbi Dei prædicatione contrarium audit, in hoc suo periculo perbit. Aegyptij cum suo Pharaone contra Moysem & populum Dei obdurati, eosque iam abeuntes & dimissos, pertinaciter tamen persecuti, in mari rubro perierunt: &, ut ait Scriptura, *Descenderunt in profundum sicut lapis.* Duritiā cordis expressit Scriptura, simulque pœnam ei respondentem. Hoc erat maximum Iudæorum peccatum, & reprobationis eorum causa. Sic à Deo uocatur *Populus durę cervicis*: & rursum apud Ezechielem, *Filij durę facie, & indomabilis corde: & domus exasperans.* Sic & de illis Esaias: *Scio quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ænea.* Nec aliter de illis Iere. *Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti*, videlicet ad prædicationem Prophetarum, quod adhuc magis exaggerauit Zacharias Propheta: *Noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirēt, & cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem & uerba quę misit Deus exercituum in Spiritu suo per manū Prophetarum priorum.* Nihil certè adamante durius. Et sic quidem Iudæi, qui propterea uariè afflicti, sæpius subiugati, in Babylonē expulsi, randē toto orbe dispersi, & reprobati à Deo fuerunt, & usq; hodie manent. At nos Christiani iterum atq; iterū uideamus, ne simus adhuc hoc populo duriores. [Adamas utcunq; durissimus, sanguine tamen hirci mollescit & domatur. Nos sanguine Christi, (q. fuit caper emissarius ueterum sacrificiorū figuratus) nec adhuc mollimur, aut cordis duritiem deponimus.] Atqui hæc à Christi est gratia, de qua sic Ezechiel: *Auferam cor lapideum de carne uestra, & dabo uobis cor carneum.* id est, molle & flexile: qđ aliis uerbis dixit Ioannes: *Erunt omnes docibiles Dei.* Sumus quippe oēs Christiani, *epistola Christi* (ut Paulus loquitur) *ministrata* quidem *a nobis*, id est, ab Ecclesiæ præpositis, uerbum Dei administrantibus, *sed scripta* (a Christo) *non atramento, sed Spiritu Dei uiui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Consideret ergo, quisquis ille est, qui ex uerbi Dei prædicatione non

Cypr. de dup. Mart.

Ezech. 36.

Ioan. 6. 2. Cor. 3.

Eccli. 3.

Exod. 15.

Exod. 32. & 33.

Ezech. 2.

Esaiæ 48.

Ierem. 5.

Zach. 7.

Christianus non est, qui pdicatione uerbi non flectitur.

Sermo.19. de Sãctis.

Psalm.77.

Ephes.3.

Duri cordis indicia.

Duri cordis remedia.

emendatur, non mollescit, non flectitur, sed in peccatis priſtinis obduratus manet, quòd ille Christianus non est, nec Christi gratiam adhuc accepit, utcunque nomen & Sacramenta Christi porter. [Charitate Filij Dei, qua uoluit pro homine homo fieri, liquefacta est duritia mũdi (ait Aug.) ut agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, quæ no agnouerat excellentiam suæ conditionis.] Qui ergo nec adhuc mollescit, quouis Iudæo, quouis adamante durior est, CHRISTI gratiæ particeps non est. Moyses *uirga percussit petram, & fluxerunt aquæ.* Virga illa crucem Christi significat, quæ percutiens dura corda, elicit pœnitentiæ lachrymas. Memoria passionum Christi, & beneficiorum eius, cor credentis necessariò emollit. Sed in corde duro uerbum Dei non penetrat, etsi superficietenus moueat, (nam *cum gaudio suscipiunt uerbum:* placet illis ueritas Euangelica, & delectat prædicator de uirtute disputans, *& ad tempus credunt*, sermonem amplectuntur, & emendationem fortè proponunt) quia radices fidei, & charitatis Dei non habent. Non sunt *in charitate radicati & fundati* (ut Apostolus loquitur:) *nec Christum habent per fidem in corde habitantem, ut possint comprehendere cum omnibus sanctis*, id est, sicut omnes sancti, seu ueri fideles, qui sic eo tempore nuncupabantur, comprehendunt, *quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum:* nempe crucis Christi, seu Christi crucifixi. Hoc enim si comprehenderent, quod per illas duas radices fidem, & charitatem fit, duritia cordis non laborarent; uerbum Dei intima animi latibula penetraret, non ad tempus tantùm crederent (interim dum uerbum prædicatur) sed in tempore quoque tentationis recurrentes in fide manerent, resistendo fortiter in fide, non recedendo à bono proposito inter audiendum concepto. Nunc autem qui, quum irritantur, excandescunt, quum affliguntur, despondent animũ, quum honorantur, attolluntur; qui, quod uident, statim cõcupiscunt, & concupiscentiæ morem gerunt; isti sunt petra, hi cor lapideum habent.

Postulat igitur hic locus, remedia aliqua proferre ad cor dis duritiem remouendam, siue ad tentationes superandas, ne, illis accedentibus, recedat cor à Deo. Talia remedia

dia sapienter enumerauit Dionysius Carthusianus; & sunt saluberrima. Primum, propriam fragilitatem & insufficientiam agnoscere, atque ad Dei auxilium incessanter confugere, & cum Propheta dicere: *Ego egenus sum & pauper: Deus adiuua me. Dominus adiutor meus, & liberator meus: Deus ne moreris.* Secundum, seipsum coram Deo profundè humiliare, & pro nihilo reputare. *Deus enim humilibus dat gratiam*, id est, in tentatione uictoriam. Tertium, Dei præsentiam semper attendere, & eius iudicium atque iustitiam uereri, quod est singulare remedium. *Providebam Dominum semper in conspectu meo. A dexteris est mihi, ne commouear.* Quartum, attentè considerare, quis est qui tentat, quid quærit, quò tendat: quæ omnia, in negotiis temporalibus, qui non considerat, stultus habetur. Est autem diabolus, uel minister eius qui tentat, nostram perniciem quærit, ad infernum trahit. Hoc est quod Sapiens monuit: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Quintum, exitum tentationis expendere, & caudam serpentis obseruare. *Nouissima eius ducunt ad mortem.* Sextum, habere ante oculos Sanctorum exempla, qui tentationibus restiterunt, & quantam inde gloriam adepti sunt. *Mementote præpositorum vestrorum: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Septimum, contemplari quod Deus cum omnibus sanctis Angelis conflictum tuum intuentur, parati iuuare, & de tua pugna atque uictoria exultantes. De Deo iustus dicit: *Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.* Hæc sunt tentationum pericula. Angeli quoque, si *gaudent super vno peccatore pœnitentiam agente*, non est dubium quin gaudeant de iusto pœnitentiã præuiente, & in certamine uictoriam peccati obtinente. Octauum, considerare, quantopere de tuo lapsu dæmones exultent, & iacenti insultent, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero.* & iterum: *Non supergaudeant mihi, non dicant in cordibus suis euge, euge animæ nostræ; nec dicant, deuorabimus eum.* Nonum, in principio tentationis, maximè carnalis, animũ ab ea auertere, & ad salutaria cogitanda conuertere. *Beatus qui allidit parvulos tuos* (Babylonicos

In Scala religiosorum, par. 1. art. 5. 1.

Psal. 69. 2.

Iacob. 4. 3.

Psalm. 15. 4.

Prou. 4. 5.

Prou. 16. 6.

Hebr. 13. 7.

Psal. 39. 8.

Lucæ 15. 9.

Psal. 136.

lonicos uidelicet, & Satanæ fœtus adhuc teneros) *ad petram:* de Christo eiusque beneficiis, gratia, iustitia cogitando. Decimum, affligere afflictores tuos, impuros dæmones, applicando te tanto instantius ad actus uirtutum, ad pios labores, ad opera misericordiæ, prout unicuique dedit Deus, & dicere cũ Propheta: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant:* sed in Deo, non in nostris uiribus. Hæc sunt pauca de multis remedia; ne, qui ad tempus uerbo Dei credimus, in tempore tentationis recedamus.

10.

Psalm. 17.

Porrò ut ad cor durum redeamus (proprium huius loci subiectum) duritia cordis, quæ semen uerbi Dei intrò nõ recipit, etsi foris admittat, ex peccati consuetudine oritur. Sicut enim cadente pluuia lapides foris madescunt, intus uerò suam siccitatem cum duritia seruant; sic dura corda imbrem eloquij diuini foris accipiunt, & aliquo modo compluuntur, quia *cum gaudio suscipiunt uerbum* (utin hoc Euangelio dicitur) sed intus sicci & aridi manent, ma la consuetudine aditum gratiæ uiolenter prohibente. Cogitationes.n. quibus, audito Dei uerbo, quasi resurgere è peccato conatur, qui ei iam dudũ assueuit, [similes sunt (ait S. Aug. hoc in ipso ante conuersionem expertus) conatibus expergisci uolentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est, qui dormire semper uelit, omniumque sano iudicio uigilare præstat, differt tamẽ plerumque homo somnum excutere quum grauis torpor in membris est, eumq; iam displicentem carpit libentius, quamuis surgẽdi tempus aduenerit: ita uetusti peccatores, audito Dei uerbo certum habent, esse melius, diuinæ charitati sẽ dedere, quã suæ cupiditati cedere. Sed illud placet, hoc uincit.] Surgendi è peccato tempus agnoscunt; sed torpore, quo tenentur, grauitate in peccata recidunt. Sicut.n. quæ natura dura sunt, eadem grauia sunt, ut lapis, fertum, plumbũ, ideoq; deorsum feruntur: sic cor durum, in cõsuetudine peccati obduratũ, graue est, & deorsum fertur. Hoc facit inuicta propemodum consuetudo peccati. [Sicut.n. morbi corporis inueterati, non nisi longa, & acri curatione sanantur; sic peccata inueterata, diuturna patientia, assidua oratione, & acerrima animi cõtentione curati oportet. Q repe-

Consuetudo peccati.

Similium congeries.

1.

2.

Confes. li. 8. c. 5.

3.

4

Basil. in regu. fus. dispu. ad q. 55.

repetitis uicibus, ac multo cum labore intinctum est, tinctura excipit pressius inhærentem, & quæ uix elui queat; obiter autem colore aliquo infectum, tinctura bibit facilẽ mobilem: sic anima sanie peccatorum suppurata, & in habitu cõstituta malitiæ, uix ac multo negotio elui potest.] Quare sicut agricola, quum euellit siluestre germen & infrugiferum, ibi ualidè impacto ligone subuertit radicem, aut admoto igne accendit; sed in uite putanda, aut purgando oleastro, mollius agitur: sic peccata inueterata rudius exagitari, & fortius eradicari conuenit. Est enim uerbum Dei, *malleus conterens petras*, ut suprà ex Ieremia dictum est, & ad durissima corda emollienda aptum. Sicut quum intus in domo omnia strepitu & tumultu plena sunt, audiri non potest qui foris pulsat, nisi fortissimè & crebrò id faciat: sic à corde in sanis cupiditatibus pleno, audiri uerbum Dei non potest, nisi fortius intonet; tandem nihilominus audiri & penetrare poterit. ibum noxium ac pestilentem nec stomacho retinere audemus, ne nos corrumpat; nec sine molestia eijcere possumus iam bili permixtum: sic inueteratum peccatum si retinemus interficit; si eijcimus, non aliter atque choleram summo cum dolore euomimus. euomendum tamen est, & uim nobis ipsis facere oportet, si salui esse uolumus. Hanc difficultatem sentit peccator, quum à Dei uerbo audito manifestè se argui & conuinci uidet. Nã sicut bos ligatus, non sentit se esse ligatum, nisi quum uult fugere; nec falco ad perticam, nisi quum uult uolare: sic peccator non sentit sua uincula, aut prauę consuetudinis tyrannidem, neque quum peccat, neque quum perseuerat in peccato, sed quum uerbo Dei excitatus, inde emergere conatur. Vnde de peccatore Sapiens dixit: *Ignorat quòd ad uincula stultus trahitur.* Nempe sicut eadem ignis scintilla, arida quidem ligna facilius, uiridia uerò & humẽtia difficilius absumit: ita auxilium diuinæ gratiæ per uerbum Dei seminatum operans (ut suprà dictum est) recenter lapsos facilè conuertit, ut Petrum negantem, & Dauidẽ adulterantem celeris misericordia sanauit; diuturna autem peccandi consuetudine obduratos; aut nunquam, aut tardissimè, ut in Pharaone, in Achab Rege Israel, ipsoque tandem populo toto Israelitico Scriptura ostendit. De quo populo, iam

5.

Idem in c. 1. Esaiæ.

6.

7.

8.

9.

S. Bonau. Diæt. salu. c. 2.

Prou 7. 10.

ium obdurato consuetudine peccati, illa sunt Prophetæ uerba: *Nunquid potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas? Sic nec vos potestis benefacere quum didiceritis malum.* id est, quasi in disciplina quadam diuturna, in peccato exercitati fueritis. Hoc enim est, non solùm malè facere, sed malum discere. Tales ergo ad uerbum Dei obsurdescunt. Vt enim illi, qui ad Ioca Nili, Catadupas appellata, inhabitantes prorsus nihil audiunt, quoniam nimio fluuij fragore ab altissimis montibus labentis, surditatem natiuam contrahunt: sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueuerunt, surditatem spiritualem contraxerunt, ut sonum quidem uerbi Dei audiant, confusum illum & foris tantùm; clarum autem, distinctum, & intus penetrantem non admittunt. Quare quemadmodum soporiferis febribus grauatos si uellices, & maguis clamoribus à somno excites, somniq́ue periculum declares, attollunt oculos, & gratum habent, & uigilare nituntur; mox tamen humoris noxij abundantia pressi, iterum obdormiunt: sic peccatorum somno, consuetudine, & uoluptate consopitis accidit; ad quos si pro concione inclamas, si mortem, si iudicium, si gehennam, si æterna præmia, & ipsam quoque Domini crucem, & alia ob oculos ponas, audiunt illi quidem non illibenter, *cum gaudio verbum suscipientes*, & ueta esse ac salutaria, quę dicis, agnoscunt, & quasi emergere uelle conantur; pondere tamen prauæ consuetudinis pressi, & amore seculi, ac prauis uoluptatibus deliniti, in pristinos mores delabuntur. Elegantèr hac de re sanctus Anselmus dixit: Sicut puer auis pedem filo annexum tenens, aliquando laxius ire auem permittit, sed mox se auolare posse sperantem retrahit captiuam, eoque ludo mirè oblectatur: sic diabolus, homines peccati consuetudine irretitos tenens, aliquando eos tentare cessat, moxq́ue illi, audito Dei uerbo compuncti, facta sua deflent, emendationem proponunt, atque ita se iam liberos auolare posse putant; sed quia prauo usu ab hoste irretiti tenentur, illo iterum tentante, & peccati occasiones subministrante, in eadem uitia à diabolo dei jciuntur: & belus hic illi ludus est, dum sæpius hoc fit,

Ierem. 13.

11.

12.

13.

In uita ei⁹ apud Sur. tom. 2.

hoc fit, nec tamen peccator liberatur. Solum ergo remedium est, filium consuetudinis, quo teneris, abrumpere, & omnem prorsus relabendi occasionem præscindere, nouaque virtutis contrariæ consuetudine veterem uincere.

Nec minus ad hanc rem appositè Hector Pintus, scriptor modernus, eruditus admodum, ualdè spiritualis ac pius, & in primis elegans. Quemadmodum (inquit) piscator, cùm magnum aliquem piscem capit, non statim uiolenter astringit, sed extendit filum piscatorium, donec piscis deuoret penitus hamum, sibique machinetur perniciem, ne, si confestim nimis coerceat, scindatur filum, & seta, & ita piscis aufugiat: sic diabolus, cùm peccatorem hamo suo deuinctum tenet, mortifero scelere constrictum, & illecebris uoluptatum ex longa consuetudine aligatum, non illum statim opprimit, & exasperat, nec ad vehementer absurda statim inducit, ne nimium à dæmone irritatus, & concitatus, uincula abrumpat, & euadat. Mulcet illum, & in aliquas virtutum actiones incumbere permittit, ut paulatim flagitiosæ consuetudinis hamo irretitus, ipsi sibimet exitium pariat, totúmque in se malum accipiat. Extendit itaque dæmon setam, seu filum piscatorium: permittit eum conciones audire, uerbo attentum esse, auidè illud, & cùm gaudio suscipere: non ut peccatorem dimittat, sed ut propter repetitum, & reiteratum uerbi Dei contemptum firmius stringat, & securius teneat. Sic Herodi hamo suo apprehenso permittebat, *vt Ioannem Baptistam libenter audiret, & audito eo multa faceret*, eius consilium in multis sequebatur: tandem tamen multis maleficiis, & flagitiis contaminatum in æternæ perditionis nassam pertraxit; *vt super omnia sua mala etiam hoc adjiceret*, ut Ioann. Baptistam occideret. Hic est diaboli ludus, in hoc Euangelio expressus circa illos, *qui ad tempus credunt, cum gaudio verbum suscipiunt, sed in tempore tentationis recedunt.* Hoc est horrendum prauæ consuetudinis periculum. Hæc duri cordis durissima conditio. Huius duri cordis illustre exemplū fuit Pharao, qui tot uerbis & signis per Moysen editis moueri nō potuit ut populum Dei dimitteret. Contra hoc malum orat feruenter Propheta: *Eripe me de luto vt non infigar, libera*

Hectoris Pinti laus. 14.

In comm. in Ezech. cap. 29.

Marc. 6.

Luc. 3.

Exemplū.

Psal. 68.

bera me ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Luto infigitur, non aspergitur tantùm, qui consuetudine mala irretitur. In profundis aquarum iacet, qui per prauam peccati consuetudinem in profundum venit. de quo Sapiens: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet.* Reliqua psalmistæ verba sic D. Gregorius exponit: [Quem mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aquæ rapuit; sed si adhuc longa consuetudine non præualuit, non demersit: Iam in puteum cecidit, qui hoc, quod diuina lex prohibuit, perpetrauit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus conglutinauit. Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Lapis verò puteo superponitur, quum etiam dura consuetudine mens in peccato deuoratur; vt, etsi velit exurgere, iam vtcunque non possit, quia moles desuper malæ consuetudinis premit.] Hæc ille. Hoc igitur tam horrendum periculum, quo quasi de animæ salute conclamatur, vide quanto studio orat Propheta ne quando incurrat. Nempe & antè illa verba præmisit, *In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.* & post illa verba statim subiecit: *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me:* & quæ sequuntur. Nihilominus ea est Dei clementia, & tanta verbi diuini efficacia, vt etiam obstinatissima corda mille modis nitatur mollire. Quemadmodum enim qui aliquid molle facere vult, prius impressum manibus huc illuc versat; si adhuc resistit, adhibet vnctionem; post vnctionem verò in aquam conjcit, postea in ignem, deinde ad incudem ducit; quod si nec hoc modo molliri potest, tanquam omnino inutile abjcit: sic Deus erga humana se gerit corda. Primùm enim illa quasi manibus suis contrectans, benigna passionis suæ grandiumque beneficiorũ memoria mulcet. Secundò illa inungit diuinis auxilijs & inspirationibus, quibus facilius peccati rigorem deponant. Tertiò bonorum temporalium aquis inundat, vt gratias authori agendo in memoriam veniant delicti sui. Quartò ignibus tribulationum & infirmitatum vexat.

Prou. 18.

Moral. in Iob li. 26. c. 30. & 31

Psal. 68.

Durissima corda Deus mollit.

Stella in Luc. 8.

Simile.

1.

2.

3.

vexat. Denique ictibus mortis temporalis committit, vt vel saltem tunc resipiscant & conuertantur. At verò si nihil, istorum potest deperditam reuocare voluntatem, nihil nisi infernum superest. Hic est duri cordis exitus. Sicut in hac vita insensatum & stupidum reddit ad salutis remedia capessenda, sic in altera vita extremis supplicijs addicit, quæ omnibus sensibus acutissimè tanguntur. 5.

6. *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ suffocantur.*

LOcus moralis triplex. 1. Contra sollicitudines & curas vitæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contra voluptates carnis. His enim tribus suffocatur Dei verbum, etiam intimè in corda receptum, & compunctione vehementi concepta: ita sanè vt fructificare incipiens Dei verbum, atque emendationem conceptam operari, mox in ipso progressus exordio, quasi nascens herbula, reprimatur & extinguatur, quasique onere imposito suffocetur. Nam primi quidem æquè citò verbum negligentia sua perdiderunt, atque acceperunt. Secundi retinuerunt vtcunque verbum, ad tempus credentes, sed in ipsa mentis penetralia, propter cordis duritiem, non admiserunt. Isti tertij intro recepserunt, & compunctionem atque emendationis desiderium seoserunt, adeoque operari melius cœperunt; sed à tribus illis, vel aliquo illorum corrupti atque compressi, referre fructum non potuerunt. De istis tribus seorsim & separatim dicemus.

7. *Locus de sollicitudinibus, verbum Dei suffocantibus.*

SOllicitudo, & cura, & anxietas animi, quacunq; ex causa suscipiatur, ita animũ obsessum tenet, vt vix ad aliud aliquid considerandum foris prospicere valeat. Quum igitur circa res huius mundi ac vitæ versatur, prorsus impedit ne cælestia cogitentur; tum quia contraria huic sibi maxi-

Sollicitudo verbũ suffocat.

maximè sunt, cœlestia & terrena; tum quia mẽs hominum, peccato originali corrupta, terrenis magis afficitur, alijs immergitur, & tenacius sua sponte adhæresci. Nam vt oculus iste corporalis simul & eodem motu cælum ac terram contueri non potest, nec vnus oculus cælum, alter terram eodem momento aspicere: sic cutare sollicitè cælestia simul & terrena mens humana nõ potest. Huc accedit quòd spiritus vitalis, per quem verbum Dei fructificat, est charitas & amor Dei, amor salutis, amor cælestium. Hic enim amor animum extimulat, vt iuxta verbi doctrinam bonos fructus proferat. At hunc amorem sollicitudo illa, quæ ex maximo rerum terrenarum amore nascitur, vehementer restinguit & suffocat, sicut aqua ignem. Spinæ suffocant semen propter tria. Primò, humorem & pinguedinem terræ exhauriunt, vt tanto minus ad bonis seminis radices alendas deriuetur. Secundò, Solem & imbres à semine excludunt, ut nec æstum necessarium recipere, nec opportuno imbre rigari valeat. Tertiò, excrescentes grani aristas, aut recentia pomiferi fructus virgulta, tenerosque palmites, quasi circumplicando & obliquando impediunt, quo minus liberè exurgant, seseque dilatent. Tot quoque modis huius vitæ sollicitudines, & sponsæ anxietates, semen diuinæ gratiæ & verbi Dei fructificationem impediunt. Primùm enim quum animi pinguedo, & humor uitalis respectu cælestium sit intensa Dei dilectio, quæ non secus animum fœcundat quàm fimi pinguedo terram; hanc dilectionem exhaurit & consumit rerum terrenarum dilectio. Hoc docent Scripturæ: rursum: *Qui vult amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Et quemadmodum si fontẽ aquæ utcunq; vberem in uarios canales deriues, necesse est, ut, quo plures sunt canales, eo minus & parcius per singulos aqua defluat: sic etsi dilectionis & amoris fons in homine vberrimus sit, & quàm latissimè se diffundere queat; tamen, quia infinitus non est, necesse est, ut, quo plura diligis, in quo plures quasi rerum obiectarum canales amorem tuum dispergis, eo in singulis minor & remissior dilectio fluat. Nunc autem si istos canales sic distribuas, ut unus quidem aut alter sursum petat, & in editiorem locum tendat; alij uerò multos plures uel per plana ducantur, uel deorsum in loca depressiora ferantur: quis dubitat, ad superiores illos canales parum, aut nihil aquæ fluxurum, reliquos verò canales ubertim replendos esse? Sic se res habet in affectibus animi, quos ex dilectionis fonte deriuamus. Si enim sic erga multa affici uolumus, ut rebus istis inferioribus plures canales distribuamus, maiorem curam & sollicitudinem impendamus; rebus autem superioribus & æternis mòdicè & tenuiter afficiamur: perspicuum est, ad hæc meliora dilectionis impetum penè nullum fore, sed omni humore & pinguedine ea citò destitui; in rebus autem caducis omnes nostras cogitationes, & actiones fixã sedem habituras. Hoc Apostolus docuit, quum diceret: *Qui volunt diuites fieri*, hoc est, qui sollicitè id agũt ut ditescãt, βουλόμενοι πλουτεῖν, quod plus est quàm, θέλοντες, & significat studiosè uelle; *incidũt in tẽtationes & laqueũ diaboli, & desideria multa & inutilia, & nociua, quæ mergũt homines in interitum.* Docet, eos occupari desideriis multis, eisdemq; vanis, atq; ẽt noxiis. Hæc igitur tã multa, tã uana, tã noxia, omnẽ diuini amoris pinguedinẽ exhauriũt. De his desideriis multis & malis, quæ totum hominẽ possident, pulchrè Basil. [Quædam est diaboli methodus ad suggerendas diuitibus mille sumptũ inanium occasiones; ut ea quæ superflua & ad rem pertinentia non sunt, pro necessarijs ducãtur. Sit, inquiunt, res partim in usu, partim condita sepositaq;. Item quæ in usu sunt, necessitatis termini transcendant. Ista seruiant sumptibus domesticis, illa præsto sint ad externas phantasias: ut iter facienti ornatus, equitatus, viaticũ pro conditione fiant. Hæc domi permanenti uitam reddant splendidam & illustrẽ: ut mihi miraculũ sit quomodo tot inanes sumptus excogitẽtur. Adsunt præterea coci, pincernæ, pistores, venatores, fictores, pictores, uoluptatis omnimodæ commentatores.] Hęc Basil. Vertum esto. Sint hæc iam omnia, quia sic cõsuetudo inualuit (contrà quã sic exclamat Aug. [Væ tibi flumẽ moris humani, quis resistet tibi? quàm diu non siccaberis? quousque uolues filios Euę in mare magnũ & formidolosum, qđ uix transeunt qui ligno num conscenderint?) nobilitati saltẽ ne-

Similè.

Spinæ tribus modis suffocant semen.

Sollicitudines tribus modis suffocãt uerbum.

1.

1. Ioan. 2.

Similè.

1. Tim. 6.

Homil. in diuites auaros.

Cõfess. li. 1. c. 16.

cessa-

Simile.

cessaria. Atqui interea sic in multa animum distrahunt & discerpunt; sic harum rerum cura & sollicitudo animæ vires exhaurit, ut ad diuina cogitanda barum virium supersit, etsi voluntas id conetur. Veluti enim flumina ex paruis initijs & raris scatebris profluentia, deinde paulatim alijs adaucta aquis, incrementum intolerabile in progressu accipiunt, ita vt violento impetu, quicquid obuium est, secum trahant: eodem sanè modo rerum huius mundi cura & sollicitudo à paucis & necessarijs ortum accipiens, alijs mox adaucta cupiditatibus tantum paulatim incrementum capit, tam multis & varijs animum onerat, vt obuia quæque secum rapiat, & ipsa calestia, verbi Dei prædicationem, Sacramentorum vsum, ac quicquid est religionis, suis usibus deseruire cogat. Nam quorum animos hæc cura, & sollicitudo tenet, eatenus religionem colunt, quatenus ea ipsis utilis, & rebus ipsorum commoda est. de quibus Augustinus ueriſſimè dixit: [Vtuntur Deo, fruuntur mundo. Quoniam non numquam propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.] Tales sunt spinæ, sollicitudo & cura anxia huius uitæ; & sic uberratem & pinguedinem diuinæ gratiæ exhauriunt, omnem ad se succum, omnem animi conatum & impetum attrahendo. Secundo loco sic spinarum naturam & indolem hæc sollicitudo refert, ut solem, & imbrem à semine uerbi Dei excludat. Vt uerbum Dei in animo audientis fructificet, multum adiuuant iustorum exempla, quorum bona opera sicut lux solaris lucent coram hominibus. Nam sicut radij solares terræ semina calefaciunt, ut citius & facilius germinent; sic bona aliorum opera animos intuentium accendunt, & (ut in alio Euangelio explicuimus) sicut carbones ardentes alios inflammant. Atqui qui rerum secularium cura & sollicitudine tenetur, ad huiusmodi exempla animum, & oculos conjicere recusat. *Mundus enim* (ut Christus docet) *quod suum est, amat.* Sicut oculus noctuæ ad lucem, sic affectus hominis mundani (id est cuius cura, ac sollicitudo mundus est) ad res omnes spirituales caligat. Sed neque Christum iustitiæ solem, & iubar splendidissimum æquis oculis uidet, terrenarum rerum curis, & amori deditus, quia in Christo omnis huiusmodi scandalizatur, ut in alio Euangelio ostensum est. Vnde Diuus Chrysostomus: [Sicut cùm aliquis ebrietatis uino obsessus est, difficile omnino credit esse quēpiam hominum, qui ne aquam quidem gustarit unquam, quum certo plurimi id apud nos monachi fecerint: & sicut ille qui cum mille meretricibus uolutatur, virginem quenquam posse permanere desperat; & ut alienorum raptor etiam propria quenquam facilè contemnere posse nō animit: ita qui mille curarum languoribus contabescunt, non facilè accipiunt hanc, quæ à Saluatore præcipitur, in alijs esse uirtutem.] Hæc ille. Vides quomodo solem iustitiæ, & pietatis radios hæc sollicitudinis spina obumbrat, ne uideri queant. Porrò solem diuinæ gratiæ non magis admittit animus terrenis curis obsessus, quàm clausa spelunca solis radios. Est enim clausa Deo spelunca animus curis terrenis occupatus. Vnde Paulus: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.* Sed & imbrem diuini eloquij, ne liberè in cor defluat, impedit sollicitudinum spina. [Nam ut uociferantium terror, & clamor obuij flatus impetu frangitur; sic interna mentis cogitatio, externorū sollicitudine interpellatur,] ait Gregorius Nazianzenus. Nempe alio animum auertit sollicitudo terrena, ne uerba cælestia in eum recto cursu decidant; sicut imbrem cadentem alio uentus auertit, nec eum in locum cadat, in quem casurus erat. Tertiò, spinarum in modum sollicitudo terrena uerbum Dei suffocat, crescentes aristas complicando, & ne sursum se liberè attollant, remorando; quia conantē & uolentem se ad cælestia cogitanda erigere, deque animę salute seriò tractare, fructusq; aliquos bonorum operum, & melioris conuersationis proferre, terrena sollicitudo deprimit, & sic implicatum, ac irretitum tenet, ut, quod sanctè proposuit, fortiter exequi non ualeat. Nec eleemosynā dari, nec statis horis Dei templum adiri, nec proximus consilio, aut auxilio iuuari, nec de Dei beneficijs, aut operibus sermo familiaris libenter audiri potest, quia contradicit his omnibus sollicitudo terrena, & ait eleemosinis rem domesticam minui, quæ potius augenda est; frequentatione tempus absumi, domesticis negotijs necessarium: proximum iuuare dum uis, tibi ipsi inuidiam, & odium

De ciuit. Dei, li. 11. c. 25.

2. Modus uffocatio nis. Exempla bonorum operum. Similia.

Domin. 6. post Epip. tex. 3.

Ioan. 15. Simile.

Domin. 2. Aduent. tex. 6.

Simile. Hom. 22. in Matth.

2. Tim. 2.

Simile. Lib. 2. de Theolog.

Simile. 3. Modus suffocatio nis.

Sollicitudo terrena quot bona opera impediat.

aliorum conflari, qui tuis usibus necessarij sunt, aut esse poterunt; denique sermonem de rebus diuinis, monachis, & sacerdotibus relinquendum, & nihil illum ad rem familiarem augendam facere. Totus enim in illa re est, qui eius rei sollicitudine, & amore tenetur. *Vbi enim thesaurus tuus, ubi cor tuum.* Matth. 6. Accepi aurifabrum iam in mortis articulo constitutum, quum ultimum quasi spiritum exhalaturo Crucifixi Saluatoris imago spectanda exhiberetur tota aurea, & gemmis ornata, ab astantibus sollicitè rogasse, quanti uncia uenderetur. Ita ille auri pretium, de quo per totam uitam sollicitus fuerat; non Christi Redemptoris passionem, ne in extremo quidem articulo, cogitare potuit. Exempli. Sanctus Antonius de Padua, uir diuinus, & prophetico spiritu præditus, in usurarij cuiusdam exequiis concionaturus, thematis loco tractauit illud Euangelij: *Vbi est thesaurus tuus, ibi cor tuum.* In uita eius apud Surium. to. 3. p. 619 Exempli. Sub concione autem, inter cætera, ait: Mortuus est hic diues, & sepultus est in inferno. Ite ad thesaurum eius & in illius medio inuenietis cor eius, corpore iam humato. Abierunt hominis parentes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt. Certè hanc nimiæ & superfluæ sollicitudinis uanitatem uidere etiam ethnici, & rerum cælestium ignari, potuerunt. Aristippus Philosophus uaeliisimis argumentis hortabatur, nec de præteritis curam Aelianus de uar. histo. lib. 14. Apophthe. Stobæus serm. 1. de Prud. Apophthe. postea suscipiendam, nec de futuris antea. Id enim animi bene constituti signum esse. Iubebat autem in diem animum intendere. [Solum enim aiebat præsens in manu nostra positum esse, non præteritum, nec instans. Illud enim abijsse, hoc an euenturum sit, incertum esse.] Phocion Athenienſis dicere solebat, [multo satius esse humi cubantem uiuere, ac bono quietoque animo esse, quàm perturbatum in aureo lecto.] Si Christi Saluatoris doctrina non mouet, docentis uitæ uerbum sollicitudinibus huius uitæ suffocari; moueat ethnicorum sententia, qui sollicitudinem uitro prudente indignam iudicarunt. Sed etsi quem fides non mouet, ratio parum mouebit, tamen fidei nostræ tarditatem rationis lumen cõfundet, & coram Deo condemnabit. Vide plura in Dom. 14. post Pentecost. Tex. 4.

2. Locus de diuitijs, uerbum Dei suffocantibus.

QVia diuitias rem esse spinosam, & saluti nostræ ita inimicam atque aduersam, ut uerbum saluris suffocent, ne fructum aliquem in corde referat, difficulter à multis creditur; perspicuis id & multis argumentis ostendetur, manẽdo in comparatione Saluatoris, quam maximè aptam & appositam fuisse dubitari non debet. Diuitiarum autem hoc loco non usum necessarium atque laudabilem, sed cupiditatem cæcam, & uanam circa illas uoluptatem, Christus intelligit; & diuites uel auaros, uel uanos, & arrogantes hæc parabola taxat; non iustos, misericordes, liberales, ac dispensatores fideles. De huiusmodi igitur loquendo, primùm, quemadmodum ad spinas accessus est difficilis & periculosus, & uix illæsus ab illis discedis; sic diuitum conuersatio & familiaritas pauperibus est periculosa, qui ita sæpenumerò lacerati ab illis abeunt (quum amicitia dissoluitur) ut hic agrum, ille domum, alius pecora sibi ablata deploret. Sed & ipsius diuitis animus non minus laceratur, atque in multa conuellitur, studens diuitiis. Vnde Sapiens; *Semitæ omnis auari animas possidentium rapiunt.* id est, studia & cogitationes auari, quibus uult per fas nefasque diteſcere, animã eius perdunt, rapiunt, laceraut. Rursum diuitiæ spinis in eo assimilantur, quod qui spinas laxa & aperta manu tenet, illarum non pungitur aculeis: sin uerò manum contrahit, quo magis contrahit, eo magis sauciatur. Sic enim diuitiæ, si expansa & liberali manu ferantur, noxiæ non sunt, sed causa meriti: si uerò arctius eas comprimis, si auidè constringis & tenes, si difficulter eas à te, perinde ac si uiscera tua essent, auelli sinas, iam animum tuum mortiferis aculeis cruentant, Dei & salutis tuæ curam tibi auferunt, uerbum Dei in te suffocant, insana te cupiditate affligunt, fœdo amore rei per se uilissimæ dedecorant, Deo te & hominibus exosum, uilem atq; inutilem reddũt. Hinc Prophetа: *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Pungent enim, si fortiter cor apponas. Tertiò cõparãtur spinæ diuitiis: quia sicut spineta suapte natura latibula sunt reptilium

Diuitiæ quot modis sint spinæ. Stella in Lucæ 8. 1.

Prou. 2. 2.

Psal. 61. 3.

Homil. 8. in epist. ad Rom.

lium, & animalium venenatorum receptacula: sic omnium ferè vitiorum diuitiæ. [Diabolus veluti serpens (ait Chrysostomus) spinis occultatur, intra diuitiarum impostura assiduè latitans. Radix omnium malorum cupiditas,] materialis scilicet, quia omnibus exequendis peccatis materiam uberrimam præbet. Diuitem enim luxus, fastus, ambitio, gula, comessatio, rapina, fraus, instrumenta iam quodammodo decere & ornare videntur, aut certè ei

1. Tim. 6.

Eccli. 31.

impunè licere. Vnde Sapiens: *Diues iniustè egit, & fremet*: id est, superbè loquetur: *pauper autem læsus tacebit*. Diuites illi sunt, de quibus per indignationem Propheta dicit: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur*. Et rursum: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* id est, qui potentiam tuam exerces iniquè agendo. Rursum: *Diues loquutus est, & omnes tacuerunt. & verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper loquutus est, & dicunt, Quis est hic? & si offenderit, subuertent illum*. Nòmne ergo diuitiæ uera sunt uitiorum latibula & spineta, in quibus & facere & loqui liceat quicquid libet? Rectè Diogenes uocauit diuitias [uel amentum malitiæ.] Iam uerò, ut spinas quasdam esse diuitias Deus ostenderet, mille difficultatibus earum aditum sepiuit, & ad acquirendum difficiles esse uoluit. Sicut enim olitores hortos circumsepire spinis solent, ne furibus, aut pecori facilis pateat locus; ita Deus diuitijs comparandis, & conseruandis, sollicitudinum, & anxietatum claustra obdidit, ne homines, qui belluino more in secularia ruunt, impune transeant. Vnde per Prophetam: *Sepiam vias tuas spinis*. quasi diceret: Quia auiditas tua nullis potest coerceri uinculis, quin hortos & pomaria expiles, aliud excogitabo remedium. Auiditatem hanc tuam multorum laborum uepribus circumdabo, vt, quod pudor non potuit, prohibeat periculum. Ea tamen hominum dementia est, ut quemadmodum pueri fures & petulantes, per media spinarum & ruborum siluas, cruentatis etiam manibus & pedibus, non dubitant pomaria expilare: sic & illi, omnes à Deo difficultates immissas nihil morati, ad opes conquirendas, etsi multis acceptis animi corporisque vulneribus, pertinaciter contendunt. Deus in ipsis

Laer. li. 6. 4.

Simile.

Oseæ 2.

Simile.

terræ viscèribus, & intimis adytis, aurum argentumque recondidit, vt nec facilè inueniri, nec inuentum nisi difficillimè effodi potuerit. At nihilominus *effodiuntur opes, irritamenta malorum*. Sed huiusmodi homines foueas sibi fodiunt, non in quibus boni aliquid inueniant, verùm per quas in infernum descendant. Sic Augustinus: [Vt quid terram sollicitas? fossam facis, qua descendas, & foueam, qua pereas: non in qua, quod quæris, inuenias.]

Ser. 341 de temp.

Rursum, vt spina dolorem infert, quum infigitur, & cùm infixa manet, & multo maximè cùm extrahitur: sic omnino diuitiæ sudores magnos adferunt in acquirendo, maiores in possidendo, sed multo maximos in amittendo, & vt colligi spinæ non possunt, quin manum lædant; sic comparari diuitiæ uix possunt, quin anima lædatur. Potrò sic diuitiæ sunt spinæ, ut quemadmodum spinæ non nisi in extremitate pungunt, & aculeos gerunt, quum reliquum corpus planum, & tractabile sit: ita diuitiæ nunc quidem uidentur dulces, ac iucundæ, & elegantes; sed in morte, & extremo uitæ ita horribiliter pungunt, ut sanguinem cordis eliciant. Nemo moriens tanto dolore afficitur, quanto auarus. Vnde Sapiens. *O mors, quàm amara est memoria tui homini habēti pacem in substantia sua?* id est, qui in diuitiis tanquam in summo quodam bono conquiescit. Qualis ille erat, de quo in Euangelio Christus: *Dicam animæ meæ: Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare*. Vides quanta pax huic homini in substantia sua fuit, quàm illi dulces, & iucundæ diuitiæ fuerunt? Sed vide aculeum extremis hęrentem: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?* Solent pueri, vt alios decipiant, in rosa pulcherrima spinā abscondere, vt, alij, eius pulchritudinem admirati, nares admoueant olfaciēdi causa; quòd cùm faciunt, à spina punguntur: sic diabolus nummorum pulchritudine, in quibus latet spina, homines decipit. Hac de causa Christus apud Matt. *Fallaces diuitias* vocat. Fallunt. n. mille modis. 1. quia spina latet, quæ in extremo pūgit, vt iam dictum est. 2. quia multa promittunt, & nihil cō ferunt. [Dormierunt omnes uiri diuitiarū somnum suum,

5. Lodulph⁹ de uita Christi, p. 1. c. 64.

6.

Eccli. 41

Lucæ 12.

Simile.

Matth. 13. Diuitiæ fallaces. 1. 2.

Ser. 3. de Innocent. 3.

& nihil inuenerunt in manibus suis.] Vnde Sanctus Augustinus: [Cùm acquiruntur diuitiæ, falsam lætitiam retinuunt; & quum perduntur, verã tristitiam derelinquunt.]

Epist. 121. *Simile.* Plut. li. de vir. & uitiis.

3. quia bona videntur, sed non sunt. Vnde Augustinus: [Talibus bonis non fiunt homines boni: sed aliunde boni facti, bene vtendo faciunt vt ista sint bona.] Et vt vestimenta non calefaciunt corpora, sed à corporibus calefiunt, posteaque calorem fouent: sic diuitiæ non faciunt bonum, sed ex bono vsu possidentis fouendæ virtuti subseruiunt.

4.

4. fallunt, quia ne hoc ipsum quidem, propter quod appetuntur, præstant; id est, cupiditatem habendi non restinguunt, sed augent. Appositè Plutarchus: [A quibus malis liberant diuitiæ, si nec hoc ipsum quidem adimunt malum, sui cupiditatem?] Potus sitim sedat, famem cibus restinguit, vestis corpus calefacit; nullæ diuitiæ auaro satis faciunt. Idem diuitijs dicere licebit, quod in medicum competit impostorem: [Pharmacum tuum, morbum auget.]

In li. de cupidit. diuitiarum. *Apophthe.*

5.

5. fallunt, quia quum vsibus nostris seruire deberent, facimus vt nos illis seruiamus. Serui & ministri ad hoc in domo sunt, ut dominum à varia sollicitudine liberent, dum unus huius, alter illius curam habet, & in illis dominus acquiescit. At econtrà, diuitiæ non liberant possessores suos à curis & molestijs, sed onerant eos maximis sollicitudinibus.

5. *Simile.* De cõtẽp. mũd. p. 1. cap. 18.

6.

6. fallunt, quia quum stabilitatem promittant, mille casib. abripiuntur, & nihil illis fugacius. Pulchrè Chrysostomus: [Fugitiuus est & ingratus seruus pecunia, uel si innumera ei uincula injicias. Nam & cum ipsis uinculis aufugit; & quamuis seruorũ adhibita sit custodia, sæpius tamen seruis persuadens, cum ipsis fugit custodibus.]

Homil. 2. ad popu. Antioc.

7.

7. maximè fallunt, quòd dum sui nos amore capiunt & oblectant, cælestium nos amore, quæ nobis oblata sunt, penitus spoliant. & est hæc maxima deceptio. *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ*, Deum amare & pecuniam. De hac deceptione dixit Sapiens: *Eſt & alia infirmitas peſſima, quam uidi ſub ſole: diuitiæ conſeruatæ in malum domini ſui. Pereunt enim in afflictione peſſima.* Et Propheta: *Væ qui congregat auaritiam malam domui ſuæ. Vſquequo aggrauat contra ſe denſum lutum?* Nam ut è denso luto nec facile quis extrahitur, & tamen turpiter maculatur; sic amor diuitiarum

Lucæ 18. Eccle. 5. Abac. 2. *Simile.*

rum difficillimè excutitur, & animum tamen fœdè cõspurcat. Rursum adhuc ideo fallunt; quia nõ cedunt ei, propter quem seruantur. Sic de auaro Sapiens: *Generauit filium qui in ſumma egeſtate erit.* Sic Dauid: *Neſciuit autem cui congregauit ea.* Et Christus in Euangelio: *Quæ autem paraſti, cuius erunt?* Hanc propriã auari pœnã Scriptura describit. Deniq; & in eo miserè fallunt diuitiæ, ꝙ faciunt homines superbire, quũ nihil in illis sit unde superbiant. Diuitiæ. n. [dantur quidem bonis, ne putentur mala: sed dantur etiam & malis, ne putentur magna bona,] ait S. Augustinus. Quare Apostolus dicit: *Præcipe diuitibus huius ſeculi, non ſublimè ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum.* Appositè D. Aug. [Superbire de diuitijs quæ abundant, & de illis gaudere, tale est, ac si vulneratus quis iactet, quia habeat multa emplastra in domo; quum hoc illi bonum esset, ut uulnera nõ haberet, & ne uno quidem indigeret emplastro.] Vulnus enim & ægritudo animi, est amor diuitiarum. Postremò fallunt, quia non assequitur diues quod ambiebat. *Telas aranea texuerunt: telæ eorum non erunt in veſtimentum: opera eorum inutilia.* Aranea se totam euiscerat, ut telã amplã texat qua muscas capiat; quam ubi texuerit, unico scopæ ictu dissoluitur. Similes sunt cani Aesopico umbrã comsectanti, & id quod habet amittenti: umbras bonorũ quærunt, ueris bonis excidunt. Tot ergo modis, & adhuc multo pluribus (quos ex Scripturis & Patribus diligens concionator obseruare poterit) fallaces sunt diuitiæ; & quia fallaces, ideo in illis latet spina, quæ occultè pungit auarè possidentes. Quòd si uerò has spinas diuites non sentiunt, hoc ideo fit, quia manicis ferreis induti, has spinas contectant, id est, cor habent auaritia & ambitione sic obduratum, ut illas non sentiant. Iam uerò, si diuitiæ sunt spinæ, profectò dues ipse rubus & spinetum erit: rubus certè, qualem Moyses uidit, qui ardet, & non comburitur. Verbum enim Dei, *ignitum eloquium eſt uehementer.* Et Dominus per Ieremiam ait: *Nunquid uerba mea non ſunt quaſi ignis, dicit Dominus?* Verbum ergo Dei à diuite auditum, acceptum, creditum, ardet, & calefacit, mouet & compungit; diuitiarum tamen spinas & cor auarum non exuit, non consumit. In pecuniarum amore integrum

8. Eccle. 5. Psal. 38. Lucę 12. 9. Epist. 70. 1. Tim. 6. *Simile.* Quæstio. Euan. li. 2. quæst. 29. 10. Esaiæ 59. Diues spinetum est. Psal. 118. Ierem. 23.

grum & immotum cor manet. Hoc est miraculũ satanæ, quod, quia quotidie uidetur, pro miraculo non habetur. Diuites enim, seu diuitiarum amatores, ideo audito Dei uerbo fructum non faciunt, ideo in illis suffocatur uerbum, quia (ut Dauid canit) *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas; quæ non exaudiet uoces incantantium, & uenefici incantantis sapienter.* Eadem quippe laborant insania, eadem pertinacia, qua aspides: qui (ut D. Augustinus hunc locum exponit) sue se in lucem è latebris caueæ suæ exerat; audita uenefici incantatione, qua naturaliter delectatur & educitur, alteram aurem terra, alteram uerò caudæ extremitate odit & claudit; quo facto, immota permanet in sua spelunca.] Sic enim diuitiarum amator, ut in uitiorum suorum fouea delitescat, ne uocem Dei in uerbi prædicatione uocantis audiat, animi sui auditum partim terra, id est, terrenis cogitationibus & uoluptatibus oppilat; partim uerò cauda, id est, fine sibi proposito, in quem omnes suos conatus dirigit, & à quo recedere non uult; qui est, ut per diuitias celebris in seculo fiat, aut plures adhuc opes acquirat, aliudue conbmile Hic ergo amor seculi, & rerum secularium in diuitiis auaris, germinantem uirtutẽ suffocat, neque fructum facere sinit. Sicut luna non patitur eclipsim, nisi cùm plena est; sic homo tunc maximè obscuratur, quũ plenus est diuitijs. Et sicut luna in plenilunio magis distat à sole, à quo lumen accipit; ita homo tum demum longissimè ab illuminatore Deo separatur, quando diuitiarum luxu & superabundantia tumet. Atque hæc de diuitiarum amore, quatenus spinosæ sunt, & uerbum Dei suffocant. Plura contra insanam auaritiam in alijs Enangelijs.

Psalm. 57.

Enar. ibid.

Simile.

Simile.

3. *Locus de uoluptatibus uitæ, quæ uerbum Dei suffocant.*

De uoluptate carnali.

QVod Christus adiecit. *Et uoluptatibus uitæ euntes suffocantur*, non minus uerum ac uulgare est, quàm quod de sollicitudinibus & diuitijs dictum est. Voluptas enim carnalis magis adhuc animam implicatam & impeditam tenet, nec uerbum Dei in ea fructificeq̃ quàm

quàm uel sollicitudo, uel diuitiæ. Quemadmodum enim spiritui nihil magis ex diametro aduersum est, quàm caro, quæ quasi iuratus hostis *concupiscit aduersus spiritum*, & bellum cum eo incessanter gerit: sic eius voluptas spirituali doctrinæ maximum obicem ponit. Cùm aqua suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit, eumque restinguit; at quum in ardentem fornacem iniecta, in ignem uerta est, ipsum iguem uehementius accendit: sic planè in hominibus voluptuarijs ita spiritus quodammodo in carnem uersus est, ut non nisi carnis desideria perficiat, ipsamque carnem magis inflammet, omnes suas cogitationes ad carnis voluptates explendas conuertens, omnemque ingenij facultatem ad cultum uentris impendens; cuius tamen natura & officium erat, carnem suo imperio subigere, & uel rationis uinculo cohibere, uel gratiæ adiutorio eius impetum superare, & flammas restinguere. Sed hanc in animum tyrannidem exercet caro uoluptati assueta: quod tunc primùm apparet, quum, uerbo Dei audito, erigere se, & à uoluptatis sordibus emergere animus conatur. Quemadmodum enim pisces, quàm diu inuentam in hamo esca pascuntur, nihil doloris sentiunt; at ubi piscator fallacia fila in sublime attollit, & pisces hamo comprehensi, ab aquis extrahuntur, tunc, quæ illis esca dulcis uidebatur, aculeus est uitam eripiens: sic qui carnis uoluptatibus irretiti tenentur, tunc demum se captos sentiunt, quando uerbo Dei, pœnas æternas comminante, territi, & à diabolo se sublimes teneri animaduertentes, inde se extricare cupiunt, & non possunt. Et sicut auis, cùm laqueo capta, & esca oblectata, ibidem sponte manet, uincula non sentit; at ubi iam satiata, auolare nititur, tunc demum stringentis laquei nim agnoscit: sic omnino uoluptuarij, quam diu nihil de Deo audiunt uel cogitant, sed uoluptatibus fruuntur suis, nullo se in periculo uersari existimant; ubi ex auditu uerbi Dei, periculi magnitudine perspecta, emergere conantur, tunc demum & carnis suæ tyrannidem, & diaboli laqueum atque potentiam agnoscunt. Huius autem tyrannidis, & ad emergendum difficultatis causa est, improbæ uoluptatis ex na-

Galat. 5.

Simile.

Simile.

Simile.

Voluptas tyrannis.

Simile. ex natura sua habet. Quemadmodum enim vilissimis cibis repletus, ad splendidam mensam recumbens, nullo optimorum ciborum desiderio tangitur: sic carnalibus voluptatibus repleti, cælestia fastidiunt. Imò huiusmodi non secus ac serpentes, quæ terram comedunt cunctis diebus; aut talpæ, quæ sola terra aluntur, & non nisi in terra absconduntur; aut sicut conchylia terræ perpetuò affixa victitant: sic solis terrenis & carnalibus oblectantur, omni rerum spiritualium gustu amisso. Hoc est quod

Oseæ 9. propheta de huiusmodi dixit: *Ipsi intrauerunt ad Beelphegor* (qui Deus immunditiæ erat) *& abalienati sunt in confusionem, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* In carnem & terram versi sunt, quorum inius-

Similia. modi rebus uoluptas tota consistit. Quare quemadmodum ulcerosi quidam, qui ex ulcerum suorum ostentatione stipem colligunt, si salutem illis pollicearis, planè respuunt, quia per ulcera sua alimentum sibi & lucrum parant: sic isti uoluptuarij, prorsus in carnem conuersi, suarum uoluptatum illecebra sic deliniti sunt, ut neque morbum agnoscant, ne ab illo sanari uelint.

Nihil igitur mirum, si uerbum Dei auditum in illis pe-

2. nitus suffocatur. Sunt nempe ligno uiridi similes, quod adeo à subiecto igne non accenditur, ut etiam ignem suo humore extinguat. Sic enim isti adeò à Dei uerbo non accenduntur, ut illud etiam penitus suffocent, atque

3. adeò pedibus conculcent. Isti enim sunt *porci, quorum Deus venter est*: quibus *margaritas proijci*, cælestia administrari, uetat Christus, *ne pedibus conculcent ea*, id est, fœdis

4. affectibus commaculent. Nam ut simia suam deformitatem in speculo uidens, ipsum speculum, si potest, irata

Philip. 3. confringit; sic uoluptuarij (quos *inimicos crucis Christi* Paulus uocat) uerbum Dei (in quo, sicut in speculo, suas turpitudines omnes damnatas uident) eiusque prædicationem exosam habent, & prorsus non fieri uellent.

5. Vnde fit, ut quemadmodum reliquæ sanè aues auroram manè aduentantem garritu strepituque excipiunt, noctuæ uerò & uespertiliones fugiunt, seseque in penitissimas cauorum suorum partes abdunt; sic uoluptuarij, & carnales lucem diuini uerbi fugiant, & uel ecclesiam

exeant, quum concio habenda est; uel, si manent, omnem reprehendendi occasionem rapiant: boni uerò & audiunt, & laudant, & seruant quæ dicuntur. Vnde Sapiens: *Audiuit luxuriosus uerbum sapiens, & displicebit illi, & proijciet illud post dorsum suum.* Horum quippe iudicium nihil à brutis differt: quæ ut fœno magis delectantur quàm auro, quædam etiam luto ipso, ut porci; sic isti carnis uoluptatibus, eisdemque subinde sordidissimis, magis quàm cælesti sapientia, quæ est *desiderabilis super aurum & topazion*, oblectantur. Iacob, quàm diu de Lia & ancilla eius filios suscepit, de redeundo in patriam nunquam cogitauit: at ubi ex Rachel filium suscepit, statim in patriam rediit. Sic uoluptatibus terrenis implicati, cælum obliuiscuntur. Diues ille epulo, totus uoluptuari⁹, qui *epulabatur quotidie splendidè*, quum in loco tormentorum esset, rogat Lazarum ad fratres suos resuscitatum remitti, qui eos moneret, ne in eundem locum, deliciis quoque & illi uacantes, uenirent. Sed responsum accepit: *Habent Moysen & Prophetas. Si eos non audierint, nec si ex mortuis quis resurgat, credent.* Ad Scripturæ & uerbi prædicationem uoluptuarios remittit Christus: qui si hoc medio non resipiscant, nullo emendabuntur. Si ergo saluari uolunt, tales esse desinere debent, ut uerbum amplius non suffocetur, sed fructum ferat. Deus non in deliciis inuenitur, sed in temperantia & sobrietate. Moyses non inter epulas, sed in deserto, & iuxta rubum fuit, quum eum Deus uocaret, ut Dux esset populi sui. Dalilæ fictæ blanditiæ fortissimum Sampsonem & oculis priuarunt, & in pistrinum duxerunt. Salomonem uoluptates perdiderunt. Voluptates carnis etiam fortissimos excæcant, ut lucem uerbi Dei ferre nequeant, & in miseram uitiorum seruitutem adigunt. Sed surgant ethnici, & nostram cæcitatem condemnent. Gulæ & ventri deditos Diogenes similes esse dicebat arboribus per præcipitia nascentibus, quorum fructus homo non gustaret, sed à coruis & uolucribus ederentur. Docet uoluptuarios & Reip. & sibi infructuosos esse, sed escam dæmonum. Dicebat idem, sicuti, ubi magna ciborum copia est, ibi multi mures & feles uersari solent; sic ea corpora quæ multum cibi capiunt, multos animi morbos contrahere.

Eccli. 21. 6.

Psal. 118. *Allegoria.*

Lucæ 16.

Exemplū.

Laer. lib. 6. *Similia.* Maximus serm. 27.

Laer. li. 6. cap. 1.

Apophthe. Idem li. 5. cap. 1.

here. Antisthenes alius Philosophus dicebat se malle insanire, quàm uoluptate affici. Insaniam enim aufert medicus: uoluptas mentem aufert, & uix sanabile malum est. Aristoteles admonebat, ut uoluptates contemplemur non uenientes, sed abeuntes; non à fronte, sed à tergo. Venientes enim fucata specie blandiuntur; abeuntes autem, pœnitentiam ac dolorem relinquunt. Sic sancta Scriptura dixit: *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Quare uoluptuarios species prima uoluptatis sic decipit, vt paruulos pueros accensa candela: qui flammam pulchrè lucentem videntes, digitos immittunt, ut eam rapiant, existimãtes non ignem, sed lucidum quid esse; mox-que adustis digitis, inconsolabiliter plorant. Sic enim uoluptuarij, specie uoluptatum capti, ignem inueniunt, ubi lucem expectabant; dolorem sentiunt, seu nunc conscientiæ vermen, seu postea ignem æternum. Sicut enim mercator de falso panno non ostendit emptori medium neque finem, sed tantùm caput; sic diabolus, mercator peccati, ostendit peccatori solum caput panni, id est, delectationem culpæ: non medium, id est, remorsum conscientiæ; nec finem, qui est pœna gehennæ. Quemadmodum enim latrones, quum non possint apertam vim hominibus afferre, in locis opacis, aut confractis uallibus iuxta uiam positis, viatoribus insidiantur, ut inopinatos opprimant: sic diabolus, mundanarum voluptatum umbra subiens, quæ iuxta nos in hac uita, eiusque communibus actionibus sunt, & frequenter occurrunt, per illas nobis insidiatur. Sed in hac praxi, & fraude diabolica, boni quidem apprehendunt peccatum per caudam, finem eius spectantes, ut electus *Iacob tenuit pedem fratris sui Esau*, & ut *Moyses accipiens serpentem per caudam, conuertit eam in uirgam*, id est, in id quod erat; sed mali apprehendunt peccatum per caput, præsentem uoluptatem sectantes, & sic, quasi ab ore serpentis, deuorantur. Quum in tam uariis Philosophorum sectis, alij ad alias subinde transirent, Peripatetici ad Platonicos, & uicissim; utrique etiam ad Stoicos; & Stoici, ad Academicos, & uicissim; tamen ex omnibus Epicureis (quibus uoluptas erat summum bonum) nulli ad alias sectas defecerunt. Huius rei causam roga-

Voluptates fallaces.

Prou. 14.

Similia.

1.

2. Bonauēt. in Diæta salu. c. 2.

Basil. in orat. de abdicat. rerum.

3.

Allegoria. Gen. 25. Exod. 2.

tus Arcesilaus respondit: [Quia ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequaquam.] Gallos dixit sacerdotes Cybeles euiratos: sentiens homines à uoluptatis morbo uix unquam sanari, & ad meliorem mentem transire. Alterius Philosophi sententia erat, [mel summo digito, non cauа manu gustandum esse.] Quo euidenter docetur, parcissimè esse uoluptates capiendas. Sic ad pugnam Gedeonis illi soli eliguntur, quia caua manu ex flumine biberunt; illi, ut inutiles ad bellum Domini, reijciuntur, qui flexo poplite, & proni in terram cubantes, biberunt: quo docetur, homines terrenis uoluptatibus sese immergentes, ad militiam Christianam ineptos esse. Sed ad uoluptatum corruptelam ut redeam: Sicut in uase aliquo aceti pleno si guttulam mellis instillaueris, nihil de acore acetum deponet, quia tantilla dulcedo in tanta contrarij saporis multitudine facilè euanescit: sic in anima hominis uoluptuarij, qui non nisi ea quæ carnis sunt sapit, uerbi diuini suauitas perire solet, & suffocari. Qui enim carni deditus est, cor acetosum, & multis amaritudinibus repletum habet; labore uidelicet in iis conquirendis quæ uoluptatem pariunt: timorem, & anxietatem, ut uel sine infamia, uel sine damno ea conseruet: dolorem, si quando concupitis (ut sæpè fit) non potiatur. Quæ enim nimis amantur, nimio dolore relinquuntur. Mel ergo uerbi cælestis, uel diuinarum inspirationum, in animum his contrariis affectibus plenum, ac perturbatum, ubi immissum fuerit, citò dissipabitur. Bion Boristhenites, philosophus Platonicus, cùm illi probro daretur quòd adolescentem quendam in suam disciplinam non traxisset. [Non est, (inquit) possibile mollem caseum hamo trahere.] Virtutis disciplinam, quæ asperum quid & arduum in primo congressu præ se fert, ab animo molli, & uoluptatibus dedito, arripi non posse sentiebat. Nec minus sapienter Bias Prienæus, unus ex septem (quos uocabant) sapientibus, percontanti impio, quid esset pietas, nihil respondit. Quumque ille silentij causam sciscitaretur: [Quia (inquit,) de rebus nihil ad te pertinentibus quærit.] Sentiebat honestæ & salutaris doctrinæ homines malè feriatos capaces non esse. Atque ita quidem rei se natura habet,

Laer. li. 4. cap. 6. *Apophthe.* Dionys. sophista apud Philostratũ. Iudic. 6.

Voluptatum corruptela. *Simile.*

Exemplũ.

Laer. li. 4. *Apophthe.* *Exemplũ.* Laer. li. 2. cap. 5.

Apophthe.

bet. Non tamen à schola uerbi sui uoluptuarios Christus
Matth. 11. abarcet; imò omnes *qui laborant & onerati sunt*, ad se uocat. Laborat autem, si quis alius, uoluptuarius maximè, cui acerrimus, domesticus, & perpetuus hostis caro est. Sed
Lam plū. er. li. 4. monet in hoc Euangelio, uoluptatum curam deponendam, ut uerbum in corde fructificet. Si Polemonem iuuenem ebriosum & coronatum, cum suis sodalibus in schola Xenocratis irruentem per contemptum, oratio Xenocratis de temperantia habita in alium uirum mutare potuit; multo magis Christi doctrina Magdalenas, Matthæos & Zachæos conuerterit. Cùm Paulus coram Felice, Proconsule Romano, *de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro disputauit, tremefactus Felix* fuit, & clementer Paulum dimisit: sed uoluptates seculi, quibus abundauit, uerbum salutis in eo suffocauerunt. Vt sensus morbo deprauatus, dulcem fauum iudicat amarum; sic animus prauis affectibus corruptus, suauia Dei uerba in suamus uia æstimat. Vt sues rosas proijciunt, & lutum quærunt; sic uoluptuarij siliquis porcorum cum filio prodigo uescuntur & delectantur, verbi Dei gustum non habent.

Act. 24.

Similia.

De crapula & ebrietate, uoluptatũ fontibus.

Quum autem voluptatum maxima pars, quasi que fundamentum & radix, in ventris cura consistat, in crapula & ebrietate versetur, ad huius loci tractationem referri potest, quod CHRISTVS in alio Euangelio dicit. *Attendite vobis, ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & superueniat in vos repentina dies illa.* Docet enim illis verbis Christus, vnam causum obliuionis Dei, vnam causam suffocati verbi Dei, vnam causam neglectæ & indebitæ præparationis nostræ ad futurum iudicium, hanc in primis esse, quòd in crapula & ebrietate voluptatem consectando, grauantur corda hominum, & ad rerum cęlestium cogitationem ac desideria hebetantur. Sic passim docet Scriptura: *Vinum & ebrietas auferunt cor*, ait Oseas. Apostolus curam ventris, & cultum Christi, quasi ex diametro pugnare docuit, dicens: *Non in comessationibus, nec in ebrietatibus, sed induimini Iesum Christum; & carnis curam ne feceritis in desiderijs.* Opponit hæc duo: Induere CHRISTVM, & carnis curam facere in desiderijs, id est, voluptatis causa. Rursum alibi: *Inimicos crucis Christi*

Lucæ 21.

Oseæ 4.

Rom. 13.

sti uocat, *quorum Deus venter est.* Adeò uidelicet grauantur corda crapula & ebrietate, ut gulosi ac ebrij uentri suo seruiant, non Deo. De ueteri populo in deserto scripsit Moyses: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt lude re.* id est, post epulas uitulum suum aureum adorauerunt. Vox enim *ludere*, hoc loco idolum adorare, apud Hebræos significat. Sed & hoc aliàs futurum prædixit: *Cùm comederint, & saturati crassiq; fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruient eis.* Quod ita accidisse Oseas commemorat: *Iuxta pascua sua adimpleti sunt. Saturati sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.* Sodomæ & Gomorrhę incędia ex hac gulæ fornace accensa sunt. *Hæc fuit iniquitas tua Sodoma, otiũ, & saturitas panis.* Propter hanc gulæ uim & certam corruptelam, orat in Scripturis uir sanctus: *Auferàme cõcupiscentias ventris, & animo irreuerẽti & insrunito ne tradas me.* Et sic quiddem Scriptura de facto se rem habere docet. Sed nunc causas breuiter aperiam. Neminem latet, ex duplici natura hominem constare, corpore, & anima rationali; una mortali, altera immortali; una ad præsentis uitæ officia constituta, altera ad sempiternam beatitudinem consequendam ordinata; una denique post peccati corruptionem ad sensibilia procliui, altera sursum ferri, & Deũ appetere nata. Inter hęc duo, etiam in homine necdum in Christo regenerato, quædam pugna, ut ratio superior inferiori hominis parti contraria appetenti contradicat, & hæc uicissim illi repugnet. Sed Spiritu diuinæ gratiæ accedente, fortius est humani spiritus contra carnẽ, & superioris rationis contra appetitum inferiorum certamen: carnis tamen non minus quàm antea contentiõ pertinax. De qua Apostolus: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnẽ. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt nõ, quæcunq; vultis, illa faciatis.* Et iterum: *Abstinete à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Et rursum. *Qui secundũ carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Sapiẽtia autem carnis, inimica est Deo. Legi enim Dei subiecta non est: nec enim potest. Qui autem in carne sunt, placere Deo non possunt.* Hæc omnia Apost. docens, eos qui carnis & sensuum desideria sequuntur, secundum spiritum ambulare, & Deo placere non posse. Hinc sequitur, eos qui car-

Philip. 3.

Exod. 32.

Deut. 31.

Oseæ 13.

Ezech. 16.

Eccli. 23.

Galat. 3.

Rom. 8.

nem immodicè fouent qui crapulæ & ebrietati uacantes, & uoluptatibus huius uitæ operam dantes, carnis curam facium in desiderijs, habere corda grauata, secundum spiritum saperè non posse; denique uerbum Dei in eis suffocari. Quemadmodum enim, si duo æquales uiribus in singulare certamen descendunt, ille haud dubiè uictor euadet, cui subsidia afferuntur: sic, si corpori subsidium adfers, delicatè nutris, cibo potuque assiduè reples, uires ei & impetum auges; non dubium, quin animam, eiusq; motus facilimè superabit. Quare Apostolus, qui Spiritum Dei habuit (ait enim non uanè, *Puto quòd et ego Spiritum Dei habeã*) *castigat tamẽ corpus suum*, macerat, mortificat *ne, reprobus efficiatur*, ne contra spiritum præualeat: Si castigatur corpus, ne reprobus quis fiat, id est, *ne tradatur in reprobum sensum, faciens ea quæ non conueniunt*; profectò corpus adeò non castigatum, ut etiam crapula repleatur, animam haud dubiè reprobam efficiet. [Sicut nauis oneraria (ait Chrysostom.) quæ supra suam magnitudinem uehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur; ita anima & corporis nostri natura, si plures acceperit cibos, quàm ferat sua uis, superimpletur; &, iniectorum grauitatem non ferens, in perditionis pelagus demergitur, & nautas, & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cũ hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis studium, non anni pars tempestiua, non aliud quicquam naui, quæ sic onere grauatur, prodest; ita & crapula distentis, ac delicatis, & voracibus accidit. Neque cogitationum multitudo, neq; eruditio & admonitio, neq; consilia, neq; aliud quicquam, neq; timor futurorũ, neq; pudor, neq; accusatio præsentium, neq; aliud quid saluare potest sic periclitantem animam: sed illa lescit luxus & amentia per omnia; & sub aquas, nolens, volens, eũ, qui ægrotat defert, & graue facit naufragium.] Hæc ille. Rursum alibi: [Quemadmodum seruus, quando supra uires quicquam imponitũ est, domino suo impudentius maledicit: sic & uenter nimium plenus, mentem & cogitationem plerumq; corrumpit.] Sanè quia hostis spiritui caro est, magna dementia est, hostem tuum alere, eiq; arma,

Simile.

1. Cor. 7.
1. Cor. 9.

Rom. 1.

Simile.
In ser. cõ. luxum & crapulam.

Hom. 45. in Matth.

arma, quibus te feriat, atq; adeò occidat, subministrare. Subtrahe ligna si uis, ut non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt potus & cibus. Arma quibus hostis te inuadit, carnis uitæ membra sunt. Illa igitur mortificare, non roborare debebas. Daniel primò destruxit idolum Bel, cui epulæ quotidie apponebantur, & postea draconẽ in eo latentem facilè expulit. Periculosum est, pullo indomito sine chamo & freno insidere. Sobrietas & abstinentia, carnis frenum sunt. Deinde suffocat Dei uerbum, & cor aggrauat crapula, quia lumen cordis offuscat uentris repletio. Vnde Sanctus Augustinus: [Cum anima ab esu & potu fuerit liberata, tunc se melius cognoscit. Sicut enim in speculo sordido non se talem homo aspicit qualis est; ita & esca & crapula si quis fuerit grauatus, alterum se sentit quàm est.] Ita bonas cõgitationes, quas iejunus & sobrius animus facilè concipit, conceptas retinet, retentas in opus educit; una crapula obruit, suffocat, extinguit. [Quemadmodum enim fidelici animus (ait S. Maximus) panem imaginatur; & sitientis, aquam: sic hominis crapulosi, & ventri seruientis animus non nisi ciborum varias cupedias cogitat.] Gnathonis animus non nisi in patinis est, & culinæ uestibulum non egreditur. Eleganter Tertullianus de huiusmodi: [Tota eorum charitas in cacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis iacet.] Appositè etiam Nilus, author Græcus: [Sicut miles ignauus ad sonitum buccinæ, prælium indicantis, exhorrescit; sic homo gulosus ad omnem sermonem pietatis contremiscit.] Nullus ei de Deo, aut rebus diuinis, aut mortificatione corporis sermo gratus est. Oportet, inquit, ut quocunque tempore uiuatur: & in officijs istis Ecclesiasticis, quanto minus fieri potest, obstringi debemus. Hæc est uox inimicorum crucis Christi, *quorum Deus uenter est, pulmo templum, aqualiculus altare, sacerdos coquus*, ut loco citato scribit Tertullianus. Quod Apostolus de uiduis dixit, *Vidua in delicijs uiuens, mortua est*, hoc de quouis uentriculo & guloso uerum est. [Ventri n. solummodo (ait S. Chrysost. hæc uerba Apostoli exponens) uiuit, cæteris sensibus mortuus: Neq; aspicienda, neque audit quæ necessariò audire conuenit, neque loquitur quæ loqui oportet. Quemadmodum mortuus

Similia.
Stell. de cõtẽp. mũd. par. 3. c. 18
Allegoria.

Li. qq. vet. & nou. testa. q. 110.

Simile.
Lib. 2. de charit.

Lib. cõtra Psychicos Ora. 1. adu. fuitia.
Simile.

1. Tim. 5.

Homil. 13 in 1. ad Tim.
Similia.

tuus quispiam, in lecto iacens, complosis palpebris, clausisque luminibus, nullum omnino sensum habet, ita & hic. Imò longè deterius hic, quàm ille affectus est. Ille enim bona æquè atque mala non sentit: hic autem malorum tantũ admittit sensum, nihilque boni penitus sentit. Nihil illũ, ex his quæ in futura uita seruantur, mouet; sed ad omnia perstat immobilis, & quasi in tenebris instar mortuorum degit. [Et paulò pòst:] Sicuti in oculorum pupilla, si interius positas tuniculas crassiores effeceris, cernendi uim ex se emittere nequit, & clarius intueri; cùm radius ille oculorum ex ea pinguedine obtundatur, ac tenebris plena sint omnia: ita & corpus quum fuerit obesum, animam quoq; obtusiorem euadere necesse est.] Hæc ille. Sic in deliciis uiuens, mortuus est, & suffocatur in eo uerbum Dei, Deum & diuina cogitare, appetere, comprehendere nõ potest. [Sicut accipiter bene satur (ait S. Bonau.) non uenit ad manũ domini, utcunque ostensis illi carnibus uocetur; sic impinguatus, incrassatus, dilatatus, derelinquit factorem suum, nequicquam ei ostensa rubicunda eius passione.] Hæc ille. Quare quod eleganter de castitate dixit Climacus, hoc de omni uirtute intelligendum. [Ille (inquit) qui, saturo corpore castitatem se putat seruaturũ, similis illi est, qui prolecto pane, canem à se abigere conatur.] Necesse enim est, ut obiecta moueant potentiam, & carni naturaliter deditus, carni indulgens, carnem ut equum ferocientem nimiũ impinguans, totus in cogitationes carnis feratur: sitq; totus & animo & carne carnalis, non carne tantùm appetẽs, sed & mente consentiens peccato. [In toto enim isto animi & corporis nostri commercio id accidit (ut scripsit Clarius) quod in stateris; ut, quod uni additur, alterius fiat detrimentum: ut quo magis corpus alitur, hoc totum ad animi infirmitatem redundet. Si quum is, qui foris noster homo est, corrumpitur; is, qui intus est; renouatur de die in diem,] ut Apost. scripsit: nihil dubium quin è diuerso quũ is, qui foris est noster homo, impinguatur & roboratur; is, qui intus est, maceratur & infirmatur. Sic uidelicet uoluptates huius uitæ; quarum uel maxima est gula carnisque cura, uerbum Dei, & salutis æternæ doctrinam suffocant, grauem nobis & insipidam reddunt.

1.

2.

3. In Diæta sal. c. 8.

4.

Isido. Clarius. 59.

5.

7. Quod

7. *Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent.*

Verbum Dei retinẽdum & ruminandũ.

Locus moralis de corde bono & optimo. Cor bonum, uerbum Dei retinet: cor optimum, fructum affert. Stomachus bonus cibum retinet. Stomachus optimus retentum digerit, & in singulas uenas distribuit. Cor bonũ debet habere tres uirtutes, tribus aliis uitiis iam explicatis cõtrarias. 1. Cor fide ac fortitudine plenum, ideoque bene custoditum & collectum: fide, ut uerbum retineat, ne diabolus id rapiat; fortitudine, ut natum non arescat, nec suffocetur, sed fructum in patientia referat. 2. Cor charitate radicatum, ideoque molle, & ad uerbi doctrinam flexile. 3. Cor cupiditate uacuum, & rerum diuinarum amore succensum. In tali corde uerbum Dei retinetur. Sicut cibus nec prodest, nec accedit corpori, qui statim emittitur; sic uerbum cordi quod non retinetur, non masticatur, non comeditur, non seruatur. Unde ille: *In corde meo abscondi eloquia tua*; id est, diligenter, tanquam thesaurum recondi- Psal. 118.
tum, custodiui. Ad Prophetam Deus dicit; *Fili hominis, quodcunque inueneris comede. Comede uolumen hoc.* Quod Ezech. 3.
Propheta quum exequutus esset, dixit: *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Nullum est alimentum dulcius uerbo Dei. Id intelligens Dauid, qui erat *uir secundùm cor Dei*, id est, corde bono & optimo præditus, dixit. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua? super mel ori meo.* Et iterum: *Iudicia Domini iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum.* Et adhuc semel: *Videte & gustate quàm suauis est Dominus.* Et Paulus de Verbo Dei ait: *Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Sed illis demum sunt Dei uerba dulcia, & tot modis utilia, qui ea retinent, qui gustant, qui comedunt, id est, diligenter meditantur & ruminant. Alimenta corporea, quam diu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt. At ex eo quod

Simile.

Psal. 118.

Psal. 118.

Psal. 18.

Psal. 33.

2. Tim. 3.

Simile.

erant mutata, in uires & sanguinem transeunt. Verba Dei sola fide accepta, nec per intellectum ruminata & expensa, nec per uoluntatem affectu intimo comprehensa, & in praxim deducta, onera sunt, & ad maius iudicium: sed operatione animi exercita, nouas illi uires addunt, & uarias uirtutes proferunt. Quare Ezechie. dixit Deus, dato illi uolumine prophetico: [Venter tuus comedet, & uiscera tua implebuntur uolumine isto,] id est, Non solum hæc ore comedes, sed etiam in stomacho retinebis. Non solùm uerba mea intelliges (quod auari & uoluptuarij faciunt) sed ea scrutaberis, in animo uersabis, & in stomacho intellectus coquenda & digerenda seruabis. Quemadmodum nihil prodest plantam inserere, si priusquam fructum ferat, turbine aut procella euellatur, sic parum nobis utilitatis adfert uerbum Dei auditum, & in animo insertum & plantatum, si priusquam fructum producat, fuerit tentationum uento commotum. De quibus Deus per Prophetam dicit: *Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis uos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Ostendit omnes nostros inanes Auditores, de quibus in hoc Euangelio Christus. Verbum Dei est *Manna* cæleste, quod interpretatur, *Quid est hoc? vt*, quotiescunque illud audimus, quæramus, Quid est hoc? Quare de illis, qui corde bono & optimo uerbum retinet, longè aliter Scriptura loquitur: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Describit delicias uerbi Dei, quibus corda bona & optima ubertim pascuntur & inebriantur. De quo & Dauid: *Calix Domini inebrians, quàm præclarus est!* & apertius in Euang. Christus: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* quod de Spiritu S. in credentes effundendo abundè dixit. At per uerbi Dei prædicationem hic Spiritus gratiæ datur, ut supra est explicatum. Admirabiles igitur fructus percipit, & uarias diuinæ gratiæ benedictiones accipit cor bonum & optimum, Dei uerbum retinens, comedens, & bibens, quod auditu accepit. De qua uerbi Dei rumi-

Ezech. 3. Hector Pint. in com. ibid.

Simile.

Aggæi 1.

Cant. 5.

Psal. 22.

Ioan. 4.

ruminatione & meditatione, eiusque fructu uatio & amplissimo, iam semel atque iterum diximus. Laudat Romanos Apostolus: *Obedistis ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis.* Laudat Galatas, *quòd sicut Angelũ Dei exceperunt eum*, idque adeò, ut dicat: *Testimonium perhibeo uobis, quia, si fieri posset, oculos uestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Laudat Thessalonicẽses, dicens: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam, quum accepissetis à nobis uerbũ auditus Dei, accepistis illud, non ut uerbum hominum, sed (sicut uerè est) uerbum Dei, qui operatur in uobis qui credidistis.* Isti auditores in corde bono & optimo acceperunt uerbum Dei: Et ne quis excipiat Paulum fuisse qui tunc Prædicabat; sed similem uerbi operationem, aut auditorum conuersionem, ad cuiuuis hodie Prædicatoris uerbum nõ esse expectandum; proferam alia exempla. Audito hoc uerbo Euangelico in Ecclesia, [Vade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni, sequere me;] Antonius fit eremita. Audito illo uerbo, [Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c.] Apronianus primũ in Christũ credit, baptizatur, fit martyr. Audita illa uoce, Tolle lege, tolle lege; mox; lectis illis uerbis Apost. [Non in comessationibus, & ebrietatibus, non in contentione & æmulatione, nõ in cubilibus & impudicitiis, sed induimini Iesum Christum:] Aug. plenè ad Christum conuertitur. Isti corde bono & optimo audierunt. Cor bonũ, quod bonę indolis est, nulloq; flagitio, aut scelere corruptũ. Cor optimum quod gratia Dei illustrauit. [Omnia Ecclesiæ magisteria forinsecus sonant. Cathedram habet in cælo qui intus docet, (ait S. Aug.) Neque enim qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementũ dat, Deus.] Quare, ut S. Greg. scripsit, [Mutũ est os omne quod loquitur, si Deus interius in corde non clamet: qui etiam aspitat uerba quæ audiuntur. Nisi Dominus ædificauerit domum, in uanum laborauerũt qui ædificant eam. Vanum est uobis ante lucem surgere. Surgite postquã sederitis]. i. à peccato liberamini, postquã lucẽ Dei uerbi, aut diuinę inspirationis in corde retinueritis, meditando & recolendo illam, ut sedentes solent: vos *qui manducatis panem doloris.* i. quorum tota uoluptas carnalis est, cõuertenda postea in dolores acerbissimos. Cain Dei ipsius uoce

Dom. inf. oct. Natiu. Dom. tex. 1. Dom. 1. post Epip. tex. 5. Do. 6. post Epipha. tex. 2. Rom. 6.

Exempla. Galat. 4. 1. Thess. 2

Exempla. In uita eius per S. Ath. In gestis S. Marcelli Papæ. Confess. li. 8. c. 12. Rom. 13.

Trac. 3. in epist. Ioã. 1. Cor. 3. Moral. in Iob. li. 11. cap. 5. Psal. 126.

Genes. 3.

uoce admonitus fuit, nec hilo tamen melior factus est. Simon magus ab ipso Diuo Petro ad pœnitentiam inuitatur: sed quia cor habuit *felle amaritudinis repletum*, auaritia scilicet & ambitione, nihil profecit.

8. *Et fructum afferunt cum patientia.*

Patientia ad uirtutes exequendas necessaria.

Simile.

Psal. 125.

LOcus moralis de patientia ad omnes uirtutes exequendas necessaria. Neque enim temerè, sed significantissimè adiecit Christus, *cum patientia*. Quemadmodum enim agricola de semine suo in terram iacto, nunquam fructum referet, nisi magna usus fuerit patientia, nisi multos labores perferat, multum diuque messem expectet; unde Dauid, *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua*: sic cor bonum, adeoque optimum, ex uerbo Dei accepto nunquam fructum referet, nisi magna cum patientia, & animi fortitudine, qua negligentiam excutiat, consuetudini prauæ resistat, tentationes, uel ex cupiditate, uel ex uoluptate natas, repellat; operi uirtutis, quod uerbum docet, incumbat: Nempe quum uirtus quælibet, utcunque res per se iucunda & amabilis, ardua tamen sit, multisq; difficultatibus circumsepta; siue propter naturæ nostræ prauitatem, quæ ad malum procliuis fertur, siue propter tot uirtutis hostes, diabolum, mundum, carnem; siue denique propter ignauiã mentis: nisi tota hæc, & tam uaria difficultas patientia superetur, prorsus inaccessa erit. Vnde appositè dictum est: [Virtus sine patientia uidua est.] Et Apostolus uirtutis præmiũ

Rom. 2.

describens, dixit: *Iis qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem quærunt, &c.* Non dixit, per bonum opus; sed, per patientiam boni operis: quia sine illa patientia uix multum boni operis præstari posse sciebat. Ideo a-

2. Cor. 6.

lio in loco: *Exhibeamus nos tanquam Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs.*

Hebr. 10.

Et ad Hebræos dicit: *Patientia uobis necessaria est; ut uoluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem.* Deniq; Christus, ubi multas & acerbas suorum calamitates prædixisset,

Luc. 21.

subiecit, sermonem concludens: *In patientia uestra possidebitis animas uestras.* quasi dicens, absque patientia uestra seruare animas uestras non poteritis. Quare patientia id esse ui-

detur ad animi uirtutem, quod panis est ad corporis uitam. Nam ut absque pane nullo cibo uesci potes, seu carne, seu pisce, seu oleribus, seu etiam pomis, ut salubriter vescaris; sed cum pane hæc omnia & optimè palato sapiũt, & alendo corpori salutaria fiunt: sic omnino absque patientia actiones suas nulla uirtus explicare potest propter difficultates adiunctas; adhibita uerò patientia, labores superantur, imò etiam delectant, ipsaq; uirtus ut iucundissima, sic facillima efficitur. Sed & hac de causa S. Iacobus dixit: *Patientia perfectum opus habet*, uel, ut Græci legunt *habeat*, id est, curate ut patientia præsto uobis sit, quæ omne opus bonum perficiat. Ideo subiungit: *Vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* id est, ut nulla uobis uirtus desit. Absque patientia enim in multis deficietis.

Simile.

Iacobi 1.

Porrò uirtutem nobilitat patientia, unde Apostolus dixit: *Vnusquisque mercedem accipiet secundum proprium laborem.* Quorum uerborum uim attendens Diuus Chrysostomus, sic scribit: [Dicam aliquid quod opinionem multorum uideatur excedere, non tamen ueritatem. Etsi bonũ quis operatus fuerit magnificum uel uirile, non autem cũ labore atque periculo, non aliquam multam recipiet mercedem. Vnusquisque enim propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem; non secundum magnitudinem facti, sed prout fuerit qualitas passionis.] Hæc ille, quæ mox exemplis, è Scripturis probat. Paulus enim non gloriatur nisi de *infirmitatibus suis, & uarijs tribulationibus*.

Patientia uirtutem nobilitat.

1. Cor. 3.

In epist. ad Olympiã.

2. Cor. 12.

Iob ante calamitates quas tolerauit, uir erat *iustus, & rectus, & timens Deum*; atque adeò admirandæ uirtutis, quia *in tota uita sua cor suum non reprehenderat eum.* Sed totum hoc diabolus calumniabatur, dicens: *Nunquid frustra colit Iob Deum? Nonne uallasti eum, & totam substantiam eius?* Atqui quum omnibus exutus, & ulcere pessimo percussus, patientiam perpetuam seruaret, terga dat diabolus, nec amplius quod calumniaretur habuit. Denique Christus Dominus non aliam ob causam solius passionis & uulnerum suorum signa & cicatrices in corpore gloriosissimo tulit, atque in cælum uexit, quàm ut doceret, passionis opus omnia alia miraculorum opera, & doctrinæ munera, nobilitate & laude longo interuallo superasse. Nempe

Iob 1.

Iob 27.

Iob 1.

Passio Christi opus eius nobilissimũ.

ut

Simile.

ut odores solent tum demum latius spargi, quum commoueantur; sic sanctorum uirtutes, quæ nobili patientia illustrantur, odorem reddunt & Deo gratiorem & hominibus illustriorem. Magna patientiæ uirtus, quæ nouit contumelias mutare in gaudium, infirmitates in gloriam, tribulationes in lætitiam: ut de singulis docet Scriptura.

Patientia mutat mala in bona.

Act. 4. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quòd digni habiti essent, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Paulus autem

2. Cor. 12. *Gloriabor in infirmitatibus meis.* Et Iacobus dicit:

Iacobi 1. *Omne gaudium existimate, fratres, quum in uarias tentationes incideritis.*

Hebr. 11. Patientia uita iusti. Rom. 8.

Præterea, quia *iustus ex fide uiuit*, fides autem est *rerum sperandarum basis* & fundamentum, spes uerò patientia sustentatur; fit ut patientia sit uita iusti. Hunc Apostolus:

Similia.

Si quod non uidemus, speramus, per patientiam expectamus. Quare ut aceto oleum permiscemus, quod acrimoniam eius mitiget; & oculis nimio fulgore perculsis, ad uiridia eos deflectimus, ut recreentur? sic ad uirtutum labores alacriter capessendos, patientiæ uirtutem, & futurorum bonorum expectationem adhibemus.

EVANGELIVM DOMINICAE QVINQVAGESIMAE.

Lucæ 18.

ASsumpsit Iesus duodecim discipulos suos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occident eum: & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus uiam mendicans. Et cùm audiret

turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus trãsiret. Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse uerò multo magis clamabat: Fili Dauid: miserere mei. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogabat illum, dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam. Et dixit illi Iesus: Respice. Fides tua te saluum fecit. Et confestim uidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, ut uidit, dedit laudem Deo.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.* De memoria passionis Dominicæ, & contra Bacchanalia ante caput ieiunij Quadragesimalis.

2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.* De Christi erga nos amore, & horrore peccati, causis passionis.

3. *Ipse uerò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.* Non cedendum tentationi, aut difficultatibus obiectis circa bonum opus.

4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.* De præsenti Dei auxilio, & Christi clementia erga fortes in fide, & constantes in bono opere.

5. *Quid tibi uis faciam? Domine, ut uideam.* De omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.*

LOcus moralis de passione Redemptoris nostri, & ab ipso prædicta, & ab Ecclesia in hac præsenti Dominica re- Passio Christi.

ca repræsentata. Vtrumque enim ad mores plurimum fecit. Nam ad prius quod attinet, etsi alias ob causas ex parte doctrinæ Christus passionem suam & nunc & *alias prædixerit; primùm, ad fidem discipulorum confirmandam, *Amodo iam dixi vobis, priusquam fiat, vt, quum factum fuerit, credatis, quia ego sum*: secundò, ut ostenderet se sponte passurum, *Potestatem habeo ponendi animam meã, & iterum sumendi eam*: tertiò, vt certissimam suam præscientiam monstraret, *Sciens Iesus quia uenit hora eius, &c.* quam etiam ob causam, ipsas futuræ passionis circumstantias in hoc Euangelio prædixit: tamen & ideo quoque prædixit, vt & amorem suum erga nos maximum ostenderet, & tantæ rei memoriam mentibus nostris altissimè infigeret: quorum illud nostrum erga CHRISTVM amorem mutuum, plurimum accendit; istud multis rationibus mores informat. Amorem suum erga nos, suam passionem prædicendo, expressit; quia de illa prius loquens & tractans cum Apostolis, planè docet, quanto cum patiendi desiderio ad eam accesserit, id est, quantum nos dilexerit, quum non nisi propter nos, & propter nostram salutem, passus fuerit. Hinc illæ Christi voces: *Baptismo habeo baptizari, et quomodo coarctor donec perficiam?* Hic erat baptismus sanguinis, quo Christus *sanctificauit seipsum, ut nos sancti essemus*, vt apud Ioannem loquitur: id est, sacrificium sese Deo Patri obtulit, ut nos ei sacrificaremus sacrificium iustitiæ. Rursum: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare uobiscum, antequam patiar.* Et iterum D. Ioannes; Christus, *quũ dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Puella quæ ad nuptias aspirat, appetente nuptiarum tempore, non nisi de illis libenter loquitur, propter ardentem sponsi sui amorem, quem diligit. Christus de sua passione, tanquam *de nuptijs Agni*, libenter præloquitur, ad illas, tanquam ad concupitas nuptias, anhelat, idque propter amorem sponsæ suæ, quæ est Ecclesia, & anima quæque fidelis. Alioqui mortis expectatio, ipsa morte grauior esse solet. Imò in morte nullus esset penitus dolor nisi animi internuncio excitarentur sensus ad dolendum. Malunt ferè omnes semel & simpliciter mori, quàm tormẽta, mortem præcedentia, ablatque ipsa morte sustinere. Abraham filium suum Isaac immolaturus, hanc rem prorsus celauit, imo nec roganti in via, vbi esset victima holocausti, aliud respondere voluit, quã: *Deus prouidebit sibi uictimam, fili mi.* Sciebat horrorem & expectationem mortis, ipsa morte & immolatione, filio futuram fuisse acerbiorẽ. At Christus Iesus, verus Isaac, quem sua mors latere non potuit, etiam de illa sapius cogitare & loqui voluit: atque adeò ab ipso conceptionis tempore vniuersam semper ante oculos gessit passionis suæ figuram: *Ideo ingrediens mundum, dicit, Hostiam & oblationem noluisti; corpus autem aptasti mihi*: uel, ut in Psalmo legimus, *Aures autem perfecisti mihi*: id est, me hominem, & intelligentem, & obedientem tuæ uoluntati fecisti. *Holocaustomata & pro peccato non tibi placuerunt.* Illa pro hominum peccatis satisfacere diuinæ iustitiæ non potuerunt. *Tunc dixi: Ecce uenio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus uoluntatem tuam.* Ego igitur, homo factus, in mundũ uenio, & in ipso capite, & exordio libri, seu causæ aduentus mei, uideo scriptũ de me, ut faciam uoluntatem tuam, id est, ut, quia cætera sacrificia non placuerunt, ego sacrificium fierem, & *per oblationem corporis mei consummarem in sempiternum sanctificatos.* Ergo Christus ab initio conceptionis suæ, hanc Patris uoluntatem, ut pro humano genere mortem acerbam pateretur, in mente habuit, ante oculos tulit: frequenter & libenter pro incredibili erga nos, & unumquemq; nostrũ, amore prædixit. Dico, in unumquemque nostrum. Debet enim unusquisque fidelis cum Paulo dicere: *In fide uiuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Hic locus nostrum erga Christum amorem uehementissimè debet perurgere, ut cum Paulo ex corde dicamus: *Charitas Christi urget nos*: id est, amor, quo nos dilexit, cogit & premit nos: *æstimantes hoc*, id est, multum ponderantes, *quoniam si unus pro omnibus mortuus est*; innocens pro impijs, amicus pro inimicis, Deus pro homine; *ergo omnes mortui sunt*, uel peccato scilicet, pro quo abolendo ille mortuus est (& hoc minimum est:) uel spontanea mortificatione corporis nostri (& hoc adhuc parum est:) uel denique moriendo etiam & sanguinem fundendo pro Chri-

*Matt. 10
Ioan. 13.

Ioan. 10.

Ioan. 13.

Christus ardenti in nos amore ad suam passionem accessit.

Lucæ 12.

Ioan. 17.

Lucæ 22.
Ioan. 13.

Apoc. 19.

Genes. 22.

Hebr. 10.

Psal. 39.

Hebr. 10

Galat. 2.

2. Cor. 5.

Christo: & hoc aliquid erit. Quare Paulus adiunxit: *Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Verùm hæc Pauli diuina verba alio in loco, si Deus voluerit, latius tractabimus. Sic ergo amorem suum erga nos Christus, passionem suam prædicendo, significare; nostrumque pariter erga illum amorem debitum excitare voluit.

Do. 2. post Pasc. tex. 6

Alia causa (ad mores quod attinet) cur passionem suam prædixerit, illa est, vt hac ratione, [magis illam nostræ commendaret memoriæ.] vt annotauit D. Hieronymus. Quam etiam causam satis expressit Christus ipse alio in loco apud Lucam: *Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.* Est autem memoria passionis Dominicæ multas ob causas vtilis & necessaria, perque totam vitam retinenda, non tantùm in die Parasceues, vel in solo mortis articulo. Insanus haberetur, qui, accepto à Rege literarum fasciculo, in quo certò sciret inclusum deferri Regium chirographum de ingenti aliquo reditu, differret illum resignare & legere vsque ad mortem. Semetipsos mirabiliter fallunt, qui circa mortis articulum de Domini pro ipsis susceptæ passione, deuote se cogitaturos existimant. Satis enim tunc habebunt, quod de suis proprijs doloribus, quos morbus, & dira mortis expectatio adferet, cogitabunt.

In com. in Matth. c. 20. Luc 9.

Passionis Dominicæ memoria vtilissima. *Simile.*

Quod Apostolus dixit, *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes;* hoc de perpetua memoria passionis Christi sapienter exponit Origenes. [Certum est, inquit, quia vbi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est enim tanta vis crucis Christi, vt, si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem Christi intentis mentis oculis inspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit inuidia: sed cõtinuè ad eius præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.] Rario autem huius hæc est, Duobus contrarijs simul appositis, verbi gratia, igne & aqua; quod imbecillius est, cedat necesse est fortiori. Maximè: item contraria sunt Christi passio & peccatum. Nam *de peccato* (id per hostiam & sacrificium corporis sui) *damnauit peccatum in carne* Christus.

2. Cor. 4.

In comm. in c. 6. ad Rom. Pass. Do. expellit peccatũ. Rom 8.

Et

Et præterea tot in passione Christi virtutes elucent, tot charitatis erga nos indicia, tantum & tale Redemptionis beneficium, vt cum eius attenta consideratione peccatum consistere nequeat. Solet mater fastidiente filio cibos, ei nihilominus salutares, sed vel ex morbo, vel ex prauitate animi fastidienti, ut ad gustandum inuitet, suos illi labores, quibus in illis præparandis vsa fuerat, diligenter commemorare. Sic Christi passio, per quam salutis & redemptionis beneficium accepimus, ante oculos illorum posita, qui male viuendo hoc beneficium negligunt, plurimum mouet.

Simile.

Veteranus quidam Cæsaris Augusti miles, quum vocatus in ius periclitaretur, adijt Cæsarem, rogans vt sibi vellet adesse. Cæsar è comitatu suo selectum illicò dedit, eique litigatorem commendauit. Hic miles vociferans, ait: At nõ ego Cæsar periclitante te Actiaco bello vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnauit: simulque aperta ueste detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem. Si sic vnius militis ostensæ cicatrices Imperatorem orbis mouere potuerunt: quem, quæso, verè Christianum, Christi vulnera inspecta, passio considerata, mors ante oculos posita, non promouebunt? Sed hoc quidem rationi exempli & accepti beneficij. Verùm ipsa in se passio Christi tot ac tantas in se uirtutes habet, ut in memoria perpetuò habita, à peccato conseruet. Sicut enim aromata tactu quidem ipso calida non sunt, ab occulta tamen proprietate calorem magnum ægris adhibita generant: sic passio Dominica ad uitæ institutionem, & uitiorum fugam, si diligẽter introspicias, & causas eius euoluas, plurimum facit: etsi expressè nec uirtutem docere, nec à vitijs deterrere uideatur. Qui hoc in particulari scire, ac pro concione docere desideret, legat Meditationes passionis Dominicæ (opus egregiè pium & salutare) à Francisco Costerio, Societatis IESV Theologo, editas. Porrò ad omnes intentationibus & tribulationibus difficultates fortiter superandas, maximum stimulum adfert passionis Dominicæ memoria. Docet hoc disertè Apost. *Recogitate illum qui talem sustinuit aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis uestris deficientes.* Sicut enim onus graue imponit, & digito suo non vult id leuare, qui, quod iubet, non facit

Exemplũ.

Suetonius in August.

Simile.

Memoria pass. Do. refleit lachrymas.

Hebr. 12.

facit ipse (vt Christus Pharisæis exprobrauit:) sic contrà onus quasi sublenat, & portat ipse ex parte, qui exemplo pręit. Nam & febricitans, videns cibos, quos ipse fastidit, ab alijs auidè deuorari, ad edendum quoque prouocatur. Certè Christus in sua passione calicem nobis propinauit, vt solet bonus medicus pharmacum gustare, quod eger fastidit. Vrias, bonus Israelita, monitus à Rege ipso vt lauaret pedes, & in domum suam se reciperet, respondit: *Arca Dei, & Israel, et Iuda habitant in papilionibus, & dominus meus Ioab, & serui domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea; Per salutem tuam, et per salutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.* Quanto magis bonus Christianus, recolens Christum pro se tot & tanta passum, à superfluis delicijs, maximè à peccato, cauebit? Rebecca noluit camelo suo insidere, quum videret Isaac, virum futurum, pedibus venientem. Et sic quidem contra peccata, omnemque animi elationem & vanitatem, passionis Dominicæ memoria valet. Sed & contra hostiles tentationes singulare munimentum est, & protectio. Angelus exterminator neminem læsit in Aegypto, ubi postes sanguine agni tincti cernebantur. Neminem diabolus ledere potest, cuius præcordia sanguine Christi tincta, id est, perpetua passionis eius recordatione imbuta sunt. In Ezechiele iubentur omnes occidi, qui non habebant signum T. in frontibus suis expressum. quo docuit Propheta, eos omnes perire, qui in cordibus suis, & ante oculos suos, passionis Dominicæ memoriam non circumferunt. Hæc igitur ob causas vtilis & necessaria est passionis Dominicæ frequens memoria, atque adeo assidua & perpetua recordatio: quę vt fieret, illam Christus suis semel atque iterum, antequam fieret prædixit: & vt, postquam facta est, in memoria quotidie haberetur, Sacrificium in Ecclesia sua quotidianum instituit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Paulus apertius exponens, dixit: *Hoc quotiescunque feceritis; annuntiabitis mortem Domini, donec veniat.* Tanti ergo fecit, tam nobis vtilem & necessariam iudicauit Christus passionis suæ memoriam perpetuam, ut eam quotidie solemni ritu re-

Exemplũ. 2. Reg. 11.

Genes. 24.

Memoria pass. Do. contra tentationes ualet.

Exod. 12. Ezech. 9.

Lucæ 22.

1. Cor. 10.

ritu repræsentari, diuinissimo sacrificio applicari uoluerit.

Ecclesia verò hanc passionis Dominicæ prædictionem hodiernodie recitari uoluit, tempore, ut uidetur, satis alieno, quum non ieiunij aut mortificationis, sed epularum & recreationis hoc tempus sit; sed reuera tempore accommodatissimo, & hora maximè oportuna. Quemadmodum enim militares duces, imminente iam prœlio, quo cum hostibus cominus decertandum est, aduocatis militibus, & uexillo regio in medio constituto, accurata concione suos milites ad pugnam adhortantur: sic Ecclesia hodie ad spiritualem pugnam, quam tempore Quadragesimali iam instante profitemur, strenuè capessendam, hac passionis Dominicæ prædictione historica, quasi uexillo quodam proposito, & hac veluti concione facta, suos omnes adhortatur. Dicit enim nobis Dux noster cælestis: *Ecce ascendimus Hierosolymam.* Videte qua lætitia vado. Non ascendo timidus. Non recuso mori. Nempe videt Ecclesia, nos hac Dominica, & biduo sequenti, velle insanire, luxuriari, bacchari; vnde Bacchanalia, pudenda uox, & Christianis auribus indigna. Sicut ergo mulier, videns filios suos cum occisoribus patris ipsorum, viri sui, fœdera pepegisse, ludere, conuiuari, subuculam tunicam uiri sui uulneribus iniqui homicidæ transfossam, & eius sanguine aspersam profert, ut, ea conspecta, filios suos ab iniquorum hominum consortio auellat: sic Ecclesia hodie, uidens nos uitijs ac uoluptatibus hoc tempore indulgere, propter quæ abolenda sponsus eius, & pater noster crucifixus est, eius hodie flagella, (puta,) opprobria nobis conspicienda proponit, ut, illis inspectis & consideratis, huic insaniæ nuntium remittamus. Videndum diligenter, ne eadem opera & Deo Patri maximam iniuriam, & Matris Ecclesiæ diligendæ summam ignominiam inferamus. Semei, uir Belial, Dauidi Regi suo flenti, & nudis pedibus ac operto capite montem Oliuarum ascendenti, maledixit maledictione pessima, & lapides in eum proiecit. Qui hodie Bacchanalia exercent, Christo ascendenti Hierosolymam, ut omni illic pro illis ignominia afficiatur, insultant, & improbis factis maledicunt.

Passio Dominicacur hodie proponatur. *Simile.*

Luc. 18

Cõtra Bachanalia, ante caput ieiunij. *Simile.*

2. Reg. 15

Nempe proponitur in hodierno Euangelio Christus non glorioſus, iucundus, lætabundus, ſed *flagellandus, illudendus, conſpuendus, crucifigendus*. Quum ergo Sponſus tuus lugubri & atro colore veſtiatur, niſi mauis dicere, rubeo & ſanguineo; tu contrà, qui ſponſam te eius profiteris, candido & fulgenti veſte indutus procedis, totus hilaris, iucundus, fortè etiam crapula diſtentus & ebrius? An non hoc eſt quod Iob dixit: *Noctem uerterunt in diem?* Tempus luctus & pœnitentiæ, in riſum & delicias? Aut quod Chriſtus ipſe dixit: *Lamentauimus uobis, & non ploraſtis? Ego* dico me pro vobis ad mortem ire, & vos ridetis. Clamat ad nos Chriſtus ſicut Gedeon: *Quod me uideritis facere, hoc facite.* Vnam confergit Gedeon. Idem fecerũt milites. Aſcendit hodie Chriſtus paſſurus multa acerba. Dicamus cum S. Thoma: *Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Scribitur in hiſtoria ſacra, quod milites Antiochi Regis, pugnaturi contra Iudæos, *elephantis ſuis oſtenderunt ſanguinem uuæ & mori, ad acuendos eos in prælium.* Simili artificio vtitur hodie Eccleſia, ſanguinem Chriſti fundendum nobis proponens, vt ad ſpiritualẽ, quam dixi, pugnam nos accendat & animet. Nos contra Quadrageſimale ieiunũ iam iam incepturi, nos interea totos ingurgitamus, ventriq; & abdomini ſeruimus, quaſi poſt hoc triduum non Chriſto, ſed Veneri ſacra facturi. Eſt autem hæc intemperantia præpoſtera, intempeſtiua, incongrua, inſana, noxia. Præpoſtera eſt, quia tam proximè præcedens crapula, ſubſequens ieiunium facit triſte, id eſt, hypocriticũ. Qui enim nunc libenter epulatur, lugebit poſtea ventris inediã. At *hilarem datorem diligit Deus.* &, *Cum ieiunatis, nolite fieri triſtes.* Deinde tã præpoſterũ eſt hoc, ac ſi quis retrocedendo progredi vellet. [Non eſt enim (vt ſcribit hac de re Baſilius) per temulentiam aditus ad ieiunium, nec ad iuſtitiam iter per fraudem, nec ad ſobrietatem per laſciuiam, nec per malitiam ad virtutẽ. Crapula & ebrietas ad laſciuiam inducunt; ad ieiunium frugalitas.] Intempeſtiua eſt hæc intemperantia, quia difficile ac laborioſum facit ieiunium ſubſequẽs. Difficulter enim ab vno extremo in alterum tranſitur. Cras dimicaturus, hodie te mutilas. Appoſitè hac ipſa de re Chryſoſtomus: [Si medici pharmaca dare volẽtes, iubent interea

Simile.

Iob 17.

Lucæ 7.

Iud. 7.

Ioan. 11.

1. Mach. 6

1. Præpoſtera.

2. Cor. 9.
Matth. 6.

Homil. 1. de laud. ieiun.

2. Intempeſtiua.

ea temperanter agere, ne minus pharmaca operentur; multo magis ieiunium ſuſcepturos tenuitate victus mentem expurgare, & leuiorem reddere oportet.] Sed vide abſurditatem. Quia Chriſtianos vocat Deus ad pœnitentiam, volunt prius tradi diabolo, ne poſtea eam poſſint facere prout deberent. Ineptus eſſet muſicus, qui coram Rege cantaturus aut inſtrumentum muſicum pulſaturus, à quo (ſi præclarè ſe geſſerit) magnam mercedem recepturus eſt, antea pila luderet, ita vt manus concitatæ & nimis agitatæ, cõmodè pulſare non poſſent, vox quoq; raucedinem contraheret. Equites periti, cùm publicum aliquod equorum certamen inſtituitur, quo in ſtadio curritur, iuxta parietem ali quã prius equos ſuos agitare conſueſcunt, & prope illum recta decurrere docent, ne poſtea in certamine terminos prætereant. Qui enim equi non niſi in plano ac ſpatioſo campo currere conſuerunt, ad certam lineam decurrere nõ poterunt. Eodem modo quorum corpora effrenata ſunt, & ad libitum per vitia vagari ſinuntur, illa certè ſtrictam ieiuniorum regulam vt obſeruent, difficillimè induci poterunt. Incongrua & abſurda eſt huius temporis intemperantia, quia totum ſubſequens ieiunium euacuat, & inutile reddit. Non enim eſt ieiunium, ſed medicamentum quod crapula præceſſit: nec hoc eſt in ieiunio meritum, ſed in abſtinentia ſanitatem quærere, nec animæ, ſed corporis ſalutem agere; nec denique Deo, ſed naturæ ſeruire. Vnde D. Hieronymus: [Crapula diſtentus, ventris ingluuiem ieiunando decoquit, vt in cochlearum morem ſucco victitet ſuo, & futuris dapibus ac ſaginæ aqualiculum paret.] Dein de crapulæ & ebrietati ſuccedit ieiunium, vt pœna peccati, non vt præmium virtutis. Vnde D. Baſil. [Athleta antè certamen exercetur: Ieiunator ad ieiunandum temperantia præparatur; ne velut vlciſcẽs veniat dies ieiunij.] Porrò inſana & impia eſt hæc intemperantia, quia fucum & fraudem facit legi. Non enim ideo præcipitur cras ieiunare, vt hodie crapula diſrumparis. Nec quia cras ſplendidè veſtiri oportet, ideo hodie pannoſum eſſe ac lutoſum decet. Nemo ſic vellet ſibi cras obſequium ſingulare ab aliquo fieri, vt hodie ab eodem mille iniurijs oneretur. Appoſitè D. Baſilius: [Quis cras pudicam vxorem legitimè ductu-

Homil. 1. in Geneſ.

Simile.

3. Incongrua.

In epiſto. ad Lætã.

Homil. 1. de laud. ieiun.

4. Impia.

Homil. 2. de ieiunio.

tus, hodie scorta, & concubinas inducat in ædes? Aut quæ uxor legitima tale pateretur contubernium?] At hoc facit qui eras aut perendie cum tota Ecclesia ieiunaturus,

Lib. cõtra Psychicos.

hodie sic uiuit, [ut Deus illi uenter sit, & (ut Tertullianus falsè adiecit) pulmo templum, aqualiculus altare, sacerdos coquus: cuius tota charitas in eacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis iacet.] Hæc ille.

5. Noxia.

Noxia postremò & multum damnosa hæc huius temporis intemperantia est, quia magno se crimine obstringit, & laqueum sibi nectit, qui in sacri Ieiunij quasi uestibulo gulosum agit. Hæc enim crapula Christi gratia priuat penitus, sine qua tamen tam prolixum ieiunij spatium nemo etiam sobrius decurrere poterit. Imò hæc crapula quasi inuitato hospiti Christo, & iam iam aduentanti, foetidas tum rusticè, tum impiè occludit. Neque enim ille huius crapulæ ructus, & frustra redolentia ferre poterit.

Homil. 2. de ieiunio.

Hinc Diuus Basilius: [Nullus seruus, hero suo reconciliari cupiens, hostem illius patronum adhibet. Ebrietas inimica est Deo. Itaque si cupis per confessionem reuerti ad Deum, fuge temulentiam, ne magis etiam abs te Deum alienet.] Solent aliquando homines malè feriati, equos conductitios, quando conductionis finis appropinquat, ita improbè agitare, onerare, vexare, vt postridiè aut perendie domino suo reddendi, ad longum tempus inutiles ei fiant: sic diabolus homines improbos, mancipia sua, quum videt tempus Quadragesimale accedere, in quo per pœnitentiam Domino Deo verisimiliter reconciliari volent, ita eos diebus proximè præcedentibus, & hoc maximè triduo, per intemperantiam agitat, ita gulæ & ebrietatis peccatis onerat, ita animos eorum inquietos & perturbatos reddit, vt, quomodocumque Deo suo reconcilientur, vix longo post tempore, ad Deo seruiendum sicut oportet, idonei & vtiles futuri sint.

Simile.

Talis est huius tridui intemperantia, à qua sancta Mater Ecclesia, hoc proposito Euangelio, filios suos piè & studiosè auocare & retrahere voluit.

2. Trade-

2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.*

LOCVS moralis de incredibili Christi erga nos amore, qui non simplici morte, sed cum tot ignominijs & pœnis coniuncta, nos redemit: & de peccati horrore ac turpitudine, quod tantis supplicijs in tali persona expiari debuit. Has enim duas ob causas & tanta passus Christus est, & singulas circumstantias in hoc Euangelio suis discipulis prædixit. Vnaquæque enim circumstantia magnum habet & doloris pondus, & ignominiæ dedecus: quæ nos ad Christi amorem atque imitationem, patiterque ad peccati detestationem, excitare debent Singulas igitur breuiter tra ctabimus, quia, quanto pro nobis Christus uilior factus est, tanto nobis charior esse debet. Vulnera sponsi, quæ ex amore sponsæ suscepta sunt, quo illum deformio rem, eo amabiliorem reddunt. Prima circumstantia est: *Tradetur Gentibus*. Hoc enim ad doloris magnitudinem accessit, quòd, ex Iudæis oriundus quum esset, in manus Gentium, Romanorum scilicet, tradendus, & ab eis omnii ignominia ac pœna afficiendus erat. Nihil apud Iudæos Gentilismo vilius, aut magis abominabile. Quare Iudæi Christum per summum contemptum Samaritanum vocant. Et alibi, quum dixisset, *Quò ego uado, uos non poteftis uenire*: dixerunt Iudæi, *Nunquid in dispersionem Gentibus iturus est?* quo uno nihil abominabilius habebant. Nam & ideo boni illi Iudæi, qui Christum Gentibus tradere crucifigendum non verebantur, tamen *Prætorium Pilati*, hominis Gentilis, *ingredi nolebant, ne contaminarentur*. Christus ergo in sensu & ad captum Iudæorum loquens, hanc etiam circumstantiam adiecit. Sic Nathan Propheta, quum Dauidi adulterium & homicidium exprobraret in occidēdo Vria, adiecit: *Et occidisti eum gladio filiorum Ammon*: quod grauius & turpius erat, quàm si per manus contribulium suorum extinctus fuisset. Sic uendito Ioseph in Aegyptum, duplex erat scelus. Primum, quòd à fratribus venderetur: alterum, quòd Ismaelitis hominibus alienigenis, traderetur. Sic Dauid Ionathæ dixit:

Christi erga nos amor.

Simile.

Christus traditus.

Ioan. 8.

Ioan. 7.

Ioan. 19.

2. Reg. 12.

Gen. 40

1. Reg. 20. *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice; & ad patrem tuum ne introducas me.* Acerbius duxit ab inimico interfici, qui etiã morienti illuderet, quàm ab amico. Maluit quoque ab amico interfici, quàm tradi & prodi. Proditoris enim ingratitudo ipsa morte durior est. Sic Christus non

Psalm. 54. solùm traditus est Gentibus, sed & à Iudæis, atq; adeò à discipulo suo. De quo sic per Spiritum conqueritur: *Si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem utique: tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecũ dulces capiebas cibos; in Domo Dei ambulauimus cum consensu;* hoc scilicet tantùm facimus committes? Est enim grauis-

Lucæ 22. sima aposiopesis; quam sic Christus postea expressit: *Iuda, osculo Filium hominis tradis?* Docet hæc circumstantia, qua patientia ferendum sit, quum id nobis accidit, quod Chri-

Matt. 10. stus suis prædixit. *Cauete ab hominibus. Tradent enim uos in Concilijs.* Et paulò pòst: *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes.* Et

Matt. 24. alio in loco: *Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod totum nunc in affli-

Vide Concertationes Catthol. & Anglo. Caluin. Treueris, ann. 1588 ctissima nostra Anglia per hæreticos quotidie fieri cernimus. Sed Christus traditus, & gentibus traditus, & à proprio discipulo traditus, vt Apostolos tunc, omnesque postea Christi martyres mirabiliter animauit ad similia perferenda: sic ad Dei gloriam in nostra Anglia quàm plurimos animauit, & vel ad exilium voluntarium compulit, vel in vinculis extinxit, vel ad eculeos & cruces, & acerbissimum mortis genus pro fide Catholica fortiter suscipiendum, feliciter perduxit.

Christus illusus. Matt. 26. Luc. 23. Ioan. 18. Matt. 27. Altera circumstantia est, *Illudetur*. Illusio Christi varia & multiplex erat. Primùm *in domo Caiphæ uelata a facie* illuditur à Iudæis. Postea ab Herode, & toto exercitu eius *illuditur, alba uestę indutus.* Rursùm à Romanis militibus in Prætorio Pilati illuditur, clamantibus, *Aue rex Iudæorũ.* Sed in ipsa cruce pẽdẽs, & in ligno vitæ nostræ cõstitutus, in signum & vexillum salutis erectus, multũ & à multis illuditur. 1. à Iudæis, clamantibus. *Vah qui destruis templum Dei, & triduo reædificas illud, descende nunc de cruce, & salua temetipsum.* 2. à Sacerdotibus. *Principes sacerdotum illudentes eum, cum Scribis & senioribus, dicebãt: Si Rex Israel*

uel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. 3. à latronibus, qui crucifixi erant cum eo. Isti enim *idipsum improperabant* illi. 4. à militibus Romanis. *Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei. Si tu es Rex Iudæorum, saluum te fac.* Sic Christi verbum in hoc Euangelio, sic veteres prophetiæ completæ sunt. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me: quia zelas domus tuæ comedit me.* Et iterum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius.* Et rursum: *Factus sum illis in parabolam.* Hæc omnia docere nos debent contumelias verborum cum Christo, & pro Christo sustinere. Alia circumstantia est, *Et flagellabitur*, scilicet à Gentibus, & militibus prætorianis Pilati. Sic veteres prophetiæ. *Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Et rursum: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus.* Hæc fœda dilaceratio tanta fuit, vt obstupescens Propheta dixerit: *Vidimus eum, & non erat aspectus; unde nec reputauimus eum.*

Psalm. 68. Sap. 2. Psal. 26. Christus flagellatus. Esaiæ 53. & 50.

Quarta circumstantia, *Et conspuetur*: nempè tum à Iudæis in domo Caiphæ, tum à Gentibus in Prætorio Pilati. *Et cœperunt quidam conspuere eum, & uelare faciem eius. Percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum.* Quam etiam ignominiam veteres Prophetæ nõ tacuerunt: *Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me.* Sed & Iob, siue de se, siue de Christo, siue de vtroque (quia & eius patientia, Christi patientiæ typus esse poterat) dixit: *Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non uerentur.* Christus ergo pro nobis omnem ignominiã sustinuit. Venditur vt seruus, illuditur vt stultus, conspuitur vt insanus, flagellatur vt fur, occiditur vt maleficus. Hæc omnia nos commeruimus; sed, nobis salutis, imago nostra suspenditur. Christus enim etsi verus homo, tamen non verus peccator, sed imago illius fuit. *Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*, id est, homini peccatori similem, & *inter iniquos deputatum: de peccato damnauit peccatum in carne*: per illam similitudinem peccati crucifixam liberauit à peccato, & à pœna eius, hominem peccatorem. Hæc nos ad CHRI-

Christus cõspuitus. Marci 14. & 15. Esaiæ 50. Iob 30. Rom. 8. Esaiæ 53.

STI amorem mirabiliter commouere, hæc ad peccati detestationem, ad quod redimendum tot & tanta sustinuit, uehementer excitare debent. Si amicus aliquis tuus, te pro meritis ad supplicium quæsito, tuas uestes indueret, seipsũ pro te capi, damnari, & in crucem agi sineret (quale quid de Damone & Pythia narratur, & de Alexandro martyre, qui ad Antoninam uirginem Christianam ad lupanar condemnatam ingrediens, uestes suas illi dedit, ut illis indutа, liberè exiret: quòd cùm factum esset, remansit ille in lupanari uirginis loco, & martyrij palmam pariter cum uirgine postea obtinuit, scribit Simeon Metaphrastes) tu uerò uicem eius non doleres: sed contrà, post illum uociferareris, imò ipsos carnifices in eum concitares, quin & te ipsum carnificem præberes, nònne mille mortibus dignus esses? At hoc facit omnis Christianus, quoties mortale peccatum committit. *Crucifigit enim sibimetipsi Filium Dei, & ostentui habet*, ait Paulus. Quomodo crucifigit, quomodo ostentui habet, & (ut alio in loco dicit) *Filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti*, in cruce effusum, *pollutum ducit, in quo sanctificatus est*, nisi quia perinde peccat, ac si frustra Christus mortuus esset, & totum passionis eius fructum, quantum in se est, euacuat, & totam Christi pro se crucifixionem, totam passionem, mortem, sanguinem effusum nihili ducit, despicit, contemnit, conculcat, ostentui habet? Etsi enim formaliter & expressè hoc non facit, tacitè tamen, & uirtute, & consequenter hoc facit. Etsi tantum nefas non intendit facere, tamen facto committit. Hoc Pauli uerba dicere uolunt, quæ certè cor ueteri Christiani plurimum mouere debent. Bonus Tobias iunior à Raphaele Angelo ad domum paternam sanus ac saluus, rebus omnibus ex animi sententia confectis, quum reductus esset, sic ad patrem loquitur: *Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius? Me duxit & reduxit sanum. Pecuniam à Gabelo ipse recepit. Vxorem ipse me habere fecit; & dæmonium ab ea ipse compescuit. Gaudium parentibus eius fecit. Me ipsum à deuoratione piscis eripuit. Te quoque uidere fecit lumen cœli, & bonis omnibus per ipsum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?*

Simile.

Apud Surium 3. Maij

Hebr. 6

Hebr. 10.

Exẽplum.

Tob. 12.

Sed

Sed peto à te pater mi, vt reges eum, si fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere. Sequamur, ut minimum hoc gratitudinis exemplum. Plura nobis, & maiora bona contulit Christus, quàm ille Raphael Tobiæ. Maiori fidei lumine illustrati sumus nos Christiani, quàm ille fuit Tobias. Christus pro nostra salute: *& homo factus est*, & homo pauper esse voluit, & prædicandi laborem suscepit, & *transiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, & traditus est Gentibus, & illusus, & flagellatus, & consputus, & corona spinea indutus, & cum latronibus crucifixus, et occisus fuit. Tulit chirographum, quod contra nos erat, & affixit illud cruci. soluit inimicitias in carne sua: eripuit nos de potestate tenebrarum: vocauit nos in admirabile lumen suum: dedit nobis potestatem filios Dei fieri.* Denique omnibus bonis per eum repleti sumus. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia donauit? Quid ergo retribuemus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis?* Rogemus eum, si fortè dignabitur medietatẽ uitæ nostræ in eius obsequium accipere, postquam totum ei dare, mundo penitus relicto, & abdicato, pleriq; nõ possumus. *Non enim omnes capiunt verbum hoc.* Et qui totum se Deo dare profitentur, aliquid tamen suis necessitatibus, & infirmitatibus reseruant: utinam non nisi dimidium uitæ suæ. Sed & totum Deo dat, qui Dei mandata seruat omnia, & ad Dei gloriam omnes suas actiones dirigit.

Ioan. 1.

Actor. 2.
Lucæ 18. & 22.
Colos. 2.
Ephes. 2.
1. Pet. 2.
Ioan. 1.
Rom. 5.
Psal. 115.

Matth. 19.

3. *Ipse verò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.*

LOcus moralis de impedimentis orationis, aut cuiusuis boni operis, fortiter repellendis, nec cedere tentationi. Cæcus iste, fortis in fide, quo magis alij eum increpabant, ut taceret, uel hominem contemnentes, uel eius bono inuidentes, eo magis post Christum clamabat. Qui fortes in fide sunt, nec propter hominum irrisiones, quibus deuotæ personæ sæpius afficiuntur; nec propter dæmonum infestationes, qui in bono opere occupatos, multis & miris modis diuexant; nec propter aliquas uitæ difficultates, & infortunia, uel ab orando, uel ab alio quouis bono opere,

Tentationi non cedendum.

bona

Simile. bona intentione suscepto, desistunt. Paruus certè ignis, vt qui in lucerna est, minimo quoque flatu extinguitur. Magnus autem ignis, quo magis insufflatur, eo magis accenscit, & contrarijs augetur. Sic parua charitas, debilis intentio, circa opus bonum minimo quoque impedimento extinguitur, aut certè deficit & refrigescit. Magna verò charitas & feruens, ex contrarijs recipit augmentum; & quo magis exagitatur, eo feruescit & incalescit magis. Dauid à Michol derisus & reprehensus, quòd coram Domino discoopertus saltasset; quia ex feruido Dei amore id fecerat, nihil animum remisit, sed respondit: *Ludam, & vilior fiam plus quàm factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Quum in prima conuersione sua Paulus Damasci Christum prædicaret, multíque hanc eius mutationem stupefacti mirarentur, & impedire conarentur; *ille multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos qui habitant Damasci.* Non destitit Abraham à sacrificio, quod offerebat, etsi videbat aues descendentes vt eum impedirent, sed eas diligenter abigebat, & in suo sancto opere perseuerabat, donec sol occumberet. Non est à bono opere desistendum, quàm diu vires suppetunt id perficiendi, quantæcumque aues descendant, quantæcumque per hominum malitiam aut fraudem difficultates obijciantur. Contra huiusmodi impedimenta, dicendum cum Dauide: *In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer?* id est, desere sanctum propositum & institutum tuum, in quo iam diu velut in nido habitasti, & aucla per montes, discurrendo & vagando per incerta. Hæc est enim vox clamantium in via, & increpantium eos qui bonum opus aggrediuntur: quorum econtra vox esse debet: *In Domino confido*; quomodo tam vana mihi loquimini? *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro*, id est, clanculum, & indirectè, & per media obliqua, *rectos corde*, & qui bona opera intendunt. Sed in huiusmodi remoris & obstaculis iniectis, tu contra audentior ito. Canis pecuarius, siluis assuefactus, vbi nec luporum vlulatibus, nec leonum rugitibus, nec siluestrium animalium clamoribus deterretur, quum in urbem uenit, exeuntque illi obuiam catuli latrantes, securus & tranquillus in via procedit, ipsíque catuli allatrando fatigantur. Idem facit canis generosus etiam in vrbe, & summa pace nutritus. Sic qui vel appetitibus suis refrenandis assueuit, vel alioqui forti & generoso pectore est, magna in Deum fide, ingenti charitate præditus, omnes obiectas difficultates tanquam latratus catulorum despiciet, & in bono opere, quod aggressus est, fortiter progredietur. Non est semper expectandum vt in bono opere perficiendo faciles perpetuò & secundos progressus inuenias. Filijs Israel profectis in desertum, iuxta sermonem Domini, sæpè defecit aqua, multi obiecti hostes, multa occurrerunt aduersa. Vndecim tribus ex Dei mandato suscipiunt bellum aduersus Beniamin, & duobus tamen prœlijs maximam cladem acceperunt; sed tertio prœlio eos penitus debellarũt. Tales igitur difficultates etiam ex DEI voluntate interdum obijciuntur, ad maiorem suorum fidem & fortitudinem comprobandam. Sed plerunque diabolí fraude, & ministrorum eius malis artibus hoc fit. Ille enim est *coluber in via, cerastes in semita, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò.* Quemadmodum enim venator, qui feram sponte in retia incurrentem tacitus obseruat, neque ulla utitur uociferatione; si verò diuersam abire uidet, sese illi in uia opponit, cogitque terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus, quos sponte uidet aut petere, aut otiosè & ignauè uitam ducere, non molestat; illos verò qui salutem suam diligenter procurant, aut opus aliquod uirtutis egregium ac laudabile conantur, omnibus modis infestat ut à proposito deterreat, & ad laqueos ipsius, peccatum & ignauiam, redeant. Sed boni fideles, qui *diaboli cogitationes norunt* (ut Paulus loquitur) & eius audia perspecta habent, nihilo secius in bono opere perguntur. Audiens Dauid Goliam blasphemasse populum Dei, & tractans apud seipsum de illo expugnando, ideoque dicens: *Quid dabitur viro qui percusserit Philisthæum hunc? Quis est enim hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis?* à fratre suo maiore natu Eliab, grauiter increpatur. Ait enim illi: *Quare venisti, & quare dereliquisti paruulas oues illas in deserto? Ego noui su-*

Exemplũ 1. 2. Reg. 6. 2. Actor. 9. 3. Genes. 15. *Allegoria.* Psalm. 10. *Simile.* Philip. Diez in hac Dom.

Virtus habet impedimenta. *Exempla.* Exod. 17. Typus. Iudic. 11.

Genes. 46

Similia. Stell. in Luc. c. 18.

Perseuerãdũ in bono. *Exempla.* 1. Reg. 17.

ui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia vt videres prælium descendisti. Vides quàm acerba increpatio, quàm acre impedimentum obijcitur; uides qualis coluber in uia, qualis cerastes, id est, cornutus uel cornupeta serpens in semita. At Dauid mitissimè respondens dixit: *Quid feci? Nunquid non verbum est?* id est, nonne quod interrogo, est res publicè proclamata, & omnibus proposita? *Et declinauit paululum ab eo ad alium, dixitq; eundem sermonem.* Perseuerat in sua bona intentione: obiectam tentationem diuertit: moxque ad Regem perductus, Goliam gloriosè interficit, & immortalem laudem apud Deum & homines consequutus est.

Quum ex Babylone reuersi filij Israel, templum Domini reædificare cœperunt, populus terræ, qui infidelis & & alienigena erat, cæpit eos omnibus modis impedire.

2. Esdr. 4. Sed illi *una manu facientes opus, altera gladium tenentes*, id est, in animo fortitudinem, in opere perseuerantiam habentes, sancto operi usque ad finem insistebant.

Genes. 32. *Allegoria.* Iacob, postquàm cum Angelo Dei luctatus est, & Deum uidit, & uocatus est Israel, *cæpit uno pede claudicare.* Qui semel aliquod opus heroicum Deo insigniter gratum aggrediuntur, quasi uidentes, & familiares Deo, statim mundo claudicant, displicent, stulti & insani videntur.

Fides persecutione roboratur. Præterea cæcus iste, propter aliorum increpationem magis post Christum clamans, ostendit naturam & proprietatem fidei persecutionis tempore. Nam & ad fidem eius exercendam, Christus ad primum clamorem, quem ignorare non potuit, non substitit; & disertè Christus fidei suę hoc beneficium collatum fuisse profitetur, dicens: *Respice, Fides tua te saluum fecit.* Talis nempe est natura fidei, quanto magis increpatur, & tacere iubetur, tanto clarius eloquatur, altius clamet, & sese per confessionem audacius exerat. [Virtus fidei (ait Chrysostomus) in periculis secura est, & in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic uigorem fidei hominibus laxat; ac longa tranquillitas?] Hæc ille. Sic & D. Cyprianus: [Traditam nobis disciplinam pax longa corruperat; iacentem fidem, & pæne dixerim dormientem, censura cœlestis, (id est, per-

Hom. 26. in Matth. operis im perf.

Ser. de lapsis.

est, persecutio) erexit.] In quā etiam sententiam sic scribit D. Hilarius: [Proprium hoc Ecclesiæ est (hoc est, fidelibus in Ecclesia) vt tum vincat, cùm læditur; tum intelligat, cū arguitur; tum obtineat, cùm deseritur.] Sic quædā herbæ, vt gramen ipsum campestre camomelum, raphanus, & quædam aliæ, quo magis calcantur & premuntur, eo magis crescunt, & uberius proueniunt. Sed & hac de causa vineæ in Scripturis frequenter comparatur Ecclesia, vel anima fidelis. Vnde D. Ambrosius: Vt vinea, dum ligatur, erigitur; & recisa, non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur: dum reciditur, coronatur.] Nempe fides est illud granum, quod, *quum cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quare vt per omnes ætates, quo grauior & acerbior persequutio fuit, eo uberior & illustrior Martyrum seges exstitit, fidesque ipsa fortius enituit: sic hodie in afflictissima Anglia nobilissima fidei exempla extiterunt: & post triginta annorum dominantem illic hæresim, post leges sanguinarias, post tyrannidem acerbissimam, quę vel minima Catholicæ fidei testimonia (vt crucem gestare, vel preculam rosario vti) tanquam læsæ Maiestatis crimen plectit: suos tamen habet illa insula maximo numero domi foris-que Catholicæ fidei assertores.

De Trini. lib. 7. *Simile.*

Lib. 9. in Luc.

Ioan. 12.

Constātes Deus adiuuat.

Psal. 144. *Simile.*

Deut. 4

Exod. 25.

4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.*

LOCVS moralis de præsenti Dei auxilio, & maxima Christi Redemptoris clementia erga eos, qui fortes in fide, & constantes in bono opere se præbent. *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate*, hoc est, in vera, sincera, & forti fide. Sicut medicus diligens & beneuolus nunquàm longè ab infirmo recedit; quinimmo propè illum cubat, comedit, & versatur nocte dieque; sic Deus inuocantibus eum propè est. Quod expertus Moyses cecinit: *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster.* Hanc suam perpetuam præsentiam in forma tabernaculi, quòad orationem cōfugere populus debuit, Deus expressit, quū iubebat; *Propitiatorium fieri iuxta Arcam testamenti, in qua legis*

Typus. *legis tabulæ seruabuntur.* Ideo enim hoc factum est, vt haberent legis transgressores paratum propitiationis remedium. Diuus Stephanus quum contra obstinatissimam Iudæorum pertinaciam, in Christi Iesu confessione fortis persisteret: *Vidit apertos cælos, & Iesum stantem* (ad auxilium eius) *à dextris uirtutis Dei.* Nempe sic Deus ad auxilium gratiæ semper præsto est, vt ad bene faciendū promptior sit, quàm nos ad accipiēdum. Quemadmodum enim in naturalibus forma magis appetit materiam, quàm materia formam; quia illa necessitate naturali, hæc bonitate naturali appetit: sic Dei amor erga nos est fortior, qui ex bonitate nascitur, quàm noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Nos enim ad Deum accurrimus, quia cogit necessitas: Deus nostri miseretur, quia impellit bonitas. Acrior autem est virtutis impetus, quàm necessitatis. Quare sicut naucleri solent in cælum aspicere, interdiu in solem, noctu in Arcton, vel aliud semper apparens astrum, ac per hoc rectam in pelago viam commentari: sic in omni difficultate ac necessitate ad Deum mens eleuanda; quia *qui habitat in adiutorio altissimi*, ideſt, qui in eum posuit spem suam, *in protectione Dei cæli commorabitur. Dicet Domino, Susceptor meus es tu,* & quę sequūtur. Vide plurade hac materia in Domin. 4. post Epipha.

Exēplum.

Actor. 7.

Simile.

Simile. Basil. Homi. in princip. Prou. Psalm. 90. Text. 2. & 3.

5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut uideam.*

Peccatorū cæcitas.

LOCVS moralis de omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda. Nam & hic cæcus secus viam sedens, peccatores omnes in huius vitæ cursu significat; & Christus eum rogat quid velit, non desiderium cęci ignorās, sed ad cęcitatis suę agnitionem, & desiderij sui humilē manifestationem inuitans. Omnis peccans est ignorans, vt decernunt Philosophi; non quia ex ignorantia omnes peccant, sed quia ex peccato omnes fiunt ignorantes & cæci. Vnde Propheta: *Ambulabūt cæci, quia Domino peccauerūt.* Prima peccati pœna, est cæcitas mentis; & primum quod operatur circa peccatorem diabolus, est mentem obcæca-

Sopho. 1.

re. Qui

re. Qui enim perpetrato peccato quietus est, & dicit, *Peccaui, & quid mihi accidit triste?* ideo quietus est, quia cæcus est, & non videt, quòd animam mortuam in corpore sano circunfert: non videt quem offenderit, nec magis moueturę, quàm si contra Deum aliquem ligneum, aut marmoreum peccasset. [Si quis furtum faciens (ait S. Augustī.) statim oculum perdidisset, omnes dicerent Deum præsentem vindicasse. Oculum cordis amisit, & ei peperciſſe putatur Deus?] Hæc ille. Fratres Iosephi, postquam eum in cisternam posuissent, animo eum illic relinquendi, *fecerunt, vt comederent panem:* nihil compuncti, ad solitas mensas accumbunt. Esau accepto pane, & lentis edulio, comedit, parui pendens, quòd primogenita vendidisset. Quòd si quanto in periculo anima versatur, perpetrato mortali peccato, cerneret peccator, ne vno quidem momento à misericordia Dei implorāda cessaret. Sed vt Sampson non potuit ad molam adduci, nisi prius oculis illi erutis, sic diabolus ad pistrinum seruitutem peccati miseros peccatores nunquam adduceret, nisi prius mentis oculos illis eruisset. Non sufficerent vlli compedes ad retinendum accipitrem in pertica cui alligatur, nisi capitio quodam caput obuolueretur; sed videns se illic alligari, omni modo, etiam cum periculo sese lacerandi, auolare conaretur. Nulli voluptatum compedes hominem in peccato retinerent, si quanto in periculo per peccatum versetur, perspicuè videret, quin quocunque malo suo ad pœnitentiam conuolaret: sed diabolus cæca cupiditate, & falsis consilijs, ita peccatorem excæcauit, vt quietissimè cum suis compedibus ligatus stet, nec se vllo prorsus in periculo constitutum putet. Malis quippe, & corruptis cogitationibus, ac desiderijs sic mentem peccatoris occupatam tenet (sic enim *ab eo captiui tenentur ad voluntatem eius*) vt aliud præterea nihil videre queat. Aquila, vt cerium occidat, dicitur in arenam se conferre, in eaque se ita obuoluere, vt alas puluere onustas repleat, moxque super cerui caput volitans, illudque tenacissimis vnguibus apprehendens, collectum illum puluerem altū quodam super cerui oculos, ita affatim congerit, vt eum excæcet; excæcatum verò, & nescientem quò uadit, facilè

Eccli. 5.

Enar. in Psal. 57.

Exemplū.

Genes. 25. & 37.

Simile.

Diabolus excęcat fallacijs suis.

2. Tim. 2.

Simile. Petrus Berchorius li. 7. ca 3. Reductorijs moralis.

facilè deijciat, mactet, comedat. Sic omnino diabolus cogitationum, uel carnalium, uel odij, inuidiæ, superbiæ pulueremˌac uubem potius, ita cordi immittit, ut penitus quo ad cœlestia, & sana desideria hominem excæcet, & excæcatum captiuet ad suam uoluntatem. Nonne prorsus eos excæcat, quibus uirtutem, ut rem horridam, diffi-

Simile. Exemplū. Exodi 6.

cilem, ingratam, rem futilem, uanam, & ad nihil utilem proponit; res uerò maximè caducas, tanquam perpetuò duraturas; res uilissimas, tanquam pretiosissimas; res pestilentes, tanquam utiles, & fructuosas menti exhibet, ut diuitias, honores, uoluptates: sicuti pictores rem unamquemque pro suo arbitratu, non iuxta proprias naturas, depingunt: Sic filijs Israel in deserto ollas tantùm, & carnes Aegyptiacas in memoriam reuocauit; seruitutem acerbissimam tacuit: ut eos Deo rebelles, & reuertendi in Aegyptum cupidos redderet. Ita semper si quid in peccato dulce est, utcumque modicum, & momentaneum, mirabiliter amplificat; sed infinitos dolores peccatum consequentes improbus tacet. Sicut cæcus amor deformem prorsus, ut formosissimam oculis

Similia. 1.

repræsentat; sic diabolus res turpissimas, ut longè elegantissimas, animis suorum offert. Nempe sicut uena-

2.

tor insequens feram, non illam manibus prehendere, sed uel in retia trahere, uel sagittis eminus configere conatur: sic diabolus, callidus animarum uenator, aut crassa facinora non proponit, non adulterium, non homicidium non rapinam; sed horum omnium principia, ut concupiscentiam, odium, auaritiam, seu cupiditatem, quibus, ueluti à longè, cor letaliter ferit; aut, si maxima flagitia persuadet, solam in illis uoluptatem quasi escam ostendit, nec Dei offensionem, nec proximi iniuriam, nec proprij honoris maculam; aut con-

3.

scientiæ labem ullo modo attingit: & ueluti improbi mercatores mercium, si qua est, bonitatem mirificè amplificant, uitia, & defectus tacent; sic ille peccatores fallit, & excæcat. Hinc fit, ut omnis peccator ignorans peccet; & cæcus sit. Hanc ob causam Christus uenit, ut *lux quæ illuminet omnem hominem uenientem in hunc mundum, & ut eriperet nos à potestate tenebrarum*, id est, uel diaboli, qui est

Ioan. 1. Coloss. 1.

est *princeps tenebrarum harum*; vel peccati, quod est *opus tenebrarum*.

Sed & amor creaturarum hominem excæcat, vt, relicto Sole iustitiæ, *Qui uocauit nos in admirabile lumen suum*, seruiamus potius creaturæ, quàm creatori, *ambulantes in uanitate sensus nostri, & tenebris obscuratum intellectum habentes, propter cæcitatem cordis quæ in nobis est*. De hac cæcitatis nostræ causa dixit Sapiēs: *Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium*. Omnium ergo peccatorum oratio esse debet: *Domine, ut videam*. Sic orauit Dauid: *Illumina oculos meos, ne quando obdormiam in morte*. Ad hanc orationē, & cæcitatis suæ confessionem, hūc cæcum Christus inuitauit, dicens: *Quid tibi uis faciam?* Quia agens vniuersale determinatur ad vnum ex subiecti dispositione; hominis autem dispositio, est voluntas petentis: ideo Deus aliquid nobis daturus, prius affectum nostrum sua gratia excitat, vt sic ad dona eius recipienda, per eius præueniētem gratiam, nostramque, quæ mox operatur, liberam voluntatem, idonei, & dispositi simus. Gratia enim voluntatem excitat, ut excitata voluntas, gratiæ beneficium petat. Nisi enim cum desiderio petatur, cum fructu accipi non potest. Vnde D. Augustinus: [Deus non voluntatem nostram sibi uult innotescere, quam ignorare non potest, sed exerceri uult in orationibus desiderium nostrum, quo possimus capere, quod præparat dare. Illud enim ualde magnum est; sed nos ad accipiendum parui, & angusti sumus.] Ideo nobis dicitur: *Dilatamini, & vos*. Et alio in loco: *Ipsa orationis intentio cor nostrum serenat, & purgat, capaciusq; efficit ad excipienda diuina munera. Non enim semper sumus para ti accipere, cum inclinamur in alia, & rerum temporalium cupiditate obtenebramur*. Hæc igitur una causa est, quod Dei beneficia non nisi orando, & petendo obtinemus: quę nobis ipsis utilis est, quia facit nos diuinæ gratiæ capaciores, ut alibi explicuimus. Alia causa est, ut ipsi cæcitatem, ignorantiam, & paupertatem nostram humiliter agnoscamus, & confiteamur: quo fiet, ut Deum nobis placatiorē si mus habituri. Ad hoc Christus cęcū excitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?* Sic languidum, qui triginta annos in in-

Ephes. 6. Rom. 13. Creaturarū amor excæcat. Ephes. 4.

Sap. 14.

Psal. 12.

Epist. 121

2. Cor. 6. De serm. Dom. in monte, li. 2. cap. 7.

Orādo humiliamur corā Deo.

Ioan. 5. firmitate habuit, interrogauit: *Vis sanus fieri?* Sic Agarin deserto electæ à facie dominæ suæ consolaturus Angelus, Genes. 21. primùm interrogat: *Quid agis Agar?* Idem in omnibus quos sanauit, fecit in Euangelio Christus, vt in altero Prom Prou. 28. ptuario ostendimus. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autē confessus fuerit ea misericordiam consequetur.* Ideo Dauid in persona peccatoris needum ad confessionem excitati, inquit: Psal. 37. *Corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ.* id est, quia insipienter tacui, & cicatrices peccatorum meorū non agnoui addidi præteritis noua peccata, ideoq; putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices peccatorum meorū, factæq; propemodum incurabiles. Sic & Dominus fleuit Lucæ 19. super Ierusalem, *quia non cognouit tempus visitationis suæ.* Genes. 4. Sic Deus excitauit Cain ad confessionem delicti, dicens: *Vbi est Abel frater tuus?* Sed quia nec iste suum fratricidium, nec illa ciuitas suam visitationem, id est, peccata sua, Ioan. 21. quæ Christi prędicatio illis reuelauit, agnoscere voluerunt, in peccatis suis perierunt. Sed contra Petrus, qui cognouit, & fleuit crimen abiuratæ veritatis, Pastor Ecclesiæ institu- 2. Tim. 1. tuitur. Paulus agnoscit crimen blasphemiæ, & fit vas electionis. Magdalena, præ verecundia peccati, stat retrò secus Luc. 7. pedes Iesu, & præ dolore lachrymatur, & præ amore lauat Lucæ 23. pedes Christi; moxque audit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Latro bonus in cruce dixit: *Nos quidem digna factis suscipimus*, & veniam obtinuit. Nempe, vt sapienter scri- Li. 1. Epist. 3. psit Cyprianus, *Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum.* In mundi quidem iudicio (quod ferè in omnibus Dei iudicio contrarium est) vbi primùm quis crimen confitetur, damnatur: in Dei iudicio, vbi primùm confitetur, absoluitur. Quare Dauid, postquam Dei misericordiam flagitasset, dicens; Psal. 50. *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam:* subiungit quasi causam cur hoc Deus facere debeat; *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper*, id est, semper me accusat semper in memoria habeo: non post tergum reijcio. moxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Sicut fumus præcedit incendium, sic flammam fidei, & charitatis præcedit peccatorum confessio,*

confessio, vt scripsit Primasius. Docetur igitur in hoc Euan- Libr. 4. in gelio peccator, clamare post Christum, in clamore persiste- Apocal. re, excitatem suam confiteri, lumen expetere. Dicit enim Scriptura: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Sed accede- Psalm. 33. re oportet fide, oratione, perseuerantia, confessione. Sic enim *surgit qui dormit, & illuminabet eum Christus.* Bene Ephes. 5. surgit, qui sic excitatus surgit.

EVANGELIVM DOMINICAE I. QVADRAGESIMAE.

IVnc ductus Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Matth. 4. *Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est; Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus rursum: Scriptum est; Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam illorum. Et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dixit ei Iesus: Vade Satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.*

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo.* Tentationes omnibus iustis esse necessarias, non quærendas tamen.

2. *Et cùm ieiunasset 40. diebus, & 40. noctibus.* De ieiunij Quadragesimalis rectore, ac legitimo vsu.

3. *Accedens tentator dixit ad eum.* De tentatore diabolo, salutis nostræ hoste perpetuo.

4. *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* De varia tentatoris diaboli astutia, & calliditate.

5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei.* De perpetua, & infallibili Dei prouidentia circa suorum necessitates.

6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis.* De fine, & scopo omnium tentationum diaboli, vt sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obijciat homo.

7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* De certa victoria tentationis diabolicæ.

8. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Contra auaritiæ, & gloriæ mundanæ idolum, deq; eius vanitate.

9. *Vade Satana.* De horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis.

10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* De generali solutione omnium tentationum, & de amando Deo super omnia.

1. *Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.*

Tentationes necessariò ferendæ, non quærendæ. Lucæ 7. Marc. 1. Lucæ 17.

LOcus moralis de tentationibus diaboli non quidem quærendis, sed tamen necessariò ferendis. Tentatur enim hic Christus à diabolo; sed vt tentaretur, non semetipsum exposuit, verũ *ducitur à Spiritu Dei.* Non dicitur, Christus ibat in desertum, sicut circa alias Christi actiones ferè semper in Euãgelio dicitur: *Ibat Iesus in ciuitatem Naim. Egressus ibat in desertum locum, ibiq; orabat. Transibat per mediam Samariam.* Adeoque de ipsa sua passione

passione dicit ipse: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & caetera. & Exiuit, baiulans sibijpse crucem.* In his omnibus actiuè legitur iuisse Christus. At hic passiuè loquũtur tres Euãgelistæ. *Ductus est à Spiritu*, ait Matthæus *Agebatur à Spiritu in desertũ*, ait Lucas. *Spiritus expulit eum in desertum*, ait Marcus. Docet ergo hic locus, non esse quærendas, & captandas à nobis tentationes. *Ideo oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere non debemus*, ait Chrysostomus. Nam, vt ait Sapiens. *Qui amat periculum, peribit in illo: & qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* Quare Dauid orat: *Auerte oculos meos ne uideant uanitatem.* Non dicit, ne diligant, ne sequantur, sed ne videant quidem. Appositè Seneca: Quantum possumus, à lubrico recedamus. In sicco quoq; parum firmiter stamus. Cotys rex Thraciæ, quum natura esset celer ad iram, & suorum castigationem, desecrente ad illum hospite quodam vascula fragilia tenuiaque, sed sctè, & curiosè fabrefacta, hospiti quidem munera dedit, sed vascula omnia cõfregit. Rogatus quare, Ne, inquit, fœuiam in eos, qui fructuri erant. Tentationis ad malum, cui se obnoxiũ agnouit, causam & radicem præscidit. Augusto Cæsare ad cœnam ab Asinio Pollione inuitato, accidit, vnum ex seruis vas crystallinum frangere. Mox iubente Pollione in viuarium demergendus, & murænulis pascendis cibus futurus ducitur: sed à ducentium manibus elapsus, ad Augustum currens, eius se pedibus prouoluit, ui tæ salutẽ petens. Augustus, cognita causa, uasa omnia crystallina Asinij Pollionis educi iussa, uirgula confregit, ad Pollionem dicens: Ne tibi iracundiæ, & temeritatis causa sint. Discamus saltem ethnicorum exemplo tentationes peccati declinare. Vide etiam apud Cassianum elegans exemplum cuiusdam eremitæ, qui missum ad se ex patria fasciculum literarum ne resignare quidem uoluit, sed in ignem coniecit, dicens: *Ite cogitationes patriæ pariter concremamini, nec me ulterius ad illa quæ fugi, reuocare tentetis.* Interim tamen tentationibus, Dei permissione, & diaboli operatione immissis, nemo iustus carere potest, postquam Christus eis non caruit. Imò Dei Spiritus Christum in desertum expulit, ut hũc locum Patres exponunt,

Matth. 4. Lucæ 4. Marc. 1. Hom 13. in Matth. Eccli. 3. Eccli. 13. Psal. 118. Epist. 117 *Exemplũ.* Plutar. in Regum, Apoph.

Exemplũ. Bap. Fulgosi li. 5. cap. 1.

Monast. Institut. li. 5. c. 32. *Apophthe.* Tentati necessa a Lib Luc b H i

.o .ria .4. in .m. .om. 16 .Euang. .d In cõ. Eccli.

a Ambrosius, *b* Gregorius, *c* Euthymius, & *d* Theophylactus.

lactus. Dei prouidentia, & voluntate hoc factum est, fi-
que quotidie, vt iusti tententur à diabolo. *Qui nesciit ten-*
tatus, quid scit? ait Scriptura. Certè neque se, neq; Deum,
neque alios. Seipsum nescit, quia vires suas non probe-
uit; & multo fortè imbecilliori est, quàm sibi videtur cla-
Sapient. 3. *Nam ut aurum fornax, sic iustos tentatio probat. Et* (vt scri-
Mor. 7. c. bit Sanctus Gregorius) *qui adipisci uirtutes quærunt, sed*
14. *labores uirtutum fugiunt* (id est, tentationibus carere vo-
Simile. lunt) *quid aliud, quàm exhibere belli certamina in campo*
nescient, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt?
Deum nescit, quia eius auxilio minus sibi indigere vide-
tur. Alios nescit, quia aliorum infirmitatibus, quas ip-
se non est expertus, compati, & indulgere non nouit.
Cuius rei perelegans exemplum refert in suis collationi-
Collat. 2. bus Cassianus, quòd hic in compendium redigemus. Iune-
c. 13. nis quidam monachus, fornicationis spiritu vehementer
Exemplū. tentatus, quum sid seni monacho consilij gratia exposuisset,
vehementissimè à sene obiurgatur, & monachi nomine in-
dignus arguitur, qui tales cogitationes, vel leuissimè in ani-
mum admiserit: qua ille obiurgatione fractus penitus, &
ad seculum redire meditans, in alium, Deo disponente, se-
nem prudentiorem incidit; qui, vt iuuenem solaretur, &
huiusmodi etiam stimulis agitari affirmat, &, vt ad vnum
atq; alterum diem expectaret, obtinuit: moxq; Deum ro-
gat, vt senem illum alterum imprudentem simili malo af-
fligi atque tentari permittat: quod vbi factum esset, senex-
que ille inhumanus, eodem spiritu nequam agitatus, per
eremum discurrens, suum quoque morbum eadem seni
prudenti (is Apollo dicebatur) aperuisset, his eum ver-
bis senex Apollo obiurgat: Reuertere ad cellam, tan-
demque intellige, vel ignoratum te hactenus à diabolo,
vel despectum, nec in eorum numero reputatum, qui-
bus ille quotidie confligere, & colluctari ex professo
eorum, ac studijs instigatur. Et hoc te stimulo, quem
nec ad vnum diem ferre quiuisti, ideo sauciatum agno-
sce, vt saltem in senecta discas compati infirmitatibus a-
lienis. Moxque oratione facta, senex imprudens à grau
tentatione liberatur, &, vt aliorum infirmitatibus melius
ac mitius condescendat, suo malo, & periculo docetur.

Nempe

Nempe tentatio perpetuum est iustorum exercitium, pu-
gna videlicet militiæ Christianæ. Dicit Apostolus: *Qui spi* Rom. 8.
ritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt: & si Spiritu facta car-
nis mortificaueritis, viuetis: Quæ verba sic exponit Augu-
stinus: *Qui Spiritu Dei aguntur, pugnant: facta enim car-* Serm. 43.
nis Spiritu mortificant. Ibi concupiscit caro aduersus Spiri- de verb.
tum, vbi est Spiritus. Certè si *caro* semper *concupiscit ad-* Dom.
uersus Spiritum (habemus enim semper *legem membrorū,* Galat. 5.
repugnantem legi mentis nostræ) in quo talis concupiscen- Rom. 7.
tia repugnans non apparet (concupiscentiæ autem nomi-
ne tota sensualitas, & quodlibet prauum desiderium intel-
ligitur, non sola carnis libido) in eo caro dominatur peni-
tus, & totus in diaboli potestate positus acquiescit. *Cùm ia-* *Simile.*
nua domus aperta fuerit, & exit atque intrat quicumque Gerar. Zut
velit; non auditur sonitus pulsantis, sed solùm quum clausa pha. de re-
fuerit: sic omnino si aditus cordis patet vitiorum affectibus, formatio-
nullas eorum percipis suggestiones, nullas tentationes ad- ne animæ.
uersas: non pulsant animum, non vexant, non colaphizant cap. 8.
(vt Paulus de se conquerebatur) sed vt in surum habitacu- 2. Cor. 12.
lum liberè veniunt, quia locum sibi semper paratum in-
ueniunt. Carnis libido luxuriosum non molestat, sed de- Impij ten
lectat. Pecuniæ cupiditas auaro non est ingrata, sed iucun- tationes
da. Vana laus superbum non turbat, sed titillat. Prouocari non sen-
ad æquales haustus, ebrioso non est graue, sed delectabi- tiunt.
le. Atqui castitatis amatori colaphizatio est stimulus car-
nis. Paucis contento molesta est cupiditatis tentatio. Hu-
mili cordi tristè & durum est, coram laudari. Sobrio mors
est, inter pocula bacchari. Sed & ipse diabolus, quos vno
aut altero graui peccato irretitos tenet, vix in alijs tentat.
Canis non domesticos, sed extraneos mordet. Auceps *Similia.*
non tendit laqueos perdicibus, quas in custodia sua in a- 1.
grum defert: imò eis vtitur, vt ad eorum cantum aliæ ap- 2.
propinquent. Sic (ait Beatus Gregorius) *Dæmon eos tenta-* Moral. li.
re negligit, quos iure perpetuo se possidere sentit: imò eis vti- 4. cap. 24.
tur ad iustos aucupandos & euertendos. Latro non ingre- 3.
ditur domum vbi nihil sunt nisi paleæ, sed in officinas mer-
catorum, aut ædes diuitum locupletissimas. Tentantur er-
go potissimùm iusti: & rarò aut nunquam à dæmone ten-
tari, pessimum indicium est. *Circuit quasi leo rugiens, quæ-* 1. Petr. 5.

Simile. rens quem deuorat. Si caterua leonum rugientium in hoc auditorium irrueret, quantus hic terror, quantus tumultus fieret. At caterua dæmonum & hic, & vbicumque fidelet ac boni Christiani sunt, perpetuò grassatur, quæ res quem deuoret. Neque enim tentationis eius aut finis aut modus est. Tentat nos literis, ingenio, nobilitate, vestibus, statu, rerum copia, vniuersis Dei donis, nostrisq; peccatis. Nam

1. Petr. 4. Rom. 8. vt Dei Spiritus omnia ad eius gloriam conuertit, *ut in omnibus honorificetur Deus, & electis Dei omnia cooperãtur in bonum*, etiam ipsa peccata per pœnitẽtiam sanata: sic è diuerso malignus spiritus ex omnibus tentandi materiam accipit, etiam ex ipsis virtutibus, quibus superbia maximè insidiatur. Draco in Apocalypsi, videns se matrem nec

Apoc. 12. filium deuorare potuisse, *nec mulierem, nec masculum quem peperit, iratus abijt facere prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei.* Cùm nec Christum, caput Ecclesiæ, in deserto, (sicut hoc Euangelium refert) nec totum Ecclesiæ corpus, quæ per mulierem significatur, diabolus tentando perdere potuit, ad singulos

Simile. Ecclesiæ filios, eosque mulieres, tentandos & affligendos se conuertit. Sicut enim qui cum altero digladiatur, animaduertens se cum in capite ferire non posse, in corpus eius reliquum ictus infligit, vt vel manum vel tibiam vulneret: sic diabolus, quia contra Christum non prævaluit,

Conuersio tentationibus plena. membra eius, singulos fideles, aggreditur. Sed & quemadmodum Christum statim à baptismate tentauit; sic contra eius membra tunc maximè sæuit, quum vel pœnitentiæ, vel emendationis, vel sanctioris instituti propositum

Typus. animo agitatur. Pharao tunc maximè filios Israel duplicato labore oppressit, quando ex Aegypto commigrãdi consilium ceperunt. Nascentem virtutis sobolem interficere studet, vt Herodes Christum paruulum. Sed & necesse est, vt qui nouam virtutem aggreditur, uetustatis pugnam sentiat, & mori pristinis vitijs prauæque consuetudini absque dolore non potes. Noua ædificia, & humorem adhuc

Similia. suum, ac tenéritudinem retinentia, minimo negotio diruuntur. Planta adhuc recens & nouella, leui impulsu è terra excutitur. Lucerna recens extincta leui flato reaccenditur. Quare vt semper, totaque vita; ita tunc maximè diaboli

diaboli tentationes cauendæ & obseruandæ sunt, quando vitæ emendatio instituitur, aut ad sinceriorem Dei cultum obseruantia Ecclesiastica (vt hoc Quadragesimæ tempore) nos vocat. propter quam fortè causam, hoc de tentationibus Christi Euangelium Mater Ecclesia in ipso Quadragesimæ exordio legendum, & pro concione explicandum proposuit. iuxta illud Scripturæ: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationes.* Tunc enim vel maximè rerum suarum satagit Eccli. 2. satanas; tum ne veterem prædam animo deuoratam, quasique ex faucibus ereptam, perdat; tum ex innata illi contra profectus nostros inuidia.

2. *Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.*

Ieiunium Quadragesimale. LOCVS moralis de ieiunij, & nominatim Quadragesimalis, vel necessitate, vel recto ac legitimo vsu, vel etiam fructu. Hunc locum contra hæreticos in altero Promptuario magna ex parte tractauimus. Hic tamen pauca magis ad mores propria adijciemus. Atque ibi quidem de causis instituti ieiunij Quadragesimalis, de ratione præcepti eius, de fructu quadruplici disputauimus. Hoc nunc loco de recto ac legitimo ieiunandi modo quædam proferemus, & de vtilitate ac fructu aliqua addemus. Est ieiunium multiplex: gulosi, auari, Manichæum, Pharisaicum, Philosophicum, Ecclesiasticum, perfectum seu generale. Gulosi ieiunium est, quod gula vel præcessit, vel sequuta est. Ac ne præcedat gula ieiunium, iam multas causas attulimus in Dominica Quinquagesimæ, quibus adde ex Chrysostomo & Basilio. [Quàm primum mens vinolentia obruta fuerit (ait Chrysostomus) statim & in ipso initio vtilitas quæ ex ieiunio fit, repellitur. Quid enim insanius, quàm vsque ad mediam noctem meracum sorbere, sub auroram deinde vinum quasi recens ingestum, adhuc spirare? Qui castam & ingenuam sponsam ducturi sunt, talamis vndique tapetibus ornatis, domoque tota purgata, & ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto, in cubiculum illam introducunt. Sic omnino purificata

Ieiunium multiplex

1. Gulosi ieiunium.

Hom. 1. in Gen.

rificata prius mente, ualeq; delicijs & voracitati dicto, ieiu-
nium, pudicitiæ matrē, omniumq; uirtutū magistram, ca-
Homil. 1. de laud. ieiun. pansis & obuijs vlnis suscipite. Hæc ille. Nec aliter D. Ba-
silius. *Satietas*, inquit, *lasciuiæ initium est. Protinus enim vnà cum delicijs, ebrietate, & conditis bellarijs, irrumpit omnis forma intemperantiæ.* Ad temperantiam, modestiæ
pietatem mores suos componere non potest (quæ ueri ie-
iunij partes sunt) delicijs corruptus & præoccupatus. *Qui longinquam profectionem adornant, componunt sarcinas, commeatum parant. At gulosus ante ieiunium hostium præmittit omnia animi munimenta præoccupare. Sicut enim fumus abigit apes, ita dona spiritualia fugat luxus.* Hæc ille
contra gulam ante ieiunium, id est, contra eos qui ieiuna-
turi prius se ingurgitant. Sed nec minus cauendum est ne
ieiunium gula sequatur, ne in diebus ieiunij, post inediam
longam fastidiosa succedat saturitas. Monet hoc diligen-
Serm. 56. de temp. ter Augustinus: *Nihil prodest tota die longum duxisse ieiu-
nium, si postea ciborum uel suauitate uel nimietate animus obruatur, & corpori suo magis commutasse quàm subtraxisse ciborum abundantiam uideatur. Illico enim mens repleta torpescit, & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinum*
2. Auari ieiunium. *germinabit.* Quare fructum ieiunij talis ieiunator statim
amittit. Auari ieiunium reprobat & scriptura sacra, & do-
ctrina Ecclesiastica, quia eleemosynam ei semper adiūgit.
Auari quippe ieiunium est, in quo id agitur, vt sumptibus
parcatur, non vt uel Deus colatur, vel anima vegetetur, vel
proximus iuuetur. Sed Esaias ieiuniū Deo gratum descri-
Esaiæ 58. bens, ait: *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam.* Sic Saluator noster, quum ieiu-
Matth. 6. nium Pharisaicum reprobasset, addit: *Thesaurizate uobis thesauros in cœlo, ubi neq; ærugo, neque tinea demolitur, &c.*
Serm. 4. de ieiunio 10. mensis. Ecclesiasticam hac in parte doctrinam sic tradit S. Leo: *Ie-
iunium sine eleemosyna non tam purgatio animæ quàm cor-
nis afflictio est: magisq; ad auaritiam quàm ad continen-
tiam referendum est, quando aliquis sic à cibo abstinet, ut*
Epistol. ad Philipp. *etiam à pietate abstineat.* Idem docet anti quissimus Igna-
tius: *Quartam & sextam feriam ieiunantes superfluæ pa-
ruitati erogate.* Nempe, ut alia in Dominica ostendimus,
duas alas habet oratio, quibus in cœlum volet, ieiunium &
eleemo-

eleemosynam: quorum illud puriorem; hæc leuiorem, &
expediriorem eam facit, Deoque gratiorem. Manichæum
ieiunium, quod ita à certis cibis abstinuit, vt cibos immun-
dos doceret, studiosissimè semper execrata est, & damnauit
Ecclesia Catholica, vt in altero Promptuario ostendimus,
contra hæreticos, qui furorem Manichæū ieiunijs Catho-
licorum, ipsi magis furiosi, impingunt. Pharisaicum ieiu-
nium reprobat Saluator, eorum qui *tristes ieiunant, & ex-
terminant facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunan-
tes.* Nos ieiunium animo hilari & fronte læta suscipimus.
Materialiter est triste, sed in modo & fine lætum ac iucun-
dum est. Augustinus Manichæorum ieiunia ex fine repro-
bat: *Quæro*, inquit, *à uobis, quo fine faciatis, quòd non ue-
scimini carnibus, & uinum non bibitis. Finis enim si lauda-
bilis fuerit, facta quoque laude digna erunt. De Catalina
memoriæ proditum est, quòd frigus, sitim, famem ferre pote-
rat. Hæc erant illi spurco sacrilegoq; etiam cum Apostolis no-
stris communia; sed fine discernuntur. Ille enim ista tolera-
bat, ut immanissimas expleret cupiditates; hi uerò, ut eas
premerent, & dominanti rationi seruire cogerent. Si ergo &
nos parsimoniæ, & coarcendæ libidinis causa facttis, laudo
& probo. Sed non ita est.* Hæc ille. Sic Pharisæorum ieiu-
nium reprobatur ex fine, quia laudis humanæ gratia id fa-
ciunt, & ideo hypocriticum est, non verum. Alioqui ieiu-
nium ex se & triste est, & triste esse debet. Pœna enim est,
& per modum pœnæ tolerari oportet. Sed aptè distinguit
Augustinus: *Nemo quod tolerat amat, licet tolerare propter
Deum amet. Tolerare tristitia iubes Domine, non amare.* Vt
ego Pharisaicum ieiunium vitetur, *Dies ieiunij* (vt monet
S. Basilius.) *tamquam ueteres nutricios* (ad pietatem scili-
cet) hilares ac alacres excipere debemus, nec ventris inediā
lugere, sed menti gratulari spiritualibus delicijs repletæ.
Causam quoque in primis idoneam affert Aug. Illi, inqt,
longum sit ieiunij tempus & fastidiosum, qui nec orat de
culpa, nec sperat de venia. Debet ergo remedij, q; secū ad-
ferre, vel necessitas vel oportunitas iucundum reddere ieiu-
nium. Sed & valet in ieiunio, quod in omnibus alijs virtu-
tum operibus locum habet; Fides libenter accipit quicquid
arduum videtur incredulis quod de ieiunio hoc Quadra-
gesimali

3. Manichæum ieiunium.

4. Pharisaicū, seu hypocriticū ieiunium.

Lib. de moribus Manichęorū, cap. 13.

Confes. li. 10. ca. 28.

Homil. 1. de laud. ieiunij.

Serm. 56. de temp.

Serm. 68. de temp.

5. Philosophicum ieiunium. Lib. 2.

In uita eius ca. 12.

In Cyri pedagogia.

Anglocaluiniſtarũ nouũ ieiunium.

Epiſ. ad Demetriadẽ.

6. Eccleſiaſticũ ieiunium.

a Serm. 1. de ieiun.

b In epito. diuinorum decret. vlt.

c Libr. 3. Paſchali.

d Homil. 1. de laud. ieiunij.

e Serm. 56. de temp.

f Lib. 2. contra Iouinian.

geſimali ſcripſit Auguſtinus. De Philoſophico ieiunio, & gentium ſapientibus vſitato, qui propter εὐεξίαν quandam & modeſtiam, magnas & frequentes abſtinentias faciebant, dicentes; *Virtus eſt placitis abſtinuiſſe bonis*: vide multa apud D. Hieron. contra Iouinianum. Tale eſt hæreticorum hodie ieiunium, qui politicè, non religiosè ieiunare volunt: & Perſarum inſtitutum, Lacedæmoniorũ & Aegyptiorum ſacerdotũ ſequi malunt, vt ea Xenophõ, Theophraſtus, & Cheræmon Stoicus deſcripſerũt, quàm Catholicæ Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum. Tunc (inquiunt) ieiunabimus, quando id carni edomandæ expedire videbimus, quocunque id die accidat, quibus non minus ſapienter, quàm facetè reſpõdit Thomas Morus: [Hoc ſi ita eſt, nec coniugatos unquam facilè ieiunaturos, qui aliud & facilius remedium in promptu habẽt: nec uirgines ieiunare auſuras, ne impudici iuuenes aduertãt à carnis illecebris eas titillari: denique hoc nihil aliud eſſe, quàm vt ſuã quiſq; libidinẽ prodat.] Hoc eſt hæreticorum hodie Politicum ieiunium & Philoſophicum. Attamen Anglocaluiniſtarũ hodie Politicum quidem, ſed minimè Philoſophicum, & adhuc minus religioſum ieiunium eſt, publico edicto præſcriptum, vt ferijs etiam quartis, præter ſextam feriam & Sabbatum, piſcibus ueſcantur omnes, ne piſcium & nauigationis uſus pereat, aut derrimenti aliquid accipiat. Supereſt duplex ieiunium, quorum unum præcipit, & indicit Eccleſia; ad alterũ hortatur & manuducit. Per Eccleſiaſticum ieiunium ad perfectũ deuenitur, ſine quo prioris fructus aut nullus, aut exiguus admodũ eſt: quo ſenſu dixit S. Hieron. [Ieiunium non perfecta virtus eſt, ſed cæterarum uirtutum fundamẽta.] Eccleſiaſticum ieiunium in tribus cõſiſtit. In delectu ciborũ, in vnica refectione diurna, & in eius refectionis hora. Ad primũ quod attinet, à carnibus & uino antiquiſſima Eccleſia toto Quadrageſimali tẽpore abſtinebat, ut ex Patribus tam Græci, *a* Chryſ. *b* Theodoreto, *c* Theophil. *d* Baſil. quàm Latinis, *e* Auguſtino, *f* Hieronymo,

nymo, *g* Leone Magno, euidẽter conſtat. A lacticinijs quoque, vt ouis & caſeo, abſtinuiſſe ueteres diu ante Gregorij Magni tempora, teſtis locupletiſſimus eſt Epiphanius in compendiaria doctrina de fide. Vnica autem refectione omnes contentos eſſe oportere, eaque uſque in veſperam dilata, Baſilius & Auguſtinus locis citatis, D. Ambroſius ſerm. 33. D. Chryſoſtomus Hom. 10. in Geneſin apertè teſtantur. Diuus quoque Bernardus ſuo tempore omnes etiam laicos vſque ad veſperam in Quadrageſima ieiunaſſe ſcribit Serm. 3. de Quadrageſima. Poſtea ad horam nonam, quam nos tertiam pomeridianam uocamus, ieiunij ſolui cœpit, ut Diui Thomæ Aquinatis tempore factum fuiſſe ipſe teſtatur in Summa ſua Theologica; quod & tempore Diui Epiphanij obſeruatum fuiſſe, ipſe meminit loco citato. Proceſſu temporis ad meridiem ſolui cœpit ieiunium. Eccleſia porrò ita ieiunium indicit, ut à nemine plus exigat, quàm corporis ualetudo ferat, ut in altero Promptuario oſtenſum eſt; &, quoad cibi quantitatem, relinquit unumquemque in iure naturæ. Et in his ferè Eccleſiaſtici ieiunij præceptum conſiſtit. Sed uerò Eccleſiæ in hoc præcepto intentio, altius quid & amplius poſtulat: & ad ieiunium omnibus ſuis numeris perfectum ſuos adhortatur: nempe, ut ab omni prorſus peccato non ſecus abſtineatur, quàm à cibis interdictis: utque pietati & diuino cultui ſanctius ac religioſius unuſquiſque uacet. Hanc eius ſanctiſſimam intentionem omnes ferè Eccleſiaſtici ſcriptoris atteſtantur Sacræ Scripturę conformem. Sic enim Deus per Prophetam loquitur: *Ecce in diebus ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Nolite ieiunare ſicut vſque in hunc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter.* Iuxta hanc Sacræ Scripturæ Doctrinam ieiunare docet Eccleſia. Sic Diuus Baſilius: *Verum ieiunium eſt, ab omnibus uitijs alienum eſſe.* Sic poſt eum Sanctus Leo: *Non in ſola abſtinentia noſtri ſtat ſumma ieiunij, aut fructuoſè corporieſca ſubtrahitur, niſi mens ab iniquitate reuocetur.* In eandem ſententiam ſic ſcribit S. Auguſtinus: *Ieiunium magnum & generale eſt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis uoluptatibus ſeculi: quod eſt perfectum*

g Serm. 9. de Quadr.

2. 2. q. 147 art. 7.

7. Ieiuniũ perfectũ. Eſaiæ 58.

Hom. 1. de laud. ieiun. Serm. 4. d Quad. Tract. 17. in Ioan.

fectum ieiunium: vt abnegantes impietatem & seculária desideria, sobriè et iustè, et piè uiuamus in hoc seculo. Cuius rei causam, vel certè conuenientiam, alio in loco his verbis exponit: *Illa est in Quadragesimæ diebus grandis utilitas, quòd, dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus à carnibus, quibus alijs diebus uti licet: qui abstinemus à uino, quo modò uti licet; qui ista vitamus, quæ aliquãdo licent; quomodò peccata admittemus, quæ omnino nunquã licẽt?* Verè enim, vt scribit S. Leo, *parum religiosus alijs diebus probatur, qui tempore Quadragesimali religiosior non inuenitur.* Sed huius generalis ieiunij necessitatem, & vt totus homo ieiunet, non venter tantùm, eleganter ostendit S. Bernardus. *Si sola*, inquit, *gula peccauit, sola quoque ieiunet. Si uerò peccauerunt & cætera membra, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet oculos à curiosis aspectibus. Ieiunet auris à fabulis et uanis moribus. Ieiunet lingua à detractione. Ieiunet manus ab operibus illicitis. Ieiunet anima à vitijs.* Hoc est perfectum & generale ieiunium, quale intendit Ecclesia, & ad quale per externam abstinentiam, quasi per medium idoneum, ad finem saluberrimum suos manu dicit. Alioqui, sicut qui fidens thoraci, quo pectus munitur, certamen aggreditur, magno se periculo exponit, nisi casside quoque, & reliqua armatura muniatur: sic à solis cibis abstinens, & reliquas virtutes non exercens. Nam, vt appositè scribit Eusebius Emissenus, *Ieiunare & vigilare, & mores non corrigere, sic est, quomodo si aliquis extra uineam, aut circa uineam exstirpet & colat: uineam autem ipsam desertam atque incultam relinquat, ut spinas ac tribulos germinet.* Anima quippe vinea nostra est, quam excolere debemus: corpus extra uineã est, *cuius exercitatio* (ait Apost.) *ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia.* Hoc igitur & tale ieiunium illud est, cuius amplissimas laudes Patres decantant, cuius virtutem multis exemplis Scriptura commemorat, de cuius fructu quadruplici in altero Promptuario disseruimus. Quibus ex Ambrosio adijcimus.

Ser. 64. de temp.

Serm. 2. de Quadrag.

Serm. 3. de Quadrag.

Simile.

Hier. 2. de Quadrag.

Simile.

2. Tim. 2.

Serm. 25.

Castra nobis sunt nostra ieiunia, quæ nos à diabolica impugnatione defendunt. Denique & stationes vocantur, quòd stãtes & commemorãtes in eis, inimicos insidiantes repellimus.

Castra

Castra planè sunt ieiunia Christianis; à quibus si quis aberrauerit, à spirituali Pharaone inuaditur, aut peccatorum solitudine deuoratur. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium inexpugnabilis diabolo, intrãsgressibilis inimico. Hęc ille. Christus ipse tentandus (ductus est enim in desertũ ut tentaretur) ieiunio prius se armauit: non quòd ille tali armatura opus habuit, sed ut nos talem armaturã nobis pugnaturis necessarium esse doceret; sicut dux viæ in trãsitu angusto, & ignaris periculoso, sed sibi notissimo, baculo viam tentat, non quia ipse baculo indiget, sed vt alijs eum comitaturis, quomodo baculo uti debeant, ostendat. Neq; verò contra inimicum diabolum ieiunium nos defendit tãtùm, vertùm etiam ad ipsum quoq; diabolum expugnãdũ, egregiè subseruit. Nam vt nullum castrum ita est inexpugnabile, quin possit expugnari, si victualia ei subtrahendi modus aliquis reperiri queat; sic diaboli castrum, quo fortis armatus custodit atrium suum, & peccatores possidet, quodcunque illud castrum sit, & cuiuscunque peccati generis, per ieiunium vincitur; subtractis peccati fomentis, & ferocientis equi pabulo imminuto. Nec enim libidinẽ tantùm, sed & iram, inuidiam, superbiam ieiunium domat, vt multi sancti Patres docent: D. Basilius homil. 1. de laudibus ieiunij, Chrysostomus sermon. 1. de ieiunio, S. Leo serm. 8. de ieiunio 10. mensis, & Sanctus Ambrosius Sermon. 34.

Christus cur ieiunauerit. *Simile.*

S. Bonauẽ. in Dict. sal. cap. 15. *Simile.*

3. *Accedens tentator, dixit ad eum.*

LOCVS moralis de tentatore diabolo, saluti nostræ incessanter insidiãte. Hic. n. tentator vocatur antonomasticè, seu per excellẽtiam, eo quòd assiduè & acriter tentare homines soleat. Sic Apost. *Ne fortè tentet uos is qui tentauit.* Et de eo ab initio lapsus humani prædixit Deus: *Ponã inimicitias inter te & mulierẽ, & semen eius: Ipsa cõteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius.* Ecce bellũ pronunciatũ ab initio orbis conditi, inter diabolũ & genus humanum. De quo bello dicitur in Apocal. *Væ terræ & mari, quia descendit ad uos diabolus, habens iram magnam, sciẽs quòd modicum tempus habet.* Hic est ille hostis capitalis & aduer-

Diabolus hostis noster.

1. Cor. 9.

Gen. 3.

Apoc. 11.

Matth. 5.

aduersarius, de quo Christus nos monet, dicens: *Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in uia cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici*. Quæ uerba meritò expendi debent. Iubet Saluator consentire aduersario, quum tamen aliæ Scripturæ iubeant nos ei resistere; ut alio loco ostendi mus. Sed exponit D. Hieronymus: [Quia in isti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabole, & omnibus pompis tuis (quæ sunt uerba nostra omnium in Baptismo) serua fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pactumque custodiens cum aduersario tuo, dū es in uia huius seculi, ne fortè tradat te iudici, & te de suo aliquid usurpasse conuincat, tradarisq; ministro, qui ipse est & inimicus & uindex.] Hæc ille. Hic.n. aduersarius talis est, ut & tētator sit per fallaciam, & accusator per malitiam, & carnifex noster ac uindex per iustitiam. Hic est qui in iudicio extremo contra impios, & sectatores eius ad Deū clamaturus est, ut scribit S. Augustin. [Aequissime Iudex, iudica quod æquum est. Iudica meum esse, qui tuus esse noluit. Post renunciationem vt quid inuasit pannos meos? Quid apud eum lasciuia, impudicitia, incontinentia faciebat, quibus ipse renūciauerat? quid intemperātia, quid gula, quid auaritia, quid ira, quid superbia, q.d fastus, q.d cętera mea? Hæc omnia mea post renūciationē inuasit. Meus esse uoluit, mea cōcupiuit. Iudica, iudica, æquissime iudex; quoniā, quē tu nō dedignatus es tāto precio liberare, ipse mihi se postmodū uoluit obligare.] Hęc erit aduersarij huius infesta & seuera accusatio cōtra impios Christianos. Sic ille tradet eos iudici, ut postea per sententiam receptos, tradat in carcerē & tenebras exteriores. Nec accusabit modò hostis malignus, sed & insultabit hostis superbus, & hunc in modū ex iudicio D. Cyp. loquetur Christo in extremo iudicio: [Ego pro istis quos mecū uides (suos uoluptuarios, superbos, auaros demōstrās) nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucē pertuli, nec sanguinē fudi: sed nec regnū illis cęleste promitto, nec ad paradisū reuoco, & tamē se mihi totos, suaq; omnia consecrarunt. Sic insultabit miseris ipse miserrimus; ut q. fuit tētator ad culpam, sit ēt tortor ad pœnam. Sic & D. Basil. accusantem & insultātem tum nobis, tum Christo ipsi, aduersarium hunc nostrum introducit:

In epist. ad Demetriadē de virginitate seruanda.

In ser. contra Iudęos, Paganos, & Arrian. tom. 6.

Ser. de elemosyna.

[Qui

[Qui assiduè nunc suis nos artificijs circumuenire, & mundialis istius vitæ illecebris inescans, omni conatu efficere studet, vt datorum nobis à Deo beneficiorum, Deiq; ipsius memoriam ex animis nostris reuelat; is, vbi hinc migrauerimus, cùm animarum nostrarum exitio nobis insultans, vehemētissimeq; insectan, contemptionem Domino nostram contumeliosè exprobrabit, contumaciaq; ac defectione ab ipso nostra gloriandi materia aduersus illum uertur: quòd videlicet, quū nos ipse neq; crearit, neq; pro nobis mortem subierit, sibi tamen, spretis contēptisq; Dei præceptis, obsequentes habuerit. Equidem istam ego futuram aduersus Dominum gloriationem hostis insolentem, grauius longè esse staruo, quàm gehennæ supplicia.] Hæc Sanctus ille, & verus Christi amator. Sed de hoc tentatore, inimico, & aduersario nostro; de eius multiplici tentatione; de causa tam frequentis victoriæ eius; de vijs, & modis, quibus non cauere tantùm, sed & gloriosè repelli, ac superari tantus hostis possit, in superioribus per occasionem diximus: & infrà plura dicemus in Dominica tertia Quadragesimæ.

In regulis fusius disputatis Interrogat.

Dom. 5. post Epip. & Dom. Sexages.

4. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

Locus moralis de varia tentatoris diaboli astutia, & calliditate. In hac enim prima Christi tentatione sub paucis verbis ad multa tentat; & quàm sit diligens ad tentandum docet. Vna enim, & eadem opera vult explorare, an Filius Dei sit; &, si non sit, à iustitiæ rectitudinem eum prorsus, si potest, dimouere. Explorat ergo primùm per conuersionem solo imperio faciendam: *Dic ut lapides isti panes fiant*. Iube hoc miraculum fieri. Dei enim phrasis est dicere. *Dixit Deus, Fiat lux, & facta est*. Deinde vult in peccatum gulæ pertrahere, suggereus, ut per viam inordinatam famem compescat. Ideo enim non lapidem, sed *lapides* iubet in panem vertere. Ad famem præsentem reprimendā sufficiebat vnus panis ex vno lapide conuertendus. Et Elias in deserto graui fame oppressus, nō accepit ab Angelo nisi vnum subcinericium panem, & vas aquæ Deus parsimoniam, diabolus abundantiam, & superfluitatē do-

Tentatoris diaboli astutia.

1.

2.

3. Reg. 19.

Luc. 4. cet. Nam quamuis apud Lucam legimus, *Dic lapidi huic ut panis fiat*; tamen, iuxta phrasim Scripturæ, significat multos lapides, sicuti expressè posuit Matthæus. Sic in Gene. 31. Genesi dicit Iacob: *En tumulus hic, & lapis quem erexi, testis erit.* Lapidem uocat aceruum lapidum, unde tumulus fiebat. Sic in Exodo: *Venit musca grauissima in domos Pharaonis, & seruorum eius.* Tamen ut tentationem suam Exod. 8. 3. Tentationē occultat. fer hostis occultet, panis tantùm mentionem facit; non ad delicias, aut manifestè superflua uirum sanctum inuitat. Sicut enim auceps, quum retia tendit, nihil nisi cibum, eumq; necessarium, ostendit: sic diabolus laborat, ut eius tentatio nō tentatio, sed ratio uideatur. Quare occasionem 4. Occasiones tentādi captat. tentandi obseruauit, famē Christi. Dicitur enim. *Et postea esurijt, & accedens tentator dixit.* Quia esurientem Christum uidit, tentandi occasionem captat. Diabolus ex quauis re minima, ex quouis, aut indicio inclinationis praue, aut infirmitatis signo, tentandi ansam arripit. Si te uidet saturatum, luxuria tentat: si famelicum, gula te oppugnat: si laboribus oppressum, ad impatientiam sollicitat: si rebus secundis utentem, ad superbiam uocat. Sed maxima, & frequentissima tentandi occasio illi est, quum rerum secularium appetentes, & esurientes nos uidet. Abutitur enim necessitatibus nostris, seu ueris, seu prætensis. Sicut auceps rete suum præparat brumali potissimum tempore, quando non est, quod aues comedant, quæ mox cibum uidentes aduolant, & cum uentriculis plenis capiuntur, & moriuntur: sic diabolus hominem, uel cupiditate, uel necessitate laborantem aggreditur; ut honoris, uel pecuniæ, uel uoluptatis cupidum, ubi ad peccatum illexerit, & ad concupita obtinenda, ad flagitium, uel scelus induxerit, iam saturatum occidat, sibique perpetuò obnoxium reddat. Multis persuadet, propter rerum temporalium quam putant necessitatem, à Deo recedere. Quàm multi hæreticis hodie reluctante conscientia cesserunt, hac diaboli uoce decepti: Oportet, ut uiuas, ut uxorem, ac liberos alas: non teneris propter fidem hæc omnia deserere, & teipsum in extremam necessitatem conijcere. Eadem astutia mercatori mendacia, & fraudes, latroni rapinas, & furta, adulterato dolos malos persuasit; quia necesse est lucrari, & habere

5. Necessitatibus nostris abutitur. *Simile.*

Diaboli hodie tentationes.

bere unde uiuant. Sed oratio nostra esse debet contra has tentationes. *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me Domine.* Deinde diligenter à cupiditate distinguenda necessitas. Nam ut alia est uera sitis siueritis, alia falsa febricitantis, sic alia est necessitas, alia cupiditas. Necessitati paucā, cupiditati nulla satisfaciunt. Et sicut sitim esse febrilem, non naturalem, tunc euidenter cognoscitur, quando moderato potu non extinguitur, sed quo magis bibitur, eo magis accenditur sitis: sic omnino non necessitatem, sed cupiditatem esse qua laboramus, tunc perspicuè scitur, quando moderatis contenti non sumus, sed quo obundamus magis, eo plura appetimus. Diabolus autem ex utraque tentandi causam arripit, quia modum in utraque tenere nescimus. Deinde in hac tentatione obserua, quòd, quàm potest minimo, suos conducere diabolus vult. Ecce enim in solo pane uoluit Christum perdere. Ad unum aliquando nummum lucrandum hominem perdit. Quantulum erat colligere ligna in sabbatho, propter quòd lapidatus fuit inobediens legi Iudæus? Sed ad hanc paruam inobedientiam sub necessitatis specie cum diabolus induxit, ut sic perderet. Quantulum erat Ananiæ, & Sapphiræ fraudare de precio agri quem dederant? At in hoc paruo sic *tentauit cor eorum Satanas* (ut Petrus dixit) ut repentina morte extinguerentur. Sic suasit misero Esau, ut pro lenticula olei uenderet sua primogenita, & benedictione Dei atque paterna excideret. In tanta igitur tam sæui hostis ad tentandum pertinacia, ad decipiendum astutia, ad captandas occasiones diligentia, ad perdendum, etiam pro re minima, acrimonia, danda est opera, *Ne circumueniamur à Satana. Cogitationes enim eius non ignoramus*, ait Apostolus, de zelo disciplinæ Ecclesiasticæ loquens: Quia sub pietatis prætextu, & necessitatis intuitu fallere conatur, ut hic Christum. *Si Filius Dei es*, pietatis prætextus fuit, quasi scire cupiens an ille Messias esset, ut adoraret eum: sicut Herodes simili prætextu Magis dixit; *Vbi adoraueritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum*: quem occidere uolebat. Dicens, *Vt lapides panes fiant*, necessitati consulere uidebatur, quum ad gulam, & inanem gloriam

Psal. 24.

Simile.

Necessitas à cupiditate quomodo distinguenda.

6. Minimo suos conducit diabolus. Num. 15. *Exempla.*

Act. 5.

Gene. 25.

2. Cor. 2.

Matth. 2.

reuera alliciebat, suadens ut per viam miraculi, & plus quàm necesse erat, cibum quæreret. Si ita cum Christo, quanto astutius nobiscum.

5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.*

De fiducia in Dei prouidentiam.

LOcus moralis, de perpetua, & infallibili Dei prouidentia circa suorum necessitates. Christus enim hoc vno omnem, & variam illam Satanæ tentationem sic vicit atque dissipauit, ut nec se Filium Dei esse declaret, nec esse necessarium, quod diabolus suadebat, doceat: quia non ex solo pane fames compescitur, & natura sustentatur, sed ex omni etiam alia quacunque re (*uerbum* enim hoc loco, ut aliàs sæpè, rem significat) quam diuina sapientia subministrat. Deus per quadraginta annos infinitam penè multitudinem filiorum Israel in deserto absque pane hoc vulgari, aut alio cibo humano, solo Manna de cœlo

Deut. 8. pauit. de quo Moyses ait: *Dedit tibi cibum, Manna, quod ignorabas tu, & patres tui, ut ostenderet tibi quòd non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini.* id est, ex omni re, quam Dei sapientia (quæ os Dei est) subministrat: uel, ex omni promissione, quam

Psal. 35. Deus ore suo fecit. Promisit autem, quod *inquirentes Dominum, non minuentur omni bono*: & similia multa. Docet ergo hic locus diuinæ se prouidentiæ committere, nec de illa unquam in rebus difficillimis spem deponere, iuxta illud. *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.*

Psal. 54. Matth. 6. Et Christus in Euangelio: *Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis.* quem lo-

a Inf. Do. 4. Quadr. & Dom. 14. post Pent. cum in alia Dominica *a* tractare oportebit. Sed & hanc materiam *b* superius delibauimus. Deus in deserto *de petra eduxit aquas, & mara conuertit in aquas dulces*: illud, uirga percutiens, hoc, ligno iniecto, quod ostendit

b Suprà Dom. 4. post Epip. Moysi Deus. Vtrumque crucis virtutem, & lignum salutis nostræ præfiguraut. Crux enim crucifixi Iesu, lapidea corda liquefecit, liquefacta conuertit. Lignum crucis Dominicæ, fide creditum, & ruminatum, *conuertit prauа in directa, & aspera in vias planas*, vt superius explicatum est.

est. Nempe hominis per Christum renouati tanta debet esse fides, & fortitudo, ut nec in deserto, nec in fame, nec post longum ieiunium, etiam de necessario pane extra ordinem tentatus, succumbat tamen, sed Dei se prouidentiæ committat: vt, quantum veterem Adam excellat, hac ratione demonstret. Ille enim in medijs paradisi delicijs, in uno tantùm uetito ligno de gula tentatus, statim succubuit. Nouus Adam, & *qui eius imagini conformantur*, in horrido deserto, propter necessarium panem, ad gulam, ad inanem gloriam, ad diffidentiam tentatus, in nullo succumbet. Hoc Christus nos in Euangelio docuit, dicens, *Nolite esse solliciti de crastino*: quod suo loco explicabitur. Huius fiduciæ in Deum, quoad victum, & alimenta necessaria, ut in antiquis Patribus religiosorum plurima leguntur exempla, maximè in vita S. Dominici: sic hodie quotidianum exemplum est Capuccinorum, qui vocantur, ordo sanctissimus; qui non nisi in diem viuunt: & quicquid vesperi supereſt, erogant, ex Dei prouidentia quotidie victitantes; nec tamen aliquando fame pereuntes, aut alimentis necessarijs indigentes. De vetustissimis cœnobitis memoriæ proditur, quum in Scitì quatuor essent monasteria, in quibus ter mille, & quingenti fratres Deo seruirent, & pro quodam senum, ex splene laborante, modicum aceti quæsitum esset, inueniri non potuit. Tanta erat apud eos paupertas; ita ex sola Dei prouidentia, & benignitate victitabant. Quid, quòd de Turcarum uotarijs scribit Christophorus Richerius, quosdam paupertatem sequi ex voto, quibus in diem viuere satis est. Surgent isti in iudicio, & damnabunt sollicitudinem, & incredulitatem nostram, qui ad primam necessitatem vellemus Deum lapides in panes conuertere; id est, quocunque tandem modo, & per quascunque difficultates, nostræ seu necessitati, seu cupiditati seruire.

Ephes. 5.

Dom. 14. post Pent. tex. 4. *Exempla.* Li. 3. c. 4.

Prat. spir. cap. 133.

De rebus Turcatũ lib. 2.

6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, &c.*

Contra peccandi præsumptionem.

LOcus moralis de fine, & scopo omnium tentationum diaboli, ut sub spe protectionis diuinę, peccatorũ pericu-

culis se obijciat peccator. In omni enim tentatione dicit, *Mitte te deorsum*: vt à spiritu ad carnem, à Deo ad mundi vanitates, à virtute ad vitium descendas, factus ex filio Dei filius gehennæ. In omni occasione, & periculo peccati, primo mittit se deorsum, suadente diabolo, & promittente, quòd Deus eum seruabit, *ne offendat pedem suum*, id est, ut vel non consentiat peccato, vel non multum peccet, vel cito surgat, & relinquat peccatum, vel certè, quod veniam omnium in fine impetrabit. Hæc enim duo simul proponit diabolus, dulcedinem culpæ, & spem seu potius præsumptionem veniæ. Sic in prima tentatione obtulit Euæ *pomum pulchrum visu*; & addidit, *Nequaquam moriemini.* Genes. 3. In tentatione quoque ad malum sub specie boni, vt hoc in loco (nam quia fiduciam in Deum Christus suo respondet ad primam tentationem docuerat, ex eadem fiducia suadet ei præcipitationem) proponit exempla diuinæ misericordiæ, vt ex eis homo præsumat. *Angelis suis mandauit de te.* Non est, quòd timeas. Tam multis Deus pepercit. Latroni in cruce, Magdalenæ, Petro, & alijs innumeris. Parcet quoque & tibi, & dabit pœnitentiæ locum. *Mitte te deorsum.* Fac periculum bonitatis diuinæ. Similia. Qua in re sic peccatores decipit diabolus, sicut simiam venatores. Accipiunt multos calceos seu caligas eum multis laqueis, & fibulis, & calceant se illos, ac lentissimè illos astringunt, spectante in arbore simia; quod postquam fecerint, abeunt relictis calceis, quibus abeuntibus, simia, quæ imitari solet, quicquid hominem facientem vidit, eosdem calceos, & ipsa induit, ac lentissimè se astringit: quòd cùm fecerit, accurrunt venatores, & implicatam calceis, nec se citò exalceare valentem, capiunt. Sic enim diabolus, propositis aliorum peccatis, veniam à Deo citò consecutis, homines ad eam provocat, spe similis veniæ: sed quum eos implicatos tenet, nec illam pœnitentiæ gratiam habent, vt se à peccatis eximant, captiuos secum abducit, in barathrum retrudendos. Qui pignus aliquod in cauponam mittit, vt vinum inde accipiat, proponit quidem pignus suum citò redimere, & inde extrahere; victus tamen dulcedine vini, & compotorum improbitate, vsque adeo bibit, vt pignus amittat: sic

sic peccator in quolibet peccato mortali animam suam diabolo & inferno oppignerat, intendens semper à peccato suo surgere, nec nisi hac vice peccare: cæterùm peccati dulcedine, & mala peccantium societate captus, toties peccata sua repetit, vt animam iam pœnitere nescientem, diabolo in æternum relinquat. Qui de misericordia Dei confidens peccat, tentat Deum: ad quòd hic diabolus CHRISTVM tentauit, vt ex Christi responsione, *Non tentabis Dominum Deum tuum*, manifestum est. Deus enim auxilia sua, & misericordiam suam, non peccantibus aut præsumentibus, sed timentibus eum promisit, iuxta illud: *Corroborauit misericordiam suam super omnes timentes se. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se.* Et rursum: *Non est inopia timentibus eum.* At peccantibus & præsumentibus nihil nisi iram & vindictam Dei scriptura promittit: *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Cor quod præsumit de misericordia, manens in peccato, impœnitens cor est. Ad hoc hortatur diabolus, dicens, *Mitte te deorsum*; & addens, *Angelis enim suis mãdauit de te, vt custodiãt te in omnibus vijs tuis.* Quo loco vt in tentando Christo, sic in alijs omnibus abutitur diabolus. Angelorũ quidem custodiã Deus suis promisit, (quæ maxima dignitas & consolatio est) sed in omnibus vijs nostris. *Non dixit in præcipitijs*, ait D. Bernardus. *Qualis uia hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? Hæc est uia Luciferi cadentis è cælo.* Viæ nostræ, in quibus nos Deus per Angelos suos bonos custodire dignatur, sunt opera quæ tanquàm viatores facimus, quibus in cælum conscendamus. Sunt viæ nec nimis publicæ & tritæ, ne fortè *per latum & spatiosam peccatorum uiam ambulemus*; nec nimis desertæ & obliquæ, *& lapidibus complanatæ*, quarum esse peccatorum viam affirmat Sapiens; nec ita angustæ, vt ad præcipitia ducant ex nimia singularitate sua: sed sunt viæ ordinariæ, Sanctorum pedibus tritæ, & actiones moderatæ iuxta Dei prouidentiam ordinariam: & in talibus Dei auxilium non est, *qui est adiutor in oportunitatibus, & tribulatione*, nõ in vanitatibus & temeritate. Sed diabolus extra has vias ducit eos quos tentare vult, *ad pinnaculum templi*,

Serm. 15. in Psalm. Qui habitat.
Viæ peccatorum atque iustorum. Matth. 7. Eccli. 21.
Psalm. 9.

Pinnaculũ templi quid.

& statuit eos supra illud. Pinnaculum hoc alam illam ex leui ferro confectam significat, quæ supra turres templorum, aut magnorum ædificiorum, ornamenti causa locari solet, cuius etiam motu differentiæ ventorum discernuntur. Hoc pinnaculum excelsam vanitatem significat, siue honorum, siue diuitiarum, siue etiam voluptatum. Huc nos diabolus deducit, vt inde nos ipsos præcipitemus, hac confidentia & fiducia freti, quòd nihil illa nobis nocebunt: quia honoratos & diuites, & seculi bonis fruentes, æquè Deus saluabit, atque obscuros & pauperes, & parce ac tenuiter vitam agentes. Hæc est diaboli hoc loco tentatio. Omne peccatum mortale est uoluntarius supra pinnaculum conscensus; quia in omni tali contra obedientiam Dei teipsum erigis, & in aliqua sublimi & periculosa vanitate subsistis, vnde deorsum celerrimè cades, si diaboli consilijs acquieseis. [Verè diabolica vox est, Mitte te deorsum (ait S. Ambrosius) quæ mentem hominis de gradu altiori meritorum præcipitare contendit. Simul etiam infirmitatem suam diabolus cum malitia designat, quia nemini potest nocere, nisi ipse se miserit.] Sic Chrysostomus: [Licit, Mittit te, quia diabolus hortari potest, cogere non potest.] Docet ergo hæc secunda tentatio, diaboli finem & scopum perpetuum hunc esse, vt nos à uirtutis altitudine deijciat, non opere suo, sed consensu nostro; simulque vana spe impunitatis eludat, & timorem iustitiæ diuinæ animo eximat. quod & hodie profitentur hæretici, per suam solam fidem & certitudinem gratiæ.

Lib. 4. c. 4. in Lucã.

Homil. 5. ī Mat. op. imp.

7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.*

Dei bonitas nõ tentanda.

LOcus moralis de certa victoria tentationis diabolicæ. Quum enim in omni tentatione diabolus hoc agat, vt deorsum nos ipsos deijciamus spe futuræ impunitatis, ut iam explicatum est; promptissimum & certum remedium est, id animo fixum perpetuò habere: *Non tentabis Dominum Deum tuum*: non sic de eo præsumes, non ita temere & arroganter miraculum à Deo exiges. Miraculum enim est, vt qui malè uixit, bene moriatur. Miraculum est, post multa scelera & flagitia scienter & prudenter perpetrata, in

1.
2.

in numerum filiorum Dei cooperari. Miraculum est, à praua & longa peccati consuetudine emergere; ut auaruam pecuniam contemnere, luxuriosum castè uiuere, ambitiosum humili loco contentum esse, ebriosum & gulosum parsimoniæ studere. de quo miraculo dixit Propheta: *Nunquid potest Aethiops mutare pellem suam, aut pardus* Ierem. 13 *varietates suas?* Qui ergo scelerate viuit, hanc à Deo conuersionem expectans, miraculum à Deo exigit. Vult mittere se deorsum sine læsione. Sed Christus ex veteri Scriptura respondet: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Quot modis tentatur Deus. Et vide quam multi sunt qui tentant Deum, sicut hic diabolus Christum tentauit. Tentant Dei elementiam, qui negligẽter orant, & sine deuotione. iuxta illud Ecclesiastici: *Ante orationem præpara animam tuã, & noli esse quasi qui tentat Deum.* Tentant Dei patientiam, qui perseuerãt in peccatis. *Tentauerunt & exacerbauerunt Deum excelsum, & testamentum eius non custodierunt.* Tentant Dei bonitatem, qui emendationem vitæ procrastinant, & differunt de die in diem: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra, sicut in die tentationis in deserto, ubi tentauerunt me Patres uestri, probauerunt & uiderunt opera mea.* Tentant Dei iustitiam deprecantes vel optantes uindictam alicuius. Vnde duo Apostoli dixerunt: *Vis dicimus ut descendat ignis de cælo?* Quibus Christus respondit: *Nescitis cuius spiritus estis*; tacite insinuans hanc cogitationem à maligno tentatoris spiritu profectam esse. Tentant Dei potentiam, qui temerarij sunt in adeundis periculis, & præsentem opem à Deo flagitant, moræ impatientes. Ideo Iudith quibusdam, qui Deo assignabant tempus, dixit: *Qui estis uos, qui tentatis Dominum?* Tentant Dei sapientiam, qui volunt sine studio & lectione librorum, sine doctrina maiorum, vel alios docere, uel per seipsos sapere; in quo genere excellunt hæretici. Dei enim sapientia uoluit ut nos homines ab hominibus disceremus, uel charitatis mutuæ, uel humilitatis proprię conseruandæ causa, vt docet S. Augustinus. Tentant Dei misericordiam, qui alios à bono opere impediunt, aut suam ipsi perfectionem remorantur. Quo in genere quum peccasset Petrus, reuocans Christum à crucis suæ cogitatione, acerri-

3.
Ierem. 13
Quot modis tentatur Deus. 1.
Eccli. 18. 2.
Psal. 77. 3.
Psal. 95. 4.
Lucæ 9. 5.
Iudith. 8. 6.
In Prol. l. de doctr. Christi. 7.

Matth. 16. 8. acerrimè cum Christus obiurgat, dicens: *Vade post me Sathana*, id est, tentator, *quia non sapis ea quæ Dei sunt.* Denique tentant omnes Deum, qui volunt tentationibus carere, uel sine puluere & sudore uitia debellare, uirtutem colere, Deo seruire. De quibus Iob dixit, *Inuoluta sunt semita gressum eorum*, vt illa verba B. Gregorius exponit: [Iob 6. Moral. lib. 7. cap. 14. Omne (inquit) quod inuoluitur, in semetipsum replicatur. Inuolutæ igitur sunt semitæ gressuum eorum, qui recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se tensi, ad semetipsos per circuitum redeunt: quia bona quidem capiunt, sed à malis non recedunt. Esse quippe humiles, sed sine delpectu; esse contenti proprijs, sed sine vlla indigentia; esse casti, sed sine macerationè corporis; esse patientes, sed sine contumelijs uolunt: denique adipisci virtutes quærunt, sed labores virtutum fugiunt.] Tot, & multis alijs modis tentatur Deus, dum in illis singulis suadet diabolus, *Mitte te deorsum.* 1. Qui enim ornaturus animam non præparat, mittit se deorsum; 2. quia cor non eleuat sursum. Qui perseuerat in peccatis, mittit se deorsum; quia descendit, & festinat in barathrum. 3. Qui emendationem procrastinat, mittit se deorsum; quia non se erigit sursum, ut resurgat à peccato. 4. Qui uindictam alterius cupit, mittit se deorsum; quia Deo uindictam non relinquit, nec cogitat esse in cœlis qui facit iustitiam. 5. Qui temerarius est in periculis, mittit se deorsum; quia præcipitat se in foueam quam fecit. 6. Qui per seipsum vult sapere, mittit se deorsum; quia in semetipso se demergit. 7. Qui uel suam, uel aliorum perfectionem impedit, mittit se deorsum; quia ad ima se dimittit, uel alium impellit. 8. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; quia iacet ignauus in terra, uel in fossa potius peccatorum & otiositatis: quæ ad nullam uirtutem valet, sed *multam malitiam docet.* Ne Deum igitur tentemus uniquam, pia illa Thom. Mori oratio usurpari commodissimè potest: [Domine Deus; fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obtinendis soleo ad te orare.

In uita eius cap. 12.

8. *Hæc*

8. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.*

LOCVS moralis contra auaritiæ & gloriæ mundanæ idolum. Docet enim hic locus adorari diabolum ab auaris & ambitiosis. Promittit diabolus Christo *omnia regni mundi, & gloriam illorum*, hoc est, diuitias maximas, cum maxima gloria; ea conditione, *vt cadens adoret eum:* quia uidelicet, qui ea diaboli opera conquirunt, per cupiditatem, per fraudes, per mendacia, per iniuriam proximi, per adulationem, per munerum corruptionem, per detractionem aliorum, per quodcumque nefas, illi omnes, ut ea conquirerent, cadentes diabolum adorauerunt: cadentes de statu gratiæ, deserentes Deum & iustitiam eius: diabolo, qui hæc illis omnia suggessit, obsequium præstiterunt. Quod ergo alij facere solent, auari & ambitiosi, ad hoc Christum hic tentat diabolus. Est quippe diabolus non iusta potestate, sed falsa opinione mortalium & superba usurpatione sua (ut in scripturis uocatur) *Princeps huius mundi*; id est, eorum qui mundum sequuntur. *Est rex super uniuersos filios superbiæ, quia omne sublime videt*, ait Iob. est *Deus huius seculi, excæcans corda* Iob 41. *secularium*, id est, qui *secularia desideria non abnegarunt:* propter quod apparuit gratia Christi. Est *princeps tenebrarum harum:* id est, autor omnium ferè peccatorum, quæ fiunt *opera tenebrarum. Est fortis armatus, custodiens atriũ suum:* quod est hoc seculum. Illi ergo seruiunt, & obsequium præstant, qui seculi cupiditates sequuntur. Quæ seruitus quàm sit impia, ex Christi responsione patebit: sed quàm sit præterea fallax & uana, ex ipsa diaboli tentatione patere potest. Primùm fallit diabolus, quum auaris pecunias, ambitiosis honorem pro obsequio illi præstito, id est, pro iniquitatis mercede promittit. Neque enim eius est dare, aut etiam auferre, sed solius Dei. [Volens Deus ostendere terrenam felicitatem suum donum esse De ciuit. fatit Augustinus:) superioribus seculi temporibus dispen- Dei li. 10. fauit testamentum verus, ubi bona temporalia largitus est.) cap. 19. Vt autem intelligamus solius Dei esse data auferre: proditi nobis Scriptura sacra, diabolum Beato Iob non prius terrenam substantiam auferre potuisse, quàm id à Deo permissum

Auaritia & ambitio, diaboli cultus.

Ioan. 14.

2. Cor. 4. Tit. 2. Ephes. 6. Rom. 13. Lucæ 21.

Bona terrena non dantur à diabolo.

permissum illi fuerat. Sic enim diabolus sanctum uirum

Iob. 1. apud Deum calumniatur: *Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu uallasti eum, ac domum eius, uniuersamq; substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti? & possessio eius creuit in terra?* Ecce hic facetur diabolus beatum Iob non à se, sed à Deo bona huius mundi accepisse. Moxque facultatem à Deo petit eisdem bonis eum spoliandi, dicens: *Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, uniuersa quæ habet, in manu tua sunt; tantum in eum ne extendas manum tuam.* Diabolus igitur dicens hoc loco Christo,

Ioan. 8. *Dabo tibi omnia regna mundi*, &, ut diuus Lucas habet, *Quia mihi tradita sunt, &, cui uolo, do illa*; splendidè mentitur. *Diabolus enim est mendax, & pater mendacij.* Sic primùm fallit huius seculi auaros & ambitiosos. Illi enim, relicto Deo, neglecta conscientia, Dei præcepta non curantes, diuitias & honores sibi conquirunt. Quæ si dona Dei esse arbitrarentur, ad illa consequenda Deum non offenderent, sed colerent. Cæterùm quasi non Deus, sed diabolus largitor eorum esset, diaboli voluntatem faciunt, Dei

Psal. 23. contemnunt. Sed *Domini est terra, & plenitudo eius; orbis*
Prou. 8. *terrarum, & uniuersi qui habitãt in eo.* Dei uox est, *Per me*
Psal. 49. *reges regnant.* Dei uox est. *Meæ sunt omnes feræ siluarũ, iu-*
3. Reg. 3. *menta in montibus & boues.* Ad Salomonem Dei uox est, *Quia non petisti tibi dies multos, nec diuitias, & cæt. etiam quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias & gloriam; ut nemo fuerit tibi similis in Regibus, cunctis retrò diebus.* Dei ergo dona sunt, nõ diaboli, & à Deo petenda, quatenus peri possunt. Hæc prima diaboli fraus & fallacia regna mũdi promittẽtis. Ait D. Lucas, & in hac tẽtatione diabolus ostẽdit

Lucæ 4. Christo *omnia regna orbis terræ in momento tẽporis.* Nempe
Bona terræ momẽtanea. citò ostẽsum fuit, quod parui pretij erat. [Bene, in momento temporis (ait D. Ambrosius) ostendit illi omnia regna
Lib. 4. in Luc. c. 4. mundi. Non enim tam cõspectus celeritas iudicatur, quàm caducæ fragilitas potestatis exprimitur. In momẽto enim cuncta illa prætereunt, & sæpe honor seculi abijt, antequã uenerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cùm ipsa diuturna nõ sint secula?] Hęc ille. Vnde Sapiens: *Tanquã momen-*

mentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum. Et Prophetæ Esaias: *Ecce Gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos.* Moritur homo, & extincta est gloria. *Mundus transit, & concupiscentia eius. Vapor est ad modicum parens.* In uno momento totum ostenditur, & totum præterit. *Vidi impium superexaltatum sicut cedros Libani Transiui, & ecce non erat: quasi eum, & non est inuentus locus eius.* Pulchrè Seneca: [Quid miraris, quid stupes omnes huius mundi diuitias? Pompa est. Ostenduntur istæ res, nõ possidẽtur: &, dũ placent, trãseunt. Vidistine quã intra paucas horas ille ordo põpaticus quãuis lẽtus dispositusq; trãsierit (Pulchrè quoque Heraclitus; [In idẽ flumẽ bis nõ descẽdimus.] Manet idẽ fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est, quàm in bonis huius mundi. Sed illa quoque non minus uelox cursus præteruehit. Si in una ciuitate quot dominos unaquæque domus memoria nostra habuerit, inquirere libet; uidebis huius fluminis cursum. Videruntne hanc fluxam mundi gloriam etiam illi, qui ea maximè potiti sunt. Augustus Cæsar iam morti proximus, quum per annos 50. & amplius toti orbi imperasset, familiaribus suis dixit: [An non personã meam in hac mundi fabula satis commodè egisse uideor? Valete ergo, & plaudite] Saladinus Asiæ, Syriæ, atque Aegypti Sultanus, iussit moriens, ut interior lineus amictus, quo indui solebat, hastæ prælongæ impositus, per castra portaretur, clamitante eo, qui ferret, magna uoce, Saladinum Asiæ domitorem, ex totius Asiæ, Syriæ, atque Aegypti opibus, hoc solum linteum secum deferre. Vidit moriens illam uanitatem, quam uiuens reputabat esse maiestatem. Gelimer Rex Vandalorum in Africa per Belisarium captus, & ad Iustinianum perductus, quum in Hippodromum peruenisset, & tam Imperatorem supra tribunal sedentem, quàm ex utraque parte uulgus astans uidisset, non quiescebat, ridens acclamans: *Vanitas uanitatum, & omnia uanitas.* Aperuit eius oculos afflicta fortuna, quos atridens & prospera excæcauerat. In momento igitur temporis ostẽdit diabolus Christo omnia regna mundi, tanquàm rem uerè

momen-

Sap. 11. Esa. 40. 1. Ioan. 2. Iacob. 4. Psalm. 36. Epist. 111.

Apophtegma. Apud Senecã epist. 59

Exempla. Sueton. in August.

Apophtegma. Bapt. Ful. lib. 7. ca. 2.

Paul. Diac. lib. 6. hist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

momentaneam, fluxam, & caducam. Nec momentaneam tantùm, sed ut rem exigui momenti, valoris, ac pretij. [Punctum est hoc totum (ait Seneca) in quo nascimur, bellatur, & regna disponuntur. Si quis formicis daret intellectum hominis, nonne & illæ vnam aream in multas prouincias diuiderent?] Formicarum discursus est in angusto laborantium, tota ista pro rebus terrenis acquirendis contentio. [Iter angustum rixas transeuntium concitat: latè patens via ne populos quidem collidit.] Ista quæ à cupidis & ambitiosis appetuntur, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri erepta, transferri, eadem affectantibus pugnas & iurgia excitant.

In præfat. lib. 1. Nat. quæst.

Simile.

Apophtegma.

Idē li. 3. de Ira ca. 35.

Diabolus ostēdit gloriā, sed nō molestias diuitiarū & honorū.

Sed vt diaboli fraudes in hac tentatione magis aperiantur, ipsaque propterea tentatio quàm sit vana & fallax (quamen nulla magis vulgaris) ut ostendatur, illud obseruandum est, diabolum ostendisse quidem Christo [omnia regna mundi, & gloriam illorum;] sed non ostendit omnia regna mundi, & molestias eorum, curas, difficultates, & anxietates adiunctas. Hæc perpetua diaboli fraus est, & hæc perpetua peccatorum deceptio est, quòd voluptates peccato coniunctæ clarissimè cernuntur, tristitiæ & dolores non cogitantur. Certè Antigonus, Macedoniæ Rex, vocauit regnum, [splendidam seruitutem.] Augustus Cæsar, equite quodam Romano defuncto, qui æs alienum ingens contraxerat, ideoque res eius auctioni subijcerentur, iussit sibi emi culcitram eius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit, ad somnum conciliandum, in qua ille tanto ære alieno obstrictus, somnum capere potuit. Nam Augustus, ob ingentes curas, sæpe maximam noctis partem ducebat insomnem. Quòd si verò regna mundi, diuitiæ, honores, multis videntur nihil huiusmodi habere difficultatis, sed contra omnia in illis esse, voluptate plena, curaque coniunctas honestissimas esse, adeoque delectabiles animi exercitationes; hoc prauum iudicium ex animi morbo ortum habet.

Plutar. in Apoph. Græc. Macro. Satur. lib. 2. ca. 4.

Apophtegma.

Cur labor circa diuitias voluptas videtur, non labor.

Simile.

Seneca de trāquil. animi li. 1. c. 2.

Nam vt vlcera quædam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & fœdam corporum scabiem delectat, quicquid exasperat: sic quibusdam mentibus, in quas cupiditates, maximè ambitio, uelut mala vlcera erumpunt, uoluptati est labor, & uexatio; & inanis occupatio, à quibus tamen magis augentur animi morbi, magis accenduntur cupiditates, altius terrenis desiderijs mēs immergitur, & tenacius adhæresci. Sed ut curas ac molestias præsentes, diuitijs terrenis annexas (de quibus alias diximus) missas faciamus, multam uanitatem, peccandi materiam multam, illis proximè coniunctam esse, per se manifestum est: cupiditatem uerò rerum harum, & Deum grauiter offendere, & semen uerbi Dei suffocare, & corda aggrauare, & *radicem omnium malorum esse*, tum in præcedentibus per occasionem ostensum est, cum Apostolus perspicuè affirmat. Hoc totum diabolus, nec hic Christo, nec ijs quos quotidie ad auaritiam & ambitionem tentat, ostendit; sed externam tantùm gloriam. Iubet Deus in ueteri Lege, animalia, quæ ei offerebantur, omnia excoriari, & detracta pelle offerri. Pellem uoluptatis uitio inductam detrahere oportet. Angelus Tobiæ dixit: *Exenterа piscem, & cor eius, & fel: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta.* Sic exenterа uoluptatem carnis, diuitias, honores; fel uidebis cæcis oculis medicinam. Multum enim confert, ut malitiam peccati agnoscas, & mundi uanitatem. Statua quam in somnis uidit Nabuchodonosor, habuit caput aureum, sed pedes terreos. Mundi principia iucunda sunt, sed exitus tristes. Mulier illa in Apocalypsi, quæ Babylon magna uocatur, habuit *poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditijs*. Poculum aureum ostendit diabolus; latentes abominationes non ostendit. Sunt nempe mundi honores, diuitiæ, uoluptates, sicut uuæ acerbæ, & poma uiridia atque immatura, quibus dentes comedentium obstupescunt. Sed speciem tantùm & uiriditatem diabolus ostendit, acerbitatem tacet. De hac eius deceptione alias diximus.

Maxima postremò tentatoris deceptio & importunitas est, quòd tantos dolos nectens, adoraritamen uult. *Si cadens adoraueris me*: hoc est, si te mihi totum subiecris, & meo imperio paruieris. Hoc facit omnis auarus & ambitiosus. Seruit ille mammonæ, iste superbiæ. Vtriusque princeps diabolus est. *Qui facit peccatum, seruus est peccati.*

Dom. Sexag.

1. Tim. 6.

Leuit. 1. *Allegoria.* Tob. 6.

Dan. 2.

Apoc. 17.

Simile.

Peccatores diabolo seruiūt.

Ioan. 3. *peccati*. At opus diaboli peccatum est. *Venit enim Christus ut dissoluat opera diaboli*, quæ sunt peccata. Et superbis Iudæis, de genere Abrahę gloriantibus, dixit Christus: *Vos opera facitis patris uestri diaboli*. Cadens ergo adorat diabolum, qui peccato seruit, qui gloriam & pompam huius mundi affectat, quæ etiam in Baptismi nostri misterijs pompa diaboli uocatur. Sacrificia Gentilium non nisi ex superbia diabolus affectauit: [Non enim cadauerinis nidoribus, sed diuinis gaudebat honoribus: nec cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectabatur,] ait Augustinus. Eadem ex causa, ad sui obsequium, hominum mentes uana cupiditate peruertit.

Ioan. 8.

Aug. de ciui. Dei, lib. 20. c. 19

9. *Vade Satana.*

Diabolum uincendi modus.

LOcus moralis de horrendis tentationibus hoc uerbo fidei celeriter repellendis: *Vade Satana*. Nam vt Christus hoc dixit tanquam homo diuino Spiritu plenus, non quidem ex fide, quia comprehẽsor erat, Deiq; visione eius anima fruebatur, sed tamen ex ea fortitudine Spiritus, quã in illo quidem uisio diuina generabat, in nobis uero fides & uisio in speculo atque ænigmate generat: sic nos eiusdem diuini Spiritus participes (*misit enim Deus Spiritum Filij sui in corda nostra*) & ex fortitudine fidei dicere possumus & debemus tẽtatori, repellere possumus, & debemus dicendo, *Vade Satana*. Sic. n. facimus quod Petrus dixit: *Cui resistite fortes in fide*. Resistere, est a se repellere: fortitudo fidei est in illa voce, *Vade Satana*. Fortitudo inquã fidei, quæ est *similis grano sinapis*, acris, & mordẽs, & feruens. Hæc enim etiam imperat dæmoni, sicut imperat alijs creaturis. *Dicetis monti huic, Transi; & transibit*. sed magis dæmoni, quam creaturis. Hunc enim tanquam aduersarium proprium & principalem Christus pro nobis uicit, & nos in illo uincimus. De qua uictoriã dixit, *Confidite, ego vici mundum*. Eadem enim est uirtus qua Christus uicit, & qua nos uincimus; eadem Spiritus sancti operatio. Nam si ut Deus tantum mundum vicisset, aut hoc dixisset; quæ esset nostra confidentia, qui non sumus dij? Sed ideo iubet nos

Gala. 4.

1. Pet. 5.

Matth. 13.

Ioan. 16.

nos confidere, quia eadem virtus operatur in membris, quæ operata est in capite. De hac victoria Paulus: *Deus pacis conterat Satanam sub pedibus uestris uelociter*. Magna virtus Spiritus sancti in cordibus fidelium, quæ Satanam non repellit tantùm, sed & conterit sub pedibus, idq; uelociter: quia, ut Iacobus ait, *Resistite diabolo, & fugiet à uobis*. Nam & in hoc Euangelio post hoc Christi verbum, Vade Satana, *recessit ab eo diabolus*, nec ultrà tentauit. De hac re plura diximus in alio Euangelio.

Rom. 16

Iacobi. 4.

Do. 5. post Epi. tex. 5.

Sed & docet hic locus, horrendas tentationes, & quæ diuinæ Maiestati apertam iniuriam faciunt (qualis hæc erat. *Si cadens adoraueris me*) confestim & in ipsis principijs, tanquam scintillas ignis infernalis violenter excutiendas; siue tacita diaboli suggestione, horrendæ cogitationes in animo exoriantur; siue per ministros eius, homines impios, uerbo uel facto tentatio fiat. Vtcunque enim in nostra iniuria patientiam, & mansuetudinem exercere possumus, & debemus, tamen Dei iniuria nullo modo ferenda est; siue contra sanam doctrinam, & religionem orthodoxam, siue contra regulam pietatis, & bonos mores scandalosè profetatur: sed in huiusmodi dicendum, *Vade Satana*. Non est magni animi, qui de alieno liberalis est; sed qui, quod alteri donat, sibi ipsi detrahit; & qui in sua iniuria vindicanda mollis, in aljena uehemens, & acer est. Moyses in suis inimrijs ferendis, *mitissimus hominum super terram*, in Scriptura prædicatur, ut apparit in fratres sui Aaronis, & sororis Mariæ contumeliis. At in Dei iniuria vindicanda uehementissimus fuit. Quum populus eo absente vitulum aureum fabricasset, & pro Deo suo adorasset, descendens de monte, & illam insaniam cernens, primum *tabulas legis*, quas à Deo acceperat, *ad radicem montis confregit*. Deinde *arripiens vitulum quem fecerant, combussit, & contriuit usque ad puluerem, quem sparsit in aquam*: Sed & ex illo puluere *dedit postea potum filijs Israel*, vt maiori horrori, & contemptui suum vitulum haberent. Aaron quoq; frãtẽ suum uehementer obiurgauit. Nec his contentus, cõuocato populo clamat. [Si quis est Domini, iungatur mecũ.] Moxq; ait, [Occidat vnusquisq; fratrem suũ, & amicum,

Dei iniuria ferenter uindicanda. *Similia.* Seneca de clementia lib. 1. c. 20. *Exeẽplum.* Num. 14

1.

Exod. 32

2.

3.

4.

5.

6.

7. & proximum suum.] Quo facto, dixit: [Consecrastis manus uestras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre suo, uidetur uobis benedictio.] Vides, ut hic minissimus hominum super terram, in Dei uindicanda iniuria fuerit planè acerrimus. Sic in omni tentatione ad peccatum (in quo Dei honor uiolatur, amor deseritur) aeriter, & uehementer agendum, non remissè, & molliter. *Vade Satana*, impetum ostendit animi fidelis, Deique amantis. Sic Paulus ad Elymam magum: *O plene dolo, & omni fallacia, filius ad Elymam magum: O plene dolo, & omni fallacia, filius* Exemplū. Actor. 17. *quequo non desinis peruertere uias Domini rectas?* Moxque cum cæcitate percutit. Multorum experimento probatum est, hac uoce fidei, *Vade Satana*, graues, & horrendas tentationes repulsas, & deuictas fuisse.

10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

De amando Deo sup omnia. Iniquitas oīs idololatria est. Colos. 3. Philip. 3.

LOcus moralis de generali solutione omnium tentationum. In omni quippe peccato, Dei cultu & honore abdicato, seruimus dijs alienis, & idololatriam perpetramus. *Auaritia idolorum seruitus est*, ait Paulus. Vere enim auarus pecuniam suam colit, & adorat, qui ea uti non audet, sed tanquam statuam in area fixam venerātur. Gulosi, & ebriosi ventrem suum colunt: *Quorum Deus uenter est.* Superbus sui ipsius amorem tanquam Deum colit, quia Deum largitorem non agnoscit, exteris omnibus se anteponit, suam uoluntatem in omnibus fieri, atque expleri (quod soli Deo conuenit) omnino vult. Hanc idololatriam expressit Proph. his uerbis: *Dixisti, Deus ego sum: dedisti cor tuum quasi cor Dei.* Hoc facit omnis inordinatus amor sui. Idcirco *initium omnis peccati superbia.* Pestis totius pietatis est, quia *omnes qua sua sunt quærunt, non qua Iesu Christi.* Omnes peccatores idololatræ sunt, habent sua idola quæ colunt: id est, in quorum gratiam omnes suas cogitationes, occupationes, studia, negotia impendunt. Similes sunt Samaritanis, de quibus dicit Scriptura, *quòd timebant Deum, sed habebant idola, quæ adorabant.* Sed maledicit illis Prophera, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchom.* Clamat Elias

Ezec. 28. Eccli. 10. Philip. 2. 4. Reg. 17. Sopho. 1.

Vsquequo claudicatis in utramque partem? Non potestis Domino seruire, & Baal Clamat Samuel: *Auferte Deos alienos de medio uestri, & seruite Domino soli.* Iosue protestatur filijs Israel: *Non poteritis seruire Domino: Deus enim sanctus, & fortis æmulator est. Si dimiseritis Dominum, & seruieritis dijs alienis, conuertet se, atque affliget uos, atque subuertet, postquam uobis præstiterit bona.* Clamat per Esaiam: *Ego Dominus: gloriam meam alteri non dabo.* Denique in capite libri scriptum est, in principio legis: *Non habebis deos alienos præter me.* Ac postremò Christus in alio Euangelio apertissimè dixit: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum sustinebit, & alterum contemnet: Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.* Hoc totum Christus hic replicat, tanquam totius pietatis fundamentum, tanquam omnium tentationum remedium. Qui Dominum Deum adorat, & illi soli seruit, id est, eum solum præcipuo amore colit, (colitur enim Deus amore) ille nulli tentationi succumbit, ille nec auaritia, nec ambitione, nec ulla voluptate terrena, utcunque instigante, & sollicitante diabolo, capietur. Quod hic, loco proprio, breuiter explicandum est.

3. Reg. 18. 2. Reg. 12. Iosue 24. Esaiæ 42. Exodi 16. Matth. 6. Amor Dei super omnia.

Manifestum est nihil prorsus nostrum esse, & proprium nobis, & in potestate nostra, quod alteri demus, præter amorem, & voluntatis nostræ affectum. Hic solus in nostra potestate est; à nobis, nisi volentibus nobis, auferri non potest. Aequè manifestum est, cuicunque amorem, & voluntatis affectum damus, rei amatæ nos pēnitus conformari, & tales nos esse, quale id quod amamus. Nam & ideo amor omnis à re amata nomen suum accipit: & terrenus vocatur si terrena, cœlestis si cœlestia amat: quumque liberrimè quicquid amatur, amamus, necesse est, ut quod principaliter amamus, totos nos possideat, quia totos nos ei concessimus. Nec minus manifestum est uoluntatem nostram, animam, & id totum quod sumus, ex rei amatæ, vel dignitate nobilitari, & bonitate beatam reddi, vel turpitudine dehonestari, & malitia, ac miseria miseram, & infelicem effici. Vnde sequitur, de nulla re sollicitius nobis prospiciendum esse, quàm quid ame-

1. Remūdus Sebon. natur. theol. c. 129. & sequent. 2. 3.

4. mus, & cui principaliter rei amorem noſtrum affigamus. Porrò quum amor voluntatem immutet, uidendum, ut non niſi in melius hæc mutatio fiat, ne præter omnium rerum naturam circa nos ipſos agamus. Omnia enim naturæ ductu non niſi in melius mutantur, Aqua, terra, & aer, prima rerum elementa, mutantur in plantas, & arbores, res natura nobiliores, quia animatæ ſunt. Arbores, & plantæ, mediantibus eorum fructibus, in naturam animantium tranſeunt, quibus cibus ſunt. Animalia plantis nobiliora ſunt, quia uita uiuunt etiam ſenſitiua. Animalia poſtea in noſtra corpora mutantur longè digniora. Iam uerò, ut mutatio per amorem in melius fiat, ſolus Deus principaliter amandus. Omnes enim cæteræ creaturæ, uel inferiores nobis ſunt, ut quicquid hoc uniuerſo aſpectabili comprehenditur, quod propter hominem creatum fuit; uel certè æquales nobis, in quam tum uoluntatem creatam habent ſicut nos, ut Angelica omnis creatura. Eſt autem indignum inferiori ſeruire, iniuſtum æquali. Præterea quum amor donum quoddam ſit, idque primarium, & excellens, dari non debet niſi redamanti. Amor enim amore compenſandus eſt: & quum totum atque unicum, quod dare uoluntas poteſt, amando dat, meretur certè, ut ab eo, quod amat, par recipiat. Quare amari non debet, niſi quod amoris ſui recognoſcat, & agnitum redamare, & compenſare tum uelit liberaliter, tum poſſit affluenter. At nulla res liberi arbitrij expers redamare poteſt, non mundus, non diuitiæ, non honores, non uoluptas, non aliquid Angelo minus, & ſolus Deus ſuperabundanter hoc poteſt, & uult. Nihil igitur creatum noſtro amore principaliter, & propter ſe dignum eſt. Hinc autem ſequitur, quòd, quum ea amamus, quæ redamare non poſſunt, ut aurum, honores, uoluptates, equos, canes, & ſimilia, tripliciter nos ipſos iniuria afficimus. 1. quia degeneri amore rebus uilioribus afficimur, & toto genere à nobis alienis; quibus per amorem uniti, & *facti ſicut ea, quæ diligimus* (ut Propheta ait) naturæ noſtræ dignitati magnam labem inferimus. 2. Quod precioſiſſimum habet uoluntas noſtra, id perit nobis prorſus, quando ibi collocatur, unde

5.

6. Amari nõ debet, niſi quod nos redamat.

7.

Oſeæ. 2.

ſunde mutui amoris nullum beneficium recipiet. 3. Naturæ ſuæ domicilium deſerit, ut in terra aliena, eaque bonorum omnium ſterili, uaga, ieiunia, & inops uitam traducat miſeram. Nam in mundi huius amore alij aere, & uento paſcuntur, ut ſuperbi, quaſi chamæleontes eſſent: alij metallo, ut auari, quaſi uultures eſſent: alij luto, ut carnales, quaſi porci eſſent: alij ueneno, ut inuidi, quaſi bufones eſſent. At animus humanus nihil horum eſt, nec his rebus paſci poteſt: unde & dilectari non debuit. Iam uerò quum amor non excedat rem amatam, nec latius ſe extendere poſſit, quàm quò ſe diffundit, id quod principaliter amat, & tanquam finem, propter quem cætera; ſi res principaliter amata anguſta eſt, amor quoque anguſtus erit, & ad pauciſſima ſe diffundet. At quanto res amata bonum quoddam eſt generalius, & à quo alia multa dependent amore digna, tanto erit amor noſter in ſe uberior, nobis fructuoſior, alijs commuuior, ſeu magis communicabilis: ſic auarus, quia non niſi aurum amat, & hoc pro ſummo bono habet, non ut utatur, ſed ut poſſideat; propterea nec Deum amat, nec proximum, nec ſeipſum. Nam nec in ſuos uſus expendere auder, ne cumulum minuat; nec recogitat, dicens: *Cui laboro, & fraudo animam meam bonis?* Vides, quàm anguſtus hic amor eſt. At qui Deum amat propter ſe, & principaliter, non propter aliud, & ſecundariò; quia omnia creata ad Deum pertinent, & à Deo dependent atque amantur (*Diligit enim omnia quæ creauit*) ideo omnes res creatas in ordine ad Deum amat. Hic amor eſt in ſe uberrimus, & puriſſimus: amanti utiliſſimus; quia nihil redamare poteſt, & ſolet ſicut Deus: ad alia effuſiſſimus; omnes enim mortales tanquam proximos ſuos amat: omnes bonos tanquam Deo coniunctiores, arctiori amore complectitur. Hæc quæ de amore Dei, & creaturarum hactenus diximus, in amore coniugali conſiderato clarius eluceſcent. Voluntas amans ſponſæ, & uxoris locum tenet: quod principaliter, & propter ſe amatur, uiri & ſponſi rationem habet. Nam ut uir caput eſt mulieris, & mulier ſubiecta uiro; ſic res principaliter amata, quicquid illud ſit, imperat uoluntati, & uoluntas ei ſubijcitur. Rurſum ſi-

De contẽp. mũd. par. 3. c. 3.

8.

Amor pecuniæ anguſtus.

Eccleſ. 4.

9.

cut mulier liberè acceptauit virum; sic voluntas liberè dilegit suum summum bonum. Sicut mulier vnum virum, sic voluntas vnum habet, quod principaliter amat, non plura. Denique sicut mulier viuente viro alium amare non potest, & nisi per mortem amor ille non dissolutus: sic uoluntatis amor erga rem principaliter amatam, nisi per mortem spiritualem uoluntatis, dissolui non potest. Nam & mori mundo debes, ut Deum principaliter ames, & mori Deo necesse est, si mundum amas principaliter. De priori Apostolus dixit: *Qui mortui sumus peccato, quo modo viuemus in illo?* De posteriori Iacobus: *Qui vult amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur.* Ex his apparet, uoluntatis amorem erga ea, quæ principaliter amat, seu Deũ, seu creaturas, amoris coniugalis ueram similitudinem, & rationem habere. Quare, & in Scriptura anima Deum amans, sponsa eius dicitur: *Despondi vos uni uiro, uirginem castam exhibere Christo*: & huius copulæ *Sacramentum magnum est in Christo, & Ecclesia.* Animæ uerò creaturarum amore corruptæ dicitur: *Tu fornicata es cum amatoribus multis.* Da nunc infimæ conditionis hominem, qui octo filias habuerit, quarum prima rustico nupsit, suæ conditionis uiro; secunda mercatori, tertia militi, quarta nobili, quinta Comiti, sexta Duci, septima Regi, octaua Imperatori. Per has diuersas nuptias, sororum istarum status, & conditio multum diuersa facta est. Prima enim in sui generis conditione manet, nec meliori loco, nec deteriori. Secunda primam excedit, tertia secundam, & sic usque ad octauam, quæ in summo gradu nobilitatur. Quemadmodum autem hæc nobilitas diuersa non ex feminarum parte, sed uirorum causam accepit, & uiri est uxorem nobilitare, non contra; sic omnino uoluntatem humanam res amata, uel nobilem, uel ignobilem reddit. Si terrena amat, ignobilior redditur quàm erat; si non nisi homines sui similes, nullam nouam nobilitatem acquirit; si Angelos tantùm, unum quidem habet nobilitatis gradum, sed non summum: at si Deum amat, & principaliter amat, sicut uxor uirum, iam in summo gradu nobilitatis, & felicitatis consistit. Hac de causa dicit hic Christus contra

Rom. 6.
Iacobi 4.

2. Cor. 11.
Ephes. 5.

Ierem. 3. 10.
Simile.

Amor Dei animam nobilitat.

contra diaboli tentationes, qui ad infimarum rerum amorem voluntatem trahit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Illum per amorem coles, quia ex illius amore magnam nobilitatem, veram felicitatem acquires.

Præterea quemadmodum Imperatori coniugata, eumque perfectissimè amans, innumeros homines seu sanguine ei coniunctos, seu beneficijs deuinctos, seu officijs obstrictos amat quoque: sic anima Deum purè amans, propter Deũ innumera amat alia amore non principali, sed secundario, & in ordine ad Deum; sicut Imperatori cõiugata non hostes, sed amicos & subditos viri sui amat. Rursum sicut mulier viro locupleti nupta, viro bono, honorato, & omnibus rebus affluenti, beatas nuptias consecuta dicitur, & nulla re indigebit, in summa pace & affluentia vitam aget; viro autem improbo, indigenti & vili nupta, infeliciter nupta dicitur, duram, miseram, afflictam ætatem ducet: eodem planè modo anima quæ Deum sponsum elegit, & Deum vt summum suum bonum super omnia amat, beato amore amat, & cum Scriptura dicet: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætatus sum in omnibus:* quæ autem voluntas in rebus terrenis amorem fixit, & hunc sibi sponsum delegit, miseram seruitutem seruiet, & ex libera, ac per creationem nobili mancipio nupta, serua erit & ipsa multis cupiditatibus captiua; innumeris peccatis obnoxia, sempiternis pœnis affligenda. Denique sicut monstrum est fer ut mulier pecudi nubat: sic planè monstrum est, & contra naturam, ut uoluntas humana rebus terrenis, sicut principali & summo bono suo, per amorem copuletur. Atque hæc quidem ex parte ipsius animæ, & uoluntatis humanæ satis ostendunt, quàm sit creaturarum amor indignus. Nunc autem ex parte Dei, quem solum principaliter anima humana amare debet, paucis ostendetur quàm sit creaturarum amor iniustus.

Voluntas humana quum non nisi vnum aliquid principaliter, & sub ratione finis vltimi amare possit, sicut vxor nisi virum unum coniugali fœdere iunctum: hinc sequitur, unum tantùm esse summum hominis bonum, & ab eo principaliter dilectum. Porrò illud vnum aut Deus est,

11. *Simile.*

12. *Simile.* Amor Dei animã omnibus bonis ditat.

Sap. 7.

13. Amare terrenã monstrum naturæ.

Summum bonũ aut Deus est, aut quisq; sibi.

aut creatura aliqua. Qui ergo Deum pro summo bonorũ habet, aliquam creaturam vt summum bonum necessariò colit. Inter creaturas verò necesse est vt illud voluntas præcipuè amet, quod illi est coniunctissimum. Quum ergo nihil sit voluntati humanæ seipsa coniunctius, voluntatem autem homo sic habeat, vt ea uti posset quasi re distincta, quum sit intima; necesse est, si Deum principaliter non amet, vt seipsam principaliter amet. Si Deus illi summum bonum non est, propria voluntas erit. Quòd si propria voluntas primum locum tenet, certè non nisi secundum tenebit Deus. Si antè omnia propriæ uoluntati in omnibus satisfacere homo vult, certè Deo non volet obedire, nisi quatenus propriæ voluntati satisfiat. Atqui hæc est summa impietas. Hæc omnis peccati radix. Hæc vera est idololatria. Se ipsum enim, suamque voluntatem ut Deum colit. Et placere, morem gerere, satisfacere, eius desideria explere, mandata exequi, uota præstare in omnibus studebit. Vide autem quanta iniquitas hæc est, ut intelligas quam sit tibi necessarium,

Amor sui, idololatriæ species.

1. Malach. 1 Deut. 32.

Dominum Deum tuum adorare, & illi soli seruire. Primùm, Deum amore & obsequio illi debito nefariè spolias: *Si Pater ego sum, vbi est honor meus? Si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit & creauit te?* Titulo creationis, gubernationis, redemptionis, omnis illi & supremus amor debetur, vt mandatum taceam. Deinde quo Deum spolias, id tibi ipsi nefariè tribuis, & cui id tribuere te libet.

2.

Simile.

Non est crimen læsæ Maiestatis grauius, quàm sceptrum sibi & solium regium vendicare. At tu hoc facis, qui te ipsum supra omnia amas, & in tua, non Dei uoluntate, summum imperium ponis. Præterea tibi arrogas quod soli Deo proprium est. Solus Deus propriam uoluntatem habet omnium rerum causam & regulam. Sola Dei uoluntas nullam superiorem habet quam sequatur, cui pareat. Solius Dei est, iuxta suam sanctissimam uoluntatem actiones suas omnes dirigere, *& omnia facere quæcunq; voluit.* At tu, qui te ipsum supra omnia amas, & tuam uoluntatẽ in omnibus sequeris, totam hãc solius Dei optimi maximi prærogatiuam, maiori quàm dici potest impietate, tibi arro-

3.

gas. Vis tuam voluntatem esse regulam rerum omnium, ut omnia fiant pro tuo beneplacito. Non uis tuam uoluntatem ulli alteri subijci, nec Dei, nec hominum legibus patere. Vis iuxta tuam uoluntatem teipsum, & alia omnia cursum suum tenere. Atqui sicut sceptra & diademata Regum sunt propria; sic solius Dei est, suam propriam uoluntatem amare. Quare qui tuam uoluntatem ut tuam amas, eam Deo iniuriam facis, quam qui Regi sceptrum è manibus extorquet. Hinc porrò fit, ut amor nostri ipsorum perpetuum cum Deo bellum gerat: & quemadmodum qui sceptrum & solium regale affectat, ad ea pariter omnia aspirat, quæ Regi debentur obsequia; sic omnino, qui seipsum supra omnia amando, Dei solium inuadit, omnem pariter diuinitatem affectat, suis desiderijs & cupiditatibus omnia seruire vult. Atque hinc fit, ut seipsum amans, Deum odio habeat, omnia eius mandata contemnat, simulque diuinam indignationem acerrimè prouocet. Denique ut finem faciamus, & utriusque amoris, Dei supra omnia, ut Christus hic docet; atque nostri supra Deum, ut diabolus tentando hic suggessit; uarios ac contrarios effectus ostendamus: ille amor est totius uirtutis ac pietatis fundamentum, hic totius impietatis & peccati origo. Amor Dei uoluntatem nostram latissimè patere, & ad quàm plurima se per amorem diffundere facit: amor nostri singularis est, angustus, nec nisi proprius. Amor Dei reddit uoluntatem iustam, sanctam, humilem, ad omne bonum opus paratam: amor nostri prauam, impiam, arrogantem, ad omne nefas procliuem. Amor Dei uolenti pacem, tranquillitatem, suauitatem adfert: amor nostri molestias, inquietitudinem, iurgia procurat: *In domo enim superborum non desunt iurgia. At melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio.* Amor Dei uoluntatem dilatat, ditat, amplificat: amor nostri minuit, coarctat, premit. Amor Dei uoluntatem nostram summa libertate donat, ab omni creaturarum subiectione liberat, & in alias omnes creaturas imperium concedit. Sic Paulus: *Scio abundare, scio & penuriam pati* & rursum: *Quis nos separabit à charitate quæ est in Christo? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas,*

4.

5. Amor sui bellum gerit cum Deo. *Simile.*

Amoris Dei & sui effectus diuersi.

1.

2.

3.

4.

Prou. 13. & 17.

5.

6.

Philip 4. Rom. 8.

an

an periculum, an persecutio, an gladius? In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Amor nostri omnibus nos creaturis captiuos ac subiectos reddit. Auarus enim suo auro, superbus honori, carnalis voluptati, gulosus ventri, cæteriq́ue peccatores omnes suis insanis cupiditatibus seruiunt. Rursum amor Dei animum stabilem & constantem facit, firmoq́ue loco ponit, vnde nulla eum violentia depellat. *Valida enim est ut mors, dilectio, & hunc ignem nulla aqua poterit extinguere. Aedificauit supra petram,* quæ nullo uento aut turbine mouetur: amor nostri voluntatem facit perpetuò mutabilem, & nullo certo loco consisteutem. Nam quemadmodum qui nauigat, velit nolit, vnà cum naui mouetur; sic res fluxas & mobiles qui amat, ipse fixus & constans manere non potest, sed pariter cum illis huc illucq́; impellatur necesse est. Amor Dei, voluntatem Deo maximè unit, maximeq́ue unam & collectam tenet, quum Deus quem amat maximè sit vnus & inuariabilis; indeq́ue fortitudinem consequitur inuictam. Omnis enim uirtus vnita fortior. Amor nostri in multa nos diuidit & dispergit; ideoq́ue debilem necessariò & infirmam facit; quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Amor Dei, uoluntatem quasi in domo natiuitatis suæ florentem tenet. Ad imaginem enim Dei creata fuit, & ei assimilata, ut eum suauius diligeret; sicut puppar paruuli diligunt, quia sui ipsius similitudinem gerunt, & Deum Gentiles in humana effigie repræsentant, quia nihil homine, hoc est, seipsis pulchrius aut excellentius putabant. Amor sui in terram quasi alienam, exulem pellit, ut creaturis seruiat, quibus imperare debebat. Amor Dei animam satiat, & omnibus replet bonis. Nam & ideo triangularis facta est, ex tribus potentijs consistens, ut Trinitatis individuæ Trinitatis amor eam compleret. Triangulum enim circularis figura (qualis mundus est) replere non potest. Amor sui nunquam satiat, quia cupiditatibus nunquam fit satis. Qui rectam viam tenet, exitum inuenit: aberranti de uia nullus est exitus. Necessitas suum terminum habet, cupiditas nullum. Amor Dei, voluntatem speciosam reddit Deo, & Angelis & hominibus gratissimam. *Lucent enim opera eius, & glorificatur in illis Deus.*

7. Cant. 8. Matth. 7. Similè. 8. 9. Simile. 10. 11. Matth. 5.

Amor sui, turpem, ingratam, & odiosam facit. Nemini enim bene vult, præterquam sibi. Sic à nemine amari potest. Ex his ergo aliqua ex parte explicari potest, quàm sit hoc salutare, necessarium, & contra omnes tentationes præsentissimum remedium: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies:* id est, eum supra omnia coles, diliges, concupisces.

EVANGELIVM DOMINICAE II. QVADRAGESIMAE.

ASsumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol. Vestimẽta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce, apparuerunt illis Moyses & Elias cum illo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula: tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos; dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Leuantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat. Matt. 17.

PERI-

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Duxit eos in montem excelsum seorsum.* De via virtutis, & veræ gloriæ.

2. *Et transfiguratus est ante illos.* De glorioso præmio laborum, qui in hac vita pro pietate suscipiuntur.

3. *Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.* De amore rerum præsentium inordinato.

4. *Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.* De amore rerum cœlestium.

5. *Ipsum audite.* De perfecta obedientia erga Christum.

1. *Duxit illos in montem excelsum seorsum.*

Via virtutis, & gloriæ ardua.

LOcus moralis de ardua via virtutis, & veræ gloriæ. Christus enim, volens partem suæ gloriæ charissimis suis discipulis in Transfiguratione ostendere, ascendit in montem, eosque in montem ducit, vt doceat, viam ad gloriam esse arduam virtutis viam, qua ascenditur; non planam, & facilem voluptatis viam, qua in barathrum descenditur. Moyses Legem accepturus, in montem Sina ad Deum ascendit; carnalis populus inferiùs manet: & prædicit Moyses: *Bestia quæ tetigerit montem, morietur.* Qui brutalem vitam agunt, ascendere ad Deum non possunt. Sic Christus in monte docet discipulos, & turbas; satiaturus turbas ex paucis panibus, & piscibus, subijt in montem. In monte Oreb, qui & Sina, Moyses accipit tabulas Legis, & Elias colloquio Dei fruitur. In monte Moria, qui & Sion, Spiritus sanctus datus est. In monte Oliueti Christus cœlum ascendit. In monte Caluariæ exaltatus à terra in crucem, omnia traxit ad seipsum. Vides omnia Dei opera excelsa, & gloriosa, non nisi in monte patrari. Docent hæc, animo nos ad excelsa conscendere oportere, terrena despicere. *Conuersatio nostra in cœlis est*, ait Apostolus. Et rursum: *Quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, vbi Christus est in dextera Dei sedens; non quæ sunt super terram.* Hæc ad gloriam, & veræ virtutis via est. Ad virtutem, quod attinet, diaboli insidias, quas incessanter virtuti struit, hac sola ratione euadis.

Exodi 19. *Allegoria.* Matth. 5. Ioan. 6.

Cœlestia appetēda. Philip 3. Colos. 3.

Quod

Quod sic appositè docet Chrysostomus: Diabolus formam serpentis gerit, deorsum trahitur, ab inferiore loco depugnat: id est, à rebus quæ infra nos sunt, à uoluptate, diuitijs, rerum terrenarū amore. Si quem uiderit uolatu ad cælum ferri, primò eo usque pertingere non potest. Deinde id agressus celeriter labetur. Neque enim pedes habet, ne formides; non alas, ne terreare: super terram trahitur: nihil tibi sit cum illa commune. Veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum imposturas assiduè latitās. Quòd si spinas incenderis, diuitiarum amorem excusseris, aufugiet timidus: si incantationes diuinas noueris, cælestium amore tactus, statim vulnerabitur.] Hæc ille. Via ergo uirtutis, & immunem esse à diaboli laqueis, hæc est, ut animo ad excelsa conscendas: nec esse de numero eorum, de quibus David dicit, *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Hæc te uia ducit ad montem excelsum gloriæ sempiternæ. Ascendere aduerso itinere, laboriosum est, quia *per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei.* In Canticis legitur, quòd Salomon *fecit sibi ferculum de lignis Libani. Columnas eius fecit argēteas, reclinatorium aureum: sed ascensum eius fecit purpureum, & media charitate constrauit.* Ascensus purpureus est, quia per sanguinem ascendere oportet ad montis verticem, mediante & instigante charitatis diuinæ flamma, hoc est, amore rerum cœlestium, contemptu terrenarum, aut certè solo vsu earum absque cupiditate illicita. Apertius hoc Dauid expressit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* Respondet: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in uanum animam suam.* Innocentia manuum, opera bona significat; sed ex mundo corde, ne vana gloria, aut malo fine fordidentur: quæ in eo inueniuntur, qui non accepit in vanum animam suam, ideſt, qui non ad aliud animam suam applicat, aut alijs adijcit, quàm ad quę instituta & creata fuit. [Creatus autē est homo (ait S. Augustinus) vt sūmū bonū intelligeret, intelligēdo amaret, amādo possideret, possidēdo frueretur.] Hęc est uia ad mōtē gloriæ cęlestis. Quod & ethnicus uidere potuit: [O quā ridiculi sūt mortaliū termini? Punctū est, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. Sursū ingētia spatia sūt, ī quorū possessionē animus

Hom. 8. in epi. ad Rō.

Psal. 18

Actor. 14. Cant. 3.

Psalm. 23.

De diligē. Deo, c. 13.

Seneca in præf. lib. 1. Nat. quæst. cap. 49.

animus admittitur: At ita si minimum secum ex corpore tulit, si sordidum omne detersit, & expeditus leuisq; ac cõtentus modico emicuit. Cũ illa tetigit, alitur, crescit, ac velut vinculis liberatus, in originem redit. Et hoc habet argumẽtum diuinitatis suę, quòd illum diuina delectant, nec vt alienis intereſt, sed ut suis.] Hæc Seneca. Taurus in circulo agitatus, ad eum locum se semper vertit, per quem intrauit. Nouit instinctu naturali ea uia sibi redeundum qua intrauit, si saluus exire vẽlit. Cur idem naturæ instinctus, aut saltem fidei lumen, nos non docet, per cęlestium rerum amorem ad Deum esse redeundum, à quo exiuimus, viteq; & gratiæ principium accepimus? Terra hæc tabernaculi est peregrinationis nostræ, & quasi diuersorium transeuntis. Ridiculus esset, qui in diuersorio positus, totum suum tempus in cubiculo sibi designato componendo & ornando insumeret, à quo cras abeundum illi est. Satius esset vires reficere ad reliquum itineris peragẽdum. Ascendere ergo in montem per cælestium rerum curam & appetitionem, non terrenis affigi oportet, ut eò peruenias. Dicit Esaias: *Qui sperant in Domino, assument pennas sicut aquilæ.* Aquila quum in terram descendit cibum captura, statim in sublime iterum auolat. Locustæ vix volatum vnum faciunt, & statim in terram incidunt. Sic iusti in cælestibus contemplandis diutius commorantur, & libentius: necessitati corporali obiter satisfaciunt, sicut canes de Nilo lambentes metu crocodili faciunt. Peccatores autem, si aliquando spiritum ad cælestem aliquam cogitationem erigunt, statim iterum in terram recidunt, quasi ponderę terrenorum aggrauati. Quare iusti illa vox est. *Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis, de manè uigilabo ad te.*

Similia.

Esa. 26.

Similia.

Esa. 26.

2. *Et transfiguratus est ante illos.*

Gloria iustorum.

LOcus moralis de glorioso prẽmio laborum in hac vita, qui pro pietate susceptι sunt. Christus, n. inter cæteras causas, etiam ideo transfigurari voluit coram discipulis suis vt hoc gustu gloriæ illis exhibito, ex eo conijcerent, quãta illa cælestis futura esset, quã Christus illis sæpe verbo promiserat;

miserat; & hoc scopo ac fine laborum proposito, vt mgenti ad virtutem stimulo vterentur. Hæc enim gloria tãta fuit, ut eius dulcedine raptus D. Petrus, quasiq; extra se positus, & omnium rerum terrenarum oblitus, etiam condiscipulorum, & germani fratris Andreæ, quos in pede montis reliquerat, diceret Christo: *Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula, &c.* Hanc quoque suam gloriam illis potissimum discipulis Christus ostendit, quos cruciatuum eius in horto testes ac spectatores habiturus erat, quique pro eo grauissima passuri fuerant. Petrus. n. Ecclesiæ princeps, maximos in prædicatione labores, ac demum crucem sustinuit Iacobus omnium primus gladio percutiendus fuit. Ioannes longissimo in tempore huius vitæ ærumnas, & doctrinæ atq; persecutionum certamina subiturus erat: quippe qui 60. annis Christo passo superuixit. Transfiguratur ergo Christus ante passionem, & coram discipulis transfiguratur, vt hoc gustu gloriæ eorum animos, & omnium nostros, ad labores pro pietate susciepiendos, mirabili ter extimularet. Sagittarius, nisi scopum acutissimè cernat, in incertum iaculatur. *Ego autem* (ait Apostolus) *non sic curro, quasi in incertum; nõ sic pugno, quasi aerem uerberans:* sed (vt alibi dicit) *ad destinatum persequor, ad brauium supernæ uocationis Dei.* Christus ergo sicut in Circumcisione principium pretij redemptionis nostræ contulit, sanguinem fundens; sic in hac Transfiguratione principium præmij & gloriæ nobis elargitus est. Sicut filijs Israel per speculatores ostendit magnum illum vuarum racemum, quem supra lignum transuersum duo bajulabant, ut ad desiderium terræ eis promissæ, eorum animos accenderet, tædiumque & laborem eam debellandi, aut tolleret, aut minueret, regressum quoque in Aegyptum penitus eximeret, sic in hoc Euangelio per quandam futuræ gloriæ effigiem, animos suorum ad huius deserti fastidium, & ad subeundorum certaminum fortitudinem Christus excitat. *Debet in spe, qui arat, arare, & qui triturat spe fructus percipiendi.* Sic Dauid, antequam certamen iniret cum Goliath gigante, dixit: *Quid dabitur uiro qui percusserit Philisthæum hunc?* Et responderunt: *Ditabit eũ Rex magnis diuitijs, & filiam suã dabit ei, & domum suã faciet absque tributo*

1. Cor. 9.

Phil. 3.

Stella in Lu. c. 9.

Typus. Num. 13.

1. Cor. 9.

1. Reg. 17.

Exẽplum.

tributo in Israel. Nēpe Christus in verbis hoc Euāgelium
Matth. 16 paulo præcedentibus, tum apud Matthæum, tum apud Lu
Luc. 9. cam, multa aduersa pro fide & pietate toleranda suis præ
dixerat: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam, &*
Matth. 10. *sequatur me.* Et iterum: *In synagogis suis flagellabunt uos: an*
Ioan. 15. *te Reges & Præsides ducemini propter me.* Et rursum; *Si me*
persecuti sunt, & uos persequentur. Post tot labores & cru-
ces prædictas, meritò cogitare & rogare poterant: Quid er
go mercedis post tot labores? *Quid dabitur uiro qui percus-*
serit Philistæum hunc? qui in funda & lapide simplicis præ
dicationis tot gigantes uicerit & subuerterit? Et de facto
Matth. 19. Petrus rogat: *Ecce nos reliquimus omnia: quid ergo fiet no-*
bis? Christus ergo non quidem totam mercedem ostendit:
quia illam *nec oculus uidit, nec auris audiuit:* sed partem
mercedis: eo sanè modo quo solēt prudētes patres paruulis
Simile. filijs, quos tenerrimè diligunt, facere. Hortatur pater filiū,
vt pergat in scholam, & metu virgarum reluctanti ac for-
midanti dicit: Vade mi fili, & dabo tibi gemmam. Rogan-
te porrò filio ut gemmam uideat, clausa manu, nō totam,
sed partem ostendit, dicens, Ecce illam cuius cupiditate al-
lectus, pergit alacer ad scholam paruulus. Prædixerat
Matth. 6. Christus Apostolis: *Merces uestra copiosa est in cœlis.* Sed
Exemplū. nunc tanquam paruulis, partem illius mercedis ostendit.
Iudith. 10. Assyrij milites, sub Holopherne duce, videntes pulchri-
tudinem Iudith, dixerunt: *Quis non pugnabit contra Is-*
rael, qui tam decoras habent mulieres? Quanto magis
pugnare debemus contra mundi illecebras, & diaboli ten-
tamenta, pro pulchritudine cælestis gloriæ, cuius tam il-
lustre specimen hoc Euangelium dedit? Hæc considera-
tio Diuo Paulo in omnibus angustijs ac tribulationibus,
quas maximas & plurimas sustinuit, animum dedit, stimu-
Exemplū. los iniecit, & calcar apposuit. Ideo quum dixisset, *Nostra*
Phil. 3. *conuersatio in cælis est*; adiecit: *Vnde etiam Saluatorem ex-*
pectamus Dominum nostrum Iesum Christum; qui reforma-
bit corpus humilitatis nostræ, configuratū corpori claritatis
suæ. Hæc uidelicet expectatio futuræ glorificationis etiā in
corpore nostro (cuius in hoc Euāgelio speciē Christus ex-
hibuit) animauit Paulum, vt animo conuersaretur in cælis,
corpore uerò humiliaretur in terris. *Reformabit,* inquit *corpus*

corpus humilitatis nostræ, id est, corpora nostra humiliata,
mortificata, ieiunijs attenuata, vigilijs macerata, flagellis
castigata, & in seruitutem redacta, vt Paulus in suo corpo-
re fecit: non corpora delicata, & omni voluptatum gene-
re affluentia. *Omnes resurgemus, sed non omnes immutabi-* 1. Cor. 15.
mur: à corruptibilitate videlicet in incorruptibilitatem, &
in gloriam. Non nitet ferrum, nisi multo vsu cōfricatum.
Non spirant aromata, nisi pistillo contrita. Non fructificat *Similium*
arbor, nisi sæpius putata, & frondib. luxuriantibus spolia- *congerius.*
ta. Quosdam videre licet, qui per sterquilinia, & loca im-
munda diuagantur, obsoletos, sordidos, & ueteres pannos
colligentes; quos aspicere tantummodo, nauseam & uomi
tum excitat. At qui deferunt eos postea in molendinum,
conijciunt in aquam, conterunt & contundunt egregiè:
tandem optimam, & candidissimam ex ijs conficiunt pa-
pyrum. Qui papyrum uidet, rem ita candidam, polytam,
humidi capacem, scriptioni in tot ætates duraturæ ido-
neam; uix credat, ex tam uili, & sordida, & abiecta materia
confectam. At hoc facit humani ingenij industria, labore
& uaria attritione mediante. Qui uitrum cernit rem ita
pellucidam, & multis præclaris usibus aptam, quomodo
cogitabat ex filicum radicibus, herba alioqui uilissima, ad
nullius animalis pabulum idonea, & telluris inutili pon-
dere illud esse confectum? Sed illæ tamen arefactæ, contri
tæ, & igne uehementissimo liquefactæ; huiusmodi præcla
ram materiam producunt, humanæ artis industria. Sic di-
uina Sapientia corpus humanum natura crassum, ponde-
rosum, densum, facit tamen agilitate aquilas, luce ac splen
dore solem ipsum superare. *Fulgebunt enim iusti sicut Sol* Matt. 13.
in conspectu Dei: & ambulabunt, & sequentur Agnum quo- Apoc. 14.
cunque erit. Sed hoc facit in corporibus humiliatis: de qui- Heb. 11.
bus Paulus dicit: *Alij ludibria & uerbera experti sunt, insu-*
per, & uincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tenta-
ti sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melo-
tis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus
dignus non erat mundus. Qui hos tales ad tantam glo-
riam peruenturos sine oculo fidei existimaret? Nam
& hoc *uidentes impij* (ait Scriptura) *turbabuntur ti-*
more horribili, & mirabuntur in subitatione insperata Sap. 5.

salutis, dicentes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinẽ improperij. Hi sunt laceri illi, & lorpidi panni, quos in sterquilinio vidimus, uel uidere potius præ fastidio noluimus. *Nos insensati uitam eorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore.* absq; quo finere uideretur uerè insania. *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.* Hanc gloriæ sortem Christus in hoc Euangelio quadamtenus adumbrauit. Vt linum tela, & lana pannus fiat tenuis, & elegans, quantas mutationes subire, quàm uariè tonderi, texi, pecti, tundi, tingi, ac retingi debeat, norunt textores, & textrices, fullones, tinctores, & pollinctores. Sic ad gloriam cœlestem non nisi per variã *mortificationem membrorum nostrorum, quæ sunt super terram*, peruenitur. In molendino papyraceo, parua & modica mutatione facta, exit papyrus nigra, rudis, & bibula: sed ut exeat candida, firma, polita, multam & uariam mutationem subire debet. *Corpus* igitur *humilitatis nostræ reformabit Christus, configuratum corpori claritatis suæ:* id est, eodem claritatis genere, etsi non in eodem gradu, glorificandum: eamque ob causam semetipsum in terris viuens coram discipulis suis transfiguravit, *ut speculatores facti gloriæ ipsius* (ait Petrus, qui cum exteris hoc speculabatur) *notam nobis faterent Christi uirtutem*, & repositam in cœlis immarcessibilem coronam. Nam & ideo Christus hanc gloriam oculis suorum subiecit, ut ferni pœnas non subiecit: quia fortior est ad pietatem stimulus (viris maximè, & noui Testamenti filijs) expectatio gloriæ, quàm timor inferni. Vnde illius mentionem sæpius iniecit: *Nisi quis renatus fuerit, non intrabit in regnum cœlorum. Nisi abundauerit iustitia uestra, &c. non intrabitis in regnum cœlorum. Nisi fueritis sicut parauli iste, non intrabitis in regnum cœlorum.* Sic Petro: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Quum diues epulo in inferno rogaret, ut quinque fratribus viuentibus pœnæ inferni demonstrarentur; responsum ei est: *Habent Moysen, & Prophetas*, Hoc est, ex Scripturis eas satis intelligent; oculoris demonstratio non est conueniens. At gloriæ cœlestis oculatem demonstrationem in hoc Euangelio Christus facit. Eandem ob causam cœlum nobis aspectabile fecit, & ele-

Similia.
1.

Coloss. 3. 2.

2. Petr. 1.

Cur gloriam non pœnã Christus ostendit.

Ioan. 3. Matth. 5. & 18.

Ioan. 13.

Luc. 16.

& elementum interiacens transparens dedit, vt aerem. Infernum aspectabile non dedit; sed terram interposuit corpus crassum, & densum.

Ad hanc gloriæ Christi considerationem, cuius & nos participes erimus, sæpè hortatur Scriptura, tanquam ad medium amplectendæ pietatis validissimum. Sic Dauid: *Filij hominum usquequo graui corde: ut quid diligitis uanitatem, & queritis mendacium?* Cur terrena appetitis vanitate plenissima, & fallaci voluptate? *Scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum.* Christum glorificatum cernitis, à quo vestra gloria pendet, & tanquam à capite membra, deriuatur. Sic Paulus, quum dixisset; *Vita uestra abscondita est cum Christo in Deo;* quasi explicans, addit: *Cum autem Christus apparuerit, vita vestra; tunc & uos apparebitis cum ipso in gloria:* statimq; concludens, infert: *Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram.* quasi diceret; Non videatur uobis durũ, si corpus in hac uita multis modis mortificetur; quia idem corpus postmodum erit in gloria, quæ etsi nũc latet, quia Christus ipse latet, & oculis corporeis non cernitur; tamen & Christus ipse in extremo iudicio apparebit. *Veniens in maiestate sua*, & vos cũ Christo in gloria apparebitis. Sic alibi: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.* moxq; addit: *Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Quare verò in illis? Quia hac spe illæ leuiores fiunt. Sequitur enim; *Scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Spes autem non confundit.* Vides catenam vitæ iustorum. Primus catenæ circulus est tribulatio, mortificatio, humiliatio; postremus circulus est spes gloriæ filiorũ Dei. Illam igitur Christus ad oculum ostendere voluit, sicut agonothetæ interdum faciunt, qui brauium victoribus in certamine dandum, loco excelso figunt, ut ab athletis videatur; eoq; uiso, alacrius, ad decertandum incitentur. Vnde iterum Paulus: *Nos omnes* (nam omnium Christianorum hoc est) *reuelata facie gloriam Domini speculantes*, id est, oculis fidei, non affectionibus creaturarum, quasi cataractis plenis, sed ab amore creaturarum liberis, & puris, *in eandem imaginem transformamur*, id est, in illam Domini gloriam tota spe, & affectione penetramus, eamque

Gloriæ expectatio virtutis stimulus. Psalm. 4.

Coloss. 3.

Luc. 21. Rom. 5.

Catena vitæ iustorum.

Simile.

2. Cor. 1.

que quasi nostram induimus: *à claritate in claritatem,* I claritate iustitiæ, & bonorum operum, ad claritatem spei gloriæ; *tanquam à Domini Spiritu* edocti, & instituti. Hic tranfigurationis Christi, quoad nos, finis ac scopos fuit. Nã idcirco non solus Christus in hac transfiguratione sua gloriosus apparuit, verùm etiam Moyses & Elias, qui (ut narrat D. Lucas) *uisi erant cum eo in maiestate,* id est, gloriosos illos uiros, etsi nec dum uisione Dei fruentes (quia *nondum erat propalata uia Sanctorum*, Christo adhuc in æterna tabernacula non recepto; sed *non acceptis repromissionibus, defuncti sunt,* vt cæteris ueteris Testamenti Patres) tamen glorioſos apparere Christus uoluit, ad nostram consolationem, & ut nos fideliter ei seruientes, cum Moyse legem mandatorum seruantes, cum Elia zelum fidei, & iustitiæ habentes, simili gloria donandos doceret. Hanc consolationem in suis angustijs sibi proposuit Dauid. Quum enim dixisset, *Si exurgant aduersum me castra, non timebit* subiunxit causam, *Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, & uideam uoluntatem Domini:* uel, ut alia lectio habet, cui Hebræus, & Græcus textus fauet, *voluptatem Domini:* seu, ut Euangelium loquitur, *Gaudium Domini tui.* Quare paulo inferius dixit: *Credo uidere bona Domini in terra viuentium:* quod de cœlesti gloria dictũ nemo dubitat. Eodem modo, & Apostolus adhuc semel: *Scimus* (inquit) *quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, sed æternam in cælis.* Hac se spe consolatur; quæcunque illi fortuna obueniat. Hæc est omnium uerè in Christo fidelium uera, & solida, & efficacissima consolatio contra omnia huius mundi aduersa. Ascendere in aduersum oportet, terrena despicere, cœlestibus inhiare, labore cõtendere, difficultates pati. Sed in vertice montis gloria nos manet. De hac consolatione Cyprianus: [Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei, & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mẽs est, & immobilis virtus, & nunquam non læta patientia, & de Deo suo semper anima secura: sicut per Prophetã Spiritus sanctus loquitur: Ficus non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum. Mentietur

Lucæ 9. Heb. 9. & 11.

Psal. 26.

1. Cor. 5.

Cõsolatio iustorum.

Tract. ad Demetrianum.

Abac. 3.

tur de ouili pecus, & non erit armentũ in præsepibus. Ego autẽ in Domino gaudebo, exultabo in Iesu Deo meo. Dei hominem, & cultorẽ Dei, subnixum spei ueritate, & fidei stabilitate fundatum, negat mundi huius & seculi infestationibus commoueri. Vinea licet fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus, æstuans campus arescat; quid hoc ad Christianos, quid ad Dei seruos, quos paradisus inuitat, quos gratia omnis, & copia regni cælestis expectat? Exultant semper in Domino, & lętãtur, & gaudent in Deo suo, & mala atq; aduersa mundi fortiter tolerant, dum dona & prospera futura expectant.] Hæc Cyprianus contra infideles ethnicos. Hanc perpetuam fidelium consolationem, totus ille Psalmus canit, cuius initium est, *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur:* sed ille maximè uersiculus, *Cum ipso sum in tribulatione,* quasi dicens. Ego Deus indiuiduus comes sum tribulationis seruorum meorum, ego adsum, ego cum illis iugũ traho, ut sic leuius fiat. moxq; addit. *Eripiam eum, & glorificabo eum,* i. nõ solum curabo *ne absorbeatur à tristitia, aut tentetur supra id quod potest,* non solùm eripiam eum, sed & post labores gloria cęlesti donabo. Nam idcirco adiecit, quasi explicans, quod demum modo eum glorificaret. *Longitudine dierum replebo eum:* hæc est æternitas: *& ostẽdam illi salutare meum;* hæc est Dei uisio atque fruitio. *Samsonem in uia occurit catulus leonis sauus & rugiens. At ille irruente in eũ Spiritu Domini, dilacerauit eum, quasi hædũ in frustra decerpens, nihil omnino habẽs in manu. Post aliquot dies reuertens, declinauit ut uideret cadauer leonis, & ecce examen apum erat in ore leonis, & fauus mellis.* In uita, & uia Christiana leones sæpè nobis occurrunt rugientes, & sæui: aliqua semper contradictio, aliqua tentatio, aliqua tribulatio. Sed si in Spiritu Dei, quem omnes accepimus, & fortes in fide tentationem superamus, ex ipso labore exibit postea mellis ducedo, & ineffabilis consolatio. dum aspicimus in remuneratorem Iesum, qui in monte Thabor gloriam suam ostẽdere uoluit, ut ad similem ipsi assequendam, & certa fide expectandam, contenderemus.

Psalm. 90

2. Cor. 2. 1. Cor. 10.

Iudic. 14.

Allegoria.

3. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.

Presentiũ amor inordinatus.

LOcus moralis de amore præsentium inordinato. Petrus enim hæc uerba dicens, tum gloriæ huius cælestis, quam in monte uidit, intempestiuo amore rapiebatur; tum suum præsens bonum inordinatè quærebat. *Bonum est nos hic esse.* Quare D. Lucas addit illum ex ignorantia hoc dixisse. *Nesciens quid diceret.* Ignorantia autem eius in eo erat, quod ante labores frui pace, & gloria uolebat; & esse habitor, quum adhuc esset uiator: denique præsentibus frui. Vnde D. Augustinus hæc verba tractans ait. [Quid dicis Petre? Mundus perit, & tu secretum petis? Vides tot gentes in unum conuenisse, & tu requiem quæris? Vides tenebras mundi, & tu lumen abscondis?] Sic & Damascenus. [Quid tu Petre de tabernaculis præpiopere cogitas? Calicem Domini te prius bibere oportet, & uniuersam per mundum Ecclesiam moderari. Est igitur hic Petrus humanæ infirmitatis imago, quæ leui hic aliqua uoluptate affecta, altiora non respicit. Sicuti absurde agit qui longa peregrinatione instituta, hospitium cõmodum fortè nactus, ibi se oblectat & immoratur, reliquam profectionem negligens, sic qui præsentibus insistit, oblitus cælestium, uel negligens illa ad quæ uocatur. [Omnia huius mundi gaudia (ait S. Augustin.) sunt solatia miserorum, non gaudia beatorum.] Nunc autem cæci peccatores in qualibet voluptate tabernaculum figunt, & morari volunt. Auarus dicit. *Requiesce anima mea, comede, & bibe, & epulare. Habes multa bona in annos plurimos reposita.* Sed Deus respõdet. *Stulte, hac nocte animam tuam à te repetent.* Stultum uocat auarum, quia summa stultitia est in diuitiis huius mũdi velle cõquiescere, & dicere, *Bonum est nos hic esse.* Hinc Nabal ille, qui ob auaritiam negabat Dauidi alimoniam, stultus interpretatur: & ut vxor eius Abigal dixit, *secundùm nomẽ eius stultus est, & stultitia est cum eo.* Superbus dicit. *Sedeo Regina, & uidua non sum, & luctum non uidebo.* Sed Deus respondet. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentũ, & luctum; quia dixit in corde suo, Sedeo Regina, &c.* i. quia de diuitiis superbiuit, & securitatem sibi, ac pacẽ in illis promisit. Quum Cræsus Lydorum Rex, in diuitijs suis spem ponens, à Solone rogaret, an quisquã eo felicior esset; pauperes quosdã Athenienses eo multo feliciores asseruit, vt qui paucis contenti essent, & minus expositi periculis & inuidiæ. Gulosus in suis epulis & patinis gaudẽs, ait: *Edamus, & bibamus, cras moriemur.* Bonum est nos hic esse. *Venite fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter; uino pretioso & unguentis nos impleamus, & non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequàm marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo ueſtrum exors sit luxuriæ nostræ. Vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors.* Sed insanis istis ventricolis respõdet Spiritus sanctus: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium* (scilicet vestrum) *& lætitia occidere uitulos, & iugulare arietes; comedere carnes, & bibere uinum.* Potentes & florentes in seculo dicunt: *Quomodo potui? & quis me subjiciet propter facta mea? Peccaui, & quid mihi accidit triste?* Et hi quoque quasi in bonis ducunt dies suos. Sed Spiritus sanctus respondet: *Altissimus patiens est redditor, & in die uindicta disperdet te.* Et rursum: *Væ qui prædaris, nõne & tu prædaberis? Væ qui spernis, nonne & tu sperneris? Cùm consummaueris deprædationem, deprædaberis. Cùm fatigatus desieris contemnere, contemneris.* Nulla ergo in præsentibus (quæ dicuntur) bonis stabilitas. Generaliter de omnibus huius seculi pace fruentibus dicit Apostolus. *Cùm dixerint pax & securitas, tunc repẽtinus eis ueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient.* Quis securior de vita esse potest quàm fuit Heli Sacerdos, sedẽs in cathedra in domo sua: Tamen in cathedra sedens mortem obijt repentinam. Herodes Rex, quum *ueſtitus ueste regia, sedensque pro tribunali, cõcionaretur ad Tyrios & Sidones, populusq; acclamaret, Dei uoces, & non hominis,* felix sibi & beatus, optimoq; loco esse videbatur. [Sed cõfestim percussit eum Angelus Domini, eo q̃ non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus, expirauit.] Sed huius rei memorabile exemplum est Leo Armenius Imperator.

Lucæ. 9.

In orat. de 5. hæres. cap. 9.

In orat. de trasfigura. Domini.

De Ci. Dei lib. 19. c. 27

Impiorũ tabernacula.

Lucæ. 12

1. Reg. 25

Apoc. 18.

Laert. lib. 1. cap. 2. *Apophtegma.*

1. Cor. 15.

Sapient. 2.

Esaiæ 22.

Eccli. 5.

Esaiæ 33

2. Thess. 5

Exempla.

1. Reg. 4.

Actor. 12.

Zonaras Annal. to. 3. in Michaele Balbo.

Ille Michaelem Balbum, de affectato imperio conuictum, igne comburendum decreuerat. Itum est ad supplicij locum, Imperatore ipso comitante. Sed quia vigilia natalis Domini erat, vxore intercedēte Imperatoris, dilatum supplicium est. Sed Leo Michaelem ita compedibus vinctum carceri mancipauit, vt ipse clauem serę ferreę seruaret: ipsaque nocte insequenti carcerem ingressus, & Michaelē altè dormientem videns, recessit iratus, iramque agitatione manus declarauit: quod totum vnus ex vigilibus somnum simulans conspicatus, Michaeli abeunte Imperatore nunciauit. Ille literas statim ad conscios socios scribit, minitans se eos omnes delaturum, nisi quod suggerebat, exequerentur. Socij igitur consilium eius sequuti, in matutinis horis Natalis Domini cantantem Leonem interficiūt, & eodē die in ipso illo diluculo, Michael heri cōburendus Imperator acclamatur, & in Ecclesia diademate coronatur. Vide cætera apud Zonaram. Crœsus Rex, quum se felicem prædicaret, Soloni contradicenti non credidit, donec ad rogum ventum esset, quo à Cyro Rege, qui eū bello ceperat, comburendus ducebatur. Tunc enim exclamauit, O Solon, Solon. Cuius clamoris causam sciscitatus Cyrus, & intelligens ei prospera fortuna utenti Solonem dixisse, neminem ante obitum beatum dici posse, agnoscēs & ipse rerum humanarum incertitudinem, captiuo pepercit. Sapientis igitur illud dictum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Iob, quum filij eius facerent conuiuia per domos, *mittebat ad eos, & sanctificabat eos, consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis:* id est, blasphemauerint Deum, dicentes: Bonum est nos hic esse. *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?* Dauid, post magnam victoriam in Siceleg, quum iam diuidere spolia, & agere triumphum vellet, derepentè tristissima noua accepit, de toto exercitu Israelitico fuso, Regeque occiso, & amico Ionatha interfecto; vnde in maximum luctum omnia conuersa sunt. Sic in bonis huius mundi, quum iam te putas diuidere posse spolia, & fructibus collectis, amara mors te rapit. Non est igitur in præsentibus bonis fiducia ponenda, non in illis gloriandum

Diodorus Siculus.

Eccli. 11.
Iob cap. 1.

Psalm. 11.

Exēplum.
2. Reg. 1.

dum. Sicut homo morbo & annis grauis, si debili baculo innitatur, nunquam ita illi fidit, vt toto corporis pondere in illum incumbat, ne oneris magnitudine fractus, innitentem deludat atque dejiciat: ita rebus humanis toto pectore incumbendum non est, nec in eis felicitatis pars ulla ponenda, aut vnquam dicendum: *Bonum est nos hic esse.* Ethnicorum sapiētes prosperam fortunam suspectam habuerunt, vt virtuti inimicam. Epaminondas postridie eius diei quo feliciter pugnatū erat in Leuctris, processit squalidus ac submissus. Amicis suscitantibus, ecquid illi molesti accidisset. [Nihil (inquit:) Sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Ius gaudij intemperantiam hodie castigo.] Talis moderatio quemuis etiam optimum Christianum docere poterit, ne vnquam uano gaudio elatus dicat. *Bonum est nos hic esse:* ne in quacunque fortuna sibi placeat. Plato rogatus à Cyrenensibus ut ipsis leges inscriberet, ac Reipub. statum componeret, recusauit, dicens, [Perdifficile esse condere leges tam felicibus.] Censuit præsentium bonorum vanam delectationem & fruitionem maximum esse ad virtutem capessendam impedimentum.

Similē.

Exemplū. Plutarch. ī Græc. apophtheg ma.

Laert. lib. 3. *Apophthegma.*

4. *Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.*

Cęlestium rerum amor.

LOcus moralis alius de amore cælestium. Potuit enim D. Petrus hæc verba dixisse, non humano affectu, ut supra exposuimus; sed sancto, diuina videlicet dulcedine captus, & rerum omnium terrenarum oblitus, & fastidio ductus. Nam & sic hæc verba exponit D. Chrysostomus: & quod Marcus ac Lucas dicunt, Petrum nesciuisse quid dixerat, cum hoc etiam sensu quadrat, quia etiam hoc desiderium adhuc incongruum erat, non absolutè, sed per accidens, quia intempestiuum, ut in altero loco ex Auba Petri in hunc sensum malit accipere, locus erit idoneus de rerum cælestium amore differendi, & quantam ad pietatem vim ille amor habeat explicandi. Paulus amore rerum cælestium captus, vt suprà ex multis eius sententijs ostendimus, sic omnia terrena contempsit, vt dice-

Tex. 2. huius Dom.

Philip. 3. diceret: *Omnia arbitratus sum ut stercora.* Parit ergo amor cælestium contemptum terrenorum. Quando seruus ille Abrahæ, iussu domini sui, iuit in Mesopotamiam, quæsitum uxorem Isaac, cùm ei obuiam ueniret Rebecca, fecit periculum quo cognouit Dei voluntatem esse, ut illa uxor

Genes. 24. Allegoria. Isaac existeret: factoq; periculo, *dedit illi inaures aureas, & armillas in manu eius.* Postea eam à parentibus exposcit in uxorem filij domini sui, qui mentem adolescentulæ cognoscere cupientes, *interrogauerunt eam: Vis ire tum homine isto? Respondit illa, Vadam.* Magnum hoc fuit mysterium, quo docetur, mox ut Deus alicui obsides gloriæ cælestis præbet, sese que illi aperit & manifestat per fidem

Oseæ 2. Rom. 10. Ierem. 2. Psal. 40. (dicit enim Scriptura: *Sponsabo te mihi in fide:* quæ est in auris aurea, quia *fides ex auditu*) & per charitatem (nam armilla in manibus, est illa *charitas desponsationis*, de qua apud Ieremiam Deus loquitur) exemplo terrena despicit

Allegoria. 3. Reg. 19 *oblitiscetur domum patris sui*, ueteris Adam; *quia concupiuit Rex speciem decoris eius.* Cùm Elias Propheta Domini Dei gloriam & maiestatem coram se prætereuntem videt,

Psal. 70. pallio suo oculos texit; quia mox ut quis Dei fruitur desiderijs, omnibus terrenis claudit oculos. Vnde Dauid: *Quid mihi est in cælo, & à te* (id est, præter te) *quid uolui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Cuius enim animum amor cælestium semel occupauit atque possedit, sordent ei postea terrena, nō secus quàm quæ inuentis frugibus, contemnit glandes. Hinc D. Basilius:

Homil. 4. de gratiar. actione. [Anima quæ semel se modis omnibus desiderio adstrinxit sui conditoris, iamq; insueuit oblectare se tantæ illius pulchritudinis contemplatione, prorsus non sinet uehemens illud gaudium animiq; sui iucundissimam effusionem intercipi, aut immutari per multiplicem & succedaneam earundem affectionum mutationē: quin ea potius quæ alijs mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi uertet, & accessionem lætitiæ.] quod Apostolus fecit quum dicebat:

2. Cor. 12. Psalm. 76. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Sic Dauid: *Renuit consolari anima mea* in externis & terrenis omnibus. *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Sapienter in hanc sententiam

tentiam scripsit Seneca: Vt absurdum est, Sole non esse contentum quo uideas, nisi aliquis alicunde igniculus alluxerit; quasi in claritate Solis haberet scintilla momentum: sic absurdum est, in solo Deo nō quiescere & voluptatem capere, nisi terrenarum etiam rerum delectatio accedat; quasi in eo qui Deo se oblectat, talis voluptatula haberet momentum. Hæc ille. Qui auream monetam habet, quæ instar multorum est, paruas æris & argenti monetas, etiam æquiualentes, non desideraret. At in Deo omnium simul creaturarum & pulchritudo & excellentia est: multoque perfectius quàm in ipsis creaturis: quia modo quodam infinitè perfectiori se habent in Deo, quàm in seipsis. Epist. 93. Similia. 1.

Quemadmodum vas plenum non potest alium liquorem recipere: sic anima Dei amore imbuta, alios inferiorum 2. 3.

terum amores non capit. [Sicut casta mulier (ait Chrysostomus) quæ virum suum amat, nullum alium amat; si autem alium amauerit, iam non amat uirum: ita & homo si Deum amat, mundum non amat: si autem mundū amauerit, iam Deū ex toto corde non amat.] Sunt nempe amor Dei, & amor creaturæ ueluti bilances, in quibus, quo magis una deprimitur, hoc magis altera eleuatur & attollitur. Et sicut acus qua nauigationis cursum nautæ dirigūt, ex magnetis tactu, in solum mundi polum recta semper tendit, quocunque flectatur: sic amor Dei purus hoc mentis tribuit humanæ, vt, terrenis omnibus spretis, sola cælestia desideret. Meritò igitur Diuus Petrus, cælestis gloriæ gustu & dulcedine captus, sic terrenorum omnium oblitus fuit, vt Christo diceret, *Bonum est nos hic esse.* Huc referri possunt, quæ in textu 2. huius Dominicæ dicta sunt, quòd stimulus virtutis est gloriæ expectatio. De quo etiam vide Dominic. Septuagesimæ. 4. Hom. 26. ex uar. in Matth. locis. 5. 6. Text. 7.

5. *Ipsum audite.*

LOcus moralis de perfecta obedientia erga Christi Redemptoris mādata omnia. Vox enim de cœlo delapsa ideo Christum glorificatum coram discipulis esse docuit, non ut illa nunc gloria fruerentur, seu humano affectu, seu sancto; sed ut Christum Iesum uerum esse Dei Filium, Christo p omnia o bediendū.

lium, ac mundi Redemptorem intelligerent, eiq; per omnia, tam in doctrina (quam partem in altero Promptuario tractauimus) quàm in moribus obedirent. Dicit ergo vox diuina è cœlo delapsa: Non audiatis mundum, qui docet delicias, & diuitias appetendas: sed *ipsum audite*, qui Matth. 10. præcepit contemptum diuitiarum, dicens: *Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur, detrimentum autem animæ suæ patiatur?* Non audiatis mundum, qui docet dignitates, & honores quærendos: sed *ipsum audite*, Matth. 18. qui dicit: *Nisi quis humiliauerit se sicut paruulus iste, non intrabit in regnum cœlorum.* Non audiatis mundum, qui docet uindictam appetere, par pari reddere, & pro qualibet Matth. 5. iniuria litigare: sed *ipsum audite*, qui dixit: *Diligite inimicos uestros*, &, *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi, & alteram.* Deus in ueteri lege locutus est cum Moyse in monte, audient uniuerso populo, & postea credidit omnib. quæ dixit eis Moyses. Sic in monte transfiguratur Christus, ut ipsum audiamus in omnibus. Si in deserto maxima multitudo perijt, eò quòd non obedirent Moysi seruo Dei; maior & terribilior erit eorum ruina, Heb. 2. qui Christo non obediunt. *Si qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem: quæ quum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est? Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant: Christus uerò tanquam filius in domo sua, quæ sumus nos. Quapropter hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra*, &c. quæ sequuntur. Sic 2. Pet. 1. & Petrus hanc uocem è cœlo auditam urget, ut ad Christi obedientiam penitus exactissimam fideles adhortetur. Ipsum audite (ait S. Cyprianus) siue cùm iratscitur, siue cum parcit. In ira te supplico; in clementia gratias ago. Non audit Christum, qui non diligit. Non diligit, qui peccato seruit. De hac perfecta obedientia erga Christum, in alio Euangelio diximus.

Serm. de Bap. Christi.

Dom. 2. post Epip. tex. 4.

Exemplũ.

Typus.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICAE III. QVADRAGESIMAE.

ERat Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus; & admiratæ sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Alij tentantes signum de cælo quærebant ab eo. Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit: Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem et Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub eiicere me dæmonia? Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior illo superueniens, vicerit eum, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui non est mecum, aduersum me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cùm immundus spiritus exierit ab homine, per ambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam & ornatam. Et tunc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cùm hæc diceret, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit eis

Lucæ. 11.

xit ei: Beatus venter qui te portauit, & ubera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Pericope moralis huius Euangelij.

1. *Erat Iesus eijciens dæmonium, et illud erat mutum.* De potestate dæmonis super corpora humana.

2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* De peruerso hominum iudicio, & uirtutis odio atque inuidia.

3. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* De pace seruanda cum Deo & proximo.

4. *Cùm fortis armatus custodit atrium suum; omnia quæ possidet, sunt in pace.* De falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus procurat.

5. *Si autem fortior eo superueniens, uicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.* De perfecto peccati exterminio.

6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* De recidiua peccati.

7. *Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud.* Locus duplex.

1. Contra auditores verbi infructuosos. 2. Contra non audientes verbum.

1. *Erat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.*

Diaboli potestas sup corpora & animas hominum.

LOcus moralis de potestate dæmonis super corpora & animas peccatorum. Quum.n. frequenter in Euangelio legamus Christum eiecisse dæmonia è corporibus hominum; & quum iste dæmoniacus, quem in hoc Euangelio Christus sanauit, non solùm mutus, sed & surdus, & cæcus fuerit; quumq; in hoc Euãgelio circa potestatem eijciendi dæmonia cauillati fuerint Iudæi, & accuratè respõderit Christus; ac postremò, quum ideo hominum corpora à dæmone uexari Deus permittat, ut, quã violenter & hostiliter

hostiliter ad animas perdendas operetur, nos doceret & commonefaceret; propterea ut de dæmonum in corpora & animas potestate à DEO illis permissa aliquid dicatur, hic locus admonet, & ad tanti aduersarij odium & cautelam salubriter informat. Dæmoniacus iste apud Marcum dicitur surdus & mutus, quod & uox Græca apud Lucam Κώφος significat. Apud Matthæum verò additur, etiam cæcus. Dicitur autem dæmonium habuisse mutum, surdum, & cæcum, quia non à natiuitate, sed vi & operatione diaboli talis factus fuerat. Propterea dicit Euangelium, quòd *admiratæ sunt turbæ*. Propterea inuidi Iudæi cauillabantur: *In principe dæmoniorum eijcit dæmonia*. Totum hoc autem non nisi Dei permissione fiebat. Non potuit diabolus Iob in bonis aut corpore tangere, nisi Deo permittente. In deceptione Achab potestatem accipit à Deo spiritus mendax. In Euangelio petunt à Christo dæmones facultatem ingrediendi porcos. Multo magis ingrediendi homines potestatem accipiunt. Illustre est huius rei exemplum de Nerone, Christianorum persecutore. Plurimis enim vocatis magis, & toto orbe conquisitis, nullum poterat ab eis responsum ad sua quæsita, ope dæmonum, extorquere; Deo illud non permittente, ut refert Plinius. Permittit autem hoc Deus alias quidem ob causas, quæ ad doctrinam pertinent, ut propter infideles, qui negant esse dæmones, quales erant Sadducæi; propter magos ipsos, ut à diabolo ad DEVM conuertantur, ut in Cypriano mago factum est; propter Dei potentiã ostẽdendam, ut docet Augustinus; sed ad mores quod attinet, duabus potissimum de causis. Primò ad tentationem iustorũ. Sic dæmonum opera in ariolis & magis Deus permittit, quia, vt ait Scriptura, *Tétat nos Deus, ut palam fiat utrum diligamus eum ex toto corde, an non*. Qui enim non sincerè diligunt Deum, sed sua magis commoda, confugient ad magos, & ad diabolum, ut latè prosequitur D. Augusti nus, disputans contra incantatores suorum temporum. Secundò, & frequentius ad punitionem peccatorum. Sunt.n. ministri iustitiæ diuinæ, *qui mittit indignationem iræ suæ per angelos malos*. Sunt. n. quædam peccata grauiora, propter quæ dæmon in corpus ipsum potestatem accipit. Vnũ est

Marc. 9. Matth. 12.

Potestas diaboli ex Dei pmissione.

Exempla. Iob 1. & 2. 3. Re. 22. Matth. 8.

Nat. hist. lib. 3. c. 2.

De Trini. lib. 3. c. 9.

Deu. 13.

Tract. 7. sup Ioan. Psalm. 70.

Peccata dæmoniacorum. 1.

Li.4. epist. 7. ser. de lapsis.

est infidelitas positiua, seu agnitæ ueritati resistere, aut ab ea recedere. Sic Cyprianus docet, suo tempore multos fuisse à diabolo possessos, quod à fide recessissent: & exemplum adfert de quadam femina relapsa, a diabolo interfecta. Alterum est abusus Sacramentorum, cuius rei exempla adfert ibidem Cyprianus, narrans viros & mulieres à malis spiritibus possessos, eo quòd sine confessione & pœnitentia peccatorum, ad venerabilem Eucharistiam accedere præsumpsissent. Ex his quoque erant, de quibus Apostolus dixit: *Propter hoc infirmi inter uos multi sunt, & dormiunt multi.* Huius etiam generis est blasphemia in Deum.

2.

1. Cor. 11. 3.

1. Tim. 1. 4.

Genia. dierum. li. 4. c. 19.

Huius etiam generis est blasphemia in Deum. Sic Apostolus *Hymenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, ut discant non blasphemare.* Nonnunquam propter uehementem animi perturbationem, ex ira & iurgio orta, diabolus corpus ingreditur: cuius rei tria recentia exempla refert Alexander ab Alexandro, scriptor modernus. Sæpius uerò in tenera ætate, propter imprecationem parentum temerariam, sed satis usitatam, à diabolo possidentur paruuli & paruulæ. Exempla sunt frequentia. In uita sancti Zenobij martyris sic legitur: Mater quum filio febribus laboranti, quadragies una nocte poculum porrexisset, pueroq; adhuc potum petenti irata dixisset, Vnà cum hoc diabolum bibe, puer statim à dæmone possidetur. Celebris illa dæmoniaca Laudunensis in Gallia, anno 1566. libera ta, itemq; Montensis in Hannonia, anno 1584. ex hac pa rentum suorum imprecatione in potestatem dæmonis ve nerunt. Interdum ex inuidia & liuore à dæmone quis pos sidetur. Sic Saul agitatus fuit a spiritu malo propter inuidiã, qua in Dauid flagrabat. Interdum propter effrenẽ libi dinem. Sic Septẽ mariti Saræ, quæ iuniori postea Tobiæ nup sit, a dæmone interfecti sunt. Prosper quoq; refert de femina a dæmone possessa, eo qđ impudicè aspexisset Veneris quoddã idolũ in balneo positũ. Sed & pp superbiã. Sic.n. Nabuchodonosor, supra modũ superbiẽs, punitus est. Dixit enim: *Nõne hæc est Babylõ ciuitas magna, quam ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cumq; sermo adhuc esset in ore Regis, uox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex: Regnũ trãsijt à te, & ab hominib. ejiciẽt te, & cũ bestijs feris erit habitatio*

Exempla. apud Surium. 23. Magij.

6. 2. Re. 16. 7. Tob. 6.

In dimidio temp. cap. 6. 8. Daniel. 4.

tio tua; fanũ quasi bos comedes, &c. Nempe per diabolum sic dementatus fuit, vt putaret se esse bestiã, sicuti hunc locum exponunt S. Hieron. Epiphanius, & alij; & latè docteq; defendit Petrus Loyerius in libris de Spectris. Frequentissimè uerò pp nimiam curiositatem ex hominum corporibus loquitur dæmon, & decipit stultos: & hæc ferè sola causa est, qđ tot magos, & maleficos etiã hodie passim videmus. De qua re sic Augustin. in Sentẽtijs: [Per dæmonũ fallaci illuditur curiositas humana, quando id impudẽter appetunt scire, quod nulla ratione eis cõpetit inuestigare.]

In commen. In uita Dam. Lib. 1. ca. 11. 9.

Caus. 26. q. 5. can. fin.

At uerò per peccatum omne mortale grauius circa animam operatur dæmon, & magis dæmoniaci sumus. Animam quidem ille sicut corpus possidere, & inhabitare non potest (soli Deo hoc posse proprium est, quia ipse habet intrinsecam operationem essentiæ) tamen circa illam fe dos effectus operatur. Idcirco enim uocatur. *Princeps potestatis aeris huius, qui operatur in filijs diffidentiæ.* Et olim uocabantur Energumeni, in quibus diabolus operabatur: qua uoce Paul. hoc loco usus est, τοῦ ἐνεργοῦντος. Hoc ẽt sensu uocatur *Princeps huius mundi. Nunc iudiciũ est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras.* Videlicet, ut non operetur in hominũ animis sicut priùs, quia filij diffidentiæ per fidem fient filij Dei, ut sic nõ reguet ampliùs peccatum in mortali corpore ipsorum. [Vocatur Princeps mundi (ait Augustinus) quia dominatur ei, qui diligit tẽporalia bona, quæ in hoc mundo continentur: & quia princeps est cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod trãsit.] *Quando enim dictum est peccatori; Terra es, & in terram ibis; eodem tempore dictum est diabolo, Terram manducabis. Datus est ergo in cibum diabolo peccator. Non simus terra, si nolumus manducari à serpente. Sicut quod manducamus, in nostrum corpus conuertimus; sic per malos mores hoc efficimur, quod diabolus est, ei similes, eique subiecti.* Hæc ille. Hac etiam ratione vocatur in hoc Euangelio, *Fortis armatus, custodiens atrium suum.* Per peccati enim dominium, atrium & ingressum cordis nostri ita custodit & tenet, ut nihil diuinum, salutare nihil eò possit ingredi. *Tollit verbum de corde nostro: suffocat illud per fallaces diuitias, sollicitudines, & voluptates huius uitæ;*

De agone Christiano, cap. 1. & 2.

Ephes. 2.

Ioan. 12.

Genes. 2.

Lucæ 8.

Dom. Sexag.

uitæ: vt in alia Dominica explicatum est. Docent hoc Scripturæ, tam in genere quàm in particulari, de quolibet fere peccato. *Qui facit peccatum, ex diabolo est:* &, *Christus manifestatus est, ut dissoluat opera diaboli*, id est, peccata. Vnde & Iudeis dixit: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris uestri uultis facere*. Porrò in anima operatur diabolus per odium fraternum: *Qui odit fratrem, homicida est. Diabolus homicida fuit ab initio*. Per mendacium: *Diabolus enim mendax est, & pater mendacij*. Per libidinem, quia ille est *immundus spiritus*, vt in hoc Euangelio vocatur. Per superbiam, quia ille est. *Rex super omnes filios superbiæ*. Et suadet Apostolus non promoueri neophytum, *ne elatus incidat in iudicium diaboli*. Per auaritiam, propter quam de Iuda auaro dictum est, *Vnus ex vobis diabolus est*. Per dolum, & fallaciam, & circumuentionem proximi. Sic Elymas magus, *Plenus omni dolo, & fallacia*, vocatur à Paulo *filius diaboli*. Per iracundiam: *Sol non occidat super iracundium uestram. Nolite locum dare diabolo*. Porrò quanto grauius, & infelicius sit hoc modo dæmoniacum esse, quàm corpus à diabolo possideri, argumento esse potest ipsa Ecclesiastica disciplina. Ab Apostolo enim *corpus traditur Satanæ, vt spiritus saluus fiat*. Tunc enim Apostoli (ait S. Chrysostomus) vt à dæmonibus obsessos liberare, ita peccatis grauioribus implicatos Satanæ tradere poterant. Huius etiam rei argumentum est, quòd etiam propter uenialia interdum peccata, corpora possidere dæmon permittitur: vt propter impatientiam, vel durius verbum prolatum, Abbas Moyses possessus fuit, teste Cassiano: vt propter gulam letuariorem, & auidam de fonte potationem monachus alius, teste sancto Gregorio in dialogis: ut denique propter distractionem inter orandum, vt in vita sancti Bernardi legitur. Refert Seuerus Sulpitius, sanctum quendam Eremitam à Deo petijsse, & impetrasse, vt per aliquot menses à dæmone quoad corpus agitaretur, propter superbiæ periculum. Stagyrites ille monachus, ad quem libros de Prouidentia Dei D. Chrysostomus scripsit, arreptus à dæmone fuit, non quum in sæculi delicijs vir nobilis versaretur, sed quum in vita monastica uitam sanctissimè institueret. Hæc omnia argumento sunt, dæmoniacos corporaliter non

1. Ioan 3. Ioan. 8.

1. Ioan. 3. Ioan. 8.

Lucæ 11. Iob. 41.

Ioan. 6. Actor. 13. Ephes. 4.

1. Cor. 5.

Ho. 5. in 1. Corint.

Dæmoniaci corpore propter leuia peccata.

Exempla.

Collat. 7. cap. 27.

Lib. 1. c. 4.

Lib. 2. c. 1.

In uita sancti Martini, dial. 1.

non esse semper deteriori loco, sed sæpè multo meliori, & feliciori, quàm qui animo tenus dæmoniaci sunt. Qui aliter iudicant, ideo sic iudicant, quia oculos habent in carne, non in corde. Quanquam & oculi carnis coceret hoc possunt, ut obseruauit sanctus Chrysostomus. [Peccatum, inquit,] grauius est dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An non videtis dæmoniacos, quando respuerint à morbo, quàm sint submissi, quomodo intueri non audent? Mos contrà iniustitia afficientes non erubescimus.] Hæc ille. Dæmoniacus, quem Christus in hoc Euangelio sanauit, pessimo loco fuisse videtur, quia & mutus, & surdus, & cæcus fuit. Sed plerique hodie peccatores (res dolenda) tales dæmoniaci sunt, muti, surdi, & cæci; non corpore, sed animo; quod infinitè deterius, & periculosius est, eoque periculosius, quo minus videtur, & agnoscitur periculum. Dæmoniacos corpore fugiunt omnes, & illis exorcista quæritur omni cum diligentia. Dæmoniacos animo fugit nemo, & exorcistas omnes ipsi fugiunt, quia nec videre eos possunt, nec audire volunt. Mutum dæmonium habent, qui nec Deum laudare, nec peccata sua confiteri possunt. Quàm multi ad deliberandum in causis humanis facundissimi, ad peccatorum suorum confessionem, sacerdoti Dei faciendam, penitus elingues sunt, & tanquam paruuli, non valentes loqui, aiunt: Interroga me pater, quia confiteri nescio. Hos diabolus mutos fecit, non natura. Diaboli enim hæc grauis astutia est, & dolus pessimus, ut nobis tacentibus peccata nostra, ipse postea nos accuset. Qua de re sic Diuus Chrysostomus: [Pudorem, & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni fiduciam. Inuertit rem diabolus, & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem, & verecundiam.] Non pudet peccare, pudet confiteri. Sic ferè, & Diuus Ambrosius: [Nouit omnia Deus, sed expectat vocem tuam. Non vult, vt insultet tibi diabolus, & celantem peccata tua arguat. Præueni accusatorem tuum.] Nempe diabolus uocatur in Apocalypsi, *Accusator fratrum; qui accusat nos in conspectu Dei die ac nocte*. Sed illa peccata, quæ hic confessi fuerimus Deo, & sacerdoti eius, accusare non potest; cætera omnia accusabit. Sic Origenes: [Cuncta peccata nec esse

Ho. 41. in Act. Apost.

Dæmoniũ mutũ qui habeant.

Ho. 3. de pœniteut.

De pœnitent. lib. 2. cap. 7.

Apoc. 12.

Confessionis peccat necessitas.

 esse

Lib. 3. in Leuit.

cesse est publicari, necesse proferri. Proferri autem, aut à nobis, aut ab illo, qui & accusator peccati est, & incentor. Si præueniamus eum in hac vita, nequitiam Diaboli præuenimus.] Hoc ergo agit, ne peccata in hac uita confiteamur. Quod qui non faciunt, secretarij diaboli sunt, eiusque arcana seruant. Narrat uenerabilis Beda, de uiro quodam militari, & aulico, Regi suo percharo, qui ex grauì infirmitate decumbens, à Rege ipso semel atque iterum monitus, peccata ut sua, ac scelera confiteretur, pœnitentiamque ageret, respondit, [Non se tunc uelle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurgeret, ne forte exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat: fortiter quidem, ut sibi uidebatur, locutus, sed miserabiliter, ut postea patuit, dæmoniaca fraude seductus.] Moritur enim paulo post absque pœnitentia, & uenia desperata. Hic miser dæmonium mutum habuit. Obseruatum est in exorcismis nostri temporis, diabolum peccata astantium reuelasse, quæ nondum confessi fuerant; eosdemque post confessionem redeuntes, nullius peccati arguere potuisse. Cuius etiam rei in uita sancti Dunstani Archiepiscopi Cantuariensis exemplum legere licet. Qui in fluuium cadit, etiam si aqua usque ad barbam accedat, uiuere tamen, & euadere potest, donec os ipsum aqua intret, & cooperiat; tunc enim nullum uitæ remedium. Quum mutum diabolus fecit, quem à peccati confessione abduxit, de eius salute nulla spes reliqua est. Deus inter cæteras grauissimas comminationes apud Prophetam dicit: *Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.* In palato residet gustus. Linguam adhærere palato, est uoluptatem sic capere in peccatis, ut propter uoluptatem lingua taceat. Lupus, quum ouem rapit, primùm & ante omnia guttur ore comprehendit, ne possit balare, & pastoris opem inclamare. Sic diabolus os nostrum pudore, uel ignauia claudit, ut peccatum uerò Pastori CHRISTO, & alijs ab eo pastoribus Ecclesiæ datis, aperire nequeat. Nouit contraria contrarijs curari, ideoque peccatum, quod semper secretum petit, & occultari vult, sui propalatione, & manifestatione sanari. Impudicus, qui uirginem sollicitat, id ante omnia

Exemplũ. Hist. Eccles. gẽtis Angl. lib. 5. cap. 14.

In Hist. Laudunẽ. c. 39.

apud Sur. to. 3. pag. 334.

Simile.

Ezech. 3.

Similia. 1. Stell. in Luc. c. 11.

suadet, ne parentibus aut amicis aliquid eorum quę dicuntur effutiat. Sic dæmon, animam strupaturus, silentium indicit. Qui natura muti sunt, quia loqui nequeunt, per signa, per digitos, per gestus corporis ostendunt quid uelint. Sic Christiani, qui mutum dæmonium habent, signis quidem vtuntur communibus; cruce frontem signant, Ecclesiam ingrediuntur, genibus flexis orare se uel le ostendunt; sed nihil præter signa habent: nec orant, nec laudant, nec confitentur; fari nequeunt quæ ad Dei gloriam, uel salutem propriam faciunt. Hi habent dæmonium mutum. 3.

Sed qui mutus est, idem surdus est; imò ideò mutus, quia surdus. Dæmonium surdum habet, qui Dei uerbum non audit, aut, si audit, non attendit, quia diabolus rapit uerbum de corde eius, de quo aliqua diximus in alia Dominica. Si hominem uideres in via ambulantem, post quem multi clamarent, monentes ut ab illa defleat, quia nec recta uia est, & præterea latronum insidijs plena, & ille nihilominus pergeret porrò semper; nónne eum surdum omnes existimarent? Talis est, quem nulla verbi Dei prædicatio, nulla Ecclesiæ doctrina, nulla sana consilia ad viam virtutis aberrantem reducere possunt. Qui arcem obsidione premit, curat, ut nullum alimentorum genus ad obsessos ingrediatur: diabolus quos possidere vult, obsidet primum, & ab omni spirituali cibo capiendo diligenter abarcet. Custos carceris non multum impedit, ut, qui carcere detinentur, intra carcerem solutis pedibus, ac manibus incedant; hoc autem diligentissimè curat, ut ostium carceris perpetuò sit clausum, ne exeant: sic diabolus, quos in peccato captiuos tenet, non adeò multum curat, si liberas habeant manus ad faciendas eleemosynas, & liberos pedes, quibus Ecclesiam frequentent; sed in summopere curat, ne ostium cordis ad uerbi Dei auditum pateat, ne semen bonum intro recipiatur, & fructificet. Dicit Propheta. *Solue vinculum colli tui captiua filia Sion Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.* Inter omnia uincula, colli vinculum maximè est, & periculosum, & durum. Latro, pedibus manibusque ligatus, spem adhuc habet

Dęmoniũ surdum.

Do. Sexa. *Similia.* 1.

2.

3.

Esaiæ. 52. 4.

euadendi mortem: cùm uerò collum fune alligatum, nouit se suspendio esse proximum. Peccator etsi manibus ac pedibus à diabolo vinctus teneatur, vt vix vllum bonum opus facere ualeat, tamen adhuc spes salutis esse potest, quàm diu collum, & caput liberum habet, ut ad uerbum salutis audiendum aures arrigat suas: sed si ita à diabolo ad terrena incuruatur, ut collo colligato, capitis liberum usum non habeat, nouerit se damnationi proximum. Dæmonium enim peccatori insultantium illa

Esaiæ. 51. in Scripturis vox est: *Dixerunt animæ tuæ, Incurua, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi uiam transeuntibus.* Qui se à diabolo collo ligari permittit, & quasi suffocati in se omne salutis uerbum incuruatur in omnem terrenam cupiditatem, vt super eum diabolus transeat, omnemque suam in eo uoluntatem sequiatur, iuxta uerbum Pauli de huiusmodi. *Qui captiui tenentur ad uoluntatem eius.* Sed & præterea excæcat suos

2. Tim. 2. Dæmoniũ cæcum. diabolus, & sunt qui habent dæmonium cæcum; qualis planè omnes sunt mortaliter peccantes, ut in alio Euangelio ostendimus. Si te opus aliquod aggredientem, nudo ense aliquis adoriretur, mortem præsentem minitans, tu uerò nihilominus in opere patrando pergeres, depusque compleres; nonne te omnes meritò cæcum dicerent, ac nihil videre? aut certè sic operi intentum tuo, vt ad aliquid aliud videndum oculos non haberes? Quum Metellus Syracusas post longam obsidionem cepisset, iubet per edictum toti exercitui, ne quis Archimedem Geometram admirabilem læderet, sed ad se saluum perduceret. Ingressus inter prædandum vrbem miles in pulue-

Exẽplum. Valer. Maxim. lib. 8. c. 7. tium Archimedis, sed eum ignorans, uidet eum in puluere lineas ducentem: rogat, stricto gladio, quis esset; Archimedes operi intentus, iubet, ne lineas à se ductas perdibus perturber. Noli, inquit, obsecro, istum circulum disturbare. Iratus miles, hominem interficit. Peccatores, in

Psal. 7. peccatis suis intẽti & addicti sunt, ut, quasi nulla esset Dei iustitia, in opere securi pergant. Et tamen dicit Scriptura: *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum.* Non dicit, uibrabit, tendet, parabit, sed omnia iam facta & parata affirmat. Non mira

meta cæcitas, qua diabolus eorum corda tenet, hunc diuini iudicij contemptum parit. Balam impius Propheta, & ad maledicendum Dei populum pergens, non videt in via Angelum Dei stantem, gladio euaginato. Asina Angelum vidit, & declinat è via quantum potest. Simplices, & timentes Deum, vident Dei iudicia; & timent à peccato sibi cauent. Superbi, & pecuniæ cupidi, vt iste Balam, lucrum suum & honorem quærentes, non vident quicquam in via. Nullum Dei iudicium formidant. De hac cæcitate dixit Ioannes: *Mundus Christum non cognouit, & tenebræ eum non comprehenderunt.* Sicut ergo qui somnum protsus tranquillum capere vult, primùm iubet, vt tota familia silentium seruet; secundò fenestras claudit; tertiò inuitori præcipit, ut neminem intromittat: sic diabolus, vt suos peccati somno oppressos teneat, primùm surdos facit, vt uoces prædicatorum non audiant; deinde mutos, vt peccatum nunquam confiteantur; ac postremò cæcos, ut peccatum tandem ipsum non agnoscant, iuxta illud: *Impius, quum in profundum uenerit, contemnet.*

Exemplũ. Num. 23. Ioan. 1. *Simile.* Prouer. 18

2. Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, eijcit dæmonia.

LOcus moralis de peruerso & iniquo hominum iudicio, & de virtutis odio seu inuidia. Tam stupendum miraculum, tam illustre beneficium, hominis muti, surdi, & cæci, idque dæmoniaci, liberati, quod tubæ & simpliciores homines admirati sunt, digna laude prædicantes; alij tamen, quos Pharisæos fuisse Matthæus dicit, *Scribæ populi.* Marcus scribit; totum pessimè calumniantur, & dæmoni, adeoque dæmoniorum principi attribuũt. Quemadmodum lignum, cuius dimidia pars submersa est in aqua, altera verò extra aquas libero aeri subiecta, fractum & obliquum esse intuentibus videtur, quum tamen reuera integrum & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione præditis perfecta, & omnibus suis numeris absoluta uidetur, ab improbis iniqua iudicatur, propter iudicium inuidiæ & malitiæ crasso humore deprauatum. Nullum

Iudicia peruersa. Matth. 8. Marci 3. *Simile.*

est opus tam bonum, quod improbi non vituperent. Si humilis es, abiectum te & vilem reputant: si patiens, pusillanimem & ignauum te dicent: si studiosus, deuotus, pius, hypocritam te vocabunt: si abstinens, auarum: si taces, stultum: si loqueris, garrulum: si iustus, crudelem: si mistericors, inertem: si grauitatem indueris, superbum: si affabilem te præbes, leuem: si liberalis in pauperes, prodigum: si minus dederis, auarum appellabunt. Cùm Dauid misisset nuncios, vt consolarentur Anon Regem Amon, de morte patris sui Naas, charitate motus; impij id factum sic interpretantur, quasi speculandi causa, & animo hostili id fecisset, vnde & maxima ignominia nuncios affecerunt. Sic diabolus ipse, quum Iob virum sanctũ Deus laudaret: *Nunquid* (inquit) *gratis Iob timet Deum?* accusat vt hypocritam & auarum. Fluuius magnus, & alueus latè patens, omnes riuulos ad se ueniẽtes, sinu suo excipit & complectitur. Ignis omnia comburit, & in seipsum conuertit. Charitas dilatata, omnes aliorum actiones in bonam partem accipit: & vbi factum non potest, saltem intentionem excusat. Inuidiæ flamma, superbiæ ignis, malitiæ & iræ feruor omnia bona consumit, & nihili facit, sibiq́ue assimilat. Serpens florem comedit, & in uenenum conuertit, ex quo apes mel colligit. Aedificium perpendiculo mensuratum, quo plura habet superposita, eo validius est. Si regula errauit, & mensura defecit; quicquid super extruis, corruet. Cor nostrum, quod ueluti basis est & fundamentum omnium quæ uel agimus ipsi, vel ab alijs acta iudicamus, si rectæ rationis perpendiculo mensuratur, ex omnibus aliorum bonis operibus ædificatur; & quanto plura uidet, tanto ædificatur magis & corroboratur, suum in omnibus profectum faciens: at si malitia, odio, inuidia, superbia infectum & corruptum fuerit, omnia in suam pernicien conuertit, ex omnibus calumniandi, rixandi, vituperandi ansam capit. Quære cur Caiphas, & Pharisæi, & Scribæ, & Seniores populi contra Christum consilium inierunt. Respondebunt, *Quia hic homo multa signa facit.* Quære cur multi hodie pij, religiosi, sancti, & docti viri odio habentur. Respondebitur, Quia isti homines multa signa faciunt: præter & supra vulgus hominum uitam pie

Exempla. 2. Reg. 10.

Iob. 1.

Similia. 1. 2. 3.

Inuidiæ malum.

Exempla. Ioan. 11.

ac

ac sanctè instituunt. De huiusmodi dicit Propheta: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Draco insidiatur elephantis partui, vt postea pungat uel mordeat. Inuidus bono operi alterius, prauæ suspicionis iudicio insidiatur, aculeo murmurationis pungit, & veneno detractionis mordet. Sicut ignis Græcus in aquis magis inardescit, & noctua media luce magis caligat: sic inuidus in aquis gratiarum fortiùs exardescit, vnde deberet extingui; & luce bonorum operum magis excæcatur, unde deberet illuminari. Huiusmodi scarabæo similem esse scribit Ephanius, uel quia non nisi hominum uitia notat, ut in stercore semper uersatur scarabæus; uel quia solis aliorum uirtutibus uexatur, sicut unguentum succi balsami, aut nardi, aut alium quemuis odorem scarabæus non sustinet. Sicut ægritudo oculorum (ait Plutarchus) ad omnem splendorem turbatur; sic inuidia ad omnem uirtutem: & sicut cantharides lætioribus frumentis, & uitidioribus rosis maximè innascuntur; ita inuidia & malenolentia optimis quibusque insidiatur. Cùm Athenienses Aristidem ostracismo, id est, datis testulis, damnare vellent, & rusticus quidam testulam ad eum deferens, insisset ut Aristidis nomen inscriberet; Nosti-ne, inquit Aristides, Aristidem? Cùm ille negasset se nosse, molestè tamen ferre quòd Iustus cognomine diceretur; siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ, & reddidit. Aristoteles postea ex Athenis aliò cùm commigrasset domicilium fixurus, causam rogatus, respondit: *Ne bis in philosophiam Athenæ peccarent:* conijciens id sibi euenturum, quod paulò ante Socrati, qui æmulorum inuidia ueneno interire coactus est. Si in puteum luto & cœno plenum aquam puram & claram infuderis, nihil aliud efficies, nisi ut aquam perdas, & cœnum turbes. Sic bona quæ Christus confert impijs, ipsi in deterius conuertunt, & ex illis deteriores fiunt. Nam quòd ex sola inuidia Pharisæi & Scribæ hoc Christi miraculum principi dæmoniorum attribuerunt, ex una Christi responsione manifestè patet, quia dixit: *Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filij uestri in quo ejiciunt?* Filiorum nomine, Chrysostomus, Hieronymus, & Hilarius in hunc locum,

Iob 30.

S. Bonauentu. in Diær. sal. cap. 4.

Similia. 1. 2. Hæres. 40 3. In libr. de odio. 4.

Exempla. Plut. in Græ. Apophth.

Simile:

Hom. 29. & 42. Matth. & Luc. 10.

locum, discipulos Christi intelligunt, qui iuxta potestatem illis antea datam, dæmonia eijciebant. Dicebant enim ad Christum redeuntes: *Domine, etiam dæmonia subijciuntur nobis*. Qui opus alienum condemnat, transferat illud in alterum, qui eum nunquam offendit. Videbit vtrum ex

Similia.

iudicio, an ex affectu condemnet. Iudex qui alteri parti infensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur. Sic de aliarum factis non est idoneus iudex, quibus infensus est. In languido stomacho cibus omnis, quantumcunque pretiosus, perit, & in malos conuertitur humores. Sic cor inuidum, omnia rectè facta conuertit in vitia, & de illis contristatur, non pascitur. Acutè Bion Borysthenites, inuido cuidam subtristi, [Nescio, inquit, vtrum tibi malum, an alteri al tui bonum cõtigerit.] Ad istos applicari potest quod

Apophthegma. Laert. li. 4.

Amos 8. Matth. 5.

Propheta dicit: *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis*. Nam in bonis operibus, quæ natura sua *sit lucent, ut glorificetur Deus*; inuidus nihil nisi meras tenebras videt: ideoque (vt sapienter scripsit sanctus

Cura pastor. part. 3. admonit. 11.

Gregorius.) [Ex alienis bonis, quæ si diligeret, sua faceret bona, non diligendo, sed inuidendo, sua facit mala.] Quam etiam ob causam Christus apud Matthæum, post tantam

Matth. 12.

hanc Pharisæorum blasphemiam, ex inuidia natam terribilissimos in eos fulmen vibrat: *Qui dixerit uerbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro*. Omnis quippe inuidus & maleuolus, qui bo-

Peccatum in Spiritũ sanctum.

na opera, quæ sunt opera Spiritus sancti, ac fieri essent peccata, & diaboli opera, traducit (sicut hic Pharisæi fecerunt) quum talis maleuolentia cor durum & impœnitẽs reddat, peccat in Spiritum sanctum peccato blasphemiæ, quod nõ

In ser. de zelo & liu.

remittetur. [Mala cætera (ait Cyprianus) habent terminũ: & quodcunque delinquitur, delicti cõsummatione finitur. In latrone conquieuit scelus homicidio admisso; & prædonis rapacitatem statuit præda possessa. Inuidia terminum non habet: permanẽs iugiter malum, & sine fine peccatũ.] Quod exemplo illustrat Chrysostomus: [Corinthius fo-

Exemplũ. Hom. 44. ad popu. Antioc.

nicator accusatus fuit, & breui correctus: Abeli Cain inuidit, sed sanatus non est. Quin & Deo vlcus eius sanaturo magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. [Nempe (vt ait Prosper) vnde [possunt fieri boni, qui

sunt in bono mali? Aut quomodo eos punient mala sua, quos etiam bona puniunt aliena?] De uitæ contẽplat. lib. 3. c. 9.

3. *Omne regnum in se diuisum, desolabitur.*

LOcus moralis de pace seruanda cum Deo & proximo. Nam ut in regno, sic in corde humano se res habet, ut omnis diuisio ac separatio, siue à Deo, siue à proximo (quorum unum sine altero non sit) pestem ei atque perniciem adferat. Primus noster parens è paradiso uoluptatis expulsus est, quia non seruauit pacem cum Deo; sed serpentis & uxoris consilium sequutus, diuisit se ab eo, violans mandatum. Mundus diluuio perijt propter discordiam, & uitæ dissimilitudinem, quæ erat inter filios Seth, timentes Deum; & filios Cain, qui corruperant viam suam. Antequàm filij Israel in captiuitatem ab Assyrijs ducerentur, decem illæ tribus ab alijs duabus Iuda & Beniamin separatæ, diuersum regnum constituerunt. In naturalibus, quando elementa in mixto debitam proportionem seruant & conformitatem, mixtum diu perseuerat: vbi illa analogia & pax dissoluitur, mixtum corrumpitur. Vnde iuxta Christi uerba dicit Psalmista: *Conturbatæ sunt Gentes, & inclinata sunt regna*. Paulus ve-

Exempla. Genes. 3. Genes. 6. 3. Reg. 11 4. Reg. 25 Psal. 45.

rò ad pacem singulos inuitans, *Si inuicem*, inquit, *morderis & comeditis, uidete ne ab inuicem consumamini*. In exercitu nulla præsentior clades quàm quando acies dissipata est, aut inter milites dissensio coorta: at tota vita nostra militia quædam est super terram. Si cum Deo & proximo pax seruatur ab hostibus non timendum. Sed ideo debellamur à carne, à mundo, à diabolo, quia hæc pax non seruatur. Originalis peccati pœna est rebellio & rixa carnis contra spiritum. Sed renati & iustificati in Christo, *pacem habent apud Deum, ut non regnet peccatum in mortali corpore nostro. Hac est pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiens corda nostra* (id est, uoluntates) *& intelligentias nostras in Christo Iesu*. Vt videlicet, quod per fidem faciendam intelligimus, per uoluntatis consensum faciamus. Hanc pacem Christus dedit, quum diceret: *Pacem meam do uobis, pacem*

Simile. Galat. 5. Rom. 4. & 5. Philip. 4.

relinquo

Ioan. 14. *relinquo uobis. Non quomodo mundus dat, ego do uobis.*

Mũdi pax. Mundi enim pax est consensus improborum inter se contra Deum, & ea quæ Dei sunt. Herodes & Pilatus facti

Matt. 27. sunt amici, vt Christus interficeretur. Pharisæi & Sadducæi in Christo tollendo consenserunt. Omnes filij Iacob, contra vnum Ioseph conspirantes, ita concordiam tenuerunt, ut totis viginti annis, quum interea sæpè, vt fit, inter se dissenserint, venditionem tamen fratris patri non aperuerint. Sed pax Christi talis non est. Illa enim sic facit vtraq; vnum, ut non sit pax cum Deo, nisi eadem teneatur cum proximo; nec cum proximo, nisi etiam cũ Deo. Cuius rei hæc est euidens demonstratio. Omnes lineæ quæ à circumferentia in centrum ducuntur, & in centro desinunt, mutuò se in ipso centro contingunt. Quare nulla linea, uel ab alijs lineis se separat, circumferentiam egressa, quin eadem opera centrum deserat; uel à centro se seiungit, & diuidit, quin eadem opera à coniunctis lineis se seiungat. Omnes in Deo, omnium authore, & principio, coniungimur, & ab illo in hanc uniuersi circumferentiam omnes ortum accepimus, ideoq; omnes uerè proximi sumus, quasque eiusdem circumferentiæ cognatæ lineæ. [Nam &

De ciuit. Dei li. 12. cap. 21. ideo (ut sapienter notauit sanctus Augustinus) unum ac singulum Deus creauit hominem, ut eo modo uehementius commendaretur ipsius societatis unitas, uinculumque concordiæ; si non tantum inter se naturæ similitudine, uerùm etiam cognationis affectu homines necterentur.] Nullus itaq; uel Dei amorem deponit, quin statim amorem cum proximo verum (qui est amare proximum in ordine ad Deum) amittat; uel à proximi amore recedit, quin eadem opera omnem in Deum veram charitatem amittat.

Matt. 22. Hac de causa dixit Christus, *Mandatum de diligendo proximo, simile esse mandato de diligendo Deo*: quia uidelicet

Rom. 13. vnum sine altero non impletur: atque adeo (ut ait Apo-

Matth. 5. stolus) *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Sed & idem Christus docuit, quum diceret: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, vade prius reconciliare fratri tuo, & sic veni, & offer munus tuum.* Idcirco Deus munus ad altare non accipit nisi prius facta pace cum fratre, quia non est pax

pax inter nos, & illum, quam diu non est pax inter nos & proximum. Hac stante pace, stabit regnum nostrum, regnum Dei in nobis, regnum gratiæ; quia gratia regnat per Christum, ut peccatum non regnet per diabolum. Pro-

Ioan. 4. Eph. 2. nit; *vt dissoluat opera diaboli, & duos condat in semetipso, in unum nouum hominem, faciens pacem, ut reconciliet amborum in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.* Sic Patrem orat; *Volo Pater, ut, quos dedisti mihi,*

Ioa. 17. *omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Et post longam

Ioa. 16. prædicationem. *Hæc*, inquit, *dixi uobis, ut habeatis pacem in me.*

Simile. Si princeps aliquis in longinquam profectionem abiturus, sponsæ suæ munus aliquod pretiosum in amoris pignus relinqueret; magna esset ingratitudo, & fœdum facinus, si, eo terga uertente, munus illud confestim sponsa proijceret in sterquilinium. At hoc facit, qui, neglecta pace cum Deo, & cum proximo, uel per carnis uoluptates fouet bellum contra spiritum; uel per iram, inuidiam, superbiam, violat pacem cum proximo. Monet Apostolus:

2. Cor. 13. *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum.* Alioqui, ut præ-

Psal. 108. dixit Psalmista, *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.*

Esa. 48. Et, *Non est pax impijs, dicit Dominus.* Et rursum: *Contritio & infelicitas in vijs eorum, & uiam pacis non cognouerunt.*

Psalm. 12. Accidit quippe in hac pace spirituali, quod in temporali contingere solet. Scipio Africanus, cùm Numantinos sæpè uictores iam fregisset, obsessosque tandem expugnasset: Tyresium eorum Principem rogauit, Qua de causa Numantia, aut prius inuicta, aut post euersa fuisset? Respondit Tyresius: *Concordia victoriam, discordia exitium præbuit.* Hinc meritò laudatur Themistocles, qui cum Aristide, cum quo illi simultas erat, ad peragendam legationem collega delectus, Vis, inquit, ut in his montibus simultatem deponamus? Nam, si uidebitur, reuersi illam resumemus. Si enim ille priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati magna cum laude; quanto studiosius priuatos nostros affectus, uel nostræ saluti, uel Ecclesiæ utilitati, uel Dei gloriæ postponere debemus.

Memorabile est quod de Siluio quodam, qui moriens octoginta masculos reliquit liberos, memoriæ proditũ est.

Bruſonius lib. 2. ca. 4. *Exempla.* 1. Plutarc. in Grę. Apop 2.

3. Stob. ſer. 82.

Moritu-

Moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, ijsq́ue rumpere. Id cùm singuli recusassent, eo quod impossibile, ipse singula iacula exemit, ac ita facile confregit omnia, filios admonens his verbis: Si concordes eritis, validi inuictiq́ue permanebitis: contrà, si dissidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnatu faciles. Sic floruit Ecclesia quàm diu, sicut in exordio, *credentium erat cor unum, & anima una*. Sed postquam cœperunt Christiani, *non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt, quærere*; nec omnes *idem sapere*, sed *peregrinis & uarijs doctrinis abduci*, ab vnitate fidei in sectas & hæreses, ab hæresibus ad atheismum itum est. Leo Byzantinus apud Athenienses legatione fungens, quum, altercante populo, suggestum conscendisset, eo quod valdè obesus & crassus esset, à toto populo sublatis cachinnis irrideretur. At ille, Viri, inquit, Athenienses, ego crassus & obesus vxorem quoque habeo pinguissimam: tamen concordes vnus capit lectulus; discordes, nec tota domus. Huc etiam pertinere potest Sertorij Ducis Romani commentum de caudа equina. Duos constituit equos, alterum validissimum, alterum infirmissimum: & huius caudam à valido iuuene uniuersam conuelli, illius ab infirmo sene paulatim carpi iussit. Sed dum adolescentis dextera irrito se labore fatigat, senio confecta manus ministerium executa est. Docere voluit, Romanum exercitum per partes conuelli posse, eo aliqua arte disiuncto; uniuersum & concordem atque coniunctum non posse. De hac pace in alijs Dominicis plura.

Actor. 4. Philip. 2. 2. Cor. 13. Heb. 13. 4. Philostrat. Vale. Max. lib. 7. ca. 3.

4. *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.*

Pax falsa impiorũ.

LOcus moralis de falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus in eorum cordibus operatur, aut certè omnibus modis operari satagit. Fortis armatus est Satan, quem Christus deuicit. Ille atrium suum, id est, cor peccatoris, ita custodire dicitur, ut *in pace sint omnia quæ possidet*: ut absque vlla contradictione spiritus, sine vllo conscientiæ scrupulo, totum hominem possideat. Hoc

Hoc certè agit diabolus, vt omnem diuini iudicij metum hominum animis eximat, vt in summa pace ac tranquillitate peccent, quos irretitos peccatis tenet; imò ut in peccatis suauiter ludant, cantent, triumphent: sicut illi Babylonij filios Israel captiuos hortabantur ad cantum & uoluptatem, dicentes: *Cantate nobis canticum de canticis Sion*. Sed veri Israelitæ in captiuitate positi, cantare nolebant, dicentes: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra alienа?* Veri fideles à diabolo in peccatum protracti, *non lætabuntur quum malè fecerint, nec exultabũt in rebus pessimis*; sed se captos esse videntes, de pœnitẽtia & luctu cogitabũt, vt Deo suo reconcilietur. *Non cantabunt canticum Domini*, canticum lætitiæ spiritualis, *in terra alienа*, in peccato & ira Dei constituti. *Musica in luctu importuna narratio*. Hoc acerbè redarguit Corinth. Paulus circa fornicarium eorum, *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis*. Vox peccatoris, sed ad pœnitentiam aspirantis, est illa. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisti animam meam ut non periret*. Ministri Satanæ sunt qui homini impio pacem sine pœnitentia uel suadent, uel promittunt, vel dare audent. De quibus per Hieremiam Deus dicit: *Curabunt contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax, & non est pax*. Quum Theodosius Imperator à S. Ambrosio Episcopo Mediolanensi excommunicatus staret, festumque Natalis Domini appropinquaret, sedebat in palatio tristis. Causam à Ruffino præfecto prætorij rogatus, meritò se dolere dixit, quum, quod cuiuis plebeio Christiano liberum esset, hoc illi non liceret, ad ecclesiam videlicet accedere, & sacris participare. Hic Ruffinus monet vt hanc mœstitiam deponat, curatum se pollicitus vt vincula imposita Episcopus relaxet. Egit per hunc diabolus, ut in pace possideret huius peccatoris animam. Sed pius & fidelis Imperator, Ruffini successum non expectans, ad ecclesiam perrexit, & occurrenti ei in uia Ruffino, dicentiq́ue, Episcopum in sententiæ suæ rigore persistere, ideoque hortanti ut in palatium redeat, respondit: *Pergam, & iustas suscipiam contumelias*. Quod & fecit; acceptaq́ue ab Episcopo iniuncta pœnitentia, templum ingreditur, & pacem Diaboli feliciter à se

Allegoria. Psal. 136. Prouer. 2. Eccli. 22. 1. Cor. 5. Esa. 38. Ierem. 6. hist. Eccle. tripar. li. 9. cap. 30. *Exemplũ.*

reijciens

reijciens (qua magis hodie potentes peccatores gaudere volunt) pace Christi & Ecclesiæ fruitur. Nulla maior aut pernicioſior deceptio eſt, quàm in ſtatu peccati, pacē ſibi, vel alijs promittere. Qui alijs hoc faciunt, vt molles animarum curatores, & loquentes placentia, facere ſolēt: horum adulationem prorſus muliebrem, ſatis apta hypotypoſi Thomas Morus expreſſit. Sicut (inquit) aſtuta mater tenerum paruulum, qui nimium diu in lecto ſternuit & iturus ad ſcholam plorat, virgam metuens, blandis uerbis & promiſſis emittit, omnia ei ſalua pollicens, vel quia tam ſeruum non eſt, uel quia præceptor hac vice indulgebit, nec quam pœnam in ſchola luat, penſi quicquam habebit, modò hilari vultu, cum ſuo butyraceo eum à ſe dimittat: ſic multi animarum curatores, diuitibus & voluptarijs placentia loquuntur: ad mortem properantes, & a pœnis infernalibus ſibi metuentes, vana ſpe lactant, omniaque ſalua promittunt; uel quia non ita grauiter Deum offenderunt, uel quia miſericors Deus facilè indulgebit; nec quas poſtea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non contriſtent, ſed beneficos & liberales erga ſe ſentiant. Contra iſtos, qui in peccatis ſuis pacem quærunt, clamat Chriſtus: *Væ uobis qui nunc ridetis, quia lugebitis.* Et iterum alia Scriptura: *Quando uenerit ſuper uos tribulatio & anguſtia, tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me. eo quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieuerint conſilio meo, & detraxerint uniuerſæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus uiæ ſuæ, ſuiſq; conſilijs ſaturabuntur. Auerſio paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.* Latè deſcribit eorum miſeriam, quos in pace diabolus poſſidet. Admiratione dignum eſt, eos qui ære alieno grauantur, & a creditoribus interpellantur, vix gratum cibum ac ſomnum, hac cura ſtimulante, capere poſſe (unde culcitram defuncti equitis Romani, qui maximè obæratus, ſuauem tamen uitam duxiſſe videbatur, emit ſibi Auguſtus Cæſar ad ſomnum, ut aiebat, conciliandū) mortali tamen peccato obnoxios & debitis illis oneratos, pro quibus quotidiè oramus, *Dimitte nobis debita noſtra*, in utramque aurem dormi-

In uita eius. c. 12.

Simile.

Luc. 6.

Prou. 1.

Simile.

Sueton. in Auguſto.

dormire poſſe. Sed cauſas huius ſomni, quo ſuos oppreſſos tenet diabolus, paulo ſuperius diximus, de dæmonio cæco, muto, & ſurdo tractantes. De hac impiorum pace, quam per ſuos miniſtros Satanas operatur, grauiter apud Prophetam conqueritur Deus: *Erit manus mea ſuper Prophetas, qui uident uana, & diuinant mendacium; eo quòd deceperint populum meum, dicentes, Pax, & non eſt pax. Et ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis*, id eſt, populus peccabat. Peccatum enim eſt paries, & macheria, diuidens nos à Deo. *Peccata ueſtra diuiſerunt inter me, & uos.* Hęc peccata, hunc macheriæ parietem, hanc diuiſionem, has inimicitias inter Deum & hominem Chriſtus ſua morte, & gratia diſſoluit. *Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum, & medium parietem macheriæ ſoluēs inimicitias in carne ſua.* Sed ante eius aduentum, *fortis armatus cuſtodiebat in pace omnia ſua*; quia parietem peccatorum miniſtri eius pſeudoprophetæ, & falſi toto orbe magiſtri (non in ſola Iudæa) *liniebant luto abſq; paleis*, id eſt, *laudabant peccatores in deſiderijs ſuis, & iniquos benedicebant.* Lutum molle, eſt fœda adulatio: quæ & mollis eſt, quia placet; & fęda eſt, quia multipliciter turpis eſt; tū in ſe ipſa, quia falſum dicit adulator; tum in origine ſua, & mente adulantis, quia non id ſentit adulator quod dicit; tum ex fine quoque, quia proprium commodum, & alterius deceptionem intendit; tum deniq; quia circa materiā peccati, quę fœda eſt, verſatur. [Parietis nomine (ait D. Gregorius) peccati duritia deſignatur. Aedificare parietem, eſt contra ſe quenquā obſtacula peccati conſtruere. Sed parietē liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut, quod illi peruersè agentes ædificant, ipſi adulātes quaſi nitidum reddant.] Per hos quippe Satanæ miniſtros oīa alba fiunt; quum tamen non alba, ſed *ſepulchra dealbata, plena oſſibus mortuorum*, reatibus & reliquijs peccatorum, impiorū cor da ſint. De his adhuc dicit Propheta: *Væ ijs qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ ætatis ad capiendas animas. Et cū capiebant animas populi mei, uiuificabāt animas eorū*, i. poſtquā molli ſi ꝓdicatione, & adulatione animas decepiſſēt, adhuc ſalua illis oīa promittebāt. [Ad hoc puluillus ponitur (ait S. Gregorius)

Dom. 2. Quadrag.

Ezech. 13.

Eſaiæ 59.

Epheſ. 2.

Pſalm. 10.

Mora. lib. 18. c. 3.

Matt. 23.

Ezec. 13.

Vbi ſupra

Universidad de Deusto
Biblioteca

gorius) vt mollius quiescatur. Quisquis ergo malè agens tibus adulatur, puluillum sub capite, vel cubito iacentis po nit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fuitus laudibus molliter quiescat.] Sed & hæretici hodie, per solam fidem, per certitudinem gratiæ, per fiduciam fidemque specia lem, & alia nefaria dogmata quæ docent, puluillos conlue runt sub capite, & brachio vniuersæ ætatis: timorem iustitiæ diuinæ animis hominum exemerunt, (vt in alterо Promptuario ostensum est) & per hoc, ut egregij Satanæ minister; plurimum illi cooperati sunt, ut in pace omnia sua possideat, sine conscientiæ scrupulo (quam carnificinam uocant) sine timore aut dubitatione salutis vlla, quantumlibet in peccatis maneant.

Locus contra hæreticos.

5. *Si autem fortior eo superueniens, uicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.*

Peccatum penitus extirpandũ.

LOcus moralis de perfecto peccati exterminio. Christi Spiritus, siue in persona sua, siue in corpore suo, quod est Ecclesia, est fortior superueniens, qui vincit diabolum. De quo Ioannes: *Vos ex Deo estis filioli, & uicistis eum*; 1. Ioan. 4. id est diabolum. *Maior enim est* (Spiritus Christi) *qui in uobis est, quàm qui in mundo*; id est, Princeps mundi, diabolus. Sed Spiritus Christi in quolibet verè Christiano Rom. 8. ita vincit diabolum, *ut uniuersa eius arma auferat, in quibus confidebat*: id est, vt omnia prorsus peccata, omnes cupiditates, & occasiones peccati, quæ sunt arma peccati, vel ad peccandum, penitus à se longissimè remoueat. Si septem latrones domum tuam ingressi essent, & sex quidem fortiter eiecisses, septimum verò negligeres, quomodo securus in domo quiesceres? Moyses contriuit vitulum aureum in puluerem minutissimum, & dedit populo ex eo bibere, docens nihil prorsus peccati remanere in pectore debere. Auis in laqueum, aut mus in muscipulam cadens, si vel illa minimo ungue, vel hæc extremitate caudæ teneatur, perinde actum de vita est, ac si toto corpore teneretur. Pharao multis plagis, percussus, tandem Dei populum, ita dimittere voluit, *ut oues tantùm, & armenta uestra remanerent*. At Moyses respondit: *Cuncti greges nostri pergent nobiscum: non remanebit ex eis ungula, quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri*. Voluit astutus Rex, vt saltem illis pignoribus relictis, occasionem redeundi necessariam haberent. Vult serpens callidissimus, ut, etsi pecuata deferimus, occasiones tamen peccatorum domi relinquamus. Ludum (ait) relinque, sed aleas, & taxillos, & mẽ binam tuam non potes honestè eijcere. Non quidem odio habebis inimicum, sed quid necesse est eum diligere? Hæ sunt Pharaonis nostri, & diaboli uoces. At Moyses noster, Christus Propheta noster, uniuersa arma peccati auferri iubet. *Non remanebit ungula*. Ne minima quidem pars affectus nostri peccato seruiet. *Omnia sunt ad cultum Dei nostri necessaria*. Totum cor, tota anima, totus intellectus, tota uoluntas, totus homo. Nullum diabolo pignus apud nos remanebit. Quicquid præter Deum, & non in ordine ad Deum diligimus, pignus diaboli est: ꝙ à nobis dum repetit, & eius occasione aditum in cor nostrũ habet, per illud unum ad alia peccata nos trahit, uel certè à Deo nostro satis distrahit. Appositè ad hanc rem S. Basilius: [Sicut præ- Lib. de uera uirginitate. do aliquis domum prædaturus, à toto quidẽ ingressu prohibitus, sed primo tamen limine aliqua fraude occupato, arma ibi aliqua clanculum deponit, aut lanceam, aut clypeum, aut galeam, etsi sociorũ gratia egressus tantisper foris uideatur, potestate tamen intus est, obq; id, ꝙ ex armis suis ibidem posuit, propriam, suiq; iuris ac sociorũ, quos paulo post secum introducturus est, iam fecit domum: ita profectò voluptatis ac peccati miles atrox, domum sibi per circuitũ quærens, etsi in mentis adyta non intromissus excludi uideatur, tamen aliquid armorum suorum, vel aspectus lanceã eminus per oculos uulnerantẽ, uel sermonis impudici galeã per aures penetrantem, uel manuum tactũ in ilar clypei cuiusdam in anima uirginis ponẽs, foris adhuc esse uideatur, peccati perpetratione nõdum inquinato corpore, potestate tamen intus est, per arma ibi deposita uitiãs mentẽ. Obstruendus igitur primus satelliti carnis ingressus, ut nullus illi corporis sensus pateat.] Hoc est uidelicet uniuersa diaboli arma diripere. Qui adulteram uel concu-

Exod. 10.

Allegoria.

Pignꝰ diaboli.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

binam è domo eijcere vult, neq; monile, neq; annulum, neq; calceum, nec aliquid quod ipsius est, apud se retinere debet, ne sint, vel redeunti pignora, vel noui desiderij incitamenta. In Leuitico præcipit Deus *carnem iuuenci, & pellem eius comburi extra castra, quia sacrificium est pro peccato.* Non solùm carnes, sed & fæces sacrificij pro peccato in locum immundum proijci vult, vt nullæ peccati reliquiæ, vestigium nullum remaneat. Sic de subuersione Gentium quæ idola colebant, loquens Deus, *Aras,* (inquit,) *eorum subuertite, & confringite statuas, lucosq; succendite, & sculptilia comburite.* Nullam vult peccati memoriam remanere. Hoc significantissimè expressit Propheta, dicens: *Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini.* Nam si alium quemuis liquorem præter aquam effuderis ex vase, siue mel, siue oleum, siue vinum, manebit postea uas ipsum, uel liquore aliquo madefactum, & oblinitum, vel odore infectũ, aut saltẽ colore tinctũ. Nihil horũ reperies in aqua, nec illa effusa, quicquã aut saporis, aut coloris, aut odoris in vase reperies. Qui amorem seculi, & peccati reliquias apud se retinent, quasi mel, & oleum aut vinum eor suum effuderunt. Templum quod à Gentibus prophanatum fuerat, Iudas Machabæus *mundari præcepit, & altare construi recens, & noua vasa fieri.* Nos sic templa Dei, & Spiritus sancti esse debemus, ut nulla diabolica vetustas remaneat, dicente Christo: *Ecce, noua facio omnia.* Sic videlicet docet Christus, dicens: *Nemo immittit commissuram à nouo vestimento in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & ueteri non conuenit commissura à nouo. Et nemo immittit vinum nouum in utres ueteres: alioquin rumpet uinum nouum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt: sed uinum nouum in utres nouos mittendum est, & utraque conseruantur.* Docet Christus oportere expoliari veterem hominem penitus, vt induatur nouus. Non debet esse doctrina noua, & vita uetus. Nouum gratiæ uinum non nisi in noua vasa, & in nouas creaturas per Christum factas, infundi debet. Creatio fit ex nihilo. Nihil vetustatis inesse oportet, ut sit creatura noua. Nihil sanè vetustatis (ut cum scholis loquamur) formaliter, nullus consensus in peccatum uetus, etsi materialiter, quoad exercitium inesse,

Leuit. 8. *Allegoria.*

Deut. 7. *Typus.*

Thren. 1. *Simile.*

2. Mac. 10. *Exemplũ.*

Apoc. 21. Lucæ 5.

nere, non est inconueniens, sed causa uirtutis. Sic alibi docet Redemptor noster. *Bonum est tibi debilem, uel claudum, ad uitam ingredi, quàm duas manus uel pedes habentem mitti in gehennam ignis. Itaque si oculus tuus, uel pes tuus scandalizat te, proijce eum abs te.* Docet, quæ nobis sunt coniunctissima, vt parentes, familiares, amicos, statum vitæ, si arma peccati sunt, & occasiones uehementes ad malum, esse à nobis penitus abijcienda. Deus præcepit Sauli, ut destrueret Amalec. *Percute* (inquit) *Amalec, et demolire uniuersa eius; non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice à uiro usq; ad mulierem, & paruulum atq; lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum.* Quid paruuli meruerunt? quid oues & boues? Sed paruuli initia peccatorum notant; futuri enim impij fuerant, & hostes populi Dei, sicuti cæteri Amalecitæ, si adolescere permitterentur: oues & boues materiam peccati significant; nam ex illis suis idolis sacrificabant. Quia Saul huic præcepto non obediuit exactè, sed tum Regem ipsum solum captiuum tenuit, tum gregibus pepercit, regno excidit. Non est captiuandum tantum, sed & occidendum peccatum. Captiuatur negato consensu: occiditur sublato ipso desiderio. Non est parcendum gregibus. Rescindendæ penitus omnes peccati materiæ & occasiones. *Demolire uniuersa eius,* ait Deus. Alioqui regno cælorum excidemus, vt suo temporali regno excidit Saul. Hinc orauit David, exemplo Saulis edoctus, quo cadente, ipse regnauit: *Viam iniquitatis amoue à me.* Non solum iniquitatẽ, sed viam & occasionem quæ ducit ad eam, à se tolli precatur. Salomon filius eius, qua aliter fecit, à Deo apostatauit. Iusserat Deus de alienigenis vxoribus. *Non ingrediemini ad eas, certissimè enim auertent corda uestra, ut sequantur deos earum.* Cautelam datam neglexit. Ingressus est ad eas; sequutus est deos earum.

Matth. 18

1. Reg. 15 *Allegoria.*

Exemplũ.

Psal. 118.

Vide Ambro. ser. 4. in eundẽ. Deut. 12. 3. Reg. 11.

6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.*

LOcus moralis de recidiua peccati. Christus enim postquam calumnijs Phatisæorum respondens, de

Recidiua peccati.

diabolo ab eo superando multa dixisset, nunc ipsum à dæmonio liberatum alloquens docet, quanto ille in periculo uersatur, si à tantis malis liberatus, iterum per suam negligentiam in diaboli potestatem ueniat: & consilium tangit. Ultimum his verbis concludit, talis hominis, in quem eiectus semel diabolus denuò reuertitur, *nouissima eius fiunt peiora prioribus*. In qua conclusione, tota reliqua moralis doctrina continetur. Sunt ergo hominis in peccatum relapsi nouissima peiora prioribus, tribus potissimum modis. Primùm ex parte diaboli, qui hominem à graui peccato liberatum, in quo eum captiuum antea tenuerat, tanto crudelius infestat, tanto uigilantius attendit, tanto acrius inuadit, tanquam prædam è manibus, uel bolum è faucibus. Sic in Euangelio dicitur: *Non inueniens requiem dicit, Reuertar in domum meam, unde exiui.* Diabolus ab homine eiectus, quem seu corporaliter, seu spiritualiter (ut antea explicatum est) possederat, dicitur non inuenire requiem, donec in domum pristinam reuertatur, non quia nusquàm alibi consistere potest, sed quia nusquàm alibi consistere cupit: & quia ardenti desiderio retinetur eum iterum possidendi, quem semel possederat. Si ex carcere aliquis negligentia, aut indulgentia custodis euasit, quia paulo laxius, & humanius tenebatur, & elapsus iterum captus, ad eundem carcerem reducatur, custos haud dubiè simplici cathena antea vinxit, nunc duplici uincere volet. Et si antea per noctis silentium, & requiem eum non uisitabat, nunc non secus de nocte, quàm de die iterum atque iterum inuiset. Et si antea uno ostio aut sera clausum tenebat, nunc sub duplici ostio, & sera concludet. Sic diabolus quasi è carcere suo per Dei indulgentiam elapso, si sua negligentia redeat, ubi prius unam aut alteram suggerebat tentationem, modò quinquaginta subministrabit, omnesque porticus, & aditus claudet, quibus iterum sanari, & Deo reconciliari posset. Hoc est quod in Euangelio dicitur: *Ducit secum septem spiritus nequiores se*, id est, maiori nequitia, & fraude quàm prius ei pecudendo aduigilabit. Sic ex parte diaboli multo peiori loco est, quam prius fuit. Secundò ex parte Dei, quia magis à Deo derelinquitur talis peccator, qui uelut canis ad uo-

1. Ex parte diaboli periculosa.

Similia.

2. Ex parte Dei.

mitum, uel sus ad uolutabrum redit. Nam *ut languor prolixior grauat medicum*, & semel atq; iterum à medico sanatum, sua tamen negligentia recidiuantem, medicus tandem fastidit, & irrito labore fatigatus, deserit, ita Dei indulgentia, & misericordia sæpius abutentem, iustitia Dei deserit. Hinc illæ in Scriptura uoces: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: Ecce relinquamus eam.* Et ad Ierusalem ait Deus: *Quis miserebitur tui Ierusalem, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu enim me dereliquisti, dicit Dominus. Retrorsum abijsti.* Et apud Esaiam: *In quo percutiam uos ultrà, addentes prævaricationem?* Et alia Scriptura: *Iterum eadem peccans, quid proficit humiliando se? Orationem eius quis exaudiet?* Denique Christus ipse in Euangelio, sanato paralytico, hoc expressè comminatur, dicens: *Ecce iam sanus factus es. Iam noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.* Hoc autem totũ propter ingratitudinem fit, quæ aggrauat eorum peccata, qui post multa peccata condonata, adhuc eadem peccare non desinant. Quum enim iuxta Christi uerbũ, *Cui plus dimittitur, plus diligit*; profectò cui plus dimittitur, si adhuc offendat plus ingratus est, & contra dilectionem Dei plus peccat. Quod & illa parabola docet, qua conseruus, cui dominus roganti decem talenta remiserat, statim conseruum propter duo talenta in carcerem mittit. Cui dominus dicit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet uniuersum debitum.* Hæc ira propter ingratitudinem auari conserui processit. De hac Dei ira in frequenter recidiuantes, scripsit Apostolus: *Terra sæpe superuenientem bibens imbrem* (diuinæ scilicet misericordiæ) *proferens autem spinas ac tribulos: maledictioni proxima est.* Quam Dei iram erga recidiuantes, exemplis scriptura confirmat. Dauidem in uxore Vriæ peccantem sola morte pueri nati puniuit Deus. Eundem paulò post numerantem populum peste, & multorum millium nece percussit. Achab de sublata uinea Naboth ab Elia increpatus, & pœnitentiam agens, uineam consequitur. Postea ad impietatem redieus, & Michęam Propheram carceri manci-

Eccli. 18. *Simile.*

Ierem. 51.

Ibidem 15

Esaiæ 1.

Eccli. 34.

Ioan. 5.

Lucæ 7.

Matt. 18.

Hebr. 6.

Exempla.

3. Reg. 12. & 24.

3. Reg. 20 & 22.

Exod. 15. pans, in bello occiditur. Pharao cum toto suo exercitu in mari rubro submersus, horrendum illum exitum, post tam multas acceptas plagas, & tot promissa de populo dimittendo uiolata, sortitus est. Vnum extra Scripturam subijciam exemplum. Canonicus quidam lubricus grauiter

In vita sancti Francisci, per S. Bonauen. cap. 11. firmitate correptus, à S. Francisco, facto super eum signo crucis, mirabiliter sanatus est, admonitus ab eodem diligenter ne ad vomitum rediret. Ille postea corpus impudicitiæ reddens, quum in domo cuiusdam Canonici cœnasset, domo tota corruente, cæteris omnibus illæsis & euidentibus, solus repentina morte extinctus est. Hæc est ingratitudinis pœna; hoc recidiuæ, ex parte iræ diuinæ, periculum. Nunquam sanè de misericordia Dei desperandum, nec vnquam sera est ad bonos mores via, & *misericordia Dei non est numerus; & si fuerint peccata nostra sicut coccinum, ueluti nix dealbabuntur; & si fuerint rubra ut uermiculus, uelut lana alba erunt*, si per pœnitentiam ad

Psal. 90. Esaiæ 1.

Homil. 6. de pœnit. Matth. 18 Deum reuertimur: ac denique, vt verissimè S. Chrysostomus scripsit, *Tametsi millies quis peccauerit, millies pertet confiteri*: quia si fratribus nostris remittere *non septies tantùm, sed & septuagies septies* iubemur, multò sæpius

Psal. 144. parcet pœnitenti Deus, cuius *miserationes sunt super omnia opera eius*. Hæc sanè vera sunt. Recidiua tamen peccati frequens, periculum hoc habet, ut oblitus misericordiæ Deus, iustitiam exerceant, fiantque nouissima peiora prio-

Eccli. 3. ribus. *Qui amat periculum, peribit in illo*. Non dicit, qui incurrit periculum; sed, *qui amat periculum*, id est, qui studiosè & affectatè exponit se periculis peccandi: & qui præsumit de venia. Peribit quoque in periculo non

Simile. infallibiliter, sed probabiliter. Cæterùm, si quis medicus diceret, & cum authoritate infallibili diceret, si post morbum recidiuas, peribis in illo; intelligens tamen quod non infallibiliter perires, sed ualde probabiliter: profectò sic corporis sanitati studeremus omnes; vt à recidiua nihilominus diligentissimè caueremus. Idem & in animæ salute fieret, si tam chara hæc esset quàm corporis: hoc est, si Christiani essemus, non homines tantùm; imò si homines essemus, & aliquid, plus quàm bruta, saperemus.

Tertiò,

Tertiò, & potissimum ex parte peccatoris ipsius, hominis in peccata frequenter elapsi, nouissima fiunt peiora prioribus, idque varijs ex causis. Primùm, quia quum in omni peccato mortali sit auersio à Deo per transgressionem mandati, & conuersio ad creaturas per uoluptatem peccati; ex hac posteriori parte per consuetudinem peccandi generantur praui habitus, qui difficilem reddunt conuersionem ad Deum. Qui sæpius vel per creditores, vel causa furti, aut alterius criminis in carcerem coniicitur, ille tandem verecundiam & pudorem carceris deponit, nec catenas erubescit, nec detentionem magnoperè sentit. Sic peccatori sæpius recidiuanti dicit in Scriptura Deus: *Frons meretricis facta est tibi. Nescis erubescere*. Vestis aliquando sic ex nimio vsu, nimiaque uetustate atteritur, ut ruptutæ eius resarciri nequeant; eo quòd ita debilis ac tenuis factus est longo vsu pannus, vt nec filum sustentare possit, nec acum. Sic peccata repetita, & longa consuetudine inolita, ita animam debilem & languidam reddunt, ut nec Dei inspirationes, nec prædicatorum uerbi admonitiones, admittere aut sustinere valeat: ut nec acum timoris Domini intromittere, nec charitatis filum, quod timor introducit, susçipere queat. Nempe (ut appositè scripsit Sanctus Augustinus.) [Ex uoluntate peruersa fit libido: & dum seruitur libidini, fit consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, fit necessitas,] id est, dura seruitus peccati. Vnde pulchrè sanctus Ambrosius: [Facilius inueni qui innocentiam seruarent, quàm qui congruè pœnitentiam agerent.] Febris recidiua difficillimè curatur, non propter morbi magnitudinem, sed propter subiecti debilitatem. Corpus enim priori morbo, eiusque cura multum exhaustum, facilioria illa & fortiora remedia, ut uenæ sectionem, superfluæ materiæ eductionem, humoris peccantis debitam correctionem, non iam patitur, ideoque per quædam extraordinaria sanari debet. Sic in primis peccatis nec uires gratiæ exhaustæ sunt, nec animæ uires attritæ quasi & attenuatæ adhuc. Sanari possumus per Ecclesiasticam disciplinam, quasi uenæ sectionē: per inflictas diuinitus pœnas, quasi per superfluæ materiæ eductionē: per salutares admoni-

3. Ex parte peccatoris.

Simile.

Ierem. 3.

Simile.

Cõfes. lib. 8. cap. 5.

De pœnit. lib. 2. cap. 10.

Simile.

admonitiones, quasi per peccantis humoris correctionem. At in itineratis peccatis, hæc omnia deficiunt, vel quia contemnuntur, vt dictum est de sæpius incarcerato, &, vt
Prouer. 18 alia Scriptura dicit, *Impius, quum in profundum venerit contemnit*; vel quia anima contrarijs cupiditatibus alienata (quæ illi quasi in naturam versæ sunt) noua hæc remedia sustinere & capere non potest. Nam quemadmodum multi etiam boni & iusti verbum perfectionis capere nequeunt, vt seipsos propter regnum Dei castrare (de quo
Matth. 13 Christus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*) ita impij verbum salutis necessariæ capere non possunt: id est, capere nolunt propter voluntatem habitibus peccatorum depravatam. Quare S. Dauid in persona peccatorum, qui
Psalm. 50. longa peccandi consuetudine aggrauantur, sic orat: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in visceribus meis*. Quasi dicens: Cor meum ita nunc vetustate peccati attritum est, vt planè noua creatione, nouo Spiritu mihi opus sit. Fac mihi aliam vestem, & indumentum nouum, & *stolam primam*, qualem filius prodigus,
Lucæ 15. ad patrem per pœnitentiam reuertens, accepit. Hic ergo
Recidiuãs 4. hostes habet. obseruet diligenter peccator recidiuans, quòd quum cæteri peccatores contra tres tantùm hostes bellum gerant, dæmonem, mundum, & carnem; ille etiam contra quatuor pugnare debet, eumque infestissimum, *Consuetudinem*:
Dom. Sexagesi. De qua in alio Euangelio, circa cor durum, aliqua diximus.

Text. 4. Causæ verò ex parte peccatoris recidiuantis, cur citò recidiuet, & locum iterum diabolo faciat, atque ita nouissima eius fiant peiora prioribus, tres assignari possunt. Nempe sicut ex graui infirmitate conualescens, facilè in morbũ
Simile. relabitur, nisi diligenter sibi caueat, & quædam adhuc medici præcepta seruet; sic è graui peccato liberati (qui quum prius muti, surdi, ac cæci essent, nunc singulari DEI beneficio vident virtutis viam, & delectantur in ea, audiunt monita salutis, & amplectuntur ea; confitentur peccata sua, & detestantur ea) facilè in peccatum relabuntur, nisi magnam salutis suæ curam gerant. Primùm,
1. Causa. quia recenter Deo reconciliati, iam se sanos & ualentes esse putant: sicut qui recens conualuit, videtur sibi statim ita

ita ualidus, vt quiduis comedere ac bibere, quiduis agere liceat; vnde dietæ ratione non seruata, quæ corporis vires paulatim reficiat, facilè in febrem recidit. At recenter ad DEVM conuersus, debilitatas animæ suæ vires (vt prius diximus) attendere debet, ideoque non se adhuc valentem & fortem, sed infirmum ac debilem contra occasiones peccatorum existimare. Nam & animæ sanitas paulatim incrementum capit. Vnde Scriptura: *De propitiato peccato noli esse sine metu*. Imò (vt alibi ostendimus) tunc maximum cadendi periculum est, quum recenter ad DEVM conuersi, recenter è diaboli faucibus erepti sumus. Secundò, sicut qui è graui morbo recens conualuit, non nisi optimis & salubertimis cibis nutriri debet, vt deperditas morbo uires corpus recuperet: sic recens à peccato resurgens optimis & delicatis alimentis spiritum refocillare & corroborare debet, vt precibus attentius incumbere, verbo Dei audiendo diligentius uacare, pijs libris legendis operam dare. Vnde in Canticis noua & tenera sponsa dicit: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo*.
Eccli. 5.
2. Causa.
Cant. 1.

Tertiò, qui recens conualuit, certis exercitijs corporis uti debet. Multi enim relabuntur in morbum, quia nullum exercitium faciunt. Sic Deo recens reconciliatus, & à dæmonis iugo ereptus, bonis operibus se exercere debet. Nam quia hoc non fiebat, quia otiosam & vagam sanati peccatoris animam diabolus repperit, in eam rursum ingreditur, vt in hoc Euangelio dicitur: *Et inuenit eam scopis mundatam & ornatam*; addit Diuus Matthæus, *uacantem*. Vnde * Patres exponunt, ociosam, & diabolo accommodatam, propter negligentiam & ignauiam cordis. De qua negligentia, & quomodo multorum peccatorum, & frequentis recidiuæ sit causa, in alio Euangelio diximus. Sanè quòd uacuam animam opprimit diabolus, in illis uerbis expressit Iob, de diabolo loquens: *Ante faciem eius præcedit egestas*, id est, otiositas, & boni operis vacuitas uiam diabolo præparat. Vnde & Apostolus quum dixisset: *Nolite locum dare diabolo*, adiecit: *Laboret unusquisque, manibus suis operando quod bonum est*. Nam vt Cato eleganter dixit: [Homines
3. Causa.
Matth. 12
* Ambrosius Hier. Chrys. & Beda in hũc locũ.
Iob 41.
Ephes. 4.
Apoph.

Scopis mũ data.

mines nihil agendo, malè agere discunt.] Sanè domus scopis mandata, puluere tantùm suo purgatur; lutum & cespites scopa non mouet; grauiores peccatorum sordes, & quæ tenacius adhærent, ferro acrioris pœnitentiæ re-

Matth.3.

scindendæ sunt, & multis lachrymis abluendæ, multisque postea bonis operibus expurgandæ: quòd totum vocat D.Baptista, *Fructus dignos pœnitentiæ*. Sed ideo recidiuamus, quia per bonorum operum exercitia, huiusmodi fructus dignos non proferimus: Atque hæ quidem recidiuationis causæ sunt.

Recidiuatio quàm graue peccatum.

Nunc de eius grauitate & turpitudine pauca. Sicut libertus libertate donatus, patronum offendẽs, grauiùs peccat quàm seruus: sic Deo per Christum reconciliati, è potestate diaboli & tenebrarum erepti, vera libertate Spiritus donati, multo atrocius recidiuando offendunt, quàm qui *natura filij iræ* & serui peccati viuunt, fide & gratia Christi nunquam accepta. Vnde Diuus Petrus: *Melius erat illis non cognoscere uiam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato.* Dicebat S. Arsenius. Qui peccata peccatis addit, quũ ea resecare deberet pœnitentia & diligentia, similis est ligna scindenti & humeris suis imponenti; quumque iam satis onustus est, ut portare non valeat, noua tamen ligna humeris superaddit, & onus auget. Recidiuantes post peccatorum confessionem & absolutionem Sacerdotalem, similes viperis sunt, quas ferunt in littore maris positas, sibilo ad se ex profundo gurgite mũrenulam euocare, vt eius opera fœtus concipiant: quæ cùm ad hoc venenum deponant, ubi à consorte recesserunt, venenum iterum resumunt, quo solito more noceant. Vipera quoque (ut scribit Plinius) adueniente hyeme, uenenum euomit, & in terra se occultat; sed uere adueniente, exit, ac venenum in ea nouum generatur, multo pernicioſis veteri. Idem enim facere uidentur qui ad horam, dum Sacerdotes adeunt, uel dum Deum in Ecclesia precantur, vel aliqua aduersitate turbati, peccati uirus quodammodo deponunt, & magnam emendationem statuunt ac promittunt; peracta uerò confessione uel oratione, & cessante tribulatione, uirus iterum, quod euomuerant, resorbent, ad ue-

In uita eius apud Surũ. tom.4 pag. 257.

Simile.

Ambrosi' ĩ Exahem. lib. 5. c.7.

Simile.

Natur. hist. lib.8. cap.39.

ad uetera peccata prolapsi. Certè quum peccatum porta inferi sit, & ianua inferni, sicut qui ad fores palatij Principis frequenter & continuis diebus residet, ostendit se palatium ingredi velle, & eius rei magno desiderio teneri: sic plaudè qui frequenter peccat, ostendit facto velle se infernum intrare. Sanè sicut illi qui iuxta rapidissima flumina commorantur, auribus usu obsurdescentibus, molestissimum aquarum fragorem sine vlla molestia perferunt, sic consuetudo delinquendi minuit admirationem delicti. Et sicut qui vicinum habet fabrum ferrarium, cuius malleus nocte dieque incudem ferit, principio quidem molestissimè hoc fert, & somnum inquietum ducit; tandem tamen diu assuefactus, nihil molestiæ percipit, sed inter crebros & sonoros ictus altum stertit; sic omnino ad primam peccata acres remorsus & ingentes animo clamores peccator sentit, & vix præ dolore somnum capit; at usu & consuetudine peccati ita in peius mutatur, vt nullo conscientiæ clamore, quantumuis ualido, excitetur, aut euigilet à peccato. Imò fabrorum huiusmodi canibus similes isti sunt, qui continuis malleorum ictibus assueti, etiam altius indormiunt. Tantam vim in animam habet, non tam peccatum ipsum, quàm peccandi consuetudo. Appositè Diuus Basilius: [Quemadmodum in pestilentibus locis sensim attractus aer latentem corporibus morbum injcit: sic in praua consuetudine, maxima nobis mala hauriuntur, etiam si statim incommodum non sentiatur.] Docet hoc Propheta, dicens: *De radice colubri egredietur regulus.* Si serpentem negligis, basiliscus fiet. Si parua nauis foramina nõ obturas, aqua paulatim accrescens submerget nauem. Denique de recidiuante propriè intelligitur, quod Sapiens dicit: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Quemadmodum enim qui funes nectunt, alterum semper alteri funẽ attexunt & interserunt, ut longior fiat; sic qui in profundo malorum festinant, priusquam priori peccato finẽ imposuerint, adoriuntur secundum. De hac recidiua peccati, maximè hæresis, grauissimi peccati, in oratione quadam nostra, De recidiua hæresi, quæ cũ altero Prõptuario exciditur, plura diximus. Vt autem ex Scriptura exemplum profe-

S. Iordanes apud Suriũ to.7

Similia. 1.

2.

3.

Homil. 9.

Esa. 14. 4.

Prouerb. 5

Basi. ĩ Esa. cap. 5. 5.

proferamus artis & industriæ diabolicæ, qua de peccato in peccatum hominem trahit, ut faciat semper nouissima peiora prioribus, unus Sampson hoc suo malo docuit. Ille enim primùm duobus funibus lineis, deinde nerueis, postea uerò septem nouis funibus fuit alligatus, & quanto magis in Dalilæ suæ consuetudine perseuerabat, tanto fortioribus eum uinculis alligabat. Postea ipsa eius crines dormienti abscidit. Deinde Philistæi oculos eruerunt, uinctumque per uias, plateas, & tabernas illudentes, deduxerunt: postremò ad molam eum pertraxerunt. Sic peccator Dalilæ suæ, id est, carnis blanditijs obsequens, ex paruis malis in maiora, ab aspectu ad sermones, à sermone ad contactum, à contactu ad oscula, ab osculis ad peccati consummationem procedit, quousque diaboli eius cruenes, quibus caput operitur, abscindunt, per quos uerecundia significatur, qua deperdita, eum quocunque uolunt, deducunt. Oculos euellunt, hoc est, cœli atque inferni considerationem ei adimunt. Postea per plateas deridendum, infamem reddunt. Postremò ad molam & pistrinum doloris sempiterni miserum perducunt. Sic de malo in peius, de peiore in pessimum pertrahit suos aduersarius noster diabolus. Hanc succrescentem semper in deterius peccatorum herbam his uerbis explicat D. Basilius:

Inc. 9. Esa. *Simile.*

[Vt gramen præ cæteris herbis prolis est numerosæ, nec unquam intermoritur, aut desinit gignere ex se, sed semper extremitas primitiuæ genituræ origo fit succedaneæ sobolis; sic peccatum, aliud sibi simile semper progignit, ut fornicatio fornicationem, quæ repetita ardescit magis, non restinguitur; & assuefactio mendacij, mater fit mendacij: & sic in alijs peccatis:] Qui post ieiunia, confessiones, pœnitentias pro peccatis susceptas, in eadem recidit, similes sunt pueris qui in pugna sua ludiera alter alterum quasi hostem capit. & accerrimè, ne capiantur, currunt ac decertant; finito autem ludo, amicissimè se mutuò complectuntur, & corrident. Sic enim isti, quasi ludicram ad tempus cum diabolo pugnam instituere uidentur pœnitendo, lachrymando, ieiunando; sed mox ad pristina peccata redeuntes, amicitiam renouant. Principes filiorum Ephraim malum hoc magnum cognouerunt, quum fratribus

bus suis, post multam filiorum Iuda occisionem, ii. gentem quoque prædam mulierum & filiorum Iuda ducentibus, dicerent: *Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adijcere super peccata nostra, & uetera cumulare delicta?* Satis illis erat in occisione semel peccasse. Noluerunt in abducendis captiuis rursum peccare. Huc etiam referri possunt quæ de consuetudine peccati in alio Euangelio protulimus. Recidiuantes uerò post pœnitentiam, similes illis sunt, qui ambulantes de nocte per plateas, audito tympano, post ciuis pulsum arma gerere non licet, ensem apud amicum reponunt, sed postridiè eum resumunt. Sic enim isti, finita Quadragesima, aut peracta pœnitentia, ad pristinas peccatorum sordes, quas ad momentum propter indictum pœnitentiæ tempus deposuerant, sedeunt.

2. Para. 28

Dom. Sexa. tex. 4. *Simile.*

7. *Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud.*

De audiendo uerbo Dei.

LOcus moralis duplex: Vnus contra auditores uerbi infructuosos: alter contra non audientes. Beatos enim illos Christus hic pronuntiat, non qui audiunt tantùm, sed qui audiunt, & custodiunt uerbum Dei: ideſt, in quos semen uerbi Dei, ut in terram bonam, cadit; & qui *corde bono & optimo uerbum retinent, & fructum afferunt cum patientia.* Super quæ verba præsentem locum in alia Dominica tractauimus. Sed hic, iuuante Christo, pauca adijcie-mus. Christus utrumque hic commendat, audire verbū, & custodire uerbum: & ut frustra auditur, quod non custoditur, ita difficilè custoditur, quod non auditur. Duplex igitur erit locus. Vnus contra auditores infructuosos, alter contra non audientes, & hoc salutis medium negligentes. Ad prius quod attinet, custoditur uerbum Dei à nobis bonis operibus, quemadmodum ignis seruatur in fomite. Vnde in Apocalypsi, quum dixisset beatus Ioannes: *Beatus qui audit, & qui legit uerba prophetiæ huius*, pronius adiecit *et seruat ea, quæ in ea scripta sunt.* Iacobus quoque scripsit: *Estote factores uerbi, non auditores tãtùm, fallentes uosmetipsos.* Quomodo autem seipsum fallat, Christus

Contra auditores infructuosos *Simile.*

Apoc. 1.

Iacob. 1

Luc. 6.

Matth. 7. stus docuit, dicens: *Seruus sciens uoluntatem Domini sui, & non faciēs, vapulabit plagis multis.* Et alio in loco: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domū suā super arenā, & descendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerūt uēti* (ideſt, uariæ, ſeu tribulationes, ſeu tentationes, poſt verbum auditum exortæ ſunt) *& irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Magna enim eſt ruina credentis, & non facientis voluntatem Dei. Vnde & hic locus contra hæreticos. Locus contra hæreticos.

nostri temporis hæreticos valet, qui sola fide hominem iustificari, bona autem opera ad salutem necessaria non esse, impiè dogmatizant. Christus enim beatos, ideſt, iustos & Deo gratos pronuntiat, non qui audiunt tantùm, aut audiendo credunt, sed qui operando custodiunt. Sanè tantum in hac parte differt hæreticus à Catholico, quantum sophista à Philosopho, uel pharmacopola a medico, uel ostentator a practico; virtutem qui uerba putant ut lucum lignator. Sed illis omissis, quos in altero Promptuario subinde [adhoc quod attinet] refutauimus; ad nostra veniamus. Dicit Dominus: *Beati qui audiunt & custodiunt.* non dicit, qui audierunt, & custodierunt; vt intelligamus, in vtroque tota uita perseuerādum esse. Istud autem quo modo assequi possimus, docet Sapiens sub mysterio his verbis: *Quando sederis cum Principe, diligenter attende quæ sunt posita ante te faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam.* Audire prędicationē verbi Dei, est sedere ad mensam Iesu Christi. Hæc est enim mensa, quam Sapiētia parauit, & ad quā vocat paruulos spiritu, dicens; *Venite, comedite panem meum, & bibite uinum quod miscui uobis.* In hac est *panis* cælestis doctrinæ, quæ *confirmat cor hominis*. In hac est *uinum* gratiæ & misericordiæ Dei, quæ *lætificat cor hominis*. Ad hanc mensam qui sedet, *diligēter attēdere debet, quæ sunt posita ante faciē suā* Et inde quātum hæc ualeat attētio, etiam ubi semper nō adest bona intētio. Principes facere dotum, & Pharisæi miserunt ministros suos, ut comprehēderent Iesum turbis prędicantem. At illi expectantes prædicationis finem, & attente cum turba audientes, non ut discerent, sed ut caperent in uerbo; ita compuncti & mutati fuerunt, ut re-

Prouer. 23

Ibid. 9.

Psal. 103.

Exempla.

infecta redierint. Illis ergo reuersis, dixerunt Pharisæi: *Quare non adduxistis illum?* Responderunt ministri: *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo*, Responderunt ergo eis Pharisæi: *Nunquid & uos seducti estis?* Accipe aliud exemplum. S. Augustinus adhuc Manichæus quum esset, audiens per occasionem sanctum Ambrosium prædicantem, ad fidem Catholicam inducitur. Qua de re sic ipse scribit: [Ambrosium seruum tuum, non vt doctorem veri, sed ut hominem beniguum in me dilexi: & studiosè audiebā disputantem in populo, non intentione qua debui, sed quasi exploraus eius facundiam, utrùm conueniret famæ suæ, & verbis eius suspendebatur intentus. Rerum autem incuriosus, & contemptor astabam, & delectabar suauitate sermonis. Sed ueniebant in animum meum simul cum verbis quæ diligebam, res etiam quas negligebam. Et dum cor aperirem ad excipiendum quàm disertè diceret, pariter intrabat, & quàm verè diceret; gradatim quidem.] Sunt hæc duo illustria exempla quantum ualeat sedula attentio, etiam ubi non adest semper bona intentio. Sed & ille legis doctor, qui interrogauit Christum de maximo manda to, *tentans eum*, vt Matthæus refert, ex Christi responso sic conuersus, & mutatus est, ut, laudata Christi responsione, addiderit, dilectionem Dei, & proximi, maius esse omnibus holocaustomatibus, & sacrificijs. Vnde Christus dixit illi: *Non longè es à regno Dei*, vt est apud Marcum. Adeò qui tentator accessit, & superbus, abijt instructus, & humilis, atque æternæ saluti proximus. Sequitur in Salomone: *Et statue cultrum in gutture tuo*. Culter iste uerbum Dei est, quod auditur in mensa Christi: iuxta illud Apocoli, *Assumite gladium Spiritus, quod est uerbum Dei.* Hic culter in gutture statuendus est, quia verbum Dei comedendum, hoc est, in corde reponendum, iuxta illud ad Ezechielem, *Comede uolumen hoc*, vt alibi exposuimus; & ruminandum in memoria, & repetendum in uoce est, vt de eo finita concione mutuò loquamur. Sed hoc deest, qui audiens uerbum, non habet animam suā in negotijs, in pecunia, in patinis, sed in potestate sua, ut rei præsenti eam applicet; qui habet animū à prauis affectibus li-

Ioan. 7.

2.

Cōfess. li. 5. cap. 13. & 14.

Matt. 22.

Marc. 12.

Philip. 6.

berum, ne suffocetur Dei verbum. Dicit enim Scriptura: *Audit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi, & proiciet illud post dorsum suum.* Item qui habet animum non in via distractum, & vagantem, sed attentum, & collectum, & discendi cupidum. Quando epistola aliqua obsignata nobis offertur, statim illam aperire, eiusque subscriptionem scire cupimus, quidque in ea scriptum sit, intelligere. Epistola, & nuncia uoluntatis Dei, est verbi Dei prædicatio; quam obsignatam in multis parabolis, mysterijs, & altis principijs, resignat, exponit, & deducit pastor Euangelicus. Si illa resignatio non delectat, non mouet, nō operatur in nobis, nostra id culpa fit, qui malè dispositi accedimus. Quemadmodum enim fax madida, licet igni applicetur, lumen tamen non accipit; sic passionibus tumidi, & humidi, ab ignito Dei verbo non inflammantur. Quare Dauid, quum dixisset; *Ignitum eloquium tuum uehementer*, statim subiecit; *& seruus tuus dilexit illud.* Ideo quippe ignitum est, quia diligitur. Alioqui sicut otiosi pueri ex silice interdum ferro ignem excutiunt, non ut ignem accendant, sed ut uideant, quomodo euolent scintillæ, & modò has, modò illas euolantes scintillas laudant, & admirantur, sed escam non admouent, ut lumen, uel ignis accendatur: sic multi, imò innumeri auditores, curiosi magis quàm Christiani, ad prædicatoris uocem, tanquam ferrum percutiens, intellectum suum, quasi silicem admouent, ut attentè audiant, quàm aptè, & eleganter dicat, sed escam uoluntatis non apponunt, ut ea ad uirtutem accendatur. Quum uarios concionatores audierint, plus (inquiunt) uolat hic, quàm ille, elegantius iste, copiosius ille, doctius alter perorauit. Fit ergo illis sacra concio sicut carmen quoddam musicum, ubi cantatoris vox laudatur; quod autem cantauit, non aduertitur. Et quemadmodum accidit aliquando, ut de nocte in plateis musica sonante, è lecto quis surgat, ut audiat; ea uerò finita, lectum repetat, & somno, sicut prius, indulgeat; sic planè fit, ut audita concione, qui carnales, auari, superbi eò accesserunt, tales etiam domum redeant, & peccati somnum repetant: nihilo uel meliores, uel seniores, uel prudentiores contra peccatum effecti, quàm

Eccli. 21.

Similia. 1.

2.

Psal. 118.

3.

4.

5.

bonus ille ministet, qui rogatus ab hero, quid è concione reportauerat; galerum tuum, domine, & pallium respondit. Tam crassa, & supina negligentia parit tandem etiam contemptum uerbum Dei, qualem Iudæorum describit Propheta: qui uerba Propheratum, Deus hoc mandat, Expecta iudicium Dei, modicum & non tardabit; his verbis vulgaribus irridebant. *Manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi; modicum ibi*, id est: Mandet Deus, & remandet, ut uolet, nos uiuemus, prout liberet. Quibus Deus respondet: *Propter hoc audite uerbum Dominī, uiri illusores. Ego ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura; & delebitur fœdus uestrum cum morte, & pactum uestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cùm transierit eritis in conculcationem.* Solet simia, si quando se in speculo uidet, propter nimiam suam deformitatem speculum statim abijcere, &, si potest, in multas partes confringere. Tales simiæ fiunt tandem negligentes verbi Dei auditores, ut uerbum ipsum Dei, eiusque prædicationem, in qua ueluti in speculo omnia sua peccata, uanitates, & ineptias omnes ad uiuum repræsentari uident, penitus contemnant, & abijciant, eiusque cursum, & officium, si qua poterunt, uel tollant, uel impediant.

Exemplū. Esaiæ 26.

Simile.

Neque est, quòd prædicatoribus imputent, qui minus ex uerbi Dei prædicatione proficiunt, quia spiritum hodie, & sanctitatem Apostolicam non habent. Nam & ipso Apostolorum tempore, quo confirmata fuit doctrina, *contestante Deo signis, & portentis, & uarijs uirtutibus & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam uoluntatem*, dicit tamen Paulus: *Non omnes obediunt Euangelio*, & ex Esaia prolatum de se, suisque coapostolis affirmat: *Domine, qui credidit auditui nostro?* id est, prædicationi nostræ. Non est igitur cur prædicatoribus hodie parum fa, quum & ipsi Apostoli multis in locis absque fructu, imò cum contradictione multa, & (ut ait Paulus) *aduersarijs multis*, prædicauerint. Sed accidit hodie plerisque auditoribus, quod Iudæis Apostolorum tempore, quibus Paulus dixit: *Quoniam repellitis uerbum Dei, & indignos*

Auditorū profectus non pēdet à sāctitate prædicantis. Hebr. 1. Rom. 10.

1. Cor. 16.

Actor. 13.

nos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad Gentes: imò & Christo ipso prædicante, qui etiam Iudæis dixit: *Quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in uobis.* Omnes enim audientes uerbum Dei, & non custodientes illud, hoc ipso maximè ostendunt se indignos æternæ vitæ; & in illis omnibus Christi sermo non capit; uel quia recta non credunt ea quæ de contemptu mundi, de pœnis impiorũ, de mercede iustitię, in prędicatione verbi dicuntur; vel credentes scandalizantur, & *abeunt retrò, dicentes, Durum est verbum hoc; quis potest capere illud?* Contingit enim hodie in doctrina morum, quod Iudæis contigit in doctrina fidei. Sicut illi in Christum credere noluerunt, sic nos hodie obedire Christo nolumus. Vtrumque autem æquè ad interitum ducit. *Beati* enim, id est, iusti & grati Deo sunt, *qui audiunt verbũ Dei, & custodiunt illud.* Miseri ergo & impij, qui audientes, non custodiunt. Terræ aliquæ perhibentur adeò esse steriles, ut si in eis tritici purissimum semen sparseris, non triticum, sed typham, aut solas paleas referant. Tales sunt qui ex audito verbo Dei, non fructum pietatis, sed vanitatis, aut curiositatis paleas proferunt. Sed talis terra est maledicto proxima. Remedium huius mali est, vt corde cupiditatibus vacuo, simulque attento, & collecto, verbum Dei audiatur. Cor enim vagum, & incustoditum, & quod communes cogitationes indifferenter admittit, simile est publico diuersorio, quod omnes hospites accipit, & proprio domino vix locum quiescendi relinquit: est simile cymbæ quassatæ, quæ per omnes rimulas bibit aquam, & merces impositas naufragio exponit: est simile vrbi patenti absque murorum ambitu, quam æquè hostes ingrediuntur atque amici: est simile vineæ sepe, & maceria destitutæ, quæ abominibus, uel feris depascitur, uel latrombus spoliatur, & medicum, aut nullum domino suo fructum refert: est simile domui sine seris, & ualuis, in qua omnes liberè habitant, conuersantur, pernoctant. Denique est simile meretrici in publico lupanari prostitutæ, quæ, quum omnes mares admittat, semper infœcunda manet. Quemadmodum vno eodemque uento decem naues æquora secant, aliæ velociùs, aliæ tardiùs, quod non ex parte uenti, qui idem est, sed

Ioan. 8.

Ioan. 6.

Similia.
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

sed ex parte nauium prouenit; quia quædam rimosæ, quædam integræ sunt; quædam magis, quædam minus oneratæ; ideoque hæ in portum, illæ in scopulos deferuntur: sic ad unam & eandem prædicationem, ad unum & eundem diuini Spiritus afflatum alij prosperè nauigant, & paradisi portum tenent, alij in purgatorio hyemant, alij pessimis cupiditatibus onusti, in profundo barathri naufragium faciunt.

Nunc de audiendi uerbum Dei necessitate pauca dicamus: nam difficilè custoditur quod non auditur. Certè quum Apostolus dixit, *Quomodo credent quem non audierunt?* & iterum, *Fides ergo ex auditu, auditus autem per uerbum Christi*, prædicatum scilicet: haud dubiè non solã doctrinam fidei, & materiam credendorum intellexit, sed etiam quæ ad mores pertinent, & mandatorum Dei obseruationem. Nisi fortè ea quæ credenda sunt, à uoce Ecclesiæ & prædicatorum uerbi discere debemus; ea autem quæ facienda sunt, à nemine discere, sed per nos ipsos cognoscere, eligere, præscribere fas est: quo nihil absurdius, & ad totam pietatis regulam confundendam aptius, cogitari potest. Deinde quum ideo fides ex auditu est, vt Deum inuocemus; ait enim, *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante?* inuocatio autem Dei Deo grata, nobis salutaris, ea omnia complectitur, quæ ad uitæ puritatem pertinent; (inuocamus enim Deum, uel colendo eum debito amore & cultu, uel omnia petendo, quæ ad nostram pertinent salutem) manifestum est à prædicatione & auditu uerbi non secus pendere vniuersam morum & pietatis doctrinam, quàm ipsius fidei. Quare Christus potestatem docendi Ecclesiæ quum daret, disertè expressit: *Docentes eos seruare & facere omnia quæcumque præcepi vobis.* Hoc ergo ordinarium medium tam bene viuendi quam rectè credendi, à Deo in Ecclesia sua constitutum, contemnere impium, negligere periculosum est, & contra illud, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Hæc est enim una & primaria salutis uia, in qua *Angelis suis mandauit de nobis, ut custodiant nos in omnibus uijs nostris.* Si omnes alicuius urbis ciues Regẽ grauiter offendissent,

Verbum Dei necessariò audiendum. Rom. 10.

Matth. ult.

Matth. 4.

Simile.

ideoque ad mortem omnes condemnati essent, Rex uero pro sua clementia non ministros carnifices, qui pœnas debitas exdoscant, sed legatos suos mittat, qui nomine Regis, non tantum ueniam omnibus proclamarent, sed & multa alia ac magnifica beneficia proponerent, certoque pollicerentur, modò ciues illi criminum præteritorum pœnitentes, nouam uitæ rationem instituerent, iuxta eam formam quam ab ipsius legatis audirent; quis, quæso, illic cuius esset, uel tam impius, quæ tantæ beneficentiæ tam paratum medium contemneret: vel tam salutis suæ prodigus, ut negligeret; vel tam ingratus & rusticus, ut non humiliter, & gratanter acceptaret, uel denique tam superbus & fastuosus, ut ambabus vlnis non amplecteretur, & legatos illos diligenter audire grauaretur? Atqui quum omnes

Ephes. 2. essemus sub peccato, & *natura filij iræ, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, posteaque in Apostolis suis, eorumque successoribus, *posuit verbum reconciliationis*; qui

2. Cor. 5 quotidie nos *obsecrant pro Christo* (id est, loco & persona Christi) *vt reconciliemur Deo; & adiuuantes exhortantur, ut gratiam Dei non in uacuum recipiamus*; idque faciunt *tanquam ministri Christi, & pro Christo legatione fungentes*. Videat nunc quilibet Christianus quomodo tales legatos reconciliationis suæ cum Deo audire contemnat aut

Simile. negligat. Si in aliqua urbe maxima fame oppressa, unum tantum aut alterum horreum esset frumento plenum; qua sollicitudine, cura & festinatione omnes ad illud, quærendi triticum causa, confluerent? At in singulis urbibus, plura, in parochijs unum tale horreum Deus constituit, unde

Amos. 6. triticum uerbi diuini petatur. Quare eo non confluitur? nisi quia *fames uerbi Dei*, desiderium salutis nullum est? At hæc maxima plaga est, & maximum reprobationis signum: sicut desperatæ ualetudinis maximum argumen-

Simile. tum est, cibos omnes fastidire. Si constaret hoc in locoditissimum esse thesaurum, ex quo, quantum cuique liberet, liceat depromere, quanto omnes impetu huc currerent, & alter alterum præ cupiditate præueniret? Atqui uel mentitur Scriptura, uel Dei uerbum quouis auro preciosius est.

Psalm. 18 *Iudicia Domini desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum*. Hoc autem aurum iudiciorum Dei pro

concione

concione audiendum est. *Quomodo enim credent* (Deum uidelicet uel iustum uel misericordem esse) *quem non audierunt?* Videmus quanta auiditate milites ad diripiendam urbem, quæ prædæ data est, & ad diuidenda spolia accurrunt. vix vsquam alias maior alacritas ostenditur. Vn-

de Scriptura: *Lætabuntur coram te sicut qui lætantur in messe, sicut exultant uictores capta præda, quando diuidunt spolia*. At de uerbo Dei dixit S. Propheta: *Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa*. Et quæ est hæc lætitia? Planè sicut milites ita auidi circa spolia sunt, ut sinus ac manus exuuijs impleant, imò asinos ac iumenta onerent, aliquando & currus quoque, nihil interim comedentes, uel bibentes, uel salutantes, uel socios alloquentes, sed toti in prædam attenti, toti in spolijs colligendis occupati: sic uerus fidelis, uerè amans Deum & salutem suam, ad sanctissima Dei uerba audienda, tota auiditate currit, ad cor, ad oculos, ad omnes animæ suæ potentias illa colligit, totusq; illis audiendis immersus, omnium tantisper rerum corporalium & temporalium obliuiscitur. Vix dici potest quanta cura & sollicitudine apes omnia ptata circumuolant, omnibus floribus insident, omnes naturæ suæ vires impendunt, seque & pedibus & alis totas onerant, vt mel copiosum in aluearia reportent. At *iudicia Dei* (ait S. Dauid) *dulciora super mel & fauum*. Et iterum: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua? super mel ori meo*. Et in Canticis sponsa dicit: *Meliora sunt ubera tua uino fragrantia unguentis optimis. Currimus in odorem unguentorum tuorum*. Sed fortasse ad illam sponsam non pertinemus, quibus verbum Dei non sapit, Hyemis tempore quãdo frigus vrget, videre est quo impetu & desiderio ad ignem omnes properant, vt calefiãt. At de verbo suo Deus apud Prophetam dicit: *Nunquid non uerba mea quasi ignis?* Et idem Dauid dicit: *Ignitum eloquium tuum uehementer*. Sed adiunxit: *Et seruus tuus dilexit illud*. Ideo nobis non videtur ignitum, quia non diligimus. Ideo ad hunc ignem non accurrimus, quia nimio frigore sensum doloris amisimus, & toti obriguimus. Sanè ex hoc iudicio Deus suos cognoscit & deprehendit. Si vis cognoscere an piscis sanus sit vel corruptus,

Rom. 10. *Simile.* Esaiæ 9. Psal. 118. *Simile.* Psal. 18. & 118. Cant. 1. *Simile.* Ierem. 23. Psal. 118. Audire verbũ, signũ hominis Christiani. *Simile.*

ad auriculam eius oportet olfacere. Si enim ibi fœtet, ſe-

Ioan.8. gnum corruptionis eſt: ſi ibi bene olet, ſignum ſanitatis & incorruptionis eſt. Sic ſuos piſces Deus per auriculam deprehendit. *Qui ex Deo eſt, uerba Dei audit, Propterea*

1. Ioan. 4. *uos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Sic & D. Ioannes: *Qui audit nos, ex Deo eſt; qui non audit nos, ex Deo non eſt. In hoc cognoſcimus ſpiritum ueritatis, & ſpiritum erroris.* Quaſi diceret: Per auriculam deprehendimus qualis ſpiritus ſit, ſcis eſt qui in ſagena noſtra capitur; uerus ne, an erroneus; bonus ne, an malus. Vinerra, quæ id cuniculis eſt quod lepori canis. cùm in foueas cuniculorum ingreditur, ipſos plerunque per aures inde extrahit. Sic ex quinquaginta peccatoribus, qui ad Deũ conuertuntur, quadraginta ex ſpeluncis peccatorum per aures, id eſt, quia uerba Dei audiunt, educit Deus. Nempe uoluit Deus hoc inſtrumento ſalutis noſtræ uti, *ut per prædicationem ſaluos faceret credentes*; ut uerbum ſuum per uocem operaretur, uocem Eccleſiæ ſuæ. Quare ſic uni Prophetæ loquitur:

Eſaiæ 58. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta uocem tuam: annuntia populo meo ſcelera eorum.* Cæci ſumus ad noſtra peccata cognoſcenda, quibus tamen nemo caret. Voluit ergo Deus ut illa nobis per alium annunciarentur. Si audire noluimus, manemus in peccatis noſtris. Ideo non dicit, quaſi organum aut quaſi cymbalus, ut ſolùm delectaret concionator; ſed, *quaſi tuba*, ut commoueret pigros, ut excitaret dormientes, ut animaret ad pugnam ſpiritualem ignauos & formidoloſos. Peſſimè ſibi conſulunt, qui ſuæ prudentiæ & doctrinæ fidentes, conciones non audiunt. In illis enim uox Dei ſonat, non in libris quos legunt.

Pſalm.28. *Vox autem Domini confringentis cedros: uox Domini intercidentis flammam ignis: uox Domini concutientis deſertum.* In prædicatione ſonat hæc uox Dei efficaciſſima. Herba ſagittariorum, qua, ut hoſtes perimant, ſagittas ſuas inficiunt, ſagittæ quidem adhærens interimit, ſed extra impetum ſagittæ ſi manibus contrectes, nihil officit. Solùm ubi eſt uulnus, ui ſagittæ penetrantis, ibi ſanguinem inficit, & animal occidit. Hoc uulnus infligit Deus per concionatorem, qui ſua reprehenſione te uulnerat, ut herba cæleſtis doctrinæ cum illa reprehenſione

Docti ab audiendo uerbi non excusãtur.

Similia.

coniuncta, tua uitia interficiat. Sæpè accidit, ut quæ ſententia lecta nullam fecit animo impreſſionem, eadem pro concione dicta aut tractata uehementer commouerit: & quod inter legendum, etſi cognitum, tamen obſeruatum non fuit, inter audiendum non ſine admiratione obſeruetur; & mirificè placeat, quod prius ſine ullo guſtu tranſiuiſti. *Eloquia enim Domini, eloquia caſta ſunt, argentum igne examinatum, purgatum ſeptuplum.* Maximam puritatem habẽt, mirabiliter relucent ac ſplendent, multamque uoluptatem conſideranti adferunt. Sed ab artifice perpoliri debent, non in maſſa haberi. Sicut enim gemma tunc magis fulget, quando auro inſeritur; & aurum ipſum arte cælatum, maiorem multo ſplendorem habet & oblectationem adfert: ſic cæleſtis doctrina uoce prædicatoris à Deo uocati & miſſi, diuino Spiritu tam in loquente quàm in audiente cooperante, multo fortius lucet ac mouet, quàm per ſe ſimpliciter lecta. Sed & habent uerba diuina neſcio quid diuini & paterni amoris; quod audientes ueri Dei filij, qui ad æternam beatitudinẽ deſtinati ſunt, in ipſis agnoſcunt, & gaudent, & exultãt. *Quod enim natum eſt ex Spiritu, Spiritus eſt*: id eſt, Spiritus uocẽ, ſicut filius paternam, agnoſcit. In omni animantium genere, pulli, & paruuli matrũ ſuarum uoces agnoſcunt. Sic Dei filius, Dei uerbis audiendis delectatur; econtrà reprobi, ubi concionandi tempus aduenit, è templo ſe feſtinanter proripiunt, non ſecus quã ſi aliqua pars templi ſtatim ruitura foret. In Chriſti genealogia apud Matthæũ, tres Reges penitus omittuntur, ex quorũ ſtirpe recta linea Chriſtus deſcẽdit, Ochozias, Ioas, & Amaſias: non quia ſimpliciter peccatores erant, aut etiã idololatræ (nam & Salomon talis fuit, & Manaſſes, & Amon) ſed quia hi tres diuino uerbo ſpecialiter reſtiterũt, & eius miniſtros immaniter tractarunt. Nã Ochozias mittit quinquagenarios ad capiendũ Eliã. Ioas occidit Zachariã inter tẽplũ & altare, quia ei uera dicebat. Amaſias Prophetę cuidã, ipſũ Dei noĩe reprehẽdenti, dixit: *Nunquid conſiliarius Regis es? Quieſce, ne interficiã te.* Qũ Ieruſalẽ ab Aſſyrijs deſtructa fuit, cauſam uaſtationis Scriptura aſſignans, ait: *Quia ſubſannabant nuncios Dei, & parui pendebant ſermones eius, illudebantq; Prophetis, donec aſcenderet furor*

Pſalm. 11.

Similes.

Ioan. 3.

Similes.

Exempla. 4. Reg. 1. 2. Paral. 24. & 25.

2. Paral. 36.

uor Domini in populum eius, & esset nulla curatio. Hoc quip-
pe extremum malorum est; quando verbum Dei contemni-
tur, & amplius non auditur. Et uide quo modo in Euan-
Matth. 10. gelio uerbi sui contemptores Christus coarguit: *Quicunque non receperit uos, neque audierit sermones uestros, exeuntes foras de domo uel ciuitate, excutite pulueren de pedibus uestris. Amen dico uobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, et Gomorrhæ in die iudicij, quàm illi ciuitati.* Nihil actius cõtra Dei uerbi contemptores, ideſt, *qui non audierint sermones* prædicatorum quos Christus misit, dici potuit.
Psalm. 44. De uerbo Dei prædicato dicitur: *Sagittæ tuæ acutæ populi sub te cadent* (ideſt, conuertentur à uitijs) *in corda inimicorum Regis.* Sagittæ, inquã, seu tela uerborum è superiori loco sonantiũ, immissæ in corda inimicorũ Dei, in corda
Hebr. 4 peccatorum, acutę sunt, & *penetrant: Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni ancipiti gladio, & pertingens usque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoq; ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis.* Sed audiri debet, ut sic penetret. Plura habes supra, quę hunc pertinent, in text. 1. circa dæmonium surdum. vide etiam infra Domin. Passionis, text. 2.

EVANGELIVM DOMINICAE IIII. QVADRAGESIMAE.

Ioan. 6. *Abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabãtur. Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum. Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, et uidisset quia multitudo maxima uenit ad eũ, dicit ad Philippũ. Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentãs eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei Philippus: Ducẽtorum denariorum panes nõ sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Dicit ei vnus ex discipulis eius, *Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed quid hæc sunt inter tantos? Dicit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco.* Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. *Accepit ergo Iesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter & ex piscibus quãtum uolebãt. Vt autẽ impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerũt fragmenta, ne pereãt. Collegerunt ergo, & impleuerũt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeacijs, quæ superfuerunt his qui mãduauerãt. Illi ergo homines, cũ vidissent quod fecerat Iesus signũ, dicebãt: Quia hic est uerè Prophe-ta, qui uenturus est in mundũ. Iesus ergo cũ cognouisset quia uenturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montẽ ipse solus.*

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* De prouidentia Dei erga suos circa necessaria.
2. *Ducentorum denariorum panes nõ sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat.* Contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium.
3. *Cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.* De benedictione cibi ante refectionem.
4. *Colligite fragmenta quæ superauerunt, ne pereant.* Contra prodigalitatem.
5. *Collegerũt ergo, & impleuerũt duodecim cophinos fragmẽtorũ.* De fructu beneficẽtiæ & liberalitatis erga egenos.
6. *Cùm cognouisset quòd uenturi essent ut raperent eũ, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* De fuga gloriæ & laudis humanæ, peracto bono opere.

1. *Vnde*

1. *Vnde ememus panes, ut manducent hi?*

Prouidentia Dei erga suos.

LOcus moralis, quærentibus regnum Dei, & iustitiam eius, necessaria non defutura. Christus de turba eum sequente, & vsque in desertum sequente, & tota die vsque ad vesperam eum comitante, curam agit, ne alimento ca-
3. Reg. 17. reat necessario. *Vnde*, inquit, *ememus panes?* Non defuerit
Dan. 14. carnes Eliæ in spelunca, quem coruo pauit; nec Danieli e-
Exodi 16. bus in lacu leonum, quem Abacuc illi attulit; nec filijs Is-
rael alimenta in deserto, quos Manna de cælo, & aqua de
3. Reg. 17. petra nutriuit; nec viduæ Sareptanæ, quæ pauit Eliam, cu-
ius lecythus olei non defecit. Sic in Psalmis se factorum
Psalm. 33. promittit: *Non est inopia timentibus eum.* Et iterum: *Iacta*
54. & 36. *super Dominum curam tuam, & ipse enutriet te.* Et rursum:
Nunquam vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens
panem. Quum laboras aliqua necessitate, & absque culpa
tua, & in Dei vinea iuxta vocationem tuam & talentum la-
borans, existima Christum tibi dicere: Vnde ememus pa-
nes, vt manduces tu? Tentat te Dominus, sicut Moyses tē-
tatus fuit in deserto propter penuriam aquarum, dicens:
Exodi 17. *Quid faciam populo huic? Adhuc paululum, & lapidabit*
Confidentia in Deū. *me.* Vnde dixit Dominus ad Moysen & Aaron: *Quia non*
Num. 20. *credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israel, non*
introducetis hos populos ad terram quam dabo eis. Vult
Deus, ut in rebus desperatissimis confidentiam in eum nō
amittamus. Sic enim Philippi fidem his verbis tentauit, ut
Ioan. 6. notat Chrysostomus. *Ipse enim sciebat quid esset facturus, vt*
Num. 11. adiecit diuus Ioannes. Peccauit Moyses, dicens Deo: *Sexcē-*
Simile. *ta millia sunt, & tu dicis; Dabo eis mense uno carnes ad sa-*
turitatem? Inciuile & indignum ducimus, si æger optimo
& amanti medico exponat, quo sit ordine ac ratione curan
dus: & tamen ille sæpe fallitur, ac falli potest. Quanto ma
gis Dei prouidentiæ nos totos committere oportet? Iudith
Iudith 8. sacerdotes populi meritò reprehendit, dicens: *Qui estis vos*
qui tentatis Dominū, & tradetis ciuitatem Assyrijs, si intra
quinque dies nō venerit vobis adiutorium? Non est iste sermo
qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, &
furorem accendat. Pone ob oculos Ioseph in cisterna, in la-
cu, in

cu, in exilio, in carcere: & memineris scriptum de Deo est
se: *Descendit cum illo in foueam.* Non deest igitur vnquam Sap. 10.
aut vsquam Dei erga suos prouidentia: de qua alias plura
diximus. Cæterùm hæc prouidentia Dei necessitati seruit,
non cupiditati. Ait quidem: *Vnde ememus panes?* Non ait, Ioan. 6.
Vnde ememus capones, perdices, gallinas, phasianos, attа-
gines, pauones, ceruas, & huiusmodi delicatiora? Necessi-
tati nostræ Deus consulit, non cupiditati. Quod multum
est necessitati, cupiditati nihil est. Cyrus senior, quum a- Exēplū tē
pud hospitem diuertisset, rogaretúrque quid sibi cœnæ perantæ.
vellet apponi, respondit, panem tantùm, & sperare se pro-
pe fluentem aquæ riuulum cœnaturum. Tale ferè erat
Christi conuiuium in hoc Euangelio. Pulchrè Seneca de Epist. 111.
Dei prouidentia obseruauit: [Necessaria tibi occurrent. Su
peruacanea & semper, & toto animo quærenda sunt.] Car
nes humano victui necessariæ & salubres, ut bouinæ, vi-
tulinæ, ouinæ, vt vulgares sint, prospexit Deus. Non sic
in cæteris delicatioribus, magisque ad uoluptatem quàm
necessitatem comparatis. Sed, ut idem Seneca sapienter ob Epist. 124.
seruauit. [Inter causas malorum nostrorum est, quòd ui
timus ad exempla: nec ratione componimur, sed consue- Luxus mo
tudine abducimur.] Quæ sanè consuetudo, uel potius uo- dum nō te
luptas cuiusque propria in infinitum abduxit: ut etiam ho net.
die uerum sit, quod de suo tempore alioqui deploratissi- Natu. q̄st.
mo scripsit idem Seneca, [Non sunt (inquit) ad propinam li. 3. ca. 18.
dentibus, & ventre, & ore contenti: oculis quoque guloſi
sunt. Nihil (aiunt) est melius saxatili nullo ante oculos mo
riente. Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in
quo trepider.] Porrò vt error in via immensus est, nec e-
xitum inuenit; sic & huius generis luxus. [Caius Cæsar Senec. de
Caligula centies sestertio] (idest, centies centenis millibus cons. ad Al
nummorum) [cœnauit uno die, & in hoc omnium inge- binam c. 9
nio adiutus, uix tamen inuenit quomodo prouinciarum
tributum una cœna fieret. Sed in totius orbis domino ferē
dum hoc fortasse aliquis existimet, & summa uitia in sum
ma fortuna æquius tolerāda. Atqui de Apicio, homine pri De cōsola.
uato, tantundem ferè memorat Seneca. [Cùm (inquit) se- ad Heluiā,
stertium millies in culinā cōgessisset, ære alieno oppressus, c. 10.
rationes suas tūc primū coactus inspexit. Superfuturū sibi
sester-

sestertium centies computauit, & uelut in ultima fame uigesturus, si sestertio cẽties uixisset, ueneno uitã finiuit. Quãta luxuria fuit, cui sestertium centies egestas fuit:] id est, cui centies centena millia nummorum ad uictum sufficere non poterant. Sed hoc illis accidit, qui parsimonię fines egressi, nõ necessitati, sed cupiditati: non naturæ, sed uoluptati: non rationi, sed consuetudini seruiunt. [Naturalia desideria finita sunt; ex falsa opinione nascentia, ubi desinant non habent. Nullus enim terminus falso est,] ut sapienter scripsit Seneca.

Epist. 16.

2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, ut unusquisque modicum quid accipiat.*

Diffidẽtiæ peccatum.

LOcus moralis contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium. Christus enim, antequam miraculum exhibeat, & panes frangat, ac famentes pascat, discipulorum suorum fidem tentat, fiduciam probat, constantiam explorat: dicens enim Philippo, *Vnde ememus panes, hoc dicebat, tentans eum*, ait nostrum Euangelium. Philippus autem respondens, suam diffidentiam his uerbis ostendit: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt*, &c. Expecta bat Christus, ut sicut discipulum veteranum decuit, agnoscere eius potentiam, quàm in multis alijs miraculis uiderat; totamque rem ad eius uoluntatem referret. Nunc autẽ ille humano more oblitus potẽtiæ Magistri respõdet. Idẽ quoque fecit Andreas alter ex discipulis, dicens: *Est unus puer hic, qui hẽt quinq; panes, & duos pisces. Sed quid hæc sunt inter tantos?* Dubitat ergo & ille. Imò oẽs duodecim

Luc. 9.

dubitasse uidentur, quum, ut est apud Luc. *accedentes duodecim, dixerũt illi. Dimitte turbas, ut euntes in castella, uel lasq; quæ circa sunt, diuertãt & inueniãt escas: quia hic in loco deserto sumus*. Christus aũt uolens eorum omniũ fidelocõ deserto sumus. Christus aũt uolens eorum omniũ fidelocõ dẽ tẽtare, dixit ad illos: *Vos date illis mãducare. At illi dixerũt: Nõ sunt nobis plus q̃ quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, et emamus in omnẽ hãc turbã escas erãt ãs ferè viri quinque millia*. Dubitauerũt ergo oẽs, & tãquam rem absurdam, illisq; impossibilẽ, Christi uerbum reiecerunt: *Vos date illis mãducare*. Sed hoc totũ fecit Redemptor

ptor noster, hanc suorum tẽtationem præmisit bonus Magister, ut eos postea doceret. nosq; in illis, in rebus difficilibus, necessarijs tamẽ (quale istud erat) quando humana media deficiunt, nõ esse nimia & anxia sollicitudine animum uexandum (sicut hic discipuli ueniẽtes ad Christũ, & dicẽtes, *Dimitte turbas*, &c.) sed de Dei auxilio bene fidendum, eiusq; opẽ & benignitatẽ largissimam inuocandã. Vult nẽpe, ut potius ad manus eius, quàm ad manus nostras oculos conijciamus. *Sicut oculi ancillæ in manib. dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrũ, donec misereatur nostri*: Ancilla, quia non accipit panem nisi de manib. dominę suæ, in eius manus semper oculos intẽ tos habet quum pane indiget, ut uideat an ei uelit dare. Certè sicuti matres, quæ multos habent filios domi suæ paruulos, semper habent panem iuxta se, quem petentibus porrigant, sic Deus noster omnibus bonis affluit, & paratus est semper dare petẽtibus se. Vsus est ipse Christus hac comparatione: *Si vos, quum sitis mali, nostris bona data dare scitis uestris, quanto magis Pater uester cælestis dabit spiritũ bonum petentib.* Sic Si quis horrea tritico plena haberet, famulumq; suum rogarer, tentans eum, Vnde mandabimus? ille aũt responderet; Non sunt pecuniæ: nunquid non ineptè responderet, & domini sui opulẽtiæ iniuriã faceret? Petere clauum adaperiendum horreum deberet, & hoc solum sufficeret. Clauis horrei & abundantiæ diuinę, est eius sancta uoluntas *Omnia enim, quæcunque uoluit, fecit*. Hæc petenda est, ut ille leprosus sapienter petijt: *Domine si uis, potes me mundare*. Quare eius fidem Christus laudauit, & confestim respondit: *Volo, mundare*. Vult nempe Deus suã à nobis benignitatẽ plena fide recognosci, vult vt ex præteritis eius beneficijs ad noua expetẽda animemur. Sic Christus ad suos, instante iam sacrosancta eius passione: *Quando misi uos sine sacculo, & sine pera, nunquid aliquid uobis defuit?* Conqueritur Deus apud Ierem. quod Iudæi ad eum in tempore necessitatis non confugeret, considerantes quot quantaque patribus suis beneficia contulerat. Ait enim: *Quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post uanitatẽ, & uani facti sũt: & nõ dixerũt, ubi est Dominus, qui*

Pſal. 122.

Simile.

Matth. 6.

Simile.

Pſal. 113. Matth. 8.

Dei beneficia priora fiduciã dãt præsentib.

Luc. 22. Exempla.

Ierem. 2.

qui asc̃edere nos fecit de terra Aegypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem, & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit uir, neq; habitauit homo? Et induxi vos in terram Carmeli, vt comederetis fructus eius, & optima illius. Exaggerantur præteritũ beneficium liberationis ex Aegypto: & diffidentiæ arguuntur, q̃ illud in memoriã non reuocauerint, ex coq; fiduciam in Deum suũ non conceperint, sed aliunde ab idolis videlicet, & idololatris, auxilium petierint. Hanc eorum diffidentiã perstringit Dauid, dicens: *Malè locuti sunt de Deo. Dixerunt, Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto?* nempe quum prius alia Dei miracula, & beneficia experti fuissent; ideoq; causam huius iustæ reprehensionis subiungit: *Quoniam* (prius uidelicet quã de hoc cibo ageretur) *percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.* Bonitigitur, & fideles Dei serui, ex præteritis Dei beneficijs, noua petendi fiducia capiunt. Sic Iacob: *Domine, qui dixisti mihi, Reuertere in terram tuã, miserator sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quã explesti seruo tuo. In baculo meo transiui Iordanem istum; & nunc cũ duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau.* Hæc ultima petitio nititur fiducia prioris liberalitatis diuinæ. Sic sancta Iudith orabat: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum*, &c. *subueni, quæso te Domine Deus mihi viduæ. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti, & hoc factũ est, quod ipse voluisti. Respice castra Assyriorum nunc, sunt tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es.* Priora Dei, & in genere, & erga familiam ac stirpem eius beneficia commemorat, & ex illis fiduciam capit, Deumque interpellat. Idem fecit uir fortissimus Iudas Machabæus in Dei auxilio, non in sua fortitudine, spem ponens. Sic enim milites suos adhortatur: *Ne timueritis multitudinem eorum. Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro: & nunc clamemus in cœlum, & miserebitur nostri Dominus.* Quum Abraham seruum suum ad quærendam filio suo uxorem mitteret, cumque famulos ageretur, nimiumque sollicitus esset, utrum negotium ille prosperum finem habiturum foret; vir sanctus fanxit

Pſal. 77.

Genc. 32.

Iudith 9.

1. Mac. 4.

lum suum, præteritis Dei beneficijs fultus, confortauit, dicens: *Dominus cœli & terræ, qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi, Semini tuo dabo terram hanc; ipse mittet Angelum suum tecum, & accipies inde vxorem filio meo.* Sed & Dauid, quum Absalonem fugiens, Deum oraret, cum magna fiducia hæc uerba dixit; *Ego dormiui, & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me.* Eadem; fiduciæ statim subiungit: *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.* Deniq; in alio Psalmo, in quo maxima Dei beneficia priscis Patribus præstita commemorat, cur id faciat, his verbis explicat: *Quanta mandauit patribus nostris, nota facere ea filijs suis, vt cognoscat generatio altera; filij qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filijs suis.* Hanc videlicet ob causam, *Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei.* Postremò Christus in Euangelio, quum discipulicius aliquantulum diffiderent, & cogitarent, ad alterutrum dicentes, *Quia panes non habemus; dicit eis: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, neq; intelligitis? nec recordamini, quomodo quinq; panes fregi in quinq; millia?* id est, non intelligitis miracula quæ feci, nõ solũm necessitati præsenti seruiisse, sed illud etiam docuisse, ut in futuris quoq; necessitatibus, præteritorum beneficiorum memores, perpetuam auxilij mei fiduciam habeatis? Est enim hac in re duplex virtus, & vtraq; Deo gratissima. Vna est, beneficij accepti grata recordatio, & animi gratitudo atq; submissio. Altera est, pia & fideli digna fiducia, & de Dei bonitate ac benignitate amplissima, digna cogitatio, opinio honesta, fides recta. Quum à populo Rhodij & Megarenses ingressi in Senatum essent, & illi quidem sua in Romanos socios beneficia commemorassent diligenter, hi verò Romanorum ipsorum in se beneficia longa oratione explicassent; priorum postulato reiecto, quòd fastum magis, quàm supplicantis animum præferebat, horum petitioni acquieuit Senatus, & auxilia decreuit. Est ergo hæc vna confidentiæ in Deum nunquam deponendæ causa, præteritorum eius beneficiorum, & potentiæ ac bonitatis infinitæ debita consideratio, & grata recordatio.

Gen. 24.

Pſalm. 3.

Pſal. 77.

Marc. 8.

Fiduciæ duplex virtus.

Exẽplum.

Fiducia à tētatione & præsumptione discernitur.

Aliæ eius causæ sunt, tum ipsa necessitas nostra, cui subuenire, Deo proprium est; tum pietas ipsa seruorum Dei, quibus ipse seruientibus Deus semper inseruit. Nam extra necessitatem soli Deo confidere, tentatio est, non fiducia; & hominem impium, in sua impietate perstitētem, à Deo omnia expectare, præsumptio est, non cōfidentia. Ad priora horum quod attinet, Christus Dominus eam ferè ob causam in solitudine, & deserto sua miracula faciebat, ut in hoc Euangelio, & alias sæpè, vbi raræ, & difficiles sunt substentationes humanæ; quia illic Dei prouidentia subuenire cōsueuit, ubi humana desunt auxilia; & suos nullt Deus non nisi à se pendere. Permisit Deus ad extrema deduci

Fiducia in necessitate.

Gene. 40. Ioseph, adeò ut pincerna quoque. *succedentibus rebus prosperis, oblitus fuerit interpretis sui*: solusque ab omnibus desertus, à nemine notus, in carcere iaceret. Sed in eo arbitrio culo cum exaltauit. Huius rei alia exempla alias producemus. Ad posterius quod attinet, Abraham de prælio reuersus cum ampla uictoria, nullam ab incircuncisa Regis prædæ partem accipere uoluit. *Leuo*, (inquit,) *manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cæli & terræ: quia à filo subtegminis usque ad corrigiam calceamenti non accipiam ex omnibus quæ tua sunt: ne dicas, Ego ditaui Abraham.* Sic Eliseus à Naaman Syro nihil uoluit accipere: & Daniel dicit Regi Balthasar: *Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da.* Horum omnium uox illa erat:

Fiducia piorum propria.

Gen. 14.

4. Reg. 5.

Daniel. 5.

Psal. 122. *At te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* Debemus ergo fiduciæ nostræ, & spei anchoram neq; in terram, neq; in mare, sed in cœlum mittere. Paruuli, ubi primùm aliquid aut lætum, aut triste illis offertur, statim in genitricis suæ sinu abscondun tur. Sic iusti in uniuersis euentibus ad Deum confugiunt, in prosperis, ut gratias agant; in aduersis, ut auxilium, & consolationem petant. Hinc Dauid: *Sicut ablactatus est*

Simile.

Psal. 130. *per matre sua, ita retributio in anima mea*, id est, quemadmodum infans in matris suæ sinu proiectus, cessat plorare, cessat timere, neque alicuius rei curam habet, quia ætas eius non patitur cum de aliqua re sollicitudinem gerere, sic iustus omnes suas curas in Deo deposuit, quia fides eius non

non patitur eū sollicitum, & anxium esse: meminit enim quid Redemptor eius dixit, *Hæc omnia adijcientur uobis.* Meminit quoq; quàm acerba infidelitatis nota hanc sollicitudinem perstrinxit, dicens: *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* In ueteri templo panes propositionis semper stabant super mensam ante faciem Dei, die ac nocte, sine intermissione. Quo significatum est, sustentationem nostram semper esse coram Deo. De hoc argumento alijs in locis pluta diximus, dicturi etiam postea.

Matth. 6.

Num. 4.

3. *Cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.*

LOcus moralis de benedictione cibi ante refectionem. Quod enim hic breuiter Ioannes dicit, *Cùm gratias egisset*; hoc alij Euangelistæ paulo vberius, & plenius referunt. Matthæus sic: *Aspiciens in cœlum, benedixit, & fregit.* Lucas ita: *Acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis, & fregit.* Vt iam non sit dubium, quin hæc gratiarum actio, ut Diuus Ioannes loquitur, fuerit benedictio ipsorum panum, & piscium per modum precationis, propter quam dicitur, quòd *aspexit in cælum* ad largitorem omnium Deum; uel saltem cum benedictione creaturarum coniuncta. Lucas enim disertè dicit, *Benedixit illis*: scilicet panibus in manus acceptis. Docuit igitur hoc exemplum fideles omnes & pios, non prius mensæ accumbere, quàm benedictio creaturarum Dei fuerit præmissa: Benedictio, inquam, creaturarum, panis, potus, reliquiæque cibi appositi, & apponendi: à qua benedictione maledicti hæretici abhortent, ut in altero Promptuario ostendimus. Hanc creaturarum Dei benedictionem Paulus apertè docet: *Omnes creatura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.* [Sanctificatur autem (ait sanctus Chrysostomus) facta benedictione in nomine Dei, per signū crucis impressum.] Creaturam ergo natura sua bonam, benedictionis vi etiam sanctificamus, & ut non solùm in naturæ usum, sed in Creatoris laudem seruiat, efficimus. Nam ideo benedictio, & gratiarum actio apud Euangelistas pro eodem sumitur,

Ciborum benedictio. Matt. 14. Lucæ 9. Benedictio mensæ.

Dom. 6. post Pēte. 1. Tim. 4.

Hom. 12. in 1. ad Tim.

quia in ipsa benedictione, & sanctificatione creaturæ, Deo Creatori gratiæ aguntur Christus ergo gratias agit antequam distributionem, ut nos doceat gratias Deo agere, & benedictione ac sanctificatione, seu, quod idem valet, consecratione ciborum uti ante refectionem. Sic in hunc locum

Hom. 41. in Ioann. Chrysostomus: [Cur tandem (inquit) quū sanaturus esset paralyticum, quum suscitaturus mortuum, cùm maris imperaturus tempestatem, nō agit gratias Christus, hic autem agit? Vt ostendat ante cibum gratias Deo agēdas.] Hunc aūt gratiarum actionis quanta vis sit, alio in loco docuit.

Hom. 79. ad pop. Ant. mus ille Pater docet: [Mensa (inquit) ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, nunquam deficiet, sed fonte largiùs omnia nobis afferet bona: ne tantum itaque prætermittamus emolumentum. Absurdum est enim, seruos quidem nostros, si quam appositorum partem à nobis accipiant, nobisq; gratias agere, & cum benedictione recedere; nos aūt tot bonis potientes, nec tantum honoris Deo rependere. Propterea namq; multa tam in communibus, quàm in priuatis rebus præter sententiam nobis eueniunt, quoniam non circa spiritualia primùm, tum uerò circa secularia curam exhibemus.] Hæc ille. Qui hoc pietatis officium, quod ipse Christus non neglexit, uel negligenter pertermittunt, vel oscitanter & perfunctoriè, magis ex consuetudine, quàm ex animo, exercent; illo. Prophetæ verbo admoniti:

Esaiæ 4. gūtur: *Leuate in cœlum oculos vestros, & uidete quis creauit hæc.* Certè ex hac gratiarū actione emolumentū illud ad nos peruenire, quod D. Chrysostomus designauit, propheta Regius perspicuè docuit his verbis:

Psal. 62. *Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea; & labijs exultationis laudabit os meum.* Vbi posterius est causa prioris, vt alia lectio

Deut. 8. Hieronymiana habet his verbis: *Tanquam adipe, & pinguedine satiabitur anima mea, quū labijs exultationis laudabit os meum.* Præceptum accepit vetus populus, *vt, cùm comederit, & satiatus fuerit, benedicat Domino Deo suo.* D. Chrysostomus benedictionis mensæ formulam ab ipso mitis sui tēporis recitari solitam cōmemorat, & eorum hominum

Hom. 56. in Matth. dium his verbis commendat: [Si illi qui ieiunando, humi dormiendo, vigilando, ciliciū induendo, milleq; alijs ieiunijs castigant, hoc etiā admonitione indigent: quando nos moderatè

moderatè probeq; viuemus, quibus mensæ mille naufragijs refertæ proponūtur, qui nec in principio māducandi, nec in fine, ad orationē nos conuertimus?] Eleganter Tertullianus de hac veterū Christianorum solenni pietate scribit: [Non prius discūbitur, quàm oratio ad Deū præguste tur. Aequè oratio conuiuiū dirimit. Ita saturantur, vt meminerint etiam pet noctem adorandum Deum.] Deniq; illud Apostoli hic locum habet: *Siue manducatis, sine bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* hoc est, ut alibi dicit. *Omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

In Apolo. cap. 39.

1. Cor. 10. Colos. 3.

4. *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.*

Locus moralis contra prodigalitatē, & de Dei donis frugaliter administrandis. Christus. n. vt circa necessitates fuorū iuuandas liberalis fuit, sic in superuacaneis prodigus esse noluit. Nam hæc fragmentorum collectio, vt ad mira culi maiorem illustrationem faciebat, sic haud dubiè hanc quā dicimus frugalitatē docuit, Christo expressè hanc cautam addente, *Ne pereant.* Sic de Manna noluit Deus, vt colligerēt filij Israel plus quàm necessarium erat. Quid enim stultius, quàm quod libenter facis, id ita imprudenter facere, ut diu facere non possis? Rectè & sapienter Plato, conspicatus iuuenē, qui amplum patrimonium abligurierat, frustum panis in media platea sub vesperam comedentē, aiebat illi: [Si moderatè prandisses, meliùs cœnasses.] Idem Agrigentinorum luxū, qui magnis impensis ædificabant, eodemque modo cœnabant, taxauit, dicens: [Agrigentini ædificant quasi semper victuri, & comedunt: quasi semper morituri.] Cui simile est, quod Seneca de auaris dixit; [Omnia tanquam mortales timetis, omnia tanquam immortales concupiscitis.] Hęc. n. duo extrema simili uanitate in dissimili morbo laborant. Nam ut auarus sic cumulū semper auget, quasi semper indigeret; & auctū sic tenaciter seruat, quasi semper eo fruiturus: sic prodigus in vno luxus genere immortalitatē affectare, in altero mortem sibi præsentem statuere videtur; iuxta illud: *Comedamus, & bibamus, cras moriemur.* Phocion, Athenienſiū princeps, oblatam ei à quodam pecuniam remittens, rogatus cur saltē filio sumendam non relinqueret, respondit: Si filius vitam

Prodigalitas cauēda.

Exodi 16.

Apophtegma. Aelianus var. histo. lib. 12. Lib. de breuitate vitæ.

Esaiæ 22. *Exempla.* Brusonl. 1. cap. 9.

moresque composuerit, uiuet paterna hæreditate contentus: si prodigus fuerit, nec hoc argentum sufficiet. Cui affine est, quod Crates Thebanus fecisse legitur. Magnam pecuniæ vim apud numularios deponens, mandauit, ut quidem eo mortuo, filij frugalem & sobriam vitam agerent, illis tota cederet; sin prodigè & luxuriosè viuerent, nihil inde prorsus acciperent. Nempe diuitias comitatur luxus, luxus exit in tyrannidem, dum fœnum migrat cornua. Hoc unum habet prodigalitas, vt nunquam sit la, sed alijs uitijs innumeris comitata procedat, superbia ambitione, gula, ebrietate, luxuria, rapinis, furto: quibus partim alitur & fouetur, partim exercetur. Non est liberalis, cui omnes fructus ventus rapit; nec homo liberalis, cui uanitas omnia aufert.

Laert. li. 3.

Simile.

5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.*

Liberalitatis fructus.

LOcus moralis de fructu beneficentiæ & liberalitatis erga egenos. Sicut enim inter Christi manus frãgebant panes, multiplicati illi sunt, miraculo quidem, & operatione diuina; sic, dum frangimus esurienti panem nostrum, dum abundantiæ nostræ particulas egentibus propter Deum & pias causas elargimur, operatione quadam & munificentia diuina fit, ut nihil nobis ea in re pereat aut deterantur, sed accrescat magis. Vnde in hunc locum D. Cyrillus Alexandrinus: *Liberalitas nobis hoc miraculo commẽdatur, & quasi magna uoce dicitur, Quanto plura dabis liberaliter & misericorditer, tanto tibi plura largius confluent.* Sic & Dominus Paulus docet: *Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen uestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ uestræ; ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.* Multa dicit Apostolus. 1. quòd Deus *dat semen seminanti*, id est, dat diuitias facultatem largiendi: diuitiæ enim semen sunt beneficentiæ, & qui largitur, seminat. Vnde ibidem: *Qui parcè seminat, parcè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, 2. quòd *panem ad manducandum præstabit*, id est, homini erga egenos liberali (*dispersit, dedit pauperibus*) semper necessaria suppeditabit, ne fortè largiendo dubitet quispiam fore quòd ipsemet egeat. 3. quòd non hoc tantum, sed *& multiplicabit semen uestrũ*: id est præterea ipse diuitias uestras augebit, vt plura semper largiendi facultatem habeatis. 4. *& augebit incrementa frugum iustitiæ uestræ.* id est, in spiritualibus quoq; uos diuitabit, siue ut prompto benefaciendi animo semper sitis, siue ut mercedem à Deo gratiæ spiritualis recipiatis. 5. *ut in omnibus locupletati*, id est, tam in tẽporalibus, quam in spiritualibus, *abundetis in omnem simplicitatem*, id est, sine iactantia & uanitate: *quæ* scilicet largitio simplex, prompta, humilis, pia, *operatur per nos*, id est, mediãtibus nobis, quibus hæc largitio præstatur, *gratiarum actionem apud Deũ*: quæ certè gratiarum actio eorũ, quibus liberaliter propter Deum, tanquam egentibus, bene fit, tantam apud Deũ vim habet, ut suos beneficos *in æterna tabernacula recipiant*, id est, viam illis faciliorem ad cælum parent. Hæc est multiplicatio panum frangẽtibus eos esuriẽtibus. [Quemadmodum enim frumẽtum in terram cadens (ait S. Basilius) lucrum proijcienti parit; sic & panis in esuriẽtem proiectus, multam in posterum tibi reddet utilitatem. Et quemadmodum quicunque putei sæturiunt (ait Clemens Alexandrinus) exhausti in pristinam mensuram reuertũtur;] & quo magis hauriuntur, eo citius repleutur, aqua quoque purioris. [Sic largitio, quæ est bonus fons benignitatis potum sitientibus cõmunicans, rursus augetur, & repletur; quemadmodum ad ubera, quæ sugũntur, lac solet accedere.] In his naturæ operibus uoluit Deus ostendere hanc huius virtutis propriã quandam energiam & operationem. Hinc in Cant. dicit sponsus sponsæ: *Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli*. Confert Spiritus S. ubera lac proferentia, hoedis illud lac sugentibus; quia uidelicet misericordiam facere, liberalitatem erga pauperes exercere (hoc est enim ubera lacte manantia habere) est potius quiddam accipere quàm dare; sanè quia dando lucrantur. Hoc eleemosynæ & sanctæ liberalitatis lucrum, Redemptor noster verbis significantissimis expressit: *Date, & dabitur uobis. Mensuram bonam, & cõfertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt*

Liberalitatis fructus.

In Ioan. li. 3. cap. 18.

1. Cor. 9.

Pſal. 115.

Lucæ 16.

Homil. in diuites auaros.

Similia. Pædagog. lib. 3. c. 7.

Cant. 4.

Luc. 6.

Prouer. 3. *dabunt in sinum vestrum. Ea quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis.* Quæ verba alio in loco tractabi-
Prouer. 19 tur. Sic & Salomon docuit: *De primitijs frugum tuarũ da pauperibus, & implebuntur horrea tua satietate.* Et iterum:
Fœneratur Domino qui miseretur pauperis, & vicissitudinẽ
In uita c. 9 *suam reddit ei.* Quare S. Franciscus eleemosynam uocauit
Hom. 33. ad popul. Antioc. [nobilem prodigalitatẽ;] D. Chrysostomus, [artem omnium artium quæstuosissimam,] quod tota Homilia de hoc ar-
gumento studiosè probat. Vnde & alibi verissimè scripsit:
Hom. 37. ad popul. Antioc. [Nescis quòd nõ tam propter pauperes, quàm propter im-
pendentes eleemosynas Deus instituit?] Hoc certè D. Cy-
In ser. de eleemos. prianus ex multis Scripturis probat, ad remedium pecca-
torum, & in maximum commodũ ipsorum diuitum, eleemosynæ mercedẽ à Christo repromissam fuisse. Sed quia
Lucæ 16. multi spiritu quodam Pharisaico (Pharisæi enim cum de-
contemptu pecuniarum disputantem Christum audirent, *quia erant auari deridebant illum*) has Scripturæ promis-
Beneficentiæ merces. liones si non derident, certè parùm credunt; sed suæ pau-
dentiæ magis cõfidunt; exemplis poterit eorũ seu tarditas, seu infirmitas, seu incredulitas iuuari. Vidua Sareptana, si
Exemplũ. 1. in summa rerũ omniũ necessitate pascebat Eliã Prophetã,
3. Reg. 17 adeoque *illi prius, postea filijs panem parauit*, hoc à Deo munus ac præmium accepit: *ut hydria farinæ nõ deficeret, nec lecythus olei minueretur, usque ad diem qua Dominus*
Vbi supra. 2. *daret pluuiam super faciem terræ.* Et tamen illa (ait B. Cy-
In uita ei⁹ apud Surium. prianus) [nondum Christum sciebat, nondum præceptum eius audierat.] S. Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, iussit dari pauperi cuidam quindecim aureos;
œconomus id nimium esse arbitratus, dedit tantùm quin-
que aureos. Eodem die uenit nobilis quædam matrona, & Episcopo obtulit in usum ecclesiæ quingẽtos aureos. Quos
ille accipiens, dixit: Die mihi domina, an solos quingẽ-
tos uoluisti dare? Respondit illa: Verè, mi domine, uolebam mille quingentos dare, & ita me in charta scripsisse
putabam. Aperiens autem chartam hodie, ut iuxta illam pecunias acciperem, inueni tantùm quingentos scriptos, &
ideo nec plus attuli, nescies qua Dei prouidẽtia numerus imminutus fuerit. Conuersus tunc ille ad œconomũ suũ dixit: Ecce tua auaritia mille nobis aureos perdidit. Oc-

currunt

currunt in uia S. Germano, Episcopo Antisiodorensi in Gallia, pauperes petentes eleemosynam. Consulit ille diaconum quantum esset in sumptibus. Tres tantùm aureos esse respondit, quos statim præcipit Episcopus erogari. Ad hæc diaconus: Vnde victuri hodie sumus? Respondet ille: Pascet Deus pauperes suos. Tu quod habes præsta pauperibus. Diaconus, quasi prouidus, duos erogat, reseruat vnum. Dumque agitur iter cœptum, veniũt post eos equites concitati, à Leporio spectabili uiro missi, qui ducentorum solidorum munus obtulerunt. Deinde conuersus ad diaconum, ait: Accipe quæ traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dedi, indigẽtibus contulisses, remunerator noster trecentos hodie reddidisset. S. Marcellus non dormientium ἀκοιμούτων Abbas iussit œconomo suo, dare tribus Episcopis, à captiuitate redeuntibus, quicquid auri habebat. Ille ex decem aureis nomen dedit, uno retento; uolens fungi officio boni œconomi. Venit paulò post ad Marcellum quidam, donans eum nonaginta talentis. Quibus acceptis, ait ad œconomum Abbas; Ecce, ô auare, quis sit exitus tuæ parsimoniæ. Fecit ut uno talento minus acceperimus; decem utique accepturi, si decem aureos dedisses. Hæc est mensura bona, conforta, coagitata, superefluens, quam Christus promisit. Quòd non semper illa mensura retribuitur, defectus fidei in Deum, hilaritatis in dando, misericordiæ erga proximos, & puri amoris Dei, in causa est; sed maximè hoc bonum impedit prudentia huius seculi, contra quam sic Chrysostomus disputat: [Si agricolæ penu suum euacuant, & semina terræ concredunt, idque cum uoluptate faciunt, spe maiora recipiendi se solantes; & quamuis sciãt quòd aeris intemperies, nonnunquam & terræ sterilitas, & alia multa accidentia, ut locustarum exercitus, & rubiginis insidiæ spe excidere faciant, attamen bona spe sese alentes, ea quæ in promptuarijs collecta sunt, terræ concredunt: multò magis nos, quæ absque usu recõdita sunt, dispergere in pauperum usus conuenit.] Nam, ut alibi dicit, eleemosynas faciens in cælo operatur, ubi nulla aeris inæqualitas, corruptio nulla uentorum est, ubi perire non potest quod seminatur. Hic est ergo unus liberalitatis erga

egenos

In uita S. ius, c. 11. apud Surium to. 4.

4.

In uita ei⁹ apud Surium, to. 6. 6. pagin. 1024.

Merces beneficentiæ cur nõ sẽper retribuitur.

Hom. 55. in Genes. *Simile.*

Hom. 5. in Matth.

egenos admirabilis fructus (nam alios quoque habet, de quibus est alius dicendi locus) vt magno cum fœnore ac lucro exerceatur.

6. *Cùm cognouisset quod uenturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in monte ipse solus.*

Gloriæ fuga.

Curæ pastor. par. 1. cap. 3.

Exempla. Marcus Marulus lib. 1 ca. 4.

In uita eius lib. 4. cap. 10.

Simile.

Domin. 3. Aduent. tex. 2. & Domin. 3. post Epipha. tex. 3.

Exẽplum. In vita eius apud Surium, to. 5. pag. 688.

LOcus moralis de fuga gloriæ, & de humana laude, peracto bono opere, statim fugienda. Christus enim hoc facto suo [exemplum se sequentibus præbens] (ait Sanctus Gregorius) [Rex fieri noluit; ad crucis uero patibulum sponte peruenit.] Gloriæ cupido semper quidem animæ periculosa est, sed opere bono peracto maximè cauenda, quia tunc maximè insidiatur. Magni illi Sancti, Benedictus, Antonius, Aegidius, Iudocus, Eulalius, Hilarion, & alij, ubi clarescere alicubi ceperunt, & sanctitatis opinionem habere, statim summa contentione fugientes, ignota loca petebant. S. Dominicus rogatus cur in Carcassona diœcesi libentius moraretur quàm in Tolosana, vbi tot hæreticos conuerterat, sapienter respondit: In Tolosana multos inuenio qui me honore afficiunt, in Carcassona omnes me impugnant. Animalia quædam, ne inueniri possint, vestigia sua circa cubile confundunt; & vulpes salubus, non gressibus, suum antrum ingreditur. Sic virtutem, ne pateat ad uanam gloriam, dissimulare & tegere oportet. Acrius quippe honores debitos homini fugiunt, quàm indebitos improbi ambiunt, quod alio in loco tractauimus; sed hic plura, prout Deus dabit, proferemus. S. Ioannes Canonicus regularis in Anglia ante annos ducentos, inclusam quandam, ut spiritualibus eius colloquijs frueretur, visitauit. Illa post prima uerba uisionem se illa nocte uidisse affirmauit, de aquila circumuolante eum chartula in rostro, cui inscriptum esset, [Iesus est amor meus.] Tu verò Pater, inquit illa, hæc aquila es, pro excellentia tuorum meritorum. Quod ille audiens, Nos quidem, inquit, eo animo huc accessimus, ut mutuis colloquijs Dei gratiam nobis conciliaremus: at

at nunc, vt uideo, malus dæmon, uitiorum nostrorum sagax explorator, per hos inanes sermones in animos nostros aditum sibi parat. Atque his dictis, statim abscessit. Verè enim sicut tinea ex ueste nascitur, & eandem corrumpit atque exedit; ita uana gloria ex uirtutis materia nascitur, & uirtutem corrumpit, & omni uera laude ac fructu priuat. Sicut enim dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulcire; sic pro uirtute humanos fauores desiderare, est rem cœlo dignam, uili pretio uenalem exponere. Quare vanam gloriam, [spiritualium opum latronem] rectè vocauit Sanctus Basilius. Quantum autem hominum fauor virtuti noceat, hinc aduertes: quòd qui ab omnibus laudatur, nescit seipsum, quum ab omnibus cognoscatur; qui autem ab omnibus contemnitur, nouit seipsum, etsi à nemine cognoscatur. Abbas Pinusius, celebris in Aegypto Pater, in partes Thebaidæ clam fugit ad cœnobium Tabennesiotarum, ubi post multas preces, & magnam difficultatem, ut nouitius secularis recipitur, & horto cutando sub iuuene præfecto addicitur; ibique triennio in maxima humilitate uixit, donec tandem agnitus, ad monasterium suum reduceretur. Vnde iterum in Palæstinam fugiens, & ut nouitius inseruiens, iterum aguitus, secundo reducitur. Tanta erat in hoc sancto uiro fugiendæ gloriæ cupido, exemplo Redemptoris nostri, qui fugit in montem solus, rapiendus à populo in Regem. Sanctus Gregorius Rom. Pontifex, antea monachus Benedictinus, quum in Summum Pontificem eligeretur, quia palàm repudiare integrum non erat, nec ab urbe recedere tutò potuit, in dolio se condi & exportari fecit. Tum proximi montis uastam solitudinem penetrans, antrum quoddam adijt, satis ibi se latere sperans. Cæterùm quum quæreretur, lucida nubes loco incumbens prodidit latentem. Inuentus ergo, in sedem quam fugerat, inuitus euehitur. Vide plura huius rei exempla apud Marcum Matulum. Honorem autem fugiunt boni, & uerè timentes Deum, propter multa ex eo peccatorum pericula. Sicut qui in excelsa aliqua turri positus, homines humi ambulantes desuper intuens, uidetur sibi coruos, non

homines

Similia.

Constitut. monast. cap. 11. De contemp. mũdi, par. 1. cap. 30. *Exemplũ.* Cassianus Institutio. mona. lib. 4. cap. 30.

In uita eius, per Ioan. Dia. li. 1. c. 44.

Lib. 1. c. 6.

Simile.

homines uidere, oculis ex longa distantia obiecti debilitatis; sic in honore sublimi constitutis accidit, ut ordinis inferioris homines contuentes, sibi ipsis præillis magni, & ut loco sic merito excelsi videantur; alios uerò ut loco, sic virtute & prudentia inferiores existiment, atque contemnant: quæ ut est magna uanitas & ineptia, sic maxima coram Deo impietas. Christus ergo hic fugit honores, non ut sibi, sed ut alijs (quos exemplo docere vult) periculosos. Est quippe in illis magna deceptio visus, non secus quàm in præstigijs accidit. Quemadmodum enim imago, quanto artificiosius depicta, rem, cuius est imago, magis ad viuum repræsentat, tanto mendacior & fallacior est, quia tanto magis intuenti persuadet non imaginē, sed rem ipsam esse quam uidet; sicuti Apellis Bucephalus alitū equum ad hinnitum concitauit, & ad Zeuxis depictas uuas aues, aduolarunt, ipsumq; Zeuxum Parrhasij alterius pictoris linteum decepit (depictum enim in tabella linteum, uerum esse existimans linteum detrahi iussit, ut, quid in tabella pingeretur, cerneret:) sic omnino honores huius mundi quanto maiores sunt, eò maiora sunt mendacia, & deceptio maior; quia eo magis videntur ueri esse, quum non veri, sed verorū imago sint, & illius solidi honoris repræsentatio quædam, quam uera uirtus meretur: quæ certè non est huius uitæ, utpote fluxa & caduca, malis ac bonis communis, apparens tantùm & externa; sed alterius vitæ, *quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Sic enim omnem huius mundi gloriā Scriptura Dei baptizauit: *Vmbra est & uapor ad modicum parens.* Nam ut umbra corpus, sic uirtutem honor sequitur, idq; fugientem, sicut fugit ambientē. Et ut umbra cuiuscunque corporis umbra sit, seu candidi, seu nigri, seu uiridis, seu flaui; ipsa semper non nisi nigra est, & quædā uacuitas, nō subsistens aliquid: sic omnis huius seculi gloria, quacūque tandē ex re nascatur, seu uera uirtute seu mundi bonis, non nisi umbra est, & inane quid, sola opinione consistens, siue eius qui honoratur, siue eius qui honorat. Qui famens putat se comedere, nō satiatur, quia cibus subsātia est. Qui cupit & putat se honorari, quū nō honoretur, perinde gaudet ac si honoraretur, quia honor nō nisi opinio est.

Simile.

Erasm. l. 8 *Apophtegma.* Volat. lib. 26. & Aelian. li. 4. Honores quāto maiores, eo maiora mēdacia.

2. Cor. 9.

Iacobi 4. *Similia.*

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICAE PASSIONIS.

DICEBAT Iesus turbis Iudęorum & principibus Sacerdotū: Quis ex uobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt igitur Iudæi, & dixerunt ei: Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & uos inhonorastis me. Ego autem non quæro gloriam meam. Est qui quærat, & iudicet. Amen amen dico uobis: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et Prophetæ mortui sūt. Quem teipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus uester est: & non cognouistis eum, ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis uobis mendax. Sed scio eum, et sermonem eius seruo. Abraham pater uester exultauit vt videret diem meum. Vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, &

Ioan. 8.

Abra-

Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quia antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Quis ex uobis arguet me de peccato?* De peccati turpitudine, infamia, grauitate.

2. *Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis.* De audiendo uerbo Dei.

3. *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.* De contumelijs & maledictis patienter ferendis.

4. *Ego non quæro gloriam meam, Est qui quærat, & iudicet.* De debito honore Christi & ministrorum eius in hac uita, & de Dei iudicio aduersus contemptores.

5. *Si ego gloriam meam quæro, gloria mea nihil est.* Contra propriæ laudis appetitum.

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Dixerũt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, &c.* Contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur.

7. *Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum.* Contra iram.

8. *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.* Documentum quadruplex. 1. De ueræ charitatis officio. 2. De moderatione seruãda in potestate. 3. De non vlciscẽdo proprias iniurias. 4. Declinari posse persecutiones personales.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Peccati turpitudo & enormitas Ioan. 7.

LOCVS moralis de peccati turpitudine, infamia, grauitate Christus Dominus, qui infirmitates humanas tulit, paupertatem professus est, ignorantiæ opinionem non excusauit, quum obijceretur, quod literas non didicisset: solum peccatum, aut peccati suspitionem

tionem exhorruit. Prouocat aduersarios, inuidos, atque maleuolos, idest, oculatissimos: *Quis ex uobis arguet me de peccato?* Nec minimam peccati notam, aut maculam, aut labem sibi aspergi patitur. *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus.* Sed Sanctus hic Pontifex suo sacrificio nos sanctificauit, ut & nos essemus sancti, innocentes, impolluti. *Vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur ex uno omnes.* Dedit enim semetipsum pro nobis, *ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundare sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum.* Denique *quos prædestinauit conformes fieri imagini Filij sui, hos uocauit, iustificauit, & glorificauit.* Debemus ergo & nos, ut à Christo Redẽptore nostro sanctificati, vt tanti capitis membra, vt tam excellenti imagini conformes, peccatum exhorrere, execrari, abominari. *Tanquam à facie colubri fuge peccatum*, ait Sapiens. Et uide quid sit peccatum, quanta pestis, quantus horror, qualis turpitudo. Peccatum omni bono opponitur, vtili, honesto, delectabili, ideoq; summum malum est. Vtili opponitur, quia maximè damnosum, ut quod summo bono nos priuat, qui Deus est. *Peccata uestra diuiserunt inter me & uos.* Hoc autem quale, quàm inexplicabile damnum est? Sicut aduersus uiduam omnes ferè insurgunt, quia neminem habet qui eam defendat; sic omnes dæmones, & omnes creaturæ insurgunt aduersus animam Deo destitutam. *Qui quærebant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicẽtes, Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.* Sicut nauis quæ clauo, malo, ac gubernatore subtilis, validissima tempestate iactatur, fluctibus ac flatibus cedens, huc illucque agitata, tandem scopulo illisa frangitur: Sicut ciuitas à truculentissimis hostibus obsessa, nulloque aut militum, aut murorum præsidio cincta, in qua etiam intus ciues ipsi hostilibus inter se odijs dimicant, direptioni est proxima: Sicut excellens uirginis pulchritudo, quæ inter multorum adolescentum greges uitam agit, cuius etiam lateri indiuiduus comes germanus frater adhæret, sed ita improbus, ut eam semper ad turpitudi-

Hebr. 7

Hebr. 8. & 2.

Tit. 2.

Rom. 9.

Eccli. 21.

Peccatũ noxium & dãnosum.

Esa. 59.

Similiũ cõgeries.

1.

Psalm. 79.

2.

3.

4.

nem

turpitudinem prouocet, in summo uersatur violandi di-
scrimine: Eodem planè modo misera anima, Dei amicitia
& gratia per peccatum destituta, innumeris tentationum
fluctibus exponitur, naufragio proxima; ab hostib. suis
dæmone, mundo, carne diripienda, in prædam datur, infe-
stis dæmonibus, germana etiam carne sollicitante, violan-
da prostituitur. Quemadmodum discedente Rege, omnes
qui in curia versantur, omnes domestici Regis pariter di-
scedunt, & curia transfertur; ita cum Deus discedit ab ani-
ma, omnes Angeli custodes, omnes amici curiæ cælestis
eam deserunt, imò & bona opera omnia, tam quæ olim
in statu gratiæ fecit, quàm quæ tunc moraliter bona fa-
cit, omni apud Deum mercede carent, omni merito euā-
cuantur. Sic Propheta: *Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem; omnes iustitiæ eius, quas fecit non re-
cordabuntur.* De curia cælesti quod diximus, docet San-
ctus Basilius: [Veluti fumus abigit apes, & fœdus odor co-
lumbas expellit: sic Angelum uitæ nostræ custodem abi-
git graue olens peccatum.] Certè quum Hierosolyma à
Romanis obsidenda erat (in qua obsidione euersa est) pau-
lo ante quàm Vespasianus cum exercitu ueniret, audita
uox Angelorum est: *Migremus hinc.* Porrò uno pec-
cato omnia alia bona opera nobis perire, & nullum emo-
lumentum adferre, docet Apostolus his uerbis: *Si distri-
buero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradi-
dero corpus meum ita ut ardeam* (quæ duo maxima sunt
virtutum opera) *charitatem autem non habuero* (qua exci-
dit omnis qui lethaliter peccat) *nihil mihi prodest.* Quem-
admodum mancipium, quicquid operatur, non sibi sed do-
mino suo operatur; in domini commodum, non suum, la-
borat: sic peccator, si qua bona facit, totum in diaboli obse-
quium cedit, cuius per peccatum seruus est, ut alio in loco
ostendimus. *Omnis enim qui facit peccatum, seruus est
peccati.* Peccatum autem opus diaboli est. Huic damno
vix vllum comparari potest. Si mercator quispiam peri-
longinquam & periculosam nauigationem ex ipsis fortas-
se Indijs, multis reportatis mercibus, auro argentoque
multo, statim vno post reditum die ludo alicui totum
exponat, & vnica sponsione, aut aleæ iactu, totius lucri

5.

Ezech. 18.

6.

Homil. in Psalm. 23.

Iosephus de bello Iudaico li. 7. cap. 18.

1. Cor. 13.

Simile.

Ioan. 8.

Simile.

iactura faciat, nonne hunc hominem omnes, & demen-
tissimum, & miserrimum pariter pronuntiarent? At eo lo-
co, multoq; peiori est, qui post multas uirtutes magno la-
bore confectas, multaq; in cœlo congesta merita, propter
unius lethiferi peccati uoluptatem breuem, omnium ia-
cturam facit. [Sicut enim miles (ait sanctus Chrysosto-
mus) si toto corpore fuerit armis uestitus, & unam partem
habuerit nudā, nihil ei prodest quòd totus fuerit uestitus,
si per illam unam partem eum sagitta percusserit, sed sic ca-
dit, ac si totus fuisset nudus: sic Christianus, si iustitiam fe-
cerit, & si in uno peccauerit, similiter peccator statuitur,
ac si semper peccasset.] Hæc ille, quo ad damnum scilicet
uitæ æternæ, & ad reatum mortis æternæ, iuxta illud diui
Iacobi: *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* De hac
re superiùs plura diximus. Nihil ergo peccato damnosius.
Meritò Sanctus Cyprianus scripsit: [Hoc sunt peccata la-
psis, quod grando frugibus, quod turbidum fidus arbori-
bus, quod armentis pestilens uastitas, quod nauigijs sæua
tempestas.] Omnes scilicet bonorum operum fructus de-
struit, animi facultates corrumpit, totum hominem ad in-
terimum ducit. *Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas:
plagæ illius non est sanitas*, ait sacra Scriptura. Omnes quip
pe corporis morbos (de quibus tamen curandis ita sollici-
ti sumus, ut nihil magis) hic animi morbus, peccatum,
multis modis superat. Quemadmodum enim periculosior
est tempestas quæ uetat in portum appellere, quàm ea quę
cohibet à nauigando; & leuius malum est, aliquo impedi-
mento retardari in uia, quàm in fine itineris excludi à ciui-
tate clausis ianuis: sic peccatum mortale, quod prohibet ab
ingressu cœli, infinitè maius malum est, quàm corporis
morbus, qui impedit tantùm actionem uirtutis. Nec qui-
spiam miretur, si ex uno aliquo mortali peccato tanta ca-
lamitas accedat, quum ad beatitudinem comparandam
non una uirtus, sed multorum mandatorum obseruatio sit
necessaria. Virtus enim ex tota causa est, uitium autem
ex quolibet defectu. Vt scopum attingas, punctum tibi fe-
riendum est: ut à scopo aberres, lata patet uia, ad dexteram,
ad sinistram; procul, tardè. Exiguum absynthium ama-

Simile. Hom. 35. op. imperf.

Iacobi 2.

Serm. 5. de lapsis.

Eccli. 21.

Simile.

Peccatum unum cur pdat, quũ nõ nisi ex multis uirtutibus sit salus.

Similia. 1.

2. ritudinem suam multo melli citò impartit : mel duplo
3. maius, absynthio dulcedinem non infundit. Paruo lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur: eiusdem impetus fortissimo etiam aggere cohiberi vix potest. Sic vnum peccatum totum hominem perdit, ut alias latius est dictum.

Accedit ad hæc maxima damna, quòd ipsa anima per peccatum ita vel debilitatur, vel corrumpitur, ut vires ac facultates non gratiæ tantùm diuinæ auferat, sed naturales quoq; vehementer imminuat. [Quemadmodum enim per morbum (ait Sanctus Basilius) in corpore appetitus deiectio, & ciborum insuaue fastidium; sic in animo, circa explenda mandata Dei, pigritia ac lentitudo ex peccato generantur.] Hinc & D. Gregorius scripsit: [Peccatum suo pondere in aliud trahit, nisi pœnitentia deleatur.] Hanc ob causam vocatur à Propheta, *Talentum plumbi*: ita hominem deorsum tendere facit, & in terrena deprimit. tenet. Hinc quoq; sanctus Bonauentura, peccatum putredini in fructibus, aut carnibus comparat. [Sicut putredo, (inquit) aufert pomo decorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ.

Simile. In Reg. fus. dispu. ad q. 174. In Ezech. hom. 11. Zach. 5. In diæta sal. cap. 2. *Simile.*

Ad quæ singula explicanda latissimus patet concionatori campus. De primo & quarto aliquid annotabimus. Secundum per se patet, & in secundo puncto tangetur. De tertio iam diximus. Peccatum decorem vitæ perdit, quia efficit, vt qui antea Dei filius, Dei amicus, Deo coniunctus, ideoque honorabilis erat, nunc contra diaboli filius, & mancipium, ideoque abiectissimus fiat. Barba in facie hominem honorat; sed si barbæ tonsor eam abscideris, conculcatur, & despicitur. Sic anima Deo coniuncta, honorabilis Dei sponsa est, ab eo per peccatum separata, despicabilis est, ut herba resecta, ad nihil vtilis, nisi forte ad ignem. Hanc maximam infelicitatem expressit Propheta:

Peccatum animæ decorem aufert. *Simile.*

Ezec. 15. *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna siluarum? Nunquid tolletur de eo lignum, vt fiat opus; aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quocunque vas? Ecce igni datum est in escam*

Vineæ in Scripturis anima comparatur, & CHRISTVS nos vocat *palmites suos*. Sola autem vitis ex omnibus lignis, nisi fructum adferat, prorsus inutilis est, nisi ut mittatur in ignem. Et ut vitis fructum ferens, omnium est arborum fructuosissima; non ferens omnium ineptissima: sic anima humana virtutem colens, & Deo coniuncta, res est speciosissima; peccatis dedita, res est turpissima, & quauis creatura deformior. Sicut vinum est quidem remedium efficax contra cicutam; sed si pariter vtrumque commisceatur, vis veneni fit immedicabilis, eo quòd ex vini calore citius cor penetret: sic fides accepta, & gratia Christi, est contra peccatum remedium proprium, & efficacissimum; sed si nostra ingratitudine, & negligentia, cum accepta gratia peccatum miscemus, vis peccati est immedicabilis; &, vt Apostolus loquitur, *Impossibile est renouari per pœnitentiam*, id est, valde difficile, sicut venenum vino mixtum difficillimè curatur. Hinc fit, vt nulli sceleratius viuant, quam impij Christiani. Sic decorem vitæ tollit peccatum: saporem gloriæ tollit, quia gloria cœlesti nos penitus priuat. Quod ineffabile damnum, ut intelligi facias à populo, hoc exemplum propone. Lysimachus, Macedoniæ Rex, inter Scythas bellum gerens, quum siti grauissima constrictus, sese pariter atque exercitum hostibus dedisset, ac deinde frigidam bibisset aquam; [Dij boni, (inquit,) quàm breuis voluptatis gratia quantum regnum amisi? Sic dicat omnis peccator, peccati voluptate transacta: O quàm breuis voluptatis gratia regnum cœleste amisi? Dicat & resipiscat, ac per pœnitentiam resurgat, nec rursum tali se periculo exponat. [Quemadmodum enim (ait sanctus Chrysostomus) qui grauitate capitis ebrietatemque tenentur, stultè simpliciter que feruntur, quamuis præcipitium, & aliud aliquid simile, subsit, infrà concidunt incautè, sic qui corruunt in peccatum, veluti praua ebrietate; actionis desiderio detenti, nescisunt quid faciunt, non præsentia, non futura præuidentes.] Porrò quàm sit res damnosa peccatum, docet illa Scriptura, quæ dicit: *Omnis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes eius*. Peccata sunt vua acerba. Peccato-

Ioan. 15. *Simile.* *Simile:* Hebr. 6. Peccatum saporem gloriæ tollit. *Exemplū.* Plutarc. in li. de tuenda bona valetu. Homil. 1. de pœnit. *Simile.* Iere. c. 31.

rum dentes sic obstupescunt, ut non possint eius suauitatem sentire, de quo dicitur: [Gustate & videte quàm suauis est Dominus. Cuius dentes ex vua acerba manducata obstupescunt, videt alios panem manducantes. Laudare potest quod videt, manducare non potest.] Sic qui suis sensibus pauit peccatis, laudat verbum Dei, & non facit. Qui ex absynthio est ebrius, amaritudinem eius non sentit. Sic quos peccati cupiditas ac voluptas inebriauit, amaritudinem eius non sentiunt. Venenum in vase aureo, ipsum vas non corrumpit: at peccatum tale uenenum est, ut suum pretiosissimum animam perdat. Vipera non interficitur suo proprio ueneno, nec basiliscus, nec aliquis alius serpens. Solum peccatum subiectum suum ad interitum ducit. Atque hæc de peccato, quatenus damnosa res est, & bono uti contraria.

Augustin. in Psal. 48.

Simile. Greg. Mora. in Iob, li. 30. c. 15.

Dissimilia

Nunc aliquid dicendum est, quatenus peccatum bono honesto contrarium est, quàm sit res per se turpis, & uitiosa. Turpitudo peccati ex eo solo se ad oculum manifestat, digitoque palpandam præbet, quòd semper latere uult, & latebras quærit, iuxta illud Saluatoris: *Qui malè agit, odit lucem: & non uenit ad lucem, ne arguantur opera eius.* Adam ubi primùm peccauit, abscondit se à facie Dei, & cooperuit se foliis fici, & fecit sibi perizomata. Quum Dauid uxorem Vriæ uiolasset, eaque concepisset, uide quot modis tegere conatur peccatum. Vriam ab exercitu ad se uocat; ut in domum suam eat, iubetur; cibo regio alitur, & inebriatur, ut uxoris desiderio incalescat: quumque nihil horum succederet, bonus Vrias præcepto Regis interficitur. Quid necesse erat, Regem circa priuati, & gregarij militis iniuriam tam esse sollicitum, nisi quia rem nefamen sciebat peccatum esse? Vt qui laborant, non affectant haberi ulcerosi, sed magis fugiunt uideri quàm essent, sic peccatores omnes: nec adeò quisquam impius est, ut, etsi in facto impio fortè non erubescat, de ipsa tamen impietate non pudeat, aut in ea sibi placeat. Diogenes uidens adolescentulum quendam in popina, ex pudore intrò fugientem, [Quò interius, (inquit) fugeris, hoc magis eris in popina:] Ita uitiosi, quò magis abdunt sese intra seipsos, hoc

Peccatum res turpis, & uitiosa.

Ioan. 3.

Exempla. Genes. 3. 2. Reg. 11.

Simile?

Plutarc. in Moral. *Apophthegma.*

hoc magis sunt id quod sunt. Turpitudinem peccati, seruitus ipsa cupiditatum peccato intrinseca, demonstrat. Qui enim suis cupiditatibus & peccato seruiunt, sunt seruitutis seruorum omnium iustorum & bonorum. Iusti enim & boni omnes secundum rationis, & ueræ pietatis regulam, cæcam suam uoluntatem dirigunt, & ut rectæ rationi, ac pietati obsequatur, faciunt. Atqui improbi omnes suæ uoluntati seruiunt. Eius igitur serui sunt, qui à iustis seruituti subijcitur. Singulorum ferè peccatorum turpitudinem his verbis D. Augustinus describit. [Coarctat auaritia, distendit superbia, consumit inuidia, inflammat concupiscentia, infestat luxuria, dehonestat gula, ebrietas confundit, detractio lacerat, ambitio supplantat, rapacitas obiurgat, discordia dissipat, ira perturbat, leuitas dissoluit, torpor opprimit, hypochrisis fallit, adulatio frangit, fauor attollit, calumnia pungit.] Hæ sunt uitiorum deformitates, quibus anima peccatrix, in uarias cupiditatum laruas miserè distracta, fœdatur.

Peccati seruitus.

Medit. c. 4

Iam uerò bono delectabili sic omne lethale peccatum contrarium est, ut, quum non nisi voluptatis causa peccent homines, in ipso tamen peccato omnia tristissima inueniant. [Voluisti Domine, & ita est (ait Sanctus Augustinus) ut omnis animus inordinatus sibi ipsi sit pœna.] Vndè sic per Ieremiam Deus loquitur: *Scito & uide quàm malum, & amarum est dereliquisse te Dominum Deū tuū, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus.* Huius amaritudinis una & maxima pars est remorsus cōscientiæ, qui etiā deploratè impios non sinit conquiescere. *Cunctus diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius; &, cùm pax sit, ille insidias suspicatur.* In omnibus ærumnis quas pallus est Iob, nunquam defuit qui malum nuntium ei afferret. In omni peccato malum nuntiū adest, quod cōscientiā mordet. Sicuti qui malum uinum bibit, cuius mala gustus nisi in fine sentitur, interim dū bibit, bene se habere uidetur, sed scorpionē in cauda agnoscit. *Fauus distillans labia meretricis, sed nouissima eius amara quasi absynthium.* In Aegypto filij Israel uix alia, & cepas degustatūt,

Peccatum res tristis, & acerba.

Confess. lib. 1. c. 12

Ierem. 2.

Iob 15

Simile.

Prouer. 5.

Exēplum.

Num. 11. quum statim lachrymæ per oculos defluxerunt. *Adhuc cibus erat in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Ibi quidem externa uindicta, sed typus internæ, quæ nul-

2. Reg. 13. li peccato deest. Amon, stuprata sorore Thamar, ita eam statim horrori habuit, ut conspectum eius ferre nequiue-

Simile. rit. Est quippe peccatum instar ulceris prurientis, quod,

1. dum scalpitur, delectat, postea cruciat: instar febris æstuan-

2. tis, qui frigidam bibens, statim reuelari uidetur, sed mox maiorem multo molestiam ex noxii humoris cruditate

3. incurrit: denique instar ebrij, qui in ebrietate multa mala perpetrat, quorum, ad se quum redierit, uehementer

Exempla. eum pudet ac pœnitet. Fratres Ioseph, in Aegyptum descendentes, quàm primùm uexati ceperant, recordantur peccati ante annos viginti perpetrati, dicentes: *Meritò hæc*

Genes. 42. *patimur, quia peccauimus in puerum.* Rursum quum secunda uicè descenderent, & Ioseph ad primum eorum conspectum uiso fratre Beniamin, *eos introduci in domum iussisset*, de quo alij gauisi essent; illi, adhuc malè sibi conscij

Genes. 43. uehementer timuerunt. *Exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus, ut deuoluat in nos calumniam, &c.* Sic ait Scriptu-

Esaiæ 66. ra. *Vermis impiorum non moritur.* Et iterum. *Indicium Dei*

Amos 9. *comprehendit eos, Non erit fuga eis.* & rursus: *Fugit impius*

Esaiæ. 57. *nemine persequente*, & adhuc semel: *Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius*

Psalm. 13. *in conculcationem & lutum.* Ac denique. *Contritio & infelicitas in vijs eorum: viam pacis non cognouerunt.* Postremò hæc est. [Vita acerba, quam qui comedit, dentes eius

Simile. obstupescunt,]ut supra dictum est. Qui per obscuram no-

Chrys. ho. 4. in Ioan. ctem iter faciunt, etsi nihil metuendum occurrat, metu tamen perpetuò concutiuntur; sic qui scelus aliquod admiserunt, etsi nemo id uideat, nemo reprehendat, omnia tamen formidant, omnia suspicantur, perpetuis conscientiæ stimulis agitati. Peccatum sanies est, pœna fertū est medicinale.

Simile. Idē ho. 6. ad po. An. Sicut igitur saniem habens, etsi secatur, malè habet; & cum non secatur, tunc est in maioribus malis; ita peccans, etiāsi punitur, est miser; & tunc maximè miser, cū non punitur.

Simile. Et sicut splene & intercute laborantes, cum larga fruantur

tur, mensa, & frigida potione, & delicatis ferculis, & saporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserrimi, delicijs morbum augentes: sic qui cum iniquitate delicijs fruuntur. Dicit Propheta. *Parturit iniustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem.* In quæ verba Chrysostomus: Non est hic partus, qualis in mulieribus, sed potius qualis in viperis, quæ uterum disrumpunt, & latera dilaniantes fœtus procedunt. Ita enim in fraudibus, & iniustitia inexplicabilis est, quem improbi sustinent, dolor & molestia. *Omnes dies pauperis* (ait Sapiens) id est, peccatoris, *mali*, id est, labotiosi; *secura mens quasi iuge conuiuium.* Homini in peccato mortali existenti, etiam cardui lictores uidentur. Si fulgurat, statim arbitratur se fulmine feriendum. Dicit Deus impijs. *Ponam faciem meam contra vos; & fugietis nemine persequente.* Et rursum: *Dabo pauorem in cordibus eorum. Terrebit eos sonitus folij uolantis.* Non potuit significantius terror cōscientiæ impiorum exprimi. Exemplum de Cain. *Ecce* (inquit) *eijcis me hodie à facie terræ: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.* Et tamen solus pater eius Adam tunc superuixerat. Tanta est timoris, & stimuli conscientiæ vis. Porcus quàm primùm tangitur, immaniter clamat; quod ceteta animalia non faciunt. Ratio est, quia quum nihil habeat usui humano utile nisi carnem, non lanam, non pellem, non plumas; ad nem se peti instinctu naturæ formidat. Sic impius ad omnem mortis suspicionem immaniter trepidat, quia nihil nisi cadauer habet, anima iam dudum mortua. Qui uxorem domi uerbosam, & molestam, perpetuoque rixantem patitur, obambulat sæpe in foro ita lætus ac hilaris uultu, ac si nihil pateretur, quum domi uitam agat quatuis morte molestiorem. Sic impius utcunque in mundo triumphans, domesticum suum malum circumfert, conscientiæ carnificinam, quam ipse solus sentit: sicut Paulus Aemilius, qui facto cum uxore diuortio, amicis factum admirantibus, ostensis etiam nouis quos ferebat calceis, respondit: Qua me parte premit calceus, nemo uestrum nouit, ego sentio. Certè nullum huic malum magnitudine comparari potest. Quemadmodum enim, qui

Psalm. 7. *Simile.*

Prou. 15.

Leuit. 26.

Exemplū. Genes. 4.

Simile.

Simile.

Plutar. in Paulo Aemilio.

Simile.

Plut. li. de tranquil. animi.

rigente febri perfrigescunt, aut æstuante exuruntur, acrius infestiusque afficiuntur, quàm qui externum aut frigus, aut calorem patiuntur: sic obrusiores tristitias habent fortuita, & temeraria, utpotè aduentitias; quam prauæ conscientia, quæ animum intus urit, sicut ulcus in corpore.

Apophtegma. Laert. lib. 1. cap. 4.

Chilon Lacedæmonius sæpe in ore habebat: [Damnum turpi lucro semper præferendum esse. Illud enim semel dolere, hoc semper.] Pythagoricus quidam, emens à sutore calceos, quum in promptu pecuniam non haberet, solutionem in crastinum differt: quò cùm uenisset satisfactum, audit sutorem esse defunctum. Domum lætus redit propter lucrum inexpectatum. Verùm cùm sceleris conscientia subinde torqueretur, arreptam pecuniam in sutoris domum proijciens, ait: [Mihi soli viuis, qui alijs omnibus defunctus es.] Hoc ergo solum malum, si solum esset, facilè ostendit; quàm sit res tristis, & amara peccatum. Alijs etiam nominibus triste est, quia pœnam adfert æternam, quia animi vires debilitat, sensualitatem auget (vnde Iob, *Factus sum mihi metipsi grauis*) quia non sine magnis curis, & laboribus cupiditates explentur. de quibus alias. Propter tam variam peccati malitiam, qua omnis generis bono contraria est, ideoque summum quoddam, & completum malum; & propter alias adhuc eius enormitates, quæ ex alijs capitibus demonstrari poterunt; vt quòd pœnis æternis hominem subijciat, quòd sit Dei optimi maximi offensa, quòd capitalis hostis sit maiestatis diuinæ, quòd propter illud solum inimiciæ inter Deum, & hominem oriuntur, quòd hoc solum Deum è cœlo deuocauit, hominem fieri, & crucem subire fecit, quòd huius gratuitas, & enormitas non nisi vnigeniti Filij Dei sanguine expiari potuit, quòd ad huius remedium, & uictoriam tota Christi doctrina, noui Testamenti gratia, omnia Sacramenta data, & ordinata sunt; à pijs & iustis omnibus maximo semper in horrore habitum fuit Eudoxia Imperatrice, Arcadij coniuge, per suos nuntios ac legatos minas, & terrores S. Chrysost. Archiepiscopo Constantinopolitano intentante eo, quòd eius cupiditatibus iniquis se opposuit, respondente

Exempla.
Eras. li. 6. Apophth.

1. 2. 3. Iob. 7. 4.

Alia adhuc peccati mala.
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Exempla detestatium peccata.

In vita per

sum est ei à suis, quos miserat, legatis: [Frustra illum hominem terres. Nihil ille nisi peccatum timet.] Quum Theodosium Imperat. de sua excommunicatione tristem ac sollicitum valde, ut bono animo esset, hortaretur Rufinus magister militum, curaturum se dicens, ut Episcopus Ambrosius etiam sua sponte uincula ei laxaret, respondit Theodosius: [Noui ego constantiam Ambrosij, & quòd nullo regiæ Maiestatis terrore diuinam legem transgrediatur.] Sanctus Ludouicus, Rex Gallorum, ab ineunte ætate hoc persuasum habebat, [potiùs mori, quàm peccare.] Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuarienſis uox erat: [Malo insilire in rogum ardentissimum, quàm peccatum uilium sciens admittere in Deum meum.] Sanctus Anselmus, Archiepiscopus quoque Cantuarienſis, dicere solebat: [Si hinc peccati horrorem, inde inferni dolorem coraliter cernerem, & necessariò uni eorum immergi deberem, priùs infernum quàm peccatum appeterem.] Cui simile est quod in opusculis eius eodem authore legitur: [Mallem purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus cælorum regna tenere.] Sic & bonus ille senex Eleazarus dixit, præmitti se uelle in infernum potius quàm leges Dei sui transgredi. Nempe sic & Apostolus Paulus sensit, quum scripsit: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum quia neque mors, neque uita, neque Angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Separatur autem à charitate Dei, qui consentit peccato. Et ne quis perfectionem Apostolicam & Sanctorum hoc loco excipiat, quasi non sit necesse tam esse perfectum; ipsi Ethnici, apud quos peccatum non nisi regulæ rationis aduersabatur, & lege naturæ in cordibus scriptæ, hunc tamen peccati horrorē habuerunt. Aristotelis dictū est: [Melius est mori quā facere aliquid cōtra bonū uirtutis.] Socrates ab Athenienſibus, Seneca ab impio Nerone ueneno sublati sunt, tāquā rigidi uirtutis cultores. Papinianus iureconsultus mori maluit, quàm, iubente

Simeon. Metaphr. Theodoret. lib. 5. c. 18. hist. Eccles.

In uita eius apud Surium

In uita eius c. 19.

In uita eius tom. 2.

Lib. de beatitud. cap. 190.

2. Mach. 6 Rom. 8.

Li. 3. Ethi. *Exēplum Ethnica.* Ael. Spar. in Ant. Carac.

bente Antonino Caracalla Imperatore, parricidium eius de occiso fratre Geta defendere: respondens ei, non tam facilè parricidium excusari posse, quàm fieri. Denique

Apophtheg ma. Timon ille μισάνθρωπος rogatus cur ita omnes homines odisset; Quia, inquit, [meritò improbos odi; reliquos autem, quia improbos non oderunt.] Sed & Publij Mimi dictum fuit: [Tolerabilior est qui mori iubet, quàm qui malè viuere.] Peccati ergo horrorem etiam Ethnici uiderunt & docere potuerunt. Surgent illi in iudicio, & condemnabunt nos, non naturæ tantùm, sed & gratiæ lumine illuminatos. Potuit Demosthenes dicere, quum à Laide meretrice Corinthia, quam sollicitauerat, nimis ampla merces poscceretur (poposcerat enim decem millia denariorum nummi Romani.) [Non tanti emam pœnitere.] Plutarchus de peccati malitia sic scribit: Quemadmodum facinoroſus quisque ultimo affligendus supplicio, corpori suo propriam fert crucem, passiones videlicet, timores, expectationes, & pœnitentias; sic improbitas ex seipsa supplicium sibi struit ipsi, calamitates ingentes, formidines immeras, passionesque molestissimas, pœnitentias, ac indecentes continens perturbationes. Ex his ergo monendus diligenter populus, ut peccatum detestentur & abominentur, & odio habeant.

Maximus serm. 6. Aul. Gell. Noct. Att. lib. 1. c. 8. Lib. de sera Num. vind.

Simile.

2. *Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Verbum Dei audiẽdum.

LOcus moralis de audiendo uerbo Dei. Quem locum etsi modò in alia Dominica tractauimus, nũc tamen, paucis adiectis, explicabimus magis. Dicit Christus Dominus notam quandam, & certum signum esse uerè filij Dei, audire uerbum Dei; hoc est, sic audire, ut credatur & custodiatur. Nam & hic præmisit, *Quare non creditis mihi?* & in alio Euangelio subiunxit, *Et custodiunt illud.* Alioqui sicut quum terra post longam siccitatem ualde est aruida, pluuiarũ guttæ desuper cadentes, terram non irrigant, sed in ranas & bufones uertuntur: sic uerbum Dei præcatum incidens in cor aridum erga diuina, & solis terrenis aut curis aut uoluptatibus deditum, non irrigat, nõ pe-

Simile.

netrat, non mouet, sed bufones tantùm, id est, murmura, querelas, iurgia & maledicta cõtra uerbi prædicatores excitat: sicut in hoc Euangelio accidit, dicentibus CHRISTO Iudæis, audita eius prædicatione, *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & damonium habes?* Serpentina hæc uerba fuerunt, ex imbre eloquij diuini ortũ capientia. Pessimum hoc signum est, uel ex uerbo Dei audiendo, calumniandi ansam arripere; uel ad uerbum Dei audiendum, nullo affectu aut desiderio duci. Non censeretur bonus maritus qui mercaturæ aut militiæ causa peregre proficiscens, diuque absens; nec uxoris, nec liberorũ, quos domi reliquit, nec oppidi sui memor sit, non libenter de illis inquirat & audiat. Meritò iudicaretur nouo aliquo & illicito amore maritus ille implicari. In peregrinatione hic omnes à cælesti patria constituimur. In ea Sponsus noster & Redemptor Christus est: in ea patrimoniũ & hæreditas; in ea fratres nostri & conciues cælorum. Qui de hac sua patria, deque ijs quæ in ea sunt, de uia ad patriam & eò pertinentibus nihil cupit audire; sed si qua horum audit, fastidium & nauseam patitur; certum est & infallibile argumentum, eum nouo aliquo, & illicito rerum terrenarum amore implicari. Filij Israel in captiuitate Babylonica constituti, quotquot Deum Israel amabant, fecerunt quod illos facturos Proph. Dauid prædixit: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, & suspendimus organa nostra, dum recordaremur tui Sion.* Sic iusti in hoc mundo, dum patriæ cælestis recordantur, ad illam uehementer suspirant & plorant, de eius gaudijs magnam consolationem capiunt, ad illam tendere & festinare omnibus modis contendunt: ideoque uerbi Dei prædicatione, in qua talia docentur & audiuntur, mirificè oblectantur. Qui patria sua exulant, si quando in conterraneum, inde recenter uenientem incidunt, illum amplectuntur, & de patria sua minutissima quæque ab eo exquirunt. Vbi tantus est amor cæli, quantus in exule amor patriæ, nihil est uerbo Dei delectabilius, in quo de patria cælesti minutissima quæque narrantur. De illo enim Scriptura dicit: *Infinitus est thesaurus hominibus; quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona*

Allegoria. Psal. 136.

Simile.

Sap. 7.

Similia. *dona commendati*. Si Gallo res præclarè gestas Germanorum, aut Germano Gallorum referas; ossitanter plorunque & negligenter audiet: sed si Gallo Gallorum, Germano Germanorum, Anglo Anglorum virtutes, præclara facinora, res laudabiliter gestas narres; attentissimus quisque audiet quod ad se & suos pertinere iudicat. Ideo faceremus nos audiendo cælestem doctrinam, si cælum patriam nostram esse omnes agnosceremus. Sed quamquisque est, talis sibi finis videtur, dixit Philosophus: ex affectibus homo cognoscitur. Si asino carnes optimas apponis, non gustabit: hordeum, far, & herbas apponis, deuorabit. Amatori huius seculi si quid de animæ salute narras, vel stultum te, vel molestum aduersarium existimabit: de seculi gloria, lucro, voluptate si disputas, attentissimum habebis auditorem. Ingrediuntur aliquando boni mercatoris officinam viri illusores; fingunt se pannum empturos: mercator omnes suos pannos explicat, omnes sarcinas euoluit, de precio diligenter tractat. Illusores, fatigato mercatore, nihil horum sibi placere aiunt, & absque emptione discedunt. Idem accidit in uerbi prædicatione. Veniunt ad concionem audiendam uiri illusores, id est, otiosi & uagi, curiosi & improbi, uoluptatum amatores & seculi. Prædicator omnia euoluit quæ habet, sacræ Scripturæ textus, explicat, sanctorum Patrum sententias adfert, exemplis rem confirmat, comparationibus illustrat, Ethnicorum pulchrè dictis aspergit, audiunt illusores & contemnunt: à concione discedunt absque ullo fructu. Sed huiusmodi illusoribus quid Deus dicat, in alia Dominica protulimus. Quum Prophetas suos in templo & synagoga audire populus nollet, vide quo artificio, quantaque diligentia Deus usus fuerit, vt eos ad uerbum eius audiendum quouis modo pertraheret. Dicit Ieremiæ: *Vade & sta in porta filiorum populi mei, per quam ingrediuntur Reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: Audite verbum Domini Reges Iuda & omnis Iuda, cunctiq; habitatores Ierusalem.* Quia Reges & populus ad DEVM audiendum uenire noluerunt, Deus ad eos uenit: adeò rem hanc salutì ipsorum necessariam iudicauit. Quum autem nec sic quicquā profi ceret Propheta, uide quot uerbis rem unam, imò non rē, sed rei negationem inculcat. Sequitur in textu: *Et non audierunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed indurauerūt cervicem suam, ne audirent me, & ne acciperent disciplinā.* Hoc vnum non audire multis uerbis tanquam facinus indignissimum, amplificauit. Sed ideo homines nō audiunt uerbum Dei, quia ex Deo non sunt. Vnde August. *Amant homines veritatem lucentem, oderunt eam redarguentem.* Maledictus Rex Achab nō est ueritus apertè dicere de S. Proph. Michæa: *Ego odi eum, quia nō prophetat mihi bonū, sed malum.* Volebat eum placentia loqui. Est hæc diaboli astutia, ab audiēdo Dei verbo homines auertere, ne cōuertantur & sanētur. Cùm possideret Ieroboam regnum Israel, *dixit in corde suo; Si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini, conuertetur cor populi huius ad Roboam Regem Iuda, interficientq; me, & reuertentur ad eū: & ita excogitato consilio fecit duos uitulos aureos, & dixit eis: Nolite ascēdere in Ierusalem; ecce dij tui Israel.* Sic omnino diabolus, ne reuertantur peccatores ad Dominum, à quo per rebellionem peccati discesserunt, & illum desecrant, cui per peccatum seruiunt, ludis, comēdijs, negotijs, & alijs huiusmodi, detinet occupatos, ne uerbum Dei audiant: qui autem audiunt, cupiditatibus ita implicat, vt verbum Dei in illis fructum facere nequeat. Vide plura supra Domin. 3. Quadragesimæ, textu vltimo, & textu primo, circa dæmonium surdum.

Domin. 3. Quadrag. text. vlt.

Hier. 17.

3. *Responderunt igitur Iudæi, & dixerunt: Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.*

LOCVS moralis, de contumelijs & maledictis æquanimiter ferendis, quando personales tantùm sunt, & Dei gloriam non attingunt. Iudæi ex nimia animi maleuolentiam duplex maledictum in Christum proferunt. Samaritanum uocant, per contemptum personæ; dæmoniacum, per calumniam doctrinæ

Cōfess. lib. 10. c. 23.

3. Reg. 21.

Exēplum. 3. Reg. 12.

Contumelia & maledicta æquanimiter ferenda.

ctrinæ. Ad personalem contumeliam, ne verbo quidem respondet. Doctrinæ conuitium refutat, dicens: *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum.* De contumelia contra Dei gloriam prolata, diligenter repellenda, in alia Dom. diximus. Nunc de contumelia personali, aut qualibet etiam iniuria æquo animo toleranda, vt dictum, hic locus admonet. Maledictum ex ira, inuidia, malevolentia ortum suum capit. Iudæi ex Christi doctrina offensi, maledicunt, & maledicendo putant se rectissime dicere. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu?* Suam turpitudinem maleuolentia non uidet. Sicut fumus oculorum aciem ita perturbat, ut quæ ante pedes sint, videri nequeant: sic oborta inuidia aut maleuolentia, eam ratione caliginem offundit, ut se delinquere, nulla cogitatione deprehendere queat. Fratres, Ioseph odio & inuidia coacti, *Non poterant ei quicquam pacificè loqui.* Ideo eum somniatorem uocantes, & postea uendentes, nihil se peccare existimabant. Zoilus ille, canis Rhetoricus dictus, quum in Platonem, Socratem, & optimum quemque philosophum ac uirtutis magistrum debaccharetur, rogatus cur sic bonos ac doctos omnes lacesseret, *Quoniam, inquit, malefacere quum uelim non possum.* Hæc eius origo, hæc natura. Sed de ea toleranda dicendum. Id verò multas ob causas fieri à quouis bono Christiano non par est modò, sed & necessarium. Primùm, vt nostra patientia maledicentia corrigantur. Vnde Apost. [Vince in bono malum.] Et Sapiens: *Mollis responsio frangit iram, & lingua mollis confringit duritiam.* Sicut enim ignis subtracta materia extinguitur, sic maledicentis ira, alterius patiētia compescitur. Vnde Apostolus: [Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.] hoc est, charitatis igne in eo excitabis, & ex inimico amicum facies. Caupo quidam ciuitatis Alexandriæ, multis iniurijs & contumelijs affecerat iuuenem quendam, Ioanni eleemosynario Patriarchæ Alexandrino sanguine coniunctum. Iuuenis apud Episcopum grauiter conqueritur. Episcopus, fingens se etiam commoueri, ut iuuenis animum mitigaret; Itane, inquit, ausus te fuit uel uerbo uiolare? Faciam in eo rem quam tota Alexandria mirabitur. Moxque uocato ad se uectigalium magistro, iubet ut nihil amplius uectigalis, aut aliquid aliud ecclesiæ debitum ab illo caupone exigat, sed ut immunem illum ab omni solutione, quæ quidem ipsi uel ecclesiæ eius deberetur, relinquat. Hoc uidelicet eius factum tota Alexandria mirata est, catipoque non solùm a maledictis cessauit, sed omni officio Episcopum & iuuenem cognatum coluit. Alia causa esse potest, ne inaioris furoris & perturbationis materia maledicenti præbeatur. Hoc enim est oleum camino addere. Vnde sanctus Ambrosius [Si respondeas maledico, superiorem te arbitrabitur, quia parem inuenit.] Demosthenes a quodam conuitijs lacessitus dixit: Nolim tecum in hoc genere certaminis descendere, in quo qui uincitur, ipso uictore melior est. S. Ioannes, Canonicus regularis in Anglia, & cœnobij sui Prior, cum a quodam monasterij sui fratre uerbis ualde contumeliosis diu impetitus, nihil moueretur, & unus ex astantibus rogaret cur eius petulantiam non reprimeret, quum uno uerbo illud facere posset, iubens ut ad cubiculum suum redeat, respondit: Si flammata uorax ædificij tecta lambens, in sublime feratur, num tu consulto facturum putabis eum, qui plus etiam materiæ inijcere in flammam uelit? Frater iste ad præsens magno ardet furoris æstu. Cui si ego comminationum faculas admouere uelim, furor eius magis magisque inflammabitur. Sed ubi hæc flamma deferbuerit, tum demum ad opportuna remedia animo placato accedimus. Atque his dictis nihil commotus, abscessit. Porrò & idcirco contumelias & maledicta æquo animo, ad exemplum CHRISTI in hoc Euangelio, ferre conuenit, ut uirtutis exemplum præbeamus ijs, quos eo indigere Dominus nouit. Nam, ut omne uirtutis exemplum, ita maximè iniuriarum patientia ædificat, atque in sui admirationem ipsos etiam maledicos pertrahit. In Prato Spirituali, egregio & magnæ authoritatis libro, utpote qui in Concilio Nicæno secundo ante annos 800. à Patribus citatur, huius rei exemplum legitur: Duo senes monachi cum uno fratre iter agentes, & errantes de uia, inter sata inuenti sunt, & aliqua de satis uolentes nolentesque pedibus conculcabant. Quod cum uidisset agricola (erat enim

Do. 1. Quadrag. tex. 9

Simile.
Arist. apud Stob.. ser. 18.

Exempla.
Genes. 37.
Bruson. li. 1. c. 26.

Causę ferē dæ contumeliæ.
1. Correctio proximi.
Rom. 12.
Prouer. 15. & 25.
Rom. 12.

Exemplū.
In uita eius apud Suriū, to. 1

2. Ne lędas proximū.

Offic. li. 1. ca. 5.

Exempl.
In uita eius apud Suriū to. 5 pa. 687.

3. Aedificatio proximi.

Exemplū. cap. 218.

enim in agro operans) cœpit contra illos multa maledicta proferre, cum iracundia dicens: Vos monachi estis? Vos Deum timetis? Si timorem Dei ante oculos uestros habuissetis, profectò hoc nō fecissetis. Tunc ait unus senior socijs suis: Per Dominum, nullus ei respondeat. Conuersusque ad illum, dixit: Rectè dixisti, fili mi. Ille furens, contumelijs imperebat eos. Rursumque dixit senior ad illum: vera prosequeris fili. Nam si ueri monachi essemus, istud non egissemus. Sed per Dominum indulge nobis, quoniam peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humilitatem, accessit propius, prostrauitque se ad pedes senis, dicens: Peccaui, indulge mihi, & pete Dominum assumite me uobiscum. Rusticus ergo, ac quutus illos, accepit habitum. Atque hæc quidem tantione & respectu proximi patientiam in maledictis seruandam docent. Nunc autem respectu nostri ipsorum, ipsos lædamus, & conuitianti aduersario rem gratam faciamus. Vnde Diuus Augustinus: [Passus es malum? Ignosce ne duo mali sitis. Sic & Sanctus Ambrosius: Peccator est qui nos conuitiando prouocat, & similes sui fieri desiderat. Venit aliquando ad Lydyvinam, magnæ sanctitatis uirginem, mulier quædam fremens & furens, innumeris eam iniurijs, contumelijs, & conuitijs prosscindens, ut posset eius commouere animum. Sed cùm hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimæ uirginis fœdissimè exspuit. At uerò nec sic eam quicquam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, tanquam uim passa, uicinos concitare cœpit.

4. Ne teipsum lędas.

Ena. in Ps. 54.

Offic. li. 1. cap. 5.

Exẽplum. In uita eius apud Suriũ to. 7. pa. 2. ca. 1.

Sed sancta uirgo in patientia animam possidens, adeò manſit immota, ut mirarentur uniuersi. Maleficium uero beneficio compensare uolens, clam ei munusculum transmisit; dicebatque suis: Illis ego debere me fateor, quia me currere compellunt. Rursum tenenda patientia est in maledictis & iniurijs illatis, ne nostram ipsi turpitudinem prodamus, & illis maledictis dignos nos fuisse, per animi impatientiam ostendamus. Est quippe muliebris animi & impotentis indicium maledictum ferre non posse.

5 Ne te prodas.

Quem-

Quemadmodum exulcerata & ægra corpora sunt, quæ ad leuissimos tactus gemunt; ita ira muliebre maximè, & pue rile vitium est. Non est illa animi magnitudo, sed tumor. Appositè D. Ambrosius: [Qui citò mouetur iniuria, facit se dignum videri contumelia, dum vult indignus videri.] Aristoteles Alexandro, natura iracundo, hoc consilium dedit, vt omnibus se superiorem, & meliorem existimans, maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud cumulare, & iracundiæ superbiam substituere. Christianus maledicta contemnet, non vt maledicente melior, sed vt ipso maledicto fortior, atque superior. Conuitia enim per se nullam vim habent; sed quemadmodum tela, si in corpus durum ac robustum incidunt, repercussa cadunt, non penetrant; sic ad animum solidum obiecta conuitia intereunt. Socrates, quum in comœdia ab Aristophane vehementer texaretur, ridebat. Polyagrus verò eadem audiens, seipsum strangulabat. Patientia nouit contumelias, & verbera mutare in aurum, argentum, & lapides pretiosos; sicut versus qui verberibus impinguatur; instar Salamandræ, igne tribulationis fouetur; ad modum asini pungitiuis pascitur; sicut struthio comedit ferrum; sicut piscis marinus crescit in aqua salsa, & amara. Socrates, quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirantibus quòd id pateretur; Quid facerem, inquit? illis hortantibus, vt vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit, [Si quis asinus me calce percussit, diceretis mihi, Voca illum in ius:] Animi fortitudo hæc erat. Sed & ideo in maledictis illatis seruanda patientia est; quia maledicus homo commiseratione magis indiget, quàm talione. Vnde sapienter Socrates, quum quidam ab eo comiter in uia salutatus, non resalutasset, illoque nequaquam hoc molestè ferente, amici tamen qui aderant indignè ferrent, dixit: [Si quis nos præteriret, peius affectus corpore, quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus. Cur igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo quā nos sumus?] Abbas Stephanus (vt refert S. Gregorius) quū totus eius ager iā ad messem paratus, ab improbo quodā uicino succensus esset, & alius, ut hoc nunciaret, ad eū accurrens, diceret: Væ, væ, Pater Stephane, quid tibi contigit?

Simile. Seneca de ira lib. 1. cap. 16. Offic. li. 1. cap. 6.

Exemplũ. Aeliam. lib. 12.

Simile.

Aelian. li. 5.

Exemplũ. S. Bonau. in Diæt. sal. c. 42.

Similia.

Exemplũ. Laert. lib. 2. cap. 1.

Apophteg. 6. Commiseratio medici.

Eras. li 8.

Apophteg.

Apophteg.

Exemplũ. Dial. li. 4. cap. 19.

contigit? Totus. n. tuus ager incendio absumptus est: euestis gio respondit; Imò, væ, væ frater, quid illi contigit qui hoc fecit? me enim certè paruo, seipsum maximo damno mulctauit. Alia adhuc ratio est æquanimiter ferendi contumelias, ut præstantissimam charitatis virtutem exerceamus, nec bene merendi tam præclaram occasionem nobis excidere patiamur. D. Basilius rogatus, cur maledici diligentes essent, respondit: Quia eorum opera beatitudinem illam consequimur, de qua Christus dixit: *Beati estis cùm maledixerint vobis homines, mentientes, propter me.* Hæc consideratio Lydvvinam virginem ad patientiam mouit, vt est modò dictum. Quid, quod ex conuitijs, & maledictis aduersarij ingentem profectum spiritualem colligere liceat? Inimicus enim maledicus, optimus interdum est vitæ nostræ pædagogus, & medicus gratuitus ac salutaris, ut, si fortè vlcus nostrum tangit, corrigamus illud. S. Monica, mater S. Augustini, [quum à suis coætaneis, adhuc paruula, meribibula vocaretur, hoc conuitio excitata, illud vitium tota postea ætate correxit.] Philippus Macedonum Rex gaudere se dicebat, Athenienses habere illi fensos, quia ex eorum maledictis uitia sua cognouit, & ut eos mendaces faceret, correxit. Sicut igitur qui mordebum suspicantur, diligenter cauent ne quid valetudinem offendat, ita propter inimicos atq; maledicos cautè, & circumspectè ambulandi occasio datur. Sic ciuitates propter finitimum hostem, & continens bellum, tum leges obseruant diligentius, tum Remp. administrant rectius. Quemadmodum is qui Prometheum Thessalum cogitabat occidere, casu tuber ita percussit atque dissecuit, ut seruaret hominem; ruptoque tubere, periculo liberaret: ita nonnunquam fit ut conuitium per simultatem, & odium impactum medeatur animi morbo, uel neglecto vel ignorato. Quum ergo iustis omnia cooperentur in bonum, uir bonus ex maledicti iaculo non vulnus, sed vulneris sanitatem, & profectum spiritualem consequetur. Sed ob hanc potissimum causam maledictum patienter ferendum, vt Christo Redemptori ac capiti nostro conformemur: *Qui*, vt ait Petrus, & in hoc Euangelio luculenter apparet, *quum maledicteretur, non maledicebat; quum paterentur, non comminabatur;*

7. Meritū uirtutis.

In Regul. fus. dispu. q. 176. Matt. 6.

8. Profectus spiritualis.

Exempla. Confes. li. 9. cap. 8.

Plu. lib. de utilitat. capienda ab inimicis. *Simile.*

9. Vt Christo conformemur. 2. Pet. 2.

nabatur; tradebat autem iniustè iudicanti se. Hoc argumẽto, ad seruandã patientiam Christus ipse nos hortatur: *Non est*, inquit, *discipulus super magistrum, nec seruus super dominum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Eodem argumento vtitur Paulus, dicens: *Donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Vt ergo circa alia multa, sic circa maledicta ferenda Christum imitari, & in patientia nostra animas nostras possidere debemus. His adiungi potest laus ipsa, & commendatio virtutis, quæ ex huiusmodi patientia oritur. Dum enim erga alios mansueti sumus, & aliorum honori parcendo consulimus, nostrum quoq; mirificè conseruamus. Cùm Iulius Cæsar Pompeij statuas à popolo deiectas, reponi iussisset, tum Marcus Tullius, (inquit,) Pompeij collocatti, tuas constabilisti.] Sed & illud quoque ex hac patientia bonum accedit neutiquam contemnendum, quòd assuefacti iustè rectèq; agere cum inimicis, haud vnquam iniustè dolove cum amicis, & familiaribus agemus. Sic Pythagoras ab aucupio dehortabatur, & emptoretium iactu, pisces captos iubebat in aquas iterum dimitti: ut sic ab animantium cede abstineret. Quemadmodum primis hominibus satis erat, si non læderentur a bestijs; posteriores uerò, rationes inuenerunt, multas ab illis vtilitates capiendi, dum carnibus uescerentur, pilis vestiuntur, fel & lac ad morbum adhibent remedia: sic in prima naturæ lege satis honestum uidebatur inimicos non odisse, non ulcisci; at nunc Christi gratia nos docuit etiam illos amare, & beneficijs prosequi, quia talis eorum amor ad multa nobis est perutilis, ut ex antedictis constare potest.

Matt. 10.

Ephes. 4.

10. Laus uirtutis.

Exemplũ. Plutarch. ubi supra.

11 Vt cũ amicis sua uiter agatur.

Exemplũ.

Simile.

4. *Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet.*

Locus moralis de gloria, & honore Christi, & ministrorum eius, etiam in hac uita, & de Dei iudicio aduersus contemptores. Debetur uirtuti, & potestati à Deo ordinatæ, honor, iuxta illud Apostoli: *Cui honorem, honorem,*

Sacerdotes honorandi. Rom. 13.

rem; cui uectigal, uectigal. Aequè vtrunq; debetur. Christus hoc loco, etsi calumnias, & maledicta Iudæorum patitur, tamē eos grauissimè in illis peccasse ostēdit. *Vos*, (inquit) *inhonoræstis me. Ego non quæro gloriam meam*: sed quia Ioan. 5. si nihilominus debetur, Pater meus quærit eam, *ut omnes honorificent Filium*: & ita quærit, vt eam mihi negantes, severè iudicet. Ideo alibi discipulos eum honorantes com- Ioan. 13. mendat: *Vos vocatis me, Magister & Domine: & bene dicitis; sum etenim.* Sic Paulus, quū à suis se nō eo quo par erat 1. Cor. 4. honore habitum cerneret, *Etsi*, (inquit) *mille pædagogos habeatis in Christo, tamen non multos Patres. Per Euangelium enim ego vos genui.* De hoc honore, Christi ministris, & vicarijs exhibendo, in alia quadā Dominica aliqua diximus, quæ huc referri possunt. Quātopere hic honor Christi ministris exhibitus, Christo placeat, illa eius uerba declarant: Matt. 10. *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Quantopere cōtumelia illis illata Deo displiceat, multæ Scripturæ demonstrant. *Qui tangit vos, tangit* Zachar. 2. *pupillam oculi mei.* Pueri 42. illudentes Eliseo Prophetæ, & 4. Reg. 2. maledicentes ei, *Ascende calue, ascende calue*, statim ab ursis omnes discerpti ac lacerati sunt. Quum Prophetā contemnentem improbi irriderent, dicit eis Deus: *Væ vobis vi-* Esaiæ 28. *ri illusores flagellum inundans quum transierit, eritis ei in conculcationem.* D. Cyprianus sibi reuelatū à Deo scripsit: Lib. 4. epi. 9. *Qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea credere incipiet sacerdotem vindicanti*, quantusq; sacerdotibus Christi honor exhibēdus sit, exēplo honoris synagogæ sacrificis præstiti docet, *Dominus* (inquit) *in Euangelio, quum ei dictū esset, Sic respondes Pontifici custodienti, & docenti sacerdotalem honorem seruari, contra Pontificem nihil dixit, sed innocentiam suam tantummodo purgans respondit: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: sin autem bene,* Act. 23. *cur me cædis? Item B. Apostolus, cùm ei dictum esset, Summum sacerdotē Dei maledicis? nihil contumeliosè locutus est aduersus sacerdotē, quando & potuerit se cōstanter excusare aduersus eos qui Dominū crucifixissent, & qui iam Deū, & Christū, & templū, & sacerdotium perdidissent. Sed quāuis in falsis & spoliatis sacerdotibus, umbrā tamen ipsam inanē sacerdotalis nominis cogitās, dixerit: Nesciebā, fratres, quia pontifex*

pontifex esset. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Hæc Cyprianus, quæ duo exempla, Christi & Pauli, alijs in locis profert, ut ex honore ueteri sacerdotio præstito, sacerdotibus Christi honorem debitum asserat, contumelias illatas graue crimen esse ostendat, & a Deo certissimè uindicari. Certè sacerdotibus (ait Cyprianus) tantus honor Dei dignatione conceditur, ut quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hic iudicanti non obtemperaret, statim necaretur. Sic enim Lex habet: *Qui non audierit sacerdotem, qui pro tempore fuerit, morietur homo ille.* Sunt autem huius diuinæ ultionis contra sacerdotem Dei contemptores in sactis Scripturis crebra exempla, quorum hic quædam proferemus; ut intelligatur, quanti sit ponderis, quod Christus hic dicit: *Est qui quærat, & iudicet.* Cum aduersus Moysen & Aaron sacerdotes Dei tres ministri, Chore, Dathan, & Abiron, per superbiam insurrexissent, inusitato supplicio, & ipsi, & eorum omnia terræ hiatu absorpota sunt. Maria ipsa, soror Moysi, quia contra eum murmurauerat, lepra percutitur. Quia Samuelem iudæi spreuerant, uel Deum potius in illo (ait enim Deus: *Non te spreuerunt, sed me*) [ut hoc ulciscereturait Cyprianus) excitauit eis Saul Regem, qui eos iniurijs gratuibus affligeret, & per omnes contumelias pœnas superbum populum calcaret & premeret, ut contemptus sacerdos de superbo populo ultione diuina uindicaretur. Sed & Saul ipse, quia Samueli Prophetæ non obtemperauit, regno excidit. Achab propter contemptum, & in uincula coniectum Micheam Prophetam, in bello occisus est. Sed & Ioram, filius Achab, totaq; progenies à Iehu gladio per cussi sunt: *Vt ulciscar* (ait Propheta Dei ad Iehu) *sanguinē seruorum meorum Prophetarum, & sanguinem omnium seruorum Domini de manu Iesabel.* Quum Zacharias sacerdos & Propheta, ex imperio Regis Ioas, in atrio domus Dominī interficeretur, *Propheta quum moreretur*, ait: *Videat Dominus, & requirat. Cumq; euolutus esset annus, ascendit contra Ioas exercitus Syriæ, uenitq; in Iudam & Ierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque uniuersam prædam miserunt Regis Syriæ in Damascum. Et certè quum permodicus uenisset numerus Syrorum, tradidit Dominus*

Lib. 3. epi. 9. & lib. 2. ep. 3.

Deut. 17

Exempla cōtra cō temptores ueterum sacerdotū.

Num. 16 1. 2.

Num. 12 3.

1. Reg. 8

Li. 3. ep. 9.

4.

1. Reg. 31 5.

3. Reg. 22 6.

4. Reg. 9 7.

2. Para. 24

in manibus eorum infinitam multitudinem. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes, dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in ultionem sanguinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est. Amasias Rex
2. Para. 25 Iuda, quia Prophetam Dei contemnens, dixit, *Numquid consiliarius Regis es? tace, ne interficiam te*; traditus fuit in manus Ioas Regis Israel, omnibus rebus spoliatus, postea quoque
9. à suis interfectus. Ozias quoque filius eius, ius sibi la-
2. Para. 26 cerdotale arrogans, lepra percussus est. Denique quod
10. Christus in Euangelio Iudæis dixit; *Sanguis omnium Pro-*
Lucæ. 11. *phetarum, à sanguine Abel iusti usque sanguinem Zachariæ Prophetæ, quem occidistis inter templum & altare, de manu uestra requiretur*; hanc Dei vindictam terribiliter expressit. Nam & tota illa gentis Iudæorum per omnes mundi partes in hodiernum usque diem dispersio, nihil est aliud, quàm iusta Dei vindicta in sanguinem Christi ipsius, omniumque Prophetarum Dei. Cladem & internecionem extremam Hierosolymorum sub Tito & Vespasiano, Iosephus quidem Iudæus refert in crudelem Diui Iacobi Apostoli necem: sed propter Christum ab illis occisum, factam illam fuisse, dubitari non debet, dicente
Lucæ. 19. & prædicente in Euangelio Christo: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quòd non cognoueris tempus uisitationis*
11. *tuæ*. Nec Iudæi tantum, sed & Pilatus, gentilis iudex, es-
Euseb. hist. fusi sanguinis CHRISTI, acerbas pœnas dedit.
Eccl. lib. 2 Nam & à Tiberio maximis affectus fuit contumelijs, &
cap. 7. postea Caij temporibus extrema calamitate oppressus, si-
Niceph. cuti id tradunt, qui Græcorum Olympiadas scripserunt.
lib. 2. c. 10 Ad eas enim angustias aduersis casibus est redactus, ut manus sibi ipse attulerit, diuina eum ultione prosequente.
12. Idem de Anna & Caipha, alijsque Phariseis & Scribis, qui Christi necem procurarunt, scribunt Eusebius & Nicephorus. Sic uidelicet, etsi Christus non quæsiuit gloriam

gloriam suam vt homo; DEVS tamen, Deique iustitia eam quæsiuit, & contra violatores iudicauit. Nec de Christo tantùm hoc verum est, sed & de omnibus Christi Sacerdotibus, atque in terra ministris, quorum iniurias & contumelias etiam in hac vita acerbè Deus vindicauit. Ecclesia quidem, Ecclesiæque Præpositi & Prælati, *non quærunt gloriam suam*, memores illius quod Christus Matth. 20
dixit: *Qui maior est vestrum, fiat sicut minor*: sed *est qui quærat, & iudicet*. Deus illam quærit, ut à subditis exhibeatur; & non exhibitam acerbè iudicat. Exempla hic aliquot huius iudicij diuini subijciam, quia huiusmodi ministrorum Dei contemptoribus plenus est hodie mundus. Ex historijs tam Ecclesiasticis, quàm prophanis animaduertere licet, Imperatores, Reges, ac Principes, qui Ecclesiæ gloriam suam non dederunt, qui Ecclesiæ ministros persecuti sunt, malo semper & acerbo fine uitam terminasse, Deique iudicium, & ultionem grauem in hac uita pertulisse. Constantius, Arrianis fauens, postquàm Liberium Romanum Pontificem, Athanasium Alexandrinum, plurimosque aliarum Ecclesiarum Episcopos orthodoxos in exilium compulisset, sibique cognitionem causarum Ecclesiasticarum arrogasset (ut latè ostendit sanctus Athanasius) dum Iulianum cognatum Imperij æmulum persequeretur, obscuro loco, & maximo animi cum mœrore, quem latè describit Ammianus Marcellinus, scriptor Ethnicus, uitam finiuit. Valens Imperator, qui multo adhuc maiorē in Episcopos crudelitatem exercuit, & ad bellum contra Gothos proficiscens, Isaacium monachum, qui, ut alter Michæas, eum impietatis suæ admonuerat, & in bello moriturū prædixerat, nisi bellum cum Ecclesia gerere desisteret, ut alter Achab, in uinculā coniecerat usque ad reditum suum, eodem in bello ab hostibus concluſus, in casula quadam cum nobilibus, & Principibus suis à barbaris incensus, incendioque consumptus est: quo infami & acerbo necis genere, nullum unquam Imperatorem aut Regem Christianum sublatum fuisse alias legitur. Valentinianus iunior diuum Ambrosium Episcopum Mediolanensem multis modis uexauit: vt basilicam hæreticis traderet, imperauit: ut in palatio

Exempla vindictæ diuinæ contra cōtemptores Episcoporū & sacerdotū.

1.

Epistol. ad Solitar. uitā agen. Lib. 22. hist.

2.

Ammian⁹ Marcellinus lib. 31

3.

Amb. li. 5. epist. 32.

suo coram ipso de fide disputaret, iussit: exilium, nio-
sequeretur, comminatus est. Mox verò à proprijs mini-
4. stris infami suspendio necatus est. Anastatius Imperator
Eutrop. li. à Gelasio Papa excommunicatus, & tam Episcoporum,
3. quàm monachorum grauis persecutor, fulmine de cælo
5. ictus interijt. Mauritius Imperator, in diuum Gregorium,
Romanum Pontificem, tam durus & acerbus Princeps, ut
Lib.4.epi- sic ad eum aliquando Gregorius scripserit. [Etsi peccata
stol.34. Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat; Petri Apostoli
peccata nulla sunt: vt vestris temporibus pati ista merea-
Blõdus li. tur:] à gregario milite Phoca, vxore prius, & liberis om-
3. Decad.1 nibus ante oculos eius interfectis, ipse quoque interficitur,
6. exclamans: [Iustus es Domine, & rectum iudicium tuũ.]
Paulus Constans, Heraclij nepos, Martinum Papam in exilium
Diac. lib. ablegauit. Sed subditis suis omnibus hoc nomine exosus
18. (ait Zonaras) deserta Constantinopoli, in Sicilia vixit,
7. ibique in balneo à suis occiditur. Michael Imperator,
Zonar. An Theophili filius, qui in Nicolaum I. Romanum Pontifi-
na. tom.3. cem, superbus fuit, & Ignatium Patriarcham Constanti-
in Cõstan napolitanum summa iniuria depositum, quum ebrius cubi-
te & Mi- tum iret, stans iuxta lectum, à suis domesticis occiditur.
chaele. Constantinus Pogonatus, Leonis Isaurici filius, Catholici
8. Cleri persecutor maximus, incendio diuinitus percussus,
Sigebert⁹ blasphemans moritur. Atque hæc quidem in Orientis
ad an.778 maximis Principibus, Christum in suis vicarijs persequen-
9. tibus, illustria Dei iudicia acciderunt. Nec minus in Oc-
Naucler. cidente fuerunt loculenta. Henricus Quartus, Occiden-
volum. 3. talium Imperatorum Primus, qui contra Ecclesiam cerui-
Gener. 37 cem erexit, post multas Ecclesiæ illatas iniurias, à Grego-
rio Septimo Romano Pontifice excommunicatus, à pro-
10. prio suo filio Imperio priuatur, tandemque ab omnibus
Nauc.Ge- desertus, extra Imperij fines exul, in summa calamitate
ner.40. moritur. Fridericus Barbarossa, qui multis annis Eccle-
Sabell E- siam Dei persecutus est, in Sedem Apostolicam superbus
ne.9.lib.5 ac rebellis ualde, quum in fluuio sese animi causa in Cili-
11. cia ablueret, repentè submersus, interijt. Philippus repu-
Nau.Gen. gnante Sede Apostolica ad Imperium euectus, ideoque
41.p.271. eiusdem perpetuus hostis, in oppido Bromberga, dum à
12. prandio quiesceret, à Comite Palatino occiditur. Otho

Quartus

Quartus post maximas iniurias tota passim Italia Eccle-
siæ illatas, à Philippo Francorum Rege in inferiori hac
Germania bello petitus & fugatus, paulò post in Saxonia
priuatus moritur. Fridericus Secundus Imperator, non 13.
tantùm Sedis Apostolicæ, sed & vniuersi Cleri per totum Nauc. Ge-
Imperium hostis & persecutor acerrimus, ab Innocentio ne. 42.
Quarto excommunicatus, à spurio suo Manfredo in Apu- Sab. Enea.
lia occisus est, vt aliqui scribunt, veneno sublatus; ut alij 9.lib.6.
referunt, suspendio necatus. Sed & tota stirps eius, im-
pij patris uestigijs insistens, cuius facta imitata, eius exi-
tum consecuta est. Conradus enim primogenitus eius ab 14.
Innocentio Quarto simili ex causa excommunicatus, ab Nauc. ubi
eodem Manfredo in Apulia interficitur. Sed & idem supra pag.
Manfredus, Apuliæ & Siciliæ regna occupans, Ecclesiæ- 313.
que persecutor ferus, ab Alexandro Quarto excommuni- 15.
catus, à Carolo Regis Gallorum fratre, quem Vrbanus Idem pag.
Quartus Siciliæ & Apuliæ Regem declarauit, debellatur, 320.
& in acie occiditur. Conradinus denique, Conradi ante- Sabel. En.
dicti filius, ab eodem Carolo victus, extremo afficitur 9. lib. 7.
supplicio. Sed & Eutius, alter Federici Secundi filius, 16.
post multa bella Ecclesiæ illata, à Bononiensibus captus, Nauc. Ge-
perpetuis carceribus addicitur. Ita tota sacrilegi Impera- ner.42.
toris stirps, & numerosa & potens, breui momento ex-
tincta, exemplum posteris reliquit impiæ contra Deum
& Ecclesiam eius rebellionis. Ludouicus Quartus Impe- 17.
rator, à Sede Apostolica bis excommunicatus, primùm Nauc. Ge-
à Ioanne XXII. postea à Clemente Sexto, in cuius de- ner.45.
fensionem contra Ecclesiæ Romanæ immunitates & iu-
risdictionem temporalem Poetæ illi & Rhetores hoc
nomine infames, Petrarcha, Dantes, Marsilius, & Io-
annes Ockam Scholasticus, tam multa scripserunt, Deo
hanc causam iudicante, quum in venatione esset, subi-
ta paralysi omnium membrorum correptus, ex equo
decidens, moritur. Memorabile est, quod de sancto Nar- 18.
cisso, Hierosolymorum Episcopo, scribit Nicephorus. Lib.5.c.9.
Huic sancto Episcopo tres malcuoli homines calum- hist.Eccle.
niam intentarant, diris se, si fallerent, deuouentes.
Primus, ut igne conflagraret; secundus, ut sontico dete-
stabilique morbo petiret; tertius, ut oculis priuaretur.

Sed

Sed diuina vindicta non dormiente, primus scintilla vnica à lucerna prosilieute, domo succense, cum propinquis sor tunisque omnibus comburitur. Secundus, morbo gra uissimo, qui totum corpus inuasit, corripitur. Tertius dolum & malitiam statim est professus; neque lachrymarum prius modum fecit, quàm vnà cum illis oculorum uim & aciem diffluere sensit. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium.

5. *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.*

Vana gloria.

LOcus moralis contra propriæ laudis & honoris appetitum. Seipsum glorificat, & suam gloriam quærit, quia laudem aucupatur, seu de rectè factis, ut uanus; seu quia absque illis, vt hypocrita. Vtriusque gloria nihil est, quia Deo non placet, quia boni operis meritum perdit, quia multorum malorum causa est. *Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oportet scire.* Modus opus sciendi est, suam in plurimis ignorantiam agnoscentis. Qui plurima quæ ignorat, attendit, is, etsi multa sciat, se nihil scire arbitratur. Tale erat Socratis dictum: [Hoc vnum scio, me nihil scire.] Quodcunque vas aquæ teneas, si fontem aut puteum attendas, te nihil aquæ habere cognitabis. Nihil est, quod in comparatione alterius parum elucet. Rursum de ijs, qui suam gloriam quærunt, ait Christus: *Receperunt mercedem suam.* Sicut ventus tollit puluerem de terra, & in aerem dispergit; sic vana gloria tollit meritum boni operis, & totum aeris dæmonibus dispergit, ut illis superbis spiritibus in voluptatem vertatur, quod apud iustum Deum mercedem alioqui habiturum erat. Sicut peregrini mutant vestem in hostili terra, ne cognoscantur: sic rectè facta occultare, non ad laudem captandam publicare debemus; ne, captata laude in hostium dæmonum potestatem veniant. Sapienter Gregorius: [Depauperari desiderat, qui thesaurum publicè portat in via.] Ostendit Ezechias Rex nuncijs Babylonijs domum aromatum, & aurum, & argentum, & omnia quæ habere poterat in thesauris

1. Cor. 1.
1. Cor. 8.

Sciēdi modus optimus.

Apophtegma.

Simile.

Simile.

Simile.

Exemplū.
4. Reg. 20.

thesauris suis. Sed ex eo factum est, ut paulò post Sennacherib, Rex Assyriorum, numerosissimo cum exercitu ascenderet ad ea deprædanda. Sicut manus Moysi, extra sinum educta, lepra statim infecta est; sed in sinu reposita, sana erat: sic opus manuum bonum & laudabile, intra conscientiam manens, sanum & integrum est; foras prodiens, lepra vanitatis inficitur. Non est carbo sic ignitus, qui non moriatur, nisi cineribus cooperiatur. Nulla virtus tanta est, cuius tota gloria non pereat, nisi humilitate tegatur. Mira res. Christus ipse suam gloriam quærere non potuit, qui tamen, quæcunque accepit gratiarum munera ut homo, habuit illa in se vt Deus: cuius etiam actiones & virtutes omnes, nec imperfectione vlla, nec labe laborarunt, perfectæ fuerunt, tam quoad operis substantiam, quam quoad modum agendi. Absurdissimum ergo, non solùm impium est, quenquam hominem suam gloriam quærere, qui nihil habet nisi quod accepit, cuiusque virtutes & multis peccatis mixtæ sunt, quasique contaminatæ, & vix vnquam perfectæ sunt. *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Qui quærit gloriam suam, sic gloriatur, quasi ex se, non ex Deo aliquid gloria dignum faceret. Qui bene intelligit, se nihil laude dignum ex se, aut suis viribus, sed ex mera Dei gratia, eaque indebita, ideoque ex sola Dei misericordia & benignitate operari & facere, ille certè non in se, sed in Domino solo gloriabitur. Hoc enim sensu: *Soli Deo honor & gloria*, quia solus Deus omnium bonorum fons & author est. *Omne donum optimum, desursum est, descendens à Patre luminum.* Qui ergo sibi, non Deo aliquid tribuit, ideoque suam, non Dei gloriam in omnibus quærit; eius gloria nihil est, sed eius peccatum magnum est. Sicut materia prima, quanto magis infima, & omni forma denudata est, tanto magis plurium formarum est susceptiua: sic animus, quanto humilior, tanto gratiarum capacior; ipsaque uirtus, quanto se abiectiorem facit, tanto est laude dignior. Lucifer quærens gloriam suam, non Creatoris sui, omni sua gloria spoliatus est, & terrimus dæmon effectus. Huius

1. Cor. 4.

1. Tim. 1.
Iacobi 1.

Simile.

Exemplū.

rei

rei exempla alia in alia Dominica protulimus. Nequis propriam suam gloriam quærat, magnum documentum Lucæ 17. Christus dedit, dicens: *Cùm feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite, quia serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Vult nos hoc dicere, & haud dubiè idem sentire. Nunquam autem gloriabitur, qui se seruum *Simile.* inutilem verè iudicat. Sicut splendor solis vmbram in corpore generat; sic actio virtutis gloriam agenti parit. Sed vt umbram suam quanto magis corpus persequitur, tanto magis illa fugit à corpore: sic gloriam quanto magis actio virtutis captat, eo magis illa virtus caret. Idcirco hoc animis omnium hominum ingeneratum est, vt nullos minus honorent, quàm quos honoris cupidos *Exempla.* vident. Quum Alexander, superato Dario, ad Græcos Aeliã. var. scriberet, vt eum pro deo haberent; Lacedæmonij de- hist. lib. 2. cretum eiusmodi fecerunt: Quoniam Alexander Deus 1. esse vult, deus esto.] Hominis uanitatem scitè refuta- 2. runt. Menecrates medicus adeò superbia turgebat, vt Idē li. 12. seipsum Iouem appellaret. Hunc ad splendidum conuiuium Philippus Macedonum Rex inuitauit, seorsumque mensam ei iussit apparari, & apponi acerram, suffitumque fieri: quo ille primùm delectatus, sed fame tandem Idē lib. 9. vrgente, quum cæteris epulantibus, nihil ei aliud appo- neretur, delusus & confusus à mensa surrexit. Socrates, 3. quum videret Antisthenem attritam partem vestis semper in conspectum protendere; Quin desinis, inquit, arrogantiam tuam nobis prodere? Adeò viderunt isti ethni- ci, eos, qui gloriam suam quærunt, omni prorsus gloria 4. meritò carere, & eorum gloriam nihil esse. Vnde & Bruf. li. 6. Antisthenes, quia Platonem mirè fastiduosum nouerat, cap. 5. eum aliquando ægrum inuisens, & uas in quo uomuerat conspiciens; Bilem hic, inquit, uideo, fastum non uideo! utile ei fore iudicans, si æquè fastum euomere potuisset, Bruf. li. 3. quàm bilem. Columbæ in aere ex uolatu plaudunt, ua- cap. 36. rieque sulcant, pennarum suarum uarietate oblectatæ: *Simile.* sed interim ex hac ostentatione strepituque alarum quem affectant, accipitri prædæ sunt, alioqui subito uolatu multo accipitre velociores. Idem illis contingit, qui ex ostentatione uirtutum gloriam affectantes, diabolo prædæ, homi-

hominibus oblectamento sunt: quod utrunque uitarent, si celeri oblitione *ea quæ retro sunt obliuiscentes, ad ea* Philip. 3. *quæ ante sunt se se semper extenderent*, ut docet Apostolus. Dum enim paracto bono operi per uanam gloriam immoramur, progressum in uirtute penitus retardamus. Vnde fit, ut & præteritarum uirtutum iusta laus nobis pereat, & uirtutis actio in posterum frigescat. De hac propriæ laudis uana & impia cupiditate præclarè in hæc uer- Cõfess. lib. ba scripsit S. Augustinus: [Nunquid, Domine, qui solus 10. c. 36. sine typho dominaris, hoc tẽtationis genus cessauit a me, aut cessare in hac tota uita potest, timeri & amari uelle ab hominibus, non propter aliud, sed ut inde sit gaudium quod non est gaudium? Misera uita est, & fœda iactantia. Hinc fit uel maximè non amari te, nec castè timeri te, ideoq; tu superbis resistis, & humilib. das gratiã, & intonas super ambitiones seculi, & con tremiscunt fundamenta montium. Itaque nobis, quoniam propter quædam humanæ societatis officia necessarium est amari & timeri ab hominibus, instat aduersarius ueræ beatitudinis nostræ, ubique spargens in laqueis, Euge, Euge: ut, dum aui de colligimus, incaute capiamur, & a ueritate tua gaudiũ nostrum deponamus, atque in hominum fallacia ponamus, libeatque nos amari & timeri, nõ propter te, sed præ te; atque isto modo sui similes factos, ad supplicij sui consortium nos trahat. Nos autẽ, Domine, pusillus grex tuus sumus. Tu nos posside. Gloria nostra tu esto, propter te amemur. Et paulò post: Qui plus gaudet laudari se, quã do num tuum habere unde laudatur, iste te uituperante laudatur ab hominibus, sed te iudicante non defendetur ab hominibus. Et melior iam est ille qui laudauit, quàm iste qui laudatus est. Illi enim placuit in homine donum Dei, huic amplius placuit donum hominis quàm Dei.] Hæc Augustinus. Nempe charitas omnia facit & patitur pro uerita te; ambitio omnia facit & patitur pro uanitate. Adeò & tot modis verum est, quod Redemptor noster dixit: *Si gloriam meam quæro, gloria mea nihil est.* De hoc argumẽto in alijs Euangelijs plura diximus.

6. Si

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem nō uidebit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem, &c.*

Iudicium maleuolū & temerarium. Ioan. 4.

LOcus moralis contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur. Quum enim similia verba Christus mulieri Samaritanæ dixisset; *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum*; nec calumniatur, nec irridet, etsi non intelligeret, quid Christus diceret; sed ut discendi cupida, nō carpendi auida, respondit: *Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque ueniam huc haurire.* Tanto plus ualet in docta simplicitas, quàm proterua calliditas. Ex eodem flore aranea uenenum, apis mel colligit. Eadem pluuia in cucuta uenenum, in uite uinum producit. Eadem margarita à porcis conculcatur, à peritis in admiratione habetur. In eōdem prato bos herbā, canis leporē, ciconia lacertā, apis florē, insidiator prædam, æger sanitatem, sanus uoluptatē quærit. Sic Sapiētum dicta & facta maleuolis hominibus malè sonāt, peius olent, pessimum gustum præbent. Iudæorum circa Christi verba & facta, ut maleuolētia insignis, sic cauillatio frequens fuit. Aliquas eorum cauillationes hic commemorabimus; ut eorum exemplo discāt fideles, quanta sit maleuolentiæ vis in dictis ac factis proximorum in pessimam semper partem iudicandis. Si enim ipsa Dei Sapientia loquente, inuenire toties maleuolentia potuit quod carperet; in cæteris hominibus (*quorum cogitationes timidæ, & prouidentia incertæ sunt*) quid non inueniet maleuolentia, si semel cor possidet, unde reprehēdat? Quum Christus Iudæis diceret, *Ego sum panis qui descendit de cælo; murmurabāt dicentes; Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem?* Sed causam murmuris Christus statim docet, quia carnales erant. Respondit enim: *Nolite murmurare ad inuicem. Nemo potest uenire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum.*

Similia.

Iudæorum cauillationes contra Christum.

Sap. 9.

Ioan. 6. 1. Cauill.

Nempe

Nempe incredulitatem eorum post tot uisa miracula, & maximè hesternum illud de panibus multiplicatis, ex animi superbia & maleuolentia profectam, his uerbis arguit, & murmurationis causam fuisse docet. Rursum quum Christus diceret: *Panis quem ego dabo, caro mea est, quā ego dabo pro mundi uita; Iudæi litigabant ad inuicem, dicentes; Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum?* Sonat hic iterum (ut in hæreticis hodie) incredulitatis vox, omnia carnaliter intelligentis, & erasse ac pessimè omnia interpretantis. Quum Christus in templo docuisset, Iudæi mirabantur, dicentes: *Quomodo hic litteras scit, quum non didicerit?* Nempe quum doctrinam ipsam reprehendere non possent, personam doctoris examinant, & sicut ingrati ac malè curiosi hospites cibos appositos non sumunt, sed unde apponuntur inquirunt. Dicēte Christo, *Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit, Dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Quum ueritas ulcus digito tangeret, ut sanaret; illi maledictū proripiunt, ne sanentur: & quod ad medelam prolatum est, in extremam perniciem vertunt, dum uulnus tacendo & negādo, in medicabile illud faciunt. Quum Christi constantiam in docendo, & publicè ac palam loquendo, uideret turba, adeò ut suspicaretur ipsos synagogæ suæ principes doctrinam eius approbare, quam sic tolerabant, inuenit maleuolentia quod adhuc in Christo carperet. Dicebat enim: *Nōne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil illi dicunt. Nunquid uerè cognouerunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit: Christus autem quum uenerit, nemo scit unde sit.* Cauillantur contra conscientiam. Sciebant. n. Messiam esse de semine Dauid, & Aduentum Christi in carnem non debuisse illos latere, sed iuxta veteres prophetias, quæ quotidie in synagogis legebantur, & ex miraculis quæ videbant, toti populo debuisse innotescere. Nā & ideo, visis miraculis, dicebant: *Christus quum uenerit, nunquid plura signa faciet quā quæ hic facit?* Sed maleuolētia atq; inuidia ipsā lucē ī tenebras uertit. Paulò post, quum auditis Christi verbis quidam diserent, *Hic est uerè Propheta, alij uerò. Hic est Christus*; turba maleuola dicebat: *Nunquid a Galilæa uenit Christus?*

Ioan. 6. 2. Cauill.

Ioan. 7. 3. Cauill.

Ibidem. 4. Cauill.

Ibidem. 5. Cauill.

6. Cauill. Ibidem.

Nonne

Nonne Scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehē castello, ubi erat Dauid, *uenit Christus* Magna malevolentiæ cæcitas. Paulo ante dixerunt, *Christus quū uenerit, nemo scit unde sit*; & hic confitentur tum genus ac familiam, tum natiuitatis locum. Neque ignorare poterant, etsi in Galilæa educatus esset Christus, tamen in Bethlehem natum eum fuisse: quod ne ignorarēt, sola illa inscriptio centum paruulorum tam infamis occisio sufficiebat. Sed malevolentia ad apertam lucem oculos claudit. Quum ministri ad capiendum Christum missi, & vacui reducti, dicerent: *Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo*: responderunt eis *Pharisæi, Nunquid & uos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? aut ex Pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legē, maledicti sunt.* Vide rursum quid faciat inuidia & malitia. Turba non vult credere, etsi principes credant; *quia quum Christus uenerit, nemo scit unde sit*. Principes nolunt credere, ne turba credat; quia turba ignara est, & nescit legem. Ita ab non credendum Christo apud homines malevolos, tam scientia quā ignorātia argumētū facit. Quum Christus diceret, *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris*: Pharisæi dicūt ei: *Tu testimoniū perhibes de teipso, testimonium tuum non est uerum*. Et tamē idem Pharisæi, tum ipsi Christo antea dixerāt: *Quousque tollis animā nostram? Dic nobis palā si tu es Christus*, tum ad Ioānem missi ferunt, dicētes: *Tu quis es?* ut ipsius de seipso testimonium acciperent & crederent. Sed malitia, siue taceas siue dicas uer itatem, semper habet quod reprehēdat. Quū Christus diceret, *Quò ego uado, uos nō potestis uenire: Iudæi dicebāt Nūquid interficiet semetipsum?* Cādida sanè interpretatio, & malevolorū hominum temeritate digna. Dicēte ad Iudæos Christo. *Cognoscetis ueritatē, et ueritas liberabit uos*, respōderunt ei; *Semē Abrahæ sumus, Nemini seruiuimus unquā. Quomodo tu dicis, liberi eritis?* Homines carnales & inflati, nō nisi carnalē libertatem somniant; quam nō veritas, sed uanitas, operatur. Nec Christus dixit, *Liberi eritis*, quasi omni modo serui essent: sed, *Veritas liberabit uos*, nempe à uanitate & seruitute peccati. Quum iterum diceret Iudæis, *Vos, quæ uidistis apud patrem uestrum, facite*

7. Cauill. Ibidem.

8. Cauill. Ioan. 8.

9. Cauill. Ibidem.

10. Cauill. Ibidem.

11. Cauill. Ibidem.

tis: responderunt ei, Pater noster Abraham est. & paulo post: *Nos ex fornicatione non sumus. Vnum patrem habemus Deum*. Quia malevolentiæ, & inuidiæ radix superbia est, ideo Christi uerba intelligere nolunt, quæ de patre per imitationem, non per naturam aut per electionem loquuntur. Ideo Christus illis dixit: *Sermo meus non capit in uobis*. Et iterum *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris uestri uultis facere*. Nempe superbia, odium, malevolentia, inuidia, Iudæorum animos sic in transuersum egerunt, ut nulla Christi verba vel intelligere, uel æquo animo capere potuerint. Sic in hoc nostro Euangelio malevolentiæ suæ fructus uarios protulerunt. Dicente Christo; *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum*; quod de morte non temporali, sed æterna; nec corporis, sed animæ, eum dixisse, etiam si simplex tantùm Propheta esset loquens in persona Dei, Iudæi in lege Dei edocti, ignorare non poterant, nisi animorum ægritudo caliginem illis offudisset; statim cauillantur, quasi de morte temporali loquutus fuisset, dicentes: *Nunc scimus quia dæmonium habet Abraham mortuus est, & Prophetæ*. Rursum dicente in hoc Euangelio Christo; *Abraham exultauit, ut uideret diem meum; uidit, & gauisus est*: cauillantur illi statim, non sensum tantùm, sed & verba Christi peruertentes; *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham uidisti?* Neque enim dixerat Christus quòd ipse Abraham viderat, sed quòd Abraham illum. Potuit autem Abraham fide aut spiritu Prophetico Christum præuidisse, etsi Christus, ut Filius Dei ab æterno non esset. Deinde non dicit Christus, quòd Abraham ipsum viderit, sed quòd *diem eius uidit*, id est, aduentum eius in carnem præuidit: quòd certè Iudæi ignorare non debebant, in quorum lege vni Abrahæ de Christo ex semine eius oriundo, in quo omnes gentes benedicerentur, tam claræ, & tam crebræ promissiones factæ fuerant. Sed malitia excæcati, in media luce palpant, legem suam ignorant, & Christi uerba bis peruertunt. Iam uerò quum Christus cæcum à natiuitate sanaret in sabbato, oculos illi aperiens,

12. Cauil. Ibidem.

13. Cauil. Ibidem.

14 Cauil. Ioan. 9. cauillantur Pharisæi: *Non potest hic homo à Deo esse, qui Sabbathum non seruat.* Scilicet maximum miraculum, & magnam Christi misericordiam non uident, non aduertunt, non probant: excircumstantia temporis ansam cauillandi arripiunt. In qua etiam circumstantia crassè, & turpiter errarunt, ut Christus illis in Euangelio sæpius exposuit. Rursum ex nimia malitia increduli dicunt ex-

15 Cauil. Ibidem. co restituto: *Dagloriam Deo. Nouimus quia hic homo peccator est.* Quum maximam tanti miraculi uirtutem arguere, euidentiam confutare non possent; iterum perfidiam carpunt, & impotenter calumniantur. Antea coram

Ioan. 8. & in facie à Christo prouocati, dicente, *Quis ex uobis arguet me de peccato?* magis muti quàm pisces, nihil inuenium quod arguant. Hic absente Christo mussitant: *Nouimus quia peccator est.* Sic solet in angulis maleuolentia

Ioan. 10. 16 Cauil. traducere, quos coràm, & in facie uix audet aspicere. Christo dicente; *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam:* multi Iudæorum dixerunt; *Dæmonium habet, & insanit: ut quid auditis eum?* Nulla est potest magis expressa malitia: unde alij Iudæi eam statim confutarunt, dicentes: *Non sunt hæc uerba hominis dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest aperire oculos cæcorum?* Duplici modo maleuolentiam confutant, primùm à sapientia doctrinæ; deinde ab operum uirtute. Sed facilius maleuolentia refutatur quàm sanatur. Hæc exempla sufficiant.

7. *Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum.*

Iræ uitiũ. Locus moralis, contra iram. Iudæi, maleuolentia, & odio pleni, quum nihil se contra Christum cauillando proficere posse cernerent, ita & furore pleni ad lapides conuolant. Quemadmodum si sera aliqua interiores machinas laxatas conturbatasq; habeat, nec aperiri, nec claudi potest; ita si præ iracundia interius animus conturbetur, neque ad ea quæ rationi sunt consentanea percipienda, neque ad uerum ipsum discernendum aptus est. Et sicuti arboris trunco commoto & agitato, frondes & rami statim celeritate agitantur; sic corde per iracundiam perturbato, ilicèo omnia corporis membra agitationem certissimam patiuntur: lingua garrit, oculi inflammantur, dentes tremunt, brachia & manus ad ultionem armantur, ut in hoc Euangelio. Saxa uolant, furor arma ministrat. Hac animi passione utitur diabolus ad multa peccata perpetranda. Quemadmodum enim fur ad furandum; nocturnam quandam obscurissimam, ac densissimis offusam tenebris deligit; sicut lupus turbulentum expectat tempus quo gregem inuadat; ueluti piscator fluuium quærit turbidum ad rete tendendum: ita dæmon rapacissimus prædo, uorax lupus, & piscator astutus, iracundiæ impetus obseruat, ipseque interdum ad iracundiam per obiecta mouet, ut eius occasione in mille mala hominem præcipitet. Hinc enim maledicta, blasphemiæ, iniuriæ, uerbera, cædes nascuntur. Memorabile iracundiæ exemplum refert Seneca. Cn. Piso, memoria nostra, quum iratus duci iussisset eum qui ex commeatu sine commilitonum ducis redierat, quasi interfecisset quem non exhibebat, rogauit tempus aliquod ad conquirendum non dedit. Damnatus, extra uallum ductus est, & iam ceruicem porrigebat, quum subito apparuit ille qui occisus uidebatur. Tunc Centurio, supplicio præpositus, condere gladium spiculatorem iubet. Damnatum ad Pisonem reducit. Conscendit tribunal furens Piso, ac duci iubet utrunque, & eum militem qui non occiderat, & eum qui non perierat. Adiecit & tertium. Nam ipsum Centurionem, qui damnatum reduxerat, duci iussit. O quàm solers est iracundia ad fingendas causas furoris. Te, inquit Piso, duci iubeo, quia damnatus es: te, quia causa damnationis commilitoni fuisti: te, quia iussus occidere, Imperatoris non paruisti. Excogitauit iracundia quomodo tria crimina faceret, quia nullum inuenerat. Hæc ille. Huius impotentis iracundiæ exempla alia multa commemorat Seneca. Alexander magnus, iræ impatiens, intimum amicum suum Clitum sua manu interfecit. Lucius Sylla C. Matio perfringi crura, erui oculos, amputari manus iussit, & quasi toties occideret quoties uulnerabat, patulum, & per singulos artus lacerauit. Caius Caligula, multis occisis Senatoribus, quum nec adhuc ira eius placari

Similia.

3.

Exemplũ. De ira li. 1. cap. 16.

Exempla. De Ira, li. 3. cap. 17.

Cap. 18.

cari posset, optabat populum Romanum vnam cervicem habere, vt scelera sua tot locis ac temporibus diducta, in vnum locum, & in vnum diem cogeret. Rex Persarum, Cap. 20. iratus, totius populi nates recidit in Syria, nouo genere pœnæ delectatus. Cyrus Rex, flumini Gyndi iratus, quòd vnus ex albis equis, qui Regium currum trahebat, in eo abreptus periret, totum belli apparatum in flumen transtulit, & tam diu assedit operi, donec centum, & octoginta cuniculis diuisum alueum, in trecentos, & sexaginta riuos dispergeret, & siccum relinqueret, in diuersum fluentibus aquis. Non est iræ modus, vbi frena ei semel laxantur. Ruinis simillima est, quæ super id quod oppressere pariter franguntur. Sic enim ira non tam eum, qui per iram læditur, quàm qui lædit, præcipitem dedit. *Simile.*

Ira vitium infame. Seneca de Ira, lib. 2. cap. 25. *Similia. Exemplū.*

Deinde infame vitium est, & animi prorsus ægritudinis argumentum. Sicut ægrę, & infelicis valetudinis est, quæ leuis aura contraxit; affecti oculi, quos candida vestis obturbat; dissolutus delicijs, cuius latus alieno labore consuluit, sic ad leuia concitari, mentis ægritudo est. Myndem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cùm vidisset fodientem, & altius rastrum alleuantem, lapsum se fieri questus, vetuit illum opus in conspectu suo facere. Idem se bilem habere sæpius questus est, quòd foliis rosæ duplicatis incubuisset. Nempe ubi animum simul, & corpus uoluptates corrupere, nihil tolerabile uidetur; nec quia dura sunt quæ patimur, sed quia nos molles sumus qui patimur. Nunquam sine quærela, ægra tanguntur. *Simile:* Nunquam sine bile iracundus offenditur. Omnia quæ natura fera ac rabida sunt, commouentur ad minima. Taurum color rubicundus excitat; ad umbram aspis exagit; vrsos ac leones irritat mappa. Idem inquietis & fodidis ingenijs euenit. Rerum suspicione feriuntur. Ira non est animi magnitudo, sed tumor inanis; tantumque abest à magnitudine animi, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à seueritate crudelitas. Multum interest inter animum sublimem & superbum. Sublimis omnia aduersa despicit: Superbus minimis turbatur. Vnde S. Scriptura: *In domo superborum nunquam* Ira minimis irritatur. Ira tumor non magnitudo. Prou. 13.

nunquam desunt iurgia. Vt tela à duro resiliunt, ita nulla magnum animum iniuria ad sensum sui adducit. Neque vllum argumẽtum magni animi certius quàm nulla iniuria, nulla contumelia, nulla aduersitate è statu suo dimoueri. Pars superior mundi, & ordinatior ac propinqua sideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret. Sola inferiora & sublunaria fulmine feriuntur, ventis agitantur, frigore & æstu affliguntur. Sic sublimis animus quietas semper, & in statione tranquilla collocatus, modestus, & venerabilis, & dispositus est: at imbellis, & ignobilis, & ignauus animus quouis aduersi flatus momento quasi inane folium huc illucque rapitur. *Simile.* *Similes.* Seneca li. 3. ca. 6. de Ira.

Cæcam iræ impotentiam tyrannus ille Hippias suo magno malo docuit. Tyrannicida imperfecto opere comprehensus, & ab Hippia tortus vt conscios indicaret, circumstantes amicos tyranni nominauit. Et cùm illum singulos, vt nominati fuerant, occidi iussisset, interrogauit ecquis superesset. Tu, inquit, solus. Neminem enim alium, cui charus esses, reliqui. Effecit ira vt tyrannus tyrannicidæ manus accommodaret, & præsidia sua gladio suo cæderet. Sicut vespa semel irritata, ipsa saxa ac ligna proxima, non homines tantum cum stridore impetit; sed saxa quidem non lædit, homini etsi modicum dolorem inducit, aculeum tamen amittens, ipsa perit: sic iratus cæco iudicio furit, verba fundit inania, & quemuis obuium temere petit, multos & fortiores nihil lædens; quos autem lædit, toto charitatis stipendio amisso, cum maximo suo detrimento lædit. Et huius quidem mali remedia, ac patientiæ documenta multa sanè sapientia naturalis docuit: quæ ut penitus contemnenda non sunt, quia rationis lumen homini rationali uiam aliquando monstrare mirandum non est; ita infirma & inualida sunt præ illis quæ Christi gratia & doctrina cælestis nos docuit, quæ nos paulo antè in hoc ipso Euangelio recensuimus. Exemplo modestiæ in Socrate, in quo iræ signum erat vocem submittere, loqui parcius: in Platone, qui iratus seruo ab alio eum percuti iubet, ipse eum percutere non uult: in Philippo Macedone, *Simile.* *Exemplū.* Seneca li. 2. c. 23. de Ira. Modestiæ ethnicorū exempla.

done, qui Democharis petulãtiam æquo animo sustinuit, quum Athenienſium legatus exiſtens, ab eoque rogatus, qua in re Athenienſibus gratificari poſſet, reſpondit, Si ipſum ſuſpendas, in Antigono Rege, qui milites quosdam audiens de ſe peſſimè loquentes, nihil alioqui commotus, Longius, inquit illis, diſcedite, ne vos Rex audiat. in Auguſto Cæſare, qui Timaginem hiſtoricum, in ipſum, in vxorem, in totam domum eius multa blatierantem, Romæ tamen viuere & florere permiſit, non tam nos ad ſimilem modeſtiam mouere, quàm de immodeſtia confundere debent. Nos Chriſti Spiritu imbutos, ipſum maximè Redemptoris noſtri infinitæ patientiæ & modeſtiæ exemplum, poſteaque Sanctorum, qui eius imitatores fuerunt, exempla mouere debent. Sanctus Elzearius Comes, quum vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur, quod in tam ampla familia, & tam multis negotijs toties offenſus, nullum offenſionis ſignum daret, Ecquid verò, inquit, prodeſt irafci? Nihil profectò. Attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei: [Noueris me interdum ſentire aliquam in animo aduerſus infeſtantes me indignationem. Sed ilicò me conuerto ad cogitandas iniurias Chriſto illatas, dicoque mihi ipſi, eum imitari cupiens: Etiamſi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum eſſet præ illis quæ Dominus tuus & plura & maiora perpeſſus eſt: certoque habeas (coniunx mea) me nunquam ceſſare a commemorandis iniurijs Saluatoris mei, donec animus meus planè ſit tranquillus.] Plus in hoc vno exemplo ſucci, & virtutis, & documenti eſt, apud animum Chriſti Spiritu imbutum, quàm in quibuſcunque ethnicorum & Philoſophorum ſeu factis, ſeu dictis. Nullum enim ad omnem patientiam efficacius remedium, quàm Chriſti Redemptoris vel exemplum, vel gratia, vel doctrina.

Exemplũ Sanctum. In vita eius, c. 23. apud Surium, t. 5.

8. Iesus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.

LOci morales varij. Primum docet Chriſtus hoc ſuo exemplo, quòd vera charitas quæ aliorum ſunt magis curat, quàm quæ ſua. Chriſtus enim in aliorum periculis propulſandis, in ſanandis ægris, in reddendo viſum, auditum, greſſum, loquelam, cæcis, ſurdis, claudis, & mutis, in paſcendis aliquot hominũ millibus, potentem ſe & mirabilem oſtendit. In ſuis autem periculis, per modum infirmi hominis, latebras quærit, & fuga ſibi conſulit. Hoc exemplo edocti pij, in ſeipſos rigidi, erga alios benigni ſunt. Secundò docet non eſſe ſemper accepta poteſtate vtendum, ſed in tempore eam diſſimulandam, tolerando multa in quæ ſtatim animaduertere non expedit. Sic Paulus: *Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.* Et Chriſtus diſcipulis ſuis, eius poteſtatem in coercendis malis importunè flagitantibus reſpondit: *Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.* Appoſitè Cato ſenior dicebat: [Parcè vtendum poteſtate, quo ſemper ea vti poſſis.] Sic Petrus reprehenſionem Pauli ſuſtinuit, non vſus poteſtate qua potuit: quod his verbis Diuus Cyprianus annotauit. [Nec Petrus quem primum Dominus elegit, & ſuper quẽ ædificauit Eccleſiam ſuam, cùm Paulus de circumciſione poſtmodum diſceptaret, ſe vindicauit, ſeu aliquid inſolenter aut arroganter aſſumpſit, vt diceret ſe primatũ tenere, & a poſteris ac nouellis obtẽperari ſibi potius debere.] Notat quoq; hoc & laudat D. Gregor. Magnus his verbis: [Petrus, qui primus erat in Apoſtolatus culmine, erat primus & in humilitate: quia a minori ſuo reprehenditur, nec reprehendi dedignatur.] Hæc ille. Eandem in D. Petro moderationẽ laudat S. Aug. varijs in locis. De Baptiſm. cõtra Donatiſtas li. 2. c. 1. in cõment. in epiſt. ad Galatas, & epiſt. 19. ad Hieron. [Eſt, inquit, laus iuſtæ libertatis in Paulo, & ſanctæ humilitatis in Petro.] Tertiò docet immodicum ſui amorẽ præſcindere, nec proprias iniurias in poteſtate vlciſci. Sapiẽter Baſil. [Multò grauius Superiori ferẽdæ aliorũ iniuriæ, quã ſuæ ſunt. Hoc. n. ſi fecerit, & ſuſpicionẽ à ſe illã hominis ſeipſum immodicè amãtis ſubmouebit, et pleniſſimè ſe nõ peccantẽ odiſſe, ſed peccatũ auerſari ac proſequi, declarabit.]

1. Charitas, quę aliorũ sũt quęrit, non ſua.

2. Poteſtate nõ eſt ſemper vtẽdũ. 1. *Cor.* 10. *Luc.* 9. Plut. ĩ Ro. apopht.

In Epiſt. ad Quintũ fratrem.

Hom. 18. in Ezech.

3. In reg. bre uior. ad q. 50. Propriæ iniuriæ cõdonandæ.

Sic enim hoc loco Christus Iudæorum lapides, quum illos reflectere potenter potuisset, humiliter eos declinare maluit. Quartò docet declinare & fugere nos posse iniustam & violentam persecutionem, maximè personalem, qualis hæc erat. Sic alibi de eo scriptum legimus: *Non volebat in Iudæa ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.* Rursum post edictum Phariſæorum de eo capiendo: *Non ambulabat palàm apud Iudæos, ſed abijt in deſertum, iuxta regionem Ephrem.* Hæc nos omnia ſuo, vt cardinali lectori videri poteſt, ignominioſo diſceſſu, altiſſima Dei Sapientia docuit. Quæ ſingula latius explicare, quia huius Euangelij tractatio multum excreuit, & hæc loca iterum poſſunt occurrere, in præſenti deſiſtimus.

4. Perſecutionem fugere licet. *Ioan. 7.* *Ioan. 11.*

EVANGELIVM DOMINICAE IN RAMIS PALMARVM, Ante benedictionem earum.

Matth. 21

CVM appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & veniſſet Bethphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos ſuos, dicens eis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt; & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet; & cõfeſtim dimittet eos. Hoc autem totum factum eſt, vt impleretur quod dictum eſt per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion; Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præceperat illis Ieſus. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt. Plurima autẽ turba ſtrauerunt veſtimẽta in via. Alij autẽ cedebant

bant ramos de arboribus, & ſternebant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Dicite, quia Dominus his opus habet; & confeſtim dimittit eos.* De operibus miſericordiæ in pauperes Chriſti.
2. *Venit Rex tuus tibi manſuetus.* De charitate erga Chriſtum Regem noſtrum, nobis datum, &c.
3. *Sedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.* De humilitate, & paupertatis ſtudio etiam in medijs honoribus ſeruando.
4. *Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, &c. Alij autem cedebant ramos de arboribus, & ſternebant in uia.* De ſeruore colendi Deum.
5. *Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio Dauid.* Deum ab omnibus laudandum, ab omni ſtatu, ſexu, ætate.
6. *Hoſãna filio Dauid Benedictus q uenit in noĩe Domini.* De honorũ & affectionũ humanarũ inſigni mutabilitate.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet; & confeſtim dimittet eos.

LOcus moralis, de operibus miſericordiæ in pauperes Chriſti. Nam Chriſtus hoc loco in uſum ſuum aſinã & pullum per diſcipulos ſuos petens, nõ alia vel prece, vel perſuaſione utitur, quàm hac ſola uoce: *Dominus his opus habet.* Qua etiam uoce audita, confeſtim dimittuntur. Chriſti ergo uerbum, & eius obedientia ac promptitudo, qui aſinæ & pulli Dominus erat, docet, in iuuandis proximis ſatis ſuperque cauſæ eſſe, quòd noſtro ſubſidio atque adiutorio proximus indigeat: qui uidelicet quoties indiget, Dominus indiget: ut hoc ſolo audito intellecto, *Dominus his opus habet*; confeſtim ad opus miſericordiæ, tanquam Domini amatores, & ſerui obedientes accingamur. Qui aſinam & pullum hunc alligatos poſſidebat, auditis

De operibus miſericordiæ.

auditis illis uerbis, *Dominus his opus habet;* de Christo hoc dici intellexerat, tum quia discipuli Christi erãt iam circa Hierosolymam notissimi, qui hoc dixerant, tum quia hoc, quasi honoris titulo Christus ab omnibus, qui eum norãt, vocabatur. Non solùm enim à suis vocabatur Magister & Ioan. 13. Dominus, vt ipsemet ad eos aliquando dixit, *Vos vocatis* Ioan. 11. *me Magister, & Domine; & bene dicitis: sum etenim.* Et rursum Martha ad Mariam dicit, *Magister adest, & vocat te:* & ipsa Martha ad Christum, *Domine, si fuisses hic:* & Matth. 8. Centurio ad Christum, *Domine non sum dignus, ut intres* Ioan. 21. *sub tectum meum:* & Ioannes videns Christum in littore stantem, dixit Petro, *Dominus est:* verùm etiam ab ijs, qui Christum minus diligebant, eo nomine vocabatur. Quod enim tentandi ergo ad Christum Pharisæi miserant; Dicite Matth. 12. ei, *Magister, scimus quia uerax es, & cæt.* & Simon Phari- Lucæ 7. sæus ad Christum ait: *Magister die.* Legislator quoque ip- Lucæ 10. tans Christum, ait illi: *Magister bone, quid faciens, uitam æternam possidebo?* Denique qui missi à Christo erant, vt cænaculum ei pararent, vbi manducaret Pascha, dixerunt Matth. 26. hospiti domus: *Magister dicit, Tempus meũ prope est: apud te facio Pascha.* Postremò propter multos incredulos, qui Christum etiam in terris voce, non corde prædicabant, & Matth. 7. hoc titulo honorabant, dixit Saluator: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorũ:* Afinæ igitur & pulli dominus, audito discipulorum uerbo, *Dominus his opus habet,* non nisi Christum intellexit, ideoq; ob eius reuerentiam confestim eos dimisit. *Nam* (vt scribit Luc. 19. D. Lucas) *soluentibus illis pullum, dixerunt domini eius ad illos; Quid soluitis pullum?* Meritò enim mirãtur factum insolitum, & hominibus ad rem suam intentis manifestè iniurioſum. Cæterum audito discipulorum responſo, *Dominus his opus habet;* in Christi gratiam absque vlla difficultate, cõfestim dimiserunt. Docet tam prompta horum hominum obedientia, Christique ratio proposita, ad omnem misericordiæ opus promptissimos nos esse debere. Notior nobis est Christus, quàm illis hominibus fuit. Plura à Christo beneficia accepimus, plura nos accepturos speramus, quàm illi aut acceperant, aut tunc sperare potuerant. Omnes autem pauperes fideles, maximè pro Christo & fidei eius

tius indigentes, verè Christi pauperes esse, satis manifestè Christus docuit, quum de huiusmodi *minimis suis*, id est, pauperibus & abiectis Christianis diceret: *Quod uni ex mi-* Matth. 25. *nimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* & Saulo Christianos perse- quenti, clamat è cælo Christus: *Saule, Saule, quid me per-* Actor. 9. *sequeris?* Quoties ergo pauper in Christo, & maximè pro Christo indiget, toties Dominus indiget. Christus in suis pauperibus cibo, potu, vestitu, pecunia indiget. Quoties pauper eleemosynam pro Christo petit, toties cogita tibi dici, *Dominus his opus habet.* Noli de equis, canibus, & aui- *Simile.* bus tuis alendis magis esse sollicitus, quàm de Christi pauperibus. Non toleratur in familia minister, cui paruulorũ cura committitur, si neglectis illorum alimonijs, auiculas tantùm suas, aut catellos pascat. *Vnicuique dedit Deus cu-* Eccli. 17. *ram de proximo suo.* Omnes Christi pauperes, tui sunt, si tu ad Christum pertines. Nullum eius corporis membrũ, cuius tu ipse pars es, alienũ à te esse potest. Sapienter qui- *Exemplũ.* dam Archiepiscopus (ut refert Philippus Diez) ad suum Ser. in hãc œconomum dixit. Conquerente enim illo, & dicente Ar- Dom. to. chiepiscopo domino suo, q̃ plures domi suæ aleret, quàm 2. par. 4. necessitas postularet; iubet Archiepiscopus, ut utrorumque nomina, tam eorum qui necessarij, quàm eorum qui inutiles viderentur, seperatim scriberet. Quæ quum legeret Archiepiscopus, [Hos, inquit, dicis esse necessarios, illos uerò inutiles. Alantur igitur hi, quia horum indigeo; illi verò, quia mei indigent.] Sapienter iudicauit, pauperes, etiã nobis inutiles, esse in ampla familia alendos, hoc ipso nomine, quia nostri indigent, id est, *quia Dominus his opus* *Exemplũ.* *habet:* & hoc esse discrimen inter equos & homines. Simi- In epita- li sapientia usa Paula, femina nobilissima, cuius encomia phio Pau- scribit sanctus Hieronymus, quum in eleemosynis largiẽ- læ. dis esset largissima, dicere solebat. [Iste mendicus si à me non acceperit (tam nobili & diuitè) à quo accipiet? ego verò si indigens petiero, multos inueniam qui mihi tribuãt.] Cauendum ne quando existimemus (quod de apostata Iu- da refert Euangelium) *nihil ad nos pertinere de egenis.* Tan- Ioan. 12. tum ad nos pertinent, quantum Christus ipse, quia in Christo illi sunt, & quod illis datur, Christo datur. Eleganter de hac re tota Chrysostomus: [Accedit ad te Dominus in-

digens.

Hom. 67. in Ioan.

digens. Tu ne supplicantem quidem audire poteris, sed accusas & increpas. Quòd si ad paululum argenti offerendum, & frustra panis præbenda adeò tenax, auarus, & piger es; quid faceres, si vniuersa tibi essent euacuanda? Non vides quod quantaque hi, qui se munificos vulgo appellant, scortis in theatro largiuntur? Illorum tu nec centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscunque obuijs dare iubet,] (vt voluptatum nostrarum ministris, vanitatum socijs, gulæ & superbiæ causa) [etsi huic rei gehenna imminet, iucundè tamen illi obtemperas. Cùm verò Christus regnum, si indigentibus obtuleris, tibi retribuat; non modò nihil præstas, sed insuper etiam petentes contumelia afficis. Sic apertè mauis obedire diabolo, vt puniaris; quàm Christo, vt saluaris. Qua in re ita fit, ac si, cum diadema & purpuram Rex offerret, sperneretur, latro autem, qui acutum, quo te interficias, mucronem largiatur, facilè persuadeat.] Hæc Chrysostomus. Qui in pace Ecclesiæ pauperibus non largiuntur, illi maximè sunt, qui in persecutione fidei, fidem abnegant, ne bonis huius mundi excidant. Si enim in parua eleemosyna Dominum indigentem non respicis; quomodo eum respicies & audies, omnia quæ habes postulantem, vt fidei tuæ professione eum honores? Catholicorum exilijs, rapinis bonorum, sanguine effuso, Dominus opus habet, ad maiorem sui nominis gloriam. Quis illi totum dabit, qui partem negauit? Hanc abnegatæ fidei causam suo tempore annotauit Diuus Cyprianus: [Dissimulanda, fratres, veritas non est, nec vulneris nostri causa & materia reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cæcus; nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt.] At nostris eleemosynis Dominum pasci, & Dominum opus habere, vno aut altero exemplo à Deo miraculis confirmato ostenditur. Venerant ad Lantgrauium Turingiæ Ludouicum comites aliquot, proceruméq; non pauci. Iamque conuiuij tempus aduenerat, cum, residentibus cunctis, aberat Elizabeth uxor eius, filia Regis Hungariæ. It iussu Principis Statorum unus accitū illam. Cui quum obuiam factæ annunciasset cunctos ad ipsius

Simile.

Duri ad misericordiæ opera, faciles ad fidei naufragium.

In serm. 5. de lapsis.

In uita S. Elizabethæ; apud Surium. to. 6. pa. 448. *Exemplū.*

ipsius aduentum pendere conuiuas, illa maturius accedens, ubi cœpit gradus, qui ad triclinium ducebant, ascendere, subitò mendicus quidam importunis clamoribus eleemosynam deposcere auditur. Quem illa desuper videns (neque enim antea sub gradibus iacentem præ festinatione uiderat) paulisper expectare monet, pollicita missuram se breui quod petere. Illo nihilominus importunius clamante, & instantissimè precante, figit gradum Elizabeth, eique pallium magni pretij, quo uestita erat, transmittit. Quod ille alacriter suscipiens, arce statim excessit. Id quum reuersus stator, non sine indignatione, propalam retulisset; subridens Princeps, illam iam ingressam rogat ubi pallium reliquerit. Illa porrecto indice, En, inquit, de pertica propendet. Videt ille, accedit, attrectat, euoluit, illudque ipsum esse, quod pauperi donatum audierat, cognoscit: multum attonitus & dubitans, tantæ rei miraculum, an egregiam uxoris fidem prius collaudet. Sic pallium pauperi donatum, Christus illicò, quasi mutuò acceptum, restituit. Nota est historia de Sancto Martino, Turonensi postea Archiepiscopo; qui cùm in porta Ambianensi mendico nudo mediam pallij sui partem dedisset, ei proxima nocte Christus apparuit eadem vestitus, ac dicens: [Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit.] Memorabile etiam est, quod de Osvvaldo Anglorum Rege scribit Venerabilis Beda. Rex ille quum die S. Paschæ ad prandium consedisset, assidente ei Aidano Episcopo, positusque esset in mensa coram eo discus argenteus, regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, & ingrediens minister, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, indicaret Regi magnam pauperum multitudinem per plateas sedere, quæ eleemosynam a Rege postularet; mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi, atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo uiso, Pontifex, qui assidebat, deletatus facto, apprehendit dexteram eius, & ait: *Nunquam interescat hac manus*. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius euenit. Nam cùm postea interfecto illo in pugna, manus cum brachio a cætero essent corpore resecatę,

Aliud.

Seuerus Sulpit. in uita S. Martini. Hist. gēt. Ang. li. 3. cap. 6.

catæ, contigit, ut hactenus incorruptæ perdurent. Denique in urbe regia, quæ Bebba cognominatur, loculo inclusæ argenteo, in Ecclesia S. Petri seruantur; ac digno a cunctis honore uenerantur. Hæc uenerabilis Beda. Hæc diuinæ gratiæ miracula apertè docēt, ita Deo acceptam & gratā esse eleemosynam, aut quodcunque misericordiæ opus, ac si ipsimet tanquam indigenti ea conferentur. Hinc nēpe fit id quod Sapiens scribit. *Fœneratur Deo qui miseretur pauperis, & uicissitudinē suā reddet ei.* hoc est, ut exponit D. Basil. [Quum pauperi dare uoles propter Dominū, idē & donū est, & mutuum. Donum quidem, quia nō speras receptionem; mutuū uerò propter Domini magnificētiā, qui pro ipso persoluit, qui paucis per pauperem acceptis, magna pro ipsis reddet.] Adeò nempe Deo datur, quod pauperi datur, ut eius, quod, datur debitorem se Deus constituat, atque ad reddendum obliget. De qua re iam in alia Domin. quædam diximus.

Prou. 19.

Conc. 2. in Psal. 14.

Do. 4. Quadrag. tex. 5

2. *Venit Rex tuus tibi mansuetus.*

Christi in nos beneficias.

LOcus moralis de charitate erga Christum Regē nostrum nobis datū, eumq; māsuetum, id est, humilē, benignum, beneuolum; *non ut iudicet mūdum, sed ut saluetur mundus per ipsum.* Hoc maximum charitatis Dei erga nos argumētum admirās tanto ante tempore Prophe ta, in hæc uerba erupit: *Dicite filiæ Sion.* Hæc fausta noua annūciate: *Ecce, uenit Rex tuus tibi mansuetus.* Omnia & singula uerba admirabilem Dei charitatem loquuntur. *Ecce*, admirationis uox est, attentionem excitans, & rei dignitatem magnitudinem declarās. *Venit*, sua uidelicet sponte, non coactus. *Venit*, non triumphaturus, sed post breuem triumphum immolādus. *Oblatus est* aūt, *quia ipse uoluit.* Venit tamen in triumphi specie, ut suum pro nobis patiendi desiderium ostendat. Hoc desiderium alijs quoque uerbis expressit, dicens: *Baptismo habeo baptizari* [hic fuit baptismus sanguinis, quo nostras lauaret sordes] *& quo modo coarctor donec perficiam?* Rursum: *Desiderio desideraui hoc Pascha māducare uobiscum antequam patiar.* Et iterū

Esa. 53.

Luc. 22.

magna

magna alacritate discipulis suis prędixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, ubi Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* quæ uerba alibi tractauimus. Vide autem quanto mysterio uenit hodie in Hierusalem cum tanta pompa Christus. [Præceptū legis erat (ait D. Cyrillus Alexand.) vt decima luna primi mensis, agnus siue hœdus in domo ecclideretur, vsque ad lunam decimamquartam eiusdem mensis, quando ad vesperam immolabatur. Vnde & vnus agnus ex omni grege sine macula electus, pro populi sanctificatione immolādus, ante quinq; dies, ideſt, decima luna, Hierosolymam ascēdit. Et appropinquāte hora passionis, appropinquare voluit & loco passionis: vt etiam per hoc clarescceret, quia non inuitus, sed sponte pro humani generis salute mortem pateretur.] Ideo D. Ioannes, diē huius solennitatis notans, dixit: *Ante sex dies Paschæ uenit Iesus Bethaniam. In crastinum autem turba multa quum audissent quia uenit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, &c.* Venit ergo hodie, & sua sponte uenit, & gaudens atque exultans venit, & in specie triumphi venit, & nobis uenit, & māsuetus venit, super asinam & pullum sedēs, Rex noster Christus. Si duę pariter citharæ ponantur, eodem tono intētæ ac temperatæ, ad unius tactum altera per seipsam respondet propter illam vtriusque consensionem & harmoniam similem. Ita se habet vetus & nouum Testamētum, quæ eodem Spiritu scripta, in eodem quasi tono consentiunt; vt, si unius chordam tangis, alterum mox resonet; si figuram & typum ueteris intelligis, veritatem noui statim percipis, & econtrā. Sic in hoc Christi ingressu, quinto die ante passionem, causa ingressus cognita, vetus apparet & elucescit figura de agno, decima luna ex agris domum ducendo, ut luna decimaquarta immoletur. Hac quoque figura intellecta, ueritas Christi hoc die ingredientis percipitur. Ac sic quidem uenit Christus. Venit autem ut Rex. In Regis aduentu omnia fausta ac læta sunt, qualiscunque ille Rex sit, quādo māsuetus uenit. Sed Rex iste *Rex regū est, & Dominus dominantium, ut in eius femore scriptum est.* Est *Rex per quem Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Est *Rex gloriæ, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio; Dominus uirtutum,*

Luc. 18.

Do. Quinquag. text. 1. In Io. li. 8. ca. 9.

Typus uetus.

Ioan. 12.

Similis.

Apoc. 19.

Prou. 8.

Psal. 23

ipse

ipse est Rex gloriæ. Huius regnum ut adueniat, quotidie o-

Rex noster.

ramus. Nec Rex tantùm talis ac tantus est, sed & noster Rex est. *Ecce uenit Rex tuus.* Non enim perinde in extranei Regis aduentu, atque in nostri, lætamur. At Christus Rex noster est non potestate tantùm & dominio (sic enim

Matth. 28

totius orbis, etiam impiorum, Rex est: quia *omnis potestas data est ei in cælo & in terra*) sed multo magis redemptionis beneficio, uocationis gratia, electionis munere, uarijs

Luc. 1.

denique uirtute, fide, spe, charitate. Hoc sensu dixit Angelus de Christo, *Regnabit in domo Iacob*; non in domo Abrahæ, uel Isaac, eo quòd uterq; istorum reprobos habuit filios, ille Ismael, iste Esau, qui postea idola coluerunt. In domo autem Iacob omnes filij Patriarchę fuerunt, & unum uerum Deum omnes coluerunt. Sic in credentibus, in iustis, in electis regnat Christus. Rex noster est, si fidem eius, si charitatem tenemus, si præcepta seruamus. Maxima ergo quædam iubilandi causa, quòd Rex noster

Venit nobis.

uenit, à quo tot beneficia naturæ & gratiæ accepimus. Atqui non noster tantùm, sed & nobis hodie uenit. In nostrum commodum & emolumentum, ad nostram salutem pretio sui sanguinis procurandam uenit. Quia naturale est, ut quæ sua sunt, sibiq́ue commoda, ea quisque amet & chara habeat: propterea Christus, ut ad sui amorem nos prouocaret, & noster esse, & nobis uenire uoluit. Hodie ostendit, quod tam diu ante prædictum

Esa. 9.

est: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Deniq; uenit mansuetus, humilis, pauper, non in maiestate, sed in bonitate. Alioqui quid commune habet Deus cum

Venit mãsuetus.

mansueto, humili, paupere, quod totum apud Prophetam uox illa, mansuetus, significat? An non Deus est *Deus Sabaoth, Deus exercituum et potentatuũ?* An non Dominus, *quasi uir pugnator, Omnipotẽs nomen eius?* An non

Esa. 6. Exod. 15. & 20. Deut. 32. Psalm. 2. Ierem. 23. Esa. 65. Esa. 53.

Deus Zelotes, uindicans peccata parentum, &c. An non Deus est, *qui inebriat sagittas suas sanguine, cuius gladius deuorabit carnes?* Qui *regit gentes in uirga ferrea, & tanquam uas figuli confringit eas?* Qui *terribilis est ijs qui sunt in circuitu eius?* Sed nunc mansuetus uenit, noua quadam facie assumpta, quia *ecce noua facit omnia, ut & nos in nouitate uitæ ambulemus.* Venit mãsuetus, *ut ouis ad occisionem ductus.* Mansuetus, *ut agnus, qui coram tondente se non aperuit os suum.* Mansuetus denique, vt ad eum intrepide accedamus, clamantem; *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos:* quia *per eum accessum habemus ad gratiam istam in qua stamus.* Hæc ergo omnia charitatem nostram in Christum, & Regem supremum, & Regem nostrum, & nobis hodie uenientem, & tam benignum, ac mansuetum, mirificè excitare, & inflammare debent. Pueri qui regio cubiculo seruiunt, & ad ostium cubiculi præstolantur, quamuis suauissimos interim sermones misceant, aut aliquo alio se negotio, seu serio, seu iucundo, occupent; tamen ubi primùm uocem regiam eos uocantẽ audiunt, protinus omnia summa cum uoluptate ac celeritate relinquentes accurrunt. Quid ni sic ad Christi mandata obeunda prompti, & expediti sumus? Nec maiora præmia promittit, nec grauiores pœnas comminatur ullus toto orbe Rex, quàm Christus sua mandata, uel obseruantibus, uel negligentibus. Atqui si Rex terrenus ministris suis diceret: Ad tres annos mihi fideliter seruite; posteaq; amplissimas possessiones, & honores per totam uitam à me accipietis; quo autem primùm die mea præcepta trãsgredi mini, ad triremes perpetuas uos condemnabo: nihil haud dubiè illis ministris diligentius esset. Porrò quanto se diserimini obijciunt, qui Christo Regi fidem, & obedientiam iurati, eam quotidie uiolant, illud ueteris populi admirabile exemplum docere nos debet. Decem tribubus in Assyriam abductis, ab ipsis Assyrijs terra filiorum Israel habitabatur. Quum autem illæ idola colerent, ritu gentis suæ, egressi de montibus leones interficiebant eos; nec prius illa cessauit internecio, quàm, misso Leuita Israelita, uerus Deus cultu legitimo ibi denuo coleretur. Cur tanta plaga in homines Deum prorsus ignorantes? Quia in terra sancta idola coli Deus noluit. Quia infra limites populi Deum colentis, non nisi Dei leges seruari patitur. Quanto magis in populo Christiano, in Ecclesia suo sanguine redempta, in cordibus fidelium, idola peccatorum non feret CHRISTVS, legem suam impunè violari non patietur Deus? Regem Christum professi sumus. Regi Christo nisi Christianus obtempe-

Matt. 11.

Amor Christi ad nos uenientis.

Simile.

Simile.

Exemplũ. 4. Reg. 17

res, expecta leones de montibus, qui te interficiant: Venite

1. Pet. 5. ille *leo rugiens, qui circuit, quærens quem deuoret*, cum mul-
Lucæ 11. tis alijs leunculis, & catulis suis, imò *cum alijs spiritibus ne-*
quioribus se, ut fiant nouissima tua peiora prioribus, quod
alio loco explicatum dedimus. Venit nunc Rex noster

Sap. 7. manſuetus. Sed ſi rebelles ei ſumus, idem uenit iratus. *Spe-*
Simile. *culum ſine macula*, appellat Scriptura Deū. Si ſpeculo mi-
tem, & manſuetum vultum oſtendas, talem tibi reddet ſpe-
culum: ſi iracundum vultum præbes, ſimilem tibi reddet.
Sic omnino, ſi Deo humilem te, mitem ac miſericordem
erga proximum oſtendis, erit tibi Deus manſuetus, mitis,

Luc. 6. miſericors: ſi ferocem, ſuperbum, crudelem te præbes, hu-
Prou. 8. iuſmodi erga te Deum inuenies. *Qua enim mensura men-*
si fueritis, remetietur & uobis. Ego (ait Deus) *diligentes me*
diligo. Ad hāc Dei dilectionem merito nos excitare debet,
quòd Rex noſter fieri, nobis venire, & manſuetus voluerit.

3. *Sedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.*

Humilita tis ſtudiū. LOcus moralis de humilitate, & paupertatis ſtudio etiā in medijs honoribus ſeruando. Chriſtus hodie cum certa pompa, & gloria Hieroſolymam ingredi volens, non ut gloriæ huius mundi ſtudioſus (quam ſemper con-
temni docuit, & acerrimè fugit, vt aliàs explicatū eſt) ſed vt ingentem pro humana ſalute patiēdi alacritatem oſten-

Pſal. 18. deret, vt iam diximus, & de qua Regius Propheta prædi-
xit; *Exultauit ut gigas ad currendam viam ſuam*; vt om-
nibus etiam conſtaret, quam de Chriſto exiſtimationem
cœleſtis eius doctrina, & diuina miracula iam meritò apud
omnium animos excitaſſent, (quam rationem adfert ſanc-

Tract. 51. tus Auguſtinus) ac denique vt circa finem prædicationis
in Ioan. ſuæ clarius ſe manifeſtans, ipſis Iudæis in manus teſtimo-

Hom. 67. nium foret, ut notauit ſanctus Chryſoſtomus; voluit, in-
in Ioan. quam, Chriſtus ex his cauſis, cum quadam pompa, & glo-
ria humana Iudææ metropolim ingredi, hanc ipſam tamē
ea humilitate temperat, ut non niſi ſuper aſinam, & pul-

Humili- lum (animalia pauperculorum, & vilia) inequitās, ingreſ-
ſum tam ſolennem faceret. Humilitas nempe, perpetua
& ne-

& neceſſaria Chriſtiani hominis virtus, quia maximè in-
ter honores periclitatur, ideò in ipſis maximè honoribus
magno ſtudio, ſeruanda eſt. Sic monet Sapiens: *In die hono-*
ris tui non extollaris. Et iterum: *In die bonorum ne immer-*
ſis malorum. Segetem nimia ſternit vbertas. Rami
onere franguntur. Vinum merum ſapientes infatuat, ſa-
tuos ad inſaniam redigit. *Proſperitas ſtultorum occidit illos*
Chriſtus igitur, vt honores ſemper fugit non propter ſe,
cui & maximè debebantur, & nocere non poterant, ſed
propter nos, quibus illos maximè periculoſos eſſe ſciret:
ſic in ipſo honore, quem breuem, & poſt tot labores, &
tam grauibus ex cauſis iam commemoratis, acceptare vo-
luit, paupertatis tamen ſtudium non deſeruit. Præclarè
Chryſoſtomus hunc locum tractans: [Mihi etiam idcirco
in aſina ſedisse videtur, vt viuendi philoſophia nos erudi-
ret. Regulas enim nobis præbet, ne maiora, quàm neceſſa-
rius vſus exigit, requiramus. Itaque quando etiam neſce-
batur, non magnificas ædes, non locupletem matrem, ſed
paupertrimam, & fabro deſponſatam, elegit: & in tugurio
nasciur; & in præſepio ponit. Sic diſcipulos nō oratores,
aut Prophetas, nec genere, aut fortuna claros voluit, ſed
inopes valde atq; ignotos. Mēſa ſua hordeaceis nōnunq; pa
nibus nonnunq; quos diſcipuli è foro emerēt, referta erat.
Recumbebat in feno, veſtes viles, nec conditionē vulgi ex
cedentes, induebatur. Domum nullam habebat; quumque
de loco in locum tranſeundum erat, pedibus iter faciebat,
& quidem ita, vt labore plerunque conficeretur. Nun-
quam in ſede, nec in puluinari, ſed in ipſa ſuperficie ter-
ræ, modò in montibus, modò apud fontes ſedet, & docet.]
Hæc ille. Sic tota Chriſti vita paupertatem, & humilita-
tem docet, ut tandem vehi quaſi in pompa voluerit, non ta-
men niſi aſinæ inſideret. Vnde de hoc Chriſti facto, ita
Diuus Bernardus: [Licet multos frangat aduerſitas, ta-
men multo plures extollit proſperitas, ſicut ſcriptum eſt:
Cadent à latere tuo mille, ſiniſtro ſcilicet, per quod ſi-
gnatur aduerſitas; & decem millia, id eſt, multo plures, à
dextris tuis, in quibus proſperitas deſignatur. Denique
quia vtrobique periculum eſt, orat Sapiens, & dicit:]
Diuitias, & paupertatem ne dederis mihi: ne fortè aut di-

tas in ipſis honoribꝰ maximè ſeruanda. Eccli. 11.

Prou. 1.

Hom. 67. in Matth.

Chriſti tota vita paupertatem docuit.

Sen. 12. in hanc. Do. Pſal. 90.

Prou. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitia extollerent in superbiã, aut paupertas deijceret in desperationem patientiam. Vnde & Dominus sicut in passione patientiam, ita in hodierna processione humilitatẽ exhibere curauit: non in curribus, & in equis, nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis, sed humilis asselli tergo sedens. Hæc ille. Rara certè virtus humilitas honorata. Sicut.n. arbores in montis cacumine positæ procellis ac uentorum flatibus sunt subiectæ, ita homines in dignitate constituti, & superbiæ & insolentiæ uentis cõcutiuntur. Ioseph tamen in summa apud Pharaonem dignitate positus, fratres suos ad eũ introducens, noluit ut statum humilem non dissimularent, sed de eo rogati respõderent: *Viri pastores sumus, serui tui, & patres nostri.* Asinus animal contemptibile est, tum quia nullum eo magis insipiens, tum quia nullum eo utilius pascitur, tum quia nullum eo ad labores, & onera aptius. At Christus ideo asinum, quum summa esset Dei sapientia, quum eius cibus desiderantissimus esset, *facere uoluntatem Dei Patris qui misit eum*, docere cœlestia, operari diuina; quum ille sit omnium laborantium merces unica, refectio, consolatio; uoluit asinum insidere, ut omnem asinæ humilitatem, unicum men asinæ insidere, ut omnem asinæ humilitatem, unicum tatem, laborem ac patientiam nos doceret. Hoc est quod Propheta iubet nos *exultare, quia uenit nobis Rex noster mansuetus*, seu humilis, *sedens super asinam.* Certè secundum homines loquendo, magis exultandum uidereturr, & ueniret sedens in curru triumphali. Nunc autem iubet nos gaudere, quia uenit sedens super asinam. Sed ideo hoc iubet, quia sedens super asinam, summam nos docet sapientiam. Docet in honore seruare humilitatem, Deo cet, *quod stultum est hominibus, Dei esse sapientiam, & Dei uirtutem*. Docet nos tunc demum sapientes esse, quum nobis stulti uidemur, & nos ipsos abnegamus. Gentium sapiẽtes, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Sed Christi sapientes, dicentes se esse stultos, *non alta sapientes sed humilibus consentientes*, sapientes facti sunt. Docet nos ex fidei, & obedientiæ simplicitate asinos esse debere, in quibus Christus sedeat: qualis ille sapientissimus Rex, & Propheta erat, dicens: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Cui.n. humili, & obedienti Christus insidet, ille semper cum Christo est, & Christus cũ illo. Docet nos

Similc.

Genc. 47.

Cur exultãdum sedẽte Christo super asinam.

1. Cor. 1.

Rom. 1.
Rom. 12.

Psal. 73.

nos deniq; laboriosa animalia esse debere, ut semper cum Christo simus. Sic Esaias hunc ipsum Christi ingressum prædicens: *Dicite filiæ Sion, Ecce Saluator tuus uenit: ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Cum vides Christum sedentem super asellum, intellige duo, mercedem & opus. In Christo merces significatur. Est enim ipse. *Merces nostra magna nimis.* In asino est significatio laboris. De hoc iubet gaudere Propheta. Sic & Dauid: *Expecta Dominum, uiriliter age, sustine* (velut asellus) *Dominum, & confortetur cor tuum*, spe mercedis repositæ. Hoc totum nos docet Christus, sedens super asinam. Nempè Dei sapientia sic factis & signis docet, sicut homines verbis, quando sanè insigne aliquod documentum præbere, aut faciem memorabile defigurare vult. Christus alibi humilitatem suos docturus, accipit in ulnas suas paruulum, dicens: *Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum*. Legem veteri populo daturus, quia lex timoris erat, non amoris, omnia signa terrore plena dedis; *montem Sinai fumantem, ardentem, fulgurantem.* Moysen in Aegyptum missurus, apparet in rubo ardenti, sed non combusto: significans se esse in populo afflicto, sed non destruendo. Spiritus sanctus Apostolis quum daretur, apparuerunt illis linguæ igneæ: quibus significabatur ardens charitas, proprium & primum Spiritus sancti donum, illorum cordibus infusa. Sic & Prophetæ veteres aliquod singulare Dei opus aut beneficium prædicatur, signis quibusdam exterioribus illud significabant, idque ex Dei præcepto. Prophetauit Samuel, quòd regnum à Saule in Dauid transferendum erat, quando pallium Saulis abscidit per medium, dicens: *Scidit Dominus regnum Israel à te hodie*. Prophetabat Abias Propheta ad Ieroboam, diuidens pallium in duodecim partes, & dans illi decem partes, quòd daturus esset ei Dominus decem tribus filiorum Israel, dicens: *Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Prophetauit Elisæus, quòd Rex Ioas ter regnum Syriæ vastaret, præcipiẽs illi, ut sagittas ad Orientem conijceret. Sanctus Prophetas Esaias exuit se, *ut nudus & discalceatus ambularet*: prædicans sic Aegyptios & Aethiopias ab Assyrijs nudandos

Deus factis docet.

Matt. 18.

Exod. 20.

Exod. 3.

Actor. 2.

2. Reg. 15.

3. Reg. 11

4. Reg. 13

Esa. 20.

& expoliandos fore. Ieremias Propheta iubetur à Deo

Iere. 19. confringere lagunculam testeam in conspectu populi, & dicere; *Sic conteram populum istum, & ciuitatem istam, sicut conteritur uas figuli, quod non potest vltrà instaurari.*

Ezech. 12. Ezechiel Propheta, iubente Deo, *protulit uasa sua, quasi uasa transmigrationis per diem, & uespere perfodit sibi parietem manu, & in caligine egressus est, & in humeris portatus in conspectu populi:* vt hoc facto prædiceret, fore vt dux populi eodem modo ex ciuitate fugeret, prementibus

Oseæ 1. Assyrijs, & ab illis nihilominus capiendus. Sic Oseas iubetur accipere vxorem fornicariam, & ex ea facere filios fornificationis, vt sic populi fornicationem à Deo suo expressius prædicaret. Ad hunc modum Christus hodie solenni pompa ab asina vehitur, & Hierosolymam ingreditur sedens super asinam; vt hoc illustri, & spectabili signo ea nos doceret, quæ iam diximus. Hæc Dei sapientia illustrem hunc Christi triumphum facit. Imperatores seculi, in eo triumphi sui gloriam ponebant, vt curru veherentur, quem uel elephanti ducerent, ut Cæsar & Pompeius triumphabant; vel leones traherent, ut in Marci Antonij

Simile. triumpho; uel etiam cerui ueherent, ut Aureliani. Nempe illi, ut deformes feminæ, hoc fuco indigebant. Aurum purum non deauratur. Christi maiestas, sedens super asinam, glorioſior erat; quia illum, non asinam, populus totus tunc spectabat, & hæc ipsa asina magnam nos postea sapientiam docuit, ut iam dictum est.

4. *Et imposuerunt super eos uestimenta sua in uia. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & cæt.*

Feruor colēdi Deū. LOcus moralis de feruore colendi Deū. Discipuli Christi iussi quidē erant asinam, & pullū eius soluere atq; adducere; sed non iussit eos Christus vestimenta sua asinæ, & pullo imponere, aut in uia sternere. Nec ēt turba iubetur

Ioan. 12. ramos de arboribus præscindere, & sternere in uia. Sed & qui ex Hierosolymis *obuiā Christo processerunt cum ramis palmarū* (vt D. Ioānes refert) nullū hac de re præceptū acceperunt: sicut nec illi, qui uocales Christo laudes decinerunt,

runt, tam in via, quàm in plena ciuitate. Hæc omnia ex feruido CHRISTI amore processerunt; quæ tum Christus libenter acceptauit, adeoque clamantium voces contra Pharisæos defendit; tum sancti Euangelistæ ad vnū omnes, tanquam celebre pietatis documentum commemorare voluerunt. Dignus est hominibus Christianis hu-

Exemplū. iusmodi in Christo colendo feruor. Abraham viatores Genes. 18. hospitio excipiens, *currit in occursum eorum, adorat in terram*; multis verbis, vt apud eum diuertant, precatur; *festinat in tabernaculum ad Saram*; illam quoque iubet *accelerare* circa panes parandos; ipse interea *ad armentum cucurrit*, tulitq; inde *vitulū tenerrimū & optimum*; deniq; *puer festinauit, & coxit illum.* Vides ut omnes Abrahæ

Rom. 4. Ioan. 8. actiones feruorem spirant. Hic est pater noster Abraham, non solùm *vt sequamur uestigia fidei eius*, vt Paulus docuit; sed etiam ut faciamus opera eius, vt Christus Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Hic fer-

Feruor spiritus signū filij Dei. uor colendi Deum, quò non solùm mandata seruantur, & declinantur flagitia, sed acri quodam & vehementi studio, tum ipsa mandata facimus, tum alia misericordiæ & pietatis opera exercemus (qualis erat illa hospitalitatis virtus, quam Abraham exercuit) est veri Christiani signum, certumque indicium. Quum Abraham seruum suum mitteret, ut vxorem filio suo Isaac, ex cognatione sua, quæreret, seruus, quum ad vrbem Nachor peruenisset (terram cognationis Abrahæ) hoc signum à Domino

Genes. 24. rogauit, vt illam puellam filio domini sui uxorem postularet, quæ plura faceret quàm iuberetur, quæ seruiendi feruorem ostenderet. *Puella*, inquit, *cui ego dixero, Inclina hydriam tuam, & bibam, & illa responderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum; ipsa est quam præparasti seruo tuo Isaac.* Vides quale signum à Deo petijt seruus Abrahæ, ut filio domini sui uxorem eligeret, Deusque illi statim concessit. Vix dum enim sermonem compleuerat, quum ecce Rebecca egrediebatur, quæ rogata ut paulum aquæ de hydria sua ad bibendum daret, respondit, *Bibe domine. celeriterq;* (vide promptitudinem) *deposuit hydriam super vlnam suam, & dedit ei potum. Cumq; ille bibisset, adiecit:* (vide feruorem, quæ plus quàm

rogaretur facit) *Quin & camelis tuis hauriam aquam?* *nec cuncti bibant.* quod & fecit. Hæc uidelicet erat digna sponsa filio Abrahæ. Hæc digna erat, ex qua nascereturi *in quo benedicerentur omnes gentes.* Hoc signum est animæ fidelis, & de semine Abrahę, quę cũ spiritus feruore opus charitatis facit (quale hoc Rebeccę erat) & plus facit, quàm aut rogatur, aut ex præcepto iubetur, sicuti discipuli Christi, & turba Iudęorum credentium in hoc Euangelio fecerunt. Ad hunc feruorem hortatur nos Spiritus sanctus, dicens: *Non ventiles te in omnem uentum, & non eas in omnem viam. Esto firmus in uia Domini, & prosequatur te nomen pacis & iustitiæ.* Ventilat se in omnem uentum, qui ex qualibet tentatione, aut quauis occasione obliuiscitur, recedit à seruitio Dei, & distrahitur: quem in varias cupiditates sua concupiscentia abstrahit, quasi ad quoduis peccatum procliuem. Stat firmus in via Domini, & pacem in corde, ac iustitiam in opere retinet, qui à nullo se distrahi passus feruet in cultu Dei. Sed & ipsa deuotionis forma, quam hic discipuli, & reliqua turba erga Christum exercuerunt, hunc nos feruorem docet. Sternunt uestimenta sua, cædunt ramos de arboribus, gestant palmas in manibus, clamant, Hosanna in excelsis. [Vestimenta, ait Chrysostom. sunt præcepta diuina, & gratia spiritualis. Sicut enim turpitudo nuditatis uestimento regitur, sic naturalia mala carnis nostræ, præceptis & gratia diuina teguntur.] Vnde & Adam ideo se uidit nudum, i. peccatorem, quia præceptum Dei violauerat, & gratia exciderat. His ergo Christus honorandus est: præceptorum eius obseruatione, & gratiæ diuinæ recto usu, fructuque ubері. Rursum sternit uestimenta sua ante Christum in via, parui faciens si sordidentur, qui carnẽ suam (animæ quasi indumentum) mortificat, & Christi uoluntati in uniuersum subiugat, adeoque propter Christum, etiam aliorum Patrum uoluntati, & Prælatorum pedibus subijcit, quod monachi faciunt; sicut horum hominum uestimenta non à Christi asina tantum, sed & ab omnium cum Christo transeuntium pedibus calcabantur. Neque enim alicui Prælato se quisquam uiliter subijcit, nisi qui in Christi comitatu Hierololymam ingre-

Eccle. 5.

Hom. 38. in Matth. Sternere uestimẽta Christo.

ditur, nisi qui in Ecclesia Christi præficitur. Ramos de arbore cædit, qui affectus suos mortificat, & à pessima cupiditatis terrenæ radice resecat, ut Christo seruiant, ac sancti Spiritus ductum sequantur. Alterum horum necessariò faciendum. Aut alterius iudicio calcanda voluntas (quod Apostolicum est, & Apostoli sua sic uestimenta Christo in hoc Euangelio substrauerunt) aut certè ex arbore terræ deprecidendi, affectus praui resecandi sunt. Ideo qui ramos præcidebant, de promiscua turba erant. Hoc enim generale præceptum est: *Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Rom. 8. Sunt autem rami præscindendi, non folia, aut fructus tantùm; *non uerbo tantùm & lingua, sed opere & ueritate diligendus Deus,* 1. Ioan. 3. seruiendum Christo. Non folia tantùm uerborum, quibus uirtutem laudes, & Deum prædices; nec fructus tantùm quorumlibet operum, quibus Dei mandata exequaris, sed rami ipsi ac frondes arboris, omnes videlicet uoluntatis tuæ uires, omnes animi tui dotes & ornamenta, diuino cultui, & Christi obsequio mancipanda sunt, ut Christum honorifices, & *glorifices Patrem tuum qui in cælis est.* Matth. 5. Hic est feruor cultus diuini, *ut glorificemus & portemus Deum in corpore nostro,* 1. Cor. 6. nõ animo tantùm obsequentes, sed & omni externo opere gestuque corporis, in omnibus externis donis, Dei gloriam quærentes, cultum exequentes. Discipuli & turba, ut Christum honorarent, nullum officij genus prætermiserunt.

Ramos de arbore cædere.

Ad hunc feruorem in bono, impiorum feruor ad malum uehementer incitare debet, nisi quis fortè existimet, plus deberi diabolo quàm Christo. At impiorum feruorem sic Propheta graphicè depingit: *Nonne uides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succedunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cæli, & libent dijs alienis, & me ad iracundiam prouocent.* Iubet Deus Prophetam obseruare maximam impiorum diligentiam ut idolis sacrificent: in quo nefario opere uir, uxor, liberi, tota familia concurrit, omnes manum apponũt, Vt autem Deus colatur, aut nemo manum mouet, aut pauci,

Feruor impiorum in malo. Ierem. 7.

pauci, & ij satis tepidè ac negligenter. Sic solet Dei timor & iustitiæ, frigidè, oscitanter, & perfunctoriè tractari; dum ad occidendum nascentem Christum, omnem operam Herodes ponit, ad prodendũ Iudas nõ dormit, ad ex-

Exempla.

piendum & condemnandum Scribæ, Sacerdotes, Seniores populi conuentus vocant, coryphæos submittunt, falsos testes subornant, pecunia corrumpunt, satellites mittunt, alta nocte, & summo mane conueniunt, apud Pilatum, apud Herodem studiosè accusant, populum concitant, Cæsaris salutem interponunt, denique omnem lapidem mouent, nihil intentatum relinquunt. Ita in salute curisque propria procuranda, in Ecclesiæ causis, in Dei honore & cultu prosequendis, se res habet. Feruet impius, fit get iustus. Ardet hæreticus, torpet Catholicus. Vigilat filius sæculi, dormitat filius lucis. Causa iustior succumbit, quia maiori animo, impetu, feruore causa iniusta procuratur. Quæ tandem est huius infelicitatis ratio? Illa sanè, quòd in causis honestis & iustis Deum protectorem attendimus, nec fore vt ille causam suam deserat, honorem suum negligat, omnino existimamus. Impij contra in causa mala, sua diligentia malitiam corrigunt: & quod à Deo, cui mala causa displicet, sperare non possunt, hoc sua industria compensant. At maximus hic error est. Publichrè Scipio dux fortissimus, quum ei scutum diligenter apparatum quidam ostenderet, hortando, vt emeret, respondit: *Atqui cinem Romanum decet in dextera sinum ponere, non in sinistra.* in suo videlicet marte & labore, non in aliena defensione. Diuina quidem protectio est scutum validissimum, & *turris fortissima nomen Domini*, & *hi in curribus, hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus*; sed tota hæc spes & inuocatio, nostros conatus, studia, labores, nostrum impetum, feruorem, certamen necessario requirit, vt in alia Dominica explicauimus. Placent summopere Christo nostri conatus, placet feruor, placet deuotio, etsi *bonorum nostrorum non indigeat*, etsi inutilia sunt quæ uel facimus, vel patimur pro gloria eius, quod *leue & momentaneum* Apostolus uocat. Magdalenæ curiosam pietatem vehementer Christus laudauit, & Simonem hospitem de non exhi-

Aelianus var. hist. lib. 11. *Apophtegma.* Prouer. 18 Psal. 29. Domin. 2. post Epipha. tex. 5. Psal. 15. 2. Cor 4. *Exemplũ.*

exhibito honore admonuit. *Intraui in domum tuam? Aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem, ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguẽto unxit pedes meos.* Vides vt singula feruoris testimonia Christus laudat; negligentiam alterius in singulis culpat. Sed vide quid Redemptor concludit: *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Multa Dei dilectio multum habet feruorem, deuotionem, & studium colendi Deum multum. Si feruor spiritus remittit peccata, quanto magis in iusto augebit coronas? Sic iterum mulierem illã, quæ effudit unguentum pretiosum super caput eius, murmurante Iuda, & post eum alijs, studiosè Christus defendit, accuratè laudat: *Quid molesti estis huic mulieri? Bonum opus operata est in me: Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* In quàm paucis uerbis quanta laus? Redarguit facti culpatores Operis bonitatem asseuerat. Prædicationem operis, quaqua patet Euangelium, prædicit Memoriam & commendationem mulieris perpetuam denunciat. Tanti apud Christum pretij ac ualoris est feruor spiritus circa cultum eius. Illa enim mulier ex feruore dilectionis, qua Christum prosequebatur, mysterij ignara quod Christus expressit, unguẽtum illud ualde pretiosum in caput eius effudit. Sic populi & puerorum in hoc Euangelio acclamationes, increpantibus illos Pharisæis (vt solet piorum feruor impijs & frigidis Dei cultoribus vehementer displicere) Christus diligenter defendit. *Indignati Pharisæi contra pueros clamantes in templo, Hosanna in excelsis, dixerunt Christo: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique. Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactẽtium perfecisti laudem tuam?* Rursum quum quidam ex Pharisæis diceret Christo; *Magister, increpa discipulos tuos* (eodem videlicet modo clamantes) respondit ille: *Dico uobis, quia, si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Vide feruorem Zachæi. In arborem sycomorum ascendit, vt Christum transeuntem videret. Mox Christo dicente ei; *Oportet me hodie in domo tua manere, festinans descendit,*

Lucæ 7. *Exempla.* Matth. 26 Matth. 21 Lucæ 19. *Exemplũ.* Ibidem.

&

& excepit illum gaudens. Vides celeritatem. vides lætitiã circa hospitalitatis virtutem, qualem in Abraham modò ex Scripturis ostendimus. Quam etiam ob causam Christus postea hunc Zachæum vocat *filium Abrahæ.* Ex hoc autem feruore excipiendi Christum, vide quãtum bonum Zachæo collatum fuit. In nouum hominem mutatus, dixit: *Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si quem defraudaui, reddo quadruplum.* Moxq; Christus concludit; *Salus huic domui facta est.* Præcepit Dominus Moysi vt faceret duos Cherubinos aureos & productiles ex vtraque parte oraculi. Cur ita? Delectatur nempe Dominus Cherubim figuris, quæ sunt maximæ velocitatis, vt ostendat quantum celeritate & feruore nostro circa bonum delectetur. Hortatur ad hunc feruorem Apostolus: *Sollicitudine non pigri; spiritu feruentes, Domino seruientes, spe gaudentes.* Vt Domino seruiamus, ista tria coniunxit; celeritatem actionis, feruorem spiritus, lætitiam spei. Hoc enim vltimum calcar est duobus alijs, quæ semper sunt indiuulsa. Cuius enim spiritus feruet, actio festinat. Pastores, accepto nuntio de nato Saluatore, *festinantes uenerunt in Bethlehem.* Vide plura huc pertinentia, in Domin. 1. post Epiphaniam, text. 1.

Exodi 21. *Allegoria.*

Rom. 12.

Luc. 2.

5. *Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebãtur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid.*

Omnes Deum laudare & colere oportet.

LOcus moralis, Deum ab omnibus laudandum, ab omni statu, sexu, ætate. Qui præcedunt & qui sequuntur Christum, in vitæ genere, seu seculari, seu ecclesiastico, seu monastico, omnes ad Dei laudes, ad fidei confessionem, ad præceptorum obseruationem, ad feruorem & studium colendi Deum (de quo iam diximus) tenentur. Omnis turba quæ Christum comitabatur, seu ante, seu retro, in Christi laudibus occupata fuit. Omnes clamabant, & Apostoli, & reliqui discipuli, & turba popularis, & pueri Hebræorum. Omnium vna uox erat, *Hosanna filio Dauid:* &, vt alius Euangelista refert, *Hosanna in excelsis:* siue per illa verba Messiæ præsenti gratulabantur, siue illi salutem precabantur, siue sibi ipsis misericordiã flagitabant. *Hæc omnes uo-*

nes vocat Propheta Regius: *Reges terræ, & oẽs populi, Principes, & oẽs Iudices terræ, iuuenes & virgines, senes cũ iuniobus laudent nomen Domini.* Et rationem alio loco addit: *Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda, decora, laudatio:* id est, animo puro, hilari, libenti Dei laudes resonemus. Huc hortatur, & Paulus: *Implemini Spiritu, loquẽtes uobismetipsis in psalmis, et hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus uestris Domino gratias agentes semper pro omnibus.* Dicit in cordibus, non quia uocales laudes excludit, sed quia cordis attentionẽ includit. Hoc ad Dei gloriam pertinet. *Te decet hymnus Deus in Sion.* Hoc ad nostrã consolationẽ facit. Nam quum dixisset Apostolus; *Pax Christi exultet in cordibus uestris:* paulo post adiunxit; *In gratia cantantes in cordibus uestris Deo.* Hoc est exercitium cęleste, & beatorũ spirituũ tota occupatio. *Beati qui habitant in domo tua Domine in secula seculorũ laudabunt te.* Quatuor animalia, quæ vidit Ioannes, clamabant iugiter die ac nocte: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, &c.* Hoc imitatur Ecclesia Catholica in quotidiano Dei obsequio. Quod autẽ de Dei laude, hoc de fidei confessione, de præceptorũ Dei obseruatione, de toto studio colendi Deũ, verum est, ad oẽs omninò harum rerum curam æquè pertinere. [Hoc planè est (ait S. Chrysostomus) quod euertit orbem vniuersum, quòd summam vitæ bene agendæ diligentiam monachis solũm necessariam arbitremur, cæteris negligenter viuere licere. Non ita sanè, non ita est, sed eadem ab omnibus philosophiæ ratio requiritur. Fallis te ipsum prorsus ac decipis, si putas aliud à secularibus viris, aliud à monachis requiri. Hæc. n. ferè sola est in vtroq; vitę genere differentia quòd illi quidẽ matrimonij se vinculis constringunt, hi verò, hiic liberi perdurant. In reliquis verò communis atq; eadẽ ab utrisque vitæ totius ratio requiritur, eisdem pro culpis pœna vna debetur omnibus.] Quod & paulo post his uerbis confirmat: *Cùm Christus dicit, Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super uos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris; non monachos tantũ alloquitur, sed & omne prorsus hominum genus.*

Psal. 148.

Psal. 146.

Ephes. 5.

Psal. 64.

Coloss. 3.

Apocal. 4.

Omnes ad pietatẽ æquè tenentur.

Contra uiuperatores uitæ monast. lib. 3.

Matt. 11.

Item

Item q; quum iubet per angustam uiam ingredi, nõ ipse modò, sed oẽs omnino homines hoc imperio cõuenit. Cum q; admisceri animam suã in hoc mũdo, at q; cætera eiusmodi iuberet, nullum hominum genus excepit. Hæc Chrysost. Rursum alio in loco: [Neq; domus gubernationem, neque uxoris curã, neq; filiorum sollicitudinem, neq; aliud quiddã prætexamus, quod putemus satis esse ad excusandam nostram negligentem desidemq́ uitam. Neque frigida illa uerba proferamus, Mũdanus sum, & mulierẽ habeo, & puerorũ curã gero: qui multis mos est vt ita dicãt, si quãdo eos rogamus, ut ad uirtutũ labores ingrediãtur, uel studiũ adhibeãt in sacris literis legẽdis. Nõ est hoc meũ, dicit. Nũquid renũciaui seculo. Nunquid monachus sum? Quid dicis homo? An hoc ad solos monachos pertinet, ut bene Deo placeãt? Oẽs homines vult saluos fieri, & ad agnitionẽ ueritatis uenire, nullumq́; virtutẽ negligere.] Hæc ille. In eũdẽ errorẽ inuehitur. Augũst. Agens enim de ijs, qui Reipubl. administrant, ac de militibus, [Illud (inquit,) quale est, cùm ob errorem aliquem a senioribus arguuntur, & impatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas pualerit, cædẽ cur turbulẽtus admiserit, statim respõdeat: Quid habebam facere, homo secularis aut miles? Nũquid monachũ sum professus, aut clericum? quasi omnis qui clericus nõ est aut monachus, possit ei licere quod nõ licet. Cũctis igitur officijs in sacris literis præscribitur norma uiuendi. Omnis ad bene viuẽdũ pronocatur ætas, sexus, & dignitas. Apud omnẽ Christianũ prima honestatis, dẽr esse militia] Hæc ille. Nẽpe ad oẽs in vniuersũ sonat illa uox Christi: Primũ quærite regnũ Dei, & hæc omnia adijciẽtur uobis. Apud oẽs prima ac potissima cura debet esse diuinæ gloriæ, ac salutis propriæ. [Sicut. n. in sponsæ (ut appositè scribit B. Chrysost.) licet thalami sint velis aureis operti, licet mulierũ adsint pulcherrimarũ chori, licet rosæ, licet coronæ, licet ancillæ, licet amici, licet spõsus, licet oẽs decus & ordinẽ pulcherrimum seruẽt, tamen illa sola si deformis sit & turpis, perit totũ nuptiarũ decus, non honoratur sponsus, nõ delectantur amici: ita quidem & in anima, quę sola Dei sponsa est, si illa sola decus & dignitatem suam nõ seruet, si illa sola rationis & pietatis regula turpiter exorbitet, etiã

Hom. 21. in Genesim.

Serm. 19. de verb. Dom.

Matth. 6.

Ho. 42. ad pop. Ant.

si diuitiæ affluunt, honores abũdãt, cæteraq́; oĩa suppe tãt, quæ apud homines ĩ precio habẽtur, totus tamẽ homo Deo displicet, & coram Angelis Dei despicitur.] Hæc ille. Sed & ut hoc in qualibet spõsa verũ est, siue pauperis, siue diuitis; sic in qualibet anima ornamenta eius neçessariò requiruntur. Vt omnes ad uitam & gloriam a Christo uocãtur; ita omnium est eo contendere. *Non. n. est apud eum acceptio personarũ. sed qui facit iustitiam, acceptus est illi:* non solum in omni gẽte, sed & in omni ætate, sexu, dignitate. Turba quæ præcedit, turba quæ sequitur, Christũ laudat, confitetur, honorat. Nemo est qui salute per Christũ non indigeat. Nemo sit qui eum nõ laudet. Si peccatores, Christo eges ut iustificeris: si iustus es, Christo eges ut glorifices. Si peccator es, Christo eges ne in peccato perdures: si iustus es, vt in iustitia perseueres. Si peccator es, vt cũ publicano iustus fias: si iustus es, ne cum Pharisæo damneris.

Actor. 10.

6. *Hosanna filio Dauid. Benedictus qui uenit in nomine Domini.*

Locus moralis de honorum & affectionum humanarum insigni mutabilitate & inconstantia. Iudęi enim, qui hodie Christum certatim laudabant, qui omnibus honorum officijs cum prosequebantur, qui oĩa illi prospera & fausta clamabant, qui Messiam prædicabãt, qui cæteros suis acclamationibus ita excitabant, vt, *cùm intraret Hierosolymam, commota sit uniuersa ciuitas, dicens, Quis est hic?* ipsiq́; respõderẽt, *Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ;* qui (ut scribit S. Lucas) *gaudẽtes laudabãt Deum uoce magna super omnib. quas uiderãt uirtutibus;* qui eum Regem prædicabant, dicebant enim, *Benedictus qui uenit Rex in nomine Domini;* qui audientes eum uenire, *exierunt illi obuiam cum ramis palmarum, clamãtes, Hosanna, Benedictus qui uenit in nomine Domini, Rex Israel;* qui ad maximam in Christum inuidiam Pharisęos & Scribas concitabant; quinto die post in necem eius omnes cõspirãt, Ihabari sacerdotum & Scribarũ libidini subseruiunt, ad capiendum, accusandum, condemnandum Christum cooperantur, & alia longè uoce clamant: *Nolumus hũc regnare super nos.*

Honorum huius mũdi instabilitas.

Matth. 21.

Luc. 19.

Ioan. 12.

Sic B. Hie. in Mat. ca. 21. & D. Bern. ser. 1. in hãc Dominicam.

Non

Non habemus Regem, nisi Cæsarem. Tolle, tolle, crucifige eum crucifige. Sãguis eius super nos, & super filios nostros. Non est in uentus ex toto populo unus qui de Christo bene loqueretur, qui eius innocentiam uel verbo defenderet, adeoque *& discipuli fugerunt omnes, eo solo relicto.* Hæc est rerum humanarum uicissitudo, hæc honorum huius seculi instabilitas, hæc animorum & affectionum hominum inconstantia; qua docemur huiusmodi omnia despicere. *Transit mundus, & concupiscentia eius,* ait Spiritus sanctus. Si ab artefice perito domus tuæ ruina imminens tibi asseretur, nonne cito exires? At mundi opifex de tota mũdiglo ria hoc nos monuit, & hoc suo exẽplo docere nos uoluit. In torneamentis, quæ dicuntur, & certaminibus publiceis seu duellis, omnis amicorum turba ducem & inuasorem subit, alijsque musicorum instrumentis comitari alsuescuit. Sed postea dux idem ab hoste superatus & vulneratus, mœrens, & tristis, nemine comitante reuertitur. Aman apud Assuerum Regem in tanta fuit gloria, ut ille solus a Regina Hester cum Rege ad conuiuium inuitatetur: de quo etiam apud suos magnificè gloriabatur. Sed quo die exceptus in conuiuio fuit, eodem strangulatus pe rijt, etiam iubente Rege, cui intimus erat; etiam in gratiam Reginæ, quæ inuitauerat: etiam in eodem patibulo, quod alteri parauerat. Holophernes, Assyriorum dux fortissimus, qua se nocte beatissimum putabat, & post iucundissimas epulas concupitis amoribus frui sperabat, & Bethuliæ ciuitatem, quam diu obsederat, iam iam in manus suas dedendam non dubitabat, ea nocte ab inermi muliere capite abscisso interijt, totumque cum uita exercitum amisit.

Iac. 13.

Iacob. 1.

Similia.

Exempli.

Hester 17.

Aliud.

Iudith 13.

Prophanæ historiæ his exemplis plenæ sunt, qualia in alia Dominica protulimus. Antiochus Rex Syriæ, ex summa quadam felicitate in extremam repente redactus miseriam, quum, vt ait Scriptura, *qui paulo antè sidera cæli se contingere arbitrabatur, eũ iã nemo poterat, propter insolentiam fœtoris, portare;* hanc fortunæ suæ mutabilitatem his ipsemet uerbis deplorat: *In quantam tribulationem deueni, et in quos fluctus tristitiæ in qua nunc sũ, qui iucundus eram & dilectus in potestate mea. Et ecce pereo tristitia magna in terra aliena.* Memorabile est quod de Dionysio Syracusano scribit Aelianus. Dionysius secundus naues possidebat quadringentas; pedestres copias ad centum millia hominum, equitum nouem millia. Ciuitas verò Syracusiorum maximis portubus erat instructa, & mœnibus altissimis munita. Reconditum etiam habebat frumentum, ad centum modiorum myriadas, & armamentarium scutis, glandij, hastis, tibialibus innumeris, thoracibus & catapultis plenum præterea socijs infinitis vigebat. His rebus confidens Dionysius, adamante colligatum imperium obtinere se putabat. Sed ipse primus fratres suos morte affecit. Vidit etiam filios suos crudelissimè mactari, & virgineum pudorem filiabus eripi, atque deinde nudas trucidari. Afines requi alij viui combusti sunt, alij dissecti, & in mare proiecti. Ipse in extrema mendicitate vitam senex transegit: sedensque in tonstrinis, risum hominibus commouit; atque in media Græcia turpiter versatus, miserrimam vitam traduxit. Hæc Aelianus. An non vno die, penèque vna hora, lotam Rex Israel, & Ochozias Rex Iuda, & impia Iezabel, in summa pace & securitate quum essent, ab vno Iehu interfecti sunt? Tale fortunæ ludibrium fuit Alexander ille magnus, qui, quum tot victorias, & tam amplas breui tempore adeptus esset, ut Iouis filius, non Philippi, sibi videretur, in flore ætatis extinctus, totis triginta diebus sepultura caruit, Ducibus eius de imperio diuidendo contendentibus: moxque de ipso cadauere inter Ptolomæum, & Perdiccam insgens prælium exortum est. Demetrius quoque Phalereus, Atheniensium tyrannus, simile ludibrium fuit, cui cum populus Atheniensis trecentas statuas honoris causa erexisset, idem populus, eo adhuc viuente, omnes subuertit. Quare, vt eleganter scribit Plutarchus, nullam earum ærugo attigit, nullam squalor sordidauit, nullam vetustas attriuit. Infinita huiusmodi fortunæ ludibria leguntur. Valerianus Imperator, à Persarum Rege captus, eidem Regi, quoties equum conscenderet, subiecta ceruice, scabelli locofuit, vt scribit Eutropius, donec tandem excoriatus, & sale conditus, semper num fieret sui infortunij trophæum, vt apud

Do. 2. Quadrag. tex. 3 *Aliud.* 2. Mach. 9

Aliud. Var. hist. lib. 6.

Aliud. 4 Reg. 9.

Aliud. Alian. lib. 13.

Aliud. Plutarc. in Polit.

Aliud. Hist. li. 10.

In orat. Const. ca. 24. *Aliud.* Iudic. 1. *Alia.*

Eusebium loquitur Constantinus, Baiazetes quoque, Turcarum imperator, à Tamerlano captus, eandem propè fortunam subijt. Sed & Adonibesech, Chananæorum Rex, à Iuda captus dicebat: Septuaginta Reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Darius ab Alexandro cum tota familia, & prole captus, totoque exercitu fuso; amplissimo regno vnius prælij casu amisso; Xerxes, qui numero nauium mare sic repleuit, ut terra firma videretur, ab Athenienſibus profligatus; Iulius Cæsar in ſummo imperio viginti vulneribus in pleno Senatu confossus; alijque innumeri tyranni vno momento ſublati, & ex amplissima fortuna in extremas calamitates ſubitò redacti, documento esse debent, quanta ſit rerum humanarum mutabilitas. Qui tot exempla vides, ne dicas tibi non prædictum, caue. Tot tam magnis viris tam citò fluentibus, ne te putes, ſi magnus es, ſolidè conſiſtere. Curris & tu, rapidoque rerum humanarum curſu ad exitum repentinum raperis. Noli ergo eam quaſi rem fixam, & ſolidam amplecti. Vide quid

Eccli. 40. Scriptura dicat: *Subſtantia iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluuia perſonabunt.*

Simile. Vaniſſimam mundi pompam emphaticè deſcribit. Nam ſicut in tonitruo nubes conſpiciuntur imbribus onuſtæ, magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes, ſed mox vbi pluuia ad modicum tempus decidit, redit plena ſerenitas, & ex illo tonitruo, eiusque tanto apparatu, nihil remanet niſi parum luti ex imbre confectum, quod omnium pedibus conculcatur: eodem modo potentes huius ſeculi ad tempus quidem magnum ſtrepitum in mundo facilius famulorum caterua, & ſtipantium multitudine, & vario imperio ſic tonant, quaſi totum mundum confunderent; ſed breui momento accedens mors, omnem illum ſtrepitum in lutum conuertit, terra in terram, & cinere in cinerem redactis. Dixit eleganter Iſocrates, [Athenienſium

Aelia. lib. 12. *Apophtegma.* vrbem ſcortis ſimillimam eſſe. Etenim qui illarum venuſtate caperentur, velle quidem omnes rem cum ipſis habere, neminem tamen eſſe tam ſui ipſius contemptorem, qui matrimonium cum illis iungere dignetur.] Hoc autem

rem ideo dixit, quia, quos illa ad ſummos honores euexerat, eoſdem ſemper ignominioſè deijcere ſolebat, vt Aristidis, Themiſtoclis, Demoſthenis exilia; Periclis, Socratis, & aliorum venena documento fuerunt. Scortum hic mundus eſt. Omnes uolunt cum eo rem habere, ſed nemo ſapiens cum eo matrimoniũ iunget; ita ſemper perfidus, & mutabilis eſt. Dicebat idem, [Athenienſium ciuitatem ad peregrinandum in ea iucundiſſimam eſſe, ad inhabitandum verò non ita ſecuram, ac tutam eſſe.] Idem planè de mundo eiusq; gloria, & ampletudine cogitandum. Ad peregrinandum in ea ſatis commodus eſt, ideoq; ad peregrinationem tantùm à ſummo Deo datus eſt: quia *non habemus hic ciuitatem manentem, ſed futuram inquirimus*. At habitare in hoc mundo uelle, ſuam in eo felicitatem ponere, quum nihil ſit eo mutabilius, ſecurum ac tutum non eſt. Nec ineptè Socrates notauit, has rerum humanarum mutabilitates Tragœdiarum argumenta eſſe, & in eis deſcribi Atreos illos, & Thyeſtas, & Agamemnones, & Aegiſthos. [Nemo uerò, inquit, Poetarũ eò progreſſus eſt imprudẽtiæ, ut porcum mactatũ in drama introducat.] Porcũ quippe mactari, humanis vſibus res apta eſt. At potentes huius ſeculi miſerè perire, humanæ gloriæ ludibrium eſt.

Simile. *Apophteg.* Hebr. 13. Aelia. li. 2. *Apophteg.*

EVANGELIVM DOMINICAE PASCHAE.

MAria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, Marc. 16. *vt venientes vngerent Ieſum. Et valde manè, vna ſabbatorũ, veniunt ad monumentum, orto iam ſole. Et dicebãt adinuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumentiꝰ Et reſpicientes, viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumẽtum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum*

stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expauescere. Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum. Surrexit, non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro; quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

Pericope Moralis huius Euangelij.

1. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.* De deuoto femineo sexu.

2. *Emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum.* De pietate ac liberalitate circa Dei cultum.

3. *Et valde manè, vna sabbatorum, ueniunt ad monumentum.* De feruore, & deuotione circa opera pietatis atque virtutis.

4. *Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.* De fortitudine animi, & fiducia contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas.

5. *Surrexit, non est hic.* De resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu.

6. *Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.* De vi & efficacia pœnitentiæ.

1. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.*

Feminarũ deuotio.

LOcus moralis de deuoto femineo sexu. Neque enim sine causa sic canit Ecclesia, & iuuandus interdum infirmior sexus, ne se negligi puter, in generali exhortatione ad pietatem; nec vix alius commodior locus ad id præstandum. Hic enim solæ mulieres, & numero tres, & valde manè, & cum aromatibus, vt vngerent Iesum, ad Christi monumentum pergunt, Latitant Apostoli, negligunt discipuli, vel timore perculsi, vel ignauia remissi, vel etiã incredulitate auersi, de Christo iam sepulto minùs solliciti. Solæ mulieres in officio persistunt, labori non parcunt, offensionẽ non timent. Laudãda hæc feminea pietas, & aliarũ in S. Scripturis feminarum proponenda exẽpla, ut ad similẽ hodie nostræ extimulentur. Cõmendat Apostolus fidẽ Raab, quæ non perijt cũ incredulis, cùm excepisset hospitio exploratores pacificè. Magna fuit pietas Ruth, quæ, relicta terra cognationis suæ, adhęsit Noemi socrui suæ, dicens: *Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus.* Vnde dixit illi Noemi: *Reddat tibi Dominus plenã mercedem ad quem uenisti, & sub cuius confugisti alas.* Quod & factũ est, quum viro principi ex tribu Iuda postea nuberet. Mater septẽ Machabæorum, quæ vno die septẽ filios immaniter trucidari vidit, & ad moriendum pro Dei legibus fortiter animauit, vix in nouo Testamento nisi vnã S. Helicitatẽ parem inuenit. Mulier Sunamitis habitaculũ domi suæ extruxit, in quo Prophetam Elizeum transeuntẽ hospitio reciperet: egregium femineæ pietatis circa Dei seruos refocillandos exemplũ. Fortitudo & pietas Iudith, vt toti Israel saluti fuit, ita non feminis tantũ, sed & viris illustre fortitudinis exemplum reliquit. Admirabilis fuit zelus, & pietas Reginæ Hester; quæ pro salute populi sui, non solũ ieiunijs, & precibus diu vacauit; sed ẽt seipsam mortis periculo exposuit, Regem, nõ vocata, adiens, & potentissimũ eius Principem Aman in facie accusans. In nouo Testamẽto, Elizabethæ innocentia, Mulieris Chananææ fides, Hemorrhoissæ humilitas, Magdalenæ pœnitẽtiæ, Marthæ sollicitudo, sed supra oẽs mulieres benedictæ B. Marię matris Christi innumeræ virtutes, immaculata virginitas, profunditissima humilitas, fides prõptissima, in obseruãdis, quæ de Christo viderat, summa diligentia, in alijs iuuandis charitas, in filij sui spectanda passione fortitudo, ac demum harũ trium mulierũ insignis deuotio ac feruor, ad corda feminea vehementer ad pietatẽ extimulanda, plurimũ mouere debent. Sed & Apostolicæ mulieres insignes fuerunt Dorcas seu Tabitha, propter frequentes eleemosynas: Lydia quoq; hospitalitatis nomine in Actis. Post Apostolorum tempora illustres admodum, & pietate præstantes feminæ claruerunt. Vna Lucina, matrona Romana nobilissima, suam domum in Ecclesiam, suum prædium in cœmeterium sanctorum Martyrum conferens, frequenter

Exempla 1. Hebr. 11.

2. Ruth. 1. & 2.

3. 2. Mac. 7.

4. 4. Reg. 4.

5. Iudith. 6. Hester.

Alia.

Act. 9. & 16.

Lucina Romana.

S. Paula, Eustochiũ Melana, Blesilla, Marcella, Læta, Fabiola.

in Martyrologio celebratur. Celebres sunt apud Diuum Hieronymum Paula, & Eustochium, Blesilla, Melana, Marcella, Læta, Fabiola, quę Romanæ urbis splendore, opibus, & honoribus relictis, ad Christi præsepe, & sepulchrũ uisitanda, in Palęstinam concesserunt, ibiq; consenuerunt. Melana uerò etiam omnes per Aegyptum, & Thebaida eremitas religiosè uisitauit, suasq; eleemosynas per deserta disperfit. Quid, quòd omnes ferè sancti, & Patres pietate illustres, sorores quoq; habuerunt pietate excellentes, & sãctimoniales? Talis quippe fuit S. Macrina, D. Basilij, & Gregorij Nysseni soror, cuius adeò uitam frater Episcopus scripsit. Talis erat Gorgonia, soror Gregorij Nazianzeni, in cuius laudem orationem funebrem idem S. Episcopus scripsit. Talis erat Marcellina, soror Diui Ambrosij, ad quam uarias epistolas scripsit. S. Benedictus S. Scholasticam sororem habuit, non secus multarum uirginum matrem, quàm ille monachorum pater fuit; hodieque eius amplissimum monasterium extat, non longè ab illa spelunca, in qua per triennium S. Benedictus latuit, sicuti oculis nostris olim perspeximus. Sanctus Antonius, maximus ille Eremita, sororem quoque habuit multarum uirginum matrem. Similiter Sanctus Augustinus, Sanctus Gregorius Magnus, Diuus Bernardus, & Sãctus Thomas Cantuariensis, cuius sororem Mariam sanctimonialem, post fratris martyrium, Henricus secundus Rex Angliæ Abbatissam Berchingensem renunciauit. Porrò etiam nobilissimæ feminæ pietatem non secus amplexæ sunt, quod attestantur sancta Elizabetha, Regis Hungariæ filia; Sanctus Hedwiga, Ducissa Poloniæ; Sanctus Richtrudis, Ducis Adalbandi uxor; alięque multæ, quarum uitæ apud Surium extant. Sed & peccatrices conuersæ, alteręq; Magdalenæ non defuerunt præstantissimæ, ut Sancta Maria Ægyptiaca, quæ post meretricias sordes, annis septemdecim in eremo solitaria, nullo mortalium conspecto, uixit: S. Pelagia, quæ aliquamdiu Antiochiæ fornicata, inclusa postea prope Hierosolymam, sanctissimè uitam finiuit: & S. Theodora, quæ post unicum adulterij actum, sexum mentita, monasticam uitam admirabili sanctitate traduxit. Sanctarum Virginum & Martyrum, quas celebrat Ecclesia,

SS. Patrũ sorores sãctimoniales.

Macrina. Gorgonia Marcellina.

Scholastica.

SS. Antonij Benedicti, Augustini, Gregorij, Bernardi, Thomæ Cantuar.

Peccatrices cõuersæ.

Ecclesia, exempla sunt innumera, quæ vide apud Marcum Marulum lib. 5. cap. 6. Dicebat S. Hugo Lincolniensis Episcopus: [Satis à femineo sexu Deus diligi promeruit, cùm nasci de femina dignatus est. Nam quum viro concessum non sit vt vel dicatur uel sit pater Dei, hoc tamen præstitũ est feminæ, vt sit mater Dei.] Hæc ille. Certè maximam quandam & intimam cum pijs feminis familiaritatem Deum inire, multarum exemplis animaduerti potest, vt in vitis S. Lutgardis, S. Catharinæ Senensis, Sanctæ Mariæ Oegniacensis, S. Brigittæ, S. Hildegardis, apud Surium legere licet. In hodierno Euangelio tres mulieres de Christi resurrectione primum nuncium Angelico ministerio acciptunt: eædem prima Resurrectionis Dominicæ noua Apostolis attulerunt: eisdem Christus in uia redeuntibus à monumento apparuit, seque ab illis tangi permisit. Dixit enim illis, *Auste. Illa autem tenuerunt pedes eius.* Sed & antea hærenti prope monumẽtum Magdalenæ in horto familiariter apparuit, seque ipsum rediuiuum ostendit. Maxima hæc diuini amoris testimonia fuerunt. Sed & mulierum opera ac ministerio conuersionem hominum operari interdum Deus dignatus est. Puella paruula in Syriam captiua ducta, Elisei virtutes prædicans, fecit vt Naaman Syrus, princeps militiæ Regis Syriæ, ad Eliseum ueniret, non solùm à lepra liberandus, sed & ad veri Dei cultum conuertendus. Dixit enim: [Non faciet vltra seruus tuus holocaustum aut victimam dijs alienis, nisi Domino.] Mulier Christiana ab Iberis captiua, quum vitam inter eos sanctissimè traduceret, & per fidem in Christum aliquos sanasset, ita in sui admirationem barbarum populum commouit, ut, ea hortante, Rex eorum missis ad Constantinum legatis, ac Christianæ fidei magistros, petens, cũ toto suo populo baptizaretur. Quot Philosophos S. Catharina differendo refutauerit, quantosq; in carcere Christo lucrata fuerit, Reginam ipsam, Regisque Tribunum, & alios plurimos, in eius vita legi potest. Quæ omnia ut ad pietatis muliebris commendationem faciunt, ita grauiter ex huius Euangelij occasione tractata, sexum illũ commouere poterunt, ut, omni luxu & lubricitate abdicata, ad puriorem Dei cultum animos conuertant. Muliebris castitatis

In uita eius c. 13. apud Sur. tom. 6

Tres Mariæ. 1. 2. 3.

Mulierum opera facta ad fidẽ cõuersio. 4. Reg. 5.

Soc. lib. 1. cap. 16. & Theod. li. 1. cap. 24.

In Bibliotheca Patrum, to. 1

stitatis insignia exemplа uidere licet in Prato Spirituali, cap. 39. 60. 204. & 205.

2. *Emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum.*

Mortuorũ cura.

LOcus moralis de pietate ac liberalitate circa Dei cultum. Istæ mulieres sicut Christo uiuenti seruierant, & *de substantia sua ministrauerant ei*; sic eum mortuũ omni obsequio colere non desinunt. Dixit Ruth de Booz: *Benedictus sit à Domino, quoniam eãdem gratiam, quam prius habuerat uiuis, seruauit & mortuis.* Hanc benedictionem ut istæ facto consecuti sunt, sic suo exemplo docent. Pietas circa mortuos in Scripturis laudatur. Abraham, vt mortuam suam sepeliret vxorem Saram, emit speluncam duplicem in agro Ephron; nec datam voluit accipere; sed appensis quadringentis siclis pretio agri, emit eam in sepulchrum vxori suæ, & sibi, posterisque suis. Mulieres in hoc Euangelio non ex suis superfluis, sed *ementes aromata*, vngere Iesum parant. Tobias cum vitæ discrimine sepeliebat fratres suos mortuos; quam eius pietatem his verbis laudat Raphael Angelus Dei: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuũ, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Dauid quoque laudat diligenter filios Iabes Galaad, quòd corpora Saulis, & filiorum eius, quæ hostes in muro Bethsan suspenderant, de nocte furati, sepulturæ tradiderant. *Misit enim ad eos nuntios, dicens: Benedicti uos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino uestro Saul, & sepelistis eum. Et nunc retribuet uobis quidem Dominus misericordiam & ueritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quòd fecistis uerbum hoc.* Ioseph præcepit medicis ut aromatibus condirent patrem, moxque eum maxima cum celebritate in sepulchro paterno, in terra Chanaan, sepeliendum curarat. Plura hac de re uide in altero Promptuario, in hanc eandem Dominicam. Porrò non ignorabant hæ mulieres, quòd corpus Christi antea à Ioseph & Nicodemo datum sepulturæ esset, & cum aromatibus conditum. Nam, vt

Genes. 23.

Ruth 2.

Tob. 12.

1. Reg. 2.

Lucas de eisdem scribit, *Viderunt monumentum, & quemadmodum erat positum corpus eius; & reuertentes, parauerunt aromata & unguenta, & cæt.* Hæc tamen aliena pietate non contentæ, uolunt & ipsæ aliquid præstare. Non quiescit vera pietas, nisi ipsamet dilecto inseruiat. Martha non caruit ancillis; sed voluit ipsa Christo ministrare: & ad hoc tam pium opus voluit sororem suam à Christo aduocari, ut quem dignum putabat, cui ab omnibus ministraretur. Sic istæ mulieres, uolunt & ipsæ Christi corpus ungere, etsi à Nicodemo prius copiosè id factum non ignorabant. Mater filio ægroto vult ipsa suis manibus ministrare, etsi multi adsint medici, ministri, ancillæ. Sunamitis illa mortuo filio suo, nec puerum, nec ancillam ad Eliam mittit, sed ipsa, strata asina, properat ad virum Dei, ut pro filio resuscitando intercedat. Centurio in Euangelio pro salute pueri sui non contentus intercessores ad Christum mittere, ipsemet occurrit ei, dicens: *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.* Si sic Dei honorem & cultum, sicuti nostram & nostrorum salutem, cordi haberemus, non essemus aliena pietate contenti non publicis vel xenodochijs, vel collectis, vel ad sustentandos, seu pauperes, seu captiuos medijs iam constitutis, sed ipsi eleemosynam dare, captiuos visitare, Christo seruire omnino studeremus. Temerarium est, aliena pietate niti, aliorum aut precibus confidere, aut pijs operibus se pro excusato habere. Sapienter frater Aegidius, petenti cuidam seculari vt pro ipso orare veller, Imò, ait, tu frater ora pro teipso. Si enim Rex aliquis, largitione facta, pecunias per plateas spargeret, quas qui colligere vellet, possideret, an tu alios rogares ut pro te colligerent, & non potius ipse velociter curreres & colligeres? Eac idem pro Dei gratia, quæ omnibus eam expetentibus exposita est, quod pro pecunia colligenda facere uelles. Non est quòd apponas igni ollam tuam, sperans te à proximo tuo, quod coquas, accepturum. Domi habere debes quod infundas. Melior est parvus ager proprio labore excultus, quàm tota uicinia aliena, utcumque locupletissima. Dauid noluit ab Areuna aream & boues in holocaustum accipere: *Nequaquam*, inquit, *ut uis, sed emã pretio*

Luc. 23.

Cultus uoluntarius. *Exempla.* 2.

2.

3.

4. Reg. 4.

4.

Matth. 8.

Aliena pietati niti nõ tutum.

In uita eius apud Surium tom. 7. *Similia.* 1.

2.

3.

Exempla. 2. Reg. ul.

pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Iacob moriens dixit filio suo Ioseph, quem supra

Genes. 48. omnes dilexerat: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Iam partem cæteris prætulit bonus Iacob, quia proprio

1. Cor. 2. suo labore, & periculo eam comparauerat. Dicit Apostolus: *Vnusquisque secundum proprium laborem accipiet.* Non ex alienis, sed ex nostris quærenda uera laus, & apud

Matth. 20 Deum gloria, ut unicuique dicatur: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.* Miles Artaxerxi per-

Aelian. var. hist. lib. 1. sidi equitanti, malum punicum maximum obtulit. Persidem in uanno. Rex magnitudinem eius admiratus, interroga-

Exemplū. uit: Equonam horto depromptum hoc donum mihi afers? Illo uerò respondente, domo sua, & ex suis agris; gauisus Rex supra modum, missis regijs muneribus rum ornauit. Et per Solem, inquit, iste homo tali curatione & diligentia poterit etiam ciuitatem, meo quidem dicio, ex parua ampliorem reddere: moxque eum ciuitacuidam Præfectum, dedit. Non ita munus illud Rex compensasset, si ex alieno agro depromptum, & alieno excultum, Regi rusticus obtulisset. Sic istarum mulierum pietatem, quæ post Iosephi & Nicodemi aromata ualde pretiosa, ipsæ tamen aromata emunt, ut ungerent Iesum, mirificè compensauit Christus, illis primùm post resurrectionem apparens, & cæt. ut iam dictum est. Sed & illud

Mulierum constātia. in hac muliebri pietate admiratione dignum est, quòd Iudæorum inuidiam nihil ueritæ, Principum suorum indignationem nihil moratæ, appositos sepulchro custodes non formidantes, sepulchri horrorem & corporis triduani nihil metuentes, maxima animi fortitudine opus pium

2. Reg. 13. aggrediuntur. Facinus insigne fuit, quòd fortissimi illi turi designarunt, cùm, sitiente Dauide, per hostes medios irrumpentes, aquam ex Bethlehemitico fonte suo Regi detulerunt. Sed non minor harum feminarum fortitudo, quæ, ut Christum in monumento ungerent, propriam uitam periculo exposuerunt. Nempe nos docent, ut propria morte, Christi mortem adoremus, ut propriæ uitæ periculo, uitæ quæ Christus est, securitatem participemus.

Actor. 22. *Non facio*, inquit Paulus, *animam meā pretiosiorem quàm*

me. Ego paratus sum non solùm alligari, sed & mori propter nomen Domini Iesu. Talis animi promptitudo hanum mulierum uideri potest, quæ potius quàm charitatem erga Christum etiam mortuum desererent, aut prætermit erent, mortis se periculo exponere non dubitarunt.

3. Et ualde mane, una sabbathorum, ueniunt ad monumentum.

Locus moralis de feruore & deuotione circa opera pietatis atque uirtutis. Istæ enim sanctæ mulieres pro Feruor co lēdi Deū.
sua erga Christum dilectione, *reuertentes* à sepulto Christo (ut Lucas scribit) quod fuit pridie sabbathi, *parauerunt aromata & unguenta, & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum. Vna autem sabbathi ualde diluculo uenerunt ad monumentum*: &, ut nostrum Euangelium habet, *ualde mane, orto iam sole.* Ex quibus patet, eas nullum intermisisse tempus, eas primam occasionem arripuisse ungendi Christum, &, ubi primùm licuit, pietatis opus, quodulcebant, compleuisse. Debet in opere bono, in Dei cultu, feruor adesse, celeritas adhiberi, nulla oportunitas prætermitti. Dauid quum dixisset; *Deus, Deus meus, ad te de luce uigilo*; causam huius diligentiæ subiungit: *Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.* Pulchrè Auguſt. [Amor meus, pondus meum.] Sicut enim ponderа horologij efficiunt, ut rotæ incessanter currant; sic amor hominis actiones quocunque trahit, siue ille terrenus sit, rerumque terrenarum, siue cælestis, & rerum cælestium. De hac amoris ui & feruore Ieremias: *Dixit, non recordabor sermonis Domini, neque loquar ultra in nomine illius, (quia, ut paulò antedixit, factus est illi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die.* sed uide quid sequitur) *& factus est in corde meo sicut ignis exæstuans, clausus q; in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.* Docet sic amore diuino pectus suum flagrasse, ut uerbum Dei tacere non potuerit. Hoc igne amoris inflammati Apostoli, dicebant: *Non possumus, quæ audiuimus & uidimus, non loqui.* Sic & Paulus: *Non possumus aliquid aduersus ueritatem, sed pro ueritate.* Sicut hos sanctos feruens Dei amor ad ueritatis

Lucæ 24.

Marc. 16.

Psal. 62.

De ciuita. Dei, li. 11. cap. 28.

Simile.

Ierem. 20.

Actor. 4.

2. Cor. 13.

tis confessionem, sic alios pios ad operum piorum exhibitionem ita inflammat, vt continere se quodammodo nequeant. Hinc illud Ambrosij: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Hinc illæ in Scripturis voces: *Consurget diluculo, qui quæret bona.* Et alibi: *Qui manè vigilant ad me, inuenient me.* Et Esaias sic ad Deum loquitur: *Anima mea desideranit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te.* Sic & Dauid: *Mane astabo tibi, & videbo* (id est, considerabo) *quia non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit iuxta te malignus.* Rursum: *Mane oratio mea præueniet te.* Docet hæc scripturæ, primam iustorum curam esse, ut ante omnia alia, idq; magno impeto ac fernore, Deo suo seruiant, sicut hæ mulieres fecerunt. Videre interdum licet in pugnatum ædibus, Herculem aliquem clauam in manu bibentem, & quasi omnibus ingredientibus verbera minitantem, vel in tapetibus depictam, vel vt statuam excitatam. Et illa quidem semper minatur, sed nunquam ferit; stat. que tam diu comminando, donec puluere obsita, vel rubigine consumpta, in nihilum redigatur. Amor plurimorum erga Deum, est quædam imago Herculis; totum cor faciam, faciam; sed interim nihil fit: stantque ad virtutem immoti, donec moram omnem mors abripiat, & inanem claudat. At veræ sponsæ Dei in Scripturis vox est: *Curremus in odorem unguentorum tuorum,* id est, festinabimus ad imitationem operum & gratiarum tuarum. Quemadmodum enim non omnia corpora eodem modo odorem percipiunt, sed alij minus: alij enim vel rheumate, vel eo quòd rudiores cibos comedunt, impediuntur: sic & in anima fit. Animæ puræ nullo turpium potionum rheumate oppletæ, nullo rerum terrenarum crassiore & crassiore affectu aggrauatæ, quas propter spiritus vigorem *adolescentulas* Salomon uocat, quarum illa vox est, *Curremus, &c.* diuinorum operum fragrantia, & gratiarum odore ita percelluntur, vt currant post spiritum, & adhuc currendo clament: *Trahe nos post te.* Huiusmodi Christi amore harum mulierum pectora flagrabant. Nam & sic sponsus sponsam suam, Deus animam sibi dilectam compellat: à *Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea.* Ad feruorē & diligentiā suos excitat. *b* Vnus minister in opere feruens, magis suo domino placet, plusq; obsequij præstat, quàm decem pigri, tardi, & somnolenti. De hac materia in alijs *c* Euangelijs iam aliquoties diximus.

Prouer. 12
Prouer. 8.
Esaiæ 26.
Psal. 5.
Simile.
Cant. 1.
Simile.
Cant. 2.

b Simile.
c Dom. 1. post Epip. tex. 1. Dom. 5. tex. 2. Dom. Sept. tex. 4. & 5. Dom. Pal. tex. 4.

4 *Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderunt reuolutum lapidem.*

Fortitudo animi contra difficultates virtutis.

Locus moralis de fortitudine animi & fiducia, contra impedimenta uirtutum, & difficultates obiectas. Sanctæ istæ mulieres, feruore charitatis in Christum abreptæ, pergunt cum suis aromatibus ad monumentum, de maxima hac difficultate remouēdi lapidem (*erat quippe magnus valde*) ab ostio monumenti, nihil cogitantes, quando uel aromata sua emebant, uel è domo exibant; sed iam in uia positæ, & appropinquantes loco, tunc primùm difficultatem uident; nec propterea redeundum statuunt, aut à cœpto bono opere desistendum; sed inter se deliberant; *Quis reuoluet nobis lapidem?* De difficultate obiecta remouenda consultant: Sed uix bene deliberare cœperunt, quū ecce *respicientes, viderunt reuolutum lapidem,* ministerio haud dubiè Angelico. Nam, ut alius Euāgelista apertè scribit, *Angelus autem Domini descendit de cælo, & accedēs reuoluit lapidē, & sedebat super eum.* Docet nos hic locus, propter impedimēta uirtutū nō debere nos ab earum opere & executione desistere, sed gratiæ diuinæ adiutorio ea facilè & semper tolli, quoties Deum circa ea cōsulimus, & in bono proposito persistimus. Nulla ferè uirtus suo lapide caret, uel prauæ consuetudinis, quæ conuersioni multum in mora est; uel tentationis internæ, aut à carne, aut à diabolo, quæ duo maximè militant contra animam; uel tribulationis & aduersitatis externæ, quam hostes uirtutis ipsius, aut nostri, nobis excitant. Sed omnes hos lapides diuina gratia tollit, si Dei gratiam cōsulimus. *Angelus enim Domini descendit de cælo,* id est, *magni consilij Angelus, Consiliarius fortis, Princeps pacis*; per cuius gratiā factum est, nō solū, ut *prauа fiant in directa,* sed ēt *aspera in uias planas,*

Matth. 28.

Nulla virtus suo lapide caret.

Esaiæ 9.

Dom. 4. Aduent. tex. 5. & 7.

Do. Quin quag. tex. 3.

Domin. 4. Quadrag. tex. 2.

Rom. 2.

Psal. 96.

Apoc. 13.

Psal. 90.

Matt. 11.

Esaiæ 55.

Actor. 9.

Esaiæ 6.

nas, ut in alia Dominica explicuimus, ubi & hanc totam materiam, sicut & alij in locis, iam tractauimus. Nihilominus hic pauca addemus. Sic per Christum lapides diuinitus cultatum sublati sunt, sic aspera facta in uias planas; ut uerè in Christo renati illa uox sit: *Condelector legi Dei, secundum interiorem hominem*. Rxa carnis exterior adeò non tollit interioris hominis, id est, uoluntatis, & rationis consensum in bonum, ut etiam tali consensu delectetur. De hac uirtutis delectatione Dauid: *Lux orta est iusto*, (nempe Christus, *lux mundi*) *& rectis corde lætitia*. Nam & sic mulieribus istis non solùm sublatus est lapis, sed & Angeli eas lætificantes apparent, dicentes: *Nolite expauescere*. Qui & ideo albis uestibus induti conspiciuntur, ut lætitiæ signum essent. Dicunt interdum peccatores, conuersionis propositum habentes: *Quis similis bestiæ, aut quis poterit pugnare cum ea?* Quomodo diaboli tentationes, carnis illecebras, mundi oblectamenta uincam? quomodo societates, & mores pristinos deseram? Quis reuoluet nobis hos lapides? Sunt enim magni ualde. Sed respondet illicò Spiritus S. *Hic est patientia, & fides sanctorum*. Contra huiusmodi cogitationes opus est patientia, & fide: patientia circa malum obiectum, & fide circa præsens gratiæ remedium. Quid enim eo præsentius, qui dixit, *Cum ipso sum in tribulatione?* quæ uerba alibi tractauimus: aut Redemptore nostro, qui dixit: *Venite ad me omnes qui laboratis*, &c. *& ego reficiam vos?* Hæc dulcissima promissio, pariterque nalidissima, ante oculos fidei ponenda. Rursum illud, *Ego, ego ipse consolabor vos*. Vide quis, & quomodo, & quid loquatur. Ecclesia in suo exordio multos difficultatum lapides, tam in Iudæa, quàm per reliquas Gentes, obiectos uidit. Nihilominus scriptum est: *Ecclesia ædificabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritus sancti replebatur*. Hanc totam futuram in Christi Ecclesia, tam in genere quàm in particulari, consolationem, & facilitatem circa pietatis opera, his uerbis clarissimè prædixit Esaias: *Transite, transite per portas: præparate viam populo, planum facite iter, & elgite lapides, & eleuate signum ad populos*. Diuinæ gratiæ efficaciã significat, quæ offendicula atq; impedimenta uirtutis tol-

lendo, uiam eius facilem ac patentem reddit. In huius rei signum cùm dimisissēt Pharao populum Israeliticum, *non eos duxit Dominus per viam Philistijm, quæ vicina erat, reputans ne fortè pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere. sed circumduxit per viam deserti, quæ est iuxta mare rubrum*. Sic eos, qui de captiuitate peccati educuntur, non patitur statim Deus grauibus tentationum fluctibus obrui. *Imò fidelis est Deus, qui neminem patitur tentari supra id quod potest*. Sicut Ioseph uenientibus ad se fratribus non solùm triticum dedit ad uescendum, sed & pecunias quoq; , quibus triticū emerent: sic Deus nō solùm dat panem gloriæ cælestis, sed & gratiã, qua illa interim comparetur, iuxta illud Dauidis: *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. In hoc ergo gratiæ adiutorio confidit iustus, memor illius quod Propheta cecinit: *Scuto circundabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris*. In quibus uerbis omnia ferè difficultatum genera exprimuntur, ut latè & elegãter deducit D. Bernardus, hunc Psal. explicans. Sicut enim scutum totum corpus tegit; sic ueritas promissorum Dei tegit iustum, & ab omni malo protegit. Vnde Esaias: *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem serui sui?* id est, Prophetæ. *Quis ambulauit in tenebris, & non est lumen ei? Speret in nomine Domini, & innitatur super Dominum Deum suum*. Vide illustre exemplum in tribus illis pueris, quos Nabuchodonosor misit in flammam ignis. Dixit eis Nabuchodonosor: *Prosternite vos, & adorate statuam quam feci. Quòd si non adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis*. Magna hæc tētatio, magna hæc difficultas, ingēs lapis erat. Sed illis confestim respondērunt: *Non oportet nos de hac re respōdere tibi. Ecce enim Deus noster, quē colimus, potēs est eripere nos de camino ignis ardētis. Quòd si noluerit, notū sit tibi Rex, quia deos tuos nō colimus, & statuã aureã, quã erexisti, non adoramus*. Hæc, hæc detia & difficultates, sed ad Dei uoluntatem atque præcepta, bet esse omniū fideliū resolutio. Nō oportet ad incōueniēcirca id quod fieri debet, oculos conijcere. Vide mihi sponsam illam in Canticis quærentem sponsum suum; in est, animam iustam, DEO suo placere cupiente.

Typus. Exodi 13.

1. Cor. 10.

Genes. 44.

Allegoria.

Psalm. 83.

Psalm. 90.

Esaiæ 50.

Exemplū. Daniel 3.

Inue-

Cant. 5. *Inuenerunt*, inquit, *me custodes, percusserunt me, & tulerũt pallium meum.* Sed quid tum postea? Sequitur: *Adiuro uos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut nũcietis ei, quia amore langueo.* Pergit in quærendo dilecto suo. Non conqueritur de damnis in uia acceptis, nec de difficultatibus & impedimẽtis obiectis. Sic Deum suum sanctus quærebat Dauid, dicens: *Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies tuam Domine requiram.* Fractas & imperfectas uoces amor ardens protulit, & rem eandem subinde repetit, sicut amantes solẽt. Nimirum, qui pretiosam Margaritam, quã perdidit, requirit, non defatigatur quærendo eam, quousque inueniat. Qui iter facit, nullam solicitudinẽ habet, nisi illius conficiendi. Qui in uena aurea aurum fodit, tãta cupiditate exardescit, ut quilibet globulus terræ ei aurum esse uideatur, & singulis ictibus aurum se extracturum arbitretur. Qui piscatur, semper intẽdit in corticẽ super aquã innatantem, & omnis eius cogitatio est de piscibus capiendis. Qui redeuntem amicum in uia expectat, quicquid eminus uidet, seu arbor sit, seu pecus, amicus eius esse uidetur. Qui aleis & sortibus ludunt, quemlibet iactum id afferre opinantur, quod optant. Nec quisquam horum, uel longa expectatione, uel laboribus, aut difficultatibus interiectis fatigatur, ut ab opere desistat. Atque hoc totum amor & cupiditas facit. Vbi amor Dei est, tantundem, & multo plura, multo fortius operatur, obiectas omnes difficultates uiri nihil moratus. Nouit enim, quod sicut pater filium suum, sicut pastor ouem, sicut aquila pullos, in brachijs, humeris, & alis portat, sic suos Deus, de quo scriptum sit: *Præparationes cordis eius audiuit auris tua.* id est, Statim à principio boni propositi, adest suis Deus.

Pſal. 26.

Phil. Diez ī hãc Do. *Similium congeries.*

Pſalm. 10.

5. *Surrexit, non est hic.*

Resurrectionis Dominicæ fructus.

LOCVS moralis de resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu iuxta præsentes Dominicæ celebritatem aliquid dicendi. Non enim ideo solum Christus resurrexit, primogenitus mortuorum, vt carnis nostræ resurrectionem firmissimè crederemus, quia eadem est natura radicis & palmitu eius, ideoque si Chri-

stus, q̃ vitis est, & radix nostra, resurrexit, nos quoque, qui palmites sumus, sine dubio resurgemus (qui totus locus ad doctrinã pertinet) verùm ẽt ideo resurrexit à mortuis, vt spiritualẽ nostrã resurrectionẽ à peccatis, totãq; vitæ nouitatẽ doceret: qui locus ad mores propriè spectat. Hinc Paul⁹: *Christus mortuus est propter delicta nostra,* (abolenda s.) *& resurrexit propter iustificationem nostram;* hoc est, nouã iustitiã. Vnde alibi apertius: *Christus resurgens ex mortuis iã non moritur, mors illi ultrà nõ dominabitur. Ita & uos existimate, uos mortuos quidem esse peccato, uiuentes autem Deo in Christo Iesu. Hoc scientes, quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non seruiamus peccato.* Sic & D. Petrus: *Qui passus est in carne, desist à peccatis; ut iam non desideriȝ hominũ, sed uoluntati Dei quod reliquum est uiuat tẽporis.* Hic est ergo resurrectionis fructus, & effectus moralis, vt totius vitæ nouitatem, eamq; stabilem, & perpetuam doceat. *Si enim complantati fuerimus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.* Si bene mortui sumus peccato, facilè resurgemus iustitiæ. Ceruus qui iaculo ictus fugit, etsi hastile frangit, quãm diu tamen spiculum infixũ manet, lethale vulnus circumfert. Sic peccator, manente adhuc peccati affectu, etsi actum deposuit, nõ est plenè peccato mortuus, sed vulnus lethale circumfert. Resurgere cum Christo, est prorsus in alium virum mutari, & nihil uetustatis retinere: quale exemplum describit Ambrosius: [Adolescens, (inquit,) post amores meretricios peregrè profectus, & abolito amore domum regressus, occurrens meretriculæ, sed eã non agnoscens, dicẽte illa, Non nosti me? Ego sum: respondit, At ego non sum ego. Qui verè cum Christo resurrexit, qui in nouũ hominem mutatus est, dicit cũ Paulo: *Iam nõ uiuo ego, sed uiuit in me Christus.* Agnoscit illud eiusdẽ Apostoli: *Et hæc quidem fuistis* (fornicarij, adulteri, molles, fures, auari, ebriosi, maledici, rapaces) *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi.* Et alibi: *Fuistis quidem tenebræ, nunc autem lux in domino: ut filij lucis ambulate.* Et ne quis hanc nouam regenerationem perfectorum tantùm esse, & non omnium prorsus Christianorum existimet, ni-

Spiritualis resurrectio. Rom. 4. Rom. 6.

1. Pet. 4.

Rom. 6.

Simile.

Exemplũ. De pœnit. li. 2. c. 10.

Gal. 2. 1. Cor. 6.

hil aliud hoc totũ est, quod Apostolus verbis citatis dixit, quã quod singuli in Baptismo professi sumus, & diximus: [Abrenuncio Satanæ, & omnibus pompis eius. Ibi enim (ait Ambrosius) tenetur vox nostra, non in tumulo mortuorum, sed in libro viuentium. Non hominibus, sed Deo & Angelis eius conscribentibus, dixisti, Abrenuncio:] ait S. Augustinus. Et vide quid D. Basilius scripserit: [Cui væ, cui afflictio, cui angustia, ac tenebræ, cui sempiterna dãnatio: nõne præuaricatoribus? nonne ijs qui fidẽ abnegarũt? Quomodo abnegarunt? Renuntiantes diabolo, & angelis eius, sicut canes ad uomitum redierunt?] Hæc ille. Sed ideo huius abrenunciationis vim nõ tenemus, quia eius memoriã non seruamus. Sapienter monet S. Chrysostomus: [Sicut sine calceamẽtis, & vestimentis in forũ non descendis, ita sine hoc verbo nunquam foras prodeas: sed quum es ianuæ vestibulo hoc prius recole verbum: Abrenũcio tibi Satana, & coniugor tibi Christe. Nec unquã absq; hac voce exeas. Hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis.] Sic ille. Abrenunciare Satanæ, qui princeps est huius mundi, qui Rex est super omnes filios superbiæ, qui operatur in filijs diffidentiæ, est toti vetustati peccati renunciare, & cũ Christo resurgere. Vnde Apostolus: *Si cõsurrexistis cũ Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ sunt super terram. Mortui enim estis* (abrenunciantes mundo, & Satanæ) *& vita uestra abscondita est cum Christo in Deo.* Hæc est omnium Christianorum debita resurrectio. Iam n. sumus *nõ amplius hospites, & aduenæ, sed ciues, & domestici Dei*: sumus filij, & hæredes secundũ spem vitæ æternæ, candidati regni cœlestis. Ibi Patrem profitemur, ibi conuersatio nostra est. Pulchrè Chrysostomus: [Quomodo, inquis, cupiditatem rerum terrenarum repellamus? Si ethnicus esses, & nihil post hanc vitã sperares, difficile foret. Nunc aũt cœlum expectãs, & ea quæ in cœlo sunt, sanè esset. Nunc aũt cœlum expectãs, & ea quæ in cœlo sunt, Expedicis; Quomodo repellam? Si contrariũ tibi dicerem, Expete diuitias, appete terrena; potius tu mihi diceres, Et quomodo hoc faciam, si cœlũ expecto, à quo ista me retardant? Iniuriam tibi facerem, si proposito tibi auro, & pretiosis lapidibus, plumbum tibi appetendũ dicerem.] Hæc ille. Hoc

Abrenunciatio in baptismo facta.

De ijs qui init. myst. cap. 2.

In li. de recit. Cath. conuersat.

Li. de Spiritu Sãcto cap. 11.

Hom. 21. ad pop. Ant.

Coloss. 3.

Ephes. 2.

Hom. 7. in Actor. Apost.

torum nos docet nostra per Christum, & cũ Christo resurrectio. Quod & Propheta Dauid his verbis docuit: *Filij hominum, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* id est, vanas ac fallaces diuitias, fallas ac mendaces voluptates. Sed quare huic uanitati finẽ nunc imponi uult: Sequitur: *Scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum*, id est, glorificauit Christum suũ. Quasi dicat: Alios mores hoc tempus postulat. Sic & Paulus, postquã Timotheo suo dixerat; *Labora sicut bonus miles Christi. Nõ coronabitur, nisi qui legitimè certauerit*, subiungit: *Intellige quæ dico. Memor esto, Dominũ Iesum Christum resurrexisse à mortuis.* id est: Intellige ideo tibi laborã dũ esse, & e quia Christus resurrexit; quia quæ sursum sũt, quærenda sunt; ea quæ sursum sunt, sapere, i. appetere, diligere, & prosequi debes. Quare paulo post adiungit: *Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus, & conregnabimus.* Hoc est resurrectionis Dominicæ documentũ. Docet nos ad gloriã cum Christo resurrecturos, si interea mortificatione, & patientia ei conformamur. Hæc est spes uiua, & vera, non fallax, & inanis. *Benedictus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui regenerauit nos in spem uiuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis: in hæreditatẽ incorruptibilem, & immarcescibilem conseruatã in cœlis in uobis, qui in uirtute Dei custodimini.* Qui in virtute Dei custoditur, à potestate uidelicet diaboli, & à seruitute peccati (ad hoc enim est uirtus Dei in nobis) ille regeneratus est in spem uiuam, & ueram, per Christi resurrectionem; non qui adhuc peccatis suis seruiunt. Hæc est ergo (ut loquitur Augustinus) *Resurrectio congrua* futurę corporum resurrectioni: ut interim resurgentes ab omni peccato, in nouitate uitæ ambulemus; *& abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, piè, & iustè uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Psalm. 4.

2. Tim. 2.

Spes uiua. 1. Pet. 1.

De Spiritu & lit. c. 29. Tit. 2.

6. *Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.*

Pœnitentiæ uirtus.

LOcus moralis de ui, uirtute, & efficacia ueræ pœnitentiæ. Petro. n. cum cæteris discipulis nominatim iubet

Angelus Christi resurrectionē annunciari, ut intelligeret eū, etsi in passione Christi omniū turpissimè lapsum, quia Christum ille solus negauit, abnegauit, & abiurauit, idque tertiò, nunc tamen nihilominus Christo gratum esse, in numero discipulorū eius haberi, & resurrectionis Domini cæ nuncio dignum esse, propter verā, & cordialem quæ in terceſſerat pœnitentiam. Christo enim ter abnegato, ad se

Lucæ 22. statim rediens, *exiuit foras, & fleuit amarè.* Hunc exitum à loco & statu peccati, hūc fletum, has amaras lachrymas, ita misericors Deus respexit atq; complexus est, ut, perinde ac si non peccasset, in numerum discipulorum Christi, & electorum Dei, iterum ascisceretur. Nam & ideò Chri-

Luc. 24. stus Petro seorsim apparuit, ipso resurrectionis die. Nam in eius diei vespere congregati vndecim, narrauerunt, &

In com. in Marc. 16. dixerunt; *Surrexit Dominus uerè, & apparuit Simoni.* Vnde D. Hieronymus in hunc locū? [Dicit specialiter, Et Petro; quia se indignum iudicauit discipulatu, cùm ter negauit Magistrum. Sed peccata præterita non nocent, quando

Hom. 21. in Euang. non placent.] Notauit & hoc D. Gregorius: [Si hunc Angelus non nominatim exprimeret, qui Magistrum negauerat, uenire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione.] Tanta veræ pœnitentiæ vis, sic illa Deo grata est. Filius prodigus in Euangelio,

Lucæ 16. post pœnitentiam, *recipit stolam primam*, & magno conui-

Psal. 50. uio à patre excipitur. Vox pœnitentis est: *Lauabis me, &*

Esaiæ 1. *super niuem dealbabor.* Et apud Esaiam Deus dicit; *Si fuerint peccata uestra ut coccinum, uelut nix dealbabuntur: & si fuerint rubra, ut uermiculus, uelut lana alba erūt.* His verbis non solùm uera peccati condonatio, sed perfecta in

Ad Theodo. lapsū, par. 1. integrum restitutio significatur. [Qui per pœnitentiam resurgunt (ait Chrysostomus) magna charitate resplendens, & nonnunquam maiori, quàm illi qui nunquam ceciderunt.] Sic & Ambrosius: [Sæpe videmus, qui antè ne-

Præfat. in Psalm. 37. gligentiores fuerint, peccato aliquo commisso fieri diligentiores, & ex illo per pœnitentiam euadere solere perfectos.] In Scripturis sacris renouatio per pœnitentiam perfectissima describitur, comparatione rerū naturalium, in quibus perfectissima fit mutatio, adhibita. Dauid in

Psal. 102. persona peccatoris Deo reconciliati ait: *Benedic anima mea*

mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu uitam tuam. Qui coronat te in misericordia & miseratione. Qui replet in bonis desiderium tuum renouabitur ut aquilæ iuuentus tua. Ex omnibus præmissis hanc renouationem concludit Propheta: Aquilę in senectute superior rostri pars ita accrescit, *Simile.* Aquilæ renouatio.

vt cibū capere nequeat, ideoq; debilitata deficere incipiat. Sed naturæ instinctu, rostrum ad petram confringit, atque ita cibum capiens, vires resumit pristinas, ac denuo iuuenescit. Peccator longa peccati consuetudine gustum pietatis amittit: *oblitus est comedere panem suum*, panem verbi Psal. 101.

Dei, panem vitæ cælestis: atque ita totus languet & deficit circa animæ salutem. Sed si rostrum hoc accrescens, prauæ consuetudinis, & duri cordis, ad petram, quæ Christus est, per pœnitentiæ lamenta, & cordis contritionem confrin-

git, renouabitur vt aquilæ iuuentus eius. Dicit iterum Da- Psalm. 28.

uid: *Vox Domini præparantis ceruos, confringet Dominus cedros libani.* Cedri libani, sunt superbi impœnitentes: hos Dominus cōfringit, & iusto iudicio disperdit. Cerui sunt, qui per pœnitentiam à Dei voce præparantur & renouan- Matth. 11.

tur; ab illa, inquam, voce: *Venite ad me, & ego reficiam uos.* *Simile.* Cerui renouatio.

Ceruus enim senio confectus, tam fortiter respirat in ostio spelunceæ, in qua sentit esse serpentes, ut illos foras prodire compellat: quos statim dentibus conterens, affluenter sudat, tantamque aquæ, & praui humoris copiam sudore egerit, vt prorsus renouatus & velox fiat. Sic qui in peccatis veterascit, per pœnitentiæ lachrymas, & sudorem, quem peccati confessio & eductio generat, dum peccatorum suorum serpentes bona confessione edu- Rom. 16.

cit, *& conterit Satanam sub pedibus suis*, nouas ad currendum in uia uirtutis uires resumit, & penitus renouatur, *saliens sicut ceruus, saliens in montibus, transiliens colles;* Cant. 2.

omnes difficultates superans, omnia ardua perficiens. Sed & accipitris renouatio hanc pœnitentis admirabilem immutationem docet. Dicit Deus ad Iob: *Nunquid per sa-* Iob 39.

pientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? Accipiter enim (quod & de Phœnice scribitur) ea *Simile.* Accipitris renouatio.

lidum meridiei uentum quærens contra eum alas expādit,

ut calidissimi uenti æstu poris adapertis, assiduo alarum motu ueteres plumæ expellantur, nouæque eodem fouente calore excrescant. Sic peccator diuini Spiritus afflatum feruentè nactus (de quo sponsus ad sponsam dicit, *Vbi pascis: ubi cubas in meridie?*) expandit peccata sua, uehementi cordis contritione *recogitat in amaritudine annos suos*, & hoc saluberrimo motu, hac sui cõcussione (*tristitia enim secundũ Deum, pœnitentiam in salutem stabilem operatur*) in nouum hominem mutatur, & affectibus priscis, secũdum quos prius cucurrit, decussis, nouos induit, factus *nouа in Christo creatura*. Sed & coluber renouandi se artem à natura didicit, dum per arctissimum petræ foramen, aut lapidum angustias pertransiens, ueterem pellem excoriatus deponit, nouoq; protinus assumpto reflorescit. Sic autem, & peccator, exuto penitus ueteri homine, nouum induit. Exuitur autem uetus per arctam pœnitentiæ uiam, ut induatur nouus per abundantem Christi gratiam. Dauid grauia commisit peccata: sed per pœnitentiam ita renouatus fuit, ut testimonium illi perhibeat Scriptura: *Inueni Dauid uirum secundùm cor meum*. Diuus Petrus, abnegato Christo, per pœnitentiam sic surrexit, ut plus cæteris Christum diligeret, plus diligens cæteris præfiereretur, factus Ecclesiæ Princeps. Maria Magdalena, peccatrix dicta, sic per pœnitentiam renouatur, ut de ea dicat Christus: *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum*. Sic postea dilexit, ut cum primis ad monumentum Christi uenerit, cæteris recedentibus sola remanserit, ideoque prima Christum post resurrectionem uiderit, dicente Marco: *Surgens Iesus mane prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ*. Maria Aegyptiaca, Pelagia meretrix Antiochena, Theodora Alexandrina adultera, per pœnitentiam renouatæ, sanctissimam postea uitam duxerunt. Sanctus Bonifacius martyr, post fornicationis peccatum ita pœnituit, ut, patria relicta, ac martyrum obsequio se totum dans, nobilissimus tandem martyr, & ipse fieret. Hæc est ueræ pœnitentiæ uis admirabilis, & efficacia.

Cant. 1.

2. Cor. 2.

Galat. 6.

Simile.

Act. 13.

Luc. 7.

Marc. 16.

In uitis sanctorũ, apud Surium.

EVANGELIVM DOMINICAE IN ALBIS.

Ioan. 20.

CVM esset sero die illa, una sabbathorum, & fores essent clausæ, ubi erãt discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio eorũ, & dicit eis: Pax uobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli uiso Domino. Dixit eis ergo iterum: Pax uobis. Sicut misit me pater, & ego mitto uos. Hæc cùm dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retẽta sunt. Thomas aũt unus de duodecim, qui dicitur Didymus, nõ erat cũ eis, quando uenit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominũ. Ille autẽ dixit eis: Nisi uidero in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meũ in locum clauorũ, & mittam manum meã in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erãt discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax uobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuũ huc, & uide manus meas, & affer manũ tuã, & mitte in latus meũ; & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, et Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia uidisti me Thoma, credidisti: beati qui nõ uiderunt, & crediderũt. Multa quidẽ & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scriptæ in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Filius Dei: & ut credentes, uitã habeatis in nomine eius.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cùm esset sero die illa.* De spe & fiducia in Deum non deponenda.

2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis.* De pace Christi uaria ac multiplici, credentibus in eum data.

3. *Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.* De gloria Crucis & Passionum Christi.

4. *Quorum remiseritis peccata, remissa sunt; & quorum retinueritis, retenta sunt.* De peccatorum confessionis Sacramentalis necessitate, utilitate, & frequentatione.

5. *Thomas, unus ex duodecim, non erat cum eis quando uenit Iesus.* De bonorum consortio diligenter retinendo.

1. *Cùm esset sero die illa.*

Spei & fiduciæ uirtus.

LOcus moralis de spe & fiducia in Deum non deponenda. Christus Dominus nec statim post resurrectionem suam discipulis suis apparere uoluit, ut eorum spem & fiduciam exerceret; nec apparitionem suam diu distulit, ne spem eorum & fiduciam falleret. Quibusdam certè signis & nuncijs eorum spem fouebat, apparens modò Petro, modò Magdalenæ, modò Marijs in via, modò duobus discipulis euntibus in Emaus: sed omnibus simul congregatis non apparuit, nisi sero, quum iam ianuæ essent clausæ, etsi summo mane surrexerat: Sic nobiscum agit Deus. Etsi non statim liberat à malis, interim tamen, si spem in eum non deponimus, quædam beneficia nobis præstat, quæ quasi nuncij sunt & sponsores futuræ liberationis. Est hæc uirtus spei non secus necessaria quàm fides, propter continua ferè aduersa, quibus iusti exercentur. Hac uirtute destitutum sic redarguit Propheta: *Et nunc quare mœrore contraheris? Nunquid Rex non est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia comprehendit te dolor ut parturientem?* Sic nempe diffidentia & pusillanimitas animum perturbat, quasi nec Rex noster Deus esset, nec Consiliarius Christus, nec Consolator Spiritus sanctus. Aliter Dauid, seipsum quasi arguens: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc*

Mich. 4.

Psal. 41.

adhuc confitebor illi, id est, nunquam desinam confiteri illi, & dicere. *Salutare uultus mei, & Deus meus*, id est, quod ipse saluabit me, & habebit curam mei. Cuius rei vide in ipso Dauide admirabile exemplum. *Saul & uiri eius, in modum coronæ cingebant Dauid & uiros eius*; idque ita, *ut Dauid desperaret* (humanitus loquendo) *euadere se posse à facie Saul.* Sed ecce auxilium oportunum. *Nuncius uenit ad Saul, dicens: Festina, & ueni, quoniam infuderunt se Philisthæi super terram. Reuersus est ergo Saul, desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philistinorum.* Sic quũ Sennacherib, Rex Assyriorum, arctissimè obsideret Hierusalem, & Rex Ezechias oraret Dominum, respondit ei per Esaiã Prophetam Deus: *Ecce ego immittam ei spiritum, & audiet nuncium, & reuertetur in terram suam, & deijciam eum gladio in terra sua.* Quod & factum est. Permisit Deus ad extremum & in summum discrimen addũci Dauidem & Ezechiam, & in eo articulo liberat. Quum Deus Abrahæ præciperet, vt immolaret filium suum Isaac, quem diligebat; etsi tam puerum à morte, quàm senem ab illa graui tentatione liberare decreuerat, tamen nec quum de noctu surgeret Abraham, vt Dei mandatum exequeretur, nec quum ligna in holocaustum concideret, nec quum ea asino imponeret, nec quum in via toto triduo ambulauit, nec quum ad finum montis iam peruenisset, vbi seruos demisit, nec quum ligna holocausti super filium imposuit, nec quum de victima holocausti Isaac patrem interrogaret, nec quum altare ædificabat, & ligna superposuit, nec quando filium suum ligabat, nec quando illum super struem lignorum iam colligatum ponebat, nec quando gladium in manu accepit, sed in extremo prorsus articulo, cùm brachium armatum iam eleuatum, & ad feriendum paratum habebat, vocat illum Deus, & filium à morte: patrem ab occasione liberat. Toto hoc tempore, & per tot actus intermedios spem & fiduciam Abrahæ Deus exercuit. In omnibus igitur aduersis illud Prophetæ Abacuc memoria tenendum: *Si moram fecerit, expecta illum; quia ueniens ueniet, & non tardabit. Ecce, qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso*; vel, vt Diuus Pau-

Exemplũ. 2. Reg. 23.

Aliud.

4. Reg. 19.

Aliud.

Genes. 22.

Abac. 2.

Hebr. 10. Paulus legit, *non placebit animæ meæ*. Nempe Dei sapientia hac auxilij sui dilatione desiderium nostrum accendere & augere vult, vt tanto sit beneficium dulcius, nosque ipsi diuinæ gratiæ capaciores. Nam & desideria dilata crescunt; & Dei dona tanto vberius capiuntur, quanto ardentius desiderantur. Hinc illæ Scripturæ: *Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis*. Rursum: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*. Sitientes potat Deus, esurientes pascit, desiderantes ditat. *Spiritus meus, super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient*. De hac materia superiùs plura vide.

Apoc. 21. Ioan. 7. Matth. 5. Eccli. 24. Domin. 4. post Epipha. tex. 1. 2. & 4.

Pax donũ Christi.

2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis.*

LOcus moralis de pace Christi, credentibus in eum relicta. Nempe vt præcipuus finis & scopus aduentus Christi erat, vt pacem adferret; sic prima eius vox post gloriosam resurrectionem hæc erat; *Pax uobis*. Illam nunc de facto confert, quam per sacratissimam passionem promeruerat. Christo nato statim Angeli cecinerunt; *Pax hominibus bonæ uoluntatis*. Vbi primum Christus discipulos suos ad prædicandum misit, primum mandatum erat, vt, quamcunque domum ingrederentur, dicerent: *Pax huic domui*. Paulo ante mortem dixit: *Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis. Non quomodo mundus dat, ego do uobis*. Denique resurgens à morte, discipulis congregatis, & ipso resurrectionis die, & in hac eius octaua, bis dixit, *Pax uobis*. Sed multiplex est hæc pax Christi, à pace mundi longè diuersa. Prima pax nostra est, amicitia cum Deo, in statu gratiæ, & immunem à peccato, quod à Deo separat, uitam agere. De hac pace dicitur: *Ipse est pax nostra* (effectiuè scilicet) *qui fecit utraque unum, & medium parietem macerię* (id est, peccatum, quod tanquam paries diuisit nos à Deo) *soluens inimicitias* (cum Deo scilicet) *in carne sua*, pro nobis crucifixa. De hac etiam alibi: *Iustificati ex fide* (vt ex principio iustificationis) *pacem habemus apud Deum, per Dominum nostrum Christum*. Remus conciliatio nostra cum Deo per Christum facta, est hæc pax

Lucæ 2. Matth. 10. Ioan. 14. Pax cum Deo. Ephes. 2. Rom. 5.

pax nostra. Venit enim (ut cecinit Zacharias) *uisitare nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent, & in umbra mortis* (id est, in peccatis suis) *ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis*. De hac pace cum Deo, proprio incarnationis & passionis Dominicæ fructu, in alia Dominica diximus. Alia pax etiam per Christum est, conscientiæ quies & pax, quæ est fructus prioris, de qua etiam in præcedentibus diximus. De hac Esaias; *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum: & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta*. Multis verbis rem eandem explicat, pacem iucundissimam in conscientijs piorum: quam tribus uerbis sic Dauid tradit; *Orietur in diebus eius* (id est, Christi) *iustitia, & abundantia pacis*. Præcedit iustitia per Christum, & sequitur pax copiosa. *Mens* enim *secura quasi iuge conuiuium*. Hæc vtraque pax summum quoddam est & maximè delectabile huius vitæ bonum, firmum quoque & stabile, quia circa solidum bonum versatur. Sicut enim ignis iuxta materiam subiectam, aut diu & multum, aut parum paruoque tempore ardet; sic pax animi iuxta ea in quibus quiescit, & uoluptatem capit, aut firma est & solida, aut fluxa & inanis. Pax mundi, quia non nisi circa res fluxas, & ut plurimum malas, uersatur (vt in quadam Dominica explicauimus, super illa verba: *Bonum est nos hic esse*) non est verè pax. Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac uirtutis actione uersatur, non potest non esse, ut Deus ipse ac iustitia Dei est, firmissima & iucundissima. Hæc pax omne illud bellum tollit, quod cum diabolo, cum mundo, & carne, spiritus hominis alioqui incessanter debet prosequi. Quum enim spiritus prævalet aduersus carnem, communis hostis diabolus facilè superatur. Quemadmodum enim aliquando accidit, ut duo canes, qui nunquam inter se conuenire potuerunt, conspecto tamen lupo, commune hoste, & eum pariter adorti, facilè profligantes, firmissima postea amicitia coniuncti fuerint: sic carne & spiritu (quæ sibi inuicem naturaliter aduersantur) per Christi gratiam conciliatis, & communem hostem diabolum, qui carnem ad uoluptates,

Lucæ 2. Domin. 3. Quadrag. tex. 3. Ibid. tex. 4 Pax conscientiæ. Esai. 32. Psal. 71. Prouer. 15 *Simile.* Domin. 2. Quadrag. tex. 3. *Simile.*

luptates, spiritum ad cupiditates sollicitat, pariter impugnantibus, pariter contra eum dimicantibus; tum ille facilè uincitur, tum istæ arctiori pacis fœdere coniunguntur. Alia pax Christi est, nihil in hac vita aduersum formidare. Quum enim Apostolis futuras tribulationes prædixisset: *Hæc*, inquit, *locutus sum uobis, ut in me pacē habeatis. In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego uici mundum.* Hæc pax est perpetua & firma fiducia in Christum, de qua in alio Euangelio diximus. Hanc pacem Apostolis turbatis in hoc Euangelio Christus dat, ut omnem animis eorum perturbationem, quam ex eius acerbissima morte conceperant, penitus depelleret, & nouā quadam lætitia suo conspectu eos perfunderet. De hac triplici pace, in Deo, in conscientia, in Christo, sic scribit Augustinus: [Hæc est illa gloriosa pax, quæ fructus malarum cogitationum eructat, mentem fluctuantem illæsam conseruat, conscientiam purgat. Qui pacem cordis, oris & operis non habet, Christianus dici non debet. Qui in hac non sperat, in lubrico vitam & pedem ponit, intempestate nauigat, in præcipitio ambulat, in arena seminat.] Hæc ille. Hanc nempe pacem pro testamēto Christus Apostolis dereliquit, tanquam summum huius uitæ bonum, quo nullus carere debet, quo omnes beati esse incipiunt. Porrò & ad hanc Christi pacem pertinet pax cum proximo, nec solùm in nobis, sed & inter nos ipsos. De qua in eodem sermone sic Augustinus: [Sicut spiritus humanus nunquā uiuificat membra, nisi fuerint vnita; sic Spiritus sanctus nunquam nos viuificat, nisi pace vniti fuerimus.] Hoc est quod Apostolus dixit: *Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis.* Pax enim cum proximo, seruat vnitatem in spiritu nostro, & vinculum quoddam ac firmamentum eius est: sanè huiusmodi, vt, vbi primùm hæc soluta fuerit, altera quoq; dissoluantur. [Quemadmodum enim (ait sanctus Chrysostomus) si quādo teipsum alteri cupiam alligare uolueris, alia ratione illud non potes, nisi illum tibi colligaueris: ita hic Apostolus alligari nos inuicem vult, non simpliciter pacificos esse, neque vtcunque diligere, sed in omnibus unā animam esse.] Talis erat primorum Christianorum pax. *Credentium erat cor unū, & anima una.* Nulla tam suauis

Pax confidentiæ. Ioan. 16.

Domin. 4. post Epipha. tex. 1. 2. & 4.

Serm. 2 ad fra. in eremo.

Pax cum proximo.

Ephes. 4.

Hom. 19. ad Ephes.

Act. 4.

Similia.

musices harmonia, quam ille concentus animorum. Nulla ædificiorum pulchritudo talis, quanta est fidelium concordia. Totum hoc uniuersum, quod ex elementorum concordia coalescit & stat, non ita Deo gratum est, ut pax & concordia Christianorum. Vnaquæque acies suum habet uexillum omnis familia nobilis suum habet proprium stemma; cuiusque pastoris grex suum habet characterem: at familia Christi, amoris, pacis, concordiæ proprium signum habet, dicente Christo: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Hinc Apostolus omnem inter Christianos litigandi formulam pro delicto habet: *Iam quidem, inquit, omnino delictum est in uobis, quòd iudicia habetis inter uos*, id est, iam ostenditis uos in peccato esse, in statu gratiæ, in charitate non esse, eo quòd litigatis, & vide vt probet quod dicit: *Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Nempe, ut alibi dixit, *Charitas omnia suffert.* Qui ergo nihil suffert, nihil pati iniuriæ vult, charitatem se non habere ostendit. Raræ sunt lites inter patrem & filium, inter uirum & uxorem. Ratio est, quia, ut plurimum talis inter hos dilectio est, vt multa prius pati velint, quàm ad lites descendere. At Christianorum omnium, qui fratres sunt, unius Dei Patris filij, unius Christi capitis membra, unius ecclesiastici corporis partes, uno pane & uno calice participantes, non minus arcta charitas & dilectio esse debet quàm illorum est. An uerò sicut canones quidam ecclesiastici exoleuisse dicuntur, ita uerba Apostoli iam exoleuerunt, quia aliter se habet consuetudo? Non magis certè, quā si ad Decalogum amplius neminem obligari diceres, quia pauci eum per omnia obseruant & adimplent. At uim ui repellere licet. Sed uiolata Christiana pace id non licet. Nihil tale potes litigando consequi, quale amittis Christiana pace uiolata. Pulchrè Diuus Gregorius Nazianzenus: [Dicamus fratres his qui nos odio habent; Parcam tibi in re aliqua parua, ut maius aliquid, nempe cōcordiam, accipiamus: uincamur quo uincamus.] Satius est pecuniam amittere, quàm charitatem, pacem, concordiam cum fratre; qua deperdita, pacem cum Deo, pacem conscientiæ, pacem & fiduciam in Chri-

Ioan. 13.

2. Cor. 6.

2. Cor. 13.

Simile.

Vim ui repellere, violata charitate, non licet. Serm. 3. de pace.

Christo pariter amittis. Vim vi repellere, ius suum prosequi catenus licet, quatenus illud aut Reipublicæ, aut iniuriam facienti vtile est, ne vel illa detrimentum accipiat, vel iste impune malè agat. Propriæ iniuriæ aut condonandæ, aut salua charitate (quod difficillimum est) prosequendæ [Cæsaris mores (ait S. Augustinus) extollens Cicero, dicebat: Nihil obliuisci soles, nisi iniurias. Dicebat hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem nouerat. Si autem adulator, talem esse debere ostendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter precabat.] Quod cum laude præstatur ab ethnicis, an ut stultum vituperabitur à Christianis? Sed nunc ad nostra redeamus. Loquens Dominus ad Noè, dixit: *Fac tibi arcam de lignis leuigatis; mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.* Arca Ecclesiam significat, quæ ædificatur ex credentibus, per pœnitentiam & Sacramenta perpolitis. In hac mansiuncula, varij credentium status, vocationes variæ sunt. Sed vt hi omnes in vocatione diuersa bene cohæreant, totaque Ecclesia firma sit, vt aquas, vel externæ & peregrinæ doctrinæ, vel tentationum & persecutionum, non intromittant; nec ab eis submergantur, bitumine & glutine firmissimæ charitatis, concordiæ & pacis intus & exterius, & in unoquoque, tum quoad se, tum quoad proximum, obliniri debent. Alioqui arca diu non subsisteret; quia *Omne regnum in se diuisum desolabitur*, vt superius explicatum est. *Nisi Dominus ædificauerit ciuitatem, in uanum laborauerunt qui ædificant eam.* Dominus autem non ædificat: nisi mediante charitate. Nam ut *scientia inflat, sic charitas ædificat*, quòd etiam supra explicatum est. Sequitur ergo: *Vanum est uobis ante lucem surgere*, id est, ante charitatem & pacem ad opus uos accingere. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Postquam recogitãdo in amaritudine annos vestros, in pœnitentia sederitis, vos, qui in peccatis perpetrandis cibum omnem & uoluptatem ponitis, tunc demum ad ædificandum surgite. Hac de causa uolens Salomon templum Domino ædificare, dixit: *Nunc requiem dedit Deus meus mihi per circuitum, & non est Satan, neque occursus malus. Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei.* Significat hoc totum, spirituale ædificium Deo ædificari non posse, vbi Satan est, ubi dissensio est, ubi pax & requies non est. Dicit diuus Ioannes, se equum rufum uidisse; *& qui sedebat*, inquit, *super eum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Equus iste rufus, homines discordes, sanguinarios, & furiosos denotat. Qui sedet in eo, diabolus est, *qui operatur in filijs diffidentiæ, a quo & ea primi tenentur ad uoluntatem eius*, sicut equus ad sessoris uoluntatem in omnem partem flectitur. Contra verò pax conglutinat, charitas ædificat, concordia compaginat. Quis in hoc templum ingredi auderet, nisi certus esset, totum ædificium cæmento & lapidibus ita bene compaginatum esse, ut nullum sit ruinæ periculum? Eodem modo nec Ecclesia, nec societas ulla, nec anima cuiusquam in tuto est, si in pace non sit. Hinc Apostolus in omnibus suis epistolis, ut Dei gratiam, ita animæ pacem illis optat, ad quos scribit: *Gratia* (inquit) *uobis, & pax a Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo.* Sic ad Romanos, ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, stylo perpetuo scribit. Duo ui delicet summa bona, radicem & fructum, principium & perfectionem, suis exoptat. Ad Philippenses verò repetẽs, dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum*, id est, cuius fructus, suauitas, & felicitas nullo sensu comprehendi potest, *custodiat corda uestra, & intelligentias uestras in Christo Iesu.* Hanc pacem maximè cum proximo seruandam ipsa natura nos docuit. Vix enim animal præter hominem reperitur, cui natura ad sui defensionem, uel etiam aliorũ offensionem, arma non dederit. Alijs namque cornua, alijs dentes, alijs ungues, alijs rostra, aut stimulos in hunc finem dedit: at homini nec cornua ut boui, nec ungues ut leoni, nec dentes ut cani, nec rostra ut auibus, nec stimulos ut apibus, quibus proximo sui generis noceat, natura dedit: sed protsus nudum & inermem in hunc mundum introduxit, ut animal pacificum, a pugna & contentione alienum. At nunc, quum sæuis inter se conuenit ursis, homo homini lupus est, non solùm parum Christianum, sed etiã degenerem contentio & discordia ostendit. Sex, inquit Salomon

Epist. 5. ad Marcel.

Genes. 6. Allegoria.

Domin. 3. Quadrag. Psal. 126. 1. Cor. 8. Psal. 126. Exemplũ. 3. Reg. 5.

Apoc. 7. Allegoria,

Eph. 2. 2. Timo. 2

Rom. 1 1. Cor. 1. 2. Cor. 1. Gala. 1. Ephe. 1. Phil. 1. Col. 1. & 4. 1. & 2. Thes. 1.

Pacẽ cum proximo natura docet.

Prou.6. Iomon, *sunt quæ odit Dominus, & septimum odit animus ei-*
us. Hoc septimum est: *eum qui seminat inter fratres discor-*
dias. Huius causæ multæ sunt. 1. quia odium aduersatur
præcipuæ virtuti, quæ est charitas. 2. quia tale odium non
vnius, sed vnitatis & pacis odium est. 3. quia hoc totum in
alijs procurat. 4. quia primus procurat & seminator est ma
li. 5. quia non qualemcunque auersionem, sed discordias se
minat. 6. quia inter eos qui fratres erant, & prius vniti. Te-
Psal.33 nendum ergo quod Propheta dixit; *Inquire pacem, & perse-*
quere eam.

3. *Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.*

'Crucis & Passionum Christi gloria.

LOcus moralis de gloria crucis & passionum Christi. Et Christus quidem in hoc Euangelio idcirco manus clauis confixas, & latus perforatum ostendit, ut ueritatem corporis crucifixi, discipulis ostenderet, eorumque fidem firmaret: Sed non ob hanc solùm causam, has sacratissimo rum vulnerum suorum cicatrices, hæc passionum suarum uestigia, hæc factæ redemptionis signa Christus Dominus post Resurrectionem suam in corpore glorificato ser-
uauit; verùm etiam vt glorioſa ac perpetua essent Christi
In Io.c.20 Crucifixi monimenta. Seruauit ea (ait Ferus) ceu margari-
tas quasdam victoriæ, & splendida pacis, quam attulerat
mundo, ornamenta vel testimonia. Poterat quidem cla-
uorum & lanceæ penitus extirpare uestigia: sed seruanda
erant oculis paternis decentia Filium charitatis & obedien
tiæ signa, veneranda nostræ causæ patrocinia, nostrique a-
moris incitamenta, & horroris impiorum perpetua incen-
dia. Hęc ille. Nępe, vt sapienter annotauit Philippus Diez,
Conc.1.in hãc Dom. quemadmodum Christus Dominus Incarnationis suæ &
Passionis memoriale perpetuum in hac militante quidem
Ecclesia venerabilem Eucharistiam, corporis & sanguinis
sui existentiam Sacramentalem reliquit: sic in Ecclesia
triumphante, quæ in æternum duratura est, hac militan-
te cum seculi consummatione desitura, eiusdem Incar-
nationis & Passionis suæ memoriale æternum, ut re-
centem tanti beneficij memoriam beati semper habe-
rent,

rent, vulnerum suorum signa, & cicatrices in carne Filij Dei glotificata in æternum conspicua esse uoluit. Beato-
rum enim in cœlo hæc vox, & iubilatio, & perpetua gra-
riarum actio erit: *Dignus es Domine accipere librum, & ape-*
rire signacula eius; quoniam occisus es, & redemisti nos Deo Apocal. 5.
in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natio-
ne, & fecisti nos Deo nostro regnum. Vult Christus Iesus per Christus
sua humilia cognosci, & glorificari, non per sua glorioſa. per sua hu
Idcirco non hic apparuit discipulis glorioſus, ut in Trans- milia co-
figuratione; sed humilis, sicut in Passione. Cùm de cœlo gnosci
Saulem vocaret, per humilia sua ab eo cognosci voluit, vult.
dicens: *Ego sum Iesus Nazarenus* (ad titulum in cruce po- Actor.9.
situm alludens) *quem tu persequeris.* Non dicit: Ego sum
Dei uerbum: ego sum, qui ad dexteram Patris sedeo: ego
sum, cui omnis potestas data est in cœlo, & in terra. Sed
& Angeli ad monumentum non alio titulo utuntur. *Ie-* Marc. 16.
sum, inquiunt, *quaritis Nazarenum crucifixum.* Paulus
quoque de scientia sua in Christo loquens: *Ego*, (inquit,) 1. Cor. 8.
nihil me arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc cruci-
fixum, Non quod multa alia non sciret tam de Deo Pa-
tre, de Spiritu sancto, de tota reliqua fide præter Chri-
stum, quàm de ipso Christo præter hoc quòd crucifixus
esset. Sciebat enim Christum resurrexisse à mortuis, post
resurrectionem multis apparuisse, ante passionem, & re-
surrectionem multa docuisse, multa miracula fecisse, na-
tum de Virgine fuisse, & alia. Sed Christi crucifixi scien-
tiam omnibus alijs prætulit, tum ob alia, tum propter
duo. Primùm, quia in Christo Iesu crucifixo vniuersa
continetur sapientia. *Prædicamus*, (inquit,) *Christum cru-* 1. Cor. 1.
cifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stulti-
tiam, ipsis autem vocatis Iudæis; & Græcis Dei virtutem,
& Dei sapientiam: quia, quod stultum est Dei, sapientius
est hominibus; et quod infirmũ est Dei, fortius est homini-
bus. id est, ipsa infirmitas, passio, mors Christi, quia Dei erat,
quia non puri hominis, sed Dei, & hominis persona passa
est, infinitã virtutẽ habuit. Rursum, *quod Dei stultum est*,
id est, quæ Deus non secundùm suæ sapientiæ maiestatẽ,
sed secũdum nostræ stultitiæ simplicitatẽ fecit, *sapientius*
est hominibus, id est, omnẽ humanam sapientiam excedit.

Deum miracula operari, cœlum & terram creare, diuinæ potestati ac maiestati consentaneum est. At Deum hominem fieri, & mortem ignominiosam pati, omnem admirationem superat. Si flamma sursum petens, vastum incendium facit, nihil est mirandum: natura sic comparatum est. At si flamma deorsum sua sponte descenderet, & ima loca teneret, illud uerò stupendum uideatur. Iesus Christus crucifixus, est flamma deorsum petens, & ignis è cœlo descendens, non coactè, sed spontaneè. Secundò; hanc Christi crucifixi scientiam omnibus alijs prætulit Paulus, quia Christum crucifixum maximè dilexit, & in Christo crucifixo maxima, & splendidissima dilectionis erga nos argumenta elucent. De qua re sic ad Ephesios scribit: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi; ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ* (id est, gratiæ suæ) *uirtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine: habitare Christum* (id est, ut Christus habitet) *in cordibus uestris per fidem: ut sitis in charitate radicati, & fundati*, id est, fortiter, & acriter Christum diligatis: *ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis*, id est, diligendo frui Christo, sicut sancti fruuntur, & fruendo per experientiam norunt, *quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum*, Christi videlicet crucifixi; quantam videlicet pietatem illa crucis Christi quadruplex ratio, & magnitudo nos doceat. Nam latitudo crucis (vt exponit Augustinus) hilaritatem in opere, longitudo longanimitatem in spe, altitudo seu sublimitas excellentiam mercedis repositæ, profundum ipsius crucis mysterium, & secretum significat. Moxq; addit Apostolus: *Scit etiam supereminentem scientiæ* (id est, quæ omnem scientiam superat) *charitatem Christi*, qua dilexit nos, *ut impleamini in omnem plenitudinem Dei*, id est, vt sitis Deo pleni. Paulus ergo, quia in hac charitate Christi crucifixi, & in toto crucis mysterio, plurimum meditatus fuerat, dicit se nihil scire nisi Christum crucifixum, & huic scientiæ, tanquam nobilissimæ atque suauissimæ, omnem aliam postponere. Voluit ergo ob has causas Christus in suo glorioso corpore crucifixi, stigmata, vulnerum notas, crucis memoriam, in delebiliter hærere. Si Regũ huius seculi authoritas tanta est,

Simile.

Ephes. 3.

Epist. 119. cap. 14.

Ephes. 3.

Similia.

ta est, vt res infimas, & abiectas nobilitare queant, (sic enim subligaculum Reges Angliæ, vellus ouinum Duces Burgundiæ, conchas marinas Reges Franciæ, Equestris sui ordinis notas fecerunt) quanto magis stigmata Christi crucifixi in pretio habenda, ipsaque *crux decorem, & pulchritudinem de membris Domini accepit*, vt sanctus Andreas Apostolus martyrij sui tempore professus est? Milites, quos propter res in bello præclarè gestas Reges nobilitare volunt, ex ijs potissimum rebus stemmata sumunt, in quibus eorum virtus magis enituit. Itaque alij, Reges bello captos, alij leones, alij aquilas, alij districtos enses pro insignibus gerunt. Sic Christus solius patientiæ & mortis insignia, fixuras clauorum, & stigmata in glorioso suo corpore manere, atque in cœlum triumpho vehi voluit.

4. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt.*

Confessionis Sacramentalis necessitas.

Locus moralis de confessionis peccatorum sacramentalis necessitate, vtilitate, & frequentatione. Christus in hoc Euangelio, peracta nunc tota salutis nostræ œconomia, & redemptione humani generis per passionem ac resurrectionem completa, ut fructus eiusdem perpetuò apud nos maneat, postquam pacem Apostolis dedit, potestatem remittendi, & retinendi peccata, impartito ad hoc Spiritu sancto, tribuit, & Ecclesiæ suæ pacis medium paratissimum misericordissimè relinquit. Dat Apostolis suis potestatem remittendi peccata; quibus remissis, reconciliamur Deo, & pacem Christi obtinemus. Dat ouibus gregis sui remissionis peccatorum diuinum beneficium; cuius magnitudo tanta est, ut illud in Symbolo fidei nostræ perpetuò recolamus, dicentes: *Credo remissionem peccatorum.* In Euangelio quoque, quum Christus paralytico remitteret peccata, *magnificauit turba Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* Sed hoc beneficium remissionis peccatorum in Ecclesia à Christo relictæ, quanto est, & sua magnitudine præstantius, & ex diuina gratia illustrius, & ex nostra necessitate oportunius, tanto diligen-

tius,& accuratius à populo Christiano intelligendum est.

Locus contra hæreticos.

Est autem hæc remissio peccatorum Apostolis data, non simplex, & nuda prædicatio, aut annunciatio salutis per Christum, ut hæretici hodie seipsos, aliosque pestilentissimè fallunt (quos in altero Promptuario refutauimus) sed est (vt hoc Euangelium disertè docet) opus, & operatio quædam Spiritus sancti, est opus diuinum, est opus supremæ & excellentissimæ authoritatis, quam propterea Christus daturus, prius dat Spiritum sanctum, prius insufflat (significans hac ceremonia, diuinæ cuiusdam potestatis communicationem fieri) prius è mortuis resurgit, prius oues suas redimit. Est denique potestas iudiciaria: quod vel ex eo patet, quia non solùm remittendi peccata, sed & retinendi, potestas datur. Remittere autem & retinere, soluere & ligare, condonare & condonationem negare circa peccata non potest iudex, absque eorum cognitione: cognoscere autem nequit, absque vel spontanea confessione, uel iuridica conuictione. Sed quia tribunal hoc conscientiæ est, non externæ iustitiæ, & quia omnis hic accusatio non ad pœnam, sed ad ueniam destinatur, & apud Deum, non apud homines, hæc cautè agitur, propterea iuridicarum formularum hic locus nullus est: sed ea requiruntur, quæ ad ueniam, & remissionem coram Deo impetrandam valent. Ea sunt, vt in Scripturis reuelatum accepimus, vera animi contritio, dolor verus, pura & sincera delicti confessio; ac demum aliqua pœnalis ex arbitrio iudicis satisfactio. Sed de alijs alibi; nunc de Confessione peccatorum pauca, quæ videlicet ex parte potestatis remittendi peccata maximè necessaria est, & sine qua hæc potestas exerceri non potest: ideoq; non tantùm ex parte pœnitentis, vt cætera duo, sed etiam ex parte remittentis, & retinentis peccata, necessariò requiritur: ac propterea locus de ea aliquid dicendi hic est. In ipsa Lege

Confessionis necessitas.

naturæ cõfessio peccati fuit necessaria, saltem corde tenus. Adam vbi primùm peccauit, ad confessionem à Deo prouocatur, ut docet Chrysostomus, quum Deus illi diceret: [Adam vbi es?] qui respondit: [Audiui vocem tuam, & timui, eo quod nudus essem, & abscondi me:] mox culpam in vxorem reijcit, & illa in serpentem. Neuter confitetur,

Ho. 7. ad pop. Ant.

retur, vterque è paradiso eijcitur. [Ad hoc requisiti fuerãt (ait Gregorius) vt peccatum, quod transgrediendo cõmiserant, confitendo delerent. Vnde serpens, qui non erat reuocandus ad ueniam, non est de culpa requisitus.] Sic & Cain ad peccati sui confessionẽ à Deo prouocatur, dicẽte: *Vbi est Abel frater tuus?* In lege Mosaica, cõstituta populi Dei Synagoga, datis sacerdotibus, & sacramentis, cõfessio peccati exigitur, non cordis tantũ, sed & operis: quia pro distinctis peccatis distincta sacrificia iustituta sunt, ut uidere licet in Leuitico. [Sacrificiũ, (ait Augustinus) testimoniũ peccati voluit esse, ut se peccator per oblationem sacrificij confiteretur peccasse. Ideo nũquam pro manifesto delicto sacrificiũ mandauit, sed pro ignoratis.] Hæc ille. Hinc ve tus Scriptura ad confessionẽ peccati, tanquã remisionis remediũ maximè necessariũ, frequenter hortat. Iob adhuc an lege naturæ dixit: *Si abscõdi peccatum meũ quasi homo,* (id est, ut homines inter homines solent) *& celaui in sinu meo* (id est, in corde meo) *iniquitatem meã.* Sic Prophetæ in lege Moysaica. *Dixi*, ait Dauid, i. apud me decreui. *Pronuntiabo aduersum me iniustitiã meam: & tu remisisti iniquitatẽ peccati mei.* Sic Esaias: *Dic tu prior iniquitates tuas vt iustificeris.* Sic Sapiẽs: *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Et iterum: *Qui abscõdit scelera sua, nõ dirigetur: qui aũt confessus fuerit et dereliquerit ea, misericordia cõsequetur.* Sed hæc tota cõfessio, seu cordis, seu vocis, non nisi Deo facta videtur. Atqui vt in statu gratiæ oĩa sunt perfectiora, ut baptismatibus caliciũ, & vrceorum, Baptismus verus, & lauacrũ regenerationis; sacrificijs umbraticis, & carnalibus, qui carnẽ tantũ emundabant, sacrificium noui Testamenti successit; sic & ipsa pœnitentia perfectior nũc est. Quare Ioannes Baptista, Christi præcursor, & viam parans Domino, sic suos pœnitentiã docuit, ut uenientes ad eum, publica peccatorum confessione vterentur. *Baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.* Hinc in pœnitẽtia Christianorum, confessionem peccatorum ministro Christi faciendam Patres docuerunt. Chrysostomus, illa verba explicans, ait: [Tempus confessionis æquè, & lotis baptismate, & illotis prophanisq; incũbit: illis quidẽ, vt post patentium criminum vulnera, pœnitentia interueniente, cu-

Moral. li. 22. ca. 13.

Cap. 4. 5. & 6.

Quæst. ex ver. Testa. q. 12.

Iob 37.

Psal. 31.

Esaiæ 43.

Prou. 18. & 28.

Pœnitentia nũc perfectior, quã in uetere Lege.

Matth. 3.

Ho 10. in Matth.

Confessio Sacerdoti facienda. In reg. breuior. ad q. 288.

rentur, & ad sacra mysteria redire mereantur. His verò, vt ablutis in Baptismo maculis, ad Dominicā mensam mūdā cōscientia accedant.] Idē docet S. Basilius [Quia (inquit) conuersionis modus accōmodatus esse debet ei qui peccat, & præterea opus est fructibus dignis pœnitentiæ] (vt Ioannes Baptista prædicauit) [necessariò ijs aperiri peccata debent, quibus credita est dispēsatio mysteriorū Dei.] Sic & Theodoretus: [Qui dignos pœnitētiæ fructus nō egerunt, eos nec admittere quidē didicimus, nec diuina eis impartire. Has hēt Ecclesia leges de pœnitētia] Sed & his antiquior diuus Cyprianus: [Etiā in minoribus peccatis agū t peccatores pœnitentiā iusto tpe, & secūdū disciplinæ ordinē ad exhomologesim] (.i. confessionē) [veniūt, & per manus impositionē Epi & Cleri, ius cōicationis accipiunt.] Sed & illo antiquior Origenes hanc confessionis facerdoti factę necessitatē his verbis tradidit. [est (inquit) dura & laboriosa p pœnitētiam remissio peccatorum, quum lauat peccator in lachrymis peccata sua, & cùm non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam.] D. quoq; Cyrillus hanc peccatorū sacerdoti factā confessionē docet. [Remittūt (inquit) aut detinent sacerdotes peccata duobus modis; primū baptismo, deinde pœnitentia. Nam aut credētes, & vitæ sanctimonia probatos ad baptismū inducunt, & indignos repellunt; aut Ecclesiæ filijs peccantibus quidem increpāt, pœnitentibus aūt indulgent.] Hæc ille. At verò vt in baptismo necessaria est, ex iure diuino, professio fidei in adultis, quia nisi credentes baptizare Ecclesia nō pōt; sic in pœnitētia necessaria est confessio peccatorum de iure diuino, quia nisi confitētes uel soluere vel ligare non pōt Ecclesia. Vnde Hieronymus: [Eps vel presbyter pro officio suo, quum peccatorum audierit uarietates, scit qui ligandus sit, quiq; soluendus.] Nec aliter Augustinus: [Cùm in se pœnitent peccator protulerit seuerissimæ medicinæ sententiam (quod ad cōtritionē pertinet) ueniet ad Antistites, p quos illi in Ecclesia claues ministrantur, & à Præpositis sacrorū accipiat satisfactionis suæ modum.] Sufficiat tot Patrum consentiens doctrina. Necessitatem confessionis docet potestas remittendi & retinendi peccata, à Christo Ecclesiæ propositis commissa, vt Hieronymi verba ostendunt: docet

In epitome Diuinorū decret. Cap. de pœnit. Lib. 3. epist. 4.

Lib. 2. in Leuiticū.

In Ioan. li. 12. c. 56.

In com. in Matth. 16. Hom. 50. c. 11.

eet satisfactionis modus à sacerdote accipiendus, vt Augustinus & Basilius docuerunt, quem dignum pœnitentiæ fructum Scriptura uocat: docet medicinæ ratio à Sacerdote Domini capienda, ut scripsit Origenes: docet ius communicandi & participandi Sacramēta, ut Cyprianus testatur. Huius autem rei utilitas uaria & multiplex est. Primū, quia humilitatis ille actus ad magnam misericordiam Deū pro uocat. Vnde Cyprianus: [Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum.] Sic Gregorius Magnus: [Exordiū illuminationis est humilitas confessionis.] Sic & Tertullianus: [Exhomologesis, inquit, prosternendi & humilificādi hominis disciplina est, conuersationē iniungens misericordiæ illicē.] Sic D. Basilius: [Vult tui misereri Iudex, si post admissa flagitia humilem te & cōtritum inueniet. Iusuper si quæ clam cæteris & in arcano designasti, prodideris & eulgaris fratri citra ullum pudorē.] Et iterū alibi. [Is cui ligandi & soluendi tradita est potestas, videns summā eius qui peccauit cōfessionē, sit meritò clementior ad diminuē duni pœnarum tempus.] Deinde remediū contra peccatū, confessio est. Quod sciēs Dauid, ubi orans Deum dixisset; *Amplius laua me ab iniquitate mea*; subiunxit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper*. i. semper præ oculis habeo, moxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci*. Ideo ueniam à Deo fiducialiter petit, quia peccatum suū nō dissimulat, sed agnoscit & confitetur. De hoc remedio Tertullianus. [Ceruus sagitta transfixus, ut ferrū de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo, si excæcauerit pullos, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia. Peccator restituēdo sibi institutam à Deo exhomologesim sciēs præteribit illam?] Pulchrè ēt Orig. [Sicut ij qui habēt intus inclusam escam indigestam, aut humoris uel phlegmatis stomacho grauiter & molestè imminētia, si uomuerint, reuelantur; ita hi qui peccauerunt, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus ungentur, & propemodū suffocantur à phlegmate uel humore peccati. Si aūt ipse sui accusator sit, dū accusat semetipsum & confitetur, simul euomit & delictū, atque omnem morbi digerit causam. Tantum modo circumspice diligentius cui debeas con-

I.

Li. 1. epist. 3.

Mora. lib. 22. c. 13.

Lib. de pœnitent.

In Ps. 32.

Ca. 73. ep 3. ad Amphiloch.

Psal. 50.

Lib. de pę.

Hom. 2. in Psal. 37.

confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum cui debeas
Lib. 1. in Leuiticũ. causam languoris exponere.] Sic alibi scribit, [per pœnitentiã remissionẽ peccatorũ fieri, quũ non erubescit Sacerdos Domini indicare peccatũ:] ne quis putet eũ de alio medico loqui q̃ Ecclesiastico, & à Christo instituto. Nec aliter hũc
In Ps. 37. imitatus S. Ambrosius super illa verba, [Dolor meus in cõspectu meo semper. Non vult, inquit, latere sua delicta. Nã vt febres in alto sitæ non queunt mitigari; cùm foras erupe-
rint, spẽ afferunt desinendi: ita peccatorũ morbus, dũ tegitur, inardescit: si confessione proditur, euaporatur.] In hãc
Serm. 5. de lap. sententiã S. Cyprianus de sui tpis fidelibus, [Exhomologesim (inquit) peccatorum faciunt, salutarem medelã parare licet & modicis vulneribus exquirunt.] Ergo propter
2. medelam peccati, quatenus animæ vulnus est, cõfessio ista sacramentalis, tot Patrum iudicio, necessariò & fructuosè adhibenda est. Est & in confessione peccati sacramentali
In Ps. 37. pudor saluberrimus, & uerecundia extinguens peccatum. De qua sic Ambrosius: [Plurimum suffragatur reo verecunda confessio; & pœnam quam defensione euitare non possumus, pudore subeamus.] Valet quoque ad fugam
Apol. Dauid. ca. 9. peccati in posterum uerecunda confessio. [Quem commissi pudet (ait idem alibi Ambrosius) nescit postea tale aliquid committere, unde similiter erubescat.] De præpostero pudore non confitendi peccatum, in alia quadam Dominica
3. aliqua diximus. Magnum & illud est confessionis sacramentalis beneficium, quod ipsius Ecclesiæ & consilio &
Hom. 49. precibus plurimum iuuatur, qui Ecclesiæ præposito confitetur. [Agite pœnitentiam (ait Augustinus) qualis agitur in Ecclesia, ut orer pro uobis Ecclesia.] Sic Gregorius Ma-
Regist. lib. 1. epi. 24. gnus: [In compassione talem se, qui præest, exhibeat oportet, cui subditi occulta sua pandere non erubescant: ut uide-
Hom. 2. in Psalm. 37. licet eorum sordes exhortationis solatio & lachrymis orationis lauet.] Idem monet Orig. [Quære medicũ qui cõdolendi & cõpatiẽdi nouerit disciplinã; qui sciat infirmari cũ infirmante, flere cũ flente.] Quod Ambrosium fecisse, quũ
suorum cõfessiones exciperet, scribit in eius uita Paulinus. Idem de S. Eustachio, secundo Abbate Luxouiensi, & sancti Columbani discipulo, atque item de S. Hugone, Gratianopolitano Episcopo, in uitis ipsorum apud Surium memo-

moratur. Hanc cõfessionis utilitatem Leo Magnus tradit. [Sufficit (inquit) illa confessio quæ primùm Deo offertur, nunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat.] Denique Ambrosius adhortans ad hanc sacramentalem confessionem. [Fleat (inquit) pro te mater Ecclesia, & culpam tuam lachrymis lauet.] Porrò quum peccatum, inter cætera quæ adfert mala, cõscientiæ quædã sit perpetua carnificina: hoc acerbissimo stimulo confessio sacramẽtalis propriè liberat. Quemadmodum enim in tristibus & aduersis rebus humanis, expletur lachrymis, egerituq; dolor: & quod in amici sinum effundimus, eo promodum liberari videmur: similiter hic facit confessio. Vnde Cyprianus. [Exhomologesim, inquit, cõscientiæ faciunt, animi sui pondus exponũt.] Et uberius Augustinus: [Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumebat, Cruciabat te, requiescere non sinebat. Adhibet medicus fomenta uerborum: tu agnosce medici manum. Confitere. Exeat in confessione & defluat sanies.] Medicorum autem nomine intelligit Augustinus cum Origene, totaque antiquitate Sacerdotes. Sic scribit Origenes: [Christus quidem erat ἀρχιάτρος, primarius medicus, qui posset curare omnem languorem. Discipuli uerò eius, medici sunt, & post Apostolos in Ecclesia positi, quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est, quos voluit Deus in Ecclesia sua esse medicos animarum.] Hæc ille. Cæterum, in confessione sacramentali animam pœnitẽtis mirabiliter exhilari, quasique grauissimo pondere alleuari, quo prius premebatur, quotidiana fidelium experientia probat, qui confessionem hanc sacramentalem ea qua par est pietate frequentant. Est postremò & hæc confessionis huius sacramentalis maxima uirtus & fructus luculentus, quòd eam confessionem, quæ Deo necessariò facienda est, hæc inuitat, adiuuat, perficit. Tardi natura sumus ad peccatorum memoriam recolendam. Vocat te Ecclesia ad hãc confessionem sacramentalem. Paras te, & recogitas dies & actus tuos, peccata recolis, recolendo compungeris, compunctus Deo confiteris, quod absque hac occatione factu-
rus non eras. Rursum huius confessionis modus docet, quemadmodum apud Deum tua peccata confiteri debeas.

Epist. 80. aliàs 78.

De pœnit. lib. 2. c. 10. 4.

Simile.

Ser. 5. de lap.

Enarr. in Psal. 60.

Hom. 1. in Psal. 37.

5. Vtilitas.

1.

2.

Quem

3.

Vtilitates aliæ.

De frequẽtanda confessione. Dom. Septuages. cx. 4.

Rom. 2.

1. 2. 3. 4.

Quem satiè modum didicisses fortè nunquam, nisi Sacramentum hoc esset. Postremò perficit, quia nihil est aliud hæc sactamentalis confessio, quàm modus quidam, & determinatio eius quæ ad Deum fit: vt si hæc rectè instituatur, alteram rectissimè fieri necesse sit. Possunt & illa hoc loco ad confessionis sacramentalis admirabilem fructum annotari, quòd huius beneficio innumeræ ablatarum rerum restitutiones fiant; quòd plurimi è statu peccati exeãt, alioqui nunquam exituri; quòd alios hæc vna confessionis necessitas à multis peccatis retrahat; quòd subditos, & seruos in officio contineat, magnates & principes in salubérrima humilitate exerceat. Has & alias ob causas Dei sapientia Christus Dominus in hoc Euangelio remittendi peccata potestatem, & cõfessionem peccatorum sacramentalem, sine qua Ecclesia remittere non potest, pro sua infinita misericordia, & nostro incredibili bono instituit. Nũc ad tantum salutis nostræ medium subinde frequẽtandum, quæ mouere fideles possint, quædam tibi ex iam quæcunque in alia Dominica contra dilatores, & procrastinatores in causa salutis diximus, hic locum habent. Confessionem enim peccatorum sacramentalem, data confitendi oportunitate, & bona compunctione ac contritione præsenti, differre & procrastinare, aut quasi in annum expectare, grauis est dilatio, periculosa procrastinatio, sæpè etiam pernicioſa, de qua Apostolus dicit: *Tu secundùm cor impœnitens tuum thesaurizas tibi iram in die iræ.* Neque satis est dicere, te pœnitere, quia contritus es, & doles de peccato, emendationem proponens, confiteri autem necesse non esse. Aut enim illa tua contritio, ueri nominis contritio est, iustus & vehemens de peccato dolor; & tunc profectò non solùm data oportunitate confessarium adibis, sed etiam nõ data, diligenter quæres, ut pondus animi tui exponas, ut medici consilio utaris, ut Ecclesiæ preces obtineas, ut ius communicationis recipias (quæ omnia Patres citati superius loquuntur) aut non est vera contritio, sed leuis aliqua compunctio, quam attritionem scholastici Theologi uocant; & tunc illa tibi ad pacem cum Deo obtinendam nõ sufficit, nisi sacramentalis confessio accedat, quæ facit ex attrito contritum, id est,

est, vel quæ tuo dolori desunt, per claues Ecclesiæ, & beneficium redemptionis tibi applicatum, supplet; uel ipso actu sacramentali nouos motus & affectus in te sic excitat, ut contritus, & iusto dolore compunctus recedas, qui non nisi leuiter attritus accessisti. Quòd si uerò eadem est ratio confessionis peccatorum, quæ est apertionis morborum corporalium (sic enim ait sanctus Basilius in hæc uerba: [Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, quæ etiam in apertione uitiorum corporis: &, ut hæc nequaquam quibusuis temerè homines aperiunt, sed ijs tantummodo, qui rationem ea curandi tenent; sic peccatorum confessio fieri debet apud eos, qui ea possunt curare:] quam etiam comparationem tenent Origenes & Ambrosius supra citati) profectò si ille homicida sui censendus est, qui medico vulnus tempestiuè non aperit; erit quoque & is animicida, qui animæ suæ vulnera quàm primùm aperire & sanare detrectat. * Neque verò hos rarò confitentes quicquam excusat, quòd Ecclesia non nisi ad annuam confessionem suos obligat. Nam sicut in ueteri Lege præceptum illud. [Oculum pro oculo, dentem pro dente redder, limes uindictæ & furoris, non fomes erat,] ut sapienter exponit Augustinus: sic hoc præceptum Ecclesiæ, de annua confessione, limes negligentiæ est, non fomes. Hoc est, non prouocat, non hortatur, vel illa lex Mosaica ad uindictam & talionem; uel hæc lex Ecclesiastica ad supinam negligentiam confitendi: sed tum illa lex uetus uindictam limitat, ne ultra æqualitatem excedat; tum hæc lex Eccles. negligentiam terminat, ne ultra annum se extendat. Non quod annua confessio simpliciter cuiuis sufficiat, sed ne quis annuam excedere audeat. Ideo lex dicit: [Saltem semel in anno.] Ideo etiam tantæ negligentiæ pœnam grauissimam addit: [Vt semel in anno non confessus, viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.] Sed audiant isti Christi uerba in Euangelio. *Nisi* (inquit) *pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Similiter, ait, id est, repentino casu peribitis, sicut illi super quos cecidit turris Siloe, moxque parabolam subiungit de ficu infructuosa, de qua Dominus dicit: [Succide illam; ut quid terram occu-

In reg. breu. quæstio. 219.

* Annua confessio ab Ecclesia præcepta, non excusat à frequentatione. Contra Fausi. lib. 19. cap. 25

Cap. Omnis utriusque sexus.

Lucæ 13.

occupat?] Vnde D. Augustinus: [Iudicet se ipsum homo in peccatis suis propria voluntate dum potest, nec detrectet, aut differat, aut dubitet confugere ad claues Ecclesiæ.] Sic & D. Ambr. [Quid enim est cur differas? An vt plura peccata cõmittas? Ergo quia Deus bonus est, ideo tu malus? Aut diuitias bonitatis eius & patientiæ contemnis?] Qui pœnitentiam & conuersionem differunt, dicuntur in Scripturis [in cathedra pestilẽtiæ sedere,] vt D. Ambrosius illa verba exponit, & addit: [Sicut ij qui se in luto versant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur; ita qui semel se luto improbitatis asperserit, nisi ab eo velociter exiliat, grauius sibi sui decoris cœnũ per singulos dies lutulentæ conuersationis obducit. Noli ergo stare in peccato.] Hæc ille. Sic & Augustinus: [Hodie inest scrupulus, hodie sit cõfessio, hodie remũcietur scrupulo, hodie dimittatur, hodie laxetur. Non est ut dicas, Differt Deus veniã: tu noli differre medicinam tuã. Habes enim aliquid in animo quod te angit & sollicitat. Vtique si in domo esset lapis offendẽs oculos tuos, iuberes eum auferri de medio; maximè si aliquem paulo maiorẽ hospitẽ in domo tua esses recepturus. Cùm ergo Deum inuoces, & in te uocas; quomodo veniet ad te, cui locum, quo recipias, non mundasti?] Hæc ille. Si ergo quotidiana est Dei inuocatio, quotidiana debet esse animæ purgatio. Signanter dixit Sapiens: *Cogitationes iustorũ iudicia, consilia impiorum fraudulenta.* Iusti enim seueri sunt sui ipsorum iudices, & circa suos defectus perpetua exercẽt iudicia, ea dolore, confessione, satisfactione expiando. Impiorum cõsilia, emendationem de die in diem differendo, fallacia sunt, & quæ seipsos maximè fallunt. Vnde in hæc verba Gregorius: [Reproborum proprium est, semper præua agere, & nunquam quæ egerint retractare.] Sed hac in re quomodo seipsos fallunt, ostendit. [Sicut non sentimus quomodo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, & cætera. (hæc quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis) ita mens nostra, per momenta uiuendi, ipso curarum vsu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi uigilanti custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectusque pensemus.

Hom. 50. cap. 10.

Lib. 2. cap. vlt. de pœnit.

En. I Ps. 1. *Simile.*

Lib. de ouibus, cap. 6.

Simile.

Prou. 12.

Mora. in Iob. li. 25. cap. 6. *Simile.*

Hinc ergo, qui agendæ pœnitentiæ tempus prætermittit,

se ipsum perditè fallit, quòd paulatim crescentibus culpis, nec ea cognoscere, & multo minus per confessionem illis mederi potest. Ei igitur qui salubriter pœnitere & cõfiteri vult, non est diu differenda confessio. Peccatorum confessio est quasi animæ scopa, iuxta illud Dauidicum *Meditatus sum nocte cum corde meo, & excitabar, & scopebam spiritum meum.* Atqui domus quæ frequenter scopis purgatur, raras & modicas sordes habet, facillimeque uertitur: sin uerò rarò purgetur, innumeras sordes contrahit, nec nisi multo labore sordes auferuntur. nam & aqua multa aspergenda, ne, quo plus uerris, eo densiorem puluerem excites, qui & domum ipsam magis commaculet, & in oculos tuos inuolet, & in ipsum pauimentum recidat: & præterea interdum abradenda ferro terra, multaq; uis adhibenda. Eodem planè modo qui sæpius peccata confitetur, & pauciora habet quæ confiteatur, & facilius multo id præstat, quum & citius ea recordetur, & clarius à Deo illuminetur, & certius in singulis compungatur. At qui in menses aut annum differt, tam ingentem, ut plurimum, peccatorum molem condensat, &, vt loquitur Abacuc, *ita sibi aggrauat densum lutum*, ut nisi difficillimè aceruum illum explicet atque euoluat, nec sine magna lachrymarum copia utiliter confiteatur. Illis enim maximè tunc opus erit, ne puluis peccatorum sine tali compunctione potius iterum in oculos resiliat, mentemque magis commaculet, quàm purget. Peccata enim sine iusto dolore recordari, est peccati magis fomentum quàm remedium: quia ut *tristitia pœnitentiam in salutem stabilem operatur*: ita absque tristitia non nisi uoluptatem, ad confirmãdam iniquitatem, recordatio peccati generat. Nec lachrymis modò vtcunque asperis, sed acri etiam compunctione opus erit ut uera contritio confessionem integram atque legitimam eliciat.

Confessio animæ scopa. Pfal. 76. *Simile.*

Abac. 2.

Quemdmodum sunt nonnulli, qui cùm primùm uident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacuunt & perpoliunt, ut ad omnem usum paratus semper sit; alij semel in anno, alij nunquam, nisi sint in extrema necessitate constituti: unde sæpe accidit, ut, quum maximè necesse sit, gladium è uagina educere nequeant;

Pintus in Ezec. c. 21. *Simile.*

ex

ex quo efficitur, vt vtrumq; in sterquilinium proijciatur sic sunt nonnulli, qui quum intelligunt, animam crimine aliquo esse contaminatam, confestim se conferunt ad expolitorem, hoc est, ad confessarium, ut expurgetur, & expietur, & expoliatur; qui omnium & prudentissimè & salu berrimè faciunt: alij non nisi post annum, aut in extremo mortis periculo id præstant; quorum est acerba & periculosa conditio. Est porrò cõfessio quasi quædam rationum nostrarum supputatio inter nos & Deum, codexque rationarius dedebitis à nobis cum Deo contractis, vnde quotidie dicimus: *Dimitte nobis debita nostra.* Atqui ut ille mercator nunquam rem faciet, nec ille œconomus domino suo bonas rationes vnquam reddet, qui non nisi post annum de illis reddendis cogitat; sic profectò Deo non placet, suamque salutem in maximum discrimen adducit, qui non nisi post annum confitetur, data illi interim confitendi opportunitate, & peccatorum grauitate præsentem medelam postulante. Qui semel tantùm in anno in Paschate confitetur, & videns alios omnes ad confessionem pergere, vadit & ipse, ut mundetur cum alijs, quum toto anno præcedente dissolutam vitam agens, & crebrimè peccans, nullam eorum rationem subduxerit; similis est carbonario alicui, qui subitò in vrbem veniens, vidensque lotricem aliquam lintea mundantem, se celeriter tunica sua, cum qua longo tempore carbones coxisset, exuens, eam rogaret, ut, nulla interposita mora, suam quoque tunicam ita mundare uelit, sicut cætera lintea candidissimè lota cernit. Nam ut huic carbonario rectè responderet mulier, absurdum illum petere, quum tunica illa carbonaria non ita vnica lotione dealbari possit; sed uariam prius operam requirat, quàm ut ad pristinum suum candorem vestis ita diu denigrata redeat: sic superficiali illi pœnitenti responderi possit; *Denigrata est super carbones facies tua. Non potest tam citò Aethiops dealbari, nec varietates suas pardus tam citò immutare.* Magnam prius animi compunctionem, diligentem peccatorum supputationem, meliorem anteactæ vitæ rationem adferri oportuit. Contra istos pœnitentiæ dilatores pulchrè sic scribit Chrysostomus: [Peccantes non dolere, magis Deum indignari

Confessio codex rationarius.

Simile.

Simile.

Ierem. 4
Ierem. 13.

dignari facit & irasci, quàm peccare. Tu quidem hominẽ exacerbans, & amicos, & uicinos, & ianitores rogas, & pecunias impendis, & multos absumis dies accedens & supplicãs. Deo autem exacerbato, oscitamus & recedimus, & delicijs ac ebrietati uacamus? Quomodo non inde magis eum irritamus?] Dedit igitur Christus Redemptor Ecclesiæ suæ remittendi peccata potestatem; sed dedit & retinẽdi: ut intelligamus, ad remissionẽ consequẽdam, magnam ex parte nostra diligentiam requiri. Neque enim remittit aut retinet Ecclesia prout vult, sed prout pœnitentes suos venia dignos aut indignos animaduertit: quare confessionem delicti necessario flagitat, & ad frequentem confessionem sedulò hortatur. Vide etiam quædam huc pertinentia in Domin. 3. Quadragesimæ, textu 1. circa *damonium mutum*.

Ho. 46. ad pop. Ant. *Simile.*

5. Thomas, unus de duodecim, non erat cũ eis quando uenit Iesus.

Locus moralis de bonorum consortio ac societate diligenter retinenda. Si Apostolus iste Thomas cum cæteris adfuisset, quando Christus, ingrediens ianuis clausis, ostendit illis manus & latus, cum cæteris haud dubiè Christi resurrectionem credidisset. Sed quia cum eis non erat, Christi apparitione & consolatione caruit, ideoq; in incredulitate solus incidit, cæteris credentibus; quia solus abfuit, cæteris in unum congregatis. Adeò ualet quod Scriptura dicit: *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.* Et iterum: *Qui cum sapientib. graditur sapiens erit: amicus stultorũ, similis efficietur.* Et rursum: *Si videris sensatũ, exigila ad eũ, & gradus ostiorũ illius exterat pes tuus.* Nec huius rei exempla in Scripturis desunt. *Benedixit Dominus domui Aegyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædib. quã in agris cunctam eius substantiam.* Quid, quod Saul ipse & impius, & impiè agẽs, Dauidem persequens, ubi ad locum uenit ubi erat cuneus prophetarum *factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediẽs, & prophetabat cum cæteris coram Samuele.* Eliseus Prophe ta quum a Ioram Rege impio rogaretur ut pro eo contra Moab

Consortia bonorum.

Psalm. 17.
Prou. 13.
Eccli. 6
Gen. 39.

3. Reg. 19.

4. Reg. 3. Moab Deum deprecaretur, respondit illi: *Viuit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Ita propter Iosaphat Regem iustum, Ioram Rex impius seruatus est. Certè & Petrus a discipulis seiunctus, & in atrio Caiphæ solus, Christum negauit. Loth ab Abraham seiunctus, multa pertulit incommoda. 1. à Barbaris captus est. 2. facultates eius in Sodomis accensæ sunt. 3. Incubriatus, stuprum duabus filiabus intulit. Appositè D. Basilius: [Quemadmodum suauia aromatum odoramẽta prius quiddam per aerem continentem spirant, quibus præsentes recreantur: ita uir bonus toti sibi commorãtium contubernio salutaris & iucundus est.] Extincti carbones, ardentibus admixti, statim ardebunt. Accede ad tirionem ardentem, hominem iustum; uirtutis ignem citò cõcipies.

In hom. in Gordianũ Mart.

Matth. 17 *Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo* (ait Christus) *ibi ego sum in medio eorum.* Ergo in societate bonorũ inuenitur Christus. Crates, Stilbonis auditor, quum uidisset adolescentem secretò ambulantem, interrogauit quid illic solus faceret. Cui respondenti, Mecum loquor, dixit Crates: [Caue, rogo, & diligenter attende, ne cum homine maligno loquaris.] Censuit homine solo nihil periculosius; nisi magna ipse sit uirtute præditus. Vnde illud alterius sapientis: Homo solitarius aut Deus, aut bellua. Plura huc pertinentia uide in alijs Dominicis.

Sen. lib. 1. epist. 10

Do. 6. post Epip. text. 3. & Do. 3 post Pent. text. 1.

EVANGELIVM DOMINICAE II. POST PASCHA.

Ioan. 10. *DIXIT Iesus Pharisæis: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, et dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius*

est, & nõ pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meã pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet vnum ouile, & vnus pastor.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ego sum pastor bonus.* De pastorali Christi Redemptoris dilectione, cura, labore.

2. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* De officio boni pastoris, & duplici eius charitate.

3. *Mercenarius uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit.* De mali pastoris uitijs, & defectibus.

4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.* De veris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit.

5. *Et oues meæ cognoscunt me.* De cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria.

6. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.* De cumulatissima, & longè maxima Christi Redemptoris in nos, & nostra erga illum dilectione.

1. *Ego sum pastor bonus.*

LOcus moralis de pastorali Christi Redẽptoris dilectione, cura, labore. Hoc enim pastoris vocabulo significat Christus, quantum nos diligit, quam curam nostri habet, quãto labore salutem nostram procurauerit. Quæ tria paucis uerbis explicabimus. Primùm hoc ipsum dilectionis est, quòd non ab illis quæ dominium, potestatem, iudicium significant, se denominat Christus, non Creatorem cœli & terræ, non iudicem viuorum, & mortuorum, non Regem regum, & Dominum dominantium, sed ab eo quod amorem notat, & dilectionem sonat. Sicut alias dixerat; *Ego sum lux mundi; panis uita; uitis uera; uia, ueritas, & uita;* quæ omnia bonitatem dicunt, & benefica nomina sunt, sic in hoc Euangelio *Pastorem* se nuncupat,

Christi in nos dilectio.

Ioan. 8. 6. 15. 17.

& *Pastorem bonum*, benignum, amantem ouium suarum, diligentem, industrium, laboriosum. Deinde dilectionē pastoralem sequentia verba declarant: *Ego animam meam pono pro ouibus meis.* De quibus mox aliqua dicētur. Rursum quanta hæc dilectio, quòd in cibum & potum seipsum nobis dederit? De qua re sic appositè Chrysostomus: [Quis pastor oues pascit proprio cruore? Et quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradūt nutricibus. Hoc aūt ipse nō est passus; sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.] Et alibi de hac sua in nos pastorali dilectione Christū loquentē sic introducit: [Parētes sæpenumerò liberos suos alijs aleudos dederūt: ego aūt meā carne alo, me uobis exhibeo, omnibus fauco, omnibus optimā de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura Vester ergo frater esse volui, & cōmunicaui carnem propter vos, & sanguinē: & per quæ vobis coniunctus sum, ea rursus vobis exhibui.] Hæc est in hoc genere Christi dilectio plusquam pastoralis. Porrò alij pastores, vt ab ouibus suis magis diligantur, vestes suas humanas interdum deponūt, & vellus ouinum induunt, eoq; vestiti per agros incedūt. At Christus pastor sic oues suas dilexit, vt, *quum in forma Dei esset, seipsum exinaniuerit, formā serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, cū hominibus conuersatus*, hominū salutem operatus fuerit. Porrò Christus est ille bonus pastor, qui cùm haberet oues nonaginta nouem, id est, nouē ordines Angelorum, decies multiplicatum: tamen ullis relictis, *venit ad vnam quæ perierat*, genus humanum, *donec inueniret eam: & quum inuenisset eā, posuit in humeris suis gaudens*, &c. Venit enim *ad oues quæ perierunt domus Israel*: & in hoc Euāgelio dicit, quòd *adhuc alias oues habet, quæ non sunt de hoc ouili* filiorum Israel secundum carnem, *quas etiam oportet illum adducere.* Est hic ergo bonus pastor, qui non solùm ouem perditam quærit, sed & ouile suum, alijs emptis ouibus, (*empti enim sumus pretio magno*) vehementer amplificat: ut tam Gentium, quàm Iudæorum illa vox sit: *Ipse Dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius.* Hæc fuit Christi erga nos dilectio pastoralis. Sed nunc vide quantam nostri curam hic

Ioan. 10.

Ho. 60. ad pop. Ant.

Ho. 45. in Ioan.

Simile.

Philip. 2.

Lucæ 15.

Matt. 15. Ioan. 10.

1. Cor. 6.

Psal. 99.

hic pastor noster Christus gerat. Hoc ut Christus exprimeret, comparat se gallinæ, pullos suos congreganti, qua nullum est sollicitius animal, nec magis tenerè suorum amans: quod tribus modis manifestum facit; uno quòd sub alis suos illos perpetuò fouet, altero quòd voce propriè materna illos assiduè congregat, tertio q; æquè vnum pullum ducens, sollicita est, ac si decem duceret. Nec enim illa voce, nisi dum pullos habet, utitur; nec alia ferè auis, nisi perdix & phasiana, quæ siluestres quædā gallinæ sunt, ita pullos suos congregat. *Quoties*, (inquit,) *volui vos congregare, quemadmodū gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluistis?* Vox Christi congregantis nos sub umbra alarum suarum est illa: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Item illa vox quum in tēplo clamauit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Rursum illa: *Ego sto ad ostium, & pulso. Si quis aperuerit mihi, introibo, & cænabo cum illo.* Sed & eius uox est, quum per Prophetas suos olim loquebatur: *Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos in brachijs meis, & nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, & declinauit ad eum, ut vesceretur*, id est: Sicut arator, diurno labore finito, aufert iugum ab ore bouis, ut uescatur; sic ego meorum labores medijs consolationibus recreo illo, & perpetuam eorum curam habeo. Christi etiam pastoris nostri uox apud Prophetā est, ubi de populo suo futuro dicit: *Ego ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio eius.* Est enim in medio nostri hic bonus pastor noster, sicut rex in medio apum, ut omnes dirigat; sicut sol in medio cœli, ut cæteræ stellæ ab eo lumen accipiant; sicut centrum in medio circumferentiæ, ut omnes lineæ ab eo dependeant; sicut magister in medio discipulorum, ut omnes ab eo discant; denique sicut pastor bonus in medio ouium, qui absque acceptione personarum omnes æqualiter amat, omnium salutem procurat, omnibus iustitiam administrat. Porrò in modum gallinæ æquè de unoquoque sollicitus est, ac de omnibus, iuxta illud Pauli: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ex hac cura pastorali Christus in terris quidem quum

Christi cura pastoralis.

Matt. 23.

Matt. 11.

Ioan. 7.

Apocal. 3.

Simile.

Zachar. 2.

Similia.

Actor. 3. esset, *pertrãsiit benefaciendo, & sanando oẽs oppressos à dia-*
Matt. 28. *bolo*, ut Petrus dixit; nunc autẽ in gloria Patris, *nobiscum*
tamen est *omnibus diebus, usq; ad consummationem seculi*,
vt ipsemet profitebatur: nempe per gratiam suam, per sa-
Ephes. 4. cramenta salutis, *per alios pastores, & doctores*, quos Eccle-
siæ suæ dedit, deniq; per Spiritum Sanctum suum, quem
Ioan. 17. misit in corda nostra, *ne relinqueret nos orphanos*, abiés ad
*Dom. 4. Patrem. Sed de hac cura, & prouidentia Dei paterna erga
post Epip. nos, iam in alijs *Euangelijs aliqua diximus. Est præterea
text. 2. Christus pastor bonus, quia non solùm magna dilectione,
Dom. Se- & ingenti cura, sed etiam multo labore salutem nostram
ptuag. tex. procurauit. *Non enim corruptibilibus auro & argento, sed*
1. *pretioso sanguine suo redemit nos à uana conuersatione*
Christi la- *stra*. Vide super Dominicã Quinquagesimæ, text. 2. *Peram-*
bor pasto- *bulabat quoq; uicos, & castella, prædicans Euangelium re-*
ralis pro *gni*, vt oues errantes salutari cibo pasceret, & *dispersa con-*
ouium sa- *gregaret in unum. Eratis sicut oues errantes, sed cõuersi estis*
lute. *ad Episcopũ, & pastorem animarum uestrarũ*. Iacob sic La-
1. Pet. 2. ban auunculũ suum, cuius oues multis annis pauerat, allo-
Genes. 31. quitur. *Viginti annis fui tecum. Oues tuæ, & capræ steriles*
non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi. Nec captum à be-
stia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam. Quicquid fur
to peribat, à me exigebas. Die nocluq; æstu urebar, & gelu fu-
giebat q; somnus ab oculis meis. Bona & laboriosi pastoris hę
voces erant. Sed multo verius ac fortius hæc oĩa Christus
Dominus Deo Patri, cuius oues pascerebat, dicere põt: Tri-
ginta tribus annis in summa paupertate, & humilitate ser-
uiui tibi. Ne oues tuæ steriles essent, cęlesti doctrina eas di-
Ioan. 18. ligenter paui, *Docens in synagogis, & in templo, quò omnes*
conueniebant: sed & admirandis operib. atq; exẽplis, vt fru
ctus bonorum operum facerent, instruxi. Omne damnum
quod infernalis lupus illis intulit, ego in corpore meo per
Esaiæ 53. solui, *portans iniquitates eorũ*, vt *liuore meo sanarentur, &*
disciplina pacis eorum, id est, disciplina, per quam illi pacẽ
apud te consequerẽtur, tibi reconciliari, teq; placato, *super*
Ioan. 16. *me esset*, & super corpus meum. *Neque perijt ex illis quis-*
quam quos dedisti mihi, nisi filius perditionis, id est, qui scip
Matt. 8. sum perdidit. Vt gregem tuum seruarem, æstu & gelu ur-
gebar, *non habens ubi reclinarem caput meũ*. Somnus que-
que

que fugiebat ob oculis meis, dum *pernoctarem in monti-* Lucæ 6.
bus in oratione Dei. Sed & ultra hæc omnia pasco illos in
perpetuum meo proprio sanguine; & carnem meam illis
manducandam in Sacramento sempiterno reliqui. Quod
ut facerem, prius in cruce sanguinem fudi, & carnem meã
crucifigendam dedi: non ferens interim ut quisquam ex
meis tangeretur, nec ipse Petrus, etsi vni ex satellitibus, qui
ad me capiendum venerant, auriculam gladio abscidisset.
Torcular calcaui solus, nec erat de gentibus vir mecum. Hęc Esaiæ 63.
& alia innumera de suis pro nostra salute laboribus hic bo
nus pastor dicere poterit, non *tumens iurgio propter ingra-*
tum Laban, ut Iacob; sed plenus zelo, & ardens dilectione
propter nos ingratos, qui tanti Pastoris dilectionem admi-
rabilem, curam & sollicitudinem ingentem, labores ma-
ximos, debito amore & obsequio non prosequimur. Hæc
Pastoris Christi consideratio, magnas in nobis naturæ di-
lectionis flammas accendere debet. Monet nos Zacharias
Propheta: *Si bonum est in oculis uestris, afferte mercedem* Zach. 11.
meam: & si non, quiescite. Nempe prædixerat apud Pro-
pheram Deus, quod Iudæos desereret, dicens: *Non pascam*
uos. Quod moritur, moriatur, & quod succiditur, succida-
tur. Moxque ad Gentes sermonem conuertens, quos *pau-*
peres gregis ibi uocat Propheta, mercedem sui laboris petit.
Sed quænam hæc merces est? Non certè illa, de qua sta-
tim subiungit Propheta, Iudæorum impietatem subsan-
nans: *Determum pretium quo appretiatus sum ab eis: & tu-*
li triginta argenteos, & proieci illos in domũ Domini. quod
fuit pretium proditori Iudæ datum. Et sic qui impiè ac
flagitiosè viuunt, simili pretio ac mercede Christi labores
compensant, quod sic alius Propheta expressit: *Si interro-* Ierem. 23.
gauerit populus iste, Quod est onus Domini? dices: Vos estis
onus Domini. Proijciam quippe uos, dicit Dominus. Nem-
pe onus Domini sunt qui impiè agunt, quos in magna pa-
tientia sustinet. Sed merces Domini est, ut eius uoluntatem Ioan. 10.
faciamus, ut simus oues obsequentes. *Oues* (inquit) *meæ*
uocem meam audiunt: alienum autem non sequuntur, sed
fugiunt ab eo. Interrogat Propheta: *Quid retribuã Domi-* Psal. 115.
no pro omnibus quæ retribuit mihi? moxque respondet:
Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Hæc est perpetua commemoratio mortis Dominicæ, & laborum Christi pastoralium grata recordatio. Sed sequitur præterea. *Vota mea Domino reddam coram omni populo eius.* Vota videlicet quæ in baptismo omnes emittimus, de Satana abrenunciando, qui alienus ille est, quem sequi non debemus.

2. *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.*

Boni pastoris officium.

LOcus moralis de officio boni pastoris. Quum enim se bonum pastorem Christus uocasset, ante quam, quid ipse facturus sit, exponat; ostendit quid sit demum esse bonum pastorem, & quid esse mercenarium, qui non est bonus pastor. Dicit ergo bonum pastorem, & hoc nomine dignum illum esse, qui sic oues ipsi commissas diligit, ut non solùm (quod in præcedentibus docuit) *uocet eas nominatim*, id est, singulorum curam habeat, & *agnoscat uultum pecoris sui*, vt alia Scriptura dicit; nec solùm *ut educat eas*, scilicet ad pascua idonea, *ut sit potens exhortari in doctrina sana*, quod Paulus pastori præscribit; nec deniq; tantùm *ut ante eas uadat*, bonis exemplis præluceat, factus *forma gregis ex animo*, vt Petrus loquitur: sed etiam ut, vbi res id postulat, uitam & sanguinem pro salute gregis fundere non dubitet. Hæc autem tanta obligatio ex duplici charitate oritur, unicuiq; pastori prorsus necessaria. Prima charitas erga Christum est, altera erga proximum, & oues ipsas, quarum curã susceptt. De priori Christus ad Petrum dicit: *Diligis me plus his? Pasce oues meas.* Quæ verba considerans D. Chrysostomus, [Quũ de Ecclesiæ, (inquit) præfectura agitur, illi soli in mediũ prodeãt, qui ita charitate reliquis excellunt, quantũ corporis magnitudine Saul reliquũ populum superauit, quum in Regem crearetur.] Erat aũt ab humero, & sursum omnibus excelsior. Fieri.n. non põt, ut Christi officio bene fungatur, qui Christũ præ cæteris nõ diligit. Christus medicus animarũ nostrarum fuit. [Medicinæ aũt, quam Christus attulit, ministri, & cooperarij sumus (ait Gregorius Nazianzenus) quotquot alijs præponimur. Quẽadmodum aũt familiæ ministri medicorum (ait S. Chrysostomus) quo erga dominos suos beneuolentia maiore afficiuntur, eo pluribus verbis in solandis ægris vtuntur, eo sollicitiùs & curiosiùs circa ægrũ satagunt, sic in animarũ cura pastores.] Debet ergo pastor, vt Christi personã gerit, sic Christi uiscera induere: vt sit *cibus eius*, i. sola voluptas, *facere uoluntatem eius qui misit eum, ut perficiat opus eius*, sicut Christus de seipso loquitur. Sic. Paul. *Quotidie morior propter gloriam uestram, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.* Et iterum: *Non quaero, quæ uestra sunt, sed uos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filij. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus uestris, licet plus uos diligens, minus diliger.* Hic est alius bonus pastor, qui verè potuit dicere: *Imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Reges terræ non nisi eos prouinciarum suarum gubernatores & Proreges constituunt, quos sibi fidelissimos, & honoris regij studiosissimos arbitrantur: Ideoque, quantum fieri potest, sanguine sibi coniunctissimos præficiunt. Similem Christus affectum ab eis, qui eius vicem in terris tenẽt, postulat. Altera huius obligationis radix est charitas, qua erga ouile ipsum præditus esse pastor debet, & habere viscera Pauli sic loquentis. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* Vnde D. Chrysostomus: [Nullus sic sua defleuit peccata, sicut Paulus aliena. Ideo optat anathema esse pro fratribus suis in carne. Vnde acerbius tulit illos non saluari, quàm seipsum perire.] Huius etiam effectus & illa verba sunt: *Quid eligã ignoro, coarctor autem è duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius. Permanere autem in carne necessarium propter uos. Et hoc confidens scio, quia manebo & permanebo ad profectum uestrum, & gaudium fidei.* Ecce in tali cõflictu, ubi hinc summum bonum suum, totaque beatitudo, illinc ouium utilitas stabat, uicit amor ouium. Sic Diuus Martinus, Turonensis Episcopus, morti proximus, flentibus circum se suis, & dicentibus: [Cui nos pater dere linquis? inuadent gregem tuum lupi rapaces;] sic orat ad Dominum [Domine, si populo tuo sum adhuc necessarius, non recuso laborem.] Certè in quibus sunt flagrantis charitatis indicia, eos Deus ad officium pastorale vocare solet;

De prouidẽtia Dei serm. 1.

Ioan. 4.

Exemplũ.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

1. Cor. 11. Simile.

2. Cor. 11.

Hom. 2. de laudibus Pauli.

Philipp. 1.

Exemplũ.

Seu. Sulpi. in uita eius.

Ioan. 10.
Prou. 27.
Ioan. 10.
Tit. 1.
Ioan. 10.
1. Petr. 5.
Ioan. 21.
Lib. 2. de Sacerdotio.
In Apolog.
Simile.

Contra Fauſt. lib. 22. c. 70.

de Moyſe, de Petro, & de Paulo his uerbis, notauit S. Aug. [Petrus poſt percuſſum gladio Malchum, factus eſt paſtor Eccleſiæ. Moyſes, poſt percuſſum Aegyptium, quem abſcõdit in ſabulo, factus eſt Rector Synagogæ. Pauli ſæuitia, Eccleſiam perſequentis, ſilueſtre erat uitium; ſed magnę ferti-

Exemplũ. Chry. lib. 2. de Sacerdotio.

litatis indiciũ.] Hæc ille. Chryſoſt. amicum ſuum Baſilium fraude quadam ad Epiſcopatum ſuſcipiendum induxerat. Eius rationem hanc poſtea reddit, eò quòd perelitãtem in iudicio amicũ ut liberaret, in media pericula ultrò ſe cõiecit, ne quidem ab amico rogatus; alijsque hoc eius factum poſtea improbantibus, reſpondit: [Ego aliter amare nõ didici.] Hinc enim coniecturam accepit Chryſoſtomus, eum

Ioan 21.

non ſecus oues Chriſti amaturum, quàm amicum dilexerat. Hæc igitur gemina dilectio, Dei & proximi, non vulgaris, ſed ardens, & *præcæteris*, ut Chriſtus à Petro requiſiuit, fortitudinis paſtoralis radix & fundamentum eſt, quæ facit ut animam ponant pro ouibus ſuis, quoties uel Dei gloria, uel ſalus ouium id poſtulat. Huius fortitudinis paſtoralis exempla aliqua in alia Dominica protulimus. Sed excelluit in hoc genere S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui mortẽ minitãte ſicario [Ego uerò (inquit) pro Dño meo mori paratus ſum, ut Eccleſia Anglicana meo ſanguine pacem & libertatem aſſequatur.] Quod & factum eſt.

Do. 2. Aduẽt. tex. 9. Exemplũ. In uita eius apud Surium, & in noſtro Apologetico.

3. *Mercenarius autem videt lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit: quia mercenarius eſt, & cæt.*

Mercenarius quis.

LOcus moralis de mali paſtoris uitijs & defectibus. Hunc mercenarium Chriſtus uocat, quia ſolum præſentem mercedem ſui laboris reſpicit, ouium ſalutem non reſpicit. Quum paſtor proprias oues paſcit, earum maximam curam habet, quia ad eum pertinent. Qui alienas oues mercede conductus paſcit, quia non ſunt propriæ oues, frequenter eas ita negligit, ut uenienti lupo, aut alijs periculis, obijcere ſe nolit propter ſalutem ouium. Iacob paſcebat oues auunculi ſui Laban, non proprias. Dauid paſcebat oues patris ſui Iſai. Moyſes paſcebat oues ſoceri ſui Ietro. Et tamen mercenarij in ſenſu Chriſti

ſti non erant, ſed tanquam proprias ſic paſcebant eas. Omnis paſtor Eccleſiaſticus paſcit oues Chriſti, non ſuas: officio quidem, cura, commiſſione, dilectione ſuas, adeoque proprias, vt Chriſtus hic loquitur; ſed proprietate nõ ſuas, at Chriſti, qui *ſuo ſanguine eas acquiſiuit*, factus propterea *Caput ſuper omnem Eccleſiam*. Mercenarius ergo hic dicitur, qui affectu talis eſt, *qui* (vt ait hic Chriſtus) *non eſt paſtor*, affectu ſcilicet, etſi officio; *& cuius oues non ſunt proprię*, affectu nempe & dilectione, etſi officio ſint propriæ, quod alijs uerbis expreſſit, dicens: *Quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus*: id eſt, non curat ouium ſalutem, ſed ſuum commodum. Eſt itaque mercenarius hoc loco ſicut aduocatus conductitius, ſed auarus, qui clientis cauſam perfunctoriè agit: quia non pertinet ad eum de cauſa, ſiue cadat, ſiue obtineat. Bonus paſtor eſt ſicut ipſemet reus, ſuam ipſius cauſam acerrimè agens; ideoque omnem ſibi factam iniuriam ſtudiosè amplificans, & omnia iuris remedia diligentiſſimè inquirens. Hunc mercenarium deſcribit Ezechiel: *Lac comedebatis, & lanis operiebamini, gregem autem meum non paſcebatis.* [Quiſquis enim (ait Auguſtinus) ita Præpoſitus eſt, ut in eo quod Præpoſitus ſit gaudeat, & honorem ſuum quærat, & commoda ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit, non oues, & mercenarius eſt.] Eſt autem hic mercenarius duplex. Alter ex fine & occultus, alter apertè flagitioſus. Ex fine & occultus eſt, qui ſpe lucri aut honoris paſcit; ſed ſine ſcandalo viuit. De hoc dicit Chriſtus quòd *non eſt paſtor*, id eſt, ait ſanctus Gregorius, [Paſtoris nomen non meretur, quia plus terrenam ſubſtantiam quàm oues diligit.] De iſtis dicit Apoſtolus, quòd per occaſionem Chriſtum prædicant, non propter bonam voluntatem, & ex charitate. Docet autem per occaſionem, non caſtè (ait Auguſt.) qui propter ſua commoda, ſiue pecuniæ, ſiue honoris & laudis humanæ, id facit. De iſtis ait S. Hier. [Ignominia eſt omniũ ſacerdotum, proprijs ſtudere diuitijs.] Magna ſanè ignominia, quia facit eos ex bonis paſtoribus turpes mercenarios. Nec ignominia hęc tantũ eſt, ſed & magna ſtultitia. Bonus enim paſtor & temporale cõmodũ accipit, quia meretur, (*Dignus eſt enim operarius mercede ſua*) & mercedẽ quoquę

Simile.

Ezech. 34

Mercenarius duplex.

Lucæ 10.

Hom. 14. ſup Euãg.

Phil. 1.

De uerb. Do. ſerm. 49.

Epiſtol. ad Nepotianum.

que æternam non amittit, quia ad necessitatē illud accipit, non ad cupiditatem; nec principaliter illud quærit, sed il-

Matth. 7. 1. Pet. 5. lud omne sibi adijci intelligit, & non nisi per accidens dari: ideoque, *quum apparuerit Princeps pastorum, percipiet immarcessibilem gloriæ coronam.* Sed mercenarius ita bonum & commodum suum temporale auidè prosequitur, vt propter illud unum perdat alterum, & propter vilius perdat excellentius, & propter momentaneum perdat æternum. Duo fratres, quorum maior natu ex legitima uxore, minor ex concubina natus fuerat, mortuo communi parente, hæreditatem ex loci consuetudine sic diuiserunt, ut sortibus iactis alter hæreditatem diuideret, facta diuisione eligeret alter. Quum super natu maiorem sors diuidendi cecidisset, posuit ex una parte totam hæreditatem, quo ad omnia bona tam immobilia quàm mobilia: ab altera parte posuit concubinam, quæ in partem hæreditatis cesserat. Minor natu, carnali amore ductus, matrem concubinam eligit, hæreditate tota excidit. Sic mercenarius, sic quilibet animalis & carnalis homo, auarus, ambitiosus, luxuriosus, ut carni & carnalibus bonis adhæreat, amittit cælestia. Capo, si in ventre deplumetur, pullos gallinaceos libenter alet; non amore pullorum, sed vt ab illis calefiat. Sic mercenarius pastor, filios spirituales ad se colliget & fouebit: non ex amore ouium, sed ut plumis eorum, & bonis temporalibus calefiat ac foueatur.

Simile.

Alterum genus mercenariorum describit Christus, quum

Matth. 24. Tract. 46. in Ioan. de Pharisæis diceret: *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Mercenarios enim nostros* (ait Augustinus) *in his uerbis designauit.* Vterque iste mercenarius *videns lupum venientem*, siue ille hæreticus sit, rapiens gregem, & mactans ac perdens, siue malus ac improbus sit, qui aut terrore, ut potentes, impediunt, ne liberè data potestate utantur; aut blanditijs & muneribus, ut adulatores, corrumpunt, ut officium suum negligant: siue denique diabolus sit, qui oues ad peccandum induxit: *fugit, & dimittit oues.* Nihil prorsus durum pati, nullam rei familiaris, aut honoris iacturam subire vult. Ideo adhuc *venientem lupum fugit*, non expectat donec ueuerit, donec tum aliquam intulerit

Stat post principia, primus in fuga, postremus in prœlio: nempe hunc lupi uidere priores, & magis mutum quàm piscem reddidere. *Canis enim mutus est, nō valens latrare,* Esaiæ 56. sed attentus ad offam. De his Ezechiel: *Quasi vulpes in desertis Prophetæ tui Israel erant.* Rectè hypocritæ mercenarij vulpes vocātur. Nam ut vulpes non nisi domesticis auibus insidiatur, gallinis, pullis, anseribus, anatibus; sic isti mercenarij hypocritæ familiares suos maximè decipiunt: & ut in vulpe sola pellis aliquid ualet, caro ad nihil est vtilis; sic hypocritæ mercenarij exteriora magni æstimātur, interiora nullius sunt pretij. Sequitur in Ezechiele: *Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prœlio in die Domini.* Sed vberius Zacharias Propheta: *Dixit Dominus ad me; Adhuc sume tibi uasa pastoris stulti.* De hoc enim docendi genere in alia Dominica diximus. Sunt autem vasa pastoris stulti, vas oleo vacuum, pera absque cibo, fistula rauca, quæ vix possit audiri, baculus ferreus, qui vno ictu miseram ouem interficiat. Ideō subiungit Propheta: *Quia ecce ego suscitabo* (id est, suscitari permittam in pœnam peccati) *pastorem in terra, qui derelicta non uisitabit* (suis uidelicet commodis & voluptati totus deditus) *dispersum non quæret,* quia fistulā raucam habet, quam oues audire nequeunt; *& contritum non sanabit,* quia oleum secum non tulit; *& id quod stat, non enutriet,* quia peram uacuā habet; *& carnes pinguiū comedet,* suo soli honori studens: *& ungulas eorum dissoluet,* baculo ferreo percutiens, oīa faciēs *potius ad destructionē, quàm ad ædificationem,* &, contra id quod de Christo pastore bono Esaias scribit, *clamabit quidē, vt audiatur foris vox eius, eritq; tristis ac turbulētus, et acceptor personarū, & calamum quassatum conteret, & lignū fumigans extinguet.* Hoc enim facit baculus ferreus pastoris stulti, qui non (vt de Christo Principe pastorū dicitur) *in ueritate educet iudicium;* sed sine iudicio facit iudiciū, potentioribus parcēs, tenuiores emungēs. Dat veniā coruis, uexat censura columbas. Ideō ad hunc pastorem stultū sic adhuc loquitur Prophera: *O pastor & idolū, derelinquens gregem?* Verè idolū talis stultus pastor est: *Os enim habet, & non loquitur, oculos habet, & nō uidet; aures habet, & nō audit; pedes habet, &*

Esaiæ 56.

Ezech. 13 *Simile.*

Zacha. 11 Dom. I ramis Palm. tex. 3.

Psal. 113.

non

non ambulat, vt officium faciat. Solũ manus habet ut mu-
nera palpet, vt lac & lanã accipiat. Sed nec loquitur sanam
doctrinam, nec uidet peccata populi sui, nec audit, quere-
las innocẽtum, nec pedem mouet ut disciplinam Ecclesia-
sticam seruet. Quare sic Propheta Zacharias cõcludit: *Gla-
dius super brachium eius, & super oculum dexterum eius.*
Gladius Dei uindictam significat. Ille super brachiũ dex-
terum: & oculum dexterum cadet, quia omnia siniſtrè &
prauè faciet, omnia siniſtrè & prauè videbit. *Brachium eius
ariditate siccabitur*, vt nullum opus fructuosum exerceat:
& oculus dexter eius, qui fidei oculus est, vt supra explicue-
mus, rectiqúe iudicij, *tenebrescens obscurabitur*. Ita videli-
cet *cæcus cæcum ducet, & ambo in foueam cadent*: & (ut
alius Propheta dicit:) *Erit sicut populus sic Sacerdos*. Sicut
populus omnium rerum ignarus est, sic erit & stultus pa-
stor ac mercenarius. [Ecce enim (ait ad istos mercenarios
Augustinus) lupus oui guttur apprehendit. Diabolus fideli
hæresim, adulterium, ebrietatem persuasit. Tu taces, nõ in-
crepas, ne fortè offendas. O mercenarie, lupum venientem
uidisti, & fugisti. Respondet fortè: Ecce hic sum, nõ fugi.
Fugisti, quia taceuisti: tacuisti, quia timuisti:]timuisti, quia
tua commoda quæsiuisti. Certè Christus pastoribus Eccle-
siæ suæ futuris dixit: *Ecce ego mitto uos sicut oues in medio
luporum*. Quasi diceret: Non deerũt lupi qui uobis & gre-
gi uestro insidiabũtur. Hostes & insidiatores habebitis. Nec
uolo tñ ut fugiatis. Pulchrè Chrysostomus. [Quis unquam
pastor mittat oues in medio luporum, & non magis, si vi-
derit lupos, congregat oues, & abigit lupos? Sed bene est q
non dixit. Ite in medio luporum; sed dixit: Ego mitto uos
in medio luporum. Vos infirmi; sed qui mittit uos potens
est.] Mittit Christus; & qui misit, non solùm potestatẽ de-
dit pascendi, sed & robur ac gratiam lupos omnes forti-
ter abigendi. Sancti Episcopi non uerbo tantùm, & prædi-
catione, sed morte quoque sua ac passione lupos uicerunt.
De qua re sic Augustinus in concione ad populum: [Locus
iste, quando B. Martyris corpus percussum est, plenus lupis
erat. Sed uicit tot lupos una ouis capta, & impleuit locum
ouibus una ouis occisa.] Pastor ergo, ne mercenarius fiat,
solam missionem suã cõsideret, quis eum misit, ad quid, &

Matth. 13.
Esaiæ 24.

Tract. 46. in Ioan.

Matth. 10.

In ser. de Pẽtecoste.

Enarr. in Psal. 32. conc. 2.

qua uirtute, & ad quos. Pericles, Atheniensium Princeps, quoties uestem clauatam & prætextatam magistratui pro-
priam induebat, eam aspiciens, dixit: *Attende tibi Pericles.
Liberi sunt quos ipse regis; Græci sunt, ciues Atheniẽses sunt.*
Pastor quisque, quoties uestem Sacerdotalem, aut stolam
pastoralem induit, dicat & sibi: Attende tibi N. Regis Eccle-
siam, *quam Christus suo sanguine acquisiuit*: Regis oues,
quas Dei *filius liberauit*. Christiani sunt, *uncti in sacerdo-
tiũ regale. Ciues & domestici Dei facti sunt*. Hæc te meritò
moueant, ne uel tanto emptos precio, tua culpa perdas, uel
ad tantam dignitatem uocatos, aliqua uanitate cõtemnas;
uel sic ubi coniunctos, aliqua ignauia negligas. Sed & habi-
tum tuum Sacerdotalem consídera, ne, solis terrenis immer-
sus, mercenarius fias. Amictus pudorem, Alba conscientiæ
puritatem, Cingulum castitatem, Stola obedientiam, Mani-
pulus temperantiam, Casula, quæ te totum contegit, chari-
tatem significat. His indutus, altari deseruis, pro grege tuo
sacrificium offers, & uitæ uerbum ouibus tuis administras.
Totius hodie calamitatis, quæ Ecclesiam penè oppressit, pa-
stores mercenarij causa maxima fuerunt. Quare de illis co
piosius dici debuit.

Plutar. in Polit. *Exẽplum.*

Actor. 20. 1. Pet. 2. Eph. 2.

Habitus Sacerdot.

4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.*

Ouium Christi p prietates.

LOcus moralis de ueris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit. Nam ut Christus tanquam bonus pastor cognoscit oues suas, & uocat eas nominatim, & agno scit uultum pecoris sui, & nouit qui sunt eius, & curam ea-
rum habet, & diligit eas; quæ omnia in hoc uerbo, *cogno-
sco*, intelligi possunt, & ad boni pastoris officium pertinent,
de quo iam diximus, dicturi adhuc in alio textu plura: sic
ipsæ oues certa aliqua nota, certis signis cognoscuntur.
Certè in ouibus naturalibus una & eadem nota, unus &
idem character est, quo & suas oues Dominus ouium, ip-
seque pastor recognoscit, & quo alij sciunt has esse ta-
lis domini oues. Videndum ergo ad nostram instructio-
nem, moresque formandos, quæ sit uera nota, quæ tu-
brica, quæ signa, quæ proprietates ouium Christi, ut & nos sciamus an simus, quod esse prætendimus, de nu-

mero

1. Nota. Numero ouium Christi, quas ille pro suis agnoscet. Hanc notam ouium suarum Christus expressit: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Ioan. 13. Hæc est nota ouium Christi, & est nota naturalis; quia Dei dilectio nulla esse potest, ubi proximi dilectio non est, vt alio in loco ex ratione centri, & circumferentiæ ostendimus: ideoque ouis Christi esse, Christum pastorem diligere & audire nemo potest, qui proximum suum non diligit. Dom. 3. Quadrag. tex. 3. Tract. 5. epist. Ioã. *In charitas discernit filios Dei à filijs diaboli*, vt docet sanctus Augustinus. De hac virtute in alia Dominica latè dicemus. Dom. 12. post Pent. Sed aliæ sunt ouis proprietates & signa: Christus enim suis ouibus comparat, sed oui tantummodo. Et differè dicit: *se suos mactare tanquam oues.* Matt. 10. Ouis autem animal est mirabiliter suo pastori obediens, quæ sola uoce aut fistula ad caulas reducitur. Quòd Dauid obedientiam populi Israelitici amplificare vellet, sic ait: *Qui deducis velut ouem Ioseph.* Psal. 78. Obedientiæ virtus propria est homini Christiano, siue obedientiam fidei species, siue obedientiam mandatorum. Neque enim creditur Christi doctrinæ sine magna obedientia, quam Paulus uocat, *captiuare intellectum in obsequium Christi.* 2. Cor. 10. neque mandata Christi seruantur sine singulari obedientiæ uirtute, unde Petrus nos vocat *filios obedientiæ, non configuratos prioribus desideriis & cæt.* 1. Pet. 1.

2. Nota. 3. Nota.

Porrò obedientia fidei quàm sit propria & necessaria uota veri Christiani Catholici, in altero Promptuario latè declaximus. Ouis est animal simplicissimum, pacificum, & maximè innocens. Nec alijs animalibus ullo modo nocet, nec cum sui generis pugnax est. Nec minitatur cornibus, ut boues; nec dentibus laniat, ut lupi; nec calcibus ferit, ut equi; nec uoce terret, ut leo; nec unguibus rapit, ut felis: nec venenum habet, ut uipera. Hæc quoque propria nota est Christianorum, quam Christus his uerbis expressit: *Beati pacifici, quoniam hi filij Dei uocabuntur.* Matt. 5 Sed & natura ad pacem nos formauit, ut in præcedenti Dominica dictum est. Hanc omnium Christi notam Diuus Petrus his uerbis tradit: *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem,* 1. Pet. 2

si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus. Hanc notam & proprietatem Paulus sollicitè in suis Corinthijs desiderat. *Timeo*, inquit, *ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus uestri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo Iesu.* 2. Cor. 11. Ouis porrò ut est animal innoxium, ita & simplex est, ac malorum patiens: quæ etiam nota Christianis ouibus non secus est propria & necessaria, quam præcedentes. Dicit enim Christus suis ouibus: *In patientia uestra possidebitis animas uestras.* Luc. 18. Dicit iterum: *Ego mitto uos sicut oues in medio luporum. Estote ergo simplices sicut columbæ, & prudentes sicut serpentes.* Matth. 10. Simplices esse oportet in patientia malorum, quæ lupi inferunt: Prudentes in confessione & conseruatione ueræ fidei: sicut serpens totum corpus ictibus exponit, ut caput illæsum seruet. Laudatur Iob in Scripturis quòd vir esset *simplex & rectus.* Iob 1. Sola ouis, quum ad occisionem ducatur, non nociferatur, ut porcus; non reluctatur, ut taurus; non recalcitrat, ut equus, sed prorsus obmutescens, nec os aperit, nec vim vllam facit. Vnde & mansuetissimum animal est, ab omni ferocia & contentione alienissimum. Vna ouis vox est, siue offendatur, siue patcatur, Ba, ba. Siue in aduersis, siue in prosperis, etiam quum iugulo culter apponitur, nihil nisi suum Ba resonat. Talis est uerè ouium Christi in qualibet fortuna equabilitas, *ut nunquam recedat laus Dei de ore eorum*, sed cum beato Iob dicant: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.* Iob 2. Sic de Martyribus canit Ecclesia: *Cæduntur gladijs more bidentium. Non murmur resonat, non querimonia. Sed corde tacito, mens bene conscia conseruat patientiam.* Hanc animi mansuetudinem suas oues expressè docuit Christus, dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Matth. 11 Hanc notam in suis Hebræis agnouit Paulus, dicens: *Rapinam bonorum uestrorum cum gaudio suscepistis.* Heb. 10. Hanc notam docet suos Christus, dicens: *Si quis uobis aufert tunicam, date ei & pallium*; sicut sanè *ouis coram tondente se obmutescit.* Matth. 5. Nempè perpetuam mansuetudinem animi, absque ira, odio, cupiditate uindictæ, suis ouibus inesse Christus vult. Talis Christi ouicula Paulus erat, Apostolus tam sapiens & eru-

& eruditus. *Vsque in hanc horam*, inquit, *& esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus*, (ideſt, incertis uagamur ſedibus) *maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus.* Quid hac oue Chriſti mãſuetius? Quid eodem Apoſtolo ſapientius? Erat idem ad omnem fortunam paratus. *Scio*, inquit, *abundare, ſcio & penuriam pati*. Siue paſcebatur in bonis paſcuis; ſiue percutiebatur baculo paſtorali, ſemper ſuum Ba reſonabat, ut uera ouis Chriſti, eundem animi tenorem, eandem tranquillitatem ſeruabat. Rurſum, ouis eſt animal valde timidum, & lupum vehementer exhorreſcit: quem ubi primum à longè viderit, non curiosè contemplatur, non expectat, appropinquantem, ſed mox, eo longiſſimè conſpecto, ad paſtorem ſuum fugit, ſub eius brachijs ſe tutam ſperat. Sic uera ouis Chriſti, peccatum & peccati authorem diabolum debet perpetuò timere, fugere, exhorreſcere, & Chriſto vero paſtori indeſinenter adhærere, dicens: *Sub umbra alarum tuarum protege nos*: quia etiam, ut Propheta prædixit, *Sub vmbra eius uiuemus in Gentibus.* Hic perpetuus & acris timor peccati, & horror diaboli, alia eſt ueræ ouis Chriſti nota ueriſſima. *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus.* Sic Iob: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum.* Rurſum alia Scriptura: *Quaſi à facie colubri fuge peccatum.* Quod autem fugimus, exhorreſcimus. De hac fuga & horrore peccati in alia Dominica diximus. Iam uerò non lupum tantùm, & hoſtem ſuum capitalem ouis timet, ſed (ut refert Ariſtoteles) quum currit ſimul, ad proprium pedum ſuorum ſtrepitum magis, quã ad aliud quicquam expaueſcunt. Certè & in Chriſti ouibus ſaluberrimus eſt timor propriarum affectionum, & actionum. Vnde Sanctus Iob: *Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti.* Hunc timorem Dauid exoptat, dicens: *Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Iudicia enim Dei abyſſus multa. Et quis erit mundus in conſpectu eius?* Quare clamat idem Propheta: *Ab occultis meis munda me Domine.* Sed & Apoſtolus ex hoc timore ait: *Nihil mihi conſcius ſum: ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem iudicat me, Domine eſt.*

1. Cor. 4.
Philip. 4.
6. Nota.
Pſalm. 16.
Thren. 4.
Prou. 28.
Iob. 31
Eccli. 21.
Do. Paſſ. tex. 1.
7. Nota.
In lib. de animalib.
Iob 9.
Pſal. 118.
Pſa. 35
Iob. 15. 31
Pſal. 18.
1. Cor. 4.

Etiſtæ ergo oues ſanctæ, Iob, Dauid, Paulus, timebant ſonitum pedum ſuorum, timebãt deſideria, & affectus ſuos, opera & actiones ſuas timebant. Fratres Ioſeph, quum primò in Aegyptum deſcenderent nihil timentes, multa mala perpeſſi ſunt; in ſecundo deſcenſu omnia timentes, (in domum enim introducti, *exteriti dixerunt, Propter pecuniam, quam retulimus, ſubijcere nos vult ſeruituti, &c.*) omnia proſpera inuenerunt. Nempe timor iſte eſt ſicut ſtimulus infirmorum, excitans ad uirtutem. *Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua.* Eſt ſicut antidotus ægrorum, purgans à peccato *Timor Domini expellit peccatum.* Eſt quaſi dæta fortium, ne peccent. *Venit Dominus, ut timor illius eſſet in vobis, & non peccaretis.* Sed timor iſte filialis eſt, non ſeruilis; ex Dei dilectione, non ex metu pœnarum proficiſcens. Iam præter hæc omnia, ouis animal maximè ſociale eſt, à ſolitudine abhorrens, turmatim ſemper libenter ambulans, & gregi ſuo perpetuò adhærens. Talis etiam eſt vera ouis Chriſti, quæ non ſecus corpori eius, quod eſt Eccleſia, adhæret, quàm capiti Chriſto; optimè ſciens, non poſſe ſe habere Deum patrem, niſi habeat Eccleſiam matrem; & fruſtra ſe agnoſcere Chriſtum paſtorem, niſi & alios eius uicarios paſtores audiat, dicente ipſo Chriſto de talibus: *Qui vos audit, me audit.* & rurſum: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* De hac unitate gregis Chriſti neceſſariò retinenda, in altero Promptuario diximus. Sed & illud quoque in ouibus obſeruare licet, quòd, quum eas paſtor ad propria paſcua deducit, ubi uberrimè paſcentur, dum interea per extremos ac ſignatos agrorum limites tranſeunt, non patitur eas ſaturari, ſed obiter tantùm, & carptim herbam capere. Sic omnino Chriſtus paſtor noſter in hac peregrinatione noſtra non niſi carptim nos paſcere permittit, & ſolis neceſſarijs contentos eſſe vult, vt terrena iſta, quaſi canis ad Nilum, non niſi tranſeunter guſtemus, ſed in cœleſti patria, quò nos ducit, uberrima nobis paſcua præparauit, vt in alia Dominica ex parte declaratum uimus. De quibus Propheta dicit: *In paſcuis uberrimis paſcam oues meas, in montibus excelſis Iſrael*, id eſt, videntium Deum. Poſtremò oues delectantur ſalicũ frondibus,

Luc. 10.
Matth. 18.
9. Nota.
Ezec. 34.
10. Nota.

etsi amaris; maluntq; falsis uti pascuis, quàm dulcibus. Sic oues Christi veritatem mordentem, & mortificationem carnis libentiùs admittunt, quàm falsitatem adulantem, & vitæ mollitiem. Sic ergo Christus cognoscit oues suas; & nos inter illas, si tales oues sumus.

5. *Et oues meæ cognoscunt me.*

Christi cognitio omnibus necessaria. Matt. 25. 1.Cor.14.

LOcus moralis de cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria. Est quidem maxima felicitas à Christo cognosci, sicut summa miseria non cognosci, & tristem illam vocem audire, *Nescio uos.* Sed & maxima necessitas, ut nos quoque Christum cognoscamus. *Qui enim ignorat, ignorabitur.* Quare Christus non contentus dixisse; *Ego cognosco oues meas;* addidit præterea: *& cognoscunt me meæ.* Docet non satis esse ut in eum credamus, atque adeò mandata eius seruemus; sed vult præterea, ut eum cognoscamus. Certè Regibus huius seculi satis obtemperat populus, etsi eos nunquam uiderit, nunquam cognoscat. Imò Persarum Regibus (quod & de Mexicano, ac Peruano Regibus in India occidentali legimus) mos erat, ut à suis subditis nunquam, uel certè rarissimè conspicerentur, maiestatis scilicet regiæ tuendæ causa. At Christus Rex noster ac Redemptor uult à nobis singulis cognosci, quotquot oues eius sumus. Ratio est, quia eum imitari debemus, quia *conformes fieri imagini Filij Dei* prorsus necesse est. [Dei filius factus est filius hominis (ait Augustinus) non solùm, ut omnia patiendo à peccatis nos liberaret, sed etiam, ut homo factus, exemplo suo ad uirtutum exempla nos accenderet.] Sic & S. Leo: [Dominus Dauid factus est filius Dauid, qui cæteris exẽplo prodesset, & merito] Quare quum discipulorũ pedes lauaret, dixit: *Exemplum dedi uobis, ut & uos alter alterius lauetis pedes;* id est, ut inuicem supportetis, unde Apostolus: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi:* quã uidelicet exẽplo suo nos docuit, non uerbo tantùm. Et iterum: *Supportantes inuicẽ, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquẽ habet querelam, sicut & Dominus donauit uobis, ita & uos.* Sic suo exẽplo Christus ad charitatẽ nos hortatur. *Vt diligatis inuicem sicut et ego dilexi uos.* Suo exẽplo ad mansuetudinem nos hortatur: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Suo exemplo ad patientiã malorum nos instruxit; dicente Petro: *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut & uos sequamini uestigia eius.* Suo exemplo ad tolerãdas iniurias nos hortatur. *Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti fuerint, & uos persequentur.* Suo exemplo ad maledicta & cõtumelias ferendas, nos & præcessit & docuit. *Non est discipulus super magistrum. Si patremfamilias Beelzebub uocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Suo exemplo docuit nos perpetuam cum proximis pacem seruare. *Vnusquisque uestrum* (ait Paulus) *proximo suo placeat in bonum ad ædificationẽ. Etenim Christus non sibi placuit.* Christum igitur, omnemque eius uitam & actiones, non doctrinam tantùm cognoscere debemus, ut eius exempla imitemur. *Hæc est enim uita æterna* (id est, uia ad uitam æternam necessaria) *ut cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Quum filij Israel à serpentibus ignitis in deserto interficerentur, exexit Moyses, iubente Deo, æneum serpentem, *ut omnis qui aspexerit eum, sanaretur. At sic oportet exaltari Filium hominis,* ait Christus, id est, sic oportet omnes in Christum in cruce exaltatum aspicere, in eius sacratissimã passionem, in numerosũ uirtutem codicem perspicuum & plenum, oculos copijcere, ut à peccatis serpentinis liberentur. Sic Paulus: *Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & cõsummatorem Iesum.* Qui recte in stadio currere vult, eos, qui prius cucurrerunt, diligenter intuetur, ut melius currat. Si de nocte alicui necessariò ambulãdum esset, & unica esset lucerna, cuius ductũ sequereretur, nõne eius lucernæ uestigia ante oculos semper haberet? At dicit Christus: *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, nõ ambulat in tenebris.* Omnes absque Christo ambulant *in uanitate sensus sui, tenebris obscuratium habentes intellectum.* Sed Christus est *lux quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.* Hanc ergo lucem ante oculos perpetuò habere, eam probè cognoscere, quanti referat, perspicuum est. Non enim omnibus lucet, quia *tenebræ eã non comprehenderunt.* Lumine fidei lux illa conspi-

Rom. 9. Serm. 8. de Temp. De Nat. Domini ser. 8. Ioan. 13. Galat. 5. Coloss. 3.

Ioan. 13. Matth. 11. 1. Pet. 4. Ioan. 15. Matth. 10 Rom. 15. Ioan. 17. Num. 21. Ioan. 3. Hebr. 12. *Simile.* Ioan. 8. Ephes. 4. Ioan. 1.

1. Ioan. 2. prehēditur; sed luce charitatis clarè cognoscitur. *Qui enim dicit se in Christo* (per fidem) *manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse* (per charitatem) *ambulare.* At id fieri nequit, nisi priùs constet quomodo Christus ambulauit, nisi tota eius vita priùs liquidò cognoscatur. Vnde Paulus: *Sicut accepistis Iesum Christum Dominum*, id est, sicut eum cognouistis, & de eius vita instructi estis, *in ipso ambulate.*

Coloss. 2.

Esaiæ 51. Veteri populo dictū fuit: *Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad petram vnde excisi estis.* Et Christus ipse

Ioan. 8. Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sed nunc maior nobis ad imitandum, & cognoscendum proponitur. *Abraham enim vidit diem Christi, & gauisus est.*

1. Ioan. 1. Nunc enim *Vnigenitus de sinu Patris, ipse enarrauit nobis.* Non iam amplius filij Abrahæ, sed serui Christi sumus. Hic est petra vnde excisi sumus: nam ex eius latere fluxit ille sanguis quo redempti sumus. Hac de causa gloriatur

1. Cor. 2. Paulus *se nihil scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum*, vt in præcedentibus explicatum est. Sed & præter

Dom. in Albis tex. 3. hæc omnia, vt Christo conformemur, ipse Christus sua nos, & doctrina exterius, & gratia interius format, atq; ad

Simila. sui imaginem nos effingit. Sicut autem qui à pictore aliquo effingi ad viuum vult, debet intentis oculis ipsum perpetuò pictorem intueri; & si oculos vel minimum ab eo deflectat, pictor eius verum vultum non assequitur, sic omnino, vt conformemur imagini Filij Dei, ut ipse Filius Dei nos ad sui similitudinem effingat, formet, atq; componat, necessariò ipsum formatorem nostrum Christum perpetuò intueri, & in eius oculos nostros oculos defixos habere oportet. Si enim ab eo semel oculos auertimus, ad rerum terrenarum amorem conuersi, nihil amplius in nobis Christus operabitur. Adeò verum, adeò necessarium est, quod Christus hic dicit: *Oues meæ cognoscunt me.* Vitæ Sanctorum multum ad pietatem iuuant, quatenus imitatores Christi fuerunt. Sed uita Christi ipsius omnibus Christianis debet esse exploratissima. Ille enim Sol iustitiæ, & lux ipsa est, omnes illuminans. Cæteri quasi stellæ, & luminaria sunt ab eo illuminata, nec nisi partem luminis habent, certasque uirtutes, & in certo gradu, quas de plenitudine Christi acceperunt,

6. *Sicut*

6 Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.

Christi cumulatissima in nos dilectio.

LOcus moralis de cumulatissima & longè maxima Christi Redemptoris in nos, ouiculas suas, dilectione. Quū enim dixisset Christus, quòd & ipse cognosceret oues suas, oues que ipsum cognoscerent, vtique non simplici notitia vtrobique, sed cum charitate & dilectione coniuncta, vt suam erga oues cumulatissimam, & qua maior esse non potuit, dilectionem ostenderet, hæc verba subiecit; docens, se quidem diligi à Patre, eo quod Pater eius gloriam quærat, non ipse suam: *Ego*, (inquit alibi, *non quæro gloriam meam est qui quærat, & iudicet.*) & Pater ei *nomen* dabit *super omne nomen, in quo omne genu flectatur*, &c. seque visissim Patrem diligere, eo quod *non faciat uoluntatem suā, sed Patris*, & eius gloriam in omnibus quærat: deinde similem esse & reciprocum amorem inter se & oues suas. Quod vt ex sua parte ostēdat, subiūxit: *Et animam meam, pono pro ouibus meis*, de reciproco ouium amore nihil dicit, sed necessariò subintelligendum relinquit. Hoc ergo in loco cumulatissimus hic Christi in nos amor explicādus est, ut quid, & quantum ex parte nostra tanto amori debeatur, hoc modo intelligatur. Dicit se *animam suam ponere* (id est, sponte vitam fundere; vnde alibi dixerat: *Ego pono animam meam, & iterum sumo eam, & nemo tollit eam à me*) *pro ouibus suis.* Dixerat paulo antè Christus: *Maiorem charitatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et certè Christus moriens, efficaciter quidē pro solis amicis mortuus est, idque pro futuris amicis, post conuersionem singulorum, non pro ijs qui antea amici fuerāt. Cæterùm Christi charitas in eo adhuc magis commendatur, quod sufficienter pro omnibus, tam amicis quàm inimicis, tam electis quàm reprobis, animam suam posuit; fuit enim *propitiatio pro peccatis totius mundi*; & quòd pro ipsis amicis tunc mortuus est, quum adhuc inimici essent. Et hanc charitatem commendat Paulus, etsi inferioris cuiusdam generis, charitatem Christus hic exprimat, seu modestiæ admirabilis causa, seu de sola efficaci

Ioan. 10.

1. Ioan. 2.

Rom. 5. redemptione loquens. Ait enim Apostolus: *Christus, quum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impijs mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam, quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Expendit Paulus diligenter, quòd Christus non solùm pro amicis suis (quia tales futuri erant) sed etiam pro inimicis (quia tales tunc erant) animam suam posuit. Nam postea dicit: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo.* Et vide quot nominibus beneficium hoc commendat. Vocat enim nos *inimicos infirmos, impios, & peccatores*, ut sic intelligeremus, à quot malis Christus nos per suam mortem liberauit. *Infirmi*, eramus, quia debiles & inualidi ad omne bonũ opus. *Impij* eramus, quia diuinæ uoluntati refractarij & rebelles uiximus. *Peccatores* eramus, quia contra rationis regulam, mentisque rectitudinem peccauimus. *Inimici* Dei eramus, quia per peccatum omnis amicitia nostra cum Deo dissoluta fuit. Addit alio in loco, quod etiam *mortui* eramus, Deo scilicet; ita ut Deo frui, uel secundum Deum uiuere, nobis ex nobis planè esset impossibile. *Cum*, inquit, *mortui essemus in delictis nostris, conuiuificauit nos in Christo, &c.* Hæc omnia expendens Paulus, reciprocum nostrum in Christum amorem his uerbis efficacissimè tradit: *Charitas Christi urget nos; æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui uiuit, iam non sibi uiuat, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Supplet hoc loco Paulus reciprocum illum ouium erga Christum amorem, quẽ Christus in Euangelio tacuit, quia illum sermonem nondum portare poterant discipuli eius. Voluit enim Christus dicere; *Ego animam meam pono pro ouibus meis, & oues meæ animam suam ponent pro me:* quemadmodum dixerat: *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem.* At nunc Paulus hoc dissertissimè dicit, quia Spiritum sanctum tum ille, tũ ad quos scripsit, acceperant, qui, quæ Christus dicere prætermisit, docuit atque suggessit omnia. Verba Pauli expendemus. *Charitas Christi urget nos.* Charitas Christi pro infirmis, pro impijs, pro peccatoribus, pro inimicis, pro mortuis

Moris Christi beneficium.

1. 2. 3. 4. 5.

Ephes. 2.

2. Cor. 5.

mortuis animam suam ponentis: Christi inquam Filij Dei, dilecti à Patre vnigeniti, in quo sibi complacuit, animam quoque suam ponentis non vulgari modo, sed per mortem Crucis, cuius & ignominia maxima, & dolor extremus fuit: *Charitas* quoque & pura dilectio, non aliqua obligatio, non præceptum aut mandatum, non vlla ex sua parte necessitas. Hæc pura, & tanta, & in tali persona, & propter talem causam, & etiam ob talem finem, ut non solùm nos reconciliaret Deo Patri, sed etiam *vt conuiuificaret; & conregnare, & considere faceret in cœlestibus*; hæc tam admirabilis, & tam ineffabilis *charitas Christi urget nos*, id est, vrgere, premere, compungere, uehementes mutuæ charitatis stimulos addere, ardentes faces admouere, ingentes flammas excitare in cordibus nostris debet. Primùm, quia amorem amore compensari oportet: & ut inter homines ingratitudinis nota nihil infamius, nihil benefactori durius, gratitudine verò nihil iucundius, nihil splendidius est; sic inter nos, & Deum: idque eo magis, quanto est inter nos, & Deum inæqualitas infinitè maior. De hac gratitudine erga Dei beneficia, in alijs iam Dominicis diximus. Magna laus apud Romanos fuit Q. Metelli, quòd non dubitaret, Consul quum esset, pro Quinto Callidio prætore candidato supplicare populo, eo quòd olim tribunus plebis legem tulerat, qua pater huius Metelli in ciuitatem restitueretur. Magna laus Augusti Cæsaris, qui pro gregario milite, olim pro salute eius in prælio Actiaco fortiter dimicante, in aduocationem descendisset. Vrgebat hos magnos Principes, obscurorum hominum vulgaris quædam charitas. Quid ni nos vrgeat in causa æternæ salutis, Filij Dei tam immensa charitas? Deinde vrgere nos debet hęc Christi charitas; quia huiusmodi gratitudinis officium Deus à nobis diserte exigit. In veteri lege liberationem à seruitute Aegyptiaca, non solùm ceremonia solemni Agni Paschalis celebrare, sed etiam disertis verbis profiteri populus iubetur: *Obseruabitis ceremonias istas. Et cùm dixerint vobis filij vestri, Quæ est ista religio? dicetis eis: Victima transitus Domini est, &c.* Similiter iubetur quotannis acceptæ terræ Chanaan beneficium profiteri

2.

3.

4.

5. Ephes. 2.

Gratitudo debita Passion. Christi beneficio.

Do. infrà Oct. Nat. Dom.

Dom. 3. post Epip. text. 5.

Do. Quinquag. tex. 2.

Val. Max. li. 5. cap. 2.

Exodi 12. *Typus.*

Deut. 26. teri. *Cùm intraueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi possidendam, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & cæt. accedesq; ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua iurauit patribus nostris vt daret eam nobis.* Hæc ceremonia, hæc recordatio, hæc professio pro temporali illo beneficio, figura est gratitudinis nostræ, pro beneficio multo maiori; illo videlicet, quod hoc significabatur, vt dato Ioanne Baptista,

Luc. 1. pater eius Zacharias, plenus Spiritu sancto, profitebatur, dicens: *Visitauit plebem suam, & cæt. sicut locutus est per os Sanctorum, & cæt. Memorari testamenti sui sancti, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis* (dedit autē semetipsum pro nobis in cruce) *vt sine timore, &*

Tit. 2. *seruiamus illi in sanctitate & iustitia.* &, vt Paulus ait, *vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hæc est gratitudo, ad quam Christi charitas nos vrget, vt mox ex sequentibus Pauli verbis magis dicetur. Nunc, vt in veteri lege liberationis Aegyptiacæ fiebat, sic in noua perpetuam facimus, ritu solemnissimo & sanctissimo, mortis Dominicæ commemorationem. Vult ergo Christus vt huius charitatis perpetuò simus memores.

Simile. Certè vrget magis beneficij accepti obligatio, quàm ullius debiti contracti; quia plus vrget amor quàm lex de contractibus: quod videmus in parentibus & filijs, quos amor naturalis centies plus urget & impellit ad beneficiendum mutuò, quàm ulla lex possit impellere. Leges quidem cogunt: sed charitas urget, perpetuo quodam & indiuulso, & acri stimulo ad opus impellit. Sed illos demum

Simile. hæc Christi charitas urget, qui Christi beneficium & fructum sentiunt. Qui à Rege ad honorem euectus est, quo magis honore delectatur, eo maiorem beneficij regij sensum habet, magis regem redamat, obseruat, colit. Quibus salus æterna cordi est, qui peccatorum suorum grauitatem expendunt, pœnas timent, ueniam desiderant; illos hæc Christi charitas, qua *propter delicta nostra mortuus est*, ad redamandum urget. Quare Paulus de se, suique similibus, dixit: *Charitas Christi urget nos.* Sed nūc ad quid urgeat, cum Paulo uideamus: *Aestimantes hoc (ait*

Paulus

Paulus) id est, planè iudicantes, certoque inde concludentes, *quia si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, id est, omnes mori uicissim pro Christo debent. Quia si ille animam suam posuit pro nobis, debemus & nos animam nostram ponere pro illo. Hoc enim amoris uicissitudo postulat, & ad hoc urget Christi charitas: quoties uidelicet Christi gloria, uel salus nostra ac proximi id requirit. *Qui enim abnegauit me coram hominibus, & ego abnegabo* Luc. 12. *eum coram Patre meo.* Rursum: *Si compatimur, conglorificabimur si commorimur, conuiuemus.* Affectu igitur & uo- Rom. 8. luntate, totaq; animi propensione etiam ad corporalē mortem pro Christo subeūdam, mors Christi nos urget. [Hoc In exposit. enim egit mors Domini, ne mors amplius timeretur,] ait inchoata S. Augustinus, iuxta illud Apostoli: *ut per mortem liberaret* epistol. ad *eos qui timore mortis per totam uitam obnoxij erant seruitu-* Rom. *ti.* Sed utcunque de hoc sit, certè charitas ad hoc nos urget, Hebr. 2. ut prorsus moriamur peccato, moriamur prauis affectibus, moriamur huic seculo omnes. Vnde addit Paulus loco citato, explicans quo modo propter Christi mortem omnes mortui sunt: *Vt & qui uiuit, iam non sibi uiuat; sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Non sibi uiuat, id est, non suam, sed Christi uoluntatem faciat; non carnis desideria, sed Spiritus Dei consilia exequatur: non huic seculo nequaquam, sed imagini Filij Dei conformetur. *Vt existimemus nos mortuos quidē esse peccato, uiuentes au-* Rom. 6. *tem Deo in Christo.* Vnde Petrus: *Christo in carne passo, uos* 1. Pet. 4. *eadem cogitatione armamini;* id est, uos quoq; in carne uestra patimini: *mortificantes membra uestra quæ sunt super terram, & tollentes unusquisque crucem suam* post Christum. *Quia qui passus est in carne*, sensu iam dicto. *desijt à peccatis; ut iam non desiderijs hominum, sed uoluntati Dei quod reliquū est uiuat tēporis.* Ad hoc nos Christi charitas, morientis pro omnibus, omnes urget. In ueteri populo, quia ad liberationem Hebræorum omnes primogenitos Aegyptiorum una nocte Angelus Dei interfecit, uoluit *Typus.* Deus ut in eius beneficij gratitudinem omnes postea primogeniti Deo offerrentur, tam in hominibus, quàm in pecoribus, nisi quod quorūdam animalium primogenita redimi poterant. Hinc etiam & Christus à Beata

Virgine

Virgine matre sua, iuxa legem, in templo offerebatur. At-
qui pro beneficio liberationis nostræ à seruitute peccati, &
captiuitate diaboli, percussit Deus unicum suum primo-
Rom. 8. genitum. *Proprio enim Filio suo non pepercit, sed pro nobis*
omnibus tradidit illum. Ad huius autem beneficij grati-
tudinem recognoscendam, vult Deus ut nos omnes nos-
Rom. 12. metipsos Deo offeramus, *exhibentes corpora nostra ho-*
stiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile ob-
Christo, *sequium nostrum*. Ad hoc Christi charitas nos vrget. Sibi
uel sibi ui- uiuunt, non Christo, qui omnem suam sollicitudinem in
uere. cibum, potum, vestitum, voluptates, honores & diuitias
conferunt. Christo viuunt, non sibi, qui his omnibus vel
1. Cor. 7. contemptis, vel parcè utentes, (*utentes hoc mundo tan-*
quam non utentes) curas suas & cogitationes omnes in Dei
Simile. gloriam, suam ac proximi salutem, conuertunt. Si peritis-
simus lapidarius gemmam centum mille aureis emeret,
nemo dubitaret maximi valoris esse gemmam illam. Chri
stus nos tanto pretio redemit, ut nostram ipsorum salu-
1. Cor. 6. tem magno in pretio haberemus. *Empti estis pretio magno*
(ait Paulus) *glorificate ergo & portate Deum in corpore ue-*
stro. Non nobis, sed Christo viuere: sicut ille non sibi, sed
nobis uixit; pro nobis natus, crucifixus, & mortuus. Ad
hoc totum charitas Christi nos vrget. Ad hunc finem ani-
mam suam posuit pro ouibus suis.

7. *Erit unus Pastor, & unus ouile.*

LOcus moralis de unitate Ecclesiastica firmiter à quo-
uis Christiano retinenda: quem in altero Prom-
ptuario Catholico, contra hæreticos nostri temporis, in
hac ipsa Dominica tractauimus.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICAE III. POST PASCHA.

MOdicum et iam non uidebitis me, Ioan. 16.
& iterum modicum et videbitis
me, quia uado ad Patrem. Dixe-
runt ergo ex discipulis eius ad
inuicem: Quid est hoc quod di-
cit nobis: Modicum & non uide-
bitis me, & iterum modicum & videbitis me, &
quia uado ad Patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc
quod dicit nobis, Modicum? Nescimus quid loqui-
tur. Cognouit autem Iesus quia volebāt eum inter-
rogare; & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia
dixi; Modicum & non videbitis me, et iterum mo
dicum & videbitis me? Amen, amen dico vobis,
quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gau
debit: vos verò contristabimini, sed tristitia vestra
vertentur in gaudium Mulier cùm parit tristitiam
habet, quia uenit hora eius: cùm autem peperit pue
rum, iam non meminit pressuræ propter gaudium,
quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nūc
quidem tristitiam habebitis, iterum autem videbo
vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium ue-
strum nemo tollet à uobis.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis uos.* De afflictione, & tribulatione iustorum in hac vita.

2. *Mundus autem gaudebit.* De mundi gaudijs vanis, caducis & noxijs.

3. *Tristitia uestra uertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* De beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti patiuntur.

1. *Amen,*

1. *Amen, amen dico uobis, quia plorabitis, & flebitis uos.*

Tribulationes iustorum.

LOcus moralis de afflictione & tribulatione iustorũ in hac vita. Christus enim his verbis non solũm futurã Apostolorum suorum grauem perturbationem atq; tristitiam, tẽpore passionis ac mortis suæ, prædixit, quia eo tunc tempore ad modicũ, eum non viderent, visuri tamen post modicum, resurgentem; sed etiam futuram Apostolorum omniumq; iustorum in hac vita variam tribulationem, in qua ad modicum tempus huius transitoriæ vitæ Christus non videtur, sed post modicum huius temporis in æternũ à iustis videtur, his verbis significat, vt exponit sanctus Augustinus: qui sensus ex eo confirmatur, & addit hic Christus: *quia vado ad Patrem.* Hoc enim non de mortis tempore, sed de gloriosa Ascẽsione necessariò intelligitur: qua peracta ad Patrem ascendit, suosq; interim in terris variis tribulationibus exercendos, corrigendos, expoliendos reliquit. A quibus per mortem corporis iusti liberati, sentiunt suam tristitiam in gaudium verti, illudq́ue impletur, quod Christus hic dicit: *Gaudium uestrum nemo tollet a uobis:* quod vtique de sempiterno gaudio commodissimè intelligitur. De tribulatione iustorũ in hac uita, iam in alijs Dominicis quædam diximus. Sed hic loco proprio aliqua necessariò addenda sunt, prout Deus dabit. Plorãt & flent in hac vita iusti, id est, variè tribulãtur: primùm ad perpetuũ virtutis exercitium, tanquã electi Dei, & ab eo amplius cõronandi. Esau reprobus nihil affligitur. Iacob electus viginti annis seruit Laban, & totidem annis amissi Ioseph luctum tulit, ac tandem in extrema senectute peregrinari in Aegyptum cogitur. De Ioseph, de Dauide, de Tobia idem superius annotatum est. Appositè sanctus Gregorius: [Iustus à delectationis transitoriæ iucunditate restringitur, quia & uitulus ad laboris usum victurus sub iugum retinetur; mactandus autẽ, in liberis pastibus sagmatur.] Sic arbores frugiferæ in colligendis fructibus vexantur, lacerãtur, spoliantur: sed diutissimè viuere permittuntur. Infrugiferæ intactæ stant, sed citius exciduntur, ut in ignem mittãtur.

Tract. 95. & 181. in Ioan.

Ioan. 16.

Domin. 2. Aduẽtus, tex. 1.

Domin. 4. post Epipha. tex. 1.

1. Exercitium virtutis.

Exempla.

Mora. in Iob, li. 21. cap. 4.

Similium congeries. 1. 2.

tur. Aegris, quibus spes conualescendi vlla relicta est, nequaquã à medico, cuncta quæ appetunt, cõcedũtur. At desperatis ægris, omne quod desiderant, permittitur. Sic omnino perituri in æternũ hic interim bonis huius mũdi saginantur, intacti illis fruuntur, & desiderijs suis potiuntur: sed ad labores exercetur, ad fructus bonorum operum carpendos conuellitur, & multis quæ desiderat, priuatur, quẽ ad uitã æternã Deus destinauit. Parentes filios, de quibus spem habent, flagellant, desperatos sibi relinquunt, &, vt uolunt, uiuere permittunt. Sed illis hæreditatẽ seruãt, hos ab hæreditate repellunt. Tu gaude sub flagellis, quia tibi hæreditas seruatur. Noli pueriliter contra Deũ Patrẽ murmurare, quia sæpe te flagellat. Sicut medicus corpus attenuat, sanguinẽ extrahit, uitiosam materiã subtrahit, ut corpus sanet; sic Deus suos affligit, vt animam cælo aptam faciat. Pisces maiores, eidemq́; meliores, non nisi in vasto & salso Oceano inueniuntur: pisciculi minores fluuiatiles sunt, & aqua dulci aluntur. Gramina campi tota Hyeme virent, sed in æstate marcescunt, saltem nec flores, nec fructus afferũt. Reliquæ arbores tota hyeme omni decore spoliatæ, quasi mortuæ uidentur, prorsusq; aridæ & infrugiferæ. At in æstate folijs uirescunt, floribus ornantur, fructibus onustæ conspiciuntur. Hæc vita hyemis; futura & beata, iucundissimæ æstatis figuram habet. Deinde iustorũ in hac uita tribulationes, non nisi optimarum uirtutũ exercitia sunt. Primùm in patientia iniuriarum, & persecutione propter iustitiam, de qua Petrus: *Si benefacientes patienter sustinetis, hæc gratia est apud Deum. In hoc enim uocati estis.* Deinde in pugna cõtra uitia: *Tentatio est uita hominis super terrã.* Ideo enim arma gratiæ accepimus, fidẽ, spem, charitatem, fortitudinem, spiritus, timorem Dei, ut contra diabolum, mundũ, & carnem, omniaq; desideria eorũ fortiter pugnemus. Rursum in corporis castigatione. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Hæc mortificatio mẽbrorũ est perpetua crux iustorũ, quã post Christum ferũt. Pręterea in desiderio patrię cælestis. *Heu mihi, qa incolatus meus prolongatus est, multũ incola fuit aĩa mea. Lachrymæ mea panes mihi die ac nocte fuerũt, dũ dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Si enim dulcis est patria amara est peregrinatio.*

3.

4. Augustin. in Psal. 93.

5.

6.

7.

Virtutum exercitia, tribulationes iustorum.

1.

1. Petr. 2. 2.

Iob 7. 3.

Rom. 8. 4.

Psalm. 85. Enarrat. in Psalm. 85.

5.

natio: si amara peregrinatio, tota die tribulatio, ait Augustinus. Sed multæ tribulationes iustorum, propter peccata aliorum *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt uerba tua inimici mei.* Sic Paulus de fornicatione illius Corinthij: *Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi uobis per multas lachrymas, ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in uobis.* Sicuti enim (ait Sanctus Basilius) qui consistunt in littore, eorum indolescunt uicem, qui maris fluctibus immerguntur, neque interim ullam adeunt iacturam propriæ securitatis, ob anxiam, qua periclitantibus condolent, cogitationem, sic qui ultraneo mœrore se affligunt ob peccata proximorum, haudquaquam per id lætitiam exinaniunt suam, uerius auctiorem eam & cumulatiorem reddunt. Hæc ferè præcipua sunt tribulationum subiecta & materiæ, quas in hac uita iusti perferunt, cadêque sunt præclararum virtutum exercitia. Porrò ad tribulationes iustorum illud maximum accedit commodum, quod uarijs & maximis solatijs etiam in hac uita permixtæ sunt. Habent Spiritum sanctum consolatorem: qui (ut ait Paulus) *consolatur nos in omni tribulatione nostra*; non in una aut altera, sed prorsus in omni: idque adeò, ait Apostolus, *ut possumus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt.* Sic Iob inter grauissimos cruciatus diuinè philosophatur, & (ut notauit Augustinus) [magis post accepta dãna corporis, quàm post accepta damna fortunæ.] Sic Ioseph in carcere suos concaptiuos solatur: *Cur tristior solito, est facies uestra?* Vnde & D. Petrus: *Deus omnis gratiæ uos modicum passos perficiet, confirmabit, solidabit &c.* Sunt uerba firmissime consolationis plena. Pisces primùm sale condiri solent; sed antequam manducentur, in aquam mittuntur. Iusti per tribulationes quasi sale condiuntur, ut peccatorum fœtores in illis extinguantur, neve putrefiant. Sed interim deducit eos Deus ad fontes aquarum, & abstergit omnem lachrymam ab oculis eorum. Faber ferrarius ubi ferrum in fornace molliuit, aqua mox aspergit, ut temperetur. Sic tribulationis ignis aqua semper diuinæ consolationis aspergitur. Alia iustorum in omni tribulatione fortissima solatia sunt, conscientiæ pax perpetua, & æternæ retributionis spes firma: de quibus in alijs iam Euangelijs dictum

Psal. 118.

2. Cor. 1

Hom. 4. de grat. act.

Simile.

Epist. 120.

Gene. 40.

Exempla.

1. Pet. 5.

Simile.

Apoc. 21.

Simile.

dictum est. Iustorum ergo in hac uita tribulatio nec tanta est, quanta esse putatur, nec ipsis iustis infructuosa est, nec ex parte Dei iniqua est. Vnde Propheta Regius: *Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* ideſt, qui de ipso labore ac dolore præceptum nobis facis, ut ipse dolor præceptum sit nobis? Sic enim ex ponit Augustinus. Posuit Deus laborem ac dolorem in præcepto omnibus iustis. *Tempus est* (ait Petrus) *ut iudicium incipiat de domo Dei*; ideſt, ut modo iudicentur, qui pertinent ad domum Domini. *Et si iustus, uix* (ideſt, non sine labore) *saluabitur, peccator & impius* (qui in hac uita non tribulantur) *ubi parebunt? Quomodo erunt tecum iniqui* (ait Augustinus loco citato) *quoniam nec tuis fidelibus parcis, ut exerceas & erudias eos?* Et paulo post: *Voluisti fidelios tuos erudire, & exercere laboribus, ut non essent sine timore, ne amarent aliquid aliud, & obliuiscerentur te uerum bonum suum. Bonus est, Deus. Si cessaret, & non misereret amaritudines felicitatib. seculi, obliuisceremur eius. Sed ubi angores molestiarum faciunt fluctus animæ, fides, quæ dormiebat, excitatur.* Hæc Augustinus. Deus ergo tribulationibus suos exercens, non modò non iniustus, sed etiam bonus hoc ipso ac misericors est. Non sunt ad regnum cœlorum idonei, qui dura & mala hic interim perferre recusant. Gedeon ex mandato Dei eos qui prono corpore in terram aquis sese ingurgitabant, ab exercitu repellebat, omnib. quoque formidolosis & timidis prius domum remissis: eosq; solos ad bellum contra Madianitas elegit, qui caua manu aquam capientes, eam sicut canes lingua lambebant. Voluptatum amatores ad pugnam contra uitia idonei nõ sunt. Paucis contenti, & ad ardua perferenda parati, cœlo idonei sunt. Præceptores ab illis discipulis plus, pensi exigũt, illos sæpius & acrius examinant, de quorum profectu maiorem spem concipiunt. Notanda illa uerba Tobiæ: *Benedictus Deus, qui, cũ iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis.* Si tibi in carcere propter æs alienum posito sæculum pecunia plenum, quo æs exolueretur, in caput tuum aliquis proijceret, & ad tẽpus grauiter læderet, gauderes nihilominus accepta pecunia unde posses liberari. Percutit suos Deus, sed percutiendo

Psal. 93.

Enar. ibid.

1. Pet. 4.

Iud. 7.

Allegoria.

Simile.

Tob. 3.

do peccata dimittit, è carcere liberat, & ad futuram gloriã
Ho. 66. ad pop. Ant. idoneos nos facit. [Nam & fastum contrahit (ait Chrysostomus) & omnem excutit corporem, & ad patientiam vngit, & humanatũ rerum vtilitatem reuelat tribulatio.] Quatuor vtilitates posuit, quæ singulæ amplificari poterunt.

2. *Mundus autem gaudebit.*

Mũdi gaudia. LOcus moralis de mundi gaudijs, uanis, caducis, & noxijs. Mundus, seu homines mundani, *conformantes se*
Rom. 12. Eph. 2. *huic seculo nequam*, gaudia & voluptates semper, & in omnibus consectantur. *Aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, facientes uoluntatem carnis & cogitationum.* Hæc est vita, hoc gaudium mundi. Suam facere uo-
Ro. 7. & 8. & 13. luntatem, id est, vt Apostolus loquitur, *desideria carnis perficere; carnis curam facere in desiderijs, ambulare secundum*
Mũdi gaudiũ impunita nequitia. *carnem*, id est, secundum ea quæ caro & sensualitas humana (quæ cum brutis nobis communis est) expetit & desiderat. Videlicet, vt vno pariter in loco Apostolus distribuit,
Rom. 13. *in amulatione & contentione* honores quærere: *in comessationib. & ebrietatibus* ventrem pascere, ac genio indulgere: *in cubilibus & impudicitijs* libidinem explere. Rursum in dolo, mendacio, & auaritia diuitias quærere. In detractione, vindicta, maleuolentia, iræ & inuidiæ satisfacere. Hæc sunt mundi studia, hæc eius gaudia. In his puppim & proram felicitatis suæ ponit. At hoc totum nihil aliud est, quàm *thesaurizare sibi iræ in die iræ*. Tales cibi animã
Rom. 2 non pascũt, sed perdũt. *Ne desideres* (ait Sapiẽs) *de cibis eius in quo est panis mendacij*, i. panis mendax & fallax falProu. 23. Prou. 2. sa, non uera uoluptas. *Lætantur enim quum malè fecerint, & exultãt in reb. pessimis, quorũ uiæ peruersæ sunt, & insa-*
Ser. 37. de verb. Do. *mes gressus eorum.* Appositè S. Augustinus. [Seculi lætitia est impunita nequitia. Luxuriẽtur homines, fornicẽtur, ebriosita te ingurgitẽtur, turpitudine fœdẽtur, nihil mali patiãtur, & uidere seculi gaudiũ. Ista mala, & alia his similia, nõ castiget fames, nõ belli timor, nõ morb nõ aduersitas villa est sint oĩa in rerũ abũdãtia, ĩ pace carnis, ĩ securitate malæ mẽtis. Ecce, vides mũdi gaudia] Hęc ille. sed vide iudiciũ Dei. *Laudatur peccator ĩ desideriys aĩæ suæ, et iniquus benedicit.*

Exacer-

Exacerbauit Dominum peccator: in multitudine iræ suæ non quaret. id est, Deus præ magnitudine iræ suæ non percutiet peccatorem. Nam quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Quàm diu ergo mundus gaudet, tam diu in statu damnationis est. In mundo gaude- In mundo gaudere.
re, & mundi gaudijs perfrui, est pecudum more voluptate affici, hominem exuere, virtuti nuntium remittere, rationis usum abdicare, sensum se, & rerum sensibilium mancipium profiteri, ex Christiano Epicureum fieri, ac denique sine Deo in hoc mundo viuere. *Beatum dixere* Psal. 143.
populum cui hæc sunt. Sed contradicit quod sequitur: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius.* Nam vide nunc, quàm sunt hæc mundi gaudia, non solùm per se mala, & turpia, sed etiam caduca & fluxa, fucata quoque, & falsa. Primùm terminantur cum hac uita, nos autem ad Mũdi gaudia caduca & falsa.
sempiternam aspiramus. Huius porrò vitæ breuitas, quæ stultis longa uidetur, talis est, vt de gaudijs eius sic ipsimet impij) sublata scena, & finita tragœdia loquantur: *Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Transierunt illa omnia tanquam umbra, in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Et pau- Sap. 5.
lo post dicitur: *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à uento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est.* Sunt verba significantissima. Spes impij est spes longæ vitæ, spes diuturnæ voluptatis, spes solidi, & stabilis gaudij. Sed tam uana ac falsa hæc spes est, voluptas tam fluxa, gaudium tam breue est, vt eius breuitas vix satis vllis verbis exprimi queat. Lanugo per campos iacens, pulchra est, *Similia.*
sed uno flatu venti tollitur. Spuma gracilis, elegans quiddam est & colore, & figura, sed à minima procella dispergitur. Fumus multum turget, altè ascendit, sed vno momento disparet. Alia Scriptura de hac vita dicit: *Vapor* Iacob. 4.
est, & ad modicum parens. Hoc iam fumo minus est. In orat. cõsolat.
Animalibus illis, quæ (ut scribit Seneca) iuxta Pontum genita, unum degunt diem, manè orientia, meridie vigentia, vesperi senescentia atque obeuntia (& apud nos fungus quidam una nocte crescit, postridie perit) si humanus animus ac ratio singulis daretur, noster hic affectus ineset, vt *Similè*

set, vt quæ ante meridiem decessissent, luctum ac lachrymas haberent; quæ uerò integrum vixissent diem, penitus longæua, & felicia haberentur. Sed ut illa insanire nos diceremus, sic nos insanire Deus, & Angeli, & beati, & sapientes omnes dicunt, qui in æternitatem oculos conijciunt. Vnde sic Sapiens ille Mathathias, Machabæorum pater, ad suos filios concionatur: *A uerbis uiri peccatoris ne timueritis: gloria enim eius stercus & uermis: hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perijt.* Sic alia Scriptura: *Nolite confidere in Principibus, & in filijs hominum, in quibus non est salus. Exibit spiritus illorum, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum:* omnes cogitationes de auro, & argento, de pulchris ædibus, de honoribus & prælaturis, de vxore, & liberis, de comessationibus, & conuiuijs, de ludis & iocis, de omni gaudio huius mundi. Vno momento omnia disparebunt, quasi non fuissent. *Diues & pauper obuiauerunt sibi*, in morte videlicet: *utriusque operator est Dominus*, vel potius *formator*, vt origo Hebraica habet. Qui amplos habet, & certos reditus, potest liberaliter expendere: qui de die in diem viuit, nullo umquam die facultatis suæ modum excedere potest. Stulti mundani sic voluptatibus uacant, & hæc gaudia sectantur, ac si pro certo haberent fore illa diuturna: at illi de die in diem viuunt, nec de uno crastino certi sunt. Magna igitur dementia, in re tam fluxa solidum bonum quærere. Voluptarij, & gaudij mundani sectatores, *quasi in aqua scribunt, quæ nullum scripturæ uestigium retinet:* nam voluptatis cuiuslibet cessante operatione, cessat & sensus. Hinc Beatus Iob: *Ad modicum eleuati sunt, & non subsistent; humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.* Quæ ultima uerba multo sensu fœcunda sunt. Habet spica frumenti præter calculas suas, quibus grana velut in carcere, recto tamen ordine, collocata inseruntur, summitates quasdam, videlicet stipulas, & aristas proceras, quæ à calculis granorum separatæ, & disiunctæ altius eminent, suntque asperæ, & acriter pungunt. Et spica quidem Ecclesiæ bene comparatur, in qua grana, id est, iusti tanquam in carcere conclusi, laboribus

1. Mach. 2.

Psal. 145.

Prou. 22.

Similia.

1.

2.

Greg. Nyss. hom. 5. in Eccles.

Iob. 24.

3.

ribus & tribulationibus premuntur, inter se tamen recto ordine, iuxta uocationem quisque suam, collocati, & charitatis vinculo colligati, optimè conspirant, suauiterque & benevolè viuunt. Stipulæ verò, & aridæ aristæ, peccatores sunt, maximè earum summitates, quæ & minus solidæ, & magis asperæ sunt, impios homines, crudeles, inordinatos denotant; qui sic in diuino iudicio conterentur, sicut in area aristæ & stipulæ ad nihilum redigutur. Sicut ignis stupæ applicatus statim extinguitur, sic gaudium ex rebus terrenis, & fluxis ortum celeriter consumitur.

Vide plura inf. Do. 2. post Pen tec. tex. 1.

Simile.

Potrò gaudia mundi non nisi dormientium somnia esse, sacra nos docet Scriptura. Sic enim Esaias: *Sicut somniat esuriens, & comedit: cùm autem fuerit expergefactus, uacua est anima eius; & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius uacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion.* Comparat, iuxta literam, Romanorum uel Assyriorum victorum gloriam atque potentiam uoluptati esurientium, & sitientium, quando somniant se comedere, & bibere: quæ tota voluptas falsa est, & inanis. Tales sunt omnes mundi deliciæ; quia ad momentum transeunt. Vnde alio in loco: *Vana spes & mendacium uiro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, & qui attendit ad uisa mendacia. Hoc secundùm hoc visio somniorum.* id est: Mundi potentia, & gloria, & gaudia non sunt res solidæ & veræ, sed sunt visiones somniorum: & sicut spectrum ad imaginem alterius rei, non est eius rei substantia, ac neque vera imago & figura, sed ipsius imaginis visio, & secundum imaginem quidem, sed non ipsa: sic mundi potentia, gloria, gaudium, quasi spectra sunt, secundum imaginem gloriæ & gaudij. Ideo Nabuchodonosor vidit quidem gloriam mundi, sed in somnijs. Ideo luculenter Dauid dixit: *Dormierunt somnum suum omnes uiri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Et iterum: *Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* id est: Tu Domine in tua vera gloria, & vero gaudio, euertes omnem

Esaiæ 29.

Eccli. 34.

Simile.

Daniel. 2.

Psal. 75.

Psalm. 72.

nem hanc imaginem rerum, quas mortales, opinione decepti, res solidas esse existimant, quasiq; sublata scena ollæ des illa omnia nihil præter somnium surgentium, & imaginem inanem fuisse. In mappa mundi, quam uocamus, videntur regna, prouinciæ, maria, vrbes, variæque regiones. Totum tamen nihil nisi papyrus, & atramentum est, in qua si gutta aquæ stillauerit, facilè corrumpitur, & deletur totum. Cor hominis, vanis huius mundi gaudijs affectum, est talis quædam mappa depicta, qui animo suo turres, castella, regna, honores, thesauros, & nescio quæ alia, uel sibi possidenda fingit, uel se possidere putat. Verùm hæc omnia non nisi papyrus, & atramentum sunt, & picta animo tabella, quam una febris, accedente morte, dicto citius dissoluit. Vnde Iob: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Scribit sanctus Chrysostomus, risisse se aliquando eorum testamenta, in quibus legerat, agros & tecta quoad usum quidem illis legari, quoad dominium uerò alijs: quum huiusmodi rerum solus reuera vsus hominibus concedatur, non dominium. *Domini enim est terra, & plenitudo eius.* Nos hospites tantùm sumus, & peregrini, qui tanquam diuersorio hoc mundo utimur. Ita se verè res habet, quicquid mortalium opinio secus iudicat. Vera est Scriptura, quæ dicit: *Filij hominum, usquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Omnia huius mundi quæ putantur bona, quæ filij hominum diligunt, vocat uanitatem, & mendacium; quia non uera, sed falla; nec solida, sed vana sunt. Qui rapido cursu per mediam ciuitatem equo vectus currens, inter currendum diceret, Tota hæc ciuitas mea est, insanire diceretur. Sic insaniunt qui in huius vitæ cursu de rerum dominio, & possessione quasi de re constanti ac perpetua gloriantur. De hac re alibi plura diximus. Sed & illud in mundi gaudijs consideratione dignum est, quòd ut tribulatio iustorum multa habet adiuncta solatia (ut iam dictum est) sic gaudia impiorum quàm plurima habent admixta incommoda. Nam & variam conscientiæ carnificinam persentiunt (quia *non est pax impijs*, sed *contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt*) & duram seruitutem

Simile.

Iob. 20.
Ho. 2. ad pop. Ant.

Psalm. 23.

Psalm. 4.

Simile.

Do. in ramis Palm. text. 6. & Domin. 4. Quadrag. text. 6.

1. Esaiæ 48. Psal. 13.

tutem seruiunt, suis cupiditatibus seruientes, ad quas explendas mille absurda, & illiberalia committunt; & maxima disertimina frequenter adeunt, labores grauissimos exãtlare cogũtur, (vnde aiũt ipsimet, *Lassati sumus in uia iniquitatis*) & labores eorum vt plurimum non succedunt (nam *telas aranea texuerunt, tela eorum non erunt in uestimentum*) & successus ipse auget cupiditatem nõ minuit; & difficilius interdum est parta tueri, quàm quæsiuisse; ac postrnò (quod est miserrimum) totum hoc gaudium in sempiternam desinit miseriam. Quæ ferè singula in alijs iã Dominicis per occasionem tractauimus. Domin. I. Quadrag. tex. 8. Dom. 2. Quadrag. tex. 3. & Domin. Palmarum, tex. 6.

2. 3. Sap. 5. 4. Psal. 59. 5. 6. 7.

3 Tristitia uestra uertetur in gaudium.

Gaudia iustorum.

LOcus moralis de beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti in hac uita patiuntur. Hunc locum & in præcedentibus tractauimus: sed hic aliqua, donante Deo, addentur. Christus disertè inter uarias beatitudines hanc unam posuit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Cuius illustre exemplum est Lazarus vlcerosus in sinu Abrahæ, & dives Epulo in inferno, maximè sic loquente Abraha: *Fili, recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris.* Causam diuersæ utriusque post hanc uitam conditionis, non aliam adfert Abraham, nisi uia & in præsenti uita diuersa fuerat conditio. Vnde beatus Gregorius hæc uerba expendens, sic scribit: [Quicunque in hoc seculo bona habetis, quum uos bona egisse recolimus, ualde de ipsis pertimescite, ne concessa uobis prosperitas eorundẽ remuneratio sit bonorum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare cõspicitis, nolite despicere; quia fortasse, quos superfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat.] Hanc beatam conuersionem multæ Scripturæ docent. Dauid dicit: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.* Hæc est tristitia iustorũ, quia cũ labore seminant, & cũ patientia magna fructũ boni operis afferunt. Sed sequitur, *Venientes autem uenient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Tales ille portauit, qui di-

Do. Sept. tex. 7. p. 3. Dom. 2. Quadrag. text. 2. Matth. 5. Lucæ 16.

Ho. 40. in Euang.

Psal. 125.

Matt. 25. 2. Tim. 4. xit: *Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce, alia quinque superlucratus sum.* Tales ille rerulit, qui dixit: *Bonum certamen certaui, fidem seruaui, cursum consummaui. Ideo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex.* De hac beata catastrophe dixit Apostolus Petrus: *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* Accipiter dum viuit, manu aucupis gestatur, delicatè & curiosè nutritur, ad prædam exercetur, in summo otio perpetuam voluptatem capit; sed mortuus in sterquilinium proijcitur. Gallina viuens in sterquilinio pascitur, & angulos domus perscrutatur; mortua in mensa domini apponitur, & pro ferculo delicato habetur.

1. Pet. 4. *Simile.*

Laboris parui mercès ingẽs. Rom. 8. Dom. Septu. tex. 7. loc 3.

Est autem hæc conuersio, vt alijs multis ex causis, ita ex duabus potissimum, admirabilis. Vna est, quia paruis laboribus tam immensa gaudia retribuuntur. de quo Apostolus: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Hæc consideratio in alia Dominica iam tractata fuit. Altera est, quia breuis & momentanea tristitia in gaudium sempiternum mutatur: quã considerationem Christus hoc loco expendit. Dixit enim paulo post: *Gaudium uestrum nemo tollet à uobis.* Sanè quia sempiternum est. Adducit quoque de partu mulieris: *Mulier cùm parit, tristitiam habet*, quæ certè acris est, sed breuissima & paucarum ut plurimum horarum. *Sed quum peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium.* Planè eodem modo breues iustorum dolores, sempiterna parturiunt gaudia, quæ omnem præteritorum laborum memoriam deleant, iuxta illud: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, id est, omnem mali recordationem tollet. De hac consideratione Esaias: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Notentur illa uerba: *ad punctum, in modico, ad momentum parumper.* Sic in alijs Scripturis tribulationes huius vitæ, torrens pertransiens, uocantur. Sic Ieremias: *Ecce aquæ ascendent ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans.* Sic Dauid. *De torrente in via bibit, propterea*

Ioan. 16. Labor breuis, mercès æterna.

Apoc. 21.

Esaię 54.

Ierc. 47.

Psal. 109.

exaltabit caput. id est: Ad modicum temporis calicem tribulationum bibit, ideo exaltabitur. Sic de iustis Sapiens: *In paucis uexati, in multis bene disponentur; quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se: tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.* Sicut strennuo militi ipsæ cicatrices, adeoque vulnera in bello capta, materia voluptatis sunt; sic ipsa tristitia iustorum gaudio illis est. De hac admirabili cõuersione Esaias: *Ecce serui mei comedent, & uos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei lætabuntur, & uos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & uos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis contritione ululabitis.* In tale gaudiũ uertetur tristitia iustorum. *Tunc enim stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum:* id est, qui olim spreuerunt & cõtempserunt labores iustorum, iuxta id quod paulo post sequitur: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij.* Vel hæc vna consideratio ad omnem huius vitæ tristitiam pro Dei gloria susceptam, vel à Deo inflictam, non æquanimiter tantùm, sed & libenter perferendam, satis excitare debet. Ex hac consideratione Dauid dixit: *Omnis consummationis vidi finem*, exitum & catastrophen iustorum pariter atque reproborum. *Latum mandatum tuum nimis.* Id est, id circo statim omnia tua mandata non ad angustam, sed ad latam uiam pertinere, non difficilia, sed iucundissima esse mihi uidebantur. Hanc catastrophen Apostolus suis Thessalonicẽsibus, multa pro CHRISTO passis, ante oculos ponit. *Gloriamur*, inquit, *in Ecclesijs Dei pro patientia uestra & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei: si tamen iustum est* (id est, quia iustum est) *apud Deum retribuere tribulationem ijs qui uos tribulant, & uobis, qui tribulamini requiem nobiscum in reuelatione Domini.* Sicut vrsi alucaria inuadentes, fauorum dulcedine allecti, facilè apum aculeos & vulnera patiũtur; sic sancti viri, cælestis dulcedinis certa expectatione roborati, nihil non ferendum sibi putant, ut ea potiantur. Sicut in operibus naturæ prouidentiam suam Dominus declarauit,

Sap. 3. Similes.

Esaiæ 65.

Sap. 5.

Psal. 118.

2. Thes. 1.

Similia.

rauit, non morborum genera ab humanis corporibus tollendo, sed omnibus morbis appositissima remedia procurando: sic in operibus gratiæ ab electis non ipsas sustulit tribulationes, nec ab omni tristitia uacuos esse uoluit, sed contra omnes tribulationes, omnemque tristitiam, fortissimum robur dedit futuræ gloriæ certam expectationem, dicens; *Tristitia vestra uertetur in gaudium.*

EVANGELIVM DOMINICAE IIII. POST PASCHA.

Ioan. 16. *VADO ad eum, qui misit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia nõ crediderunt in me. De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc habeo multa vobis dicere; sed non potestis portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit uos omnem ueritatem. Non enim loquetur à semetipso; sed quæcunque audiet, loquetur: & quæ uentura sunt, annuntiabit uobis. Ille me clarificabit; quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis.*

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Quia hæc locutus sũ vobis, tristitia impleuit cor uestrũ.* De inutili tristitia à corde excutienda, & animi fortitudine contra aduersa.

2. *Expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, Paracletus non ueniat ad uos.* De rerum omnium terrenarum

rum affectu exuendo, ut Spiritus sancti habitaculũ simus.

3. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* De condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum.

4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* Locus duplex. 1. De futuro omnium mortalium extremo iudicio. 2. De potestate diaboli super animas credentium penitus sublata, & circa res externas uehementer imminuta.

1. *Quia hæc loquutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum.*

LOcus moralis de inutili tristitia à corde excutienda. Quia in præcedentibus dixerat Apostolis suis Christus, *Venit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo;* simulq; adiecerat, *Vado ad eum qui misit me;* Et iterum, *Vado parare uobis locũ;* & rursum, *Vado, & uenio ad uos:* propter hæc omnia maxima tristitia affecti sunt, quã Christus hoc loco ex eorũ animis penitus depellere vult. *Tristitia quæ secundum seculum est,* ait Apostolus, id est, quæ propter res huius seculi, propter rerum præsentium iacturam assumitur, *mortem operatur.* Vnde & Sapiens: *Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa:* nempe ex rebus externis, aut aliunde quàm propter solum peccatum assumpta. [Qui enim in peccatis cõtristatur (ait S. Chrysostomus) vel suis uel alienis, hic solus utilitatẽ capit. Absumit enim peccata: & quod nam ad hoc remediũ confectum est, ad hoc solum ualet:] Quod ita se habere, alio in loco demonstrat. [Mulieri minatus Deus, dicensq;, In dolore paries filios tuos, ostendit dolorem peccati fructum. Sed ò magnum donum? Quod in pœnam dedit, in salutem uertit. Peccatum dolorem peperit. Dolor peccatũ contriuit: & quemadmodũ uermis in ligno natus idipsum cõminuit; sic dolor de peccato natus peccatum cõminuit, per pœnitentiã inductus.] Hic ergo, & hac in causa, salutaris est dolor, bona est tristitia. At alijs quibuscunque malis dolorẽ adhibere, nihil est aliud, quàm medicinã oculis comparatã pedi apponere. Vnde iterum S. Chrysostomus: [Audiui

Tristitia cordis excutienda. 2. Cor. 2. Eccli. 30. Tristitia ꝓpter peccatum. Hom. 16. in 2. ad Cor. Homil. 5. de pœnit. Tristitia ꝓpter tẽporalia iacturam. Ho. 18. ad pop. Ant.

[Audiui ego multos ad seipsos dicentes: Quæ vtilitas in dolui? Nec pecunias recuperaui, & meipsum læsi.] Id sanè fit in omni quacunque iactura rerum temporalium, aut accepto quocunque vel detrimento uel infortunio. Qui de eo tristatur, nec detrimentum resarcit, & seipsum lædit, damnumque damno addit, idemque grauius & acerbius. Plus enim lædit animi tristitia, quàm alia quælibet vel iactura vel iniuria. Plato humanam vitam cum alea comparabat, in qua optimus quisque iactus aleatori maximè expetendus est, adhibenda tamen cura, vt eo, quem casus tulerit, rectè vtatur. Quorum prius in nostra potestate non est, posterius est: ideoque id agendum. Suaue aut amarum seu vitæ institutum, seu aliquod aliud aduenies, non ipsa facit rei natura, sed mentis habitudo: quæ si amara & tristis est, omnia ei amara videtur, vt in ægrotis accidit, quorum palato & animo omnia displicent: si iucunda & hilaris, omnia apparent similia. Qualis quisque est, talem sibi fortunam fingit. Depellenda ergo omnis animo tristitia, ne, sicut amara quædam herba cibis admixta, omnes nostras actiones reddat acerbas; omnia quæ nobis aduenium, horrida & ingrata efficiat. Sic hortatur nos Apostolus: *Gaudete in Domino semper. Iterum dico gaudete.* Aliud quippe tribulatio, qua iusti non carent; aliud tristitia, qua carere debent. Quibus Christus dixit, *Plorabitis & flebitis, & contristabimini*, eisdem quoque dixit, *Non turbetur cor uestrum, neque formidet.* id est: Vtcunque foris accedat tribulatio, animo tamen læti & immobiles persistite. Sic enim nihil ad vos mali peruenier. Notū est illud: *Nemo læditur, nisi à seipso*; quod exemplis ex Scriptura probat Chrysostomus. Iob quidem diabolus afflixit, sed ipse afflictus non est: *nihil stultum contra Deum locutus est, non peccauit in labijs suis*; sapienter philosophari & animo quieto esse non desijt Ioseph à fratribus venditur, sed ipse læsus non est, quia & in ipso carcere læto animo vixit, ut iam paulò superius dictum est. [Ferrum (inquit Chrysostomus) rubigo lædit, lanam tinea, ouium greges lupus, vinum aceri permixtio, lolium segetes, grando vineam: sed hominem nec morbus, nec exilium, nec mors, nec iniuria, nec contumelia, nec vulnus, sed solum peccatum

Apophtegmata. Plutarch. de trāquil. animi.

Similia.

Philip. 4.

Ioan. 16.

Iob 2.

In homil. quod Nemo lædit nisi à seipso, tom. 5.

peccatum lædit, sola animi vel impatientia, vel cupiditas, uel maleuolentia.] Sicut corpus ægrotum nec æstum ferre potest, nec frigus; sic animus æger aduersis & lætis rebus iuxta offenditur. Nauigationis impatiens de scapha in scapham descendit, nec quietem inuenit, quia bilem semper suam secum circumfert. Aeger de lecto in lectum trāsferri cupit, sed ægritudo propterea nón minuitur, quia intus malum est, non foris; in corpore, non in lecto. Qui animo fortis & integer est, à nulla re externa perturbatur. Potuit Diogenes dicere: [Isti quidem irridēt, sed ego non irrideor.] Potuit Anaxarchus Philosophus, quum eum Nicocreon, Cypri tyrannus, in saxo cauato malleis ferreis tunderet, tyranno dicere: Tunde Anaxarchi * follem, vel, vt alij legunt, vasculum aut manticam. Nam Anaxarchum non percutis. Potuit poeta de uiro forti dicere. [Etiam si fractus illabātur orbis, Impauidum ferient ruinæ.] Potuit Socrates (vt de eo scribitur) etiam mille perturbationibus Remp. obruentibus, tamen omni tempore eodem vultu, siue domo egrederetur, siue domum rediret, esse: & ad omnia mentem benignam hilaremque perpetuò prę se ferre. Quod adhuc plus est, possunt domitores ferarum sæuissima animalia sic mansueta reddere, ut iugum portent. Leonibus magister manum in os inserit, tigrim custos suus osculatur, elephantem minimus Aethiops iubet subsidere in genua, & ambulare per funem: quid ni uir sapiens sic artifex erit domandi mala, ut dolor, egestas, ignominia, carcer exilium, quæcunque horrenda ad hunc quum peruenerint, mansueta fiant, nihil animum conturbent, imò cum risu excipiantur? Sic beatus Iob & omnium fortunarum iacturam, & liberorum mortem, & acerbam corporis plagam, & graues amicorum reprehensiones animo inuicto tulit. Certè pueris laruas formidantibus, laruas in manus tradimus, & inuertimus, & & tractari ab eis facimus: quo, re ipsa bene perspecta, vanos terrores contemnant. Equos phantasticos, qui ad nescio quos in uia cumulos, aut candidioris coloris obiecta, subitò restitare & retrocedere solent, statim contra hu iusmodi obiecta calcaribus admotis impellimus, ut eadem pedibus suis conculcent, ac sic pauere desinant. Iosue

Similia.

Apophtheg mata. Plutarch. in Fabio. Laert. lib. 9. cap. 10. * ὄγμου. Aeliau. li. 9.

Simile.

Sen. epi. 86.

Similia.

Exemplũ. sue iussit principes populi Israel ponere pedes super colla quinque regum Chananæorum, & desuper calcare, dicens eis: *Nolite timere, nec paueatis; confortamini & estote robusti. Sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, aduersum quos dimicatis.* Sic sanè & nos rerum naturis diligenter inspectis, & hoc semel intellecto, quòd quicquid animum perturbat (excepto peccato) ex inani quadam opinione subsistit, nullo negotio animi constantiam retinebimus, omniq́ue tristitia vacui erimus. *Sapienter* Socrates trepidantem Alcibiadem, nec in concionem prodire audentem, sic alloquitur: An non, inquit, sutorem illum (adiecto nomine) nihili pendis? Annuente Alcibiade, Quid? inquit; an non etiam illum circorum præconem, aut etiam coriarium illum? Fatente Alcibiade, infert Socrates: An non nisi ex huiusmodi concio constit. Appositè quoque Demonax Philosophus quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem adiens, certò promittit se filij vmbram ab inferis reuocaturũ, si tres ex omnium hominum numero nominare posset, qui nullius luxisset obitum, cuive nullum accidisset infortunium. Cumq́ue is cogitationem per omnes notos circumferens, ne vnum quidem reperisset; Vt quid igitur, inquit Demonax, tanquam rem nouam & insolitam passus esses, sic te ipsum inaniter discrutias? Sanè siue singulas rerum naturas extra peccatum expendas, siue communem mortalium sortem inspicias; nec ex illis aliquid est, cuius jactura animum lædat, nisi velit ipse, nec quodlibet aduersum, nouum cuiquam aut singulare videri potest. Memorabile est quod scribit Seneca, Lyciorum legumlatorem suis præcepisse ciuibus, ut, quoties in luctum incidissent, veste induti muliebri lugerent. Indicare voluit, huiusmodi affectum muliebrem esse, & uiro indignum. Atque hæc quidem humana sapientia videre & tradere potuit. Sed ad nostra nunc à diuina veniamus. Iubet Apostolus *semper gaudere*; sed addit, *in Domino*. Hæc est fortissima radix veræ, solidæ, & perpetuò retinendæ lætitiæ. Cuius cor Dei vel amor uel timor possidet, nihil præter peccatum contristare potest. Appositè D. Basilius: [Animæ quæ semel se modis omnibus desiderio sui astrinxit conditoris,

Iosue 10.

Aelian. li. 2.

Apophtheg mata.

Eras. lib. 8 *Apophth.*

In orat. cõ solat.

Philip. 4.

Gaudium in Dño.

conditoris, iamq́; insuevit oblectare se tãtæ illius pulchritudinis contẽplatione, prorsus nõ sinet vehemẽs illud gaudiũ, animiq́; sui iucundissimam effusionẽ intercipi aut immutari per multiplicem & succedaneã carnalium affectionũ mutationem. Quin ea potius, quæ alijs mœrorem afferũt & tristitiam, in cumulũ sibi uertet, & accessionem lętitiæ.] Sic Apostolus Paulus affectus fuit, ideoq́; in hæc uerba erupit: *Libẽter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi:* id est, ne eius amor & gratia mihi excidat. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo.* Vides generosum pectus ideo omni tristitia superius, quia Christi amore possidetur. Sic alibi: *Non solùm autẽ, sed & gloriamur in tribulationibus.* Et rursum: *Nunc gaudeo in passionibus meis.* Neq; uerò solus Paulus sic affectus est. De Petro & Ioanne refert Scriptura: *Ibant è conspectu concilij gaudentes quod digni habiti essent pro nõe Iesu contumeliam pati.* Sic Christus Dominus eos docuerat: *Cùm persecuti uos fuerint homines, & omne malum dixerint aduersum uos mentientes propter me, gaudete, & exultate.* Nõ ait, tolerate tantũ, quod & contristati faciunt; sed ait: *Gaudete*, atque adeò *exultate*, ingentẽ animo uoluptatẽ capite. Vnde alius eius Apostolus sic scripsit: *Omne gaudiũ existimate, fratres, quũ in uarias tentationes incideritis.* Quomodo & unde tantũ gaudiũ? Quia Dei amor facit ut cætera nõ amentur, nisi in ordine ad Deũ: ideoq́; Dei prouidẽtia nobis ablata, nullũ mœrorẽ afferunt, sed voluptatẽ potius propter coronas quas expectamus. Rursum qa Dei timor facit ut nulla præter illum timeamus. *Qui enim Deũ timet, nihil aliud timet:* sicut Moyses Deum timens, nec Pharaonẽ, nec mare rubrũ, nec tam ingentem populi multitudinem quã rexit, tam rebellẽ, tam duræ ceruicis, quicquam timuit. *Qui Deum non timet, omnia timet*, ut de impijs dicitur: *Trepidauerunt timore ubi non est timor.* Vnde S. Chrysostomus: [Deum sicut oportet timens, & in ipso confidens, voluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontem. Et sicut in mare decidens immensum scintilla breuis facilè deletur: sic quantacunque Deum timenti illidantur, uelut in uastũ lætitiæ pelagus incidẽtia, extin-

2. Cor. 12

Rom. 5. Colos. 1.

Actor. 5.

Matth. 5.

Iacobi 1. Amor & timor Dei, gaudij fundamenta,

Ho. 18. ad pop. Ant. *Simile.*

extinguuntur atque perduntur.] Sic etiam de lętitia spirituali, & de eo qui in Domino gaudet, ibidem scribit: [In Domino gaudens, hac uoluptate ex nullo accidente excidere potest. Alia quippe cuncta, in quibus gaudemus, mutabilia sunt, & transitu facilia. Nec hoc solùm, sed etiam apud nos manentia, nascentem ex alijs rebus tristitiam repellere non possunt.] Hæc ille. Verbi gratia: Diuitijs abundans, si ægrotat, propter diuitias ægritudinis solatium non accipit. In honore constitutus, si opum iacturam patitur, pe rinde contristatur, ac si nullo in honore esset. Diues, honoratus, sanus, vnica amici morte, uno aliquo infortunio ita perturbatur, ac si omni ex parte miser esset. Illustre exemplum uide in Aman. *Conuocauit ad se amicos suos, & Zaram uxorem suam, & expositi illis magnitudinem diuitiarum suarum. filiorum q; turbam*, quos decē habuit, *& quanta eum gloria super omnes principes & seruos suos Rex eleuasset. Et post hæc ait: Regina quoque Hester uullum aliam uocauit ad conuiuium cum Rege prater me, apud quam etiam cras cum Rege pransurus sum. Et cùm hæc omnia habeo, nihil me habere puto quàm diu uidero Mardocheum Iudæũ sedentẽ ante fores regias.* Hæc ille in magna huius mundi felicitate verè miser. Multis & maximis bonis affluens, vna re aduersa, vno superbiæ stimulo, quia ab uno solo honoratus non fuit, tristitia obruitur. At gaudium in Domino, non solùm per se firmum, & solidum, & uerum gaudium, & amplum ac vehemens est, uerùm etiam contra alias res tristes omnes animum communit, omnemque aliam tristitiam depellit. Sapienter ergo & uerissimè Chrysostomus: [Si lætitiam cupis, non pecunias, non corporis sanitatem, non gloriam, non potentiam, non delicias, non lautas mensas, non sericarum uestium amictus quæras; noli preciosos agros domosve splendidas & illustres, aut aliud huiusmodi quicquam sectari; sed philosophiam, quæ est secundùm Deum tracta, & apprehẽde uirtutẽ, & nihil eorũ quæ sunt aut expectantur, te poterit cõtristare. Quid dico cõtristare? Additio nempe tibi fiet uoluptatis, quæ alios cõtristãt. Etenim flagella, & mortes, & mulctæ, & accusationes, & malè pati, & omnia talia, quando propter Deũ nobis inferuntur, & hãc habẽt radicẽ, multam nobis adferũt voluptatem. Nos miseros facere poterit nemo, nisi nosipsos faciamus sicut scilicet neq; beatos, nisi nos efficiamus cũ Dei gratia.] Hæc ille. Diogenes rogatus quid ex philosophia lucratus fuisset. [Etsi nihil aliud, (inquit) vel hoc ipsum, quòd ad omnem fortunã paratus sũ.] At verò quanto efficacius, & certius, & vberius uera Theologia, Christiq́ue gratia, & vniuersa Scriptura hanc animi fortitudinẽ nos docet, tanto nobis turpius & ignominiosum magis, si perpetua animi lætitia non fruimur. Datus est nobis Spiritus sanctus Paracletus, ne unquã tristemur, nisi ex peccato. Hoc. n. solum Spiritum sanctum expellit, & omni nos consolatione priuat, ideoq́ue tristitiã generat. Cætera mala omnia cum Spirito sancto consistunt, ideoque spirituali lætitia animum fidelem priuare nequeunt, nisi uelit ipse, sponteque succumbat.

Mũdi gaudia nulla sunt tristitiæ remedia.

Exẽplum. Hester 5.

Ho. 18. ad pop. Ant. Vide etiã hom. 54.

Laert. li. 6 *Apophtegma.*

Cur ex solo peccato tristitia.

2. *Expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad uos.*

Cõtẽptus mundi.

LOcus moralis de rerum omnium terrenarum affectu exuẽdo, ut Spiritus sancti habitaculum simus. Etiam ipsa Christi corporalis præsentia obstitit fortitudini spirituali Apostolorum. Nõ poterãt Apostoli Spiritum sanctũ accipere, quam diu carnali Christi præsentia & familiaritate vtebantur. [Nisi me desieritis corporaliter cernere (ut Christi verba exponit S. Greg.) nũquam discetis spiritualiter amare. Si ab intẽtionis uestræ oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos inuisibilem per consolatorẽ Spiritum non perduco.] Mirates, affectum humanum, etsi honestissimum, qui in Apostolis erga Christum erat, obstitisse, quo minus Spiritus sancti capaces essent. Nempe depelli ab vbere paruulum oportet, ut solidum cibum gustare discat. Ideo Abraham fecit conuiuium magnum in die ablactationis filij sui Isaac, nõ in die natiuitatis, aut circuncisionis. Nascimur carnales, ablactamur spirituales. Nisi naturæ ductum & amorem abdicemus, Spiritus sancti ductum sequi, eiusq́ue amore inflammari non possumus. Apostoli, ut Spiritum sanctum acciperent, se otos euacuare debebant. Luna quo plus luminis habet versus

Mora. in Iob li. 8. c. 17.

Simile.

Gene. 22. *Allegoria.*

Simile.

sus terram, eo minus habet uersus cœlum. Vt autem à superiori sua parte, & cœlo proxima tota illuminetur, tum soli appropinquare, tum terram uersus nihil luminis habere debet. Quando autem terram uersus tota lucescit, & plena luna dicitur, tunc a sole, unde lumen suum accipit, longissimè distat, & a superiori sui parte tota tenebrosa est. Eodem planè modo anima humana a terrenis uoluptatibus, & solatijs, & honoribus remotissima esse debet, ut Deo suo plenè fruatur. Quanto magis terrenis afficitur, tanto minus capit cœlestia, tanto est à sole iustitiæ longinquior. Vox sponsæ est: *Decolorauit me sol*, ideſt, Dei Spiritus, intus ardens, fecit me ijs, quæ foris sunt, contemptibilem esse; fecit me ea, quæ foris sunt, contemnere, &, ut Apostolus loquitur, *omnia pro stercore & detrimento habere, ut Christum lucrifaciam.* Pulchrè D. Bern. [Lux interior exterioris impatiēs est. Ignis est. Inania solia non admittit. Aut exuri solia vanitatis, aut certè, si illa prævaluerint, extingui ignem necesse est.] Naturalis corporis calor tanto uehementior est, quanto exterius frigemus magis: & contra tanto debilior, quanto circumfusus aer calidior. Similis quædam antiperistasis est in amore rerum carnalium & spiritualium. Quanto enim ad ea quæ foris sunt, mundi huius & carnis oblectamenta, animus se per amorem plus diffundit, tanto minus intus feruet, eaque, quæ ad interiorem hominem spectant, tanto minus appetit, & parum appetendo incapax fit. [Quantum enim uas fidei homo attulerit ad fontem, tantum implet,] ait Augustinus. Quòd si alio liquore animus præoccupatus impletur, infundendæ Dei gratiæ nullus relinquitur locus. Sed & præterea totum hominem, totum cor, totum animum Deus inhabitare & possidere vult. Vox meretricis erat: *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur.* Vera mater diuidi infantem non patitur. Verus Dominus diuidi cor in terrena & cœlestia non vult.

Templum quoque Spiritus sancti ab omni prorsus non sorde tantum peccati, sed re quacunque carnali expurgari debet. Christus non solum nummularios, sed etiam eos qui vendebant columbas, quæ sacrificijs seruiebant, è templo eiecit; quia domus erat orationis tantū. Me-

Cant. 1.

Philip. 3. In declama. de bonis deserēdis.

Similo.

Tract. 32. in Ioan.

3. Reg. 3.

Allegoria. Matth. 21. *Simile.*

tator seu œconomus Principis ad urbem ueniens, ut Regi venienti domum amplissimam præparet, iubet omnia prorsus è domo exportari, ut Regi, cuius comitatus amplissimus est, locus fiat. Rogat inquilinus, ut vnum saltem ei cubiculum concedatur, ubi cum uxore, & liberis quiescat. Negatur. Rogat ut arcas saltem quasdam, rebus pretioſioribus refertas, in aliquo domus angulo includi patiatur. Negat metator, quia tota prorsus domus, quanta quanta est, Regiæ dignitati, & maiestati concedenda est. Eodem modo uerbi Dei minister, ab eo ad docendum missus, iubet, unumquemque fidelem habitaculum in corde suo Spiritui sancto præparare. *Vos*, (inquit,) *estis templum Dei.* Et Deus dicit: *Inhabitabo in eis, & inambulabo.* Hic uetus homo, carnalis adhuc, & ex parte terrenus, rogat saltem liceat ei amare carnalia, amare uxorem, liberos, &c. Negatur ei, & dicitur: *Qui uxores habent, quasi non habentes.* Rogat, ut aliquid in mundo possidere sinatur. Negatur ei, & dicitur: *Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur, præterit enim figura huius mundi.* Vsus quidem uxoris, liberorum, possessionum, diuitiarum nō negatur, sed amor eorum omnium inordinatus, id est, non nisi in ordine ad Deum, & quantum Deus permittit, quantum Dei cultui non repugnat. Non sunt hæc etiam licita toto corde amanda. Solus Deus, & sanctus eius Spiritus, hunc sibi amorem uendicat; & quidem totum cordis nostri hospitium meretur. Zelator Deus est. Animam sibi nostram desponsauit. Alio amore illam occupari non vult: de quo in alio loco diximus. Audi Augustinum de duplici amore Dei, & huius mundi, qui nullo modo in uno pectore cohabitant, diſſerentem. [Hi duo amores, quorum alter sanctus est, alter immundus; alter socialis, alter priuatus; alter communi utilitati consulens propter supernam societatem, alter etiā rem communem in potestatem propriam redigens propter arrogantem dominationem;] (quod fit in qualibet rei cuiusque possessione cupida, quam ideo quis possidet, quia dominus rei esse vult) [alter subditus, alter æmulus Deo; alter tranquillus, alter turbulentus; alter pacificus, alter seditiosus; alter ueritatem laudibus errantiū preferens, alter quoquo modo laudis auidus; alter amicabilis, alter inuidus;

1. Cor. 3. 2. Cor. 6.

1. Cor. 7. Ibidem.

Domin. 1. Quadrag. text. 10. De Genes. ad lit. lib. 11. cap. 19

inuidus; alter hoc uolens proximo quod sibi, alter subijce re proximum sibi; alter propter proximi vtilitatem regens proximum,] (vt bonus pastor, princeps, magistratus, herus) [alter propter suam; præcesserunt in Angelis, alter in bonis, alter in malis; & distinxerunt conditas in genere humano ciuitates duas, sub admirabili, & ineffabili prouidentia Dei cuncta quæ sunt administrantis, & ordinantis alteram iustorum, alteram impiorum.] Hæc ille. Non se inuicem compatiuntur hi duo amores, quia contrarij sunt. Sed & Dei amor tam purus esse desiderat atque perfectus, ut amorem licitum atq; subordinatum quàm minimum esse uelit. Paruulorum est, parua & despicabilia diligere. Paruuli tricas, puppas, equos arundineos, trochos & lapillos amant, uiri contemnunt. Paruuli adhuc in Christo sunt, qui bona huius mundi, diuitias, propinquitatem carnalem, & quodlibet terrenum amant, etiam ordinatè. Sed perfectus ille Christi amator dixit: *Quum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* Nec ille solùm, sed ad id alios hortatur. *Nolite,* (inquit,) *effici pueri sensibus: malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* Qui sensibus perfectus est, non nisi magna, & solida bona amplectitur. Profectò non est lac carni aut solido cibo contrarium. Mater tamen ab vbere paruulum depellit, & quidem aliquid interdum amarum uberi apponendo, ut solido carnis cibo, relicto lacte, uescatur. Amor rerum terrenarum ordinatus, non est planè contrarius amori Dei, & rerum diuinarum: tum quia Deus hoc nostræ infirmitati permittit, tum quia talis amor impedit ille quidem vsum charitatis erga Deum, & distrahit nos tantisper à Deo, sed non tollit ipsam charitatem, neq; auertit nos à Deo. Attamen hæc ipsa terrena Deus à quibusdã penitus aufert, omnemque illorum amorem penitus è cor de tollit, vt sic ablactati solidiora capiant, soliq; Deo firmiter, & tenaciter adhæreant. Sunt enim qui vtrunque simul amare nequeunt, nec ordinem amoris tenere. Non possunt terrena ordinatè diligere; statim in eorum amore excedunt, nimium tenaciter adhærent, facilè ab illis capiuntur, & corrumpuntur. His omnino expedit, omnibus abiectis,

Simile.

1. Cor. 13.

1. Cor. 14.

Simile.

Amare Deum, & terrena difficile.

abiectis, soli Deo seruire: *relinquere omnia, & sequi Christum.* Qui sic propè igni assidet, vt crura iam ardeant, æquum est, vt vel ab igne recedat, vel ignem minuat. Aliorum maior est fortitudo spiritus, *qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur.* Vtuntur seculi bonis, sed non adhærent illis. Sanè siue ab istis, siue ab illis toto corde Deus diligendus, ut nullius alterius rei amor à Dei amore auellat, aut ei (quod absit) præferatur. Hic est *pretiosa illa margarita, qua inuenta, abijt homo* (id est, à seipso exiuit) *& vendidit omnia quæ habuit* (omnium amorem deposuit) *& emit illam.* Omnia enim bona venerunt cum illa. Vox Prophetæ est: *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam: non sperare in incerto diuitiarum, non ponere spem suam in homine, non mundum diligere, aut ea quæ mundi sunt.* Ecce enim, nisi Christus corporaliter Apostolos deseruisset, ad eos spiritualiter non veniret, Spiritum suum sanctum ad eos non mitteret. Nisi terrenas consolationes abdicemus, spirituales non accipiemus. Quantum illas in nobis minuimus, tanto has augemus magis, & contra. Rursum quia *Spiritus sanctus effugiet fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis;* necessariò omne peccatum animo radicitus euellendum, omnis fictio, & hypocrisis ableganda, ut Spiritus sancti habitaculum simus. Non consolatur, nisi eos qui consolatione uel indigent, uel digni sunt. Peccatores indigni sunt. Amatores rerum terrenarum sua habent solatia, illa superna consolatione opus non habent. *Non est opus medico, nisi malè habentibus.* Da uinum tristibus. *Date siceram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.* Laborantibus in uinea Domini, sub cruce Christi gementibus, renuentibus consolari ab his, quæ foris sunt, datur uinum lætitiæ spiritualis, & Spiritus sanctus consolator adest. Est quidem ille, ut canit Ecclesia, *Consolator optime, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium.* Sed non omnibus. Est enim *in labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium.* Qui nec laborant in uinea, nec æstuant in tribulatione, nec flent pro peccatis; hanc consolationem non recipiunt. Ille quidem *rigat quod est aridum, sanat quod*

Matt. 19. *Simile.*

1. Cor. 7.

Matt. 13.

Psalm. 72. 1. Tim. 6. Ierem. 17. 1. Ioan. 1.

Sap. 1. Spiritus S. consolatio quibus detur.

Matth. 9. Prou. 31.

Canticum Ecclesiæ:

est saucium flectit quod est rigidum, fouet quod est frigidum: sed cuius animus alijs iam gaudijs repletur, qui sibi sanus & fortis videtur, qui diffluit uoluptate, & feruet cupiditate; hic Spiritum sanctum nec consolatorem, nec adiutorem inuenit. Tollendæ ex animo omnes cupiditatum spinæ, fugiendæ voluptatum illecebræ, *Abneganda omnis impietas, & secularia desideria, abdicanda occulta dedecoris, abijciendæ opera tenebrarum*; vt filij lucis simus, vt diuini Spiritus habitaculum efficiamur. *Qua societas luci ad tenebras?* Aut quomodo possunt *tenebræ lucem comprehendere?* Omnis seculi uoluptas, est *potestas tenebrarum harum*, iuxta eius voluntatem qui *princeps huius seculi est, & rector tenebrarum harum*. Qui Spiritum sanctum possidere vult, abrenunciare his omnibus debet, & soli Deo adhærere. Angustiatum est cordis nostri stratum: duos amores capere non potest.

Tit. 1.
2. Cor. 4.
Rom. 13.
2. Cor. 6.
Ioan 1.
Lucæ 22.
Ioan. 14.
Ephes. 6.
Esaiæ 28.

3. *De iustitia verò, quia ad Patrem uado, & iam non uidebitis me.*

Gratiæ Dei abusus.

LOcus moralis de condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum. Dicit Christus hoc loco, fore ut Spiritus sanctus, quum uenerit, quum datus fuerit Ecclesiæ, *arguat mundum*, id est, impios, siue extra Ecclesiam, siue in Ecclesia, condemnet *de iustitia*, id est, de eo quòd iustitiæ opera non fecerint, iustitiam illis, aut oblatam non acceptauerint, aut datam non conseruauerint. Spiritus sanctus autem ideò dicitur arguere, seu condemnare, quia opera Spiritus sancti in alijs credentibus, & iustis, arguent & condemnabunt alios impios, qui, similli oblato beneficio gratiæ, ad similem iustitiam non peruenerint. Addit autẽ Christus. *Quia uado ad Patrem*, &c. volens dicere, ideo ex operatione, & uirtute Spiritus sancti hoc futurum, quia ille amplius in terris non uersabitur, nec sua cœlesti doctrina, suisque miraculis, uel non credentium, uel credentium impuram uitam amplius arguet, sicuti hactenus fecerat. Quemadmodum ergo in præcedenti membro, dicens, *Arguet mundum de peccato, quia non crediderunt in me*, docuit mirabiles operationes Spiritus

Spiritus sancti huiusmodi futuras, ut omnium infidelium incredulitatem conuincerent, non Iudæorum tantùm, sed & Gentilis (vt, verbi gratia, Diocletianus, maximus credentium persequutor, Apollinis testimonio conuictus erat: qui ab eo rogatus, cur oracula non nisi mendacia proferret, respondit, se propter Christianos uera pronunciare amplius non posse, vt apud Eusebium ab ipso Diocletiano se accepisse Constantinus Magnus profitetur: & Iulianus apostata conuictus etiam fuit, quum ab Apolline Delphico responsum acciperet, se propter Babylæ martyris corpus præsens oracula dare non posse, quod idcirco à Christianis asportari, coactus hac necessitate, iubebat) quæ res ad doctrinam fidei pertinet: sic in hoc secundo membro docet Spiritus sancti operationes tales fore, ut hominum impietatem, quoad mores, conuincat. Hoc est enim arguere de iustitia, neglecta scilicet. [Ipsa fidelium comparatio (ait Sanctus Augustinus, hunc locum exponens) est infidelium uituperatio Mundus arguitur de iustitia aliena, sicut arguuntur de lumine tenebræ.] iuxta illud Apostoli: *Omnia quæ arguuntur, à lumine manifestantur*. Sic de Iudæis dicitur in Euangelio. *Surgent uiri Niniuitæ in iudicio, & generationem hanc condemnabunt*. Aliorum quippe iustitia, nostram iniustitiam; aliorum uirtus, nostram ignauiam arguit. Sic Augustinus, audita sancti Antonij uita, & Victorini Rhetoris exemplo commotus ad conuersionem, socio Alipio dixit: *An quia præcesserunt, pudet sequi? & non pudet, nec saltem tandem aliquando sequi?* Operatio Spiritus sancti in Antonio & Victorino, arguebat de iustitia Augustinum & Alipium. De hoc argumento uide plura in alia Dominica, ubi, uita exemplaris quantum ad iustitiam excitet, explicatum est. In extremo enim iudicio etiam hoc objicietur, quòd exemplis aliorum nihil ad pietatem excitati fuerimus, iuxta hæc Augustini verba: [Tot iudicibus inops astabo, quot me præcesserunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene uiuendi exemplar. Tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seq; imitandos dederunt iustis actionibus.] Hæc ille. Tot scilicet modis arguit impios Spiritus S. de iustitia ab ipsis neglecta

Euseb. in uita Cõst. l. 2. c. 49. & 50.
Simeõ Metaph. in uita S. Georgij.
Socr. lib. 3 cap. 9.
Theod. li. 3. cap. 9.
Hom. 77. in Ioann.
Ephes. 5.
Matth. 12.
Exempla iustorum damnant impios.
Exemplũ. Confess. li. 8. cap. 8.
Do. 6. post Epi. tex. 3.
Med. ca. 4.

Gratia Dei neglecta condēnat.

glecta, & ab alijs accuratè præstita. Sed adhuc alio modo, idq; ad maiorem cuiusq; condemnationem, arguet unumquemque Spiritus sanctus de iustitia, post gratias speciales unicuique concessas, abiecta nihilominus, uel neglecta.

Ierem. 2.

De quo genere sic Propheta. *Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit. Vide quam malum & amarum sit, dereliquisse te Dominum Deum tuum. A seculo confregisti iugum meum, & dixisti, Non seruiam.* Hæc est uox Dei ad obstinatos peccatores, qui multis acceptis gratię beneficijs, nihilo tamen meliores fiunt. Quæ si in ueteri populo iusta querela fuit, multo nunc iustior erit, ut his uerbis Apostolus docet. *Propterea abundantius oportet nos* (filios noui Testamenti) *obseruare ea quæ audiuimus, ne forte pereffluamur. Si enim qui per Angelos dictus est sermo* (ut ueteri populo) *factus est firmus, & si omnis prauaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* nempe post magisterium Filij Dei, post effusum in nos Spiritum sanctum abundè, post tam efficacia salutis sacramēta? Moyses olim cælum & terram contra Hebręorum ingratitudinem pro tantis acceptis beneficijs in testes inuocabat: & tamen illa beneficia nihil nisi Legem terrentem, ac comminantē, bonaq; carnalia terræ Chanaan continebant. Quæ nostra sint beneficia gratiæ, nemo ignorat. Paulus hominis in Spiritu sancto renati, posteaq; in peccata prolapsi, ingratitudinem & impietatem nullis verbis satis explicare potuisse uidetur. Ait enim hoc esse, *iterum sibi Filium Dei crucifigere, & ostentui habere, & sanguinem testamenti pollutum ducere, ac deniq; Filium Dei conculcare.* Quid acerbius dici potuit de iniuria contra Christum facta? Sed uide quid etiam de Spiritu sancto dicat. Ait hoc esse, *Spiritui gratiæ contumeliam facere.* Et rursum. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis.* Et adhuc iterum: *Spiritum nolite extinguere.* Ne quis nūc miretur, si arguat Spiritus sanctus mūdum de iustitia neglecta: in qua videlicet illi fit cōtumelia, ille cōtristatur, ille in nobis extinguitur; Christus aūt Dei Filius, à quo & à Patre procedit, iterū crucifigitur, ostentui habetur, & cōculcatur. Hęc uerba uehemēter abusum acceptæ gratię exaggerāt, & quantū de neglecta iustitia

Deut. 32

Hebr. 6.

Hebr. 10

Ephes. 4.

1. Thess. 5

tia Spiritus sancti mundum arguat manifestè ostenduntur. Similia. Enimuerò agricola quo uberius terram impinguat, & laboriosius colit, eo uberiorem, & certiorem ex ea fructum expectat. Miles quo plenius armatur, eo fortius, ut dimicet, eo maiorem in pugna operam ut præstet, Dux requirit. Discipulus quo plura à magistro documenta accepit, quo accuratius instituitur, eo plus ut proficiat, eo doctior ut euadat, meritò magister postulat. At terra cordis nostri *uentem super se diuinæ gratiæ imbrem* uberrimè *bibit*; armaturam spiritualem à Spiritu S. uariam, & omnigenam accepimus, ut Paulus ad Ephes. describit: deniq; Spiritus sanctus *docet nos omnia, inducit nos in omnem ueritatem, suggerit nobis omnia quæcūq; Christus* suis discipulis *dixerat.* Quomodo ergo non acerrimè nos arguet, & cōdemnabit, si ita exculti, armati, edocti, nullum bonorum operum fructum; sed spinas potius, & tribulos peccatorum germinemus, contra salutis hostes, mundum, carnem, diabolum, nihil pugnemus, sed ad quamlibet tentationem succumbamus, in schola deniq; pietatis nihil profecerimus? Hinc uidelicet has in Scriptura uoces legimus: *Adhortamur, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ite, negotiamini donec ueniam. Redde rationem villicationis tuæ. Cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo.* Ista manifestè docent, non solū peccatorum, verùm etiam gratiarum, donorum, beneficiorum à Deo acceptorum reddendam unicuique esse rationem. Vnde sanctus Gregorius: [Cùm augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.] Sanè hominem in peccatis cōceptum sæpe peccare, minus est mirum: sed eundem remedia, quibus ab illis liberari possit, parui facere, & contēnere, maximè mirandum est. Corpore sæpe ægrotamus absq; culpa nostra: sed medicamenta contra morbum data si respuimus, & respuentes deficimus, nostri ipsorum homicidæ sumus. Hoc est de quo Spiritus sanctus mundū arguet, quòd nec remedia salutis uberrimè data acceptauerint, nec de gratiæ talentis datis aliquod superlucrati fuerint. Hæc sanè cura pios animos, uel maximè remordet, non solùm ne peccent, sed præterea ne Dei donis non satis fructuosè utantur. Sanctus Franciscus his uerbis seip-

Hebr. 6.

Ephes. 6. Ioan. 14. & 16.

2. Cor. 4. Lucæ 16. & 12.

Hom. 9. in Euang.

Simile.

Exemplū.

S. Bonau. in uita ci° cap. 6.

Cap. 10

sum admonere solebat. [Latroni si tantam gratiam contulisset Altissimus, quantam tibi contulit; multo te gratior foret, Francisce, & sanctior.] Tantus tamen erat, & tam diligens diuinæ gratię excultor, ut, teste S. Bonauentura [nullam uisitationem sancti Spiritus cum negligentia præteriret; sed etiam in itinere positus; quum aliquos sentiret diuini Spiritus afflatus, socijs præcedentibus gradum figebat, ut illis attentius frueretur.] Seipsum unusquisque discutiat, quot bonas Dei inspirationes, bona uota, bona desiderias, uel negligenter præterm iserit, uel parum cum fructu retinuerit, uel etiam fortasse proterue & impiè reiecerit. Hanc sui discussionem fecit sanctus Augustinus, in Confessionum suarum libris. Ne Spiritus sanctus de hac iustitia unumquemque arguat, diligenter sancti Patres non solum ad fugam peccati, sed etiam ad assiduum profectum hortantur, ab Apostolo edocti, qui tantum quum profeciss-

Philip. 3.

set, dici tamen: *Ea quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ antè sunt me extendens, ad destinatum prosequor.* Quæ uerba

Ser. 15. de uer. Apo.

tractans Augustinus, ait: [Semper tibi displiceat quod es si uis peruenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, Sufficit; etiam periisti. Semper adde, semper ambula, semper profice: noli in uia remanere. Remanet qui non proficit.] Hæc illæ. Sic & sanctus Leo [Ibi inueniunt homines deficiēdi periculum, ubi

Ser. 2. de Quadrag.

proficiendi deposuerint appetitum.] De hoc proficiendi

Dom. inf. Oct. Nat.

studio, atque item de abusu gratiæ Dei, iam in alijs Euangelijs diximus, quę huc referri possunt. Modus autem quo

Do. tex. 2. Do. y post Epiph. te. 2 & 4.

Spiritus sanctus de neglecta iustitia mundum arguet, maximè fit per prædicationem & doctrinam uerbi, quam illi afferunt, qui à Spiritu sancto prædicandi potestatem accepe-

1 Pet. 1. Rom. 1

runt. Vnde Petrus. *Per eos qui euangelizauerunt uobis, Spiritu sancto misso de cælo.* Euāgelium.n. nemini parcit: *in quo reuelatur ira Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui ueritatem Dei in iniustitia detinent*, id est, norunt benefacere, & non faciunt.

4. Di

4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.*

De iudicio.

De potestate diaboli.

2. Pet. 2.

LOcus moralis duplex, vnus de futuro omnium mortalium iudicio, quod Spiritus sanctus satis mundo manifestauit per iudicium de diabolo factū, partim quum de cælo Lucifer in barathrum detrusus est. (*si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari, nouit Dominus iniquos in diem iudicij reseruare cruciādos*) partim quum potestatem eius omnem, hominem amplius per idola decipiendi sustulit. Statim enim Euangelij luce propagata, cessauerunt oracula, vt innumeris testimonijs ostendi potest, veteresq; Scriptores contra Ethnicos ostenderunt, *a* Tertullianus in Apologetico, *b* Theodoretus de curatione Græcarum affectionum, *c* Paulus Orosius in sua historia, ipseq; Plutarchus, homo Ethnicus, in prima Euāgelij herba, idolorum suorum silentia miratus, de deficientibus oraculis libellum scripsit. de quo etiam uide *d* Marsilium Ficinū, & maximè veteres prophetias *e* Esaiæ, *f* Ezechielis, & *g* Zachariæ. De hoc loco in prima Dominica Aduentus, tum in hoc, tum in altero Promptuario diximus. Alter hic locus moralis est, de potestate diaboli super animas credentium, virtute Spiritus sancti, quem accepérunt credentes, penitus sublata, & circa res externas

a Cap. 23.
b Lib. 10.
c Lib. 6. cap. 15.
d De relig. Christ. c. 22.
e Cap. 2.
f Cap. 30.
g Cap. 13.

vehementer imminuta. Quem locum iam semel atque iterum in alijs Euangelijs tractauimus. Hic tria verba addemus. Spiritus sanctus arguet mundum de iudicio, id est, iudicium diaboli iam factum esse manifestabit, per nouas gratiæ vires subministratas, per dona fidei, charitatis, spei, aliarumque uirtutum, quibus armati credentes, omnia nequissimi tela ignea repellent atque extinguent, ut ex uerbis Apostoli ad Ephesios 6. cap. iam alio in loco explicatū est. De hoc diaboli iudicio sic sanctus Augustinus: [Christus diabolum à spiritibus in se credentium foras misit, ut non reguaret intrinsecus, sed forinsecus pugnaret, nec tū expugnaret. Vnde enim accepit exterius potestatē Domi-

Domin. 5. post Epipha. tex. 5.
Domin. 1. Quadrag. tex. 3.
Domin. 3. Quadrag. tex. 1.
Diaboli potestas ī. minuta.
De Trini. lib. 4 c. 13.

nicę carnis occidendæ, inde interior eius potestas, quas nos

tenebat,

tenebat, occisa est.] Nunc igitur contrito per Christum eius capite serpentis, serpēs insidiatur calcaneo hominis. Non cominus pugnat, nō ad apertam impietatem inuitat, sed calidè & retrò aggreditur; vt per vana huius mundi oblectamenta hominem supplantet, id est, per diuitias, per voluptates, per honores. Contra quæ omnia paratissimum habent fideles & multiplex munimentum, scutum fidei, galeam spei, gladium verbi Dei, & maximè orationis lanceam. Vnde sanctus Cyrillus: [Quum impuri dæmones, virtute Spiritus sancti, per orationem credentium fugantur, quomodo non dicemus Satanam iam condemnatum esse?] Nempe in hoc illud Psalmi completum est: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Nec aspidis morsus te molestabit, vt difficilem reddat virtutem; nec draconis sibilus tibi insidiabitur, vt voluptati cedas; nec leonis rugitus te terrebit, vt pusillanimis fias; nec basiliſci venenatus oculus te decipiet, ut blandimentis extollaris, quia sequitur, *Quoniã in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meũ. Cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.* Hoc totum facit in credẽtibus Spiritus sanctus. Quia *accepimus Spiritum adoptionis filiorũ Dei, clamamus, Abba Pater.* quæ uox sperantium est. Quia Spiritus sanctus docuit nos omnia, per eum quoque Deum cognouimus. Quia ille Paracletus manet nobiscum in omni tribulatione, ille nos eripit, ille glorificat. De hac victoria diaboli sic Apostolus Paulus: *Expolians Christus principatus & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.* Traducere, est alterius defectus in publicum manifestos facere, eiusque ignauiam omnibus patefacere. Triumphare, est deuictos & subiugatos in triumpho deducere, vt uictoris quidem fortudo, victorum verò ignauia propalaretur: sicut Romani in suis triumphis solebãt Reges & principes bello captos, manibus post terga reuinctis, ante currum ducere. Significat Apostolus, per Christi admirabilem gratiam, quæ dona sunt Spiritus sancti, triumphatum de diabolo esse, ut amplius in potestatem non habeat, qui ad Christi regnum atque Rempublicam pertinent; sicuti deuicti hostes non ab ipso tantùm Imperatore

In Ioã. lib. 10. c. 40.

Psal. 90.

Rom. 8.

Coloss. 2.

ratore & Duce, sed à tota Republica uicti censebantur, & subiugati. Si nunc diabolus credentes vincit, nostra ignauia vincit, ut in præcedentibus ostensum est. Dom. 5. post Epipha. tex. 2. 4. & 5.

EVANGELIVM DOMINICAE V. POST PASCHA.

AMEN, amen dico uobis: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. Vsque modò nō petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Hæc in prouerbijs locutus sum uobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de Patre annunciabo uobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico uobis quia ego rogabo Patrẽ de uobis. Ipse enim Pater amat vos, quia uos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Exiui à Patre, & ueni in mundum: iterum relinquo mundum, & uado ad Patrem: Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non est opus tibi ut quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existi. Ioan. 16.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis.* De Orationis admirabili virtute & vario effectu, deque conditionibus bonæ orationi requisitis.

2. *Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo.* De virtute & efficacia nominis Iesu Christi, ad orationis effectus consequendos.

3. *Ipse Pater amat uos, quia uos me amastis.* De amore Dei erga nos, propter nostrum erga Christum amorem.

1. Si

2. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

Orationis virtus.

Ioan. 14. 15. & 16.

LOcus moralis de orationis admirabili virtute & efficacia. Christus redemptor, nõ solùm in hoc Euangelio, sed in hoc vno sermone post cœnam vltimam cum Apostolis habito, iam quartò hanc promissionem facit, & nunc quidem cum magna asseueratione, dicens: *Amen, amen, si quid petieritis, &c.* Sed & in alijs Euangelijs antea non semel inculcauerat: *Petite, & accipietis, quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur uobis.* Quemadmodum Helias, à discipulo suo Helizeo discessurus, dixit ei: *Postula à me quod uis ut faciam tibi, antequàm tollar à te;* volens aliquod ei charitatis suæ monimentũ relinquere: sic Redemptor noster, ex hoc mundo discessurus ad Patrem, hoc Ecclesiæ suæ nobilissimum donum, & quasi medicamentum generale aduersus omnis generis mala, reliquit; ut, nomine eius inuocato, omnia à Deo impetraremus. Ampla promissio, maximum beneficium, ingens thesaurus. Sed ut eius fructum capiamus, bene debet intelligi, & postea studiosè exerceri. Vt hæc Christi amplissima promissio infallibiliter adimpleatur, multa ex parte nostra requiruntur. Primùm, vt petentes aliquid Deum non nisi in nomine Saluatoris petamus. Ait enim: *Si quid petieritis in nomine meo.* Petere autem in nomine Saluatoris, est ea tantùm petere, quæ ad salutem nostram faciunt, aut ad Dei gloriam. [Quicquid petimus (ait Augustinus) aduersus vtilitatem salutis, non petimus in nomine Saluatoris. Rursum, *Non petimus in nomine magistri, quicquid petimus præter regulam ipsius magisterij*, ait idem Augustinus, id est, præter eam formã, qua nos docuit orare, quam Orationem vocamus Dominicam. *Ad hanc enim formam omnia quæcunque rectè peti possunt, referuntur.* Petenda igitur quæ bona sunt, quæ salutaria, quæ ad Dei gloriam conducibilia. *Petitis* (ait Diuus Iacobus) *& non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentias uestras insumatis.* In Euãgelio signanter Christus dixit: *Pater uester qui in cælis est, dabit bona petẽtib. se.* Sed & hoc loco quum dicit Christus, *Si quid petieritis*; illud solùm

1. Orationis conditio, petere bona & salutaria.

Tract. 73. in Ioan.

Epist. 121

Iacobi 4.

Matth. 7.

solùm intelligit, quod ad vitam æternam pertinet, in cuius comparatione alia omnia nihil sunt, ut Augustinus in hunc locum dicit. Et alio loco multis verbis docet, nihil temporale a Deo petendum, nisi in ordine ad uitam æternam. Quod & his uerbis docet D. Basilius: [Munificentissimus & augustissimus est Rex noster, & indignè fert, quandocunque quis exiguum aliquid à se petit; multo magis, si ea petimus quæ minimè conueniunt.] Perillus ex Alexandri Magni amicorum numero, quum filiæ suæ dotem petijsset, 50. talenta accipere iussit. Dicẽte illo, decẽ satis esse. [Tibi (inquit Alexander) accipere, sed mihi nequaquam satis est dare.] Non nisi bona a Deo petenda potuerunt & ethnici uidere. Socrates dicere solebat. [A dijs immortalibus nihil ultrà petẽdum, quàm ut bona tribuerent; quia ij demum scirent, quid unicuique bonũ esset.] Celebratur & illud Menedemi Philosophi dictum: [tam dabilius est optare quod deceat, quã assequi quod optes.] Cui simile est quod Augustinus scripsit: [Non tam miserũ est non adipisci quod velis, quàm adipisci uelle quod non oporteat.] Videndum ergo in primis, ut orationis obiectum sit bonum, finis laudabilis, intẽtio pura. Quod & his verbis elegãter Seneca docuit: [Sic uiue cũ hominib. quasi Deus uideat; sic loquere cũ Deo, quasi homines audiãt.] Ne uidelicet quid inhonestũ petas. Si insanus ac mentis inops, ab amico suo ensem postularet; profectò, si uerus amicus est, cum omnib. modis negabit. Multa a Deo petimus, nobis futura noxia, si concedãtur. Vnde Augustinus: [Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius.] Rachel uxor Iacob dilecta, ita ardenter filios habere desiderabat, ut uiro suo diceret: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Deus ei duos concessit, sed in partu secundi, animam efflauit. Rebecca uxor Isaac, & per se, & per uirum suum magna cũ importunitate prolem à Deo flagitabat. Sed quum ad partum ventum esset, duobus in uentre pugnantibus, tanto mœrore confecta fuit, ut diceret: *Si sic mihi futurum erat, quid necesse erat cõciperet?* Nihil ergo prorsus temporale à Deo petendum, nisi sub beneplacito diuinæ uoluntatis. [Cum uero, quæ Deus laudat, (ait Aug.) quæ Deus præcepit, q̃ Deus in futuro seculo promittit, ab eo petius, secuti petite,

Trac. 102. in Ioan.

Epist. 121.

Cõstit. monast. c. 2.

Apophtegma.

Plu. ī Grę. Apoph.

Val. Max. lib. 7. c. 2.

Volat. Anthropol.

Epist. 121.

Apophthegma.

Epist. 10.

Simile.

Ser. 53. de uerb. Do.

Exempla.

Gen. 30

Gen. 25

Vbi suprà.

petite.] Atque hæc una Orationis necessaria conditio est, ne fortè dum placare Deum uolumus, magis irritemus, ea petendo, quæ cupiditatis nostræ argumenta, aut uanitatis indicia, aut denique maleuolentiæ testimonia sint.

2. Cõditio In statu gratiæ.

Altera Orationis necessaria in primis conditio est, ut Deo acceptus & amicus sit, qui orat. Loquitur hic Christus Apostolis suis. *Si quid*, inquit, *petieritis*. Non dicit, Si quis petierit. Credentibus in Christum, & amantibus eum, hæc promissio datur. Sic alibi apertius ipse nos docuit: *Si manseritis in me* (per fidem) *& uerba mea in uobis manserint* (per executionem) *quodcunque uolueritis, petetis, & fiet uobis.* In statu peccati mortalis nullas exaudiri orationes, manifestè Scriptura docet: *Cùm multiplicaueritis orationes uestras, non exaudiam uos. Manus enim uestra sanguine* (id est, peccatis) *plenæ sunt. Qui declinat aurem suam ne audiat. Legem, oratio eius erit execrabilis.*

Io. 15.

Isa. 1. Prou. 28.

Typus. Leuit. 22.

In huius rei typum, in veteri Lege nemo immundus potuit ad tabernaculum accedere, aut vllum sacrificium offerre, cuiuscunque demum generis immunditia esset, nisi prius sanctificatus. Enimuerò quum Deus oratione amicitiæ piorum vota exaudiat, qui mortaliter peccando amicitiam cum Deo dissoluit, nec dignus, nec idoneus est qui audiatur. Hoc enim perinde est (ait sanctus Basilius) ac si quis, postquam filium alicuius unicè dilectum occidisset, ille manus adhuc filij sanguine cruentatas ad patrem porrigeret, veniam ab eo postulans. An non enim æquum erat, ut saltem manus cruentas prius absterget? Quolibet peccato mortali Filium Dei iterum crucifigis. Abluе cruenta manus, antequam Deo Patri eas orando porrigas. Chrysostomus uerò sic argumentatur: [Iubet Apostolus, ut coniuges non se fraudent inuicem, nisi fortè ex consensu, ut orationi uacent. Tu uerò ab immaculato honorabilis connubij lecto consurgens, times ad orandum Deum accedere; à diabolico lecto veniès, audes Deũ inuocare?] Contentio, superbia, odium, libido, quodlibet peccatum lethale, diaboli lectus sunt, quo mediante in corde tuo resides. Deinde, quàm indignum hoc est. Si stercore aut luto manus fœdatas habere, velles ita sordidus orare? Minimè, inquis, Ergo manus abluis, & cor non

D. Th. cõ. Gen. lib. 3. c. 1. Esa. *Simile.*

Ho. 52. in Matth.

non purgas? Si quis tibi supplicans, manibus lutulentis pedes tuos teneret, non modò non exaudires, verùm etiam calcibus illum à te expelleres. Sic repellit Deus impios orantes. Præterea prodesse talis oratio nunquam potest. Sicut nullum in vulnere valet medicamentum, si sit intus ferrum; ita nihil proficit illius oratio, in cuius pectore lethalis manet peccati affectus. Sic enim peccatoris oratio exauditur, ut Publicani in Euangelio, etsi nondum reconciliati & amici, tamen deposito omni peccati affectu. Deinde peccatores exaudiuntur à Deo ex sola eius liberalitate & gratia, non ex pacto promissionis huius Euangelicæ. Sola iustorum oratio hac promissione gaudet, & apud Deum ex merito & iustitia impetrat. Animal immundum in veteri Lege quod prohibetur offerri, uendi tamen potuit, & pretium eius offerri. Sic pœnitentis oratio non meretur quidem, sicut nec cæteri pœnitẽtis actus, nondum iustificati; pretium tamen horum actuum, quod est legitima dispositio, acceptat Deus. Certè qui cum affectu peccati orat, *opponit sibi nubem, ne transeat oratio*, ut Scriptura loquitur. Sicut enim nubes solis radios impediunt, ne ad nos usque penetrent, etiam si fenestræ aperiantur, sic peccatum diuinæ gratiæ obstaculum est, etiã si per orationem cordis fenestra aperitur. Tota oratio Dominica ostendit impium a Deo non exaudiri. Quo ore, qua fronte dicet impius, *Pater noster, qui es in cælis*; quum præcepta Dei transgrediendo, eius filius amplius non sit? Si enim nec discipulus Christi est, nisi qui fecerit ea quæ præcepit Christus, multo minus filius aut frater erit. Quo ore, qua fronte dicet impius, *Sanctificetur nomen tuum*; qui nomen Dei ipse blasphemat? *Propter uos* (impios) *blasphematur nomen meum inter Gentes*. Quos ore, qua fronte, dicet, *Adueniat regnum tuum*; in quo Christus per gratiam non regnat, qui non diligit aduentum Domini, in quo peccatum regnat, contra illud Apostolus. *Non regnet peccatum in mortali corpore uestro?* Quo ore, qua fronte dicet, *Fiat uoluntas tua*; qui in omnibus facit uoluntatem suam, ambulans post concupiscentias suas, & non faciens uoluntatem Domini Dei sui? Quo ore, qua fronte dicet, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie;*

Simile.

Typus. Leuit. 17.

Thren. 4. *Simile.*

Orat. Dom. nõ nisi iustorum.

Io. 15.

Rom. 2.

Rom. 8

die; qui pauperi esurienti panem, quum potest, non fraudat suum? Quo ore, qua fronte dicet, *Dimitte nobis debita nostra*, qui non facit quod sequitur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; & in ipsa oratione sua inuenitur mendax, & pactum à Deo cum peccatore institutum ipse primus violat? Quo ore, qua fronte dicet,
1. Tim. 6. *Et ne nos inducas in tentationem*, quàdo ipse diuitias appetit, (*qui autem uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueos diaboli*) ipse tota die concupiscit, & tentationes sibi innumeras accersit, vinum ingurgitando, *in quo est luxuria*; lites prosequendo, in quibus est contentio; honores ambiendo, in quibus est superbia; simultates exercendo, in quibus est maleuolentia; diuitias congregando, in quibus est auaritia? Quo ore, qua fronte dicet, *Libera nos à malo*; quum ipse non abstineat à malo, sed quotidie perpetret malum culpæ, & mereatur malum pœnæ? Tota ergo oratio Dominica ab impio prolata, sibimet contradicit; ideoque nihil apud Deum impetrat, sed eum magis irritat. Iustus in Scri-
Psal. 140. ptura dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Incensum in thuribulo positum, nisi ei ignis
Similia. admoueatur, odorem non effundit. Oratio ex ore pro-
1. lata, nisi ardor charitatis in corde eam accendat, non
2. habet apud Deum odorem suauitatis. Sed & pinus quæ thus profert, arbor est rectissima. Animus qui orat, de-
Psal. 144. bet esse ab omni peccati obliquitate liberrimus. *Deus*
3. *enim uoluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Lapis quidam, diascorides dictus, quàm plurimas legitur in se habere uirtutes: qui tamen in ore hominis mortui inclusus, eas omnes amittit. Sic oratio gemma multarum virtutum pretiosissima est: sed si in ore peccatoris Deo mortui reponatur, eas omnes deperdit. Hanc absurditatem orantis impij in sua impietate
Ierem. 2. persistentis, Propheta his uerbis exponit: *Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore tribulationis suæ dicent: surge, & libera nos.* Sed Deus illis respondet: *Vbi sunt dij tui, quos fecisti tibi?* Cupiditates cuiusque, quas sequitur, dij eius sunt, quibus solis seruit. *Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ.* Hæc impio Deus. A

sese emendantibus dicit: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum uestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè.* & quæ sequuntur: *Et venite, & arguite me, dicit Dominus.* Bias Prienæus, nauigans cum sceleratis, quum exorta tempestate illi deos suos inuocarent: *Tacete*, (inquit,) *ne dij uos nebulones hic nauigare sentiant.* In-
Apophth. dicauit homo ethnicus, impiorum prece magis irritari Deum, quàm placari.

Esaiæ 1.

Tertia bonæ, & efficacis orationis conditio est, vt cum affectu, & attentione fiat. Petere enim est affectus, & cordis proprium. Quare Christus in alio Euangelio, *petere*, *quærere*, *pulsare*, pro eodem posuit. Quemadmodum arbores, quæ radices altius miserint, quemcunque uenorum impetum excipiunt, nec facilè aut frangi, aut euelli possunt; sic orationes, quas animus de suo imo reddiderit, fortiter & validè affixæ efferunt sese in excelsum, nullaque distractione conuelluntur. Distractiones inter orandum partim ex naturæ fragilitate naturales sunt, partim ex ignauia nostra proficiscuntur, partim à Satana inducuntur. Mens quippe humana diu stare in alto non potest, sed infirmitatis suæ pondere citò in ima deprimitur. Quum oraret Moyses contra Amalecitas, quàm diu leuabat manus, vincebat Israel; sin eas paululum remisisset, superabat Amalec. *Manus autem Moysi erant graues: quare Aaron & Hur sustentabant eas ab vtraque parte.* Cor hominis, in oratione maximè graue est. Quum sursum leuatur, vincit diabolum; quum ad terrena deprimitur, vincitur à diabolo. Sed à Christo sustentatur infirmitas nostra. Aues quum liberæ in arbore consistunt, quietæ sæpe sunt, & tranquillæ: at in caueis inclusæ nunquam quiescunt, sed semper euolare contendunt. Idem humano cordi contingit. Quum liberum est, nulliquè certo negotio addictum, non patitur distractiones, nec perturbant, aut distrahunt phantasmata: at quum certi alicuius negotij, & maximè orationis quasi cauea includitur, limitibusque & cancellis constringitur, quasi nitens in vetitum, cogitationum statim multitudine, & uarietate agitatur, quiduis potius aliud animo voluens, quàm quod propositum erat, & ad

3. Cõditio Attentio. Matth. 7. *Simile.* Chrys. homil. 5. de incomprehensib. Dei nat. Distractiones naturales. S. Tho. 2. 2. q 83. ar. 13. Exod. 17. *Typus.* *Simile.*

quod se meditandum collegerat. De hac naturalis infirmitatis distractione sic scripsit August. [Desperandum ne est de genere humano, & dicendum ad damnationem pertinere omnē hominem, cui surrepserit aliqua cogitatio orationi, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus, quæ spes remaneat non video. Porrò, quia est aliqua spes, dicamus ei: Lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Quomodo eam leuaui? quomodo potui, quomodo tu vires dedisti, quia tu suauis ac mitis es Domine. Mitis es, tolerans me, quia quotiescunq; ante te steti, tanta vana, & superflua cogitaui, & vix vnquam fixā, & stabilem tibi orationem feci. Hæc tu toleras, quia tu mitis es, & suauis, & multum misericors.] Hæc ille de distractionibus ex naturæ fragilitate ortum capientibus. Cæterùm videndum iterum atq; iterum, ne ad naturalem hāc, quam Deus tolerat, accedat affectata, & ex nostra supina negligentia originem capiens distractio, quam Deus non tolerat, sed punit. De qua sic D. Basilius: [Si cōscientia tua te condemnat, tanquam qui negligentiùs rem tractes; & si in oratione aliud agens animo minùs attento sis, cùm possis omnem abs te repellere distractionem, vide ne præfidē tior ausis consistere corā Deo, ne fiat oratio tua tibi in peccatum. Si verò propterea, quòd à peccato debilior factus, hoc à teipso impetrare non potes, quin interdum, dū oras, animo ac mente distraharis; enitere cōtrà quantum potes, & ipse tibimetipsi vim affer: & coram Deo stare perseuera, mētemq; tuam in illum defixam tene, ipsamq; ad seipsam aduoca. Si ita feceris, ignoscet tibi Deus, quoniam nō ex cōemptione, sed ex infirmitate, eo modo quo par erat, coram Deo stare non vales.] Hæc ille. Retinenda igitur, quantum fieri potest, in oratione attentio continua, si non in uerbis singulis, saltē in sensu verborum, & si non in sensu toto, saltem in fine, & intentione, à qua nunquam mēs diuagari sic debet, quin eam virtute, vt minimùm, etsi nō actu, perpetuò teneat. Omnis autem orationis finis, & intentio, uel Deus ipse est, uel res Deo grata, pro qua Deum oramus. Quam sanè intentionem, idiotæ orationis verba non intelligentes, habere possunt. At maximus in oratione distractionum author, & instigator ipse diabolus est. Percontauri

Enarr. in Psalm. 85.

Distractiones affectatæ.

Const. monast. ca. 2.

Distractionū author diabolus.

canti cuidam à fratre Aegidio, cur infestæ magis sint tentationes diaboli oranti, quàm aliàs, respōdit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eā curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur: ideoque aduersarium cum iudice loquentem, suamq; causam ei commendantem, quantum poterit, interpellabit. Ita dæmones faciunt. Si loqueris cum hominibus, sermonem tuum non interrumpent. Si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te conijci. Sermonem tuū cum Deo, qui & illorum, & tuus iudex est, miris attibus, variis suggestionibus abrumpere satagēt. Quòd si propter illorum importunitatem ab oratione desistis, similis eris fugienti è prælio. Iam verò contra has omnes distractionū causas, & pericula vnum præstantissimum remedium est, quod tradit B. Basilius: [Certissimè credat quisq; Deum se ante oculos habere. Si n. principem aliquem virum qui alloquitur, inciuile putabit oculos ab illo deflectere, indignū iudicabit oscitanter, & dormitabundè cū illo loqui, scelus nefarium esse non dubitabit, si interim de eo prodendo cū alio tractet; quanto magis ab his in oratione cauebimus, & omnem somnolentiam excutiemus, omnem irreuerentiam deuitabimus, omnes turpes, & alienas cogitationes lō gissimè arcebimus, si certò persuademur, Deum nos præsentem alloqui, quum oramus?] Negligentiam nostram inter orandum bonus ille Rex Ezechias condemnat, qui Deum in templo oraturus, primùm opertus est ipse sacco, & cilicio: deinde alios saccis opertos ad Esaiam Prophetā mittit, eius quoq; preces flagitans: mox ipse in templum ascendit, attentissimè orans. Quid, quòd sacerdotes Baal nostram ignauiam condemnare possunt; qui quum indocti essent suum Baal *de manè vsque ad meridiem, clamantes voce magna*, tandem etiam *mactabant se cultris, & lanceolis, donec sanguine perfunderentur*. Certè sacerdotes Romani, vt attentionem maximam seruarent, uelato capite sempe sacrificabant, & auguria faciebant, clamante interim præcone, *Hoc age*. Memorabile est, quòd Alexandro Regi sacrificanti, vnus ex nobilibus pueris thuribulum tenens, quum in eius brachium carbo ardens delapsus esset, quo

Simile.

Remediū contra distractiones.

In reg. breu. qu. 201.

Exemplū. 4. Reg. 19

Esaiæ 37.

3. Reg. 18.

Macr. Saturn. lib. 3. cap. 2.

Val. Max. Lib. 3. c. 3.

ita vrebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret, brachium tamen immobile tenuit, dolorem silentio premens, ne sacrificium Alexandria, aut excusso thuribulo impediret, aut edito gemitu perturbaret. Væ nobis, qui ad minimum pulicis morsum, & orationem interrumpimus, & in sacrificio hæsitamus.

Aliud remedium, præparatio ad orationem.

Qui orationis tempore distractiones vitare, & mentem in Deo collectam habere vult, ante orandum meditari pauli sper debet, quid & quomodo velit orare, & cum appetitu quodam spirituali ad orandum accedere. Qui ante horam comestionis non ita se gessit, uel ieiunando, uel corpus exercendo, vt cum appetitu accedat; profectò in mensa appetitum verum non inueniet. Qui vult accipere pretiosos liquores, debet vas paratum ad manum habere, quo oblatos accipiat, & non tum demum vas quærere, ne serius quærens excludatur. Sic non inter orandum, sed ante orationem acuendus, & excitandus appetitus spiritualis est, qui attentionem conseruet. Hoc est quod Scriptura dicit: *Ante orationem præpara animam tuam, ne fias sicut is qui tentat Deum*, quæ verba alio in loco tractauimus. Huius attentionis hæc summa vtilitas est, quòd quemadmodum in altum crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur; & quum riuos fontium obstruimus, fluenta surgere ad superiora prouocamus: sic, sublatis externi animi euagationibus, sursum ascendere, ad superna ferri, ad Deum peruenire oratio cogitur. In hac attentionis inter orandum uirtute excelluit sanctus Dominicus, qui nullo aut strepitu, aut tumultu, ab orationis attentione interrumpi potuit. Nocte quadam ante aram ad preces prostratum malus dæmon interturbare volens, grandem lapidem è tecto Ecclesiæ deiecit, idque eo impetu, ut tota Ecclesia eius casu ciet cumlonaret. Vsque adeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, ut ruens capitium eius contingeret. Sed uiro Dei nihil se penitus mouente, hostis terribiliter eiulans abscessit.

Similes.

Ecclí. 18.

Similia.

Exemplũ. In uita eiº li. 3. c. 11.

4. Conditio, Perseuerantia.

Alia adhuc, nec minus necessaria Orationis apud Deum efficacis conditio est, vt sit assidua, perseuerans, & sine intermissione, de qua in alia Dominica ex propositio

fito diximus; sed pauca hic addentur, ut Deus dabit. Inter alias perseuerantiæ in oratione causas, illo in loco explicatas, unam breuiter perstrinximus, Deum ideirco assiduas à nobis orationes expectare, atque ita differre quod petimus, ut eo sæpius ad eum, sicut filij ad parentem φιλόστοργον, & suorum amantissimum, recurramus. Sicut enim pater filiolum habens, cui uehementer indulget, & quem tenerè diligit, si pomum puero erogare vult, primùm se illud nolle dare, manum comprimens, simulat; puer uerò, ut illius cupidus est, nunc digitum unum, postea alium, ac tandem omnes sua tenera manu aperit; cui in hac contentione posito, quasique ploranti, manus pij parentis pomum dimittit; qui tandem lætitia, & uoluptate perfunditur, eo quòd filium suum tot modos, totque artes ad extorquendum pomum quærentem uiderit: sic Deus Pater cum dilectis suis sæpè agit, in quos sua beneficia largiter conferre decernens, uult tamen ut ipsi ui quodammodo habita (est enim hæc uis amanti grata) ploratores, gementes, ac perseuerantes, ab eius quasi manibus ea excorqueant. Sic ueterum Christianorum pietatem describit Tertullianus: [Coimus in cœtum, & congregationem, ut ad Deum quasi manu facta precationibus, ambiamus orantes. Hæc uis Deo grata est.] Solent matres ac nutrices, ut filiorum ac paruulorum suorum in se amorem magis, uel exerceant, uel probent, uel inflamment, sese ex composito in aliquo domus angulo abscondere, & plorantem interea paruulum, matremque querulis uocibus inclamantem, tenerè audire, & aliquandiu quasi surdis, sed uerè amantissimis auribus auscultare; tandemque expansis ulnis ad paruulum accurrere, eumque millies deosculari. Planè sic Deus suorum preces ac lachrymas, quasi facie auersa, quasi obdormiens, quasi surdis auribus solet excipere; tandem uerò ubi & eorum patientiam, & suam dilectionem satis exercuit, plena manu, etiam plus quàm petitur, elargitur. Sic cum muliere Chananæa, cum cæco clamante in uia, cum Hemorrhoissa in Euangelio Christus egit. Sed & huius rei crebra, & illustria exempla iam alio in loco produximus. Quemadmodum quum nobilis, & illustris uir

Dom. inf. Oct. Nat. Do. tex. 5.

Simile.

In Apolo. cap. 39. Simile.

Matth. 16 Lucæ 8. Matth. 9 Simile.

in aulam proficiscitur, ut aliquod à Rege munus obtineat, cuius præsentia Rex delectatur, & cui maiora, quàm petit, conferre in animo habet, petitionem huius nobilis Rex in multos dies differt, ut eum apud se diutius detineat; sic omnino Deus suorum electorum precibus gaudens, pietate delectatus, præsentia & colloquio (qui enim orat, cum Deo loquitur) frui cupiens, differt quod petitur, daturus abundanter. Quemadmodum uerò in his omnibus exemplis, proteruus esset & improbus filius, qui recusante pomum patre, manumque comprimente, indignatus abscederet, & se non curare pomum diceret; paruulus uix germanus & naturalis esset, qui absconditam ad tempus matrem, uel nutricem non inclamaret; nobilis parum ciuilis, imò superbus, & arrogans, & animi impotentis meritò haberetur, qui Regis sui moram, ac dilationem non ferret, sed primo die non exauditus, statim relicta aula, ad sua se reciperet: sic omnino proterui & improbi fideles sunt, filij non germani, sed adulteri, superbi quoque & arrogantes, ualdeque importuni, qui nisi ad primam aut secundam precem à Deo impetrent, in precibus perseuerare recusant. Magna obseruatione dignum est, quòd in hac causa parabolam de iniquo & proteruo iudice, Christus introducit. Ait in Euangelio iniquus iudex: *Etsi Deum non timeo, nec hominem reueror, tamen, quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo ueniens suggillet me.* Mira res, quòd Redemptor noster iniquissimo iudici seipsum comparat. Non parenti naturali (ut alio in loco facit) non alicui magnifico Principi, non cuiuis bono & honesto uiro, sed homini scelesto, qui nec Deum, nec homines timebat, suam infinitam bonitatem comparat. Facit hoc, ut perseuerantiam in oratione fortissimo argumento nobis persuaderet. Horrendum quippe esset, diuinam bonitatem iniquo & scelerato iudice deteriorem aut crudeliorem esse existimare, quasi non id Deus præstet, quod crudelis & impius facit. Sunt & aliæ bonæ ac legitimæ orationis conditiones, ut fides, fiducia, obedientia, humilitas, de quibus in alijs Euangelijs iam per occasionem dictum est. Talis ergo oratio efficax apud Deum est.

Parabolæ uis de iniquo iudice.

Lucæ. 18.

Lucæ. 11.

Talem

Talem orationem, tales preces laudat Scriptura, commendant Patres. Exempla Scripturarum collegit Chrysostomus his verbis: [Oratio caminum ignis tribus pueris extinxit. Oratio conclusit ora leonum, ne Danieli nocerent. Oratio Moysis seditionem compescuit, Amalecitas deuicit, Deum iratum populo reconciliauit. Oratio Heliæ cœlos aperuit, ignem ad sacrificium, pluuias ad siccitatem terræ impetrauit. Oratio Cornelij cœlos penetrauit. Oratio publicanum iustificauit. Oratio Ecclesiæ Petri uincula resoluit. Oratio Paulo ostium Euangelij adaperuit. Et, vt aliquos orationis particulares effectus obiter tangamus, Oratio plura sæpè impetrat quàm petit, & largiores Deus manus habet, quàm homines os, aut linguam, aut cor, iuxta illud Apostoli: *Potens est Deus omnia facere superabundanter quàm petimus, aut intelligimus*: Et iterum: *Si reprehenderit nos cor nostrum* (vt indignos omni fauore) *maior est Deus corde nostro*. Exemplum habes in filio prodigo, qui id tantùm patrem orans, vt faceret eum sicut vnum ex mercenarijs eius, factus est iterum filius eius, recepta stola prima, & celebri cum conuiuio excipitur. Salomoni petenti à Deo sapientiam, non eam tantùm concessit, sic ut similis ei sapiens nec ante eum fuerit, nec post eum surrecturus sit; sed etiam (ait illi Deus) hæc, quæ non postulasti, dedi tibi diuitias scilicet, & gloriam. Abraham orans, & dicens; *Vtinam Ismael viuat coram te*; responsum accepit non de Ismaele tantùm, sed & de nota prole Isaac: nec vt Ismael viuat tantùm, sed vt augeatur ac multiplicetur valde, crescatq; in gentem magnam. Qui surdum, & mutum ad Christum adduxerunt, rogabant tantùm, vt imponeret illi manum. At ille insolito, & mirabili modo non hoc tantùm facit, verùm etiam mittit digitos in auriculas, expuens tangit linguam eius, suspiciens in cœlum ingemuit; dicit ei, Epheta, & sic demum sanauit. Rursum, Oratio fidē exercet, & egregiè probat. [Omnem iustitiam quam facit homo (ait Chrysostomus) secundùm suam potentiam facit, & de potentia sua profert; solam autem orationem secundum fidem suam facit, & ex fide sua profert.] Sic in omni petitione Christo facta, petentium fidem probat Christus, probatam laudat,

Orat. in regressu ei habita.

Oratio plus accipit quam petit.

Ephes. 3.

1. Ioan. 1.

Lucæ 15.

Exempla

3. Reg. 3.

Genes. 17.

Marc. 7.

Oratio fidē exercet. Tex. 2. & 4.

laudat, laudatam remunerat. Chananææ dixit. *O mulier, magna est fides tua.* Centurioni dixit. *Non inueni tantam fidem in Israel.* Vide plura in Dominica 5. post Epiphaniam, & in Dominica quinquagesimæ. Oratio charitatem auget. Vnde Sanctus Augustinus. [Si amator Dei esse vis, sinceriſſimis medullis, castisq; ſuſpiriis ipſum deprecare, illi flagra, illi inhia.] Quemadmodum enim amantes aſſiduo congreſſu & frequenti colloquio magis ad mutuum amorem accenduntur; & ſicut qui uerè amici ſunt, nihil libentius audiunt, quàm quum ab ijs quos amant rogantur, eisq; benefaciendi occaſionem habent; & viciſſim ab amicis & beneuolis ut audacter petimus, ſic quo maiori cum fiducia petimus, eo uehementius amamus: eodem modo inter Deum & homines Dei amicos ſe res habet; qui certè non amici modo, ſed & parentis in nos uiſcera gerit, pietatem oſtendit. Imò omnem humanam amicitiam Dei in nos amor infinitè ſuperat. [Ab hominibus (ait Chryſoſtomus) cum aliquid expoſcis, & moleſtus omnino & oneroſus uideris: Deum uerò, quando id non facis, offendis, &, ut amplius tibi indignetur, accendis.] Oratio mentem mirabiliter illuminat, & diuina ſapientia repler. Vnde D. Chryſoſt. [Quemadmodū qui cum ſapientibus uiris colloqui ſolent, pp aſſiduam conſuetudinē breui ſic trāſmutantur, ut illorū prudentiā referant: ſic qui cū Deo colloquia miſcēt, ei ſua uota deferētes, quanta ſapientia, quanta uirtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quāta ſobrietate, quanta morum æquitate eos repleri neceſſe eſt?] Hinc magni illi uiri ex ſola oratione ad ſummam ſapientiā prouecti, D. Antonius Eremita, S. Martinus, & S. Bernardus; qui illiterati quum eſſent, ut de S. Antonio ſcribit *a* Auguſtinus, de S. Martino *b* Seuerus Sulpitius, de S. Bernardo, uitæ eius in prima parte author, magis oratione quàm lectione profecerunt, & ſacras Scripturas intellexerunt. Oratio eſt contra omnis generis tentationes armatura fortiſſima. Sic Chriſtus. *Vigilate & orate, ne intretis in tentationē.* De hac D. Chryſoſt. [Quemadmodū ciuitas quæ muris cincta nō eſt, facilè uenit in hoſtium poteſtatem, ſic animam non munitam precibus, diabolus facilè redigit in ſuam ditionem.] Nec uitia tantum repellit, ſed admirabilem animo

Ho. 24. in Matth.

Oratio illuminat.

De orādo Deū lib. 2

a In prologo lib. 1. de doct. Chr.

b Lib. 2. de vita s. Mar

Oratio armatura cō tra tentationes.

Simile.

Li. 2. de orādo Deū.

animo puritatem conciliat oratio. Quemadmodum enim (ait Chryſoſtomus) qui cum Rege collocuti ſunt, & ei familiares facti, non dignantur in contuberniū uenire mendicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabulatus eſt, eiq; ſua uota protulit, nequaquam dignabitur malí & impij ſpiritus familiaritatē admittere, quod quiſque facit qui uoluptatibus ſeruit. Oratio in omnibus rebus afflictis maximam animo conſolationem adfert. [Si enim apud homines (ait Chryſoſtomus) ſuos quempiam caſus dixiſſe, ſuaſque calamitates narraſſe, affert nonnihil conſolationis, quaſi diffiatio quædam malorum per ipſam narrationem ageretur, longè magis, ſi cum Domino illo communi ægritudines animi tui communicaris, conſolationem atque remedium capies.] Ad hoc enim ipſum te Deus inuitat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos.* Vocat, obſequamur: inuitat, accedamus: offert ſe, ne reſpuamus. Et ſic quidem ex parte bonitatis diuinæ rem oſtendit: paulò ſuperius, ex parte ipſius orationis, uenuſta comparatione idem declarat: [Sicuti, inquit, frequentia nubium principio cælum offuſcat; ubi uerò per crebras dimiſerit ſtillas, iam & humore ſepoſito, ſerenum cælum & dilucidum facit: ſic mœror animi, dum intus verſatur, caligine cogitationem noſtram obducit; cùm autem uerbis orationis, & lachrymis quæ ſolent comitari orationem, foras verſus euaporatus difflatusque euanuit, plurimum iam inde ſplendoris afferri in animum ſolitum eſt, fauore ſcilicet humaniſſimi & liberaliſſimi Dei, velut radio quodam in eius, qui orat, animum ingruente, ac luce afficiente lætiſſima.] Hæc ille. Sed præter hos omnes effectus & fructus orationis, qui, diligenter explicati, ad frequens orandi ſtudium auditores uehementer excitare poſſunt, admirabilis ille atque præcipuus eſt, ut quiduis à Deo, quod legitimè petitur, impetret. Huius rei in alio Euangelio exempla protulimus. Credenda ſunt indubitāter Chriſti uerba dicentis: *Quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Et rurſum: *Omnis q petit, accipit; & qui quærit, inuenit; & pulſanti aperietur.* In quæ uerba D. Hieron. [Si tibi non datur, ideo non datur, quia non petis.] Fidelis Deus

Ibidem. *Simile.*

Oratio cō ſolatur in aduerſis. *Simile.*

In hom. 5. de incomprehenſ. Dei natura.

Matth. 11

Ibidem. *Simile.*

Oratio impetrat. Matth. 21 Matth. 7.

In com. ibid.

Iacobi 1. Deus est, seipsum negare nō potest: *qui dat oībus affluēter, & non improperat.* Fons bonitatis perennis est, manare nō cessat. Non est abbreuiata manus Dñi, & sine pœnitentia Dei dona sunt. Ideo nos vult sine intermissione orare, quia

Hom. 18. operis imperf. in Matth. ipse paratus est sine intermissione dare. [Omnes medici pecunijs, Deus aūt sola oratione placatur.] Ideo in Scripturis oratio semper offerri Deo dī in odorem suauitatis. [Nam

Hom. 13. ibi. sicut thymiama bene cōfectū, delectat hominē odorātem; sic oratio iusti suauis est ante Deum,] ait Chrysostomus.

Christi nomen.

2. *Vsque modò nō petistis quicquā in nomine meo.*

LOcus moralis de Christi Redemptoris nostri ineffabili erga nos bonitate,& nouo grāe beneficio, vt in virtute, fide, ac potestate nominis eius quiduis orando impetremus. Magna enim significatione adiecit hoc Christus: *In nomine meo.* Dabit quidem Pater cælestis petentibus eum; sed in nomine Christi, si per Christum, & merita eius, Deū Patrē inuocamus. Sic paulò ante Apostolis suis dixit Chri-

Ioan. 14. Psal. 83. stus: *Quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam.* Hoc longè ante in Spiritu præuidens Dauid, sic orat: *Protector noster aspice Deus, & respice in faciē Christi tui.* Nēpe Chri-

Hebr. 7. sti merita apud Deum perpetuò pro nobis intercedūt: *Accedit per semetipsum ad Deū, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Hunc aduocatum habemus apud Patrē. Hic assistit vultui Dei, ut interpellet pro nobis.* Hoc nobis maximam inuocandi fiduciam adfert; hoc orationibus nostris

1. Ioan. 1. Heb. 9. admirabilem illam efficaciā conciliat, vt quicquid petierimus, fiat nobis. [Noua hæc est (ait S. Cyrillus) inuocationis

In Io. lib. 11. cap. 7. formula, veteribus pijs prorsus incognita, quia per Christū

Rom. 5. omne nobis bonum absolutè concessum est. Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum illo omniā nobis donauit? Per hunc habemus accessum ad gratiā istā

Allegoria. in qua stamus.] Ioseph fratribus suis, in terram Chanaan redeuntibus, in mandatis dedit, vt, ad eum reuerti si vellēt,

Genes. 43. omnino fratrem suum Beniamin secum adducerent: *Nisi fratrem uestrum Beniamin adduxeritis, non uidebitis faciem meam.* Nisi quum ad Deum orando accedere volumus, & panem nostrum quotidianum petere, frumentum & cibum vitæ à Deo quærere, Christum fratrem nostrum (sic

sic enim & fieri, & nos uocare dignatus est) in oratione adduxerimus, nisi in eius nomine petierimus, non videbimus faciem Dei, nihil à Deo Patre orantes impetrabimus.

Matth. 28

In veteri lege tantam inuocandi fiduciam populus fidelis non habuit, quia in tanto nomine, tantaque virtute inuocare non poterant. Nomen Abrahā, Isaac, & Iacob in oratione vsurpabant, iuxta illud ipsius Iacob: *Inuocetur super pueros istos nomen meum, nomenq; patrum meorum Abrahā & Isaac.* Aliquid hoc erat, quia tres isti amici Dei erant. Posteā inuocabant Deum propter seruum suū Dauid: *Protegam urbem hanc propter me, & propter seruum meū Dauid.* Sed frequentissimus in oratione veterum sanctorū titulus creationis fuit. Sic Iob ad Deum orat: *Manus tuæ Domine plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repentè præcipitas me? Memento, quæso, quòd sicut lutum feceris me, &* cætera quæ sequuntur. Hoc etiam titulo Dauid Deum ad misericordiam prouocat: *Respice in uineam quam plātauit dextera tua.* Hoc titulo à Deo beneficia implorat: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me. Da mihi intellectum, vt discam mandata tua.* Hoc titulo Esaias Dei fauorē postulat: *Et nunc Domine Pater noster es tu, nos verò lutū; & factor noster tu, & opera manuum tuarū omnes nos. Ne irascaris Domine, &c.* Interdum verò etiā dilectionis titulo & argumento ad Deum sibi propitium reddendū vtebantur. Apud Ieremiam: *Factus sum Israeli Pater, ideo in misericordia reducam eos.* Apud Esaiam: *Tu Deus Pater noster & Redemptor noster, à seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti, Domine, de vijs tuis?* Atque hi quidem præclari tituli fuerunt; siue amicos, siue beneficia Dei respicias. Sed nouus nobis titulus inuocationis datus est, tanto ueteribus excellentior, tanto efficacior, quanto excellit seruum & amicum Filius naturalis vnigenitus, in quo Deo complacuit; & quantum creationis ac dilectionis titulum superat longissimè redemptionis beneficium: in quo uno splendidissimè elucet tum Dei Patris ineffabilis amor, qui *sic dilexit mundum, vt Vnigenitum suum daret, &c.* tum Dei Filij inexplicabilis dilectio, qui *tradidit semetipsum pro nobis.* In hoc ergo nomine qui Patrem orat, propter talem Filium repulsam pati non potest. Hinc Ecclesia omnem suam oratiō-

Veterum preces nō fundabantur ī Christo.

Genes. 48

Esaiæ 37.

Iob 10.

Psal. 79.

Iob. 10.

Psal. 118.

Esaiæ 64.

Ieremi. 31.

Esaiæ 63.

Ioan 3. Tit. 2.

nem

In Circũcis. Dñi.

nem in hoc nomine terminat. De nominis Iesu virtute & efficacia, in altero Promptuario diximus.

3. *Ipse Pater amat uos, quia uos me amastis.*

LOcus moralis de amore Dei erga nos, propter nostrũ erga Christum amorem; videlicet quoad eius augmẽtum & perfectionẽ. Primus enim Dei amor gratuitus est, quo prior dilexit nos. Hũc locum in Promptuario Catholico iam tractauimus. Porrò de Deo super omnia diligendo (qui locus hic tractari potest, vt Dei Patris amor erga nos, quanto à nobis studio quærendus, quanta cura retinẽdus sit, populus doceatur) in prima Dominica Quadragesimæ disputatum fusè est, & infra in alia Dominica magis disputabitur. De Christo à nobis multis nominibus diligendo (quod etiam non incommodè in hæc verba explicari poterit, vt medium, quo Dei Patris amorem vel quærere vel conseruare possit auditor, moneatur) iam in alijs Euangelijs semel atque iterum disseruimus.

Tex. 10. Dom. 12. post Pent. tex. 3.

Supra Do. 4. post Epiph. te. 3. Quinquages. tex. 4. Palm. tex. 2. Domin. 2. post Paſcha, text. 1. & 6. Ioan. 15. & 16.

EVANGELIVM DOMINICAE VI. POST PASCHA.

CVM venerit Paracletus quẽ ego mittam vobis à Patre Spiritũ veritatis, qui à Patre procedit, ille testimoniũ perhibebit de me. Et uos testimoniũ perhibebitis, qa ab initio mecũ estis. Hæc locutus sum uobis, ut nõ scãdalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient uobis, quia nõ nouerunt Patrẽ, neq; me. Sed hæc locutus sum uobis, ut, cùm uenerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi uobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Hæc locutus sum uobis, ut non scandalizemini.* De malorum præ meditatione, vt minus mala sint.

2. *Sed*

2. *Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo.* De frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, & hæreticorum crudelitate, varioque persecutionis fructu.

3. *Et hæc facient uobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.* Contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimorum malorum causam.

1. *Hæc locutus sum uobis, ut non scandalizemini.*

LOcus moralis de malorũ præmeditatione, vt minus mala sint. Voluit Christus futuras Ecclesiæ pſecutiones, futuras cuiuscunq; iusti tribulationes, longè ante pdicere: ut de illis nemo scãdalizetur, i. nemo propterea fidei quã tenet, religionis quam colit, iustitiæ corã Deo quã exercet, aut tædio afficiatur, aut scãdalũ patiatur, aut vllo mœrore cõturbetur. Magna Christi misericordia infirmitatem nostrã tam valido præsidio cõmunire, tã necessario subsidio alleuare uoluit. Mala quippe pmeditata minus feriũt. Basiliscus, animal homini infestissimũ, hoc hẽre dicitur, ut, si prior hominẽ uiderit, certã ei pniciem adferat; cõtrà, si prius uideatur quàm videat, nocere nequeat, sed uel pereat statim, uel ĩ fugã se territus abripiat. Pulchrè Seneca: [Nisi quicquid fieri põt pro futuro habeas, das in te vires reb. aduersis, quas infregit quisquis prior uidit.] Rursum alio ĩ loco: [Quia naturã oculis, nõ ratione cõprehẽdimus, nec cogitamus quid illa facere possit, sed tãtũ quid fecerit, damnus huius negligẽtiæ pœnas, tãquã nouis territi, quũ illa nõ sint noua, sed insolita.] Elegantissimè quoque alias; [Quę alij diu patiẽdo leuia faciũt, vir sapiẽs leuia facit diu cogitãdo.] Sic Anaxagoras Philosophus, quũ illi renũtiata esset & dãnatio sua, & filiorũ mors, ad prius dixit, [Iã pridem tam aduersus illos qui damnauerant, quam aduersum se ex æquo naturam tulisse sententiam: ad posterius dixit; Sciebam me genuisse mortales.] Hoc in eo fecit philosophia, & perpetua humanæ fragilitatis meditatio. Hanc sapientiam Christus hoc loco nos docet, varias & acerbas iustorum persecutiones prædicens (quas uel hodie maximè persentiunt in multis locis Catholici Christiani) vt æquanimius eas feramus; si, quod Redemptor noster clemen-

Malorum præmeditatio.

Simile. P. Berchorius, Reduct. mor. li. 10. c. 13. Lib. 1. c. 11 de trãquil. *Apophtegma.* Natur. qq. lib. 6. q. 3. Epist. 77. Laert. lib. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clementer prædixit, nos diligenter præmeditamur. *Habemus thesaurum istum in uasis fictilibus.* Vt quid in vase fictreo ferream soliditatem requiris? Sapientes uiri, ut mortis terrorem, qua nihil est terribilius, animo paulatim omnem eximerent, mortis perpetuam memoriam aliquo artificio sibi proponebant. Sanctus Ioannes Eleemosynarius dictus, Patriarcha Alexandrinus, iubet sibi extrui monimentum, ei autem finem non imponi, sed sic imperfectum relinqui: deinde eos qui præfecti erant operi, quum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium qui in mensa considebant, apertè dicere: Monimentum tuum Domine adhuc imperfectum est; iube ergo ut finem accipiat. Seuerus Imperator urnam sibi præparauit, in qua sepeliretur; eamque ad se perlatam, manibus contrectare solebat, ac dicere: Tu uirum capies, quem totus orbis capere non potuit. Refert Herodotus, olim in Aegyptiorum epulis morem fuisse, ut unusquisque cadauer ligneum, sed maximè ad viuum effectum, singulis ostenderet, dicens: In hunc intuens pota, & oblectate, talis post mortem futurus. Dicit Scriptura: *Musica in luctu importuna narratio, flagella & doctrina in omni tempore sapientia.* Pulchrè docet, tristibus quidem non esse interponenda uana & inania oblectamenta, meditationem autem aut narrationem rerum tristium, & aduersarum (quam flagellorum & doctrinæ uocabulo exprimit) nunquam esse importunam, imò omni tempore ad sapientiam instituere. Sic alibi: *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum; & uiuens cogitat quid futurum sit.* Certè quantum mala non præmeditata perturbent, & præmeditata vix moueant, pulchro exemplo docuit Homerus. Vlyssem enim introducit post 20. annorum absentiam domum reuersum, repentinæ morti canis sui, qui eum agnouerat, moxque casu extinctus fuit, acerbè illachrymantem; vxori autem suæ flenti, toto die assedisse absque lachrymis. Vxoris quippe futuras lachrymas præcogitauerat: canis mortem nihil formidauerat. Valet hoc loco Scipionis illud memorabile dictum: [Stultum est dicere, non putaram.] Bonus dux, nauclerus, Imperator, uir, nauigationis, & certaminis pericula prædicit. Sic Christus hoc loco: ne tibi dicas non prædictum, caue.

1. Cor. 4. *Simile.*

Exempla. In uita eius tom. 1. Sur.

Dion. Nicæus, in vita eius.

Lib. 3.

Eccli. 22.

Eccle. 7.

Plut. in li. de tranq. animi.

Exẽplum.

Apophthegma.

2. *Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo.*

Locus moralis de frequenti Ecclesiæ Dei persecutione sub prætextu pietatis. Ethnici quidem persequutores fere omnes sic Christianorum nomen ac fidem acerbissimè persequebantur, vt suis, quos vocabant, dijs immortalibus se hac in re obsequium præstare, deorum suorum honorem & cultum vindicare arbitrarentur, & præ se ferrẽt. Vnde Imperatores maximè superstitiosi, maximi quoque erant persecutores: Traianus, Adrianus, Decius, Diocletianus, & alij. Sed Christus hoc loco de illa Ecclesiæ persecutione loqui videtur, quam illi exercebunt, qui vnum uerũ Deum colere profitentur, qualis erat primum Iudæorum in Apostolos, reliquosque Christi discipulos, ac postea hæreticorum in Catholicos, quoties superiores & fortiores illi esse potuerunt, acerbissima persequutio. Sic Augustinus hæc verba exponit: [Hoc de Iudæis dictum debemus accipere, de quibus dixerat, absque synagogis facient uos. Nam martyres Christi, etiam occisi sunt à Gentilibus, nõ tamen illi arbitrati sunt Deo, sed dijs suis falsis obsequium se præstare quum hæc facerent.] Et alibi cõtra Donatistas disputans Augustinus, putat in Iudæorum persecutione impletum hoc esse: quia videlicet ante eius tempora rara fuit hæreticorum violenta persecutio: solusque in Oriente Constantinus, posteaque Valens, Arriani Imperatores (de qua Valentis persecutione non incommodè etiam hæc uerba intelligi posse agnoscit) Catholicos ferro & gladio persecuti fuerant. Sed Christi uerba, quemadmodum non ad solos Apostolos, sed etiam ad eorum successores, adeoque omnes futuros fideles pertinent, quando de toleranda & expectanda persecutione eos monet ac docet; sic absque vllo dubio ipsa persecutio, de qua loquitur, de omni illa intelligitur, in qua veritatis hostes, sed pietatis simulatores, uetos veritatis cultores, non uerbo tantum & fraude, sed ferro & gladio persequuntur. De qua duplici persecutione

Persecutiones Ecclesiæ.

Tract. 93. in Ioan.

Mor. Iob, li. 33. c. 29

cutione Greg. [Quale illud persecutionis tẽpus apparebit, quãdo ad peruertendam fideliũ pietatẽ alij verbis fæuiũt, alij gladijs? Quis. n. etiam infirmus istius Leuiathan dẽtes nõ despiceret, si nõ eos per circuitum potestatum seculãrium terror muniret? Sed duplici contra eos callidítate agitur; quia, quod eis ab alijs blandientibus uerbis dicitur, hoc ab alijs gladijs ferientibus imperatur.] Hæc ille. Et certè atrocior semper fuit hęreticorum persecutio contra Catholicos, quàm ethnicorum contra Christianos. Cõqueritur de hoc Eusebius, Vercellensis Episcopus; qui in carcerem ab Arrianis missus, ab omni suorum congressu & subsidio prohibetur: quam crudelitatem à nullo ethnico persecutore adhibitam fuisse affirmat. Iucundus, presbyter Arrianus, hortatur Genserichum Arrianum crudelissimum, ut Arbogastem, nobilem Catholicum, quem gladio tollere statuerat, diuersis cruciatib. & lenta morte interimeret. Ijdem Arriani sactas virgines, adhibitis dorso & mammillis laminis ferro ignitis, torquentes, dicere eas iubebant, quòd Episcopi & Clerici Catholici cum eis concumberent: quam crudelitatem & sycophantiã ab ethnicis sub Maximino Imperatore didicerant, ut apud Nicephorum videre est. Iconomachi in frontibus, totoque vultu Catholicorum, super scamna illos extendentes & uincientes, quosdam Iambicos uersus, ignominia plenos, insculpebant, cultris alijsque instrumentis adhibitis, ut in saxis sculpendis fieri solet. Beatus Fulgentius, Episcopus Ruspensis, cuius opera doctissima extant, quum prius Mauros fugisset persequentes, incidit in Arrianos, quorum crudelitatem immanem expertus, ad uicina prouinciæ suæ loca regreditur, eligens Mauros potius paganos habere uicinos, quàm molestissimos Arrianos. Sub Constantino Copronymo, Iconomacho, plures martyres facti sunt, quàm sub cuiuspiam Gentilis Principis persecutione, teste Sigeberto. Sub eodem Tyranno, Monachi quadraginta duo, truncatis naribus, barbisque illitis pice combustis, in balnei fornice clausi, ibique fame consumpti, martyrio coronantur. Macedonius Hereśiarcha, sub Constantino Imperatore, Catholicos inaudito tormentorum genere cruciatos occidit. Inter cætera, fidelium mulierum vbera inter labra arcarum compressa, dissecuit, & candenti ferro combussit. Eutychitistæ Alexandrini, statim post mortem Mar tiani Imperatoris Catholici, Proterium Episcopum, & Patriarcham suum Catholicum, cum alijs clericis, tanta crudelitate occiderunt, ut uiscera eius gustarent, & crudas carnes comederent, reliquum corpus per plateas urbis trahentes. Hanerichus, Arrianorum Rex, vna uice clericos 4976. in desertum ablegauit, & laicis prohibitum, ne clerum sequerentur. Augustinus de suis Donatistis ita scribit: [Quis Barbarus excogitare potuit, quod isti, vt in oculos clericorum nostrum calcem, & acetum mitterent, quorum membra etiam cætera plagis horrendis, vulneribusque lanciarunt? deprædantur etiam domos, aliquas & incendunt, fructus aridos diripiunt, humidos fundunt: & talia cæteris comminando, multos rebaptizari cõpellunt.] Hæc ille. Hæreticorum nostri temporis quæ crudelitas, quanta barbaries, qualis immanitas in persecutione, & occisione Catholicorum, maximè in Gallia, & Anglia, fuerit, recenti memoria omnibus compertum est, & extant de ea re tota libri, quos consulere, si uolet, Concionator poterit. Hi omnes, Christi discipulos interficientes, arbitrati sunt obsequium se præstare Deo. Hoc autem uno nomine huius generis persecutio non solùm est acerbissima, quia ex zelo religionis, sed non secundum scientiam proficiscitur; uerùm etiam periculosissima, quia fuco religionis etiam Christianæ contra Christianos coloratur. Occultus hostis est, qui ideo caueri nisi difficillimè non potest. Ciuile bellum agit, quod sine sociorum sanguine nunquam terminatur. Fidem ipsam non sub nomine perfidiæ, ut Paganismus, & Mahometismus, sed sub fidei vocabulo impugnat. [Per uerba Legis, Legem impugnãt,] ait Ambrosius; [& fidem sine fide prætendunt,] ait Hilarius. Amicum se ostendit, & hostis est. Socium se dicit, & capitale bellum gerit. Sponsæ voces usurpat, & meretrix est. Christum loquitur, Euangelium sonat, uerbum Dei crepat; sed [lupus est in uestitu ouium,] ut per multa capita in altero Promptuario ostendimus. Omnes eius machinæ, astutia & dolus sunt. *Fur est, & latro*, non iustus hostis.

Hæreticorum persecutio atrocissima.

In uita eius apud Surium 1. Augusti.

Exempla.

1.

Victor li. 3 de persecut. Vandalica

2.

Hist. Eccl. lib. 7. c. 20.

3.

In uita SS. Theodori & Theophanis. 26 Decemb.

4.

In uita eius apud Surium to. 1.

5.

In Chron. anno 770.

6.

In Marty. Ro. 12. Ian.

7.

8.

Euagr. lib. 2. cap. 9.

9.

Victor. li. 2. de persec. VVandal.

Epist. 122.

In com. ad Tit. 3.

In libr. ad Constant.

Do. 7. post Pentecost.

Ioan. 10.

Ephes. 4. Enarra. in Psalm. 39.

Nequitia & astutia circumuenit in errorem, veris & apertis armis non aggreditur. [Persecutor paganus (ait Augustinus) apertè sæuit, ut leo; hæreticus insidiatur, ut draco. Ille cogit negare Christum, iste docet. Iste ingerebat violentias, iste insidias. Aduersus illum opus erat patientia; aduersus hunc opus est vigilantia.] Hæc ille tunc, in pace Ecclesiæ. At nobis hodie, maximè Anglis Catholicis, non solùm vigilantia, sed etiam patientia opus fuit, ab annis iã triginta sub hæreticorum tyrannide laborantibus. Est hæc igitur persecutio grauissima. Tota nihilominus hæc persecutio, siue à paganis, siue ab hæreticis, & ipsi Ecclesiæ vtilis est, & eos, qui persecutionem patiuntur, beatos facit, &, vt beati fiant, diuinum remedium in promptu habẽt; quæ tria, tribus verbis expediam. Sicut urbes, & arces, hostium finibus proximæ & limitrophæ, armis & rebus bello necessarijs minutissimæ semper sunt; quæ verò in medio regni consistunt, negliguntur, &, si qua munimenta habent, rubigine consumpta, & fœdata iacent: sic Ecclesiæ, circũstantibus hæreticis proximæ, contra eas diligenter se muniunt, verbum fidei accuratius tractant, disciplinæ censurã strictius obseruant, ut non uituperetur ministerium ipsorum; cautè ambulant, quia dies mali sunt: at ubi alta pax est, tota armatura Ecclesiastica rubigine consumpta iacet. Desidiæ rubigo, auaritiæ lutũ, superbiæ & ambitionis mucus, ignorantiæ somnus omnia occupat. Sic se rem suo tẽpore habuisse S. Cyprianus his verbis agnoscit: [Dominus probari suam familiam voluit; & quia traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruperat, iacẽtem fidem, & penè dixerim dormientem, censura cœlestis erexit. Studebant augendo patrimonio singuli, non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, nõ in moribus disciplina.] Hæc ille, multaq; alia populi Christiani dedecora, quæ in pace Ecclesiæ coaluerant, recenset, ut causam subsequentis persecutionis ostenderet. Nec aliter D. Bernardus: [Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece Martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nũc in moribus domesticorum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ,

Persecutio Ecclesiæ vtilis.

Simile. 1. Quoad mores.

Exemplũ. Serm. 5. de lapsis.

Serm. 33. in Cant. Esaiæ 38.

ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo eius amarissima.] Hæc ille. Patres, quoad mores, & vitæ agendæ rationem, quæ in pace Ecclesiæ flaccescit, & dormitat. Idem docet Augustinus de doctrina fidei [Hæreticorum (inquit) inquietudine, vt Scripturas vigilantius perscrutemur, vnde, ne ouili Christi noceant, illis possit occurri, tanquã de somno ignauiæ, nostra excitatur industria. Ita per multiplicem gratiã Saluatoris, etiã quod inimicus in perniciem machinatur, Deus conuertit in adiutorium.] Hæc ille. Rursum alibi: [Multa ad fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorũ callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur, & ab aduersario mota quæstio, discẽdi existit occasio.] Hæc ille. Sed & ipsa occisio Catholicorum, quam libenter exercent hæretici, ipsius Ecclesiæ non solũ decus, & ornamentum, sed etiam salus, & incrementum est. Sic enim & Deus clarificatur, & fides illustratur, & credentium constantia confirmatur, & vacillantium infirmitas roboratur. [Sanguis. n. Martyrũ, semen est Christianorum: & granum cadens in terram, vbi mortuum fuerit, multum fructum affert.] Sanè sicut fermentum, quod amarum est, pani saporem conciliat, sine quo insipidus esset; sic Ecclesia, nisi aliquo tribulationis fermento misceatur, insipida, & flaccida euadet. Appositè Ambrosius: [Sicut vinea, dum ligatur, erigitur, & recisa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs, dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum reciditur, coronatur.] Et sic quidem persecutio hæreticorum, etsi asperrima, & periculosissima, ipsi tamen Ecclesiæ, Deo omnia electis cooperante in bonum, non est semper perniciosa, sed plerunq; salutaris.

2. Quoad doctrinã fidei. Epist. 105.

In li. de vera religio. cap. 8.

Tertul. in Apolog. Ioan. 12. *Simile.*

Li. 9. c. 10. in Lucam. *Simile.*

Porrò eos, qui in ipsa persecutione maximè patiuntur, & interficiuntur, beatos in primis esse, non solùm vox cœlestis clarè pronunciauit, dicens: *Beati estis quum vos persequuti fuerint, &c.* verùm etiam ipsa ratio manifestat. Quemadmodum enim cùm quis flumen aliquod in cymba trajicit, qui cymbam impellit, transitum facit expeditiorem, & breuiorem; sic qui varijs tormentis iustos interficiunt propter veritatem, expeditissimam illis in cœlis viam parauerunt, quasiq; cymbam impulerunt, ut ad portum

Persecutio ferentibus vtilis. Matth. 5. *Simile.*

Exemplū. Pontianus in passione eius.

felicitatis æternæ quàm celerrimè peruenirent. Ideo diuus Cyprianus, accepta mortis sententia, [respondit, Amen. Deoque gratias egit.] Sic & alij innumeri Martyres fecerunt, adeoque hodie in Anglia multi Edmundus Campianus, Societatis Iesu Theologus, accepta in Anglia, pro fidei confessione, mortis sententia, cecinit statim, Te Deum laudamus. De hac persecutionis, & tribulationis felicitate in alia Dominica diximus. Illud pluribus explicandum, quā præsens habent, & paratum remedium omnes qui pro Christo, pro fide, pro veritate patiuntur. Hæc est perpetua Spiritus sancti consolatio, de qua in hoc sermone suo vltimo toties loquitur, & in alia Dominica nos aliqua diximus, quæ & hic locum habent. Sed nunc pauca adijcientur, donante Deo. Quem diuini Spiritus virtus inhabitat, ille aduersus acerba omnia, etiam mortem ipsam, animo semper inuicto stat. Qui longum iter pedester facere vult, emit calceos duplici, aut triplici solea consutos, ut magis ex ferro quàm ex corio confecti videantur: paucorum tamen dierum labore detriti rumpuntur. Qui autem nudis pedibus iter facit, quo plus ambulat, eo duriorem callum obducit, pedumque eius corium magis obdurescit. Ratio discriminis est, quia corium calceorum, est corium mortuum; pedum verò, viuum. Sic omnes, quorum animi fortitudo ex corio viuo consistit, id est, ex virtute Spiritus sancti, quo magis affliguntur, eo fortiores, & constantiores fiunt: peccatores autem peccato mortui, & quorum tota animi virtus non nisi humana est, naturæque peccatricis, & corruptæ, ut debilis est, sic facilè deteritur, & quibusuis afflictionibus succumbit, citoque corrumpitur. Nempe Spiritus sancti consolatio, quasi fons quidam est certarum virtutum, quæ omnes inuictum pectoris robur adferunt, videlicet fidei, spei, charitatis, quæ Spiritus sancti dona sunt. At fides adfert in tribulatione gaudium, & pacem animi. Vnde Apostolus: *Deus repleat vos omni gaudio, & pace in credendo.* Sic Eunuchus, accepta doctrina fidei, *ibat per viam suam gaudens.* Hæc fides est *thesaurus ille absconditus* (à sapientibus) *in agro* (Ecclesiæ & vineæ Dominicæ) *quem qui inuenit homo* (per Euangelij prædicationem) *abscondit* (in corde suo) *&*

Domin. 3. post Pascha, rex. 1

Simile.

Spiritus sancti consolatio triplex.

1. Fides.

Rom. 15.
Actor. 5.
Matt. 13.

præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet (id est, paratus omniū potius, quæ habet, iacturā facere, quàm illo carere) *& emit agrum illum*, adiungit se vineæ illi, ut sit palmes in vite qui Christus est, caput Ecclesiæ suæ. Zelus enim & dilectio fidei facit, ut interfici se potius ab hoste fidei fidelis patiatur, idq; perlibenter, quàm ut fidē suā neget. Alia virtus Spiritus sancti spes est, quæ maximū in animo gaudium generat, ut *spe gloriæ, in qua gloriatur fidelis*, omnia pro Christo ardua gaudenter ferat. *Spe gaudentes*, ait Apostolus: quia propriū spei est, animum incredibil gaudio perfundere. Charitas verò, altera, eademque primaria Spiritus sancti virtus, adhuc magis hoc facit: *qualida est ut mors dilectio*, ideſt, ipsam mortem vincit, eaq; superior est, ut alio in loco plenius dictum est. Hæc ergo sancti Spiritus dona, quasi fontis perenniter fluentis riui, cordibus fideliū infusa, perpetua eos cōsolatione & lætitia spirituali replent, ut semper in Domino gaudeant, sciētes, quia *siue viuimus, siue morimur, Domini sumus.* Hi sunt chori castrorum, de quibus in Canticis dicitur: *Quid videtis in Sunamite* (id est, in pacifica sponsa Christi) *nisi choros castrorum?* Enimverò quid choro siue choreis cum castris exercitus? Chorus enim, canentium congregatio est: castra, pugnantium. Sed iustus in pugna cantat, quia diuini Spiritus gaudio repletus; omnia etiam aduersissima gaudenter perfert. Hæc uidelicet est cifra Regis nostri, quam non intelligūt, nisi qui amici eius sunt, tristia cum gaudio tolerare. Quam cifram aperuit, quum diceret: *Dico uobis amicis meis.* Arcanum meum uobis reuelo, & rationem secretam, qua scribere, meamque uoluntatem patefacere soleo. *Nolite timere eos qui corpus occidunt.* Non est cū timore, sed cū gaudio excipienda mors pro noīe meo illata.

2. Spes. Rom. 5. & 15.

3. Charitas. Cant. 8.

Cant. 7.

Cifra Dei.

Lucæ 12.

3. *Et hæc facient uobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.*

Ignorātia rerum diuinarum, causa peccatorum.

LOcus moralis contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimorum peccatorum causam. Ideo enim improbi persequuntur bonos, & hæretici Catholicos, ideo improbi & hæretici homines fiunt, quia Deum

ignorant, quia ueritatem rerum diuinarum non tenent; Cæcitatem cordis peccatorum fontem esse, Christíque notitiam & cognitionem unicuique credenti esse necessariã,

Do. Quin quag. te. 5 iam alijs in locis ostensum est, quę huc omnia referri possunt. Nonnulla tamen addemus, pront Deus dabit [Scientia Dei, est machina per quam structura charitatis assurDo. 2. post Pasc. tex. 5 gat,] ait Augustinus. Colere & amare quem ignoras, non Epist. 119 potes. Zelus sine scientia, est uehemens cursus in deuio; in

Similia.

quo quanto curris uelocius, tanto à uia aberras longius, &

1. peccas absurdius. Etsi ferrum in fornace uehementer ac

2. cenderis, tamen, nisi apposito malleo formes & ducas illud, nullam uouam formam accipiet. Voluntatis zelum

3. ducere debet rectum iudicium. Cæca enim uoluntas est, & ab intellectu duci, ac formari debet. Rusticus, ignorans Regem, transit per eum, quasi per familiarem; fortè & detrudit eum, si transitum impediat. Sic multi impingunt in Deum & offendunt, nescientes Deum, & mandata ac uoluntatem eius, & beneficia ab eo accepta, & præmia ab

4. illo bonis repromissa, pœnasque malis destinatas. Rusticus in pago educatus, habet quandam confusam Regis notitiam, quòd ualde diues ac potens sit. Sed si ei prætereadicatur, quòd Rex habet potestatem castigandi malefactores, & uehendi ad honores omnes ei bene seruientes; incipiet multo magis Regem & timere & amare, eique in omnibus obedire & placere. Eodem modo se res habet in exacta Dei, & Domini nostri cognitione. Quàm multi putant se cognoscere Christum, qui tamen actiones eius, & passiones, doctrinam & beneficia, uel penitus ignorant,

Psal. 81. uel nisi confusè norunt? *Nescierunt neque intellexerunt;*

5. *in tenebris ambulant.* Puderet unumquemque nostrum, uel certè pudere oportebat, uocari studiosum medicum, theologum, iurisperitum, textorem, sartorem, aut qualemcunque opificem, nec ea scire, quæ ad huiusmodi artem aut uocationem pertinent. Pudeat similiter Christianos nescire Christum. Imò tanto magis pudeat, quanto Christianus non ab arte, sed à fide nomen habet; & non ob lucrum, sed ob salutem hoc nomen gerit. Certè nos Chri-

1. Cor. 2. stiani *Spiritum, qui ex Deo est, accepimus, ut sciamus quæ*

Ephes. 2. *à Deo donata sunt nobis.* Et ad Ephesios Apostolus: *Det*

nobis

nobis Deus Spiritum sapientiæ in agnitionem Christi, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius. Incumbit ergo cuilibet Christiano, vocationis & professionis suæ spem, scopum, & finem cognoscere; mediaque ei à Deo ad hunc finem donata scire. Neque est quod quisquam se excusset quòd Deum aut diuina cognoscere nequeat. Non enim accutata Dei in se aut fidei in principijs suis cognitio hic requiritur, sed beneficiorum Dei erga nos, mandatorum, promissionum, comminationum scientia, qualem Catechismus Catholicus, & ordinaria uerbi Dei prędicatio tradit. Diogenes, dicenti cuidam quem ad sapientiæ studium hortabatur, Non sum idoneus philosophiæ. [Quid igitur uiuis (inquit) si nulla tibi rectè uiuendi cura est?] Non enim ad hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat rectè uiuere. Natura gignit dociles ad virtutem, non doctos. Quemadmodum bonus luctator est, non qui omnes numeros nexusque perdidicit, quorum usus sub aduersario rarus est, sed qui in uno se aut altero bene diligenter exercuit, & eorum occasiones intentus spectat: sic bonus ille Christianus est, qui Deum & eius uoluntatem, quantum ad salutem satis est, rectè perdidicit. Qui scit quantum uictoriæ satis est, is multa scire censendus est. Hoc tamen in utroque discrimen est, quòd in illo genere, omnibusq; humanis artibus & scientijs, ad curiositatẽ magis facit, quàm ad utilitatem; in causa fidei & salutis, in Dei rerumque diuinarum cognitione, nihil cognoscitur quod non sit utile & salutare. Est omnino Dei, eiusque beneficiorum, omnibus qui salui esse uolunt, cognitio necessaria. Quàm diu Ioseph uixit, & recens esset memoria beneficiorum eius in Aegypto, quæ tãta erant, ut eum sua lingua Saluatorem mundi Aegyptij uocarent, bene erat filijs Israel, totique cognationi Ioseph in Aegypto. *At ubi surrexit Rex nouus in Aegypto, qui nesciebat Ioseph, mirabiliter affligi ab Aegyptijs filij Israel cœperunt.* Tanti interest, Dei beneficia scire & nescire. Quum Moyses à Pharaone peteret dimitti populum, ut Domino Deo suo sacrificaret, non obediuit Pharao, quia nesciebat Dominum aut potentiam eius. *Quis est* (inquit) *Dominus, ut audiam uocem eius, & dimittam uos? Nescio Dominum.* Apostolus de Iudęis dicit. *Sicognouis-*

Apophthegma. Laer. lib. 7 cap. 1.

Simile. Seneca li. 7. ca. 1. de beneficijs.

Exemplũ. Exod. 1.

Exemplũ. Exod. 5.

1. Cor. 2.

Hebr. 6. *gnouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Sic peccatores, si cognoscerent, ꝙ lethaliter peccando Dominum gloriæ iterum crucifigunt (ut Apostolus affirmat) profecto nunquam id facerent. Si cognosceret peccator, ꝙ in omni uitioso amore idololatriam committit, amorem alicuius creaturæ Creatori præponens, non ita sæpè & impudenter peccaret. Excitare seipsum unusquisq; debet, ut præter Dei beneficia, omnibus communia, quę in se priuatim Deus contulit innumera naturæ & gratiæ dona, identidem recolat, recolendo cognoscat, cognoscendo se minimè ingratum ostendat. Sic Dauid. *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* Propter hoc Catechismus Catholicus, Scripturæ sacræ, explicatio verbi Dei, anniuersariæ solennitates in Ecclesia, [ne uolumine temporum (ait August.) ingrata subrepat obliuio.] Exigno rantia Dei, rerumq; diuinarum, omnia promanant peccata, maximè bonorum persecutio; de qua hoc loco Christus. *Mundus enim, quod suum est, amat;* & quæ sua sunt, optimè cognoscit. De Spiritu sancto. i. de donis eius dixit Christus: *Mundus eum, non potest accipere, quia non uidet eum, neque scit eum.* Quæ terra sua sponte producit, nemine colente exuberanter profert. Quæ non ex se producit, sed seminari in ea oportet, non sine maximo & uario labore producit, eaque satis parcè. Est enim illis quasi nouerca, quæ nunquam mariti filios ita fouet ac suos, quorum mater est. Mundus mundanos, quasi filios suos, & germen naturale, omni honore prosequitur: pios vero, qui ex diuino semine in eo nascuntur, & Spiritus sancti cultura ac gratia fouentur, odit, persequitur, interficit. Nescit enim eos, pro exoticis & peregrinis habet.

Psal. 102.

De ciuit. Dei, li. 10. cap. 4.

Ioan. 15.

Ioan. 14.

Simile.

EVANGELIVM DOMINICAE PENTECOSTES.

Ioan. 14. *SI quis diligit me, sermonem meũ seruabit, & Pater meus diliget eũ; & ad eũ veniemus; & mãsionẽ apud eũ faciemus. Qui nõ diligit me, sermones meos, non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus,*

meus, sed eius qui me misit, Patris. Hæc locutus sum uobis, apud uos manens. Paracletus autẽ Spiritus sanctus, qui mittit Pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quæcunque dixero uobis. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Non quomodo mundus dat, ego do uobis. Non turbetur cor uestrũ, neque formidet. Audistis quia ego dixi uobis, Vado, & uenio ad uos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad Patrem, quia Pater maior me est. Et nunc dixi uobis, priusquam fiat; ut, cùm factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar uobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquà. Sed ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatũ dedit mihi Pater, sic facio.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit.* De Deo diligendo, eiusque dilectionis uirtute & efficacia.
2. *Et Pater meus diliget eum.* De amicitia Dei, quæ ex mandatorum Dei obseruatione comparatur.
3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* De dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate.
4. *Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis.* De bono pacis quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit.
5. *Nõ quo mũdus dat, ego do uobis.* De falsa mũdi pace.
6. *Non turbetur cor uestrum, neque formidet.* De animi fortitudine, fiducia, patientia in rebus aduersis seruanda.
7. *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* De assidua diaboli circa mortẽ cuiusq; uexatione.

1. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.*

LOcus moralis de efficacia & uirtute dilectionis Dei. Dilectionis uim tantam esse Christus dicit, ut ad bene operandum, ad mandata Dei seruanda sit efficax. Christus enim sermonis seu uerbi sui uocabulo, omnia

Dilectionis Dei efficacia.

præcepta,

præceptâ, & omnem de moribus doctrinam intelligit, iuxta frequentem Scripturæ phrasim, quæ omnia Dei præcepta numero singulari sæpè effert; vel propter excellentiã, quasi vix verbi aut mandati nomen mereatur, nisi quod à Deo, uel in ordine ad Deum, & potestate à Deo ordinata præcipitur: vel propter facilitatem, quia diligenti Deum, Dei mãdata quasi vnus sermo, & vnum verbum esse uidetur. Vnde postea de malis dicit Christus: *Qui non diligit me, non seruat sermones meos*; in plurali loquens, quia nõ diligenti Deum, Dei mandata & nimis multa & grauia
Rom. 12. videntur, sicuti pigro & proteruo puero quæuis data le-
Psal. 118. ctio prolixa est: vel etiam propter unam charitatem, *in quo vno sermone* (ait Apostolus) *tota lex recapitulatur*. Sic de Dei mandatis loquuntur amici Dei: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo*. Et iterum: *Latum mandatum tuum nimis*:
Psal. 98. Et rursum: *Ignitum eloquium tuum nimis, & seruus tuus*
Pet. Galat. *dilexit illud*. Sic de Mose & Aaron dicitur: *Custodiebant*
lib. 11. c 4 *testimonia eius, & præceptum quod dedit illis*. Secundũ rei-
de arcan. tã Hebraicarum scriptores, sexcenta & tredecim erant in le-
Cat. fidei. ge Dei præcepta. Et tamen hæc omnia vnum vocantur, sicut & Christus hoc loco omnia sua præcepta vnum sermonem vocat, quia diligentibus, & de diligentibus loquitur. Est hic igitur locus de amore erga Deum, eiusque admirabili vi & efficacia differendi. Deũ supra omnia amandum esse, in alia Dominica iam explicatũ est, & in Promptuario Catholico hic locus moraliter tractatus est. Hic tamen in argumento tam necessario & salubri plura dicen
Exod. 23. & 25. tur. In veteri lege præcepit Deus, ut omne primogenitum,
Allegoria. tam de homine, quàm de pecoribus, illi offerretur, vel pre-
Galẽ. li. 6. de vsu par tium. tio redimeretur; omnium quoq; frugum & fructuum terræ primitias sibi offerri voluit. Qua in re, cor nostrum ei
Alber. de animal. lib. 9. trac. 2. cap. 4. deberi, docere voluit. Est enim cor primum quod in homine generatur, vt Medici tradunt; & vltimum quod in homine moritur, vt experientia docet. Primitias ergo nostras & primogenituram Deo dare, est cor nostrũ, totumque cordis affectum Deo tribuere. In cuius etiam rei
Typus. typum, in veteri lege primogeniti Sacerdotes erant, & diuino cultui mancipati. Hinc in Scriptura dicitur:
Prou. 23. *Præbe, fili mi,*

mi, cor tuum mihi. Non caput, non manum, non pedem, non cætera membra, sed omnium membrorum principiũ, radicem, & uitæ humanæ fontẽ, qui cor est, dari sibi Deus postulat. Aues venaticæ, quæ ex præda victitant, vultur, *Simile.* accipiter, aquila, capta præda, ante omnia cor petunt, euiscerant, deuorãt. Quod in illis naturæ instinctus facit, propter cibi auiditatem; hoc in Deo immẽsa sua bonitas facit, propter nostræ salutis desiderium: qui dicere in Scripturis
Prouer. 8. non dubitauit; *Delicia meæ, esse cum filijs hominum*. Hac de
Exod. 20. causa Zelator in Scripturis Deus dicitur. *Non habebis deos*
Simile. *alienos coram me*, id est, nihil vt principale tuum bonum amabis præter mẽ. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, Zelotes*. Qui zelotypia laborat, suspicione plenus est, omnia sponsæ suæ vestigia, dicta, facta obseruat, ad omnem in domo strepitum, ad omnem ingressum & egressum vigilat, fingit se interdum exire, moxque domum repentè redit, vt videat quid uxor agat: quam si cum alio amatore deprehendit, confestim expoliat, omnia illi data pretiosa munera aufert, & uel domo expellit, uel interficit iratus. Sic Deus animam, sibi fide & charitate desponsatam, zelo prosequitur ardentissimo; non quidem cum humanæ perturbationis uitio, sed prorsus incommutabilis atque tranquillus, effectum zeli ostendens; omnia dicta & facta nostra obseruans. quod agnouit Dauid, dicens: *Prouidebam Do-*
Psal. 15. *minum semper in conspectu meo: à dextris est mihi ne commouear*: interdum quoque fingens se longius ire, & quasi dormiens in nauicula cordis nostri, quum tamen (ut alibi explicatum est) cor eius vigilet in nobis semper: cum alijs uerò creaturis fornicãtes seuerissimè puniens, iuxta illud:
Psal. 72. *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te*. Et apud aliũ Pro-
Osee 2. phetam: *Filiorum illius non miserebor, quia filij fornicationum sunt*. Et Moyses adhortans populum ut in Dei dilectione maneat, hanc rationẽ subdit: *Deus enim vester ignis*
Deut. 4. *edax, & Deus zelans*. De hoc Dei zelo Dionysius Aureopagita: [Audebimus id uerè dicere quod Author ipse omnium propter excellẽtem quendam rerum omnium amorem, & amatoriæ bonitatis magnitudinem, quasi extra se fit, dum ad omnia quæ sunt, multiplici prouidentiæ ratione pertingit, illisque se immiscet, & à supremo illo statu,
De diuinis nominib. cap. 4. part. 1.

quo

quo supra omnia eminet, ad quandam quasi cũ rebus societatem se illis communicãdo descendit, seq; demittit. Hinc fit ut zelotem illum Theologi nostri appellent, quia vehemens est ad ea quæ sunt amanda, & zelo quodã amatorio erga res afficitur.] Hæc ille. De quo paulò clarius sic S. Augustinus. [Zeli diuini nomine eius significatur prouidẽtia, qua nullam à se animam impunè fornicari sinit. Sicut enim ea quæ dicitur ira Dei, non perturbatio mentis est, sed potẽtia vindicandi: sic zelus Dei non cruciatus quidam animi est, hominibus communis, sed tranquillissima sinceriſſimaq; iustitia, qua nulla anima beata esse sinitur, falsis opinionibus, prauisq; cupiditatibus corrupta.] Hęc ille. Deus igitur cor hominis vult, amari vult. *Ignem* (inquit Christus) *veni mittere in terram* (qui certè hodie in Apostolos è cælo cecidit) *& quid volo, nisi* (uel potius, quàm uolo, quantũ desidero, nam illud τι Græcum vtrumque sonat, & posterius magis) *vt ardeat?* Ad hunc Dei amorem infinita nobis Deus dedit, quæ nos incitarẽt; sicuti qui puellam nobilem diligit, innumera ei munera mittit, vt amorem eius in se prouocet. Creauit nos, ut naturæ ductu eum amaremus, sicuti filius naturaliter amat patrẽ. Si quis nobis medicus aut chirurgus unum os fractũ restituat, maximè si gratuitò id facit, in perpetuũ ei nos deuinctos profitemur. Ecce Deus totum quod sumus, nobis dedit, quũ nihil essemus. Deinde ad similitudinem suã nos creauit, ut amicitiæ ratione eum amaremus. Morum enim similitudo amorẽ conciliat. Quãdo omnia Deus creauit, antequàm hominem cõderet, omne genus naturæ singulis quibusq; creaturis dispersit. Vitam vegetatiuam plantis, arboribus, mineralibus dedit. Vitam animalem sensitiuam pecoribus, auibus, piscibus largitus est. Spiritualem Angelis impartiuit. Homini ergo quid supereſt? quid daturus es Domine? Dabo (inquit Dominus) ei libertatem, ut quicquid ei placuerit, faciat: *Deus enim ab initio constituit hominẽ, & reliquit illũ in manu cõsilij sui. Appoſuit illi aquam & ignẽ: ad quodcunq; voluerit, porrigit manum suã.* Si terrenis tantùm se dare vult, & illis solis sustentari ut arbor, erit arbori similis, ad nihil vtilis, nisi ad ignem. Si sensuum delectationem sequi vult, erit tanquam brutũ, *comparatus iumentis insipiẽtibus.* Si rerum spiritualium contemplationi uacat, eleuabitur ad dignitatem Angelicam, & erit *Angelis Dei æqualis.* Ideo ex parte libertatis fecit nos Deus ad imaginem suam, ut ea recte uteutes, perueniamus ad similitudinem & fruitionem eius. Deinde non nostra tantum, sed & omnis alia creatura clamat ad nos, ut amemus Deum: quia omnia propter nos facta sunt, & in usum nostrum. Nostris enim primis parentibus dictum est: *Replete terram & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & uolatilibus cœli, & uniuersis animantibus quæ mouentur super uniuersam terram.* Post hæc omnia, clamat perpetua Dei gubernatio, conseruatio, prouidentia; clamant singula Dei in vnumquemque beneficia clamat fortiſſime Redemptio per Christum facta; clamat ipsa Dei immensa bonitas, & infinita Maiestas, amore infinito digna (si enim homines, quos nunquam uidimus, & à quibus nullum beneficium uel accepimus, uel expectamus, amamus tamen, & uidere cupimus propter nominis celebritatem, quam ex aliqua uirtute adepti sunt; quàm infinite magis Deum, in quo omnis uirtus, sapientia, fortitudo, uelut in abysso & fonte exuberantiſſimo, cuius minimæ guttulæ sunt, quidquid in homine cernimus, etiam propter se solum amandus à nobis esset) clamant innumeræ utilitates amantibus Deum propositæ, clamat inexplicabile beatitudinis præmium, eisdem certiſſime repositum, Deum nobis esse super omnia diligendum. Accedit ad hæc omnia præcepti obligatio, salutis necessitas, ipsa denique naturæ humanę propensio & inclinatio. Præcipit Deus, & ideo præcipit, quia *Dominus Deus noster est, fortis & Zelotes*, ut eum *toto corde, tota anima, tota uirtute*, ideſt, integre, duciter, & fortiter diligamus. Cogit salutis necessitas, quia *si uis ad uitam ingredi, serua mandata: qui autem diligit me, seruat sermonem meum.* Vrget naturæ inclinatio, quia non sic rapido & uiolento cursu flumina terræ uniuersa in mare currunt, nec ullis repagulis, ne eo fluant, cohiberi possunt, quam animus humanus beatitudinem desiderat; cuius appetitus, quum finis rationes habeat, & naturalis est, & necessarius, & fortiſſimus. Quale tamen hoc monstrũ est, ut inter tot & tanta quæ ad Dei amorem nos prouocant,

Cõtra Adimantũ, cap. 11.

Luc. 12.

Dei munera ut eũ diligamus.

Simile. 1.

Simile. 2.

Eccli. 15.

Psal. 48.

Luc. 12. 3.

Gen. 3. 4.

Amoris Dei incitamenta.

Simile.

Exod. 20.

Matt. 19. Ioan. 14.

uocant, instigant, impellunt, quæuis tamen nænia; quælibet uoluptatula hunc cursum impediat, & nos a Deo auertat? Maximè quum præter hæc omnia ignis de cœlo hodierna die in corda nostra delapsus est, & *misit Deus in corda nostra Spiritum Filij sui, in quo clamamus Abba Pater*, ideſt, in quo & per quem facti filij Dei, affectum filialem induimus, clamantes Abba Pater; Pater mi, Pater mi, quid me vis facere? Dicit Apost. nos *signatos esse Spiritu promissionis sancto*, ideſt, accepisse, ut signaculum quoddã cordis nostri, Spiritum S. repromissum. Et sponsus in Canticis sponsæ dicit: *Pone me ut signaculum super cor tuum*, ideſt, sim ego cordis tui sigillum. Quod alicuius sigillo signatur, ostenditur res esse illius propria, cuius est sigillũ. Si ergo præter & vltra omnia illa amoris nostri erga Deũ incitamenta, iam etiam Dei Spiritus *effusus in nos abundè*, videlicet *per Charitatẽ diffusam in cordibus nostris*, sigillauit corda nostra; profectò illi soli appropriati iã sumus, illum solum amare debemus, illi soli cor nostrum dare oportet. Hoc hodierna nos solẽnitas docet. Ideo quod Christus de dilectionis ui, & efficacia Apostolos in ultima ante passionem concione docuit, hoc hodie legendum proponit Ecclesia.

Gala. 4.

Ephe. 1

Cant. 8. *Simile.*

Tit. 2. Rom. 4.

Ad Dei amorem illa quæ enumerauimus omnia, multaque alia quæ non attigimus (nec attingere possumus, quia nescimus) uehementer quidem incitant. Sed ut nulla nobis relinqueretur excusatio, diuini Spiritus ardor corda fidelium præterea adhunc Dei amorem hodie datus accendit. Opera & uasa fictilia, quamuis singulari artificio elaborata, fabrefactaq; sint, adhuc ad suæ perfectionis complementum in fornacem ut mittantur opus est, ut ibi decocta splendorem firmitatemque accipiant. Ex alijs antedictis documentis ad Dei amorem animis nostris concipiendum satis edocti & formati fuimus. Sed nũc accepto Spiritu sancto nouum splẽdorẽ, robur nouum accepimus, ut simus uasa in honorem, cultui diuino cõsecrata, & obsequio mancipata. Figuræ quæ sunt in feneſtra uitrea depictæ, & colores earum, si sol nõ irradiat, liturę potius & maculæ uidentur, quàm effigies aliqua bene formata. Sic omnia diuini amoris documenta, a quocunque argumento

Simile.

Simile.

sumpta,

sumpta, nullam diuini amoris effigiem uiuam animo repræsentant, sed obscura uidentur, & surda narratio, nisi diuini Spiritus splẽdor & lux gratiæ animum irradiet, nouaque luce perfundat, atque calore accẽdat, & documenta illa, & figuras pulcherrimas clarè uideat & intelligat: eisq; intellectis, ad Deum amandum incitetur. Atque hæc de Deo diligendo.

Nunc huius dilectionis efficaciam uide: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Si unusquisque nostrum interrogetur an diligat Deum, confidenter respondebit se diligere. *Sed probatio dilectionis, est exhibitio operis.* Hinc D. Ioan. *Hæc est Charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.* nempe habẽti charitatem, sine qua omnia sunt difficillima Apost. ante acceptum Spiritum S. ad omnia trepidabant. Vna ancillula Petrum, qui fortissimus uidebatur, ita perterruit, ut Christum abnegaret & abiuraret. Ad tormenta bellica, prius quàm ignis applicetur, etiam pueri intrepidè accedũt, & plaustra hinc inde rotant & uertunt, ut uolũt: at uerò quãdo ignis apponitur, etiam uiri fortissimi retrocedunt, alij fugiunt, nullus accedere audet. Hominem sine charitatis igne, utcunque aliarum uirtutum præsidijs ornatum, minima quæque tẽtatio deijcit, & loco mouet: diligentem Deum nihil perturbat. Moyse holocaustum primùm in deserto super altare tabernaculi offerente, ignis è cœlo descendit, qui holocaustum consumpsit. Hunc ignem in posterum Hebræi semper conseruarunt & fouerunt, usque ad Babylonicæ captiuitatis tempus; qui ad tempus extinctus, miraculo reuixit, ut in libris Machabæorum narratur. Sine hoc igne nullum Deo sacrificium fiebat. Hic ignis tam diu in uetere populo asseruatus est, quàm diu lex ipsa uiguit: Eodem nunc modo ignis diuinæ charitatis hodie cęlo dilapsus, corda primorum credentium accendit & inflammauit, & illorum perpetuo ministerio omnibus credentibus in lauacro regenerationis impartitur, ac per manus impositionem uberius confertur, qui omnia nostra opera bona, omnia sacrificia spiritualia sursum ascendere, facilia & iucunda esse, Deoque acceptissima facit. Hinc illa uox in Psalmis: *Locutum est os meum*

Dilectionis efficacia.

1. Ioan. 5

Simile.

Typus.

2. Mach. 1.

Psalm 65.

in

in tribulatione mea: Holocausta medullata offeram tibi cũ incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis. hoc est. In omni difficultate uirtutis, & tẽtatione graui, offeram tibi cor amore plenum & affectuosum, ideoque quoduis bonum opus exequar. Ossa arida & absque medullis, aut uitiosa nux, uile & ridiculum munus facerent. Opera siue charitate, uitiosæ nuces & ossa arida sunt, in quibus magna est difficultas, & nulla utilitas. Finge strenuum adolescentem ac nobilem, illustris puellæ amore captum: nihil est quod iubenti puellæ recusabit. Simultates cum aliquo hostiles exercet. Roget puella ut aduersario ignoscat, & cum eo in gratiam redeat, si eius amore potiri uelit: confestim obtemperabit. Nec iubenti tantùm parebit, sed præterea quicquid illi gratum fore intelliget, hoc iniussus exequetur. Certamina ludicra instituet: uestem, quam illa uolet, induet: cantilenis nocturnis aures demulcebit: nulli uel labori uel sumptui parcet. Et ubi amor Dei est, nonne eosdem effectus producet? Sanè multo maiores.

Similia.

Cant. 8. De hoc enim amore dictum est: *Valida ut mors dilectio.* quæ uerba alibi explicuimus. Certe amor Dei tam efficax est, ut effectus potius quàm affectus dici debeat. Plus enim facit quàm afficit. Ratio est, quia omnis alius amor non nisi humanus affectus est, & ex naturæ uiribus profectus; at Dei amor, in pectore Christiano ab ipso Deo insitus est, diuini Spiritus donum est, ignis cœlestis est, unde multo efficacius operatur. Hinc Sanctus Dauid: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum uiuum.* ideſt, cum gaudio & iucunditate animi, in Dei obsequium omnes suas cogitationes & actiones conuerterunt. Arca fœderis, quam Leuitæ super humeros portabant, ingentis erat ponderis, tum propter ligna Setim, & cælaturam auri solidi extrinsecus & intrinsecus: tum etiam propter alia illi adiuncta, ad eius uel ornamentum uel munimentum, ut in libro Numerorum apparet. Sed non absque miraculo cum facilitate ingenti, quoties castra mouerentur, illud Leuitæ portabant. Typus erat eius quod Christus dixit: *Iugum meum suaue est, & onus leue.* Ut autem fiat leue, sola facit dilectio. Stellæ cœli, quæ semper fulgidæ sunt, primo diluculo sanguineæ interdum

Amor Dei effectus magis quã affectus.

Psal. 83

Typus.

Num. 4

Matth. 11.

Simile.

apparent, propter vapores interiectos. Omnia iustitiæ opera, ieiunium, eleemosyna, ignoscere inimicis, stellæ sunt perfulgidæ; sed animo uel terrena, uel seipsum nimis amãti uidentur sanguinea, aspera, ingrata, difficilia. Sicut equorum bigæ maximum onus etiam currendo ferunt, propter rotas quibus onus imponitur; sic ardua uirtutis opera propter charitatis rotam facilia fiunt. Quum à Moyse in terrã Chanaan exploratores mitterentur, Iosue quidẽ & Caleph facilẽ suis fratribus Chananæorum uictoriam promiserũt. Erant. n. Dei amantes, & obsequentes filij. Dicebant ergo: *Ascendamus, & possideamus terram, quoniã poterimus obtinere eam. Alij uero, qui fuerãt cum eis, dixerunt: Nequaquã ad hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.* Hoc est discrimen inter diligentes Deũ, & non diligentes. Quare Deus postea diuersam de utroq; sententiam tulit. *Nullus eorum, qui detraxit mihi, intuebitur terram. Seruũ meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me* (spiritu amoris, & obedientiæ) *inducam in terram hanc quam circuiuit, & semen eius possidebit eam.* Diligentes Christũ seruabũt sermonẽ eius, & eos introducet in regnũ cęleste. De hac dilectionis efficacia dixit Esaias: *Qui sperant in Domino,* (sine amore sperat ab alio bonũ nemo) *mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.* Quem locũ alibi tractauimus. Si fortè ianua dum aperitur, & clauditur, strepitũ facit, & stridorem, cardines eius oleo inunge, & cessabit stridor. Si executio mandatorũ Dei difficilis tibi uidetur, nec sine stridore, & murmure id aggredi potes, oleo charitatis intellectũ tuum ac uoluntatẽ, qui operationum tuarũ cardines sunt, inunge; & cessabit difficultas. Appositè D. Basil. [Qui amore carnali ardet, parietes, & domos audacter ascẽdit, & cõtra ipsos districtos gladios fertur insanus, ac nisi solito cultu incedẽs perfrui amore possit, omisso illo sordidũ assumit, deniq; ut uoluptate potiatur, humi serpere nõ recusaret. Sic qui Deũ ueraciter diligit, parietes carnalis propinquitatis, & parentũ, aut quas hẽt domos, trãsilire, &, si ferat occasio, ad martyrij gladios currere; ac nisi cõsueto habitu uiuẽs amore ęterno frui possit, ignobiliorẽ assumere plurimaq; mũdi ĩproperia tolerare optabit, vt Deo fruat.

Exemplũ.

Num. 13.

Num. 14.

Esaiæ 40.

Similia.

In lib. de vera Virginitate.

Simile.

Simile.

Hæc ille. Sicut orbes cœlestes, & sidera duplicem habent motum; vnum raptum, & diuinum, eumq; velocissimum ex vi primi mobilis; alterũ proprium, eumq; tardissimũ: sic animi motus in homine duplices sunt; vnus est naturæ proprius qui non nisi tardissimè in bonum fertur; alter ex vi supernæ gratiæ, qui rapidissimè ad virtutem trahit. Qui

Cant. 1. enim dixit: *Trahe nos post te*, statim subiecit: *Curremus in*
Simile. *odorem vnguentorum tuorum.* Nam ut aqua igni admota, non solũ calorem, sed & motum atq; agilitatem igni naturalem participat; sic anima diuini Spiritus igne attacta, & charitate inflãmata, non solũ incalescit amore virtutis, sed

Psalm. 59. & actuosa est ad opus virtutis capessendũ. Quare quod Dauid dixit; *Lex Domini immaculata, conuertens animas*; hoc

Epist. 11. de charitate Dei exponit D. Bernar. *Charitas*, inquit, *cõuertit animas, quia facit voluntarias; & est immaculata, quia*

1. Cor. 13. *nihil sibi de suo retinere consueuit*: sed, ut ait Apost. *omnia suffert, omnia sustinet.* Sic bonũ fructum affert in patientia

2. *Et Pater meus diliget eum.*

Amicitia Dei. LOcus moralis de amicitia Dei, quæ ex mandatorum obseruatione comparatur. Dicit enim Christus fore, vt qui eum diligit, eiusq; sermonẽ seruat, à Deo Patre diligatur. Immensum hoc est, & maximum beneficium. Quis

Psalm. 26. enim rem tantam vel sperare ausus esset, nedũ petere? Dauid tãtùm orat: *Ne auertas faciem tuam à me, nec declines in ira à seruo tuo*; non ausus maiora petere. Multum enim est, Deum habere misericordem. Latro in cruce nihil aliud

Luc. 23. petijt, nisi ut Dominus eius memor esset. *Domine*, inquit, *memento mei.* Multum enim est, esse in memoria Dei. Sed

Iacobi 2. maius est diligi à Deo. Pro magna laude, & felicitate Abrahę commemorat Iacobus, quod *Amicus Dei appellatus*

Esaię 41. 8 *est*, vt apud Esaiam Prophetam legitur. Moyses quoque, quo nemo magis pro Dei obsequio laborauit, hanc singu-

Exodi 33. larem prærogatiuam habuisse legitur, quòd *locutus est ei Deus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suũ*, quibus uerbis nihil aliud significatur, quàm quòd Moyses cum Deo singularis quædam intercesserat familiaritas, &

Rom. 5. amicitia. At nunc, postquam *abundantiam gratiæ, & donationis,*

nis, & iustitiæ accipientes, in vita regnamus per vnum Iesum Christum, factũ est, ut omnes in Christo renati, quot eũ diligimus, eiusq; sermones seruamus, simus amici Dei, dilecti à Deo Patre. Sic Paulus fideles vocat: *Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei.* Et hoc sensu Corinthijs scribit: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri*: id est, in amoris, & dilectionis illius societatẽ, & communionem, qua Filium suũ dilexit; qua *gratificauit nos in dilecto Filio suo*, id est, gratos nos, & amicos sibi fecit Deus Pater, propter dilectum Filiũ suum, eo quod nos diligimus Filium suum, & sermonem illius seruamus. Hic est ille eximius amor, hæc noua per Christum cum Deo amicitia, nouæ gratiæ necessitudo intima, quam in hoc Euangelio Christus omnibus veris Christianis promisit, dicens: *Pater meus diligit eum, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Hæc omnia sitmæ amicitiæ, arctæq; necessitudinis tesseræ sunt, & notæ certissimæ. Quid autem Dei amicitia beatius? De humana amicitia cum magno applausu dictum est: Qui amicitiam ex hominibus tollit, solem è mundo tollere videtur. Atqui ut innumera sunt, & commoda, & solatia, & adiumenta, & ornamenta, quæ ex huius solis præsentia, splendore, calore, non homines tantùm, sed & omnes aliæ creaturæ, tam animatæ quàm inanimatæ, capiunt: ita innumera sunt animæ humanæ bona, solatia, emolumenta, quæ ex hac Dei amicitia accipit Apostolus dicit: *Qui adhæret Domino, vnus cum eo spiritus est.* Quæ arctior coniunctio, quæ coniunctior necessitudo cogitari potest? Amicorum hæc maxima coniunctio est, ut sit inter eos anima vna, & cor vnum. Atqui ita se Deus amantibus eum communicat, ut vnus cum illis spiritus fiat, unum cor, una voluntas. Hoc est quod Christus Patrem in terris orauit, *& exauditus est pro sua reuerentia. Non pro eis* (Apostolis præsentibus) *rogo tantùm, sed & pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me* (hoc est, pro omnibus Catholicis, qui per verbum Ecclesiæ, & successorum Apostolorum, credunt in Christum) *vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.* Vnum certè, non natura, sed voluntate; non substantiæ æqualitate, sed amicitiæ simili-

Rom. 1. 1. Cor. 1. Ephes. 1. Ioan. 14. Cic. in Offic. Amicitiæ diuinę beneficia. 1. Cor. 6. Heb. 5. Ioan. 17.

similitudine; non ex æterna generatione, sed ex temporali dilectione; denique non cum Deo, sed in Deo. Hæc est

Rom. 4. amicitia iustorum cùm Deo. *At si Deus pro nobis, quis contrà nos?*

Eccli. 6. Quòd si in humanis *amico fideli nulla comparatio*, amicitiæ Dei quæ potest esse æstimatio? Vide Christum in terris esset, humanam quandam amicitiam, & ea

Exemplũ. conijce diuinam. Dicit D. Ioannes: *Diligebat Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.* Quare Laza-

Ioan. 11. ro decumbente, mittunt ad Christum sorores eius, & dicunt: *Ecce, quem amas, infirmatur.* Postea quoq; Christo moram faciente, & Lazaro iam defuncto, dicit Apostolis suis Christus: *Lazarus amicus noster dormit.* Deniq; ad monumentum defuncti Lazari accedens, *lachrymatur Iesus.* Quo viso, dicũt qui astabant Iudæi: *Ecce, quomodo amabat eum.* Hęc omnia certa erant amicitiæ cuiusdam inter Christum, & Lazarum signa. At Christus hunc amicum vocat, quomodo amauerit. Crescente Lazari miseria, creuit Christi amicitia. Audita eius infirmitate, dicit eis qui nuntium attulerant: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei.* Laborant multum iusti, laborat Ecclesia: sed Deus, qui amat eam, pro sua prouidentia infirmari eam patitur, non ad mortem aut interitum, sed ad Dei maiorem gloriam. Intellecta ex sua sapientia Lazari morte, statim in Iudæam proficiscitur, contradicentibus Apostolis, & dicentibus: *Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?* & de mortuo dicit: *Amicus noster dormit.* Amicum vocat, non quia amat, sed quia amatur. Multos peccatores, sed per Christi gratiam conuertendos, amicos Deus vocat: non quia Deum amant, quum sint in peccatis suis mortui; nec quatenus in peccato iam sunt, quod odit Deus; sed quatenus eorum futura conuersio non minus Deo præsens est, quàm status peccati ex nostra cognitione præsens; & quia à Deo ex futura conuersione amatur. Sic dixit Christus:

Ioan. 10. *Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Oues suas vocat, non qui sic erant, sed qui sic futuri erant. Postea ad tumulum uenit Christus, fœtet, quatriduanus Lazarus. Nunc quidem erat tempus, vt Christi amicitia cessaret, si humano more mutabilis esset. Sed lapidẽ tolli iubet, & Lazarum foras

foras prodire facit. Talis est ergà nos Dei amicitia: Nec infirmos, nec mortuos, nec quatriduanos deserit, sed in quouis peccati statu ad gratiam, & pœnitẽtiam peccatores vocat. Quod si erga peccatores tam propitius Deus est, nõ quia sunt, sed quia erunt per conuersionem amici Dei; quanto magis erga iustos liberalis, & munificus erit, qui iam per dilectionem Christi, & obseruationem mandatorum eius, amici eius facti sunt: *Diliget eos*, id est, multa nouæ dilectionis signa, & argumẽta ostẽdet. Qualia hęc sunt: Eorum orationes exaudire. *Quicquid petieritis in nomine meo, fiet vobis.* In omni tribulatione eos consolari. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* In omni tentatione eos liberare. *Non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed dabit cum tentatione prouentum.* In omni necessitate eis subuenire. *Nunquam vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.* Ex omni occasione eorum fructum quærere. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Omni consolatione, & gaudio eorum corda replere. *Deus spei repleat uos omni gaudio, & pace in credendo; ut abundetis in spe, & uirtute Spiritus sancti.* Multa sapientia eorum mẽtes illuminare. *Secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni sapientia & prudentia.* Magna virtute, & potentia super malignos spiritus illustrare. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Vnde paganis insultãs Tertullianus ait: *Subiecta est Christianis diuinitas uestra, & à quolibet iussus Christiano damonse damonem profitebitur.* Propter hæc, & alia dilectionis, amicitiæ, & familiaritatis cuiusdam intimæ iustorum in hac vita cum Deo argumenta, sic in statu gratiæ Deus, Sanctorum Deus vocatur, sicut in Lege veteri, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui amici Dei erant, vocabatur. Sub Leone 1. Imperatore, Iudæus quidam archisynagogus, cum duobus filijs, tanquam seditiosus captus, & equuleo impositus, clamat: [O Deus sancti Sergij adiuua me.] Quia autem hæ uoces fictè videbantur, & hypocriticè prolatæ, ad ignẽ tanquàm blasphemus damnatur. In ignem coniectum, duo quasi albi equites eũ illæsum custodierunt, donec à populo extraheretur. Is statim baptizatus, Sergij nomen accepit, & Ecclesiam suis sumptu-

Amicitiæ Dei fructus. 1. Ioan. 15. 2. Psalm. 90. 3. 1. Cor. 11. 4. Psalm. 36. 5. Rom. 8. 6. Rom. 15. 7. Ephes. 1. 8. Ioan. 14.

In Apolo. cap. 23.

Deus Sanctorum.

Niceph. li. 15. ca. 23. *Exempla.*

sumptibus ædificauit in honorem SS. Martyrum Sergij & Bacchi. Mercator quidam Aegyptius, necdum Christianus, in periculo naufragij exclamauit. *Deus Martini, eripe nos*: ut in uita S. Martini narrat Seuerus Sulpitius. Tres ciues falsò seditionis accusati, & in extremum discrimen capitis adducti, liberati fuerunt, clamantes: *Deus Nicolai, libera innocentes, sperantes in te*: & quidem ita, ut iudex, repentino terrore perculsus, temerarij sui iudicij ueniam peteret. Cuidam puero pastori ouium quærenti, quum canes non haberet, si lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco respondit, ut nomine magistri sui Patris Nortberti (erat vir ille ordinis Præmonstratensium Pater ac fundator, maxima sanctitate conspicuus) præciperet, ne auderet eam deuorare, uel lædere. Id quum postea puer seriò faceret, & post ouem, quam lupus rapuerat, inclamaret, ut nomine magistri sui eam deponeret, lupus ouem illæsam deposuit, illeq; in caulam reportauit. In Prato spirituali uaria exempla uidere licet, quomodo feræ sæuissimæ sanctis Eremitis non secus obedientes, & morigeræ fuerint, quàm primo parenti in statu innocentiæ, quum amicus Dei esset, exiterunt. Sic Deus amicos suos in hac uita diligit, & diligendo honorat. Diogenes sic ratiocinabatur: Omnia deorum sunt. Dijs autem amici sapientes sunt. Amicorum omnia communia. Omnia ergo sapientum sunt. Aeschines pauper auditor Socratis, cæteris discipulis munera ei offerentibus: Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi possum, inuenio. Itaque do tibi, quod unum habeo, meipsum, & rogo ut boni consulas. Cui Socrates: Quidni tu magnum munus dederis, nisi fortè paruo te æstimes? habebo itaq; curæ, ut te meliorem tibi reddam quàm accepi. Quanto magis, qui Deo se totos per dilectionem dant, ab eo meliores fiunt, & beatiores?

Dial. 2.

Simeon Metaphr. in uita S. Nicolai.

In uita S. Nortberti cap. 57. to. 3. Surij.

Laer. lib. 6

Sen. de bene. lib. 2. cap. 7.

3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Dilectionis diuinę firmitas.

LOcus moralis de dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate. Deus enim quos diligit, & cum quibus amicitiam semel contraxit, ita perfectè diligit, ut, quantum ex ipso

ipso est, dilectionis uinculum nunquam abrumpat. Idcirco Christus non contentus dixisse, *Pater meus diliget eum*: adiecit: *Et ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus*, id est, in eo habitaculum nostrum, & sedem fixam ponemus. Sic alibi. *Ego sto ad ostium, & pulso. Si quis aperuerit mihi, intrabo, & cœnabo cum illo*, id est, cum eo manebo, & pernoctabo, & quiescam. Sic alia Scriptura. *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, &c.* Dei Spiritus haud dubiè, siue ad nos ueniat, siue non ueniat, semper requiescit, nec ullo motu perturbatur. Sed requiescere in corde pio dicitur, quia & libenter illic est, & stabiliter ibi permanet. Sic Christus iterum discipulis suis. *Manete in me, & ego in uobis*. id est: Nisi me prius deseratis, ego uos non deseram. Hoc sensu charitas Dei uocatur ab Apostolo *vinculum perfectionis*, id est, vinculum perfectissimum, quia *charitas nunquam excidit*: & ex parte Dei insolubile uinculum est; quia *sine pœnitentia sunt dona & uocatio Dei*. Quoties Dei amicitia deperditur, uitio nostro fit, iuxta illud. *Iniquitates uestræ diuiserunt inter uos & Deum uestrum: & peccata uestra absconderunt faciem eius à uobis*. Ille ergo uerè Deum diligit, & Dei mandata uerè seruat, in cuius pectore Deus inhabitat, non in eo, qui ad tempus amat, & in tempore tentationis ab amore recedit. Vnde B. Greg. [In quorundam corda uenit Deus, & mansionem non facit, qui per compunctionem quidē Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum, quod compūcti fuerant, obliuiscuntur.] Et paulò post. [Ille verè Deum amat, cuius mentem dilectio praua ex consensu non superat. Nam tanto quisque à superno amore depelitur, quanto inferius delectatur.] Quemadmodum enim uapor, quanto magis à terra extollitur per uirtutem solis, tanto magis ab ipso sole clarificatur: sic iustorum animæ, quanto plus affectus suos à terra subleuant, tanto magis à diuino splendore illustrantur. Promittit ergo hoc loco Christus, ut qui eum diligit, eiusque sermonem seruat, ad perfectam cum Deo cōiunctionem, ad perfectam charitatem, ueniente ad eum, & permanente cælesti gratia, perducatur. Charitas enim Dei in nobis suos habet gradus, suasque incrementa. Nam in quibus nata est per Sacramentum regene-

Apoc. 3.

Esaiæ. 66.

Ioan. 15

Coloss. 3.

1. Cor. 13

Rom. 10

Esaiæ 60.

Ho. 30. su per Euāg.

Simile.

Aug. trac. 5. in epi. Ioan.

Simile. regenerationis, nutritur per bona opera; ut nutrita roboretur, roborata perficiatur. Quemadmodũ homo suas habet ætates, suaq; incrementa, vt primùm paruulus sit, ab alio prorsus dependens; deinde adolescens, se ipsum, vel ad bonum, vel ad malum inclinet; mox vir sui iuris factus, ac de mum ad alios regendos aptus existat: sic in Dei amore se res habet. Primũ Deus nos prior diligit, & à peccato emancipat; deinde ad sui amorem nos excitat; mox excitati, bonorum operum fructus facimus, fratres diligimus, Dei mãdata seruamus: ac demum, veniente ad nos ac manente diuino Spiritu, etiam animam pro Christo ponere, si res ferat, parati sumus. Hæc est perfecta charitas. Sic manet in nobis Dei Spiritus. Augetur quippe charitas, & manet Deus in nobis, ex ipso vsu, & exercitio charitatis. *Sicut* enim calor à corporibus nostris procedens, vestes quibus induimur calefacit, & ipsæ vicissim vestes calefactæ calorem corporis naturalem, tuentur & conseruant: sic omnino opera charitatis à Dei Spiritu nos diligente, & ad nos veniente, excitata, ipsam illam charitatem nobis infusam tuentur & augent, & ut in nobis Deus firmiter maneat, efficiunt. Nam ut in artibus humanis frequens, & feruens exercitatio artis, peritum facit, &, vt dici solet, magister vsus rerum est; sic charitatis à Deo infusæ habitus actibus frequentibus, & vehementibus augetur atq; intenditur, non quidem effectiuè, ut in habitibus acquisitis; sed profectò meritoriè; iuxta illud Augustini: [Charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici, comitante, non ducente, pedisse qua non præuia uoluutate.]

Manere Deũ in nobis, quid. *Simile.* *Simile.* Epist. 106.

4. *Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis.*

De pace Christi. Domin. 3. Quadrag. tex. 3. Text. 2. Pax Christi.

LOcus moralis de varia pace, quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit; de pace cum Deo, cum conscientia, cum proximo. Quæ singula in alijs Dominicis iam iterum atq; iterum tractauimus; maximè Dominica in Albis, super illa verba, *Pax vobis.* Vbi etiã, in quibus alijs Dominicis hæ singulæ materiæ tractatæ fuerint, lector inueniet. Hic tamẽ, loco proprio, quædam addemus. Pax Christi quum sit quædam animi ordinata concordia, cum

Deo, cum proximo, cum seipso; tãtum bonum est, vt eam Christus sua pretiosa morte specialiter procurauerit, *faciens pacem* (ait Apostolus) & *vtraque unum*, ut ideo statim post resurrectionem eam Apostolis suis dederit, dicẽs: *Pax uobis*: vt in ipso exordio Incarnationis suæ Angeli gaudenter hanc hominibus pronunciauerint, cantantes, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.* Vbi illud, &, significat, quia. Dicunt enim ideo Deum glorificandum, quia iam pacem bonæ voluntatis dabit hominibus, ut præclarè Gregorius Nyssenus hunc locum exponit. Nempe tanta res hæc pax est, tantum homini bonum, tam singulare & excellens Dei donum, ut in eo præ cæteris Deus glorietur. Nam quemadmodum Rex plurium regnorum, melioris regni Rex dicitur, ut Hispaniæ Rex, tacito Neapolitano, Siciliæ, Lusitaniæ regno, sic Deus tanti pacem æstimat, ut *Deus pacis* ab Apostolo passim appelletur. Et apud Esaiam dicit: *Ego Dominus faciens pacem.* Pacis quippe nomine, quasi omnia bona continentur; iuxta illa uerba Iacob ad filium Ioseph: *Ito, & uide, an fratres & pecora sint in pace.* Id est, an omnia bene se habeant. Ad quod notanda est frequens illa apud Paulum conuersio: *Deus pacis, & pax Dei.* Aliquando enim dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum* (id est, cuius bonum quantum sit, comprehendi vix potest) *custodiat corda uestra.* Aliquando alter: *Pacem habete, & Deus pacis erit uobiscum.* Hæc conuersio docet, quòd ubi pax est, ibi Deus est: & ubi Deus est, ibi pax est. Romani iuxta Capitolium suum extruxerunt templum Pacis, omnium tota vrbe vastissimum, vt eius adhuc hodie ruinæ loquuntur: quia indicabant, beneficio pacis stare Remp. bonum pacis esse omnium laborum ac bellorum finem: in pace denique omnia bona contineri. In arca Noe erant vniuersa animalia: sed quum natura essent fera, crudelia, indomita; quàm diu in arca erant, mitia, mansueta, & pacifica fuere. Quàm diu in Ecclesiæ arca, & in domo Dei manere uolumus, pacem colere, & unanimes in domo esse debemus. Dicit Propheta: *Inquire pacem, & persequere eam.* Ne expectes ut in domum tuã ueniat. Multis precibus eam à Deo petere, magno studio eam adipisci, & adeptam

Ephes. 2. Lucæ 1. In ser. de Nat. Do. *Simile.* 1. Cor. 14. 2. Cor. 13. 1. Thess. 5 2. Thess. 3 Esaiæ 45. Philip. 4. 2. Cor. 13 *Allegoria.* Psal. 33.

retinere

Simile. retinere debes. Venator quum leporem persequitur, non satis habet quòd canis currat: currit & ipse, ac uociferatur fortiter, quousque tandem assequatur. Quanto pax lepore pretiosior, tanto nos & per bona opera currere, & per assiduas preces ad Deũ uociferari debemus, nõ contenti prædicatorum hortatibus, qui, ueluti canes bene uocales, hanc pacem nobis denunciant, & docẽdo inueniunt atque desiguant. *Iustitia & pax osculatæ sunt*, ait Propheta. Duæ sorores coniunctissimæ sunt. Vna sine altera nõ habetur. Sed prior est iustitia bonorum operum, quasi soror senior: postea pax cum Deo, cum cõscientia, cum proximo: Apostolus idcirco semper prẽmittit gratiam paci, non pacem gratiæ. *Gratia uobis, & pax*, in omnibus ferè epistolis. Non autem unquam dicit, Pax uobis & gratia. Prius enim cessare peccata, & incipere iustitia debet, quàm hac pace in Christo frui ualeamus. Tota doctrina Christi ad hanc peticopen reducitur, & in hoc epilogo terminatur. *Hæc*, inquit, *locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis.* Sic fleuit super Ierusalẽ conuerti nolentẽ, & dolet super omnes peccatores ab hac pace alienos, dicẽs: *O si cognouisses & tu, & quidẽ in hac die uisitationis tuæ, quæ ad pacẽ tibi.* Tempus uisitationis nostrę est uita p̃sens, in qua ad pacẽ inuitamur.

Psal. 84. Iustitia pacem præcedit.

Ioan. 6.

Lucæ 19.

5. *Non quomodo mundus dat, ego do uobis.*

LOcus moralis de falsa mundi pace, quem in Dominic. 3. Quadrag. text. 3. & in Domin. 3. post Pascha, tex. 2. explicatum vide.

6. *Non turbetur cor uestrum, neque formidet.*

Animi fortitudo & fiducia.

LOcus moralis de animi fortitudine, fiducia, patientia in quibusuis rebus aduersis firmiter retinenda. Quem locum, uel potius quæ loca, in uarijs iam Euangelijs tractauimus. In Dominic. 4. post Pascha, ad illa verba: *Tristitia impleuit cor uestrum.* quæ tota explicatio huc referri potest, ut ad locum magis proprium. In Dominic. 2 post Aduent. tex. 9. In Domin. 4. post Epiph. tex. 1. & 4. In Dominic. 4. Quadragesi. tex. 2. & adhuc alijs in locis: ut nihil hic addere opus sit. Illud vnum addi potest, de huius fortitudinis & fiduciæ medio, quod Christus hoc eodem sermone expressit, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite*, id est, in Deum fiduciam habete, & in me; *ut non turbetur cor uestrum*, quod illis uerbis præmiserat. Sic apud Esaiam: *Iuxta est qui iustificat me: quis contradicet mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus est, quis condemnat me?* Sic Paulus. *Si Deus nobiscum; quis contra nos?* Sic Dauid: *Dominus protector meus; à quo trepidabo?* Sic Iob: *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Sic in hoc Euangelio subiunxit his uerbis Christus: *Audistis quia ego dixi uobis, uado, & uenio ad uos*, id est, non abero à uobis unquam. Et rursum paulò post: *In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego uici mundum.* Et quomodo hæc tenet consequentia: Christus uicit, ergo nos debemus bono animo esse? Respondet Augustinus. *Non uicisset ille mundum, si eius membra uinceret mundus. In illo igitur pacem habentes, ipsum refugium habent, ut per eius adiutorium uincant.* Quemadmodum cibaria amarulenta & acria, dulce admiscendo, grata palato fiunt: & quemadmodum quum colore nimis pellucido oculi perstringuntur, ad uiridia se deflectendo reficiuntur, & recreantur: sic in omnibus aduersis ad Deum mentis oculos conuertendo, maximum inde solatium capimus. Nam sicut qui sole illuminatur, facibus accensis non eget; sic quem Dei amor & fiducia totum tenet, humanis solatijs non indigebit. [Sancta Melania, calente adhuc mariti corpusculo (ait sanctus Hieronymus:) & necdum humato; duos simul perdidit filios. Lachrymæ gutta non fluxit, stetit immobilis; & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.] Sic sancta Elisabetha, Lantgrauio Turingiæ uiro suo defuncto, dixit: Vt ueueret vir meus, nulli labori parcere uolui: sed eo nunc ex Dei uoluntate sublato, nec minimum capitis capillum dederim, ut mihi viuus reddatur.

Ioan. 14. Esaiæ 50. Rom. 5. Psal. 26. Iob 17. Ioan. 16. Trac. 103. in Ioan. *Similia.* Ad Paulã de obitu Blesillæ. In uita eius apud Surium. to. 6

7. *Venit princeps mundi huius, et in me non habet quicquam.*

Moriẽtiũ animabus insidiatur diabolus.

LOcus moralis de assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione. Quia breui futurum erat ut Christus morti traderetur, docet diabolum suas tunc partes acturũ, & quidem more solito in postremo agone uersurum, omnia eius dicta & facta discussurum, ut aliquid inueniat vnde accuset, transitumque animæ ad Deum impediat. Sed dicit hic Christus, *In me non habet quicquam*, videlicet, quod vel minimè reprehendat. Nihilominus tamen in ipso egressu animæ à corpore clamauit Christus; *Pater, in manus tuas commẽdo spiritum meum*; vt nos doceret idem studiosè facere, propter acerrimos tunc diaboli insultus, & insidias molestissimas. De quo etiã Dauid in persona Christi dixit: *Erue à framea, Deus, animam meam, & de manu canis unicam meam; salua me ex ore leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam.* Nempe hæc omnium etiã sanctissimorum virorum præcipua cura fuit, ut post egressum animæ è corpore, eius ad Deum transitus à dæmone non impediretur. Quæ de re sic Origenes: [Mihi si concederet Deus, ut proprio sanguine diluerer, morte pro Christo susceptа, securus ex isto seculo discederem; ut veniẽs ad animam meam de hac vita exeuntem princeps huius mũdi non inueniret quicquam, & sanguinis mei profusione sopiretur, nec auderet in aliquo criminari animã meã cruore suo dilutam.] Hęc ille. Sanctus Anselmus, vir doctissimus, de ea re sic scribit: [Anima cùm de corpore exit, mox inimici eius, maligni spiritus, qui eam in corpore degentem per anfractus vitiorum sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati eam quasi prædam rapere, & in mortem æternam præcipitare.] Sanctus Antonius (vt in eius vita indubitatus author scribit Athanasius) hanc visionem habuit. Eleuatis in cælum oculis, vidit quendam longum atque terribilem, capu. usque ad nubes attollentem. Vidit etiam pennatos quosdam uolare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos elidebat in terram, alios frustra retinere contendens, dolebat supra se ad cælestia transuolare.

Ioan. 19.

Psal. 21.

Homil. 7. in lib. Iudicum.

In vita eiꝰ apud Suriũ, to. 2. pag. 701.

Apud Suriũ, to. 1. pag. 399.

Statim-

Statimque ad eum uox facta est, dicẽs: Animaduerte quod uides. Tunc cœpit intelligere, animarum esse consceẽsum, & diabolum prohibentem, qui & sibi retinere obnoxios, & Sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. Sancta Macrina, D. Basilij soror virgo sanctissima, in hora mortis suæ sic orabat: [Ne impediat inuidus iter meũ.] In uita S. Martini, Turonẽsis Episcopi sic legimus: [Instante morte, uiso humani generis hoste, Quid, inquit, astas cruẽta bestia? Nihil in me funeste reperies.] Ea in nocе animã Deo reddidit D. Bernardus in grauissima ægritudine, & morti proximus; sic ad Abbatem Bonæuallis scribit: [Orate Saluatorem ut tempestiuum iam exitum nõ differat, sed custodiat. Curate munire uotis calcaneum nudum meritis, ut is qui insidiatur, inuenire non possit unde figat dentem, & ulnus infligat.] Sanctus Eustratius, nobilissimus martyr, quum ad supplicium extremum, post multa tormẽta, duceretur, sic Deũ orauit: [Et nunc, Domine, tegat me manus tua, & ueniat super me misericordia tua. Quoniã conturbata est anima mea, & tristis est dum egreditur de hoc corpore, ne fortè mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediat in tenebris, propter peccata, quæ à me in uita facta sunt per ignorantiã. Sis mihi propitius Domine, & ne uideat anima mea tenebricosum vultum malorum dæmonum, sed eam accipiãt Angeli tui lucidi.] Sanctus Eligius, Noniomensis Episc. sanctissimus, in extremis positus sic Deum orauit: [Aperi mihi properanti ianuã uitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi, nec conturbent me potestates aeris huius, sed clemẽs dextera tua protegat me, & portẽtia defendat me.] S. Nicolaus Tolẽtinus, cuius nũc festũ Romana celebrat Ecclesia, morti proximus, sanctissimæ Eucharistiæ uiaticum petens, hanc causam addit: [Vt tanto uiatico munitus; non deficiam in uia, ad patriã cælestem profecturus; & ob demerita mea improbus Belial, hostis meus, mihi occurrerit, possi fidenter dicere Dñs mihi adiutor, & ego despiciã inimicos meos.] S. Elzearius, Comes illustris, sed uir sanctissimus, & qui cum uxore nobili perpetuam uirginitatem coluit, in mortis articulo uide ut à dæmone horribiliter uexatus fuerit, in agone positus, vultum præ se tulit ualde terribilem, & sub cõflictu exclamauit;

In uita eius p Gregor. Nysse num.

Seu Sulpi. ī uita eius. Epist. 310. & in uita eius lib. 5. cap. 2.

In uita eius apud Suriũ, to. 6. pa. 891.

In uita eius per S. Audoenũ. lib. 2. c. 33 apud Suriũ, tom. 6 pag. 675.

In uita eius tom. 5 pag. 175.

In uita eius ca 33. to. 5. pag. 389.

mauit: [Magna est dæmonum vis, sed eam penitus enerua runt virtus & merita Incarnationis & Passionis Dominicæ.] & post paululum rursum exclamat: [Planè vici.] Post aliquãtum tẽporis spatiũ cũ ingẽti clamore dixit: [Totũ me diuino iudicio committo.] His dictis reparatus est vultus eius, &c. S. Melana, nobilis & sanctissima femina, cuius fortitudinem admirabilem. S. Hieiony. laudat, morti vicina sic Deum orat: [Præbe mihi iter ad te absque vlla perturbatione. Ne me retineãt huius aeris mali dæmones.] S. Simeõ dictus Salus, quia sub stulti specie sanctissimè vixit, iam hora mortis appropinquante, sic vnicum quẽ habebat amicum, suæ sanctitatis conscium, Ioannem diaconum alloquitur: [Curam gere animæ tuæ, vt possis transmittere absque vlla tempestate principes tenebrarũ harũ. Scit. n. Dominus, me magno vexari metu & sollicitudine, donec ab eorum sæuitia fuero liberatus.] Quid, quòd huius rei curam etiam B. Virginem sollicitam & anxiam tenuisse scribit in Speculo historiali Vincentius Beluacẽsis? Quòd si sanctissimæ tot ac tantæ personę hunc extremum dæmonis conflictum ita exhorruerunt; quid miseris nobis statuendum erit, quorum tota uita peccatum frequẽs, rara pœnitentia, exilis iustitia est? Amplificare hunc locũ pius concionator poterit, ut ad peccati fugam, & vitæ sanctius instituendę curam, auditores suos grauiter adhorterur.

De obitu Blesillæ. In uita eius apud Suriũ to. 1. pa. 753.

In uita eius tom. 4. pa. 21.

Lib. 7. c. 79

Promptuarij Moralis in Euangelia Dominicalia Partis Hyemalis Finis.

APPROBATIO.

Promptuarium hoc Morale super Euangelia Dominicalia totius anni, Authore Magistro N. THOMA STAPLETONO, nihil à sana doctrina alienũ, sed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur. Quare non modo tutò, cæterum & vtiliter typis mandari posse iudico.

Ego Balthasar Seulin Ecclesiæ Collegiatæ D. Amati Decanus necnon Librorum Censor ordinarius.

INDEX

INDEX TEXTVVM EVANGELICORVM,

Ex quibus loca moralia in Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euangeliorum, & Capitum cuiusque.

Dominica 1. Quadragesimæ.

1. DVCTVS est Iesus à Spiritu in desertũ, vt tentaretur à diabolo. Matth. 4.
2. *Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.*
3. *Accedens tentator, dixit ad eum.*
4. *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.*
5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei.*
6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsũ. Angelis enim suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis.*
7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.*
8. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.*
9. *Vade Satana.*
10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Dominica 3. post Epiphaniam.

1. *Leprosus ueniens, adorabat eum.* Matth. 8.
2. *Domine, si uis, potes me mundare.*
3. *Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.*
4. *Sed uade, ostende te Sacerdoti.*
5. *Et offer munus quod præcepit Moyses.*

6. *In*

6. *In testimonium illis.*
7. *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.*
8. *Domine, nõ sum dignus ut intres sub tectũ meũ*
9. *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores.*
10. *Illic erit fletus, & stridor dentium.*

Dominica 4. post Epiphaniam.

11. *Motus magnus factus est in mari; ita ut naui-*
cula operiretur fluctibus.
12. *Ipse autem dormiebat.*
13. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua*
nos, perimus.
14. *Quid timidi estis, modicæ fidei?*
15. *Tunc surgens imperauit uentis & mari: & fa-*
cta est tranquillitas magna.

Dominica 2. Aduentus.

Matth. 11. 1. *Ioannes in uinculis.*
2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.*
3. *Euntes, renuntiate Ioanni.*
4. *Quæ audistis & vidistis.*
5. *Pauperes euangelizantur.*
6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.*
7. *Illis aũt abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioan.*
8. *Quid existis in desertum uidere?*
9. *Arundinem vento agitatam?*
10. *Hominem mollibus uestitum?*

Dominica 5. post Epiphaniam.

Matth. 13 1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.*
2. *Cùm autẽ dormirent homines, uenit inimicus*
homo.
3. *Venit inimicus eius, & sup seminauit zizania.*
4. *Vnde ergo habet zizania?*
5. *Inimicus homo hoc fecit.*

6. *Serui*

6. *Serui aũt dixerunt, Vis imus, & colligimus ea?*
7. *Ne fortè colligẽtes zizania, eradicetis & triticũ.*
8. *Sinite vtraque crescere vsque ad messem.*
9. *Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos,*
ad comburendum.

Dominica 6. post Epiphaniam.

10. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.*
11. *Cùm autem creuerit, maius sit omnibus oleribus,*
& fit arbor, ita vt volucres cœli habitent in ra-
mis eius.
12. *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acce-*
ptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, do-
nec fermentatum est totum.

Dominica 2. Quadragesimæ.

1. *Duxit eos in montem excelsum seorsum.* Matth. 17.
2. *Et transfiguratus est ante illos.*
3. *Bonum est nos hic esse.*
4. *Faciamus tria tabernacula.*
5. *Ipsum audite.*

Dominica Septuagesimæ.

1. *Exijt primo mane, hora tertia, sexta, nona, & cir-* Matth. 20.
ca vndecimam.
2. *Conducere operarios in vineam suam.*
3. *Misit eos in uineam suam.*
4. *Illi autem abierunt.*
5. *Quid hic statis tota die otiosi?*
6. *Quia nemo nos conduxit.*
7. *Voca operarios, & redde illis mercedem suam.*
8. *Multi vocati, pauci electi.*

Dominica in ramis Palmarum.

1. *Dicite, quia Dominus his opus habet.* Matth. 21.

2. Venit Rex tuus tibi mansuetus.
3. Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.
4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in uia. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.
5. Turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio Dauid.
6. Hosanna filio Dauid. Benedictus qui uenit in nomine Domini.

Dominica Paschæ.

Marc. 16. 1. Maria Magdalene & Maria Iacobi, & Salome.
2. Emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum.
3. Et ualde mane, una sabbathorum, ueniunt ad monumentum.
4. Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderunt reuolutum lapidem.
5. Surrexit, non est hic.
6. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro.

Dominica infra octauam Natalis Domini.

Luc. 2. 1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorũ in Israel.
3. Et in resurrectionem multorum in Israel.
4. Et in signum cui contradicetur.
5. Quæ non discedebat de tẽplo, seruiens die ac nocte.
6. In ieiunijs & obsecrationibus seruiens.

Dominica 1. post Epiphaniam.

7. Ascendentibus illis Hierosolymam.
8. Secundum consuetudinem diei festi.
9. Remansit puer Iesus in Hierusalem.
10. Et

10. Et non cognouerunt parentes eius.
11. Descendit cum eis, & erat subditus illis.
12. Et mater eius conseruabat omnia uerba hæc in corde suo.

Dominica 4. Aduentus.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris. cap. 3.
2. Factum est uerbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.
3. Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
4. Rectas facite semitas eius.
5. Omnis uallis implebitur.
6. Omnis mons & collis humiliabitur.
7. Erunt praua in directa, & aspera in uias planas.

Dominica Sexagesimæ.

1. Cùm turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum. Luc. 8.
2. Clamabat dicens: Qui habet aures audiendi, audiat.
3. Semen est uerbum Dei.
4. Quod secus uiam, hi sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum.
5. Qui supra petram, qui, cùm audierint, cum gaudio suscipiunt uerbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.
6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à solicitudinibus, & diuitijs, & uoluptatibus uitæ euntes suffocantur.
7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent.
8. Et

8. *Et fructum afferunt cum patientia.*

Dominica 3. Quadragesimæ.

Luc. 18 1. *Erat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.*
2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, eijcit dæmonia.*
3. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.*
4. *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.*
5. *Si autem fortior eo superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.*
6. *Et fiùt nouissima hominis illius peiora prioribus.*
7. *Beati qui audiùt verbũ Dei, & custodiunt illud.*

Dominica Quinquagesimæ.

Luc. 21. 1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.*
2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.*
3. *Ipse uerò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.*
4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.*
5. *Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam.*

Dominica 1. Aduentus.

Ioan. 1. 1. *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.*
2. *His fieri incipientibus, respicite. Scitote quia prope est regnum Dei.*
3. *Cælum & terra transibunt, uerba autem mea non*

non transibunt.

Dominica 3. Aduentus.

1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolimis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es?*
2. *Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.*
3. *Ego uox clamantis in deserto.*
4. *Dirigite uiam Domini.*
5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?*
6. 7. *Medius uestrum stetit, quem uos nescitis.*
8. *Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.*

Dominica 2. post Epiphaniam.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.* Ioan. 2.
2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.*
3. *Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?*
4. *Quodcunque dixerit uobis, facite.*
5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt usque ad summum.*
6. *Omnis homo primum bonum uinum ponit, & postea deterius: tu autem seruasti optimum uinum usque adhuc.*

Dominica 4. Quadrag.

1. *Vnde ememus panes, ut manducent hi?*
2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt,* Ioan. 6. *ut unusquisque modicum quid accipiat.*
3. *Cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.*
4. *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereãt.*
5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim co-*

phinos fragmentorum.

9. Cùm cognouisset quòd uenturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fuit iterum in montem ipse solus.

Dominica Passionis.

Ioan. 8. 1. Quis ex uobis arguet me de peccato?

2. Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis.

3. Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.

4. Ego gloriam meam non quæro: est qui quærat, & iudicet.

5. Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.

6. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non uidebit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, &c.

7. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum.

8. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Dominica 2. post Pascha.

Ioan. 10. 1. Ego sum pastor bonus.

2. Bonus pastor ponit animam suã pro ouibus suis.

3. Mercenarius autem uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, quia mercenarius est, & cæt.

4. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.

5. Et oues meæ cognoscunt me.

6. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrẽ, & animam meam pono pro ouibus meis.

Dominica Pentecostes.

Ioan. 14. 1. Qui diligit me, sermonem meum seruabit.

2. Et

2. Et Pater meus diliget eum.

3. Et ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus.

4. Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis.

5. Non quomodo mundus dat, ego do uobis.

6. Non turbetur cor uestrum neque formidet.

7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Dominica 3. post Pascha.

Io. 9. 1. Amen, amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos.

2. Mundus autem gaudebit.

3. Tristitia uestra uertetur in gaudium: & gaudium uestrum nemo tollet à uobis.

Dominica 4. post Pascha.

4. Quia hæc loquutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum.

5. Expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad uos.

6. De iustitia uerò, quia ad Patrem uado, & iam nõ uidebitis me.

7. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

Dominica 5. post Pascha.

8. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis.

9. Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo.

10. Ipse Pater amat uos, quia uos me amastis.

Dominica 6. post Pascha.

11. Hæc locutus sum uobis, ut non scandalizemini.

12. *Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo.*
13. *Et hæc facient uobis, quia non nouerunt Patrem neque me.*

Dominica in Albis.

Ioan. 20. 1. *Cùm esset serò die illa.*
2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis.*
3. *Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.*
4. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*
5. *Thomas, unus de duodecim, non erat cum eis quando uenit Iesus.*

INDEX SCRIPTVRARVM QVAE IN PRIMA PARTE huius Promptuarij moralis aliquo modo elucidantur.

4. Reg. 3 Iob. 24. PATER mi, currus & auriga Israel. 269
Sicut summitates spicarum conterentur. 674
Iob. 30. Frater fui draconum, & socius struthionum. 473
Psal. 9. Præparationem cordis eorum audiuit auris tua. 608
10. Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum. 219
In Domino confido: quomodo dicitis animæ meę, transmigra in montem sicut passer? 394
18. Inquinatæ sunt uiæ illius in omni tempore: auferuntur iudicia tua à facie eius. 10
23. Qui non accepit in uánum animam suam. 249
44. Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda inimic. Regis. 506
68. Eripe me de luto, ut non infigar: libera me de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neq; absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum 310
72. Si dicebam, Narrabo sic: nationem filiorum tuorum reprobaui. Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei 231
Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. 675. & seq.
76. Sagittæ tuæ transeunt: vox tonitrui tui in rota. 5
90. Vt custodiam te in omnibus viis tuis 423
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. 698
Cum ipso sum in tribulatione. 453
93. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? 98. 671
118. Confige timore tuo cárnes meas. 10
Latum mandatum tuum nimis. 679
126. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. 375. 622
136. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? 479
Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram. 345. & seq.
Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splendens, &c. via impiorum tenebrosa. 96

6. Vade ad formicam ò piger, & considera vias eius, & discé sapientiam. quæ cùm non habeat ducem, neque præceptorem, neque principem, parat in æstate cibum sibi, &c. 315
Veniet tibi pauperies quasi vir armatus. 314
Septimum odit animam eius: eum qui seminat inter fratres discordias. 624
12. Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta. 636
21. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autē rectus est, corrigit viam suam. 278
Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit. ibid.
23. Quando sederis cum principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. 496
24. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant urticæ. 101
Eccles. 9 Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos, quò tu properas. 148
11. Nescis quid magis oriatur, hoc aut illud: & si utrunque simul, melius erit ibid.
Cant. 1 Nolite considerare quod fuscā sum, quia decoloranit me sol 98
3. Ascensum purpurem media charitate constrauit. 445
8. Valida est sicut mors dilectio 117
Eccli. 3 Qui amat periculum, peribit in illo. 343. 488
5. Non uentiles te in omnem uentum: esto firmus in uia Domini. 484
14. Beatus uir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & qui in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei; &c. 162. 287
18. Ante orationem præpara animam tuam, ne fias sicut is qui tentat Deum. 708
21. Via impiorum complanata est lapidibus. 69
24. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. 289
34 Hoc secundum hoc uisio somniorum. 675
Qui non est tentatus quid scit? 406
40 Substantiæ iniustorum sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt. 594
Esaiæ 1. Erit fortitudo uestra, ut fauilla stupę, & opus uestrum quasi scintilla 277
5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei: & sepiui eam, & lapides elegi ex illa: plantaui vineam electam ædificaui turrim in medio eius, torcular extruxi in ea. pag. 244. & seq.
28 Manda, remanda: expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi 429
40. Dirigite viam Domini. 69

55. Non

55. Non sunt viæ uestræ viæ meæ. 76
58. Quasi tuba exalta vocem tuam. 504
63. Torcular calcaui solus, & non erat de gentibus vir mecum. 246
Ieremi. 13. Nec vos potestis bene facere, quum didiceritis malum. 348
Ezech. 3. Venter tuus comedet, & viscera tua implebuntur, volum ine isto 374
Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus. 468
13 Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. 481
Oseæ 4. Peccata populi mei comedent. 270
Zachar. 11. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat, non enutriet, &c. O pastor & idolum, derelinquens gregem Gladius super brachium eius, & super oculum dexterum eius. 651
Matth. 4. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. 420
Mitte te deorsum. 423
Statuit eum super pinnaculum templi. 424
7 Nolite proijcere sancta canibus, &c. 23
Qui audit & non facit, similis est stulto qui ædificauit domum suam super arenā, &c. vsque ad finem parabolæ 126
8. Domine, si vis, potes me mundare. 192. & seq.
Ibi erit fletus & stridor dentium. 219
11 A diebus Ioannis Baptistæ vsque adhuc. 17
Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos 100
Iugum meum suaue est, & onus meum leue. ibid.
13 Habenti dabitur, & abundabit. Non habenti autem, etiā quod habet, auferetur ab eo. 184
Simile est regnum cœlorum grano sinapis. 279
Quod cùm creuerit, maius fit omnibus oleribus. 282
Vt volucres cæli habitent in ramis eius. 287
Similie est regnum cœlorum fermēto, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. 290. & seq.
26. Qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. 299
21. Qui ceciderit super lapidem istum confringetur; super quem verò ceciderit, conteretur. 129
23. Alligāt onera grauia, & imponunt ea humeris aliorū. 21
25 Date nobis de oleo vestro Ite potiu. ad vendētes, & emite vobis. 317
Intrain gaudium Domini tui. 328
Marci 9 Habete sal in vobis, & pacem habete. 84

Lucæ

Lucæ 1. Daturum se nobis, vt sine timore inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate, &c. 109
3. Regnabit in domo Iacob in æternum. 576
Facite fructus dignos pœnitentiæ. 70
Omnis vallis implebitur. 99. & seq.
8. Qui habet aures audiendi, audiat. 334
9. Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, &c. 14. 95
11. Cum immundus spiritus exhierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem; & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, &c. quæ sequuntur. 254. & seq.
Inuenit eam scopis mundatam & ornatam. ibid. & 491
12. Et vos similes hominibus expectantibus Dominũ suum, quando reuertatur à nuptijs. 251
Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis. 328
Dico vobis amici mei. 15
Ignem veni mittere in terram. 112
13. Contendite intrare per angustam portam. 37
23. Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? 68
Ioan. 1. Ego vox clamantis in deserto. 68
4. Videte regiones quia albæ sunt ad messem: & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere, quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 246
10. Pastor qui intrat per ostium, proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & ante eas vadit. 646
Ego cognosco oues meas. 653 & seq.
Et cognoscunt me meæ. 658. & seq.
11. Ego sum resurrectio & vita. 132
12. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. 465
16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. 687 & seq.
De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. 692. & seq.
De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 697. & seq.
17. Sed & pro eis, qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnum sint. 739
Rom. 1. Qui veritatem in iniustitia detinent. 696
3. Legem ergo euacuamus per fidem? absit. 100
6. Si cõplantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: hoc scientes, quia vetus noster homo simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati. 131
8. Quid oremus sicut oportet, nescimus. 192
Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem

nem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. 108
Creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertate gloria filiorum Dei.
13. Nunc prior est nostra salus, quàm cùm credidimus. 251
1. Cor. 1. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 625
Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri. 739
2. Ego me nihil arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. 625
6. Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. 740
8. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat eum scire. 554
2. Cor. 1. Non omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem trãsformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. 451. & seq.
4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes. 382
Vt vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. 95
5. Charitas Christi vrget nos, æstimãtes hoc, quoniã si vnus pro omnibus mortuus est, ergo oẽs mortui sunt. 381. 662
6. Omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. 621
9. Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, vt in omnibus locupletati abundetis, &c. 518
Galat. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. 113
Ephes. 3. Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum. 626
Sumentes scutum fidei, &c. 234
6. State succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis. 261
Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. 448. 450
4. Gaudete in Domino semper. 684
Coloss. 2. Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. 698
3. Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terrã. 451
2. Tim. 1. Soli Deo honor & gloria. 157. 555
5. Qui domesticorum suorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. 213
6. Radix omnium malorum cupiditas. 358
Hebr. 3. Videte ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulit. 309
Si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmiter retineamus. 218

Ponec

Donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vo
bis fallacia peccati. 30
6. Circumfigit sibimetipsi filium Dei, & ostentui habet. 3
12. Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix am
ritudinis sursum germinans impediat. 24
13 Vt cum gaudio hoc faciant, non gementes: hoc enim n
expedit vobis. 20
Iacobi 1. Postulet in fide, nihil hæsitans. 19
Patientia perfectum opus habet. 37
5. Plorate, & vlulate in miserijs vestris, &c. quia vestimenta
vestra à tineis comesta sunt. 4
1. Petri 1. Animas vestras castificantes in obedientia charit
tatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem di
ligite attentius, renati non ex semine corruptibili, sed in
corruptibili, per verbum Dei viui, & permanentis in æ
ternum. 24
4 Tempus est vt iudicium incipiat de domo Dei, &, si iu
stus vix saluabitur, peccator & impius vbi parebunt? 57
Charitas operit multitudinem peccatorum. 14
2. Pet. 2. Si refugientes coinquinationes mundi in cognitione
Domini nostri Iesu Christi. 12
1. Ioan. 3. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit,
quoniam semen ipsius in eo manet; & non potest pecca
re, quoniam ex Deo est. 24
Apocal. 3. Cœnabo cum illo, & ipse mecum: 30
Vtinam esses aut frigidus aut calidus: sed quia tepidus es,
incipiam te euomere ex ore meo. 21
Nescies qua hora veniam ad te. ibid

FINIS.

INDEX ALPHABETICVS LOCORVM MORALIVM,

QVÆ IVXTA TEXTVS EVANGELICOS in hoc Promptuario Morali, super omnes Dominicas Patris Hyemalis, latè tractantur & explicantur.

A.

ABVNDANTIA iniquitatis Dominica 5. post Epiphaniam, textu 4.
Acceptio nulla personarū in obediendo. Dom. 1 post Epiph. textu 5.
Acedia. Domin. Septuag. textu 5. vide Ignauia.
Adolescentes prædicatores verbi. Dominica 4. Aduentus, textu 1.
Aduentus Christi secundus terribilis. Dominica 1. Aduent. textu 1.
Adulatores. Dominica 2. Aduent. textu 7.
Ædificatio proximi. Dominica 6. post Epiph. textu 3.
Æmulitas carnalis in spiritualibus nulla. Dominica 2. post Epiphaniam, textu 3.
Ambitionis peccatum. Dominica 3. Aduent. textu 6.
Amicitia Dei. Dominica Pentecostes, textu 2.
Amor Christi erga nos. Dominica Palmarum, textu 2. Dominica 2 post Pascha, textu 6.
Amor noster erga Christum. Dominica 2. post Pascha, textu 6.
Amor Dei erga nos. Dominica 5. post Pascha, textu 3.
Amor Dei super omnia. Dom. 1 Quadrag. textu 10.
Amor mundi. Dominica 2. Quadrag. textu 3. Dominica 4. post Pascha, textu 2.
Amor sui. Dom. 1. Quadrag. textu 10.
Amor rerum cælestium. Dom. 2. Quadrag. tex. 4.
Animi fortitudo. Dominica Paschæ, textu 4. Dominica Pentecostes, textu 6.
Animarum transitus à diabolo impeditur. Dominica Pentecost. textu 7.
Attentio in audiendo verbo Dei. Dominica Sexag. textu 2.
Auaritiæ idolum. Dom. 1 Quadrag. textu 8.
Auditores verbi Dei infructuosi. Dominica 3. Quad. tex. 7. otiosi Dominica Sexag. textu 4.
Audiendi verbi Dei necessitas Dominica Sexagesimæ, textu 3. Dominica 3 Quadrag. textu 7. loco 2. Dom. Pass. tex. 2. vtilitas Dom. Sexag. textu 3. feruor. Dom. Sexag. textu 1.

Bacchanaliū abusus in capite ieiunij Dominica Quinquagesimæ,

mæ, textu 1.
Beatitudo æterna. Dominica Septuag. textu 7. Dominica 2. Quadrag. tex. 2.
Benedictio mensæ ante cibum. Dominica 4. Quadrag. tex. 3.
Boni seruantur in medio malorum. Domin 5. post Epiphaniam, textu 8.
Bonorum operum necessitas. Dominica infra Octa. Natiuitatis Dom. textu 4 Dominica 1 post Epiphaniam, textu 1. Domin. 2. post Epiph. textu 4 Dominica 3. post Epiph. tex. 9. Dom. 5 post Epiph. textu 2. Dominica Septuag textu 2. 3. 5. Dom. 4 post Pascha, tex. 3.

C

Carnalis propinquitas in rebus spiritualibus nulla. Dominica 2. post Epiph. textu 3.
Carnis voluptates & curæ suffocant verbum Dei. Dominica Sexagesimæ textu 6.
Cæci omnes peccatores. Dom. Quinquag. textu 5.
Cælestium rerum amor Dom. 2 Quadrag. tex. 4.
Christianismus verus Dominica 2. Aduent. textu 6. Domin. infra Oct. Nat. Dom. textu 2.
Christianorum negligentia. Dominica 5. post Epiphan. tex. 2 vide vocatio
Christiani hominis notæ Dom. 2. post Pascha, textu 4.
Christus imitandus Dominica inf. Oct. Nat. Dom tex. 4 inuocandus in necessitatibus fratrum. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. & in nostris Dom. 4. post Epiph. tex. 3. amandus vt Rex noster Dom Palm. textu 2.
Christi amor erga nos. Dominica Quinquag textu 2. Dom. 2. post Pascha, textu 1. & 6. cognitio necessaria. Dominica 2. post Pascha, textu 5.
Cognitio Dei necessaria Dominica 2 post Pascha, textu 5.
Conductio in vineam Domini Dom Septuag. textu 6.
Confessionis peccatorum Sacramentalis necessitas, vtilitas. Dominica 1. post Pascha, textu 4.
Consolationes iustorum Dom. 4. post Epiph. textu 5. Domin 3. post Pascha, textu 3.
Consortia bonorum. Dom 6. post Epiph. tex. 3. Dom. 1. post Pascha, textu 5.
Consuetudo peccati Dom Sexag. textu 5.
Consuetudines Ecclesiæ seruandæ Dominic 1. post Epiphaniam, textu 2.
Contritio cordis pœnitenti necessaria. Dominica 4. post Pascha textu 1
Contumeliæ ferendæ. Dom Pass. textu 2.
Conuiuialis sobrietas. Dominica 2 post Epiph. textu 1.
Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda Domin. 2. post Epiph. textu 5.
Cor durum. Dominica Sexag. tex. 5. bonum & optimum. Idem, textu 7.

Cor-

LOCORVM MORALIVM.

Corporis reuerentia externa. Dominica 5. post Epiph. tex. 1.
Corpora humana quatenus in diaboli potestate, Dominica 3. Quadrag. textu 1
Cultus Dei omnibus communis. Dominica Palmar. textu 5. Dom Paschæ, textu 2.
Crucis gloria. Dominica 1. post Pascha, textu 3.
Curæ vitæ præsentis abdicandæ. Dominica Sexag textu 6.

D

Dæmoniaci quo ad animam Dominica 3. Quadrag. textu 1.
Dæmon, vide Diabolus.
Detractionis vitium Dom 3. post Epiph. tex. 2.
Deuotio voluntaria. Dominica 1. post Epiph textu 1. Dominica Pass textu 3. Dominica Palm textu 3.
Dei prouidentia vide, Prouidentia Dei
Dei iustitia, vltio, vindicta. Vide, Iustitia Dei.
Deus colendus. Vide, Cultus Dei.
Dei amor. Vide, amor Dei
Deus diligendus super omnia Vide, Amor Dei super omnia.
Dei misericordiæ fidendum Vide, Fiducia.
Dei ignorantia, malorum omnium causa Dominica 2. post Pascha, textu 5 Domin 6 post Pascha, textu 3.
Dei dilectio seruat mandata Dominica Pentecost. textu 1. amicitia ibidem, textu 2.
Dei apparens obliuio. Dominica 4 post Epiph textu 2.
Deus constantes adiuuat Dominica Quinquag textu 4.
Diaboli potestas super corpora humana. Dominica 3. Quadragesimæ, textu 1.
Diaboli vexatio circa mortem Dominica Pentec. textu 7. pugna cum eo necessaria Dominica 5 post Epiph. tex 5. eius vigilantia ad nocendum Dominica 5 post Epiph textu 3 & 5. potestas imminuta Dominica 4 post Pascha, textu 4.
Diabolus tentator. Dominica 1 Quadrag textu 2. eius tentatis astutia Ibidē, tex. 4. & 6. quomodo vincitur Ibid. tex. 7. & 9.
Difficultatibus non cedendum, Dominica Quinquag. tex. 3. & 4 Dominica Palmarum textu 4.
Dissentiæ peccatum Dominica 4 Quadrag textu 2.
Dilatio virtutis Dominica Sept tex. 4 Dom. 1. post Pasc. tex. 4.
Dilectio Dei. Vide, Amor Dei. Dei dilectio
Dilectionis diuinæ stabilitas. Dominica Pentec. textu 3.
Diuitiæ cur spinæ, & cur fallaces. Dominica Sexag. tex 6. loco 2.
Doctores mali Dominica 2. Aduent. textu 4.
Dominorum officia erga seruos. Dominica 3. post Epiph. tex. 7.
Duritia cordis Dominica Sexag. textu 5.

E

Ecclesiæ consuetudines seruandæ Dominica 1. post Epiphaniã, 3 textu 2 eius persecutio. Dominica 6. post Pascha, textu
Eleemosynæ retributio Dom. 4. Quadrag. textu 5.
Exemplaris vitæ vtilitas. Dom. 6 post Epiph textu 3.
Externa reuerentia. Dom 3. post Epiph. textu 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

Femineus sexus deuotus. Dom. Paschæ, textu 1.
Feruor colendi Deum. Domini. Palm. textu 4 Dominica Paschæ textu 9.
Fides pars orationis Dominica 3. post Epiph. textu 2. eius constantia Dom. 2. Aduentus textu 9. Dominic. 6. post Paschæ textu 2. eius excultæ virtus Dom. 6. post Epiph. textu 1. eius excellentia, incrementum & effectus Ibid textu 2. Diabolum vincit Dominica 1. Quadragesimæ, textu 9.
Fiducia in Deum circa difficultates. Domin. Quinquag. tex 3. circa Dei prouidentiam. Domin Paschæ, textu 4 Dominica 1. post Paschæ, textu 1 Dominica Pentecost. tex 6. circa Dei misericordiam & bonitatem, Dom. 4. post Epiph. tex. 4. Dominica 4. Quadrag. textu 2.
Fortitudo animi. Domin. 2. Aduent. textu 9. Dominica Quinquagesimæ, textu 3. & 4 Domin. Paschæ, tex. 4. Domin. 4. post Paschæ, textu 1. Dom. Pent. textu 6.
Fratrum necessitates Christó commendandæ. Dom. 2 post Epiph. textu 1.

G

Gaudia æterna. Dom Septuag. textu 7. Domin. 2. Quadragesimæ textu 2
Gloriæ fuga. Dominica 3. Aduentus, textu 2. Dominica 3. post Epiph. textu 3. Dom 4 Quadragesimæ, textu 6. Dom. Passionis textu 5.
Gloria æterna. Vide, Gaudia æterna.
Gratiæ vocem non audientium pœna. Domin. 3. post Epip. tex. 9. Dom. 5 post Epiph. textu 2 Dom 4. post paschæ, tex. 3. eius rectus vsus Dom 3. post Epiph. tex. 6 eius semen Dom. 5. post Epiph. textu 1.
Gratitudo erga Dei beneficia. Dom 3. post Epiph. textu 5. Dominica Palmarum textu 5.
Gula. Dominica Sexagesimæ, textu 6 loco 3.

H

Hæreticorum crudelitas Dominica 6. post Paschæ, textu 2.
Honorum mutabilitas, Dominica 2. Quadrag. textu 3. Dominica Palmarum, textu 6.
Humilitatis virtus, necessitas, merces. Dom 3. Aduen. textu 8. Dominica 4 Aduent. textu 6. Dom. 3 post Epiph. textu 8. Dominica Palm textu 3.

I

Iactantia siue ostentatio operum suorum. Vide Vana gloria.
Ieiunij Quadragesimalis rectus vsus. Dominica 1. Quadragesimæ, textu 2.
Ieiunium cum oratione. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. textu 6.
Ignauia Domin. Septuag tex. 5.
Ignorantia Dei, omnium malorum causa. Dominica 6. post Paschæ textu 3.
Impiorum pax falsa. Dominica 3. Quadragesimæ, textu 4. iudicia

SCRIPTVRARVM.

dicia vana & contemnenda. Dominica 3 post Epiph. tex 10. Dominica 5. post Epiphaniam, textu 9 condemnatio. Dominica 4 post Paschæ, textu 3.
Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. infra Oct. Natiu. Dom. textu 1
Inferni pœnæ Dominica 3. post Epiph. textu 10. Dominica 5. post Epiphan textu 9.
Iniquitatis abundantia. Dominica 5 post Epiph tex 4.
Iniuriæ non vlciscendæ Dominica Pass textu 8.
Inuidia virtutis Dominica 3 Quadrag. textu 2.
Ira Dominica Pass. textu 3. & 7.
Iudicij extremi terror Dominica 1. Aduentus, text. 1. Dom. 5. post Epiph textu 9. Dominica 4. post Paschæ, textu 4 eius hora cur incerta. Dominica 1. Aduentus, textu 2. expectatio certa, Ibidem & textu 3.
Iudicium temerarium de proximo Dominica 3. Quadrag. tex. 2 Dominica Pass textu 6.
Iustitia Dei Dominica 3 post Epiph. text. 10. Dominica 4. post Paschæ, textu 3 & 4.
Iustitia Dei contra peccatores. Dominica 3. post Epiph. textu 6. Dominica Pass. textu 4.
Iustorum consolatio. Dominica 4. post Epiph. textu 5. Domin. 3. post Paschæ, textu 3.

L

Lachrymæ peccatorum remedia. Domin. 4. post Paschæ, tex. 1.
Laus iustorum etiam in hac vita Domin. 2. Aduentus, tex. 1.
humana inconstans. Dominica 3. Aduentus, textu 5.
Laudis cupido abdicanda. Domin. Pass. text. 5. Vide Vana gloria.
Liberalitas circa Dei cultum. Dominica Paschæ textu 2
Liberalitatis erga proximum fructus. Dom. 4. Quadrag. tex. 5.
Lingua maledica Dominica Pass. textu 3.
Luxus vestimentorum Domin 2. Aduentus, textu 10.

M

Maledicti vitium tolerandum Dominica Pass. textu 3.
Maleuolum iudicium Ibid textu 6.
Mali Doctores Vide Doctores mali.
Malorum præmeditatio Dominica 6. post Paschæ, textu 1.
Mali tolerantur vt fiant boni. Dom 6. post Epiph. tex. 7.
Mali tolerantur propter bonos admixtos Ibidem, textu 8.
Mandatorum obedientia integra Dom. 2. post Epiph. textu 4. Dominica 2. Quadrag. text 5. Dei amicitiam parit. Domin. Pentecost textu 2.
Meditatio beneficiorum Dei Dominica inf. Oct Nat. Dom. textu 1 Dom 1. post Epiph. textu 6. Dom 6. post Epiph. textu 4. Dom Septuag textu 7.
Memoria passionis Dominicæ Dom Quinquag. tex 1.
Mensæ benedictio ante cibum. Dom. 4. Quadrag. textu 3.
Merces laborum æterna. Dom Septuag textu 6 & 7. Domin. 2. Quadragesimæ textu 2 eadem quantus virtutis stimulus,

Ibid.textu 7.
Mercenarius pastor Dominica 2.post Paschа,textu 3.
Misericordiæ opera erga proximum.Dominica Palm tex.1.
Modestia in sui commendatione Domin.2 Aduent.tex.3.
Moderatio in potestate. Dom Pass textu 8.
Morientium animæ à diabolo vexantur.Dom.Pent tex.7.
Mulierum deuotio.Dom.Paschæ,textu 1
Mundi iudicium fallax. Dom.3. Aduent.tex 1 inconstantia & vanitas,Dom Palm tex.6.gaudia fluxa,mixta,turpia.Dom.1 Quadrag.textu 8.Dom.1 post Paschа,textu 2.
Mundi amor noxius.Domin 2.Quadrag textu 3 Domin.4 post Paschа,textu 2.

N

Necessitatibus refugium Christus.Domin 4 post Epip.tex.3.
Necessitatibus non cedendum.Vide.Difficultates
Negligentia Christianorum circa salurem. Dom.5.post Epiphan textu 2.
Nominis Iesu efficacia Dom.5.post Paschа,textu 2.

O

Obedientia Dei mandatis integra. Dom. 2. post Epiph. textu 4 Dominica 2 Quadrag.textu 5.
Obedientia Superioribus quibuslibet præstanda. Domin.1.post Epiphaniam,textu 5.
Obedientia pars orationis Dom.2.post Epiph.textu 2.
Occasio peccati cauenda Dom.4 Aduent textu 2.
Opera misericordiæ.Vide Misericordiæ opera.
Operum iactantia Vide,Vana gloria.
Operum bonorum necessitas Dom.Septuag.textu 2.
Opera in vinea Domini quæ,Dom Sept.textu 3.
Orandi assiduitas.Dom inf Oct Nat Dom textu 5.
Oratio cum ieiunio.Ibidem,textu 6.
Orationis partes duæ Dominica 3 post Epiph textu 2.
Orationis virtus, & variæ conditiones Dom.2. post Epiph tex. 2.Domin.5.post Paschа,textu 1.
Oratione ad Christum confugiendum. Domin.4 post Epiphaniam,textu 2.
Otiositas & ignauia.Dom Sept.textu 5.
Otiosi & vagi auditores verbi Dominica Sexag. textu 4.
Otij mali,fructus pessimi.Dom.5 post Epiph textu 3.

P

Parentum de liberis cura Dominica 2 Aduentus, textu 2.Dominica 1.post Epiph.textu 3.
Parentibus in Dei cultu non obediendum. Dom 1. post Epiph. textu 4.
Passionum Christi gloria Dominica 1 post Paschа,textu 3.
Passionis Dominicæ memoria. Dom. Quinquag tex.1. circumstantiæ,textu 2.
Pastor cura erga suos Dom.2.Aduent.tex.2. pascere debet verbo & opere.Ibidem,textu 4.charitas eorum duplex. Dom 2 post Paschа,textu 2 malorum defectus Ibid.text 3. constantia & fortitudo.Domin.2.Aduent textu 9.
Patientia in aduersis.Dom.4 post Pasc.tex 1.Dom.Pen tex.6.
Patientia ad virtutis executionem necessaria. Dominic Sexagesimæ,textu 8.
Paupertas spiritus apta doctrinæ cælesti Dominica 2 Aduentus textu 5.
Pax cum Deo & proximo Dominica 3. Quadragesi.text.3. falsa impiorum Ibidem,tex.4.& Dom Pentec textu 5. Christi nobis relicta Dom.1.post Pasc.tex.2 Dom.Pentecost.tex.4.
Peccati perfectum exterminiu Dom 5. post Epiph tex.4. Dom. 3.Quadrag text 5.reliquiæ ibidem,tex 6.turpitudo, & enormitas.Dominica Pass tex 1. consuetudo. Dom.Sexag.text.5.
Periculà cauenda Dom 1.Quadrag textu 6.
Peccatoris excitas Dom Quinquagesimæ,textu 3.
Peccatorum confessio Sacramentalis Dom. 1.post Paschа,tex.4.
Persecutio Ecclesiæ Dom.6 post Paschа, tex 2. fructus Ibid.
Persecutio personalis declinari potest Dom Passionis textu 8.
Perfectorum fidei & pietatis cæcitas & ignorantia Dominica 6.post Paschа,textu 2.
Perseuerantia in bono Dominica 2.post Epiph textu 6. Dominicæ Quinquag.text 3.& 4.
Personarum acceptio.Vide acceptio personarum.
Pietas in Deum Dominica Paschæ, textu 2.
Pœnitentiæ vis & efficacia Dominica Paschæ,textu 6.
Pœnitentiæ prædicatio.Dominica 4.Aduentus, textu 3.
Pœnitentis verecundia & timor Domin.3.post Epiph textu 8. Dominica 1 post Paschа,textu 4
Potestatis moderatio .Dominica Passionis,textu 8
Prædicatoris officium.Domin.3 Aduent text.3.Vide,Doctrina, & Doctores,& Pastores.
Præparatio ex parte nostra Dominica 3.Aduentus, textu 4 Dominica 2 post Epiphaniam,textu 5.
Præsumptio cauenda.Dom.1. Quadragesi textu 6.
Prodigalitatis vitium Dom.4.Quadragesi textu 4.
Proximorum necessitates Christo commendandæ. Dominica 2 post Epiphaniam,textu 2
Proximi ædificatio.Dominica 6. post Epiphaniam,textu 3.
Prouidentia Dei circa necessaria Dominica 4.post Epiph.tex. 2.Dominica 1.Quadrag.textu 5. Dominica 4. Quadr.tex.1. Circa salutem humanam. Dominica Septuag.textu 1.
Pusillanimitas vitium.Dom.4 Aduentus,textu 5.

R

Recidiua peccati.Dominica 3 Quadrag.textu 6.
Reconciliatio cum Deo perfecta.Dominica 3. Quadr.textu 3.
Reconciliatio fraterna ?Dominica 3.Quadrag. textu 3.Dominica Passionis,textu 1.Dominica 1 post Paschа, textu 2.
Regeneratio per Christum Dom.inf.Oct.Nat.Dom. textu 3.
Resurrectionis Dominicæ fructus.Dom. Paschæ,textu 5.

Reue-

Reuerentia corporis externa. Dominica 3 post Epip. textu 1

S

Sacerdotium honorandum. Dom. 3. post Epiph. textu 4. Dom. 4. Quadrageſimæ textu 4
Semen bonum legis & gratiæ Dominica 5. post Epip. textu 1
Sobrietas in onuiuijs Dominica 2 post Epip textu 1
Solitudinis bonum. Dominica 4. Aduentus tex. 2
Sollicitudines huius uitæ reſecandæ. Dominica Sexag. textu 6
Spiri tuale iudicium. Dominica 3. Aduentus, textu 7
Superbia. Vide, Humilitas, Vana gloria, Ambitio.

T

Temporalium amor inordinatus. Dominica Sexag. textu 6
Dominica 2. Quadr. textu 3 Dom 4. post Paſcha, textu 2
Tentationi non cedendum. Dominica Quinquag. textu 3. & 4
Tentationes neceſſariæ, ſed non quærendæ. Dominica 1. Quadrageſimæ textu 1
Tentator noſter diabolus, Ibidem, textu 3
Tentationis diabolicæ victoria. Ibidem, textu 7 & 9
Tribulatio iuſtorum Dominica 2. Aduent. textu 1. Dominica 2. post Paſcha, textu 3
Tribulatio varias vtilitates adfert. Dominica 4 post Epip. tex. 1. eius exitus beatus. Dominica 3 post Paſcha, textu 3. Illam Deus conſolatur Dominica 4 post Epiph. textu 5
Triſtitia (niſi ob ſolum peccatum) inutilis. Dominica 4. post Paſc textu 1

V

Vana gloria Dominica 3 Aduen textu 2. Dominica 3. post Epiph. textu 3. Domin. 4 Quadr textu 6. Dominica Paſſ. textu 5
Verbum Dei audiendum Dom. Paſſ tex. 2. frequenter Dom. Sexag. tex 1. attentè Ibid. tex. 2. neceſſariò & vtiliter Ibi tex. 3 diligenter retinendum. Ibid. tex. 7 Dom 2. Quadr. tex. 7
Veſtimentorum luxus Dominica 2. Aduent. textu 10
Via virtutis. Dominica 2. Quadrag textu 1 per Chriſtum recta & facilis. Dominica 4 Aduentus, textu 7 eius odium. Dominica 3. Quadr. textu 2
Viæ rectæ. Dom. 4. Aduent. textu 4
Virtutis via, vt ſupra, Via virtutis.
Vinea Domini quomodo excolenda. Dom. Septuag. tex. 3
Vitæ ſolicitudo abijcienda. vide, Sollicitudines.
Vitæ exemplaris ædificatio. Dominica 6. post Epiph. textu 3
Vltio Dei aut vindicta, vide Iuſtitia Dei.
Vocationis conſeruandæ ſtudium. Dom. 3. post Epiph. tex. 9
Volũtaria Deuotio. Dom. 1. post Epip. tex. 1. Dom. Paſchæ, tex. 2
Voluptates huius vitæ. Dom. Sexageſ. tex. 6. loc. 3

Z

Zelus animarum. Dom. 2. post Paſcha, tex. 2
Zelus iuſtorum contra peccata. Dom. 5 post Epiph. text. 6.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca